Esaiás mond arról a' bóldog állapotról és nyugodalomról, a' mellyben fognának élni a' 'Sidók ennek a' Királynak igazgatása alatt, minekutánna végső veszedelemben forgottanak vólna, meg-kell azt esmérnünk, hogy áldásoknak kút-feje a' Népeknek, igaz és kegyes Fejedelmeknek és Magyistrátusoknak alattok élni.

De még nagyobb bóldogság az ha az ISTEN óltalmazónk, és ha bizonyosok lehetünk az ő segedelme és jó kedve felől minden ízűkségekben, a' mellyekben lehetünk.

XXXIII. RÉSZ.

Ez-is még jövendölés az Assiriabélieknek veszedelmek felől, a' kik Jérusálem ellen el-jövendők valának, és nagy meg-rémülést okozandók Ézékiásnak uralkodása alatt.

Ésaiás azt igéri, hogy ez az igaz és kegyes Király meg-fogna áldattatni, az ISTEN meg-tartaná Jérusálemet az ő hatalma által, és Sénachéribnek az Assiriabélieknek Királyjának tábora el-fogna veszettni.

I. 1-14. II. 15-24.

TANUSÁGOK.

AZ első Tanúság, mellyet nékünk ez a' Rész szólgáltat, ez; Hogy azoknak, a' kik az ISTENnek és az ő Anyaszentegyházának ellenségei tanátsaik és minden erőlkedéseik hijában valók és semmit nem tehetnek nem állhatnak azok ellene az URnak hatalmának; és mind az, valamit ő ellene próbálnak tsak az Ő Felsége ditsőségére és a' magok szégyenvallásokra fordúl.

Tovább, meg-kell gondolni, hogy a' melly Fenyegetések ebben a' Részben találtatnak, azok tartoznak minden Istentelenekre; Az ISTEN *azoknak meg-emésztő tűz, meg-fognak rettenni a' bűnösök, és a' hitetleneket környúl-vészi a' félelem, úgy hogy ezt fogják mondani: Kitsoda maradhatna mi közzülünk a' meg-emésztó tűzzel? Kitsoda lakhatnék az örökké tartó lángal?*

Ezek a' Beszédek nékünk annak a' meg-rémülésnek és kétségbe való esésnek formáját adják elönkbe, a' melly fog szállani a' Gonoszokra, mikor az ISTEN el-fog jöni hogy őket meg-itélje.

Azt-is meg-kell gondolni, hogy az, a' mit monda Esaiás a' jó Királyról Ezékiásról, illik minden Istenfélő Emberekre; és a' miképen a' Próféta mondja: *A' ki igazságban jár, igazat szóll, a' ki útálja a' tsalárdságból való nyereséget, a' ki szemeit bé-fogja,*

hogy

hogy ne lásson gonoszt; az illyen Ember magasságban lakozik, és semmiben fogyatkozása nem lészen.

Látni ezekben a' beszédekben a' kegyességnek meg-esmértetö jeleit, és azoknak bóldog állapotjokat a' kik arra adják magokat.

Ki-hozhatni végezetre ebből a' Részből; Hogy a' miképen meg-szabaditá régenten az Isten Jérusálemet az Assiriabéliéknek reá-ütésétől: Ugy lészen Ö Felsége állandóképen óltalmazója a' maga Anyaszentegyházának, és minden ötet félöknek; Ugy hogy bizodalommal el-mondhatják: *Az UR a' mi Bíránk, az UR a' mi Törvény-adónk, az UR a' mi Királyunk, Ö tart-meg minket.*

XXXIV. RÉSZ.

Ebben a' Részben vagynak fenyegetések az Édómiták ellen, a' kiknek-is az ISTEN ollyan meg-romlást hirdettet, a' mellyből fel nem épülhetnek.

Meg-jövendöli Ésaiás, hogy Édomnak Országa el-fogna pusztittatni, nem fogna többé Királyja lenni, és pusztasággá fogna tétettetni.

TANUSÁGOK.

KÉt dolgokat lehet meg-jegyzeni ebből a' Részből:

Az elsö ez; Hogy az Edomiták, kik a' 'Sidóknak szomszédjaik valának, és a' kik Esaútól Jákób Pátriárkának Bátyjától vették vala eredeteket, egészen el-pusztittatának Assiriának Királyja által Esaiásnak ezen jövendölése után valamelly idö múlva, az ö földök pusztává tétetek, ebből a' pusztúlásból meg-nem épülének; és igy, azok a' Fenyegetések a' mellyeket Esaiás és más Próféták ö ellenek mondottanak vala, véghez menének.

2. Tudnuk kell, hogy az Isten azért bánék vélek akképen, mivel ök minden idökben sok gonoszszal illették vala a' 'Sidókat, a' kik nékiek Attyokfijai valának; és mivel örülnek vala azoknak romlásokan.

És igy hát az Edomitáknak el-pusztittatások az Istennek azokon való itéletének példája, a' kik kegyetlenek és igazságtalanok, a' kik gonoszt kivánnak másoknak, és azon osztán örülnek.

XXXV. RÉSZ.

A' Próféta mesterséges és hasonlatosság szerént való beszédekkel leirja, minémü nagy lészen a' 'Sidóknak örömök, mikor az Assiriabéliek és más ö ellenségeik meg-rontatván, meg-fognak szabadúlni.

TANUSÁGOK.

AZok, mellyek itten mondatnak, nézik előszőr azt a' bóldog állapotot, a' mellyben látták lenni a' 'Sidók magokat, mikor az ISTEN őket meg-óltalmaza az Assiriabéli Királynak rájok űtésétől, és azután, mikor viszszá-hozá őket a' Babilóniai fogságból; midőn azonban az Edomiták, kiknek veszedelmeket a' feljebb való Részben Esaiás meg-jővendőlte vala, és más tőbb ellenségeik, meg-rontattanak.

A' Prófétának itten lévő mondásait, kell szabni a' Keresztyén Anyaszentegyházra-is, és kell érteni azokról az áldásokról-is a' mellyeket ISTEN arra kitőltendő vala, meg-váltván a' Hiveket, meg-szentelvén őket, az ő lelki ellenségeiket meg-rontván, és őrők bóldogságban részeltetvén őket a' Messiás által.

Ki-tészik ennek a' Résznek utólsó szavai azokat az őrőmnek és háládatosságnak indúlatit, a' mellyeket illyen nagy szabaditás támaszthat minden igaz Híveknek szívekben.

XXXVI. RÉSZ.

Az a' História, melly ebben a' Részben és a' kővetkezendőkben bé-foglaltatott, meg-mutatja azoknak a' jővendőléseknek bé-tellyesedését, a' mellyek elő-adattak a' feljebb való Részekben és a' mellyek arról valának, hogy az ISTEN meg-fogná Jérusálemet óltalmazni az Assiriabélieknek ostromlások ellen.

Sénacherib Assiriának Királyja hát fel-jő haddal Ezékiásra Judának Királyjára, és minekutánna sok Városait meg-vette vólna, Jérusálemre küldi Rabsakét, a' ki erőlteti Ezékiást és a' 'Sidókat, hogy adják-meg magokat, és káromlásokat szóll az ISTEN ellen, azt mondván, hogy a' miképen azoknak a' Népeknek Isteneik, a' mellyeket meg-győzőtt vala Sénacherib, nem szabadithaták-meg azokat a' Népeket: úgy az az ISTEN-is, a' kit Ezékiás tisztelne, őtet szinte úgy nem fogná meg-szabaditani.

Ugyan ezen História elő-beszélltetett a' Királyok második Kőnyvének XVIII. és kővetkezendő Részeiben.

TANUSÁGOK.

AZ Assiriának Királyjának Ezékiás ellen inditott Hadakozását, és ennek a' bálványozó Királynak eleinte való Győzedelmeit, úgy kell nézni, mint az ISTENnek az Ezékiás' Népén való ostorát, és mint erre a' kegyes Királyra botsáttatott ollyan próbát, a' mellyel Ő Felsége őtet és az ő egész Népét arra akarja vala kőtelezni, hogy Ő hozzá folyamodnának, és akarja vala azután az Ő Hatalmát nékiek igen világos jellel meg-

meg-bizonyitani, meg-óltalmazván őket illyen nagy veszedelemtől.

Meg-kell tovább jegyzenünk, hogy Sénakéribnek kevély és istentelen beszédei és az ő káromlásai felette igen meg-háborították Ezékiást, de éppen ugyan azok vonák az ISTENnek bizodalmát arra a' bálványozó Királyra.

Mikor az Emberek az ISTEN ellen támadnak, és Őtet sértegetik istentelen beszédekkel, ottan tsak hamar határt vét Ő Felsége azoknak az ő vakmerőségeknek.

Ez mi bennünk támaszszon irtózást minden aránt valami az Istenséget kissebbiti, és kiváltképen a' káromlás aránt és minden afféle beszédek aránt, a' mellyek meg-sértik azt a' tiszteletet, a' mellyel tartozunk viseltetni az ISTENhez, a' kit imádunk.

XXXVII. RÉSZ.

Ezékiás tudtára adja Ésaiásnak, az Assiriabéli Királynak Sénakéribnek káromlásait; és a' Próféta néki igéri az URnak segedelmét.

Sénakérib kéntelenittetik Júda Országát oda hagyni azért, mert a' Szedat inditott vala, és Ezékiásnak fenyegetőzéssel és ISTEN ellen való káromlásokkal tellyes Levelet küld.

Azt a' Levelet Ezékiás a' Templomba viszi, és az ISTENt hivja segitségül. Ésaiás ő hozzá menvén, azt mondja néki az ISTEN Nevében, hogy az Assiriabéli Király nem fogna bé-menni Jérusálembe, hanem viszsza-térne a' maga földébe. Egy Angyal el-veszti Sénakéribnek táborát, és ő maga mikor viszsza ment vólna Hazájába, meg-őleték fijai által. I. 1-7. II. 8-13. III. 14-20. IV. 21-38.

TANUSÁGOK.

ITten a' mit meg-jegyzeni tartozunk, ez: Előszőr; Hogy Ezékiás abban a' nagy szorúltságban, a' mellyre őtet a' Sénakérib fenyegetőzései juttatták vala, follyamodék Esaiásnak esedezéséhez; ki-terjeszté a' Templomban azt a' bozszantással tellyes Levelet, a' mellyet ez a' bálványozó Király őnéki küldött vala; és egy áhitatos, kegyességgel, nagy bizodalommal és ISTEN ditsőségéhez nagy buzgósággal tellyes könyörgést nyújta-fel az URhoz.

Ekképen szoktanak az ISTENT-félő személyek, Ő Felségéhez folyamodni és a' kegyes Embereknek könyörgéseikhez-is, az ő szorongattatásokban.

2. Abban az Igéretben, a' mellyet Esaiás tőn Ezékiásnak, az ISTENnek segitsége felől, látjuk; Hogy mindenek felett az Assiriának Királyjának az ő felettébb való nagy kevélysége és káromlásai boszszantották vala-fel az URat; és igy hát az ISTEN soha el-nem múlatja a' kevélyeket és az Istenteleneket meg-szégyeniteni.

Esaiásnak Ezékiás Királyjal való beszédi, hathatósan kitészik Sénakéribnek kevélységét és egyszersmind az ő erőtelenségét, és az ISTENnek azt a' hatalmát, a' mellyel Sénakéribnek gonoszságának határt fogna mindjáráft vetni, őtet meg-rontván és Jérusálemet meg-szabaditván.

Meg-tetszik végezetre ebből a' Részből, hogy Esaiásnak igérete és Ezékiásnak bizodalma nem valának hijábanvalók.

Az Isteni Gondviselés úgy akará, hogy Tirháka, Szeretsen-Országnak Királyja, hadat inditana Sénakérib ellen, hogy azt kénszeritené ki-menni Ezékiásnak birodalmából; az Assiriabélieknek Táborok tsudálatos módon le-vágaték egy Angyal által; és Sénakérib a' hádakozásból való haza menetele után meg-őleték a' maga fiai által, annak a' Bálványnak Templomában, a' kit mád vala.

Kiki láthatja ezekben az állapotokban, hogy az ISTENben való bizodalom és a' könyörgések igen nagy haszznúak, az URnak hatalma véghetetlen, Ő Felsége igaz, és hamar, vagy később meg-bünteti az Istentelen Fejedelmeket, és kőzönségesen szóllván mind azokat, valakik őtet boszszúsággal illetik az ő kevélységek és istentelenségek által

XXXVIII. RÉSZ.

Ézékiás Király beteg lévén, Ésaiás néki azt jövendöli, hogy meg-hal. De az ISTEN meg-illetődven az ő könyörgésére, tizen-öt esztendőket igér néki életéhez; és ezt az Igéretet meg-erősíti egy tsuda által. Ézékiás meg-gyógyúlván, hálát ád az ISTENnek egy Énekkel.

I. 1-8. II. 9-22.

TANUSÁGOK.

MEg-kell jegyzeni, Hogy azon időben, a' mellyben Ezékiás az Assiriabéliek által háborgattatott vala, az ISTEN ő reája egy halálos betegséget botsáta.

Ez, ezen a' Királyon, a' kit az ISTEN szeret vala, ollyan új próba vala, a' melly által az ő

az ő hitének és kegyességének nyilván valóvá kell vala tétetni, és öregbittetni.

Ugyan ezen okra nézve szokta az ISTEN sanyargatni külömbb-külömbbféle módon az ő Fijait, és minekutánna ki-ragadta őket egy veszedelemből, meg-engedi néhánykor, hogy másikba essenek.

2. Ezékiásnak könyörgése, mellyel az ő betegségében esedezik az URnak, hogy emlékezne-meg arról, hogy ő előtte tökélletességben járt vólna, azt mutatja nékünk, hogy nagy bizodalommal folyamodik az Ember az ISTENhez a' nyomorúságban és a' halálnak közelgetésében, mikor kegyességben élt, és azt tselekedte a' mi Ő Felsége előtt kedves.

3. Ezékiásnak hamarsággal való meg-gyógyulásában és az ő kedvéért esett tsudában látjuk az ISTENnek hatalmát, ehez a' Királyhoz való szeretetét, és az Igazaknak könyörgésének foganatos vóltát.

Végezetre, a' kiket az ISTEN meg-szabaditott a' halálból vagy valamelly más veszedelemből; Tartoznak Ezékiásnak példája szerént, ki Hálá-adó Énekkel ditséré az ISTENT, hirdetni az ő jóvóltát, annak emlékezetét meg-tartani, és mindenek felett, az ő életeket forditani az Ő ditsőitésére.

XXXIX. RÉSZ.

A' Babilóniai Király Ézékiáshoz követeket küldvén, meg-mutatá azoknak Ézékiás a' maga kintseit. De Ésaiás őtet meg-feddi, és néki azt mondja, hogy ezek a' kintsek és még az ő Fijai-is által fognak vitettetni Babilóniába.

I. 1-2. II. 3-8.

TANUSÁGOK.

IMé ezt a' Jegyzést tészi az Irás abból, a' mi ebben a' Részben elő-beszélltetik; Hogy tudni-illik: *Mikor a' Babilóniai Királynak Követei Ézékiáshoz jövének hogy tudakoznának a' tsudáról, melly lett vala a' Földön, mikor az Ácháztól tsináltatott mutató-órán az árnyék viszsza-tért vólna a' nappal együtt; az ISTEN el-hagyta vala Ézékiást, hogy meg-kisértené őtet: Ézékiás nem tselekedék az ISTENnek ő hozzája való Jótéteménye szerént, mert magában fel-fúvalkodék, mellyért-is ISTENnek Haragja lón ő rajta és Jérusálemen. Ésaiás azt mondá néki, hogy az ő el-tett Kintsei és az ő Fijai el-fognának vitetni Babilóniába; De Ézékiás meg-alázván magát a' Jérusálembéliekkel együtt, az IS-*

TENnek Haragja reájok nem szálla, mig éle Ézékiás. 2. Krón. XXXII. 2. Kir. XX.

Innét ezt kell meg-tanúlni, hogy az Ember könnyen el-felejtkezik magáról a' jó állapotban, és azok, a' kik tselekedték a' magok kötelességét a' nyomorúságban, gyakran, mikor az el-múlt, meg-restülésbe esnek.

Ez a' Históriá még azt mutatja nékünk; Hogy e' Világnak javai hijábanvalók és állhatatlanok, és soha nem kell felfuvalkodnunk mikor azokat birjuk.

Végezetre, meg-tetszik innét, Hogy az ISTEN meg-ostorozza azokat a' kiket szeret, mikor meg-esik, hogy alább hogynak a' jóban és ötet megbántják; De meg-engesztelödik hozzájok, mihelyt látja, hogy meg-alázták magokat és megtértenek.

XL. RÉSZ.

A' Próféta vigasztalja az Izrael' Népét, és biztatja, hogy az ISTEN, kinek Beszéde és Igéretei minden időben meg-állanak, öket meg-szabaditaná.

Inti ezen a' nagy szabadúláson való örvendezésre. Le-irja az URnak véghetetlen Felséges vóltát, az ö Hatalmát és Bölcseségét, és a' Bálványokat tisztelöknek esztelenségeket. Szóll végre azoknak bóldogságokról, a' kik az Igaz ISTENt imádják és ö benne biznak.

I. 1-8. II. 9-11. III. 12-31.

TANUSÁGOK,

AZ ISTENnek ebben a' Részben az aránt való igéretét, hogy meg-fogná vigasztalni és szabaditani a' maga Népét, nem kell tsak arról a' szabaditásról magyarázni, mellyet az ISTEN küldé a' 'Sidóknak, meg-óltalmazván öket az Assiriának Királyjától, és a' Babilóniai fogságból viszsza-hozván; hanem tartozik az föképen az Uj Testamentomnak idejére; és nevezetesebben Keresztelö Jánosnak el-jövetelére, a' kit ISTEN küldött vala hogy készitené az Embereket a' Jésus Krisztusban való hivésre.

Látjuk ezt az Evangyéliomnak kezdetében, a' hol ez a' Prófétzia Keresztelö Jánosra alkalmaztatik: *Kiáltó szó vagyon a' Puszta'ban: Készitsétek-meg az URnak útát, egyengessétek-meg az ö ösvényit.* Mát. III. 3.

Ugyan azon időre kell vinni azt-is, a' mit Esaiás az ISTEN' beszédének meg-maradó vólta'ról mond, az Embernek semmisé-

miségivel azt ellenben tévén; a' miképen Szent Péter tanit bennünket, mikor Esaiás után ekképen szóll: *Minden test olyan mint a' fü, és annak minden ditsősssége, mint a' fünek virága; meg-szárad a' fü, el-hull a' virág; de az* URnak *beszéde meg-marad örökké; ez pedig az a' beszéd a' melly nékiek prédikáltatott az Évangyéliom által.* 1.Pét. I. 24. 25.

A' mit a' Próféta mond ennek a' Részneк útólsó szakaszában, igen méltó a' meg-jegyzésre.

Szóll ottan az ISTENnek Felséges nagy vóltáról igen méltóságos beszédekkel és ditsőséges hasonlatosságok alatt; eleven színekkel le-festi a' Bálványozóknak bolondságokat, a' kik az önnön magoktól tsinálтatott hólt képeket imádják, és le-irja azoknak-is tökélletes-bóldogságokat, a' kik tsak az ISTENben biznak.

A' Prófétziának ezek a' beszédei minket arra tanitnak; hogy az ISTEN útálja a' Bálványozást, és Ötet nem kell, nem-is lehet valamelly képpel ki-ábrázolni; Tartozunk imádni és félni ezt a' Nagy ISTENT, a' ki előtt minden Emberek és minden teremtések nem egyebek, hanem tsak semmik; és minden mi bóldogságunk attól függ, hogy ő hozzánk jó akarattal légyen, és minden bizodalmunkat Ő benne vessük.

XLI. RÉSZ.

A' Próféta fordúl a' szigetekben lakozókhoz, az az, a' meszsze lévő Népekhez, és azokat inti az ISTEN Hatalmának és a' Bálványok' hijába valóságának meg-esmérésére; biztatja az Izrael' Népét, hogy az ISTEN azt meg-fogná óltalmazni, ellenségein győzedelmessé fogná tenni, és az ő kegyelmeivel meg-fogná áldani.

Végezetre, meg-mutatja, hogy az UR vólna az egy Igaz ISTEN, a' Bálványok pedig tsak hamis Istenségek vólnának, azért, mert azok nem tudnák előre meg-mondani a' jövendő dolgokat; és Igéretet tészen Jérusálemnek újra meg-épittetése felől. I. 1-7. II. 8-20. III. 21-29.

TANUSÁGOK.

ITten a' mit meg-jegyezni tartozunk, ez; 1. Hogy az UR az egy igaz ISTEN, a' kit kell Imádni és Szolgálni, az ő Hatalma határ nélkül való; szabad tetszése szerént bánik a' Királyokkal, és igazgat mindent, valami esik e' Világon; és azok, a' kik tisztelik a' Bálványokat, esztelenek.

2. Látni itten az ISTENnek a' régi

a' régi Néppel kötött szövetségének, és ahoz való szeretetének erős vóltát, a' honnan ki-hozhatjuk, hogy tehát a' Keresztyén Anyaszentegyház nem kevesebbé kedves lévén ő-nékie, azt soha el-nem fogja hagyni; Az, akár mitsoda állapotban légyen, semmitől nem félhet; és nem hogy valaha el-pusztithatnák az ő ellenségei, sőt ő-magok fognak megrontatni.

3. Kiváltképen való figyelmetességre méltó annak meggondolása, a' mit Esaiás elő-hoz, annak meg-mutatására, hogy a' Bálványok nem vólnának ISTENek, azt mondván; Hogy azok nem tudnák előre meg-mondani, minémű dolgok lésznek ezután, sem jól vagy gonoszúl nem tselekedhetnének az Emberekkel.

Ez a' Bálványoknak hijábanvalóságokat ollyan erőssen bizonyitó ok, igen világosan meg-mutatja azt, hogy annyi sok Jövendölések, a' mennyit találunk a' Szent Irásban, mástól nem származhatnak, hanem tsak az ISTENtől.

Nyilván azt bizonyitja, hogy vagyon ISTEN, a' ki tud és igazgat minden dolgokat, és a' Szent Irás igaz, és ISTENtől ihletett.

Végezetre, arra tanit ez bennünket; Hogy ez a' Mindentudó és Mindenható ISTEN minden Embereknek a' leg-főbb URok, e' Világnak Itélő Birája, és az, a' kit kell félni; mivel Mindenható lévén fordítani fogja a' maga Hatalmát az Ótet Imádóknak javokra, és az Ő ellene-támadóknak meg-büntetésére.

XLII. RÉSZ.

Ésaiás tovább-is jövendöli, hogy a' 'Sidók meg-fognának szabadittatni és helyre állittatnának Czirus által. De azt hirdeti mindenek felett, hogy a' Messiás a' maga kegyelmeit kifogná tölteni a' 'Sidókra, és még a' Pogányokra is.

2. Serkenti az embereket az ISTENnek énekléssel való ditsérésére, és a' vélek közöltetendő bóldogságon való örvendezésre.

3. Meg-jövendöli, hogy a' Bálványozók meg-fognak szégyenittetni, és a' Bálványozás el-fog töröltetni.

4. Panaszolkodik a' 'Sidóknak vakságokon; és Világosan meg-mondja, hogy az ő büneikért adatni fognának az ő ellenségeiknek kezekbe.

I. 1-9. II. 10-12. III. 13-18. IV. 18-25.

TANUSÁGOK.

SZent Máté *citál*ván az ő Evangyéliomában ennek a' Részének

nek első verseit (: Mát. XII. 17-20:) tudtunkra adja nékünk, hogy ebben a' Jövendölésben szemlélhetni a' Messiásnak megesmértető jeleit, tudni-illik, az ő szelidségét, az ő alázatosságát, az ő munkáinak ditsőségét, és az ő erejét, mellyel fogná fel-állitani a' maga Országát minden Nemzetségek között.

Ezek, mind meg annyi bizonyságok, a' mellyek megmutatják, hogy Jésus a' Próféták által igértetett Messiás, és inditó okok arra, hogy örömmel alája-vessük magunkat ennek a' Hatalmas és jósággal tellyes Megváltónak.

2. Esaiás az örömnek és a' háládatosságnak azokat az indúlatit, a' mellyekkel az Emberek fognának tellyesek lenni, mikor a' Megtartó meg-fogna jelenni, ezekkel az igékkel tészi ki: *Énekeljetek az URnak új Éneket, az ő ditséretét énekeljék a' Földnek határán; kik a' Tengeren jártok, és a' Tengerben való általtok, Szigetek és azoknak lakói, énekeljenek, örömnökben kiáltsanak, adjanak ditsőséget az URnak, és az ő ditséretét a' Szigetekben hirdessék.*

Illyen módon tartozunk mi meg-szűnés nélkül adni hálákat az ISTENNEK, azokért a' Jókért, a' mellyeket tselekedett velünk Ő Felsége a' Jésus Krisztus által, és kiváltképen azért, hogy ki-vett bennünket a' Bálványozásból, a' melly uralkodik vala hajdan e' Világban.

3. A' 'Sidóknak példájok, a' kik ki-tétetnek az el-pusztittatásra az ő vakságokért és az ő meg-keményedésekért azt juttatja eszünkbe, hogy az ISTENT az Embereknek meg-büntetésére és el-hagyására a' kénszeriti, mikor bé-hunyják szemeiket az őket meg-világositó világosság előtt, mikor siketek az ő szavára, és nem akarnak az ő útaiban járni, és nem engednek az ő Törvényeinek.

XLIII. RÉSZ.

Az ISTEN azt igéri, hogy az ő Hatalma által meg-fogja az ő Népét szabaditani, és az el-szélledésből egybe-fogja gyűjteni.

Azt mondja, hogy Ő vólna az Egy igaz ISTEN, a' ki teremtett mindeneket, és a' ki meg-esmértette vólna magát a' 'Sidókkal, és azért el-nem fogná múlatni, hogy őket egybe ne gyűjtené.

Panaszolkodik, hogy ez a' Nép nem tisztelte vólna őtet, a' mint tartozott vólna, és fenyegeti, hogy meg-ostorozza őket; igérvén azonban,

ban, hogy meg-fog hozzájok engeſztelődni, és meg-kegyelmez nékiek. I. 1-9. II. 10-21. III. 22-28.

TANUSÁGOK.

ENnek a' Réſznek első ſzakaſzſzában látjuk az ISTENnek a' 'Sidók aránt való ſzeretetét.

Ez a' ſzeretet meg-tetſzik a' felől nékiek tett Igéretében, hogy őket meg-óltalmazza és viſzſza-hozza Babilóniából, mint ő Teremtőjők és az ő Megtartójok.

Ez az Igéret tartozik a' Kereſztyén Anyaſzentegyházra-is és minden igaz Hívekre, és igen alkalmatos az ő vigaſztalásokra és bizodalommal és örömmel bé-töltheti őket.

A' második ſzakaſzſza ennek a' Réſznek, hathatós inditó okokat terjeſzt elönkbe arra, hogy az URat féljük; mivelhogy Ő a' JEHOVA és egyedül igaz ISTEN, a' ki vólt minden időben, a' ki formált minden dolgokat, a' ki jól tudja a' jövendőket, és mindeneket tselekeſzik valamellyeket akar, úgy hogy ſenki őnéki ellene nem állhat, és ſenki az ő kezeiből ki-nem véſzen valamit.

3. Hogy az ISTEN ſzemekre hányja vala a' 'Sidóknak azt, hogy őtet terhelik és fáraſztják vala az ő áldozatjaikkal és azzal a' tiſztelettel, mellyet Önéki téſznek vala, arra tanit minket, melly igen nem tetſzik az URnak az ollyan Iſteni tiſztelet, a' melly tsak a' Tzéremóniákban és a' külső tselekedetekben áll, és mellette nintsen engedelmesség.

Végezetre, ennek a' Réſznek végén a' kegyelmes megbotsátás felől való Igéret azt mutatja nékünk, hogy ha megſanyargatja az ISTEN az Embereket, kéſz őket kegyelembe venni, mikor meg-térnek; és azt tselekeſzi Ő Felsége egyedül tsak önnön-magáért és az ő irgalmasságából.

XLIV. RÉSZ.

Vagyon ebben a' Réſzben; 1. Nyilvánságos Igéret a' 'Sidóknak megſzabadittatások felől, és azok a' kegyelmek felől, a' mellyekkel az ISTEN őket meg-fogná áldani.

2. Jeles le-irása a' Bálványozóknak eſztelenségeknek.

3. Intés a' 'Sidókhoz, hogy örüljenek annak reménységében, hogy az ISTEN őket viſzſza-hozná a' fogságból, és Hazájokba ismét megtelepitené Czirusnak a' Persiai Királynak ſzolgálatja által.

I. 1-8. II. 9-20. III. 21-28.

TANU-

TANUSÁGOK.

AZ az Igéret, a' mellyet tőn az ISTEN a' maga Népének a' felől, hogy azt meg-szabaditaná, meg-fokasitaná és virágoztatná, és meg-áldaná, kezde bé-tellyesedni, mikor ki-hozá a' 'Sidókat a' Babilóniai fogságból; de bé-tellyesedék tőkélletesen, a' mikor az ISTEN el-küldé e' Világnak Meg-váltóját, a' miképen minden időben igérte vala.

A Kereszтyéneknek tisztek azért ezen ditsőséges igéretről hittel és háládatossággal elmélkedni, és örvendezni az ISTENben ennek bé-tellyesedésén.

2. Vagyon ebben a' Részben a' Bálványok hijábanvalóságának egy ollyan le-irása, a' mellyet szorgalmatosan illik megolvasni és meg-gondolni.

Szem eleibe terjeszti Esaiás, azoknak esztelenségeket, a' kik fából vagy valamelly más matériából tsináltatott képeket imádnak, és a' kik a' magok kezeknek munkájok előtt, és elevenség nélkül való dolgok előtt meg-hajolnak.

Ebben láthatjuk, minémű oktalanságba estenek az Embegyattattanak, és az ISTEN' Beszédének világától meg-foztattanak; és minémű állapotban vólnánk mi-is még, ha a' Bálványozásból ki-nem hozattattunk vólna, hogy szolgáljunk az élő és igaz ISTENnek.

Egyszersmind meg-érthetjük ebből azt-is, minémű tisztelettel és félelemmel kell imádni a' Mindenható ISTENT, a' ki e' Világnak leg-főbb URa, a' ki jól tud minden dolgokat, és a' ki határ nélkül való hatalommal birván, jól tehet azokkal a' kik őtet tisztelik, és megbüntetheti az őtet boszszúsággal illetőket.

Az utólsó versei ennek a' Részнek méltók a' meg-jegyzésre; Az ISTEN azokban nem tsak azt igéri-meg, hogy a' 'Sidók viszsza fognának jőni Babilóniából, és az ő Városok s' Templomok meg-fog épittetni; Hanem azt-is mondja, hogy az fogna lenni egy Czirus Nevű Királynak szolgálatja által; melly meg-is esék mint egy két száz esztendővel ez után a' Jövendölés után.

XLV. RÉSZ.

Ez a' Prófétzia meg-jelenti, hogy lenne egy Czirus nevű Király, a' kinek az ISTEN nagy hatalmat fogna adni, és a' ki szabadságot fogna

engedni a' 'Sidóknak, haza botsátván őket Babilóniából az ő földökbe.

Azt mondja Ésaiás, hogy az ISTEN tselekedni fogná ezt a' maga Hatalmának és Népéhez való szeretetének meg-mutatására, és annak meg-esmértetésére, hogy a' Pogányoknak Istenéik hamis Istenek vólnának, és nem vólna más ISTEN az Izraelnek ISTENén kivül.

I. 1-5. II. 6-25.

TANUSÁGOK.

AZ O Testamentomban találtató leg-világosabb és a' meg-jegyzésre leg-inkább méltó Prófétziáknak az egyike vagyon ebben a' Részben.

Annak a' rövid summája ez; Hogy egy Király, a' ki itt az ő Neve szerént meg-neveztetik, tudni-illik *Czirus* igen hatalmas fogna lenni; az ISTEN ő előtte fogna menni, véle nagy győzedelmeket fogna vétetni, igen nagy gazdagságokat fogna annak adni, és Ásiának-is Birodalmát; és ez a' Király fogna az lenni, a' ki meg-fogná engedni a' 'Sidóknak hogy az ő hazájokba viszsza-menjenek, és meg-fogná épittetni Jérusálemet és annak Templomát.

Mind ezek sok idővel előre meg-jövendőltetének; és mint egy két-száz esztendők múlva Czirus a' Persák' Királyja véget vete a' Káldeusoknak Birodalmának, és Parantsolatot ada-ki a' 'Sidóknak kedvekért, hogy az ő Házájokba viszsza-botsátatnának.

Ez a' Jövendölés, melly igen pontban bé-tellyesedék, ellenemondhatatlanúl bizonyitja a' Szent Irásoknak ISTENtől való származásokat és a' Vallásnak igazságát: Világosan meg-mutatja azt, hogy vagyon ISTEN a' ki jól tudja a' jövendő dolgokat, igazgat minden állapotokat, és mindenek felett azokat, a' mellyek esnek ezen a' Világon.

Kiváltképen azt meg-mutatja; Hogy az ISTEN tetszése szerént intézi az Embereknek szabadságoktól függő dolgokat, meg-nem fosztván mindazáltal őket azon szabadságtól: Ugy hogy az Emberek, az Isteni Gondviselésnek végezéseit viszik véghez, midőn azt nem tudják.

Ugyan ez az-is, a' mivel az ISTEN magát a' Bálványoktól meg-külömbözteti, a' miképen egynéhány izben mondja ebben a' Részben, és a' fellyebbvalókban.

Mind ezekből mi ezt tartozunk ki-hozni; Hogy tsak az egy ISTENT kell félni és imádni: Ő min-

Ö mindent bőltseséggel igazgat, és minden ő munkáiban ez Ő-néki fel-tett tzélja, hogy magát meg-esmértesse az Emberekkel, és őket a' maga ſzolgálatjára és félelmére kőtelezze.

Még világosabban meg-tetſzett ez abban az Igéretben, a' mellyet tett vala Ö Felsége az UR Jésusnak el-küldése felől és az ő Országának fel-állitása felől.

XLVI. RÉSZ.

Ésaiás jövendőli, hogy a' Babilóniabéliek meg-fognának rontatni, és akkor meg-fogna nyilván tetſzeni, hogy *Bél*, és *Nébó*, mellyek az ő bálványaik valának, nem vólnának igaz Iſtenek, és hogy a' Jehova vólna óltalmazójok a' 'Sidóknak, és az egy igaz ISTEN.

A' Próféta azt-is mondja tovább, hogy az ISTEN Napkeletről fogna elő-hozni egy embert, a' ki az ő Gondviselésének tanátsát véghez fogná vinni; melly-is Cziruſt jelenti, a' ki el-fogna jőni Persiából, hogy a' Babilóniabélieket hatalma alá vesse és a' 'Sidókat ſzabadságba helyheztesse.

TANUSÁGOK.

ITten a' mi mondatik Babilonnak el-puſztittatásáról, annak meg-lőn a' bé-tellyesedése, mikor Babilon meg-véteték és a' Babilóniabélieknek birodalmok ſzálla a' Persiabéliekre és a' Médiabéliekre.

Az ISTEN Maga nyilván mondja, hogy ez a' nagy változás ollyan világos bizonyság fogna lenni, a' mellyel ő megfogná a' 'Sidóknak és minden Nemzetségeknek azt mutatni, hogy a' Pogányoknak ISTENeik nem egyebek vólnának élet nélkül való Bálványoknál; Ö vólna pedig egyedül a' Mindenható ISTEN; a' jövendő dolgokat ő tőkélletesen jól tudná, és ſemmi meg-nem akadályozhatná őtet az ő akaratjának véghezvivésében.

Tapaſztalhatni Babilonnak ezen romlásában az ISTENnek az ő Népéhez való ſzeretetét-is, és az ő Igéreteinek igaz vóltát.

2. Az ISTEN itten biztatja a' 'Sidókat, hogy a' miképen gondot viselt vala ő reájok kezdettől fogva; ugyan azon fogna mindenkor lenni ő arántok, a' honnan ezt kell ki-hoznunk; Hogy tehát ſoha az ISTEN nem fog meg-ſzűnni a' maga Anyaſzentegyházát ſzeretni és óltalmazni, és éppen nem lehetséges, hogy ő az övéit el-hagyja.

3. Meg-jegyzésre méltó leirása vagyon ebben a' Réſzben a' Bálványozóknak balgatagságoknak, a' kik minekutánna

aranyból vagy ezüſtből képeket tsináltanak, meg-hajolnak azok előtt a' Bálványok előtt, és ollyan Iſtenekhez kiáltanak, a' kik az ő helyekből meg-nem mozdúlhatnak, ſem őket meg-nem halgathatják és meg-ſem ſzabadithatják.

A' honnan tanúljuk-meg ezt; Hogy a' Bálványozás az Iſtenségnek leg-nagyobb boſzſzúsággal való illetése, és egyſzersmind leg-ſzörnyübb eſztelenség minden eſztelenségek között, a' mellyekbe eshetnének az Emberek.

XLVII. RÉSZ.

Ésaiás még tovább-is prófétál Babilon ellen. Azt jövendöli hogy az ISTEN meg-fogná alázni a' Babiloniabélieknek kevélységeket; és minekutánna azoknak kezekbe adándja a' maga Népét, hogy azt megoſtorozza: meg-foſztja őket attól a' nagy ditsőségtől, a' mellyel annyira el-hitték vólna magokat; és megfogná büntetni azokért a' kegyetlenségekért, a' mellyeket az ő Népe ellen gyakorlandók vólnának, az ő kevélységekért, bálványozásokért és más gonoſzságaikért.

TANUSÁGOK.

EBből a' Réſzből ezeket kell meg-gondonlunk;

1. Hogy az ISTEN minden dolgokkal, és kiváltképen a' Királyokkal és leg-hatalmasabb Birodalmokkal-is ellene-állhatatlan hatalommal bánik, és egyſzersmind tökélletes igazsággal.

Nyilván meg-tetſzék ez régenten Babilóniának meg-romlásában és meg-aláztatásában, melly az Esaiás Prófétának Jövendölése ſzerént esék.

2. Meg-tetſzik innét, hogy három dolgok inditák az ISTENT arra, hogy a' Babilóniabélieket meg-büntetné, tudni-illik az ő kevélységek, a' 'Sidók aránt való keménységek és az ő Bálványozások.

Nem lehet azért benne kétségünk, hogy ezek a' tetemes vétkek az ISTENnek haragját kiváltképenvaló módon le-ne vonnák azokra, a' kikben ezek találtatnak.

Azt-is bizonyitja ez; Hogy az ISTEN e' Világnak Birája, egyedül tsak őtet kell félni; és hogy Ő Felségét arra kötelezi az Ő Jósága és Igazsága-is, hogy jól tégyen azokkal, a' kik Őtet ſzolgálják, és az Ő kedvében járni igyekeznek.

XLVIII. RÉSZ.

1. Ésaiás azt mondja a' 'Sidóknak, hogy az ISTEN azért adta vólna nékiek

nékiek tudtokra a' jövendőket, hogy esmérnék-meg azt, hogy ő vólna egyedűl az ISTEN, az ő bálványozásokat hagynák-el, és térnének ő hozzája.

2. Azt mondja nékik, hogy az ISTEN ő magáért és maga ditsőségéért nem fogná őket egészen el-pusztitani; a' Babiloniabélieken pedig az ő fenyegetéseit és itéleteit véghez fogná vinni.

3. Hozzá-adja, hogy ha ők figyelmeztenek vólna az ÚRnak szavára, mindenkor békességek lett vólna, és nem adattanak vólna a' Babilóniabélieknek kezekbe; azonban, az ISTEN meg-fogná őket szabaditani és ki-hozná Babilonból; De az ő ellenségeiknek nem fogna lenni semmi békességek, sem, közönségesen szóllván, az Istenteleneknek.

I. 1-8. II. 9-16. III. 17-22.

TANUSÁGOK.

LEg-elsőben ez a' Rész minket arra tanit; Hogy az ISTEN magát meg-esmérteti az Emberekkel, és meg-jelenti nékiek a' maga akaratját és tanátsait, a' menyire az szükséges arra, hogy őket az ő félelmére meg-tanitsa, és bóldogokká tégye.

2. Jól meg-kell jegyzeni, a' mit az ISTEN mond itten, Hogy tuni-illik Ő a' jövendő dolgokat sok idővel az előtt hogy meg-esnének a' végre mondotta vólna meg, hogy a' 'Sidóknak meg-mutatná, hogy ő vólna egyedűl az Igaz ISTEN, és hogy őket el-vonná a' Bálványoknak tiszteletétől.

Ennek meg-gondolása, mint a' mellyet az ISTEN ebben a' Könyvben, és más Próféták-ban annyi sok helyeken ád-elő, meg-érdemli a' mi derekas figyelmetességünket.

Az ISTEN nem mutathatja vala meg tapasztalhatóbb módon, hogy az egyik leg-világosabb út, a' melly által magát Ő Felsége az Embereknek meg-jelentette vólna, a' Prófétáknak Jövendőléseik, és ez bizonyitja leg-erősebben azt, hogy vagyon ISTEN, és Isteni Gondviselés, a' melly igazgat minden dolgokat.

Annakokáért különös elmélkedéssel tartozunk meg-fontolni ezt a' bizonyságot hogy az által meg-erősödhessünk a' Vallásnak igaz-vóltának hivésében, és annak kötelességeinek gyakorlásában.

Harmadik Tanúság, mellyet ez a' Rész nékünk szolgáltat, ez; Hogy ha az Emberek illendőképen viselnék magokat ahoz, a' mit az ISTEN ő érettek tselekeszik: Állandó bóldogságban fognának élni, és az ISTENT nem kén-

kénszeritenék arra, hogy őket meg-bűntesse.

Ezt a' kegyelmes jó indúlatját tészi-ki az ISTEN, mikor a' Sidóknak azt mondja: *Én vagyok a' Te URad ISTENed, kitéged tanitlak haszonosan, és vezérellek az úton, mellyen jársz; Vajha figyelmeztél vólna az én Parantsolatimra, ollyan vólna a' te békeséged, mint a' folyó-viz és a' te igazságod, mint a' tengernek habjai.*

Meg-tetszik utóljára, ebből a' Részből; Hogy, ha meg-kell-is az ISTENnek bűntetni az Embereket, de el-vészi rólok az ő veszszejét, mihelyt látja, hogy meg alázták magokat.

Ezt tselekedé Ő Felsége a' Sidókkal, mikor azután hogy Babilóniába őket fogságra el-vitte vólna, abból viszszahozá őket, és az ő békességeket helyre állitá.

XLIX. RÉSZ.

Meg-hirdeti Ésaiás a' 'Sidóknak ditsőséges helyre-állittatásokat, és egyszersmind a' Messiásnak el-jövetelét, a' ki idvességet és szabadúlást fogna minden Nemzetségeknek hozni; és igéri a' 'Sidóknak, hogy az ISTEN őket szabadságban fogna állitani, ki hozván a' Babilóniai fogságból.

Serkent minden Teremtéseket, hogy örűljenek, látván ezt a' nagy Idvességet, vigasztalja Jérusálemet, melly azt gondolhatta vólna, hogy el-hagyatott az ISTENtől; Biztatja, hogy az UR meg-óltalmazná, helyre állitaná, felette igen meg-áldaná, az idegen Királyokat hozzája kegyelmesekké tenné, és az ő ditsőségét ki fogná minden Népek előtt tundőköltetni, meg-hódoltatván azokat, a' kik őket el-nyomandók vólnának.

I. 1-12. II. 13.-26.

TANUSÁGOK.

BÉ-tellyesedének részszerént a' mellyek mondatnak ebben a' Részben, mikor mintegy kétszáz Esztendőkkel az után hogy ezek a' Jövendölések tétettenek, a' 'Sidók viszsza-hivattatának Babilóniából.

Az ISTEN akkor ditsőséges módon meg-mutatta a' maga hatalmát minden Nemzetségeknek szemeik előtt, ada a' maga Népének idegen Királyokat óltalmazóúl; Illyenek valának *Czirus*, *Dárius* és mások többek; meg-hozá azt a' maga hazájába, ott meg-fokasitá és kegyelmeivel gazdagon meg-áldá.

De tartoznak főképen a' Keresztyén Anyaszentegyházra ezek az Igéretek.

Világosan látni itt a' Pogányoknak hivataljokat és a' Jésus Kristus Országának tsudálkozásra méltó el-terjedését.

Tanit-

Tanitja nékünk azt Szent Pál Tsel. XIII. 42. mikor annak megmutatására, hogy az Evangyéliomnak hirdettetni kellene a' Pogányoknak-is, *citálja* ebből a' Réſzből ezt a' Jövendőléſt: *A' Pogány Népeknek-is világosságúl adtalak Tégedet, hogy légy én Idvezítőm a' Földnek utólsó határáig*, és mikor az Evangyéliomnak idejére ſzabja Esaiásnak ezeket a' ſzavait: *Kellemetes időben meg-hallgattalak téged', és a' ſzabaditásnak Napján ſegitségúl voltam néked. Imé moſtan vagyon a' kellemetes idő, moſt vagyon az idvességnek Napja.* 2. Kór. VI. 2.

Ebben a' bóldog időben látta az Anyaſzentegyház az ő fijainak meg-ſzaporodását, és hódoltanak a' Királyok és e' Világnak Nagyjai a' Mindenható ISTENhez, és adták magokat az Ő imádói közzé.

Mindenek, valakik ollyan bóldogok, hogy Tagjai lehetnek az Anyaſzentegyháznak, tartoznak ſzívekre venni ezt a nagy bóldogságot, és háládatossággal birni azt.

A' Kereſztyén Fejedelmek nevezetesen meg-tanúlhatják innét; Hogy az ő leg-nagyobb ditsőségek abban áll, ha az ISTENT esmérik, ha az Anyaſzentegyházhoz tartoznak, és annak ők Oltalmazói és Dajkái, és ha az ő Hatalmokkal a' végre élnek, hogy azt mind virágozóbbá tegyék.

Végezetre, erős biztatás vagyon ebben a' Réſzben az ISTENnek az ő maga Népéhez való ſzeretete felől; Az ISTEN világosan mondja: Hogy *ha az édes Anya el-felejtkezne-is az ő gyermekéről; Ö még-is ſoha el-nem felejtkezne a' maga Anyaſzentegyházáról, mert azt az ő tenyerére irta-fel.*

Felette haſznos vigaſztalással tellyes Igéret ez, kőzőnségesen az Anyaſzentegyháznak, és nevezetesen annak minden igaz Tagjainak.

L. RÉSZ.

Ésaiás egy ollyan Feleségnek példájában, a' ki az ő Férjetől meg-vettetnék, azt mutatja-meg, hogy a' 'Sidók ha meg-vettetnének, attól vólna az, mert el-hagyták vólna az ISTENt; egyébaránt az ISTENnek vólna Hatalma őket meg-ſzabaditani, mivelhogy ő e' Világnak Fő URa és ſemmi nem állhatna ellene az ő nagy hatalmának.

Szóll annakutánna azokról a' kemény állapotokról a' mellyekben kell vala néki forogni az ő ſzolgálatjának gyakorlásában; és ISTENben való erős bizodalmat mutat.

I. 1-3. II. 4-11.

TANUSÁGOK,

EBben a' Réſzben, azokból a' mellyeket a' Próféta monda a' 'Sidóknak, ezt tanúljuk;

1. Hogy az ISTEN akkor hagyja-el az Embereket oſztán, a' mikor ők magok előbb el-hagyják Őtet, és az ő kegyelmének reájok való ſzállását, az ő bűneik ſzoták félben ſzakaſztani.

2. Ha a' 'Sidó Nép méltán vettetett-meg ezért, hogy nem akarták hallgatni az ISTENnek és az ő Prófétáinak ſzavát: A' mi kárhoztatásunk ſokkal keményebb léſzen, ha a' Kriſtus Jésusnak ſzavát nem hallgatjuk.

3. Az URnak Szolgai láthatják abból a' mi esék Esaiáson, hogy ők-is várhatnak ellenkezéseket az ő Tiſzteknek végbenvitelében, de a' felől még-is nem kell nékiek oda hagyni az ő Hivatalokat, mert az ISTEN mindenkor ſegitségűl fog azoknak lenni, a' kik az ő ügyéért munkálódnak és ſzenvednek.

Továbbá pedig ennek a' Réſznek második ſzakaſzſzában azoknak az ellenkezéseknek a' mellyeket a' Kriſtus ſzenvedett, és azokkal a' boſzſzúsággal való illettetéseknek példáját, a' mellyeket vett az Őtet meg-feſzítőktől, nem kűlőmben annak a' ditsőséges ki-menetelnek-is kiábrázolását látjuk, a' melly ki-menetelt adá az ISTEN minden ő fáradtságainak, fel-támaſztván őtet, és az ő Orſzágát fel-állitván e' Világnak ellen-mondásai közőtt-is.

LI. RÉSZ.

A' Próféta biztatja a' 'Sidókat, hogy a' miképen meg-áldotta vala az ISTEN Ábrahámot és Sárát, azoknak nagy ſzámú maradékokat adván: úgy őket-is meg-fogná ſzaporitani az ő fogságok után, örőmre való alkalmatosságot fogna nékiek ſzolgáltatni, és az ő meg-ſzabadittatásokra meg-fogná láttatni az ő karjának erejét, a' miképen meg-mutatta vala régen Egyiptom ellen, mikor onnét kihozta vala az ő Atyjaikat, és a' Veres Tengert előttők kétfelé válaſztotta vala.

2. Inti őket, hogy bizzanak az ISTENben, a' ki meg-fogná Jérusálemet vigaſztalni, puſztaságából felfogná épiteni, minekutánna el-rontatnék a' Káldeusok által; és ezekre a' bálványozó Népekre fogná fordítani azokat a' gonoſzokat, a' mellyekkel azok illették vala a' 'Sidókat.

I. 1-12. II. 13-23.

TANUSÁGOK.

MEg-kell gondolni, elsőben, hogy az ISTEN ebben a' Réſzben bé-foglaltatott Igéretek ſzerént, helyre állitá a' 'Sidókat, minekutánna őket meg-

meg-ſanyargatta vólna, és megmutatá ő mellettek a' maga Mindenhatóságát, mikor őket meg-ſzabaditá a' Babilóniai fogságból.

2. A' mi itten mondatik, igen alkalmatos az kőzőnségesen az Anyaſzentegyháznak vigaſztalására.

Az ISTENnek a' 'Sidó Nép aránt nyilván meg-mutatott ſzeretete, nem hágy minket abban kételkednünk, hogy Ő Felsége az ő Fijának Anyaſzentegyházát-is ne ſzeretné, és ha nyomorúságok által meglátogatja-is azt, a' felől annak mindenkor Gondviselője Ő ne vólna.

3. A' Próféta arra tanit; Hogy nem kell félnünk az Emberektől, és hogy akármelly hatalmasnak és retteneteseknek látſzanak-is ők, de tsak halandó Teremtések és az ISTEN végtelenül hatalmasabb ő náloknál.

4. A' mit monda Esaiás arról az őrőmről, a' melly fogna a' 'Sidóknak fejeken lenni, mikor az ISTEN őket viſzſzafogná hozni Babilóniából, példája annak az őrőmnek, a' mellyet a' Messiás hozándó vala e' Világra.

De azt-is meg-kell jegyzeni; Hogy az a' nagy őrőm tsak éppen az Igazaknak igértetett, és azok a' Vigaſztalások, a' mellyek olvastatnak ebben a' Réſzben, tsak egyedűl az ISTENnek Népének nyújtatnak, azoknak a' kik az URat keresik, az ő ſzavát hallgatják és a' kiknek ſzívekben vagyon az ő Tőrvénye.

A' mi a' gonoſzokat illeti, azokra ezek az Igéretek nem tartoznak; Ellenben azzal fenyegeti az ISTEN őket; Hogy az ő haragjának pohárát azokkal meg-itatja, és az ő Itéleteivel őket el-boritja.

LII. RÉSZ.

Tovább-is igéri Ésaiás, hogy az ISTEN helyre fogná állitani Jérusálemet; biztatja a' 'Sidókat, hogy az ISTEN az egéſz Világnak láttára nagy tsudákat fogna tselekedni az ő megſzabadittatásokért, és őket tellyes ſzabadsággal viſzſza-fogná hozni Babilóniából.

TANUSÁGOK.

KÉt tzéljai vagynak ennek a' Prófétziának. Az első vala a' Babilóniában fogva lévő 'Sidóknak meg-ſzabadittatások, és ebben a' tekintetben bé-tellyesedék ez a' Jővendölés, mikor Czirus az ő fogságoknak véget vete; és mikor ők ki-jővének

ezek kőzzűl a' Bálvány-imádó Népek kőzzűl, hogy viſzſza-térnének Jérusálembe, és ott az ISTENT ſzolgálnak mint annakelőtte.

A' másik és kiváltképen-való tzélja ennek a' Prófétziának vala annak jelentése, hogy az Emberek meg-fognának váltatni az UR Jésus Kriſtus által, és ennek a' Váltságnak őrvendetes új híre és az ISTEN' Orſzágának eljővetele, ki-fogna hirdettetni az egéſz Földőn az Apoſtoloknak munkájok által.

Meg-mutatja ezt Szent Pál, mikor az Evangyéliomnak prédikáltatására ſzabja Esaiásnak ezeket a' ſzavait: *Oh melly ſzépek az Évangyéliom Hirdetőinek lábai! a' ki békeſséget hirdet, őrőmet mond a' jóról, ſzabadúlást prédikál, ki azt mondja Sionnak: Uralkodik a' te ISTENed.*

Meg-tetſzik ebből a' Réſzből, Hogy azoknak a' kiknek az Evangyéliom ekképen prédikáltatik, az ő kőtelesſégek ez, elsőben, Hogy adjanak hálákat ISTENnek érette, hogy bé-tőltőtte ezeket a' ditsőséges Igéreteket, és háládatossággal 's őrőmmel vegyék az Idvesſégnek Tudományát, melly nékiek hirdettetett a' Kriſtusnak Apostoli és Szolgai által; és másodſzor: Hogy ſzakaſzſzák-el magokat e' Világtól, ne illessék annak tiſztátalanságait, és tiſztitsák-meg magokat, hogy ISTENNEK tiſzta ſzívvel zolgálhassanak, élvén ártatlanságban és ollyan módon, a' melly illendő légyen azokhoz a' megbetsűlhetetlen nagy kegyelmekhez, a' mellyeket az ISTEN vélek tselekedett az ő Fija által a' Jésus Kriſtus által.

LIII. RÉSZ.

Ez itten ollyan Prófétzia, melly a' Messiásnak meg-aláz.atását és halálát jővendőli-meg, nem kűlőmbben az ő ditsőségét és Orſzágának felállittatását-is.

I. 1-9. II. 10-12.

TANUSÁGOK.

NEm találhatni annak a' meg-aláztatásnak állapotjának, mellyen a' Messiásnak általmenni kell vala, és az ő felmagaſztalásának és ditsőségének állapotjának világosabban és magyarábban való megjővendőlését, mint ez az álmélkodásra méltó Prófétzia.

Az ISTENNEK LELKE ebben meg-jegyzi;

1. Hogy a' Messiás alatson ſorsban fogna meg-jelenni; azért-

azért-is meg-fogna útáltatni és vettetni a' 'Sidóktól, magára fogná venni az Embereknek bűneiket és azokat el-tiſztittná az Ő halála által; a' gonoſztévők közzé fogna ſzámláltatni, és tiſztességesen fogna el-temettetni.

Látjuk ezen fellyűl még ebben a' Jövendölésben a' Messiásnak tökélletes ártatlanságát, az Ő ſzelidségét, az Ő békességes-tűrését, mellyel fogná ſzenvedni azokat a' gonoſzokat, a' mellyakkel fogna illettetni.

Végezetre, azt mondja a' Próféta; Hogy *minekutánna a' Messiás halálra fogná magát adni, meg-fogná látni a' magot, és meg-fogná napjait hoſzſzabbitani.*

Ez azt jelenti, hogy az Ő Feltámadása és Fel-magaſztaltatása fogná követni az Ő Halálát; Ő-magának fogna Anyaſzentegyházat gyűjteni, meg-fogná igazitani az Ő benne hiendőket, és az Ő Orſzága az egéſz Világon fel-fogna állittatni.

Ez a' Prófétzia, mellyben látjuk a' Kriſtus Jésus' ſzenvedéseinek nevezetesebb réſzeit (: *circumſtántiáit* :) minket meg-győzhet egéſzen a' felől, hogy Ő az a' Nagy Meg-váltó, a' kiről a' Próféták ſzóllottanak vala; az Ő Tudománya igaz és Istentől ſzármazott, az Ő ſzenvedései és halála az az álmélkodásra méltó eſzköz, a' melly által az Isten meg-tartotta az Embereket; és Ő moſtan a' ditsőségbe fel-emeltetett lévén, meg-tarthatja mind azokat, valakik Istenhez Ő általa járúlnak, és Ő-néki engedelmeskednek. 'Sid. VII. 25.

LIV. RÉSZ.

Ésaiás egy meddő de ISTENtől Fijakkal meg-áldatandó Aſzſzonynak, és egy Férjétől meg-vettetendő, de ismét viſzſza-fogadtatandó Ifjú Feleségnek példájában adja-elő az ISTENnek a' 'Sidókhoz való ſzeretetét, melly őtet arra fogná inditani, hogy meg-ſokasitja és meg-áldja őket a' fogságból való haza jövetelek után.

Biztatja őket, hogy az ISTEN nem fogna többé haragudni reájok, és hogy a' miképen igérte vala Noénak az özönviz után, hogy többé el-nem boritaná vizzel e' földet: úgy őket-is többé nem fogná adni az Ő ellenségeiknek kezekbe; meg-fogná Jérusálemet ditsőséges állapotban épiteni, és az ellen lejendő minden öſzve-gyűléseket és oſtromlásokat ſemmivé fogna tenni.

I. 1-6. II. 7-17.

TANUSÁGOK.

LÁtjuk ebben a' Réſzben, miképen vígaſztalja vala Esaiás a' 'Sidókat, azt igérvén nékiek,

hogy az ISTEN minekutánna őket meg-oſtorozná, és kevés ſzámúakká tenné, viſzſza-fogná hozni őket Babilóniából, és meg-ſzaporitaná és ditsőséges állapotba fogná állitani, az ő ſzeretetének jeleit fogná nékiek adni, és haſzontalanokká 's hijábavalókká fogná tenni az ő ellenségeiknek ő ellenek való minden meſterkedéseit.

Ezek az igéretek nem tsak a' 'Sidóknak helyre állittatásokra tzéloznak; hanem jelentik főképen azt, a' mit az ISTEN akar vala tselekeni és a' minek kell vala meg-esni a' Messiásnak Napjaiban; Tudni-illik hogy az Anyaſzentegyház meg-fogna ſzaparodni a' Népeknek meg-térések által; az ISTEN azzal őrőkké állandó ſzővetséget fogna kőtni; Ha nyomorgattatnék és űldőztetnék-is, azt meg-fogná óltalmazni az ő ellenségeinek minden gonoſz igyekezeteik ellen, és a' miképen URunk mondotta: *A' Pokolnak kapui azon diadalmat nem vennének.* Mát. XVI.

Ezeknek az Igéreteknek Igazságok meg-tetſzett a' Kereſztyén Anyaſzentegyháznak tsudálatos fel-állitásában, és annak meg-tartásában annyi ſok veſzedelmek és űldőzések kőzőtt a' mellyeken az által-ment; De az Anyaſzentegyháznak ditsősége még világosabban ki-fog tűndőkőlni, mikor az el-fog terjedni az egéſz Világon, és az ISTENnek Orſzága egéſzen meg-fog jelenni.

Ezeknek meg-gondolása indithat minket annak meg-esmérésére, melly nagy a' mi bóldogságunk, hogy az Anyaſzentegyházhoz tartozunk, és kőtelezzen ezeknek a' ditsőséges Igéreteknek tőkélletes bétellyesedésének ISTENtől kérésére.

LV. RÉSZ.

A' Próféta minekutánna meg-jővendőlte az ISTEN' Népének bóldog helyre-állittatását: hivogatja az embereket azoknak a' kegyelmeknek vételére, a' mellyeket akar vala reájok Ő Felsége ki-tőlteni; és ő hozzá való meg-térésre. Szóll azután az ISTEN Beſzédének hathatós erejéről, és a' 'Sidóknak tett Igéreteinek állandó vóltokról.

I. 1-7. II. 8-13.

TANUSÁGOK.

EZ a' Réſz minket ezekre tanit; 1. Hogy az ISTEN olyan igen jó, hogy hivja az Embereket az ő kegyelmében való réſzesűlésre, és erőssen ſzor-

ſzorgalmaztatja őket azoknak vételére.

Mellynek alkalmatosságával ezt tartozunk meg-gondolni; Hogy ezek a' hivogatások mi hozzánk kiváltképen-való módon tétetnek az Evangyéliomban, a' hol az ISTEN az ő legdrágalátosabb ajándékait ajánlja nékünk az ő Fiában.

2. Látjuk itten hogy mikor az ISTEN minket hiv, tartozunk háládatossággal és ſerénységgel venni az ő ajánlását; és a' helyett, hogy azért fáradnánk, a' mi nem táplál és meg-nem elégit, minden ſzorgalmatosságunkat a' valóságos jóknak meg-ſzerzésére kell fordítanunk.

3. Az eſzkőz ezeknek megnyerésére ez; Hogy hallgassuk a' JÉSUS Kriſtusnak ſzavát, kit az ISTEN adott nékünk Vezérül és Tanitó-Meſterül, keressük az URat, míg meg-találtathatik, hivjuk ſegitségül Őtet, míg kőzel vagyon; és hagyjuk-el a' mi bűneinket, és térjünk az ISTENhez.

Végezetre a' Próféta azzal biztat, hogy ekképen megnyerjük a' mi bűneinknek bocsánatját az ISTENtől, és az ő könyőrületességének gyümőltseit, és meg-fogjuk tapaſztalni az ő beſzédében nékünk tett igéreteinek igazságát.

LVI. RÉSZ.

A' Próféta inti a' 'Sidókat az Igazságnak kővetésére és a' Szombatnak meg-tartására.

2. Jővendőli, hogy az Idegenek, és azok a' kiknek a' Móses Törvénye ſzerént nem lehet vala az Izraélitáknak minden ſzabadságaikkal élniek, bé-fognának az ISTENnek Házába vétettetni, és ő-néki áldozatokat és könyőrgéseket fognának tenni, mellyel az jelentetik vala; Hogy az ISTEN kűlőmbbség nélkűl minden rendbéli ſzemélyeket fel-fogna venni a' maga ſzővetségére.

3. Hirdeti a' 'Sidóknak romlásokat, és panaſzolja az ő Vezéreiknek felette nagy romlottságokat.

I. 1-2. II. 3-8. III. 9-12.

TANUSÁGOK.

EZ a' Réſz ezeket a' három Tanúságokat adja minékünk:

Elsőt; Hogy a' mit az ISTEN kiván tőlünk mindenek felett ez; hogy tselekedjünk igazságot, meg-őrizzük az ő Törvényét, és meg ne fertéztessük az ő ſzővetségét és tiſzteletét.

Ésaiáſtól halljuk, hogy ezt nézi az ISTEN leg-inkább és mind azok valakik ezeket a' kőtelességeket el-kővetik, ő

Népé-

Népének tartatnak, akármitsodás állapotban légyenek másképen.

Szent Péter tökkélletesen meg-világosította ezt; Igy szolván: *Az ISTEN nem személy válogató, hanem minden Nemzetségben kedves néki akar kitsoda, a' ki ótet féli és igazságot tselekeszik.* Tsel. X. 34. 35.

Második Tanúságot vehetünk annak a' bóldogságnak meggondolásából, a' melly kőzöltetett annyi sok Népekkel, a' mellyek régenten ki-valának rekesztetve az ISTENnek szövetségéből, mostan pedig méltóztattanak abban való bé-vétettetésre; melly kegyelmét hogy az ISTEN mivelünk-is tselekedte, tartozunk érette élő háládatossággal Ő Felségének.

Harmadik Tanúságot szolgáltat Esaiásnak a' 'Sidó Nép' Vezérei ellen való panaszolkodása, kiket-is itten vak és szunnyadozó Ör-állóknak nevez, és néma 's telhetetlen Ebeknek; Jelenteni akarván, hogy azok ollyan hűségtelen Vezérek vólnának, a' kik el-múlatnák az ő kőtelességeket, és tsak a' magok hasznát és kivánságaiknak bé-tőltését keresnék.

Intés ez azoknak, a' kik az Eklésiában elő-állittattak, valamint szinte a' Magyistrátusoknak-is: Mikor ez illyen Személyek tudomány és buzgóság nélkül valók, mikor némák, heverők, vagy magok hasznа után és az ő testi gyönyőrkődéseik után járók; Nem tsak magokra vonják az ISTENnek Haragját, hanem az Eklésiának-is romlásának, és el-pusztittatásának okai.

LVII. RÉSZ.

Ésaiás szemekre hányja a' 'Sidóknak az ő gondatlanságokat és megkeményedéseket, melly meg-tetszik vala abban, hogy nem veszik vala eszekbe, hogy az Igazaknak halálok a' következendő veszedelemnek jelei vólnának.

2. Feddi őket, hogy noha intetnének és fenyegettetnének az URtól, még-is mind tsak bálványoznának a' zőld fák alatt és a' magas helyeken, és az embereknél keresnének magoknak segitséget, a' helyett, hogy tsak egyedül ISTENben biznának.

3. Igéretet tészen azonban, hogy a' 'Sidók viszsza-fognának a' fogságból jőni; Vigasztalja a' kőzőttők tanáltató alázatosokat; azoknak békességet hirdet; De világosan ki-mondja, hogy nem fogna lenni semmi Békességek a' Hitetleneknek.

I. 1-2. II. 3-13. III. 14-21.

TANU-

TANUSÁGOK.

NÉgy Tanúságokat kell megjegyzeni ebből a' Részből.

Az Első ez; Hogy az ISTEN el-szedi a' Halál által gyakran a" jó Embereket, a' végre, hogy a' következendő veszedelmektől el-ne borittassanak a'kikis mikor meg-halnak, nyúgodalomnak állapotjába mennek-bé; és az ő halálokat néhánykor sok nyomoruságok szokták követni.

Láthatni ennek példáját Jóséás kegyes Királyban, kit az ISTEN e' Világból ki-véve a' 'Sidóknak veszedelmek előtt, 2. Krón. XXXIV. 26-28.

Második Tanúság ez; Hogy ha az ISTEN annyi sok izben panaszolkodik vala a"'Sidóknak meg-keményedéseken, és azon, hogy őtet mind tsak boszszantanák az ő Bálványozásban való el-merülésekkel: Mi őtet sokkal inkább meg-fogjuk bántani, ha ennyi sok okaink lévén az ő hozzája való hűségre és az ő félelmére, azt fogjuk tselekedni a' mi néki nem tetszik.

Harmadik; Hogy az ISTEN alázatos és tőredelmes szívekkel szokta magát közleni; és azért hát, ha akarunk Ő vele egyesülni, meg-kell magunkat tagadnunk, és mindenkor alázatosságban kell magunkat Ő előtte tartanunk.

Utólsó Tanúságot szólgáltat a' Hitetleneknek siralmas állapotjok.

Az ISTEN világosan mondja, hogy azoknak nintsen semmi békességek, és szűntelen hánykodásban és nyúghatatlanságban vagynak; ez a' gonosz lelki-esméretnek rend-szeréntvaló állapotja, és ezt, fogják a' hitetlenek meg-tapasztalni vagy hamarább vagy később, és ugyan ez valóban irtóztasson minket a' gonoszságtól és a' hitetlenségtől.

LVIII. RÉSZ.

Az ISTEN a' Prófétának parantsolja, hogy keményen feddje-meg a' 'Sidókat az ő bűneikért, és mindenek felett az ő bőjtölésekben való képmutatásokért.

Elő-adja Ésaiás, mitsodás az a' Bőjt, a' mellyet az ISTEN kedvell, és azt mondja, hogy az ISTEN meghallgatja, meg-áldja és meg-szabaditja azokat, a' kik őtet tiszta alázatos szível segitségűl hivják, és a' kik ő hozzá meg-térnek.

I. 1-5. II. 6-14.

TANUSÁGOK.

TAnitja nékünk ez a' Rész, mitsodás az a' Bőjt, a' mellyet az ISTEN kedvell, és

mitsodás az-is, a' mellyet meg-vét.

Az ISTEN bizonyságot téſzen arról itten, hogy Ő meg-bántatik a' Gonoſzoknak Iſteni Tiſzteletek által és bőjtjők által, nem tekint a' bűnősöknek meg-alázódásokra, mikor az tsak éppen külsőképen-való, vagy tsak valami kevés ideig tart; Hanem a' bőjtölésnek és könyörgésnek valóságos igaz módja ez: Hogy az Ember bánattal gyötörje a' maga Lelkét, magát ISTEN előtt meg-álázza, életét meg-jobbitsa, a' melly gonoſzt tett azt helyre pótolja, a' felebaráti ſzeretetet gyakorolja, és az ISTENnek hűséggel, buzgósággal és tiſztelettel ſzolgáljon.

A' Próféta bizonyoson állitja, hogy az ISTEN ſoha el-nem múlatja meg-hallgatni, meg-ſzabaditani, és gazdagon meg-áldani azokat, a' kik illyen módon könyörögnek és bőjtölnek.

Arra tanit végezetre bennünket, hogy annak egyik eſzköze, hogy az ISTEN hozzánk kegyelmes légyen, és hogy minden időben tsendes békességben éljünk, ez; Hogy a' mi tulajdon akaratunkat tagadjuk-meg, az egy ISTENben keressük minden örömünket, magunkat egéſzen ő reá bizzuk, a' Valláſt tiſzteletben tartsuk, és legnagyobb gyönyörködésünket az ISTENnek tiſztelésében helyheztessük.

Ezeket minden időben tartozunk derekasan meg-gondolni, és mindenek felett, mikor az ISTEN előtt meg-jelenünk, hogy a' Vallásnak és a' Kegyességnek kötelességeit véghez-vigyük.

LIX. RÉSZ.

A' Próféta azt mondja a' Sidóknak, hogy az ISTEN ő rólok nem azért nem forditaná-el a' reájok borulandó bóldogtalanságokat, mintha az ő Hatalma meg-fogyatkozott vólna, hanem annak oka az ő bűneik vólnának és az ő nagy veſzettségek, a' mellyet le-is ir.

Meg-hirdeti nékiek azokat a' gonoſzokat és büntetéseket, a' mellyekkel az ISTEN őket meg-büntetendő vala. De ezekhez a' fenyegetésekhez Igéretet ragaſzt, biztatván őket, hogy az ISTEN meg-fogná őket ſzánni, és Meg-váltót fogna küldeni azoknak, a' kik meg-fognának térni.

I. 1-8. II. 9-16. III. 17-21.

TANUSÁGOK.

HOgy ennek az Olvasásnak haſznát vehessük, ezeket a' következendő dolgokat kell meg-gondolnunk;

1. Hogy az ISTEN ſoha nem fogyat-

fogyatkozik-meg a' jóságban és a' hatalomban az Emberekkel való jól-tételre és az Ő megszabaditásokra; és azért, ha bűnteti őket, vagy szenvedésben hagyja, az Ő bűneik tészinek külömbbséget ISTEN közőtt és Ő közőttök.

2. Az ISTENT az Ő hozzá való igaz meg-térés által lehet hozzánk meg-engesztelnünk, és tsalhatatlanúl viszsza-nyernünk az Ő jó-kedvét.

3. Figyelmetesen meg-kell gondolni ezt a' 'Sidóknak nagy romlottságoknak *laistromát*, mellyben elő-számláltatnak az Ő tselekedeteiknek és beszédeiknek rendeletlenségeik és azok az erőszaktételek, a' mellyek közőttök véghez-vitetnek vala.

Mindenek felett meg-kell jegyzeni, hogy Esaiás azon panaszolkodik, hogy az Igaz Emberek igen kevés számmal vólnának, senki nem vólna, a' ki az igazságnak pártját merné fogni, vagy a' gonoszoknak ellenek merne állani, sőt, még ha valaki el-távózni akarna a' gonosztól, azt háborgatnák.

Mikor valamelly Nép szinte ennyire meg-veszteget ődött, tsak el-hihetni, hogy annak gonoszságának mértéke megtőlt, mellyet-is a' bűntetés tsak hamar fog követni; Meg-tetszik ez ebben a' Részben lévő Fenyegetésekből, és a' 'Sidókon esett dolgokból.

A' mi illeti az ISTENnek Igéreteit az aránt, hogy el-küldi a' Meg-váltót, és az Ő Lelkét ki-tőlti az Ő Népére: Meg-kell gondolni, hogy azok főképen tartoznak a' Jésus Krisztusra, Kit az ISTEN el-küldendő vala a' 'Sidóknak és minden Embereknek idvességekért; De ezek az Igéretek tsak éppen azoknak tétettek, a' kik meg-fognának térni az Ő bűneikből, semmiképen nem pedig a' meg-térhetetleneknek és meg-átalkodtaknak kedvekért.

LX. RÉSZ.

Le-irja Ésaiás azt a' ditsőséget és bóldogsagot, a' mellyben fog-lenni az Anyaszentegyház az Ő helyre állittatása után. Azt jövendőli, hogy az idegen Népek, sőt még azok a' Királyok-is, a' kik a' 'Sidókat nyomorgatták vala az előtt, óltalmazni fognák, el-fognának nagy sietve mindenfelől jőni az Igaz ISTENhez való meg-hódolásra, és az Ő Népéhez fognák magokat adni, és az Ő szövetségébe bé-állani; és hogy az Anyaszentegyház az ISTENnek áldásaival meg-gazdagittatván, akkor tökélletes bóldog állapotban lenne.

TANUSÁGOK.

HÁrom tekintetben kell erről a' Prófétziáról elmélkednünk :

1. A' 'Sidóknak az ő Fogságok után való helyre-álittatásokra nézve.

Lehetett akkor látni, hogy ez a' Nemzetség őszve-gyüle minden részekről, meg-épiték Jérusálemet, és meg-szaporodának; Akkor, az idegen Királyok-is, mint *Czirus*, *Dárius*, *Artaxerses* szemlátomást óltalmazzák a' 'Sidókat, tiszteletben tarták az ő Vallásokat, és segitségül lőnek az Isteni Szolgálatnak helyre-állitásában; sőt nyilván meg-bizonyiták az ő alázatos kötelességeket az Izraelnek ISTENéhez.

2. Ezek a' Jövendölések még jobban illenek a' Keresztyén Anyaszentegyházra, melly egyben-gyüjtetett külömbb-külömbbféle Nemzetségekből, és a' mellybe sok Királyjai és Népei e' földnek bé-vitték az ő ditsőségeket, az ISTENnek tiszteletéhez ragaszkodván.

Ezek a' nevezetes meg-esett dolgok, a'mellyeknek mi bizonyságai vagyunk, az egész Világ előtt meg-bizonyithatják azt, hogy az ISTEN szóllott régenten Esaiás által; és mi tartozunk ebben tsudálni az ISTENnek hatalmát és az ő igéretinek hűségét.

Végezetre, ez a' Prófétzia az ő leg-tőkélletesebb értelmében vétettetvén, elő-adja azt a' ditsőséges állapotot, a'mellyben fog lenni az Anyaszentegyház, mikor az ISTENnek Országa egészen meg-fog jelenni, és az ISTEN azt bé-fogja vinni a' ditsőségbe.

Tanitja ezt Szent János, mikor ezeket az Igéket, a' mellyeket olvasánk szabja a' Mennyei Jérusálemre, Jelen. XXI. 23. *Ez a' Város nem szükölködik a' Nap nélkül, vagy a' Hóld nélkül, hogy abban fényleneének, mert az ISTENnek Ditsősége lészen annak mindenkori fényessége; és a' Pogányok közül a' kik meg-tartattak, járnak annak világánál; mert az UR ISTEN világositja-meg őket, és országolnak mind őrökkön őrökké.*

LXI. RÉSZ.

Ebben a' Részben Ésaiás a' 'Sidóknak meg-szabadittatásoknak és helyre állittatásoknak példája alatt szóll a' Szent Léleknek Ajándékairól, mellyekkel a' Messiás fel-ruháztatott fogna lenni; az ő el-jövetelének és szolgálatjának tzéljáról, a' melly lenne az Anyaszentegyháznak meg-vál-

tása

tása és mag-szentelése; és azon lejendő nagy örömről.

TANUSÁGOK.

MEg-tetszik ebből a' Részből, hogy az ISTENnek kell vala e' Világra el-küldeni egy Nagy Prófétát a' ki tellyes lenne Szent Lélekkel, a' ki az Idvességnek Evangyéliomát hirdetné az Embereknek, a' ki őket meg-szabaditaná a' bűnöknek rabságából, és a' ki által az ISTEN ő vélek örökké állandó Szövetséget fogna kötni.

Ez a' Jövendölés a' mi URunk Jésus Krisztusra tartozik, a' ki ama' Nagy Próféta, kibe adta ISTEN a' maga LELKÉT, és a' kit meg-kent, hogy a' szegényeknek Evangyéliomot hirdetne, hirdetne a' foglyoknak szabaduláſt, és hirdetné az UR jó-kedvének esztendejét, mellyet-is látunk Szent Lukátsnak IV. Részében, a' hol mondatik, hogy az UR Jésus olvasván a' Názáretbéli Sinagógában Esaiásnak ezt a' LXI. Részét, azt mondá, hogy ez a' Prófétzia az ő személyében tellyesedett vólna-bé.

De ugyan ez a' Prófétzia minket arra tanit, hogy ezek a' drágalátos kegyelmek nem másoknak rendeltettek, hanem tsak a' szegényeknek és alázatosoknak; azoknak a' kik bánatos és keserves Lelkűek, és a' kik óhajtják az ISTENnek kegyelmét.

Ez az az állapot, a' mellyben lenni kivántatik, hogy részűnk lehessen a' Jésus Krisztus által e' Világra hozatott áldásokban, és abban az örömben, a' mellyet az Anyaszentegyháznak érezni kell vala az ő Megváltójának el-jövetelekor.

LXII. RÉSZ.

A' Próféta tovább-is jövendöli, hogy az ISTEN meg-fogná szabaditani a' maga Anyaszentegyházát, és az jóllehet láttatnék az ISTENtől el-hagyatottnak lenni: De még ditsőséges állapotra fogna jutni, és többé ellenségeinek hatalmába nem fogna adattatni. Meg-hirdeti az Idvezitőnek jövetelét-is, és inti az embereket hogy őtet fogadják illendőképen.

I. 1-9. II. 10-12,

TANUSÁGOK.

LÁtjuk ebben a' Részben, elő-szőr; Hogy az ISTENnek az ő szeretete, mellyel viseltetik az ő Népéhez és Anyaszentegyházához, nem engedi hogy azt Ő Felsége el-hagyja, őrűl annak Ő, mint a' Mennyaszszonynak őrűl a' Vőlegény, és az mindenkor az ő Gondvise-

lésének és óltalmazásának tzélja fog lenni.

2. Kötelességek mind azoknak valakik az ISTENnek Ditsőségét szívekre vészik, szűntelen könyörögni az Anyaszentegyháznak bóldog állapotjáért.

3. Az ISTEN itten azt igéri, hogy Ő a' maga Népének egy Szabaditót fogna küldeni, a' ki azt meg-váltaná, és ditsőséges állapotba helyheztetné ezen a' Földön.

Ezeknek az Igéreteknek igazságok meg-tetszék elősző akkor, mikor a' Babilóniai fogságból való viszsza-jövetelkor Jérusálem újra meg-épitteték, és azután a' Jésus Kristusnak e' Világ' Megváltójának el-jövetelekor és az ő Anyaszentegyházának fel-álitásában.

Végezetre, tartozunk, ezeket a' vigasztaló Igéreteket hallván, áldani az ISTENT, hogy azokat a' mi kedvünkért bé-töltötte; és azon munkálódni, hogy méltóképen éljünk ehez a' ditsőséges méltósághoz, hogy Ő Népe és Ő meg-váltottai lehetünk és az ő Anyaszentegyházához tartozunk, a' melly az ő Jegyesse, és a' mellynek számára tartja az ő Országának ditsőségét és bóldogságát.

LXIII. RÉSZ.

A' Próféta Bornyomóknak és szűretlésnek példája alatt adja-elő az ISTENnek iteleteit, a' mellyeket Sifogna Ő Felsége gyakorolni a' 'Sidóknak ellenségeiken, és kivaltképen az Edomitákon, és azoknak egy *Botzra* nevű Városokon.

2. Szóll arról, a' mit tselekedett vala az ISTEN az Izrael Népéért, mikor ki-szabaditotta vala Egyiptomból, Móses által, és más időkben-is; és panaszolja ennek a' Népnek engedetlenségét és háládatlanságát.

3. Esedezik az ISTENnek, hogy légyen irgalmas kegyelmes a' 'Sidóknak.

I. 1-6. II. 7-14. III. 15-19.

TANUSÁGOK.

AZ Edomitáknak meg-romlások, melly meg-esék valamelly idővel azután hogy Esaiás meg-jövendölte vala az ő veszedelmeket, erős bizonysága ennek a' Jövendölésnek igazságának és ISTENtől származott vóltának, nem külömben az ISTENnek Bosszúállásának-is ezeken a' Bálványozó Népeken, a' kik nagy gonoszokkal illették vala Júdának Országát. 2. Krónika Könyve. XXVIII. 17.

2. Meg-kell gondolnunk; Hogy ha a' Próféta ez alkalmatossággal hálát ada az ISTENnek az ő Népére való mindenkori Gondviseléséért: Nékünk még mél-

méltóbb okunk vagyon reá, hogy áldjuk Ő Felségét azért a' győzedelemért, a' mellyet vett az UR Jésus a' mi lelki ellenségeinken, a' maga Vérét kiontván, és ditsőségesen fel-támadván.

Ezen végre tartozunk Esaiással mondani: *Az URnak kegyelmességeiről emlékezem, és ditsérem Ötet mind azokért mellyeket mi velünk tselekedett az UR, és az Izraël' Házával tett sok jótéteményéért, mellyet tselekedett ő velek az ő irgalmassági szerént és az ő kegyelmességének sokasága szerént.*

3. Midőn halljuk hogy Esaiás a' 'Sidóknak azt hányja szemekre, hogy ők háládatlanok vólnának az ISTENhez, és engedetlenek vóltanak annyi sok Tsudák után, a' mellyeket ő-nékiek és az ő Atyjaiknak kedvekért tselekedett vala Ő Felsége, juttassa eszünkben mind annak emlékezetét, valamit az ISTEN mi érettünk-is tselekedett, és inditson arra, hogy mi azokért jobban meg-bizonyitsuk Ő hozzája háládatosságunkat, mint sem a' 'Sidók meg-mntaták.

4. Abból a' Könyörgésből, a' melly a' Réfznek végén olvastatik, két dolgokat kell-megjegyzeni; Az egyik ez; Hogy a' miképen Esaiás az ISTENt arra kéri vala, hogy Jérusálemen könyörűlne-meg az Ő Nevének ditsőségéért, és ne tekintené a' Sidóknak méltatlanságokat: Ugy az ISTEN Irgalmasságának, és az Ő szövetsége' 's Igéretei' erősségének kell lenni minden mi bizodalmunknak-is a' fundamentomának.

Másik ez; Hogy ezek az Igék: *A' mi szívünket miért idegenitetted-el a' Te félelmedtől?* nem azt téfzik mintha az ISTEN vólt vólna munkálódó oka a' 'Sidóknak el-tévelyedéseknek; hanem ezek a' befzédek tsak azt jelentik, hogy az ISTEN látván az ő fzántfzándékkal való megátalkodásokat és meg-keményedéseket, meg-engedte vólna, hogy el-idegednének, és magoknak hagyta vólna őket igaz ítéletiből.

LXIV. RÉSZ.

Ez itt ollyan könyörgés, a' mellyben a' Próféta ISTENt kéri, hogy mutassa-meg az ő Ditsőségét és Felséges-vóltát minden embereknek fzemeik előtt, és tselekedje még a' maga Népének meg-fzabaditására azon tsudákat, a' mellyeket tselekedett vala régenten annak kedvéért.

Annakutánna azért könyörög, hogy bűneiket ne nézze Ő Felsége, és in-

és indúljon szánakozásra azon a' siralmas állapoton, a' mellyre Jérusálem és a' Templom fogna juttattatni.
I. 1-5. II. 6-12.

TANUSÁGOK.

LEg-főbb Hatalma az ISTENnek ebben a' Részben a' miképen le-iratik, és annak bizonyságai, mellyekkel Ő azt régenten meg-mutatta, arra indithat minket; Hogy tiszteljük és féljük ezt a' Mindenható ISTENT, a' ki minden időben ollyan nagy dolgokat tselekedett azoknak meg-szabaditásokra, a' kik biznak Ő benne, és mindenkor tapasztaltatta az Ő Igazságának munkáit-is a' Gonoszokkal.

2. Valamint Esaiás, hogy könyörög vala régenten a' 'Sidóknak meg-szabadittatásokért: Ugy mindenek, valakik szeretik az ISTENT, és az ő Anyaszentegyházát, tartoznak azért meg-szűnés nélkül buzgó könyörgéseket tenni, és Ő Felségétől mindenek felett azt kivánni, hogy végye-elő a' maga Hatalmát és Erejét annak megszentelésére, és az egész Földön el-terjesztésére, és az Ő Nevének azok előtt meg-jelentésére, a' kik Ötet nem esmérik.

Es a' miképen a' Próféta a' 'Sidókért esedezvén, meg-esméri vala hogy ők tisztátalanok és bűnösök vólnának; és még-is a' felől arra kéri vala az URat, hogy könyörűlne az ő siralmas állapotjokon, és emlékeznék-meg arról, hogy ők az ő Népe és az Ő kezének munkái vólnának: Azonképen mi-is tartozunk a' mi könyörgéseinket ISTEN eleibe bé-mutatnunk mélységes alázatossággal, és a' mi semmiségünknek és bűneinknek igaz szívből való meg-vallásával, és folyamodni egészen tsak az Ő Irgalmasságához, az ő nékünk tett Igéreteihez, és ahoz a' Szövetséghez, mellyet tett velünk Ő Felsége a' mi URunk JÉSUS Krisztusban.

LXV. RÉSZ.

Az ISTEN világosan jelenti, hogy ő a' Pogányokat fogná hivni a' maga esméretére, és meg-vetné a' 'Sidókat az ő engedetlenségekért, és kivált az ő Bálványozásokért, a' mellyel magokat meg-fertéztették vala.

2. Jövendöli azonban hogy Jérusálem ismét meg-fogna épittetni, a' 'Sidók fognának az ő Földökben lakni, Júhok fognának legeltetni *Sáronban* és *Ákor* völgyében, a' mellyek kövér legelő-mezők valának, és az ISTEN őket gazdagon megfogná áldani, midőn azonban az engedet-

gedetlen és Bálványozó 'Sidókon boſzſzúját állaná.

Végezetre, azt igéri az ISTEN hogy teremt új Egeket és új Földet, és azt tselekedné, hogy mindenütt Igazság és a' békesség uralkodjon.

I. 1-7. II. 8-16. III. 17-25.

TANUSÁGOK.

ITten azt igéri az ISTEN, hogy Ö-magát meg-esmérteti azokkal, a' kik Ő felőle nem tudakóztak, és a' Népekkel, mellyek az Ő Nevéről nem neveztettek vala.

E' világos ſzókkal azt jelentő Jövendölés; Hogy az ISTEN a' maga esméretére fogná juttatni a' Pogányokat, a' miképen Szent Pál meg-mutatja, ezeket az igéket *citál*ván a' Rómábéliekhez irtt Level. X. 20.

2. Azzal fenyegeti az ISTEN a' 'Sidókat hogy őket meg-veti, azért hogy Őtet ingerlették vólna az ő bálványozásokkal és ſzűntelen-való engedetlenségeikkel.

Ez a' Fenyegetés véghez-vitették, mikor Jérusálem a' Babilóniabélieknek Hatalmok alá esék, és a' 'Sidók el-vitetének fogságra.

Ez az illyen kemény büntetés, az ISTEN' Boſzſzúállásának leg-rettenetesebb munkáitól való félelmet ſzerezhet az engedetlen és háládatlan Kereſztyénekben.

3. Látni ebben a' Réſzben; Hogy mikor ISTEN a' maga Itéleteit véghez-viſzi, mindenkor kűlőmbbséget téſzen Ő Felsége a' gonoſzok kőzött, és a' maga hűséges ſzolgai kőzött, és a' gonoſzoknak nem egyéb az ő réſzek hanem gyalázat és fájdalom.

4. A' mi itten jövendőltetik; Hogy *az ISTEN fogna új Egeket és új Földet teremteni, és a' Farkas és a' Bárány egyűtt fognának legelni*, jelenti, nem tsak azt, hogy az ISTEN Jérusálemnek és a' 'Sidóknak állapotját megfogná változtatni, őket a' fogságból meg-ſzabaditván, és viſzſza-állitaná az ő békességeket: Hanem azt-is, Hogy az ISTEN nem ſok idő-múlva e' Világot meg-fogná újjitani, és minden Embereket egy Társaságba fogna állitani az ő Anyaſzentegyházában.

Ez a' minden dolgoknak megújittatások kezde lenni az Evangyéliomnak prédikáltatása által, és léſzen még tőkélletesebb módon az utólsó időkben.

Az Apoſtolok ennek alkalmatosságával arra tanitanak; Hogy *mivel mindenek meg-újultanak, és új Egeket és új Földet várunk, a'*

mellyekben az Igazság lakozik: Tehát új Teremtett-állatoknak kell lennünk, és igyekeznünk hogy makula nélkül válók és fedhetetlenek lehessünk. 2.Kór. V. 17.2.Pét. III. 13.

Utóljára, Meg-tetszik innét; Hogy a' Jésus Kristusnak a' vólt a' tzélja, hogy minden Embereket egyesitsen a' maga Anyaszentegyházában, és őket egyességben éltesse egymással; és azért, az ő Országa Békességnek Országa, a' Keresztyéneknek nem kell egymásnak ártani, és az ő tulajdonságok és meg-esmértető jelek légyen az atyafiúi szeretet, a' békesség, az egymásnak el-tűrése, és a' jóltétel.

LXVI. RÉSZ.

Igen keményen tudtokra adja az ISTEN a' 'Sidóknak hogy ő megvetné az ő áldozatjaikat, és egész Isteni tiszteleteket; és nem sokára meg-fogná bűntetni az ő kép-mutatásokat és engedetlenségeket.

Igéri, hogy viszsza-adja Jérusálemnek a' békességet; meg-sokasitja annak Fijait, és gazdagon megáldja az ő kegyelmeivel, mindenek felett pedig meg-szenteli azt; és az istenteleneket őrők veszedelemmel fenyegeti. Itt végeződik Ésaiás Prófétziája. I. 1-4. II. 5-24.

TANUSÁGOK.

ENnek a' Résznek az első szakaszsza minket arra tanit; Hogy az ISTEN, e' Világnak Teremtője lévén, nem lakik kézzel tsinált Templomokban; Nem tartja maga tiszteletének tsak a' külső Isteni szolgálatot, és tsak azoknak Isteni Tiszteleteket vészi kedvesen, a' kiknek alázatos szívek vakgyon, és a' kik az ő beszédét rettégik; és a' szívnek belső jó indúlati nélkül az Isteni szolgálatnak minden részei, még azok-is a' mellyeket maga rendelt Ő Felsége; minéműek valának a' Tőrvény alatt az őkrőknek és júhoknak meg-áldozásaik, az ajándékok (: vagy mirhák:) és a' jó illat tétel, nem hogy tetszenének Ő-néki, sőt útálatosságok ő előtte.

2. Az ISTENnek az aránt való igéretei hogy a' maga Népét meg-szabaditja, meg-szaporitja és őrőmmel 's áldásokkal meggazdagitja, véghez mentenek, előszőr mikor a' 'Sidók a' Világnak külőmbb-külőmbb Tartományaiból őszve-gyűjtettenek Jérusálembe, és ott újra fel-állitották az Isteni Tiszteletet. De mindenek felett azt jelentik ezek az Igéretek; Hogy a' Pogányok bé-fognának jőni a' Jésus Kristus' Anyaszentegyházába, melly hasonlóképen meg-lőtt.

A' melly-

A' mellyben tartozunk megesmérni az ISTENnek hűséges vóltát az Ő Beſzédének és jövendőléseinek igazságát, és az Ő mi hozzánk való nagy könyörűletességét.

3. Jól meg-kell azonkőzben jegyzeni; Hogy az UR egynéhány ízben világosan mondja ebben a' Réſzben, hogy ezek az áldások nem másoké, hanem tsak az Ő Válaſztottaié és a' Hiveké fognának lenni; A' hitetleneket pedig és a' gonoſzokat az ő boſzſzúállásával fogná elboritani.

Nem másképen hát hanem az engedelmesség és a' Hit által tétettethetűnk réſzesekké abban az Idvességben és ditsőségben, a' mellyet Esaiás és a' többi Próféták hirdettenek, és a' melly kereſtetett nékűnk a' Jésus Kriſtus által; A' kinek-is adassék ditséret és imádás mind őrőkkőn őrőkké, Ámen.

JÉRÉMIÁS PRÓFÉTÁNAK KŐNYVE.

Jérémiás Pap és Próféta prófétált Jósiás Királynak tizenharmadik eſztendejétől fogva mind Jérusálemnek meg-vételéig, negyvenőt eſztendők alatt, vagy ollyan formán.

Ez a' Könyv nagy egyűgyűséggel és hathatóssággal vagyon irattatva. Réſzſzerént Próféziás, réſzſzerént pedig Hiſtóriás Könyv.

Láthatni benne kűlőmbb-kűlőmbb rendbéli Jövendőléseket a' 'Sidóknak romlásokról az ófogságból való viſzſzajövetelekről, a' Babilóniai birodalomnak el-rontásáról, és más egynéhány Országoknak veſzedelmekről; a' Pogányoknak hivatalokról, és a' Kristus JÉSUS által fel-állittatandó új Szövetségről.

Ezen kivül vagynak ebben azoknak a' dolgoknak Hiſtóriáik, a' mellyek eſtenek vala Jérémiáson, és a' minémű háborgattatásokat ſzenvede ő Jérusálemnek meg-vétettetése előtt, és utánna.

Azok az állapotok-is olvaſtathatnak itten, a' mellyek eſtenek annak a' Városnak meg-ſzállatása és megvétetése alatt, és mitsodás vólt

azoknak a' 'Sidóknak sorsok, a' kik akkor Júdeában laknak vala és a'' kik onnet azután le-menének Égyiptomba.

I. RÉSZ.

Ennek a' Résznek vagynak három szakaszszai. Azt beszélli-elő Jérémiás; 1. Miképen hivattatott vala ő a' Prófétai tisztre, mitsoda mentséggel akará azt ő magáról le-rázni, és minémű Parantsolatot ada néki az ISTEN az ő hivatalának követésére.

2. Elő-számlál két Látásokat, mellyeket az ISTEN néki mutatott vala: Az Első úgymint egy megvirágzó Mondola-veszszős, azt jelenti vala, hogy Jérusálemnek elpusztíttatása hamar időn meg-fogna lenni; A' Második pedig melly egy Észak felől forró Fazék vala, jelenti vala, hogy a' pusztúlás Észak felől fogna jőni, az az, Babilóniából.

3. Látni itt az ISTENnek az aránt való Igéreteit, hogy Jérémiással véle lészen, és őtet megfogja óltalmazni.

I. 1-10. II. 11-16. III. 17-20.

TANUSÁGOK.

KÖzönségesen gondolván ezt az egész Könyvet, azt kell meg-jegyzenünk; Hogy az ISTENnek igen nagy Jósága tetszik-ki ebből, hogy Jérémiást küldé a' 'Sidókhoz, ki őket meg-térésre intené, és az ő veszedelmeket tudtokra adná nékiek az időben, mikor az minden órán el-következendő vólna reájok.

2. Meg-kell jegyzeni, hogy Jérémiás a' Prófétaságra hivattaték, még igen Ifjú lévén; és elősző fél vala ezt a' Hivatalt magára fel-venni; De az ISTEN parantsolván néki, hogy követné az ő Hivatálját, engedelmeskede.

Látni ezekből, hogy Jérémiás az ő tisztébe nem maga indúlatjából 's akaratjából állabé, hanem az ISTENnek Akaratjához való engedelmeskedésből, és mélységes alázatossággal tellyes lévén az ő szíve.

Tsak egyedúl az ISTEN küldheti a' maga Szolgait; Azok pedig, a' kiket küld Ő Felsége, tartoznak érezni a' magok erőtelenségét; De a' felől tartoznak meg-tselekedni a' mit az UR nékiek parantsol, és bizni az ő segedelmében.

3. A' két Látások, a' mellyeket mutata ISTEN Jérémiásnak, azt jelentik vala, hogy az ő szolgálatjának fő tzélja az vólna, hogy hirdetné-meg Jérusálemnek közel való veszedemeit.

Ekképen szoktanak az ISTENnek Szolgai küldettetni nem tsak a' végre, hogy az Embereknek igéreteket tégyenek, ha-

nem

nem a' végre-is, hogy őket meg-fenyegessék.

Végezetre, az ISTENnek az aránt való Parantsolatja, hogy Jérémiás mondaná-meg a' 'Sidóknak, valamit Ő fogna néki parantsolni, és a' felől tett Igérete, hogy meg-fogná őtet minden ellene viaskodóktól óltalmazni, azt mutatják; Hogy az URnak Szolgai tartoznak az ő kötelességekben el-járni, és az ISTENnek minden Akaratját bátorsággal és Emberektől nem félvén hirdetni, és az ISTEN mindenkor vélek vagyon azokkal, a' kik az ő hivataljokban hűségesen el-járnak.

II. RÉSZ.

Három dolgokat lehet ebben a' Részben meg-gondolni;

1. Az ISTEN egy Feleséget szívesen szerető Férjnek hasonlatossága alatt adja-elő a' 'Sidókhoz való szeretetét, és a' Kanaán' Földén ő vélek gazdagon közlött sok Jótetteményeit.

2. Panaszolja hogy a' 'Sidók háládatlanok vóltanak vólna illyen nagy szeretetért és ennyi sok jótéteményekért, a' Köz-nép és még a' Papok-is, a' Királyok és a' Népnek Elöljárói-is hitetlenül el-szakadtanak vólna ő tőle, annyira, hogy el-hagyták vólna az URat, és a' Bálványoknak szolgálnának, mellyet-is a' Próféta néki hoszszasan szemekre hány.

3. Azt mondatja nékiek az ISTEN: Hogy ez a' Háládatlanság és ez a' Bálványozás hamar időn pusztúlást fogna nékiek okozni, és ők az ő ellenségeiknek kezeikbe fognának adatni; sem a' *Nóf* sem a' *Tafné'* Fijai, az az, az Égyiptombéliek, sem az Assiriabéliek, a' kikben biznának, nem fognák meg-óltalmazni őket, sőt még ezek által a' Népek által fogná az ISTEN őket meg-ostorozni.

I. 1-7. II. és III. 8-37.

TANUSÁGOK.

KÖtelez minket ez a' Rész az ISTENnek a' 'Sidókhoz való szeretetének, az ő háládatlanságoknak és az ő romlásoknak meg-jegyzésére.

Az első Tzikkely aránt ezt tartozunk meg-gondolni; Hogy ha a' 'Sidókat szerette vala az ISTEN, és vélek igen sok jót tett vala: Mi hozzánk még sokkal nagyobb szeretetét bizonyitotta-meg Ő Felsége, és mi reánk sokkal drágalátosabb kegyelmeket tőltött-ki, mint sem adott vala a' régi Népnek.

2. Az ISTEN a' 'Sidóknak szemekre hányja, hogy Ő ellene való tetemes Háládatlanságba estenek vólna és el-szakadtanak az ő szolgálatjától, hogy legútálatosb bálványozást gyakorolnának. Ezt jelenti az ISTENnek ez a' panaszolkodása: *Mi-*

tsoda álnokságot találtanak a' ti Atyáitok én bennem, hogy el-idegenedtek én tőlem? Egek tsudálkozzatok ezen, és rettenjetek-meg. Az én Népem elhagyott engemet élő Kútfejet, és magának bé-omlott kútakat ásott, mellyben nintsen viz.

Ezzel az ISTEN igen' világosan jelenti; Hogy Ő egyedűl az Embereknek leg-főbb Javok, nem szűnik-meg Ő Felsége az ő Jótéteményei által őket magához vonni; Felette nagy Hálátlanság és nagy esztelenség nékiek az ISTENtől el-szakadni, a' ki minden bóldogságnak Kútfeje, hogy hijábanvaló és őket bóldogokká nem tehető dolgokhoz ragaszkodjanak: A' kik ekképen tselekesznek, azok semmit nem hozhatnak-elő a' magok mentségére, és szükségesképen bóldogtalanokká tészik magokat, a' mellyet a' 'Sidók-is meg-tapasztalának.

Látni itten, harmadszor; Hogy a' 'Sidók az ISTENhez hitetlenekké lévén, meg-fosztják magokat az ő óltalmazásától, és magokra vonák azokat a' bóldogtalanságokat, a' mellyekkel Jérémiás őket meg-fenyegette vala.

Igy kell mind azoknak, valakik az ISTENtől el-szakadnak, az ő békességes-tűrésével visza-élnek, és az ő jótéteményeire 's tsapásaira érzéketlenyeire 's tsapásaira érzéketlenek, végre nyavalyás módon el-veszniek.

III. RÉSZ.

Jérémiás egy Férjét el-hagyó parázna Aszszonynak hasonlatosságában adja-elő a' 'Sidóknak azt az ő nagy hitetlenségeket, hogy el-hagyták vólna az ISTENnek szolgálatját és meg-rontották az ő szövetségét.

Azután tovább-is azon hasonlatosság szerént szóll Izraelről, és Judáról, mint ollyan két testvér Aszszonyi-állatokról, a' kik házasságtörő paráznaságban lélekzettenek; melly azt tészi; Hogy a' tiz Nemzetségbéli Izraéliták el-hagyván az ISTENt a' bálványokat tisztelik vala; és a' Júdabéliek őket követték sőt fellyűl-is haladták vólna az ő bűneikkel és meg-keményedésekkel.

2. Azt bizonyitja az ISTEN, hogy ellent nem állván ennek a' Népnek hitetlensége, Ő még kész vólna nékiek meg-kegyelmezni, ha meg-térnének.

3. Igéri, hogy minekutánna elfogja széleszteni az Izraelt és a' Júdát, egyszer osztán őszve-fogná ezt a' két Népet gyűjteni, és akkor hűségesen fognának nékie szolgálni.

I. 1-11. II. 12-15. III. 16-25.

TANUSÁGOK.

AZ ő házasságát paráznasággal meg-rontó Feleségnek példája, mellyhez hasonlitja Jérémi-

rémiás a' Bálványozó 'Sidókat, mutatja az ollyan Kereſztyéneknek vétkeknek és hitetlenségeknek tetemes vóltát, a' kik nem tartják-meg ISTENhez azt a' hűséget, a' mellyel tartoznak, az Ő Szövetségét megrontják, és az Ő ſzeretetiért és ſok jótéteményiért néki tsak háládatlansággal és engedetlenséggel fizetnek:

2. Látjuk itt, hogy a' Jérusálemi és Júdabéli 'Sidók, a' kiknek jobban kell vala ragaſzkodni az ISTENnek Tiſzteletéhez, ő kőzőttők lévén az felállíttatva, és a' kiknek másképen-is ſzemek előtt lehet vala az ő nem régen el-puſztittatott tiz Nemzetségbéli Atyokfiának példájok, azokat követték sőt fellyűl-is haladták az ő Bálványozásokban.

Igy ſzokott néhánykor megesni, hogy azok, a' kik ISTENnek leg-tőbb kegyelmeivel ſzerettetnek, azokkal viſzſza-éltéſzik azzal magokat méltókká azoknál, a' kiknek nem vólt az a' bóldogságok.

3. Az ISTEN világosan mondja, hogy Ő akarna a' 'Sidóknak meg-kegyelmezni, ellent nem állván az ő hitetlenségek: *Térjetek-mig ti ſzófogadatlan fijak*, azt modja nékiek, és *meg gyógyitom a' ti engedetlenségteket.*

Az ISTEN nem veti-el azokat, a' kik Őtet leg-inkább meg-bántották-is, ſőt ſzeretetnek indúlatival viseltetik még hozzájok; ajánlja nékiek a' maga kegyelmét, és inti őket a' megtérésre.

Meg-kell utóljára gondolni; Hogy az ISTENnek az aránt való Igérete, hogy Ő őſzvefogná gyűjteni az Izrael' és a' Judabélieket, bé-tellyesedék valamelly réſzben, mikor a' 'Sidók Babilóniából viſzſza-jővének; De minthogy ez a' megſzabadúlás tulajdonképen tsak a' Júdabélieket illeti, és az Izraelbélieknek nagyobb réſzek az ő el-ſzéledésekben maradának; Tehát ez az Igéret ki-terjed az Evangyéliomnak idejére, a' mikor ezeknek a' két Népeknek ismét egy Néppé kell tétetni a' Kereſztyén Anyaſzentegyházban, és még tőkélletesebben bé-fog-tellyesedni a' mikor a' 'Sidóknak Nemzetek megfog térni.

IV. RÉSZ.

Az ISTEN igéri a' 'Sidóknak, hogy kőnyőrűlne rajtok, ha megtérnének.

2. Fe-

2. Fenyegeti őket, hogy ha megmaradnának az ő engedetlenségekben, a Káldéusok el-jönének ellenek; és a' Próféta egy pusztitani jött Oroszlánnak, egy hatalmas és szárasztó szélvésznek és gyermek-szülésben kinlódó Aszszonynak példájában adja-elő, minémű rettenetes lészen ez a' Káldéusoknak el-jövetelek, és minémű nagy pusztúlást fogna az okozni Jérusálemnek egész Júdeában.

I. 1-4. II. 5-31.

TANUSÁGOK.

AZ UR Istennek a' vétkező 'Sidókhoz a' felől tett Igérete, hogy meg-kegyelmez nékiek, ha Ő hozzá meg-térnének, azt mutatja; Hogy az Isten tellyes Jósággal és Irgalmassággal, és az ő kegyelméhez való folyamodás még azoknak-is a' kik leg-inkább Őtet haragra ingerlették, szabados, mihelyt bűneiken való bánattal meg-térnek.

De ehez az Igérethez tétetett kemény fenyegetések arra tanitanak bennünket, hogy az Isten szinte úgy Igaz mint Irgalmas, és, azok, a' kik meg-átalkodtanak az ő bűneikben, semmit nem reménylhetnek ő tőle. Láthatni ezt a' 'Sidókon esett állapotokban.

A' miképen le-írja Jérémiás ebben a' Részben a' 'Sidó-Országra következendő bóldogtalanságokat, és azokat a' pusztitásokat, a' mellyeket abban a' Káldéusok fognának mivelni: Annak példája, a' mi egynéhány esztendőkkel azután esék ezen a' Népen, és ollyan példa, a' melly el-hitetheti velünk az Istennek Fenyegetéseinek bizonyos vóltát, és az ő Itéletének keménységét.

V. RÉSZ.

Azt panaszolja Jérémiás, hogy a' veszettség ollyan közönséges vólna Jérusálemben, hogy alig találtatnék ott egy igaz Ember; azt mondja, hogy a' 'Sidók érzéketlenek vólnának az ISTENnek tsapásaira, a' Nagyok és a' Kitsinyek egyaránt megkeményedtek vólnának, és mindnyájan a' Bálványozásra, a' parázsnaságra és mindenféle bűnökre adnák magokat.

2. Meg-hirdeti az ISTENnek boszszúállását a' 'Sidóknak ezekért a' bűnökért; és noha ez a' Nép, a' hamis Prófétáktól el-hitettetvén, bémis kességet igére magának, világosan azt mondja a' Próféta, hogy a' Káldéusok hamar el-fognának jöni Jérusálem ellen; De a' felől még-is nem fogná az ISTEN egészen el-veszteni a' maga Népét.

3. Inti Jérémiás a' 'Sidókat, hogy féljék a' Mindenható ISTENt és térjenek-meg; szemekre hányja még-is az ő vakságokat, az ő igazságtalanságaikat és más tetemes vétkeiket;

keiket; és mindenek felett azon panaſzolkodik, hogy a' Papok és a' Próféták-is ſzinte úgy meg-veſztegetődtenek vólna, mint a' Köznép.

I. 1-8. II. 9-18. III. 19-31.

TANUSÁGOK.

EZ a' Réſz igen haſznos Tanúságokat foglal magában.

Látjuk itten, 1. Miről esmérhetni-meg, hogy a' veſzettség tellyes mértékére meg-nevelkedett valamelly Népben; Ebből tudni-illik: Mikor abban az igaz Emberek igen meg-keveſedtenek, mikor a' Nagyok és az Előljárók el-hagyják az Istennek Törvényét ſzinte úgy mint az alatson-rendűek; mikor a' tiſztátalanság és igazságtalanság abban ſzabadon folynak; mikor az Emberek többé meg-nem illetődnek az Istennek jótéteményeire, és nem félnek az ő Fenyegetéseitől; és végre, mikor az Istentől elő-állittatott Tanitók a' helyett hogy a' gonoſznak ellene-állanának, követik a' közönséges veſzettséget és annak pártját fogják, mellyet-is a' Próféta nevez, *tsudálatos és rettenetes dolognak.*

2. Meg-kell jegyzeni; Hogy abban az időben, a' mellyben a' 'Sidók ebben a' mélységes romlottságban el-merültenek vala, nem hiſznek vala a' Prófétáknak beſzédeiknek, ſem fenyegetéseiknek, és hizelkednek vala magoknak az ő gonoſz tselekedeteikben, azt hitetvén-el magokkal, hogy ſemmi gonoſz nem fogna ő reájok következni.

Illyen az Embereknek az ő meg-vakúlások: Teſti bátorságban élnek, és nem félnek az Istennek Itéleteitől, még mikor leg-inkább fenyegettetnek-is azokkal: Az Isten a' felől egyſzer oſztán véghez-viſzi a' maga Fenyegetéseit, a' miképen arról bizonyságot téſzen ezekkel az igékkel, mellyeket Jérémiás egynéhány izben fel-téſzen: *Avagy nem látogatnám-é-meg ezért őket, avagy e' fele Nemzetséget minémű ez, nem bűntet-é-meg az én Lelkem?*

Végezetre, a' mi ebben a' Réſzben olly hathatósan mondatik azokról az okokról, a' mellyekért a' 'Sidók méltán félhetik vala a' Mindenható Istent, és ennek a' Népnek vakságáról, jól meg-kell gondolni.

Arra tanit az bennünket; Hogy ſzörnyű nagy balgatagságok az Embereknek nem félni ezt a' Nagy Istent, a' kinek Hatalma határ nélkül való, és a' ki őket az ő jótéteményeivel gaz-

dagon meg-áldja, a' ki e' Világnak Leg-főbb URa, essőket és gyümölts-termő időket adván az égből.

Azzal magokat ki-tészik az ő haragjára, meg-foztják magokat az ő irgalmasságának gyümöltseitől; mivelhogy, a' miképen az ISTEN mondja, az Embereknek bűneik forditják-el az ő kegyelmeinek folyását ő rólok, és azok tartóztatják-meg, hogy jó ne szálljon reájok.

VI. RÉSZ.

Azt mondja Jérémiás, hogy az ISTEN Észak felől valamelly Népet fogna hozni Jérusálem ellen; jelenti ez a' Káldéusoknak jöveteleket, a' kik kevés esztendők múlva el-jövendők vólnának, hogy ezt a' Várost meg-szállanák és megvennék, a' 'Sidókat fogva el-vinnék.

2. Inti az ISTEN a' 'Sidókat a' meg-jobbúlásra, bizonyságot tészen hogy őket még szeretné, és hogy az ő veszedelmeket fogná okozni nékiek az ő meg-keményedések, a' köztök uralkodó meg-jobbúlhatatlan és közönséges meg-átalkodás, a' mindenféle bűnökre való el-vetemedés; főképen pedig a' Papoknak és Prófétáknak gonoszságaik, és az URnak intéseinek és fenyegetéseinek meg-útálása.

3. Az ISTEN azt mondja nékiek, Hogy az ő ajándékaik, Áldozatjaik és egész külső Isteni tiszteletek őket meg-nem fognák óltalmazni az ő veszedelmektől; sőt azok még inkább siettetni fognák az ő romlásokat és azt annál tetemesebbé tennék.

I. 1-7. II. 8-19. III. 20-30.

TANUSÁGOK.

JEgyezzük-meg itten, ezeket; 1. Az ISTENnek szíves szeretetét, a' mellyel tudtokra adja az Embereknek az ő rájok következendő bóldogtalanságokat, és inti őket, hogy előzzék-meg a' magok romlásokat.

Az URnak ez a' Nagy Jósága meg-tetszik ezekben az olyan meg-jegyzésre méltó igékben: *Vedd-eszedben magadat Jérusálem, hogy el-ne távozzék az én Lekem te tőled.*

2. Ezekhez az intésekhez vettetett kemény fenyegetések minket arra tanitanak, hogy akármelly igen nagy légyen az ISTENnek Jósága és Békességes-tűrése; mikor az sok ideig megútáltatott, az ő Haragját vonja maga után.

Meg-tapasztalák ezt a' 'Sidók egy kevés idővel azután, hogy Jérémiás hallattatta vólt vélek ezeket a' fenyegetéseket.

3. Ki-hozhatjuk ebből a' Részből; Hogy az, a' mi leginkább fel-ingerli az ISTENnek harag-

haragját, ez; Mikor az Emberek annyira néki adják magokat a' gonoſznak, hogy ſzégyenlés nélkül és tartózkodás nélkül vétkeznek, és nem tudják, mitsoda a' ſzégyen; mikor többé nem gondolnak az UR' Szolgainak intéseivel, mikor magok a' Tanitók-is rendeletlenségben és gondolatlanságban élnek, és a Nagy Rendek ſzinte úgy meg-veſztegetődnek, mint a Köz-nép.

Végezetre, meg-tetſzik ebből a' Réſzből; Hogy azonkőzben hogy a' 'Sidók megtöltik vala az ő gonoſzságoknak mértékét, mind tsak téſznek vala az ISTENnek jó-illatot és áldozatot; De az ISTEN megveti vala mind ezt a' tiſztelet, a' mellyet álitanak vala hogy néki tennének, és az ő oſtoraival az ő el-borittatásokra kéſzül vala.

A' Gonoſzok és a' leg-iſtentelenebbek-is véghez-viſzik néhánykor a' Vallásnak külső kőtelességeit; De minden ollyan tiſztelet, a' mellyel ISTENT ollyan ſzemélyek illetik, a' kik Ötet nem félik, nem hogy az ő jó-kedvét meg-nyerjeſzti, ſőt annál inkább fel-gerjeſzti az ő haragját.

VII. RÉSZ.

Ez itten derekasan és keményen való meg-feddése a' 'Sidóknak bűneinek, mindenek felett az ő képmutatásoknak, az ő hijábavaló bizodalmoknak, és ő általok a' Templomnak és az Iſteni Tiſzteletnek meg-fertéztetésének.

Jérémiás azzal fenyegeti őket, hogy az ISTEN nem ſokára úgy fogna bánni Jérusálemmel és a' Templommal, a' miképen tselekedett vala Silóval, a' hol a' Sátor vala régenten, és a' miképen bánt vala az ő Atyjokfiával Éfraimmal, az az, a' tiz Nemzetségbéli Izraélitákkal, a' kik el-puſztittattak vala az Aſſiriabéliek által.

2. Tiltja az ISTEN Jérémiást, hogy ne könyőrögjön a' 'Sidókért; Azt mondja hogy a' 'Sidók tsak hijában tennének néki Áldozatokat, midőn azonban mindenféle bűnökben járnának, és a' Bálványokat imádnák és nevezetesen *Molokot, és az Égnek Királyné-Aſzſzonyát*, az az, a' Hóldat.

Az ISTEN világosan mondja nékiek, hogy ezekért a' gonoſz tselekedetekért való bűntetésül a' 'Sidóknak hólt teſteik Tófetbe fognak vettetni. Vólt ez egy Völgy Jérusálem mellett, a' hol a' Bálványozó 'Sidók meg-áldozzák vala az ő kis gyermekeiket a' Bálványoknak, a' tűzőn által-vivén. Ez nagy figyelmetességre méltó Réſz.

I. 1-15. II. 16-34.

TANUSÁGOK.

JÉrémiásnak a' 'Sidókhoz tett kemény feddődéseiből ezeket tanúlhatjuk;

1. Hijában ditsekedik valaki azzal, hogy ő az Anyaszentegyháznak tagja, és hijában tészen az ISTENnek kőzőnséges Tiszteletet, míg azonban az ő szent Törvényeit megrontja.

Azok a' kik azt tartják, hogy az ISTENnek ők tetszenek az Ő Templomába való menéssel, és az Isteni Szolgálat' munkáinak gyakorlásával; De a' kik igazságtalanok, tisztátalanok, istentelenek és képmutatók; meg-tsalják magokat és az ISTENnek Házát Latroknak barlangjává tészik; és nintsen egyéb mód az ISTENnek kedvének meg-nyerésére, hanem a' meg-jobbúlás, és annak tselekedése, a' mi igaz.

2. Meg-kell gondolni; Hogy az ISTEN, fel-boszszantatván a' 'Sidóknak bűneik által, azzal fenyegeti őket, hogy igen keményen fogna ő velek bánni, őket Templomjokkal együtt elfogná pusztitani, és el-hagyná őket, a' miképen Silót elhagyta vala Sámuel Prófétának idejében, és azután a' tiz Nemzetségbéli Izraélitákat. 1. Sám. IV. és 2. Kir. XVII.

Tanúljuk-meg mi ebből a' példából, nem külőmben annyi sok Keresztyén Eklésiáknak-is példájokból, a' kik az ISTEN' Beszédének Gyertya-tartójától meg-fosztattanak, azért hogy azzal viszsza-éltenek.

3 Hogy az ISTEN tiltá Jérémiást hogy ne kőnyőrőgne a' 'Sidókért: Abból azt láthatjuk; Hogy mikor valamelly Nép lágyúlhatatlan meg-keményedésel fel-ingerlette az ISTENnek haragját: Azt még az igazaknak kőnyőrgések-is el-nem fordithatják.

4. Jól meg-kell jegyzeni ezeket, a' mellyek ebben a' Részben olvastatnak: *Avagy én ellenem vagyon-é hogy ezek engem' ingerlenek? Azt mondja az UR; avagy inkább nem ő ellenek vagyon-é, ő-magokoknak gyalázatjokra?*

Ezzel az ISTEN világosan jelenti, hogy mind az, valamit az Emberek mivelnek ő ellene, őtet ingerelvén, ő-néki nem árthat, és tsak éppen a' magok gyalázatjokra és nagy bóldogtalanságokra fordúl az; és annakokáért az ő nagy Jóvólta szerént Ő Felsége nem egyébért inti-meg őket, hanem

nem hogy magokat el-ne veſzessék.

Végezetre, figyelmezzünk arra a' rettenetes és igaz boſzſzúállásra, a' mellyel ISTEN megbűnteté a' 'Sidóknak gonoſz tselekedeteiket és bálványozásokat, el-puſztitván az ő Városokat, és el-vettetvén az ő teſteiket azon helyre a' hol az ő útálatos bálványozásaikat gyakorlották vala.

Mind ezeknek meg-gondolása támaſzſzon mi bennünk az ISTENnek Itéleteitől való ſzent félelmet, és inditson hathatósan arra, hogy Őtet féljük és ſzolgáljuk tiſzta ſzível lélekkel.

VIII. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek vagynak három Tzikkelyei:

1. Azt jövendőli Jérémiás, hogy a' 'Sidóknak 's még az ő Fejedelmeiknek-is tsontjaik el-fognak hányattatni, és azoknak hóltt teſteik és tsontjaik ki-fognak terittetni a' Napra, Hóldra, és a' Tsillagok előtt, a' mellyeket ők imádtanak vala; és a' többi 'Sidóknak állapotjok ollyan ſiralmas fog lenni, hogy kívánni fogják inkább a' halált, mint az életet.

2. Meg-jegyzi a' Próféta ennek a' bóldogtalanságnak az okát, tudni-illik, ennek a' meg-nem térő Népnek meg-keményedését, noha az ISTEN inteti vala őket, és kiválképen a' Tőrvény-tanitóinak, a' Papoknak és Prófétáknak iſtentelenségeket.

3. Szóll arról a' Puſztitásról, a' mellyet a' Babilóniabéliek fognának tenni Jérusálemben és egéſz Júdeában. I. 1-3. II. 4-12. III. 13-22.

TANUSÁGOK.

ITten ezeket a' négy dolgokat kell Tanúságra meg-jegyzeni.

Elsőt; Hogy Jérémiás azt jövendőli, hogy a' 'Sidóknak tsontjaik ki-fognának terittetni azok előtt az égi Tsillagok előtt a' mellyeket imádtanak vala; és azok, a' kik azoknak veſzedelmeknek idejében fognának élni, kívánni fognák inkább a' halált mint az életet. E' dologban az ISTENnek rettenetes de igaz Itéletét láthatni ezen a' Népen, melly magát a' bálványozásra adta vala.

A' Bűnősöknek bűntetéseknek rendſzerént ſzokott hasonlatossága lenni azokhoz, a' bűnökhöz, a' mellyeket ők tselekedtenek.

2. Második Tanúság vétethetik a' Prófétának ebből a' panaſzolkodásából: *Avagy úgy eſtenek-é-el hogy fel-nem kelhetnének? Ha meg-térnének, avagy nem térne-é hozzájok az ISTEN? Miért fordúlt-el e' Nép vakmerő elfordúlással? Vallyon ſzégyenlették-é-meg magokat, hogy útálatosságot tselekedtenek? Még a' ſzégyenben-is nem*

szégyenlették-meg magokat, és a' szégyent nem esmérték.

Ez, arra tanit; Hogy mikor az Emberek az ő bűneiken nem bánkodnak, és többé nem szégyenlik a' gonoszt tselekedni, az, meg-jobbúlhatatlan megkeményedésnek és büntetésnek közel-vóltának a' jele.

3. Az ISTENnek ollyan gyakor és kemény panaszolkodásai a' Papoknak és Prófétáknak hitetlenségekről és képmutatásokról, mutatják melly igen haragra ingereltetik az ISTEN, és minémű bóldogtalanság fog jöni valamelly Népre, mikor azok, a' kik az Eklésiában Elöljárók el-hagyják az ő Hivataloknak kötelességeit, és az ő rendeknek szentségét, feslett és rendeletlen élettel megfertéztetik.

Végezetre, jusson eszünkbe; Hogy az ISTEN, a' ki ennyi romlásokat küldé Júdára, és kegyetlen és irgalmatlan ellenségeket hoza-elő az ellen a' Föld ellen, bánhatik még ma-is hasonló módon a' bűnös Népekkel és Eklésiákkal.

De ha meg-nem bünteti-is ezekkel az időszerint-való nyomoruságokkal az ótet boszszantókat, el-nem fogják mindazáltal kerülni az ő Igazságát; és vagynak más büntetések, a' mellyek sokkal rettenetesebbek ezeknél, a' mellyeket Jérémiás jövendöle a' 'Sidóknak ebben a' Részben.

IX. RÉSZ.

Jérémiás kesereg a' 'Sidóknak romlásokon és az ő tetemes gonoszságaikon, mellyek valának: A páráznaság, a' hazugság, a' tsalárdság, a' kegyetlenség és más hasonló bűnök. Azt mondja, hogy Jérusálem és Júdának egész Földe pusztává fog tétetni és siralmas állapotra ijuttatni, azért hogy a' 'Sidók el-hagyták vólna az ISTENnek Törvényét és az ő Tiszteletét, és inti a' Földnek Lakossait a' reájok jövendő nyomorúságokon való sirásra.

Végre világosan meg-mondja nékiek hogy sem az ő böltseségek, sem az ő erejek, sem az ő kör-nyül-metélkedések, mellyel ditsekednek vala, őket meg-nem fogná óltalmazni ezektől a' bóldogtalanságoktól, hanem szinte azon sorsok fogna lenni, a' melly az ő szomszédságokban lévő Népeknek.

I. 1-9. II. 10-22. III. 23-26.

TANUSÁGOK.

EZt kell meg-gondolnunk ebből a' Részből;

1. Hogy a' miképen sír és kesereg vala régenten Jérémiás a' 'Sidóknak gonoszságaikon és pusztúlásaikon; Hasonlóképen mind

mind azok valakik félik az URat, és főképen az ő igaz Szólgai keserves bánattal illettetnek, látván az Embereknek bűneiket, és azokat a' bóldogtalanságokat, a' mellyeket azok ő reájok vonnak.

2. Meg kell jegyzeni, hogy a' 'Sidók el-merültenek vala mindenféle gonoszságokban; a' hamis hitűség, a' tsalárdság, a' tettetés ollyan nagy mértékben uralkodnak vala ő közöttök, hogy az Ember senkinek nem hihet vala, még a' maga leg-közelebb-való Attyafiainak-is; adták vala magokat a' tisztátalanságra, és az ISTENnek esmérete, sem félelme majd nem-is vala többé Jérusálemben.

Mikor a' veszettség illyen nagy mértékre nevelkedett: Nem maradhat a' Nép sokáig bűntetetlen.

És éppen ez vonó az ISTEN' Haragjának leg-szörnyűbb munkáit a' 'Sidókra, a' miképen ezek az igék elő-adják: *Kitsoda olly bölts Férjfiú, a' ki erre megtanitson, és meg-mondhassa, miért veszett-el a' Föld, miért hagyatott-el mint a' puszta? És monda az UR: Mert el-hagyták az Törvényemet, mellyet eleikbe vetettem, és nem hallgatták az én szómat, és a' szerént nem jártanak, hanem jártanak az ő szíveknek gondolatja után.*

Ennek a' Résznek a' vége arra tanit; Hogy nem kell Embernek ditsekedni a' maga tulajdon bőltseségében, sem erejében, sőt még az ISTEN' Szövetségének külső jegyeiben-is; hanem tsak egyedűl ebben kell ditsekednünk, hogy az ISTENT esmérjük és Őtet féljük, ez tétetik-ki Jérémiásnak ezekkel a' szavaival, mellyeket e' tekintetben *citál* Szent Pál: *Ne ditsekedjen a' Gazdag az ő gazdagságában, sem az Erős az ő erejében, sem a' Bölts az ő bőltseségében; hanem a' ki ditsekedik, az URban ditsekedjen.* 1.Kór. I. 31.

X. RÉSZ.

Jérémiás inti a' 'Sidókat, hogy ne kövessék azoknak esztelenségeket, a' kik a' Tsillagokat imádnák és azoknak a' Bálványoknak szolgálnának, a' mellyeket önnön-magok tsinálnának vala; A' Bálványoknak semmiségeknek ellenébe tészi a' Nagy ISTENnek Felséges-voltát, a' ki e' Világnak Teremtője és Fő URa, és a' bálványozó Népeknek bolondságokat, az Izraelnek azt a' bóldogságát hogy esmérné az Igaz ISTENt, és annak a' Népe vólna.

Annakutánna meg-jövendöli a' Próféta, hogy mivel a' 'Sidók el-hagyták vólna az URat, el-fognának pusztittat-

tittatni; azonban kéri az ISTENt, ne bűntesse őket haragjában, és ne veſzesse-el őket minden reménység nélkül. I. 1-16. II. 17-25.

TANUSÁGOK.

BEſzéll ez a' Réſz a' Pogányoknak bálványozásokról.

Látni itten azoknak nagy eſztelenségeket, a' kik az égi Tsillagokat és az Embereknek kezeikkel tsináltatott fa, arany vagy ezűſt bálványokat imádják vala, a' mellyek-is elevenség nélkül való dolgok lévén, ſem jól ſem gonoſzúl nem tselekedhetnének.

Jérémiás mind ezeket a' 'Sidóknak a' végre mondja vala, hogy meg-útáltatná vélek a' bálványozáſt, meg-esmértetné vélek melly nagyot vétkeznének abban való eséssel, és meg-akadályozná, hogy arra ne vetemednének, mikor a' bálványozó Népek kőzőtt el-ſzélleſztetni fognának.

Ezeknek meg-gondolása minket arra kőtelez, hogy az ISTENt áldjuk azért, hogy minket az Ő esméretére juttatott, és ſzorgalmatosan el-távoztassuk nem tsak a' bálványozáſt, hanem még azt-is valami ahoz kőzel jár, és mindenféle babonás és hijában-való dolgoknak el-hivését, és azoknak gyakorlását.

2. Midőn itt egymásnak ellenébe tétetnek a' Mindenható ISTENnek Felséges-vólta, a' ki e' Világot teremtette és igazgatja, a' Bálványoknak ſemmiségeknek és erőtelenségeknek; Annak meg-gondolása támaſzſza bennünk a' tiſzteletnek és félelemnek azokat az indúlatait a' mellyeket Jérémiás ki-téſzen ezzel a' mondásá val: *Nintsen hasonlatos Te hozzád URam ſenki; Nagy vagy és Nagy a' Te Neved, ki a' Pogányoknak-is Királyjok vagy, mert Tied a' Birodalom.*

3. Látjuk itt, hogy a' 'Sidók a' Babilóniabéliek által azért puſztittattanak-el, hogy elſzakadtanak vólna az ISTENnek Tiſzteletétől és az ő-néki tartozó kőtelességektől.

Ez az illyen kemény bűntetés bizonyitja, hogy az ISTENnek haragja ſzáll azokra, a' kik minekutánna meg-esmérték Őtet, nem ditsőitik a' mikép tartoznának ditsőiteni.

Végezetre, ki-hozhatjuk ennek a' Réſznek utólsó igéiből; Hogy az ISTEN az Embereket meg-oſtorozza azért, hogy az ő oſtorozásai nékiek ſzükségesek, de éppen nem azért tse-

leke-

lekeſzi azt, hogy el-veſzesse őket.

Annakokáért tartozunk magunkat alázatosan a' tsapásoknak alájok adnunk, mikor az ISTEN reánk botsátja, és mindenkor ehez a' Prófétának könyörgéséhez tartanunk magunkat: *Oſtorozz-meg URam engemet de a' Te ítéletedben, ne haragodban, hogy engemet el-ne vonts.*

XI. RÉSZ.

Az ISTEN a' 'Sidóknak ſzemek eleibe terjeſzti azt a' Szövetséget, a' mellyet ő vélek kötött vala, mikor az ő Atyjaik ki-jövének Égyiptomból, és ſzemekre veti hogy azt meg-átalkodva meg-ſzegték vólna, kivált a' Bálványozás által.

2. Azt mondja nékiek, hogy azért való meg-büntetésekre őket el-boritaná nem ſokára az ő oſtoraival; és tiltja Jérémiást hogy éretlek ne könyörögjön.

3. Panaſzolkodik a' Próféta Anatót Városának az ő hazájának lakosai ellen, azért hogy akarják valaj őtet meg-tiltani, hogy ne ſzóllana nékiek, sőt életétől-is meg-foſztani. I. 1-10. II. 11-17. III. 18-23.

TANUSÁGOK.

AZ Első Tanúság, mellyet ez a Réſz ſzolgáltat nékünk, ez; Hogy az ISTEN meg-átkozza azokat, a' kik az Ő Szövetségét meg-nem őrzik.

Ennek alkalmatosságával ezt kell meg-gondolnunk; Hogy az ISTEN mivélünk ſokkal ditsőségesebb ſzövetséget kötött, mint ſem a' 'Sidókkal; Ez az Uj Szövetség minket még ſzorossabban kötelez az Ő Szavának hallgatására, és annak megtartására a' mit nékünk parantsolt Ő Felsége; és annakokáért ſokkal-is keményebb átkot vonunk magunkra, ha azt meg-nem tartjuk.

Továbbá pedig meg-kell gondolnunk, hogy nem tsak a' bálványoknak tiſzteletével ſzegi-meg az Ember az ISTENnek Szövetségét, hanem azzal-is, mikor meg-rontja az ISTENnek tett fogadásait, és mikor Ő tőle ſzívét el-forditja és e' Világnak adja.

2. Az ISTEN panaſzolkodik ebben a' Réſzben, hogy hasonlás vólna Ő ellene a' Jérusálem' lakosai kőzött és meg-jobbúlhatatlan meg-átalkodás a' gonoſzban, melly-is Őtet annyira felboſzſzantá, hogy nem akarja vala tellyességgel, hogy többé könyörögne Jérémiás érettek.

Mikor az Embereknek gonoſzságok illyen nagy mértékre ment, mikor meg-egyeznek egymással az URnak fel-ingerlésére, és az ő Törvényeinek meg-útálása kőzönséges: Nem

kedvez többé nékiek, és az Igazaknak esedezések haſzontalan léſzen.

Meg-kell végre gondolnunk a' Fenyegetéseket, a' mellyek tétetnek ebben a' Réſzben a' 'Sidók ellen, és kiváltképen az *Anatóthbéliek* ellen, a' kik nem akarják vala meg-ſzenvedni, hogy Jérémiás nékik ſzóllana az URnak Nevében, sőt őtet még meg-is ölni akarják vala.

Igen nagy bűn az ISTENnek Beſzédét meg-vetni, nem akarni hallgatni az ő hűséges Szolgait, és azoknak ſzájokat bé-fogni akarni; és az ISTEN meg-fogja keresni ezt a' bűnt azokon a' Népeken és Gyülekezeteken, a' kik ebben vétkeznek.

Azonban pedig az URnak Szolgainak, a' Jérémiás' példája ſzerént, nem kell meg-boſzſzankodni, ſem el-kedvetlenedni, mikor hasonló ellenkezéseket találnak.

XII. RÉSZ.

Jérémiás azt kérdi az URtól: Mi az oka, hogy az iſtentelen 'Sidók a' kik az ő Szolgálatját meg-vetik vala, még-is jó ſzerentsésen élnének? Az ISTEN néki azt feleli, hogy kéſzitené magát még nagyobb ellenmondásoknak tapaſztalására Jerusálemben; de meg-fogná látni az ő Fenyegetéseinek munkáit, hogy a' 'Sidók nem ſokára el-hagyattatnának, és idegen Földre vitetnének, a' honnan mindazáltal viſzſza-fogná őket hozatni.

Azt-is mondja tovább az UR, hogy a' 'Sidóknak ſzomſzedságában lévő Nemzetségeket-is meg-fogná büntetni a' 'Sidókon mivelt gonoſzokért; de ha azok a' Nemzetségek az Igaz ISTENnek ſzolgálatjára adnák magokat, az ő Népe közzé fognak ſzámláltatni.

I. 1-4. II. 5-13. III. 14-17.

TANUSÁGOK.

INnét, ezeket lehet ki-hoznunk; 1. Hogy ſoha nem kell azt gondolnunk, mintha az Iſtentelenek büntetetlen maradnának, vagy mintha valósággal bóldogok vólnának, azért hogy az ISTEN nékiek valamelly ideig kedvez, ſem azt nem kell gondolnunk, mintha az URnak Fenyegetései kevesebbé vólnának bizonyosak azért, hogy azokat Ő véghez vinni halaſztja.

2. Hogy az ISTEN' Szolgainak nem kell el-ijedni, mikor a' Gonoſzoknak ellenzéseket, és tsúfolásokat kelletik tapaſztalniok; és még azok-is várhatják ezt az állapotot, a' kik az ő kötelességeket igaz lelkűséggel akarják gyakorolni.

3. Hogy az URnak Fenyegetései-

téseinek vagyon hamarább vagy később foganatosságok, és az ISTENnek sem szövetsége, sem Népéhez való szeretete azt meg-nem óltalmazza az Ő haragjától, mikor Ötet boszszantja az Ő engedetlenségeivel.

Ez jelentetik ezekkel az igékkel: *El-hagyom az én Házamat, adom azt, a' kit az én Lelkem szeret vala, az ő ellenségeinek kezekbe.*

4. Elő-adja az ISTEN, hogy Ő Felségének e' vólna a' szándéka, hogy előszőr a' maga Népét, annakutánna a' szomszéd Nemzetségeket-is meg-ostorozná; Sőt még ezeket a' bálványozó Nemzetségeket az Ő Szövetségébe-is bé-venné.

Innét láthatjuk; Hogy az ISTEN egyszersmind Igaz és Irgalmas, nem nézi a' személyeknek külső tekinteteket, hanem egyedűl tsak az igaz lelkűséget és tiszta szívűséget nézi.

Világosabban meg-tetszék ez a' mi URunk Jésus Krisztusnak el-jövetele után, a' Pogányoknak el-hivattatásokban.

XIII. RÉSZ.

A' Próféta egy meg-rothadott semmire kellő övnek példájában terjeszti eleikbe a' 'Sidóknak, hogy az Ő ISTENnel való Szövetségeknek vége fogna lenni, és Ő Felsége őket megfogná vetni, azért hogy Ötet el-hagyták vólna.

Inti a' Népet, és mindenek felett a' Királyt és a' Fő Rendeket, hogy alázzák-meg magokat, minekelőtte el-jőne az Ő veszedelmek.

Siratja ezt a' veszedelmet, és világosan eleikbe adja, hogy azt Ő reájok az Ő meg-lágyúlhatatlan megátalkodások fogná hozni.

I. 1-14. II. 15-18. III. 19-27.

TANUSÁGOK.

A' Tanúságok, a' mellyeket ez a' Rész nékűnk szolgáltat, ezek: 1. Hogy az a' Szövetség, a' mellyben vagyunk az ISTENnel, nékűnk nagy hasznunkra szolgál, és Ő véle minket igen szorosan egyben-kőt: De ha azt meg-találjuk rontani, mint a' 'Sidók tselekedének, az a' Szövetség nékűnk haszontalanná lészen.

2. Mikor az ISTEN hallattatja az Ő Fenyegetéseit: meg-kell alázódni, és minthogy a' Nagy-Rendek szoktak a' Népeknek romlottságának és azt követő bóldogtalanságoknak főbb okai lenni, az igazság hozza magával, hogy munkálódják a' magok meg-alázása által az ISTENnek haragját el-forditani.

Ezt a' Jegyzést kell abból tenni, hogy Jérémiás inti vala nem tsak a' Köz-népet, ha-

nem a' Királyt és Királynét-is, hogy adnának ditsőséget az UR ISTENnek, és magokat aláznák-meg, minekelőtte a' sötétség reájok jőne.

3. Jérémiásnak sírása a' 'Sidóknak meg-átalkodásokon, és az ő bóldogtalanságokon azt mutatja, hogy mikor az Embereknek meg-keményedések orvosolhatatlan, a' kegyes személyek, és nevezetesen az URnak Szolgai nem tehetnek egyebet, hanem tsak keseregnek rajta, és siratják azoknak bóldogtalanságokat, a' kik elvesznek.

4. Jól meg-kell gondolni ezeket az Igéket: *Ha el-változtathatja a' Szeretsen az ő bőrét, és a' Párdutz az ő tarkaságát: Ti-is jót tselekedhettek, holott a' gonosz tselekedetet meg-szoktátok.*

Ez a' 'Sidóknak végső megátalkodásokat jelentő pirongatás minket arra tanit; Hogy az ISTENnek kegyelmének ellene állással, és a' bűnre való maga szoktatásával az Ember a' veszettségnek ollyan mértékébe esik, a' mellyből igen nehéz meg-jobbúlni, és sokak soha ki-sem szabadúlnak belőle.

:§: :§: :§:

XIV. RÉSZ.

Ebben a' Részben fel-tett Próféziának az alkalmatossága vala egy nagy szárazság, a' mellyet botsátott vala az ISTEN Júda Országára, mellyet-is le-ir Jérémiás.

Ebben a' nyomorúságos időben könyőrög a' Próféta hogy meg-engesztelné az ISTENnek haragját, és essőt nyerne.

De az ISTEN néki azt mondja, hogy az ő könyőrgése haszontalan vólna, valamint szintén a' 'Sidóknak Bőjtölések és könyőrgések-is, mert az ISTENnek külömbb-külömbféle oltorai által meg-fognának emésztetni, és a' hamis Próféták, a' kik nekiek jó állapotot igérnek vala, ezen közönséges veszedelembe bé fognának foglaltatni.

Azonban a' Próféta még-is esedezik az URnak, hogy légyen kegyelmes a' 'Sidóknak, és ne hagyja-el őket ebben a' nagy szorúltságban.

I. 1-9. II. 10-18. III. 19-22.

TANUSÁGOK.

INnét, ezeket a' négy dolgokat tartozunk meg-tanúlni;

1. Hogy miképen az ISTEN szárazságot és éhséget külde Júda Földére, a' végre, hogy értésekre adná a' 'Sidóknak azt, hogy Ő haragra gerjedett vólna ő ellenek, és nem sokára el-fogná őket pusztitani: Ugy ma-is ez efféle idő szerént-való nyomorúságokat úgy kell néz-

ni,

ni, mint az ISTEN' haragjának jeleit, és a' meg-térésre való hivogatásokat.

2. Az Eklésiának Igazgatóinak és minden igaz Tagjainak az ő kötelességek, hogy munkálódják könyörgéseik által, a' Jérémiás példáját követvén, elforditani az ISTENnek itéleteit, vagy azokat tűrhetőbbekké tenni, ha egészen el-nem fordithatják.

3. Az Igazaknak buzgóságok és esedezések valamint szinte a' meg-térhetetlen és megátalkodott Népnek könyörgései és böjtölései el-nem távoztathatják az ISTENnek haragját.

Maga az UR mondja ezt világosan, így szólván a' Prófétának: *Ne könyörögj e' Népért; mikoron böjtölnek, én az ő kiáltásokat meg-nem hallgatom*: és azt vetvén utánna, hogy a' 'Sidók meg-fognának emésztetni nem tsak a' szárazság és az éhség által, hanem fegyverrel és döghalállal-is.

Végezetre, a' Vallásnak Szolgai tartoznak ezt jól meg-gondolni, a' mit az ISTEN mond itt ezeknek a' hamis Prófétáknak gonoszságokról és büntetésekről a' kik békességet igérnek vala Jerusálemnek Népeinek abban az időben, a' mikor az ő romlások közelget vala; Hogy valamimódon ők-is ne hizelkedjenek soha az Embereknek, és a' bűnösöknek testi bátorságokat ne neveljék, ne táplálják, hanem mindenkor igaz lelkűséggel és buzgósággal mondják-ki azt, a' mit az ISTEN parantsol nékiek, hogy megmondják.

Ez, azt-is mutatja, hogy a' Kősség tartozik hallgatni azokat, a' kik az URnak Akaratját világosan és hizelkedés nélkül hirdetetik ő-nékiek.

XV. RÉSZ.

Tovább-is világosan mondja az ISTEN Jérémiásnak, ki a' 'Sidókért esedezett vala, hogy az ő könyörgése nem fogna meg-hallgattatni, mert az ő veszedelmek meg-vólna határoztatva, azért hogy az ISTENt elhagyták vólna, és nem sok idő múlva adatni fognának az ő ellenségeiknek kezekbe, a' kik őket el-vésztenék, a' fene-vadaknak-is és égi madaraknak, mellyek őket meg-ennék, és mindenféle nyomorúságokra fognának vettetni.

A' Próféta panaszolkodik az ő háborgattatásairól, a' mellyeket szenved vala a' 'Sidóktól, azért, hogy őket az ISTENnek itéleteivel fenyegeti vala; De az UR őtet vigaszталja és biztatja az ő óltalmazásával.

I. 1-9. II. 10-21.

TANUSÁGOK.

EZeket a' három Tanúságokat kell innét vennünk:

Elsőt; Hogy ámbár a' kegyességgel biró személyek igen kedvesek ISTENnek előtte, és az ő könyörgéseik igen nagy erejűek: De semmit nem nyerhetnek azoknak számokra, a' kiknek meg-keményedések orvosolhatatlan.

Az ISTEN ezt igen hathatós módon adja-elő Jérémiásnak ezt mondván: Ha Móses és Sámuel a' kik régenten az ő esedezések által el-forditották vala az ő haragját az Izrael' Népéről, könyörögnének a' 'Sidókért, semmit Ő arra nem fogna tekinteni.

A' második Tanúság ez; Hogy a' bűnősöknek az ő büntetések akármelly igen kemény légyen-is: Ollyan méltó és igaz; hogy nem érdemlik, hogy valaki őket szánja.

Ez, ezekkel a' beszédekkel vagyon ki-tétetve: *Ki könyörül te rajtad Jérusálem, és ki vigasztal-meg tégedet? és ki mozdúl-ki tsak helyéből-is, a' ki tudakoznék a' te állapotod felől? mivelhogy el-hagytál engemet, azt mondja az* UR.

3. Az URnak Szolgai látják Jérémiásnak példájából; Hogy ők gyakorta hivattatnak arra, hogy az Embereknek kemény és nehéz dolgokat mondjanak, és az őket a' Gonoszoknak gyűlölségére ki-teheti: De a' felől mindenkor tartoznak ők azt követni, a' mit az ISTEN nékiek parantsol, és tisztán meg-tartani magokat a' közönséges vetélkedésnek közepette; és a' kétszettségnek közepette; és a' képen lehet osztán bizonyos bizodalmok, hogy az ISTENnek segedelmében soha nem lészen fogyatkozások.

XVI. RÉSZ.

Az ISTEN, hogy a' 'Sidóknak és Jérémiásnak elméjekre adná azt, hogy a' Júda Országára végső boldogtalanságok fognak következni; Tiltja a' Prófétát hogy meg-ne házasodjon, és egy siralmas Házba-is bé-ne menjen a' kesergőknek vigasztalására, hasonlóképen ne menjen a' Vendégségekbe-is.

Azt mondja néki, hogy a' 'Sidóknak nagy gonoszságaik és az ő szörnyű meg-keményedések vonnák ő réájok mind ezeket a' gonoszokat.

Igéri mindazáltal, hogy visszahozza őket északnak Földéről, az az Babilóniából, minekutánna viseléndik az ő bűneiknek büntetéseit.

I. 1-9. II. 10-13. III. 14-21.

TANUSÁGOK.

HOgy az ISTEN meg-tiltá Jérémiást, hogy meg-ne házasodna, siralmas Házba bé-ne men-

ne menne, és Lakadalmas Házban-is jelen ne lenne, azért vala az, hogy a' Prófétának illyen maga viselése inkább szemekbe tűnne a' 'Sidóknak, és ő velek meg-értettetné azt, hogy az ő pusztúlásoknak ideje el-jött vólna, azok a' kisdedek a' kik fognának szűlettetni, mindenféle bóldogtalanságra ki-fognának tétettetni, és siralmas végek lenne; a' Halottak nem fognának sem el-temettetni sem sirattatni, és ennek a' Népnek rövid idő múlva semmi oka nem lenne a' vigadásra.

Ennek alkalmatosságával azt kell meg-jegyzenünk; Hogy a' közönséges nyomoruságnak idején az Isten azt akarja, hogy az Ember magát meg-alázza, az ő bánkodásának jeleit mutassa, és még attól-is megtartóztassa magát a' mi más időben meg-engedtetett lehetne.

2. Az Isten itt világosan mondja, Hogy mind ezek a' gonoszok a' 'Sidókra azért fognának jöni, mivelhogy ötet elhagyták vólna, és még az ő Atyjaiknál-is gonoszabbúl tselekedtenek vólna; Hogy az ő szemei vólnának minden ő útaikon, és kétképen meg-fogná nékiek azt fizetni, a' mit az ő bűneik érdemlenének.

Ez igen világosan jelenti azt, hogy az Isten Igaz; látja és tudja az Embereknek minden tselekedeteiket, és mikor ők az ő bűneiket meg-tetemesitik, kötelezik Őtet azokért való boszszúállásra.

3. Látjuk azonban ebben a' Részben, hogy az Isten még fenn tartja vala az ő szeretetének indúlatját a' 'Sidók aránt; mivelhogy akar vala véget vetni az ő fogságoknak, és akarja vala őket vitzsza-hozni Babilóniának Földéről, minekutánna meg-osztorozandó vala őket az ő meg-térittetésekre.

Az Isten illyén módon szokott bánni az Emberekkel; és ha botsát rájok nyomorúságokat az ő meg-büntetésekre, nem veti-el őket egészen, és meg-kegyelmez mindenkor azoknak, a' kik meg-jobbúlnak az ő tsapásaira.

XVII. RÉSZ.

Jérémiás azt mondja a' 'Sidóknak, hogy az ő bűneik és mindenek felett az ő bálványozásaik nékik az ő romlásokat fognák okozni; Az Emberek, a' kikben biznának, nem fognák őket meg-óltalmazni, és a' végre hogy bóldogok lehessenek,

tsak

tsak az egy ISTENben kellene bizniok, a' ki visgálja és jól esméri a' szíveket, a' ki minden Embereknek Itélő Bírájok, és ellensége minden igazságtalanságnak.

Panaszolja a' rajta tett gyalázatokat, és bizonyságot tészen, hogy ő nem kivánta vólna a' 'Sidóknak veszedelmeket, és egyebet nékiek nem szóllott vólna, hanem tsak a' mit az ISTEN néki parantsolt, hogy meg jelentené nékiek.

Inti a' Királyt és a' Kősséget a' meg-térésre, és főképen annak meg-tiltására, hogy a' Szombatnak Napja meg-ne fertéztettessék; azt igérvén nékiek, hogy ha azt tselekednék az ISTEN meg-fogná őket áldani, és el-puszttással fenyegetvén őket, ha tovább-is elő-mennének az ő engedetlenségeikben.

I. 1-13. II. 14-18. III. 19-77.

TANUSÁGOK.

A' Miket ebből a' Részből kell meg-jegyzeni, ezek;

1. Hogy a' miképen a' 'Sidók adatának az ő ellenségeiknek hatalmokba, azért hogy fel gyújtották vala az URnak haragját: Ugy az ISTEN ma-is hamarébb vagy későbbre meg-bűnteti azoknak bűneiket, a' kik őtet boszszantják.

2. Hogy haszontalan igyekezik az Embernek segitségekben bátorságot keresni magának valaki, mikor nintsen az ISTENnel békességben; és, kőzönségesen szóllván, azok, a' kik az Emerekben és testi Karban biznak, ISTENtől meg-átkoztattak; De meg-áldja Ő Felsége az ő benne bizókat, és nintsen bóldogabb sem erősebb állapot, mint az ollyan Emberé, a' kinek bizodalma az UR, és a' ki Ótet féli.

3. Kiváltképen-való meg-gondolásra méltók ezek az Igék: *Tsalárd az Embernek szíve minden dolgok felett és gonosz: Ki tudhatja meg azt? Én vagyok az UR, ki meg-roszlálom a' szívet, meg-próbálom a' veséket, hogy meg-fizessek kinek-kinek az ő tselekedetei szerént.*

Ez minket tanitson arra, hogy ne hiddjünk magunknak, igyekezzük a' mi szívünket jól meg-esmérni és az ISTENT félni, ki Mindentudó és minden Embereknek Itélő Bírájok.

4. Ez a' Rész minket arra tanit; Hogy azok a' kik igaztalanúl keresik a' gazdagságot, nem birják azt sok ideig.

Végezetre, a' kőzönséges hivatalbéli személyeknek itten igen derék tanúságaik vagynak. Az URnak Szolgai meg-tanúlhatják abból a' mi esék Jérémiáson, hogy nem kell nékiek azt tsudálniok, ha a' Gonoszok meg-vetik az ő szolgálatjokat, tsak

tsak járjanak-el abban hűségesen, és viseltessenek mindenkor szeretettel azokhoz, a' kikhez ők küldettenek még mikor gonoszszal illettetnének-is azoktól.

És azok az intések, a' mellyeket tőn Jérémiás a' Királynak és a' Fő Embereknek a' Szombatnak meg-tartása felől, azt mutatják; Hogy kötelességek a' Fejedelmeknek és a' Magyistrátusoknak meg-őrzeni azt a' mit az ISTEN parantsol; a' kőzőnséges Isteni szolgálatot tiszteletben kell tartani, hogy meg-ne fertéztettessék.

Illyen módon lehet meg-nyerni az ISTENnek jókedvét, valamint ellenben a' Vallással való nem gondolás és az istentelenség az, a'mi meg-foszti a' Népeket és Országokat az ő óltalmazásától.

XVIII. RÉSZ.

Jérémiás egy Fazekasnak és Sárnak példájában meg-mutatja a' 'Sidóknak, hogy az ISTENnek vólna Hatalma az ő el-veszt ésekre az ő bűneikért, és ismét helyre állithatná őket, ha meg-térnének: Inti azért, hogy térjenek-meg, fenyegetvén, hogy ha tovább-is el-felejtkeznének az ISTENről el fognának pusztittatni. Végezetre, ismét kezd panaszolkodni a' 'Sidóknak az ő meg-ólése felől tett tanátskozásokról, és megh irdeti nékik az URnak boszszú-állását.. I. 1-10. II. 11-17. III. 18-25.

TANUSÁGOK.

PÉldája a' Fazekasnak, melly ebben a' Részben olvastatik, nem azt tészi, mintha az ISTEN az Embereket a' végre teremtette vólna, hogy őket el-veszesse, vagy pedig mintha tsak tsupán azért tenné őket bóldogtalanokká, mivelhogy úgy akarja: Hanem ez az értelme, hogy a' 'Sidók az ISTENnek Kezében vólnának, és Ő Felségének vólna hatalma az ő meg-büntetésekre, és azután helyre állittatásokra-is; valamint szinte a' Fazekas, a' ki mikor edényt kezdvén tsinálni, ha nem esnék kedve szerént a' munka, tsinálhatna más edényt ugyan-azon sárból.

Igy magyarázza ezt maga az ISTEN, ezt mondván; Hogy ha valamelly Nép, a' melly felől elvégezte vólna hogy el-veszesse, meg-térne: Tehát nem fogná azt el-veszteni; és ellenben, ha valamelly Nemzetség a' mellyel jól akart vólna tenni nem hallgatná az ő szavát: Tehát megvonná a' maga jó-keedvét attól a' Nemzetségtől, sőt még nyilván azt-is mondja; hogy ő jóllehet meg-fenyegette vólna a' 'Sidókat, de azért meg-kegyelmezne nékiek és az ő fenyegetéseit

téseit nem vinné véghez, hanem tsak úgy, ha tovább-is követnék az ő szíveknek nagy keménységét.

Ez a' Tudomány igen fontos, és ebből igen világosan ki-tetszik az; Hogy az Istennek soha nem fogyatkozik-meg sem az ő Hatalma sem pedig Jósága az Emberekkel való jóltételre; Ő Felsége tökélletesen igaz ő-hozzájok, és semmi egyéb gonosz rajtok nem esik, hanem tsak a' mellyet magok vonnak magokra.

A' Jérémiás halálára egybentanátskozott 'Sidóknak istentelen tselekedetekben láthatni, hogy azok a' kik az ő kötelességekben el-járnak, néhánykor belé esnek a' gonoszoknak gyűlölségekbe.

A' mi illeti a' Részнek utólsó verseit, a' hol Jérémiás láttatik a' 'Sidók ellen átkozódni: nem kell a' mit a' mond úgy érteni, mintha kivánná azoknak az ő veszedelmeket. Meg-tetszik az egész Könyvből, sőt ezen helyből-is, hogy ő könyörgött vala érettek, és a' fellyebb való Részben az Istennel bizonyitja, hogy nem kivánta vólna az ő veszedelmeket.

Hanem ezek a' beszédek fenyegetések, a' mellyeket hirdetnékiek az Istennek Nevében mint Próféta; Jelenteni akarván, hogy az ő romlások eltávozhatatlan vólna, és nem sokára mindenféle gonoszok elfognák boritani őket és az ő gyermekeiket.

XIX. RÉSZ.

Ennek a' Részнek a' tzélja azt meg-jelenteni; Hogy az ISTEN a' 'Sidókat, az ő bálványozásokért és mindenek felett azért való meg-bűnmindenek felett azért való meg-bűnmetetésekre, hogy a' magok Gyermekeiket meg-áldozták vólna a' *Molok* Bálványnak, más névei *Badlnak* a' *Tófét'* völgyében, siralmas módon fogná el-veszteni; ugy annyira, hogy a' magok Gyermekeiket megfognák enni a' Jérusálemnek megszállása alatt, és az ő hólt testeiket azon völgyben a' Vadak és a' Madarak fognák meg-enni.

A' Próféta ezt elő-adja egy tserép korsónak azon a' helyen ISTEN' Parantsolatjából lett el-törésének példájában, ezzel a' tselekedettel azt jelenteni akarván, hogy az ISTEN olly könnyen és olly hirtelenséggel meg-fogná rontani őket mint ez a' tserép edény őszve-törétik; és valamiképen az őszve-töretett edénynek tserepei többé meg-nem épittethetnek, és semmi haszonra nem jók: Ugy az ő veszedelmek-is végképen való lészen, és leg-többek közzülök minden reménység nélkül fognának el-veszni.

TANU-

TANUSÁGOK.

LEg-elsőbben itten azt kell meg-jegyzeni; Hogy a' 'Sidók leg-fzörnyűbb gonoſzságokban és ollyan bálványozásban lélekzettenek vala, a' mellynél átkozottabb ſoha nem-is hallhatott, mivel annyira mentenek, hogy a' magok kis Gyermekeiket meg-égetnék a' bálványoknak tiſztességére.

Ebből azt láthatjuk; Hogy nem csak az ISTENnek esmérétől meg-foſztattatott Népek, hanem még azok-is a'kik őtet esmérik, és vallják hogy őtet tiſztelik, rettenetes fzörnyűségeket vihetnek véghez, és a' Vallásnak ſőt még a' Természetnek-is minden jó inditásait oda hagyhatják, mikor egyfzer el-vetették az ISTENnek félelmét, és az ő vakságok és meg-keményedések után indúltanak.

2. Gondoljuk-meg, hogy az ISTEN világosan mondja, hogy a' 'Sidók fognának megőlettetni és hóltan el-vettetni azon völgyben, a' hol illyen módon meg-áldozták vala az ő Gyermekeiket a' bálványoknak, és az éhség miatt az ő Fijaiknak és Leányaiknak húsokat meg-enni kéntelenittetnének.

Az ISTENnek Igazsága igen tapaſztalható módon láttathatik ebben az állapotban; és igy ſzokta Ő Felsége az Embereket gyakran ugyan azon dolgok által meg-bűntetni, a'mellyek által őtet meg-bántották, és azok, a' kikkel ő mások felett nagyobb kegyelmeket közlőtt, mikor azokkal viſzſza-élnek, az ő leg-irtóztatóbb boſzſzúállásának léſznek példáivá.

A' tserép edénynek el-tőrétésének példája méltó meg-jegyzésre: Jelesen elő-adja azt a' minémű könnyen meg-ronthatja az ISTEN a' bűnősöket; és azt mútatja, hogy ſemmi nints a' mi őket meg-ſzabadithatná vagy helyre állithatná, mikor Ő Felsége akarja őket megbűntetni.

XX. RÉSZ.

Egy Paſsúr nevű Pap meg-tsapdossa Jérémiást és tőmlőtzbe veti, azért hogy Jérusálemnek veſzedelmét jövendőlte vólna. De Jérémiás néki azt jövendőli, hogy ő-is Babilóniába fogna vitettetni fogva az ő Házanépével és Barátival együtt, és ott fogna meg-halni.

Panaſzolkodik a' Próféta hogy illyen módon ki-tétetett vólna az iſtenteleneknek gyűlőlségekre, és azon igen keſerves bánatját bizonyitja. I. 1-6. II. 7-18.

TANUSÁGOK.

NÉkünk ez a' Réſz három dolgokat ád elönkbe a' meggondolásra a' mellyekből tanúlhatunk: Az elsö ez; Hogy Jérémiás meg-vereték és tömlötzbe vetteték, azért hogy a' 'Sidók ellen prófétálna: De mindazáltal a' felöl nem ſzünék-meg tovább-is meg-jövendölni az ö veſzedelmeket, és meg-mondá Paſsúrnak hogy ö az ISTENNEK boſzſzúállását meg-fogná tapaſztalni.

Igy ſzoktak a' Gonoſzok megharagudni azokra, a' kik nékiek ſzóllanak az ISTENNEK Nevében, és igy üldözik azokat; De az URnak hüséges Szolgai mindenkor tselekeſzik kötelességeket, és a' kik azoknak ellenek-ſzegezik magokat, el-véſzik az ö gonoſzságoknak méltó büntetését.

2. Látjuk itten, hogy Jérémiás meg-rémült vala és igen kesereg vala az ötet érdeklö ellenkezések miatt: De tsak ugyan meg-vigaſztalá magát, az ISTENre bizván a' maga ügyét.

Ezt kell meg-gondolniok mindeneknek, valakik az Igazságért ſzenvednek, hogy valami módon el-ne hagyják önnön-magokat.

A' Réſznek azokat az utólsó verseit kell meg-gondolni, a' hol Jérémiás azt mondja: *Átkozott légyen a' nap, a' mellyen ſzülettettem.*

Lehetne mondanunk, hogy a' Próféta nem ſzóll ö-magáról, hanem a' 'Sidóknak értelmeket és azt téſzi-ki, a' mit azok fognának mondani az ö veſzedelmeknek idején: Ollyan rettenetes fogna az lenni, hogy ö-magok kivánni fogják a' halált, és ſokkal bóldogabbak lettek vólna, ha nem ſzülettettek vólna.

De ha mindjárt Jérémiásra tartoznának-is ezek a' beſzédek; Nem kell gondolni, hogy ö' zúgolódásba, és békételenségbe esett vólna, mert ugyan ebben a' Réſzben ollyan erös bizodalommal és örömmel tellyesnek láttatik lenni, a' melly ötet az ISTENNEK ditséretére inditja.

Hanem tsak tsupán azt akarja jelenteni ezekkel a' példabeſzédbéli és akkori időben ſzokott ſzóllásoknak formáival, mitsoda bóldogtalan vólna ö hogy ilyen meg-veſzett Népnek közöttte élne, és hogy ö keservesen bánkodna azon, hogy látná az ö meg-átalkodásokat és reájok borúlandó veſzedelmeket.

XXI.

XXI. RÉSZ.

A' mi ebben a' Réſzben elő-beſzéllttetik, akkor esék, a' mikor a' Káldeusok meg-ſzállás alatt tartják vala Jérusálemet Sédékiás Királynak idéjében. Ez a' Király Jérémiáshoz küldvén tanátsot kérdeni; a' Próféta azt mondatá néki, hogy az ISTEN el-végezte vólna, hogy a' Városſt a' Káldeusoknak kezekbe adja, és azért azoknak hatalmok alá kellene nékik magokat botsátaniok; a' kik azt fognák tselekedni, azok az ő lelkeket meg-fognák nyerni, de ha a' Király és a' Kősség nem akarnák meg-adni magokét, a' Hadakozásnak minden ſzőrnyűségeit fognák tapaſztalni.

Inti a' Királyt, és a' Magyiſtrátusokat a' meg-jobbúlásra, és az Igazságnak ki-ſzolgáltatására.

I. 1-10. II. 11-14.

TANUSÁGOK.

LEg-főképen azt a' Tanátsot kell itt meg-gondolni, a' mellyet ada Jérémiás Sédékiásnak és a' 'Sidóknak, hogy adnák-meg magokat a' Káldeusoknak, világosan meg-mondván nékiek, hogy ha azt tselekednék, és az ISTENnek ſzavának engednének, meg-fognának életben tartatni; másképen pedig el-fognának veſzni fegyver, éhség és dög-halál által.

Látjuk innét, hogy az ISTEN el-végezte vala ugyan, hogy Jérusálemet, a' Káldeusoknak kezekbe adja: De azt nem végezte vala-el, hogy a' Sidók el-veſztetnének, és ők még meg-menthetik a' magok eleteket.

És igy, az ISTEN meg-mutatá az Ő Jóságát azon időben a' mikor az Ő Igazságát gyakorolja vala.

Ez, azt-is igen világosan meg-mutatja; Hogy a' bűnősöknek veſzedelmek nem ollyan módon vagyon el-végeztetve, hogy azt ők meg-nem előzhetnék; Az ISTEN mindenkor kéſz nékiek meg-kegyelmezni, kedvez nékik akkor-is, a' mikor őket oſtorozza; és nem elébb boritja-el az ő Itéleteivel őket, hanem a' mikor arra kénſzerittetik az ő meg-térhetetlenségek által.

Ez még minket arra tanit; Hogy mikor az ISTEN akar bennűnket bűntetni: alája kell botsátanunk a' tsapásnak magunkat, félvén attól, hogy az Isteni Gondviselésnek akarván ellenne-állani, nagyobb gonoſzokat ne vonjunk magunkra.

Végezetre, a' Magyiſtrátusok és a' Birák tanúlják-meg ebből a' Réſzből; Hogy az Igazságnak gyakorlása, igen hathatós eſzköze az ISTEN' Ité-

letinek el-távoztatásának, és az Ő óltalmazásának meg-nyerésének.

XXII. RÉSZ.

Jérémiás inti a' Júda Királyját és a' Népet a' meg-érésre és az Igazságnak virágoztatására, fenyegetvén őket, hogy ha azt nem tselekednék, Jérusálem puſztává fogna tétetni.

Meg-jegyzi, mi fogna esni Júda' Királyjának Jósiásnak maradékin; azt mondja, hogy Sallum, más névei Joácház Egyiptomba fogna el-vitetni és ott halna-meg; az ő attyafija Jóákim ki ő utánna következő vala, meg-foſztatnék az el-temettetéſtől, és Kónia ki másképen Jékóniás Babilóniába fogna vitettetni, ott meg-halna, és nem lenne fija, ki utánna uralkodna.

I. 1-9. II. 10-12. III. 13-23. IV. 24-30.

TANUSÁGOK.

EZ a' Réſz minket arra tanit; Hogy egyik az ſzállitja az ISTENnek jókedvét valamelly Népre, mikor a' Birák jó Igazságot téſznek mindeneknek.

Ha a' Júda Királyja és Fejedelmei tselekedték vólna ebben a' magok kötelességeiket, Jérémiásnak intése ſzerént, megmaradtanak vólna; De minthogy azt el-múlatták: El-veſzénck, és vélek együtt az egéſz Nemzetség-is.

Vagyon ebben a' Réſzben még egy más tzikkely-is a' mellyben mondatik, hogy azok a' kik magokat fel-emelni és az ő Házakat gazdagitani gonoſz útakon és telhetetlenség által igyekezik: Soha nem léſzen ſzerentsés elő-menetelek.

De a' kiváltképen való Jegyzés, a' mellyet ebből az olvasásból kell tenni, nézi azokat a' Királyokat, a' kikről itten ſzó vagyon. Mind az meg-esék azokon, a' mit Jérémiás mondott vala, Sallum, Jósiás Királynak Fija, meg-fogaték Égyiptomnak Királyja által, és abban az Orſzágba viteték, a' hol meg-is hala; Jóákim esék a' Káldéusoknak kezekbe, és békóba vettetvén Babilóniába el-viteték, valamint Jékóniás-is, a' kinek nem vala ſemmi maradéka, 2. Krón. XXXVI. 6.

Ekképen tőlté-bé az ISTEN Jérémiásnak Jövendőléseit, és meg-bűnteté mind ezeket a' gonoſz Királyokat, a' kik mind bálványozók valának,

Továbbá pedig ezeknek a' jó és kegyes Jósiás Király' maradékinak iſtentelenségek, és az ő ſiralmason lett végek, azt mutatja; Hogy az Atyáknak kegyességek nem óltalmazza meg az ő Gyermekeiket az Is-

TEN-

TENNek Itéletitől, ha azok a' Gyermekek az URat boſzſzúval illetik az ő engedetlenségeik által.

XXIII. RÉSZ.

Jérémiás fenyegeti a' roſzſz Páſztorokat, az az, a' Magyiſtratusokat a' Papokat és a' Prófétákat, azzal vádolván őket, hogy ők vólnának okai annak, hogy a' Júda Orſzágában mindenféle gonoſzságok uralkodnának; és azt jövendöli hogy az ISTEN fogna támaſztani Dávidnak Familiájában egy Nagy Királyt, a' ki Szabaditója lenne az ő Népének.

Azután, panaſzolja, hogy a' Jérusálemi éli Papok és Próféták még gonoſzabbak vólnának az Izraël' Orſzágabéliéknél; Azt mondja, hogy ſzörnyű rút gonoſzságra vetemedtek vólnának, és ezen fellyül meg-tsalnák a' Népet, hamisan azzal kérkedvén, hogy Iſteni jelentések vólna nékiek, és békességet igérvén; és az ISTENnek átkát hirdeti reájok.

I. 1-8. II. 9-10.

TANUSÁGOK.

ITt ezeket a' három dolgokat kell gondolóra venni;

1. Hogy az ISTENnek az aránt tett Igérete, hogy a' maga Népének jó Páſztorokat fogna adni, és a' Dávid Királynak Házában egy igaz Fejedelmet fogna támaſztani, véghez méne nem tsak akkor, mikor a' 'Sidók Babilóniából viſzſza-jövének a' Dávidtól ſzármazott Zorobábelnek Vezérsége alatt, és valának az ő Igazgatóik Esdrás, Jósua, Néhémiás és más kegyes Személyek; hanem főképen akkor, a' mikor az ISTEN ſzületteté ebből a' Ház-népből a' Jésus Kristust, az Anyaſzentegyháznak Nagy Páſztorát és Meg-váltóját.

2. Az ISTENnek panaſzolkodása itten a' hamis Páſztorok ellen, és kivált a' Jérusálembéli Papok és Próféták ellen, méltó minden figyelmetességünkre: Azt mondja az UR, hogy azok gonoſzabbak vólnának a' Samariabélieknél, a' kik pedig bálványozók valának; a' föld bé-tölt vólna paráznaságokkal, hamis eskűvésekkel és tetemes gonoſzságokkal; de annak a' Próféták vólnának okai, mert ők ha hallották vólna az ISTENnek ſzavát a' 'Sidókkal, meg-téritették vólna a' Népet az ő bűneikből; de a' helyett a' Kősséget meg-tsalják vala, azt mondván annak, hogy nem lehetne ſemmitől-is félni.

A' Tanitók, kik ISTENtől küldettenek, tartoznak meg-hallgatni az ő Beſzédeit és hűségesen elő-beſzélleni; De az nagy bóldogtalanság, mikor a' helyett, hogy hirdetnék azt, a' mit

mit az ISTEN nékiek parantsolt, és ki-téritenék a' bűnösöket az ő tévelygéseikből, azoknak inkább hizelkednek, és azzal roſzſz példát-is adnak nékiek.

Az ISTEN igen erősen bizonyságot téſzen, hogy Ő ezekre a' gonoſz Páſztorokra reájok mégyen, és ő előtte 's az ő boſzſzúállása előtt el-nem rejthetik magokat.

Akárki-is láthatja innét, minémű ſzükséges, hogy a' Tanitók és az Előljárók el-járjanak az ő kötelességekben.

De minthogy az ISTEN a' Népet-is ſzinte úgy fenyegeti, mint a' Prófétákat: Abból meg-tetſzik az; Hogy ha azok a' kik másokat el-hitetnek vétkeznek, azok-is a' kik engedik el-hitettetni magokat, méltán és igazán fognak meg-bűntettetni.

Azért hát jól meg-kell tanúlnunk az ISTENnek Akaratját, és minekutánna azt meg-értettük, féljünk az ISTENT meg-bántani az engedetlenség által; és e' végre ſzűntelen forgassuk előttünk, a' mit Ő-maga mond ebben a' Réſzben: *Vallyon el-rejtezhetik-é valaki a' rejtek-helyben, hogy én ne lássam? Én vallyon nem töltöm-é-bé a' Mennyet és a' Földet, azt mondja az UR?*

XXIV. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek meg-értésére tudni kell, hogy egynehány eſztendőkkel az előtt, hogy Nabugodonozor Babilóniának Királyja fel-jövén meg-venni Jérusálemet, a' 'Sidóknak egy réſzek már el-vóltak vitetve Babilóniába Jékóniással Júdának Királyjával.

Ebben az időben látá Jérémiás ezt a' látáſt, a' melly itten meg-iratott; mellyben-is mutata néki az ISTEN két kosár ſigéket, egyik kosárban igen jókat, a' másikban igen hitványokat.

Ez, jelenti vala azt a' külömbbséget, a' melly vala a' Jékóniással el-vitetett 'Sidók közőtt, és azok közőtt a' kik még meg-maradának Jérusálemben; Hogy tudni-illik az első rendbéliek meg-fognak tartatni és az ISTEN őket helyre fogja állitani; holott ezek a' másod rendbéliek majd mind el-fognának veſzni, hadd, éhség és döghalál által Sédékiással Judának utólsó Királyjával együttt; és a' kik Egyiptomba fognának közzülők menni Jérusálemnek meg-vészése után, azoknak-is ottan ſiraltatése után, azoknak-is ottan ſiralmas végek lenne melly-is meg-esék tizen egy eſztendővel ezután a' Prófétzia után.

I. 1-3. II. 4-10.

TANUSÁGOK.

EBben a' Réſzben azt kell meggondolni; Hogy mikor Jékóniás Király és a' Népnek egy réſze el-vitetének Babilóniába, a' többi 'Sikóknak meg-kell vala esmér-

esmérniek abból, hogy az ő el-puſztittatások közelgetne.

Így ſzokta az ISTEN az Embereket *gradus*onként bűntetni, minekelőtte el-veſztené őket, elméjekre adja nékiek az ő tsapásai által mellyekkel veri őket hogy az ő veſzedelmek nem meſzſzire vagyon, és ha meg-nem előzik az ő Itéleteit, azokkal el-fognak borittatni.

Tovább, meg-kell jegyzeni; Hogy azok a' 'Sidók a' kik első ízben el-vitetének fogva Babilóniába, onnét ſzerentsésen viſzſza-jövének; midőn ellenben azok a' kik Jérusálemben maradtak vala, és a' kik magokat ſokkal bóldogabbaknak tartják vala az ő fogoly Attyokfijainál, de ſokkal gonoſzabbak és vétkesebbek-is vólnának azoknál, mivelhogy nem jobbúlának-meg arra, a' mi az ő Attyokfijain esett vala, majd mindnyájan el-veſzének fegyver által és ISTENnek más oſtorai által, mikor Nabugodonozor utólsó ízben fel-jövé Jérusálem ellen.

Sédékiásnak az ő Királyjoknak és a' Fejedelmeknek ſirallás végek lőn, és a' kik kőzzűlők le-menének Egyiptomba Jérusálemnek meg-vétetése után, itten el-borittatának az ISTENnek itéleteitől. Lásd alább a' XLII. XLIII. XLIV. Réſzekben.

Ebből által-láthatjuk; Hogy a' kiket az ISTEN előſzőr ſzokott meg-bűntetni, nem mindenkor a' leg-vétkesebbek és a' leg-bóldogtalanabbak; és azok a' bűnősők a' kik jó állapotban élnek és a' kiket az ISTEN tovább el-tűr, keményebben bűntettetnek-meg, mikor a' megtérhetetlenségben meg-maradnak.

XXV. RÉSZ.

Ez a' Réſz három dolgokat foglal magában meg-jegyzésre méltókat.

Az első ez; hogy a' 'Sidók azért hogy meg-útálták a' Prófétáknak Intéseiket, és nevezetesen azokat a' mellyeket Jérémiás tett vala hozzájok húſzon-három eſztendők alatt; a' Babilóniabélieknek kezekbe fognának adattatni.

A' második ez; Hogy a' Babilóniabéli Fogság tartani fogna 70. eſztendeig.

A' Harmadik ez; Hogy mivel az ISTEN nem kedvezne a' maga Népének: ſokkal inkább nem fogna kedvezni más Nemzetségeknek; az Egyiptombélieknek, Arabiának kűlőmbb-kűlőmbb Népei, a' Filiſteusok, az Edomiták, a' Moábiták és Júda Földének ſzomſzédságában lévő más Királyok, valamint ſzinte a' Persiabéliek és a' Médiabéliek megfognak bűntettetni; melly után a' Babilóniabéliek meg fognának rontatni.

A' Próféta ezt ezzel téſzi-ki, hogy azt mondja, hogy mind ezek a' Nemzetségek inni fognának az ISTEN' haragjának borának pohárából; mellyis hasonlatosság ſzerént való ſzóllásnak módja, és jelenti az ISTENnek boſzſzúállását.

I. 1-10. II. 11-12. III. 13-38.

TANUSÁGOK.

AZ elsö Tanúság, mellyet ebből a' Réſzből meg-jegyezzünk, ez; Hogy az ISTEN ſok ideig el-tűri az Embereket, és az alatt inteti őket a' megtérésre; De mikor viſzſza-élnek az ő tűréseivel, véghez-viſzi az ő fenyegetéseit.

Ekképen tselekedék az ISTEN a' 'Sidókkal, minekutánna haſzontalan hivta vólna őket ſok eſztendők alatt a'meg-térésre Jérémiásnak ſzolgálatja által, felhozá ellenek Babilon' Királyját.

2. Az ISTEN azt igéri, hogy viſzſza-hozza a' 'Sidókat Babilóniából hetven eſztendők múlva, és meg-bűnteti akkor a' Babilóniabélieket.

Ezek a' hetven Eſztendők akkor kezdődének, mikor Jóákimnak uralkodása alatt ſok ſzámú 'Sidók vitetnének-el Babilóniába a' Templomnak ſzent edényeinek egy réſzével egyűtt, és akkor végeződének-el mikor a' 'Sidók viſzſza-jövének Hazájokba Czirusnak a' Persiai Királynak engedelméből.

3. Meg-kell tudni, hogy az Egyiptombéliek, a' Filiſteusok és más itt meg-nevezett Népek alája-vetteténck a' Babilóniai Királynak a' Jérémiás Jövendölése ſzerént; és az után a' Babilóniabéliek a' Persiabélieknek és Médiabélieknek hatalmok alá vettettek.

Az ISTEN itten úgy beſzél, mint e' Világnak Fő URa, a' ki a' maga jótetſzése ſzerént bánik a' Királyokkal és Népekkel.

És ezek a' meg-történt nagy állapotok mellyeket Jérémiás és más Próféták ollyan pontban meg-határoztanak vala, ellene mondhatatlan bizonyságai ezeknek a' Prófétziáknak ISTENtől való ſzármazásoknak, valamint ſzinte az Ő Felsége Igéreteinek, Igazságának, az ő Anyaſzentegyházára való Gondviseléséneck, és azt nyomorgatók ellen való Igazságának.

Azt-is meg-gondolhatjuk ennek alkalmatosságával; Hogy ha az ISTEN a' maga Anyaſzentegyházának nem kedvez: A' tőbb Népek és Gonoſzok el-nem fogják kerűlni az ő Igazságát; és ha iſtentelen, kegyetlen és kevély Királyoknak ſzolgálat-

gálatjokkal él Ő Felsége, kűlőmbb-kűlőmbb Népeknek megoſtoroztatásokra; Meg-adja végre ezeknek a' Királyoknak, kik az ő boſzſzúállásának eſzközei vóltanak, az ő érdemlett bűntetéseket.

Melly dolog inditson minket az Iſteni Gondviselésnek imádására, a' melly mindeneket Igazsággal, Bőltseséggel és nagy Jósággal ſzokott igazgatni.

XXVI. RÉSZ.

Jérémiás tovább-is jővendőlvén Jérusálemnek és a' Templomnak romlását: a' Papok őtet meg-fogják, és a' Kősséggel egyűtt azt kivánják, hogy ő ölettessék-meg.

De a' Próféta meg-nem ijedvén, állhatatos vala ugyan azon dolgoknak mondásában a' Fejedelmek előtt-is; a' kik minekutánna őtet meg-hallgatták vólna, fel-ſzabaditák és el-botsátták őtet, ſemmi gonoſzt néki nem tselekedvén; Az ISTEN a' Királynak egy Fő Emberének Ahikámnak ſzolgálatjával élvén a' Jérémiás' életének meg-tartására.

Vagyon emlékezet a' Réſznek végen egy más Prófétáról Uriás nevűről, a' kit Jóákim Király gyilkosan meg-őletett vala azért hogy ugyan azon dolgokat jővendőlte vólna, a' mellyeket Jérémiás.

I. 1-11. II. 12-19. III. 20-24.

TANUSÁGOK.

EZ a' Réſz nékűnk három példákat téſzen előnkbe, megjegyzésre méltókat.

Az Első, a' Jérusálembéli Papoknak és Kősségnek példájok, a' kik akarják vala Jérémiást meg-őletni.

A' Sidóknak ez az iſtentelen és igazság ellen való tselekedetek mntatja, hogy az ő gonoſzságok felette ſzőrnyű nagy vala.

Azt-is láthatjuk ebből; Hogy az ISTENnek Szolgai néhánykor igen nagy veſzedelmekben forognak azok miatt, a' kik az ő Intéseiket nem ſzenvedhetik.

Ugyan azont jegyezhetjűkmeg Jóákim Királynak iſtentelenségéből a' ki annyira vetemedék, hogy meg-őletné Uriás Prófétát.

Ez az ISTENnek hűséges Szolgai ellen való űldőzés vala egyik azok kőzzűl a' dolgok kőzzűl, a' mellyek ſietteték a' 'Sidóknak veſzedelmeket.

A' második példa a' Jérémiásé, a' ki-is midőn halállal fenyegettetnék a' 'Sidóktól, azt mondja nékiek; Hogy őtet ugyan meg-foſzthatnák életétől, de azonban még-is mind inti vala őket és fenyegeti vala az ISTENnek Nevében.

Ezt a' békességes-tűrésnek, szelidségnek, maga meg-tartóztatásának és egyszersmind buzgóságnak és állhatatosságnak példáját tartoznak követni mindenek valakik gyakoroják a' szent szolgálatot, ha meg-esik, hogy valamit szenvedjenek az ő kötelességeket tselekedvén.

A' Harmadik példa, azoknak a' Fejedelmeknek és kivált Áhikámnak a' Király Fő-Emberének példája, a' kik pártját fogják Jéremiásnak, és meg-esmérék, hogy ő az URnak Nevében szóll vala nékiek.

Ebben láthatni az ISTENnek ez aránt a' Próféta aránt való óltalmazását, és az Isteni Gondviselésnek igazgatását, a' melly támaszt személyeket és eszközöket azoknak meg-szabaditásokra, a' kik igazságtalanúl elnyomatnak.

A' Nagy Rendek és Magyistrátusok tartoznak ezt a' Históriát meg-gondolni, és megtanúlni, hogy az ISTENt féljék, és óltalmazzák az ártatlanokat, és kiváltképen az URnak hűséges Szolgait; Követvén ebben Áhikámot valamint szinte Ezékiás Királyt-is, a' kinek példája ebben a' Részben elő-hozatik, a' ki-is a' helyett hogy meg-haragudott vólna Mikéás Prófétára, meg-alázá magát, és az ő meg-alázódása által meg-engeszteié az ISTENnek haragját.

XXVII. RÉSZ.

A' 'Sidó-Országnak szomszédságában lakó Királyok Követeket küldvén Sédékiáshoz a' Júda Királyjához, az ISTEN parantsolja Jéremiásnak, hogy küldene köteleket és jármokat azoknak a' Királyoknak; jelentvén ezzel a' példás tselekedettel, hogy ezek a' Királyok nem hogy meg-óltalmaznák Sédékiást, a' miképen ő reménylené, sőt magok-is meg-fognának hódoltattatni a' Babilóniabéli Király által.

Azt mondja a' Próféta azoknak, hogy adják-alája ennek a' Királynak magokat; és meg-jegyzi, hogy a' Babilóniabélieknek Birodalmoknak vége fogna lenni Nabugodonozornak Unokájában.

Azután inti Sédékiást és a' 'Sidókat, hogy szolgáljanak Nabugodonozor Királynak, és nehiddjenek a' hamis Prófétáknak, a' kik nékiek azt igérik vala, hogy a' Templomnak azok az edényei a' mellyek Jóákim Királyjal együtt Babilóniába el-vitettek vala, viszsza-hozattatnának Jérusálembe.

Jérémiás világosan meg-mondja hogy nemhogy azok viszsza-hozattatnának, de még a' meg-maradott szent edények-is el-fognának vitetni Nabugodonozor által, a' ki el-fogna jőni Jérusálemnek és a' Templom-

plomnak el-puſztitására. I. 1-11. II. 12-22.

TANUSÁGOK.

NÉgy Jegyzéseket tehetni ebből a' Réſzből:

Elsőt az aránt, hogy Jérémiás köteleket és jármokat küldé a' Jérusálem' ſzomſzédságában lakó Királyoknak, a' végre, hogy nékiek tudtokra adná azt, hogy ők adatnának a' Nabugodonozornak hatalmába, a' ki itten *ISTEN' Szolgájának* neveztetik, azért, hogy ő-néki kell vala véghez vinni az Iſteni Gondviselésnek Tanátsait.

Ebből meg-tanúlhatja vala Sédékiás, hogy ő nem fogna ſegitséget ezeknél a' Királyoknál a' Babilóniabéliek ellen találni.

Jérémiásnak ez a' tselekedete, a' mellynek ezeknek a' Királyoknak Követeik Tanúi valának, arra való-is vala, hogy azoknak nyilván meg-mutattatnék az, hogy a' JEHOVA, kinek Nevében ſzóll vala Jérémiás vólna az Egy Igaz ISTEN, mellyről meg-kelle győzettetniek, mikor esének a' Babilóniabélieknek hatalmok alá, a' kik őket egymás után mind meg-győzék.

A' második Jegyzés ez; Hogy Jérémiás meg-jövendőlé, hogy a' Babilóniabélieknek Birodalmok Nabugodonozornak Unokájáig fogna fenn állani; Valósággal Balthasár Királyjal-is lőn egyűtt vége, a' mikor a' Perſiabéliek és Médiabéliek Babilon' Városát meg-vevék. Dán. V.

Ezek igen világos Prófétziák, és a' Jérémiás' Jövendőléseinek ISTENtől való ſzármazását ſzemlátomáſt erősitő bizonyságok.

3. Hogy a' Próféta Sédékiáſt és a' 'Sidókat arra inti vala, hogy önként adják alája magokat a' Babilóniai Királynak: Abból azt tanúljuk; Hogy hijában igyekezik valaki az ISTENnek Akaratjának ellene-állani, és mihelyt azt nékünk Ő Felsége tudtunkra adja, és mikor jónak látſzik Ő előtte, hogy bennünket oſtorozzon, alázatossággal alája kell annak vetnünk magunkat.

Látjuk végezetre, ebben a' Réſzben, hogy az ISTEN tiltja vala a' 'Sidókat, hogy ne hallgatnák azokat a' hamis Prófétákat, a' kik nékiek hizelkednének, és békességet 's a' ſzent edényeknek viſzſza-hozatását igérnék.

Felette nagy vétek azoknak a' kik az Eklésiában elő-állittattak, el-titkolni az ISTENnek Akaratját, és illetlen kedveske-

désből hizelkedni az Embereknek; és az ISTENnek igaz Szolgai azok, a' kik az Igazságot tisztán és szineskedés nélkűl hirdetik.

XXVIII. RÉSZ.

Egy Hananiás nevű hamis Próféta ellene veti magát Jérémiásnak; azt jővendőli, hogy a' Babilóniabéliek nem fognák meg-venni Jérusálemet, sőt két eszendők alatt a' Babiloniába el-vitetett szent edények viszsza-fognának Jérusálembe hozattatni, és Jékóniás Király-is viszsza fogna a' tőbb foglyokkal együtt jőni.

És, hogy a' maga jővendőlését meg-erősítené, el-tőri a' fa jármot a' mellyet Jérémiás ISTENnek parantsolatjából tsinált vala és a' melly azt példazta vala, hogy a' 'Sidók a' Babilóniai Királynak hatalma alá fognak vettetni; a' miképen mondatott vala a' fellyebb-való Részben.

De Jérémiás Hananiásnak azt mondja, hogy a' dolognak ki-menetele meg-fogná mutatni az ő jővendőlésének hamisságát; azért, vas jármot tsináltat a' fa járom helyett, mellyet el-tőrt vala Hananiás, és néki azt jővendőli, hogy még abban azt esztendőben meg-fogna halni, melly meg-is lőn.

I. 1-4. II. 5-17.

TANUSÁGOK.

LEg-kiváltképen ennek meggondolására szolgáltat nékűnk alkalmatosságot ez a'Rész; Hogy abban az időben, mellyben a' 'Sidóknak az ő veszedelmek kőzelget vala, valának hamis Próféták, a' kik nékiek igérik vala a' békességet és a' szent edényeknek, és az ő fogoly Atyjokfiainak viszsza-hozattatásokat.

Minden időben vóltanak az Anyaszentegyházban hamis Tanitók; a' kik nevelték és táplálták a' testi bátorságot; De azokat hallgatni veszedelmes, és nagy Kegyelemmel szereti az ISTEN a' Népeket, mikor nékiek ollyan hűséges Tanitókat kűld, a' kik nem hizelkednek és tőlők semmit el-nem titkolnak, valamire parantsolatjok vagyon, hogy meg-mondják az Embereknek az ő javokra.

Jérémiásnak állhátatossága, mellyet meg-mutata, Hananiásnak erőssen ellene állván, minket arra tanit, hogy soha nem kell engednűnk a' Gonoszoknak, mikor igyekeznek másokat elhitetni; Hanem tartozunk ellenek állani, és bátor szível véghez vinni kőtelességűnket.

Hananiásnak bűntetéséből, ki-is meg-hala Jérémiásnak jővendőlése szerént, meg-tanúlhatják vala a' 'Sidók, hogy Hananiás hamis Próféta vala, és hogy Jérémiásnak a' tőbbi jővendő-

vendőlései-is bé-fognának tellyesedni.

Ez, példája-is az ISTENnek azokon való boſzſzúállásának, a' kik Ő Felségének és az ő Beſzédének ellene-állanak, és a' kik másokat tévelygésbe és bűnbe viſznek.

XXIX. RÉSZ.

Ez itten Jérémiásnak Levele, mellyet ira azokhoz a' 'Sidókhoz a' kik Babilóniába el-vitettek vala Jékóniás Királlyal együtt; a' mellyben-is négy dolgokat tselekeſzik a' Próféta.

1. Inti őket, hogy lakjanak Babilóniába, légyenek hivek annak az Orſzágnak Királyjához, és ne hiddjék-el a' mit nékiek a' Próféták igérnek vala, tudni-illik hogy meg-ſzabadúlnának minekelőtte a' Fogságnak 70. eſztendei el-telnének.

2. Azt igéri nékiek, hogy az az idő el-telvén, viſzſza fogná az ISTEN őket Jérusálembe hozni.

3. Azt mondja nékiek, hogy azok a' 'Sidók a' kik még Jérusálemben vólnának, és azoknak Királyok Sédékiás nem ſokára végső puſztúlásra fognának jutni.

4. Meg-jővendőli Áchábnak és Sédékiásnak bűntetéseket, kik mind ketten hamis Próféták valának, és a' Sémája bűntetését-is, a' ki Babilóniából Levelet irt vala Jérusálembe Jérémiás Próféta ellen.

I. 1-9. II. 10-15. III. 16-20. IV. 21-32.

TANUSÁGOK.

JÉrémiásnak a' Babilóniában fogva lévő 'Sidókhoz az aránt irott parantsolatja, hogy lakjanak ott és kőnyőrőgjenek annak a' Városnak bóldog állapotjáért, minket arra tanit; Hogy az ISTEN akarja, hogy a' Királyoknak a' kiknek uralkodások alatt élűnk, alájuk vessük magunkat, és az ő Orſzágának bóldogságáért kőnyőrőgjűnk, és, mikor az ISTEN előtt jónak látſzik, hogy minket oſtorozzon; Meg-kell rajta nyúgodnunk, és meg-kell maradnunk abban az állapotban, a' mellyben tetſzik Ő-néki bennűnket helyheztetni.

2. Az Igéret, a' mellyet Jérémiás világosan és egynéhány ízben tett vala a' 'Sidóknak, tudni-illik az ISTEN őket ſzabadon fogná botsáttatni hetven eſztendő múlva, jelenti az Ő Felsége ſzeretetét ehez a' Néphez, és ennek a' Prófétziának Iſteni méltóságát.

3. Meg-kell jegyzeni; Hogy jóllehet azok a' 'Sidók, a' kik valának akkor Jérusálemben, bóldogabbaknak lenni látſzanak vala a' Babilóniában lévőknél: De el-borittatándók valának az ISTENnek minden oſtoraival, azért,

azért, hogy nem tanúltak vólna az ő fogoly Attyokfijainak bóldogtalanságokról, és hogy még-is mind meg-utálják vala az URnak Szavát.

Igy szokta az ISTEN alkalmaztatni a' tsapásokat, az Embereknek bűneikhez, és a' kiket Ő Felsége útól bűntet-meg, rendszerént keményebben szoktanak meg-bűntettetni, azért mert tőbb ideig éltenek-viszsza az Ő hoszszú-tűrésével.

4. Látni végezetre ebben a' Részben, hogy valának Jérusálemben és Babilóniában hamis Próféták, a' kik tsúfolják vala Jérémiást, el-hitetik vala a' Népet, és a' mellett tiszta tálan és gonosz életű Emberek-is valának.

AZ ISTEN meg-engedte minden időkben az Embereknek meg-próbálásokra hogy vólnának Hitetők, és ez minket arra kőtelez, hogy meg-őrizzük magunkat efféle személyektől, a' Jésus Krisztunak intése szerént, és azokat meg-külömbőztessük a' hűséges Tanitóktól. Mát. VII.

De láthatjuk ezeknek a' hamis Tanitóknak az ő kárhoztatásokat-is, azoknak meg-bűntettetésekben, a' kikről itten a' szó vagyon, Ácháb és Sédékiás meg-égettetvén a' Babilóniai Király által, és Sémája az ő háza-népével együtt el-veszvén, és nem látván-meg a' 'Sidóknak meg-szabadúlásokat, midőn azonkőzben Jérémiás, ki nékiek igazán szóllott vala, meg-tapasztalá az URnak óltalmazását.

XXX. RÉSZ.

Jérémiás, minekutánna meg-hirdette vólna a' 'Sidóknak, hogy Babilóniába fognának a' fogságra el-vitettetni, igéri nékiek, hogy az ISTEN abból őket meg-fogná szabaditani; a' Babilóniabéliek meg-fognák tapasztalni az ő boszszú-állását; és hogy minekutánna meg-ostorozándja a' 'Sidókat Ő Felsége, ismét helyre fogja őket állitani az ő nagy Hatalma által.

TANUSÁGOK.

A' Melly Tanúságokat ebből a' Részből vehetünk, azok vagynak az ISTENnek Szeretetéről, az Ő Hatalmáról, az Ő Igazságáról és az Ő Hűségéről.

AZ ISTENnek a' 'Sidókhoz való szeretete tapasztaltatik ebben, hogy azt igéri, hogy őket meg-szabaditja a' Babilóniai Királynak igája alól, és lakoztatja még őket az ő Földőkben.

Az ő Hatalma meg-tetszik ebben, hogy őket ollyan időben

ben szabaditá-meg, a' mellyben úgy látszik vala, hogy nem vólna semmi reménység felőlök, és ollyan eszközök által, a' mellyeket soha nem vártanak vólna.

Meg-bizonyitá az Ő Jóságát a' Babilóniabélieken való boszszúállásával, a' kik a' 'Sidókkal ollyan keményen és igazságtalanúl bántanak vala.

Végezetre tartozunk megesmérni az ISTENnek Hűségét és az Ő Igéreteinek igaz vóltát, mivel az, a' mi itten a' 'Sidóknak viszsza-hozatások felől megjövendőltetett, meg-esék, a' mikor ők viszsza-jövének Babilóniából az ő Hazájokba Zorobábelnek és egyéb Fejeiknek Vezérlése alatt.

De a' tellyes gyűmőltsők ezeknek az Igéreteknek vagyon a' Jésus Krisztusnak Személyében, a' ki szűletett Dávid Királynak Maradékából.

Mind ezekből ezt kell ki-hoznunk; Hogy tehát az ISTEN, ki mindenkor ugyan-az, óltalmazni fogja a' Keresztyén Anyaszentegyházat: Ha néhánykor láttatik arra haragudni, az Ő tzélja tsak az, hogy azt megtisztitsa, és Az minden időben fenn fog állani azoknak szankodásokra, a' kik keresik annak veszedelmét.

XXXI. RÉSZ.

Ez a' Rész mint a' fellyebb-való, szóll a' 'Sidóknak helyre állitattatásokról. Igéri az ISTEN, hogy minekutánna meg-fogná őket sanyargatni, és ők meg-térnének, őket ditsőséges állapotba fogná helyheztetni, és Efraimnak-is, az az, a' tiz Nemzetségbéli Izraélitáknak részek fogna lenni ebben a' bóldog változásban.

Inti őket, ne sirassák többé az ő el-puszttittatásokat, és erősen biztatja az ő szeretetével őket. Azt igéri utóljára, hogy új szővetséget fogna vélek kötni, a' melly örökké megfogna állani.

I. 1-14. II. 15-30. III. 31-40.

TANUSÁGOK.

EBből a' Részből ezeket a' három Tanúságokat kell megjegyzeni.

Elsőt ezt; Valamiképen a' végre valának a' Próféták küldetve, hogy fenyegetéseket tennének a' 'Sidóknak: Ugy tartoznak vala őket vigasztalni-is Igéretek által; és ezek az elolvastatott Igéretek nevezetesen szólgálhatnak vala az ő Hiteknek támogatására, mig a' fogságban leendők valának.

Másodikat ezt; Hogy az ISTEN a' 'Sidóknak igéri vala, hogy viszsza-hozná őket az ő

Földökbe, minekutánna megfognák bűneiket bánni, és megfognának térni; A' honnét meg-tetszik, hogy a' miképen nem egyébért hanem az ő bűneikért sanyargatja ISTEN az Embereket: Ugy nem elébb vészi őket kegyelmébe, hanem mikor látja őket meg-alázódni és meg-térni.

Harmadik és kiváltképen való Tanúságra ezt kell meg-jegyzeni; Hogy az ISTEN itt azt igéri, hogy ő új szövetséget fog kötni, a' melly ollyan erős lenne, mint e' világban a' Terméfzetnek rendi, és ollyan állandó fogna lenni, mint az Egek és a' Föld.

Szent Pál ezt az Igéretet szabja az Evangyéliomi Szövetségre, a' 'Sidókhoz írt Levél. VIII. Rész. 8. versében, és szemlátomást való, hogy ennek igaz értelmét nem találni a' 'Sidóknak helyre állitatásokban, a' melly tsak igen rövid ideig tartó vala, és a' mellyben a' tiz Nemzetségbéli 'Sidóknak tsak igen keveseknek vala részek.

És igy hát ez az Igéret a' Kereszтyén Anyaszentegyházra illik, a' mellyel az ISTEN ollyan Szövetséget kötött, a' mellynek e' Világnak az ő végezetéig mindenkoron meg-kell állani.

Ez a' Prófétzia nékünk szemünk eleibe terjeszti a' mi boldogságunkat, hogy ebben a' Szövetségben élhetünk, és arra tanit egyszersmind, hogy az ISTENnek tzélja, midőn abba minket bé-vett, a' vólt, hogy meg-szenteljen bennünket, az Ő Törvényét szívünkbe adja, és elménkbe bé-írja; Hogy a' képen Ö-néki szolgáljunk életünknek minden idejében.

XXXII. RÉSZ.

Jérémiás tömlőtzbe rekesztetett lévén mikor szinte a' Káldeusok Jerusálem alatt vólnának, az ISTEN néki azt parantsolja, hogy végyen magának egy Mezőt, és a' meg-vétel felől való levelet tégye ollyan helyre a' hol az el állana.

Melly dolog felől Jéremiás tudakozván az URtól, miért parantsolná néki hogy venne Mezőt ollyan időben, a' mellyben Jerusálem az ellenség által meg-vétetendő vala, és a' Nép fogságra vitetendő vala: az ISTEN néki azt feleli; Azért, hogy a' 'Sidók bizonyosakká tétetnének a' felől, hogy minekutánna el-fognának vitetni a' fogságra Babilóniába mind azokért a' bűnökért való meg-büntettetésekre, a' mellyeket miveltenek vala, még fognának laknni az ő földökben, és birni fognák azt. I. 1-15. II. 16-25. III. 26-40.

TANU-

TANUSÁGOK.

AZ ISTENnek az aránt való Parantsolatja, hogy Jérémiás venne magának egy mezőt, mikor azon időben a' Babilóniabéliek Jérusálem alatt vólnának, és ő maga tömlőtzben vólna, igen méltó a' meg-jegyzésre.

Arra való az, hogy meg-vígaſztaltatnék a' Próféta és megerősíttetnék az, a' mit ő mondott vala a' 'Sidóknak az ő kőzel-való romlások felől, és az ő viſzſza-jővetelek felől.

Ezen végre akará az ISTEN, hogy erről a' Meg-vételről való Levél meg-tartatnék, hogy az lenne a' jővendő időben a' Jérémiás' Jővendőléseinek igaz vóltoknak bizonysága és emlékeztető jele.

Ebből láthatjuk; Hogy ſemmi nem lehetetlen az ISTENnek, és Ő tsalhatatlanúl véghez viſzi a' maga Igéreteit, mikor az aránt ſemmi reménység nem láttatnék-is e' Világ ſzerént.

Tovább azt-is látjuk ismét ebben a' Réſzben; Hogy Jérusálemnek Lakosai, noha az ISTEN az ő jó-kedvének ſok jeleivel őket gazdagon ſzerette vólna és ſok ideig utánnok várakozott vólna: Mind inkább-inkább meg-veſztegeték magokat; Ez a' Város nem ſzűnék-meg Ötet haragra ingerelni, mellyért-is adá Ő Felsége azt a' Babilóniabélieknek hatalmokba és kegyetlenségekbe; de minekutánna ſzenvedtette vólna vélek a' bűntetéſt mellyet érdemelnek vala, meg-könyőrűle rajtok.

AZ ISTEN keményen megboſzſzúlja az ő Jóságának megútálását és az ő Jótéteményeiért való háládatlanságot; de nem vonja-el egéſzen az ő Szeretetét azoktól a' kik Ő ellene vétkeztenek, és mikor a' tsapásoknak vólt haſznok; Viſzſza-adja nékik az ő jó-kedvét, és az ő ſzeretetének bizonyságait kővetkezteti az ő haragjának jeleinek helyekben.

XXXIII. RÉSZ.

Ez a' Prófétzia a' feljebb valónak a' másik réſze. Azt adja elő ez; Hogy a' Babilóniabéliek meg-fognák venni Jérusálemet, annak a' Városnak Házai le-rontattnának, Lakosai meg-ölettetnének; de annakutánna a' 'Sidók abba viſzſza fognának jőni és azt ditsőségesen meg-fognák épiteni, és az Iſteni tiſztelet fogna a' Templomban gyakoroltatni, mint annak előtte.

AZ ISTEN ezt az Igéretet megerősiti ezzel, hogy azt mondja, hogy az ő ſzővetsége ezzel az ő Népével ollyan erős és változhatatlan vól-

na, mint a' Terméſzetben uralkodó ſzép rend. I. 1-18. II. 19-26.

TANUSÁGOK.

AZ Istennek az ő Igéreteiből a' mellyeket az aránt tett vala, hogy a' 'Sidókat meghozza Jérusálembe minekutánna az el-fogna rontatni, őket abban lakoztatni fogja és az ő kegyelmeivel gazdagon megáldja: Ezt kell meg-gondolnunk, hogy az Isten mindenkor irgalmas és hajlandó az Emberekkel való jóltételre, és tsak éppen ſzeretetbéli tzéllal ſanyargatja őket.

Jelenti ez az Istennek hűségét-is, és az ő Szövetségének állandó vóltát.

Meg-kell mindazáltal jegyzeni, hogy azok az Igéretek a' mellyek itten az Izrael' Házának és a' Júda' Házának tétettettenek, az az, a' Juda Orſzágabéli 'Sidóknak és a' Tiz Nemzetségeknek Orſzágokból valóknak, nem vették-el tőkélletes bé-tellyesedéseket a' Babilóniai Fogság után; mivelhogy a' Tiz Nemzetségekből lévőknek nagyobb ſzámú réſzek meg-maradának azokban a' Tartományokban a' hová el-ſzélledtenek vala.

Ugyan-azon dolgot kell megjegyzeni az aránt a' mit az Isten ollyan világos ſzókkal mond, hogy az ő Tiſztelete őrőkősen fel-fogna állittatni Jérusálemben, és az ő Szövetsége a' Dávid' Háza-népével és a' 'Sidókkal fenn fogna állani, valamig e' Világ tartana.

Ez, tsak igen tsekély módon illhetik a' 'Sidóknak az ő fogságok után való helyre-állittásokra; Mint hogy ők nem maradnak-meg ſok ideig az ő Földőkben, hanem oſztán elpuſztittatnak a' Rómaiak által, és a' Jérúsálemben való Iſteni Szolgálat egéſzen el-tőrőlteték a' Templomnak el-rontatása által.

A' Messiásnak idejére néznek hát ezek az Igéretek, és jelentik a' Jésus Kriſtusnak Orſzágát, az Evangyéliomi Iſteni Tiſzteletnek minden Népek kőzt való fel-állittatását, és a' 'Sidóknak tellyes meg-téréseket, mellynek jővendőben megkell esni.

Mi tartozunk az Istent áldani azért, hogy ezek mi-reánk nézve bé-tellyesedtenek, és hogy mi bé-vétettűnk ebbe az Uj Szövetségbe, a' mellyet az Isten igért vala, hogy az utólsó Napokban az emberekkel fel-állitani fogná Ő Felsége.

XXXIV.

XXXIV. RÉSZ.

Jérusálem meg-ſzállás alatt lévén Nabugodonozor által, Jérémiás nyilván meg-mondja Sédékiás Királynak, hogy az a' Város meg-fogna vétetni és égettetni; Sédékiás mindazáltal nem fogna meg-ölettetni, hanem ötet Babilóniába fognák vinni, és ott fogna meg-halni.

A' Király és a' 'Sidók meg-ijedvén a' Jérémiás fenyegetéseire, a' meg-térésnek mutaták némelly jeleit, és ſzabadon botsáták a' 'Sidó ſzolgákat, a' miképen annak kell vala lenni minden hetedik eſztendőben az ISTENnek tőrvénye ſzerént, 2.Mós. XXI. 2.

De egy kevés idővel azután, mikor a' Káldeusok el-mentek vólna a' Város alól, és a' Fejedelmek azt gondolván hogy a' veſzedelem már el-múlt vólna: Viſzſza hozák a' ſzolgaságra azokat, a' kiket el-botsátottanak vala.

Melly dologra nézve Jérémiás nékiek azt mondja; Hogy az ő képmutatásokért és Igéreteiknek megſzegéséért az ISTEN viſzſza fogná hozni a' Káldeusokat, a' kik a' Városſt meg-fognák égetni, annak lakosait meg-fognák ölni, és az egéſz földet el-fognák puſztitani.
I. 1-8. II. 9-22.

TANUSÁGOK.

EBben a' Réſzben a' leg-fontosabb Tanúságot ſzolgáltatja nékünk, Sédékiás Királynak és a' 'Sidóknak itten elő-beſzéllett tselekedetek.

Látván ők, hogy meg-ſzállás alatt vólnának: Szabadon botsáták az ő ſzolgaikat, és azt bizonyiták, hogy az ISTENnek Tőrvényét meg-akarnák tartani; De midőn a' Káldéusok el-mentek vólna a' Város alól az Egyiptombéli Királynak ellenek jővetele miatt, a' 'Sidók azt gondolván hogy már többé ſemmitől nem lehetne félniek, meg-változtaták ſzándékjokat, és viſzſza-vivék az ő Attyokfiait a' ſzolgaságra.

Illyen módon ſzoktanak a' Bűnősők tselekedni. Láttatnak meg-alázódni és a' meg-térésre kéſzek lenni mikor fenyegettetnek és mikor a' veſzedelem kőzel vagyon hozzájok: De mihelyt többé ſemmitől nem félnek: Viſzſza térnek az ő bűneikre, és meg-ſzegik fogadásokat.

A' 'Sidóknak ezért az iſtentelen és hamis tselekedetekért a' miképen feddőzék Jérémiás ő vélek és a' minémű fenyegetéseket monda nékiek: abból azt láthatjuk; Hogy az ollyan bűnön való bánat és az ollyan meg-jobbúlás, a' melly nem ſokáig tartó, a' helyett hogy az ISTENT meg-engeſztelné, inkább meg-haragitja Ő Felségét; és

azok a' kik meg-szegik az Ő Szövetségét és a' magok igéreteiket, minekutánna azoknak meg-tartása felől fogadást tettenek vala: Az ő hamis hitűségeknek és hitetlenségeknek bűntetését el-fogják venni. A' miképen ez bé-tellyesedék Sédékiáson és Jérusálemnek lakossain.

Mert ugyan-is, e' dolog után egy kevéssel, meg-vétették ez a' Város; Sédékiás kezébe esék Nabugodonozornak, a' ki őtet vasba vereté és Babilóniába elviteté, a' hol meg-hala.

XXXV. RÉSZ.

Hogy ezt a' Részt meg-érthessük: tudnunk kell, hogy a' Réchábiták ollyan 'Sidók valának, a' kik származtak vala Réchábtól Jónadábnak fijától, a' ki-is Jéhunak az Izrael Királyjának idejében élt vala, 2Kir. X. 15.

A' szerént a' fogadástétel szerént, a' mellyel őket az ő Atyjok kötelezte vala, bort ők nem isznak vala, és Sátorban laknak vala. Ezek a' Réchábiták bé-menvén Jérusálembe, mikor a' Káldeusok Júda földére ütőttenek vólna Jóákimnak Királysága alatt, a' miképen mondatik a' Királyok II-dik Könyv. XXIV. Részében, Jérémiás bort tőn eleikbe a' Rechábitáknak, és mondá nékiek, hogy innának bort; De azt ők nem tselekedek; az ő Atyjoknak tilalmazását és a' magok fogadástételeket adván okául.

Ennek alkalmatosságával Jérémiás szemekre veti a' 'Sidóknak, hogy ők nem viseltetnének az ISTENnek parantsolatihoz azzal a' tisztelettel, a' mellyel ezek a' Réchábiták vólnának az ő Atyjoknak rendeléséhez; és hogy mind tsak elő-mennének az ő engedetlenségekben és Bálványozásokban. A 'Sidóknak azért jövendőli az ő romlásoket; a' Réchábitáknak pedig igéri, hogy az ISTEN őket meg-fogja áldani.

I. 1-11. II. 12-19.

TANUSÁGOK.

MÉltó ez a' Hiſtória a' figyelmetes meg-gondolásra.

Jérémiás a' Réchábitáknak Bort eleikbe nem azért tőn, hogy őket Bor-italra kénszerittené, és fogadásokat vélek meg-rontatná: Hanem tsak ollyan tzéllal, hogy az ő példájokkal élhetne a' 'Sidóknak kárhoztatásokra.

Ugyan-is, a' Réchábiták azt mondván, hogy nékiek nem vólna szabad Bort inni azért a' fogadásért, a' mellyel az ő Atyjok őket kötelezte vala: Jérémiás abból alkalmatosságot vőn annak meg-mutatására a' 'Sidóknak, melly igen nagy vólna az ő vétkek, hogy az ÚRnak Törvényeit és a' magok fogadástétele-

teleket meg-szegték vólna a' mellyel kötelezték vala magokat azoknak meg-tartására; Noha ők ezeket az ISTEN' Törvényeit magok-is nem tartanák ollyan múlható dolgoknak, minémű a' Borral való élés, hanem leg-szükségesebb és el-mulaszthatatlan kötelességeknek tartanák azokat.

Szemekre hányja nékiek, hogy az ISTEN nem szűnt vólna meg őket intetni a' meg-térésre az ő Prófétái által; de ők nem akarták vólna azokat hallgatni, midőn azonban a' Réchábiták azt a' régi időben tett fogadást ollyan szorosan megtartanák.

Ki-hozhatni innét azt; Hogy tehát azok a' kik bé-nem tellyesítik a' Fogadást, mellyet tettenek az ISTENNEK, és végben nem viszik az ő Szövetségének kötelességeit: Azokat meg-rontókra ki-mondatott büntetéseket várhatják magokra; és ellenben, a' kik ezeket a' kötelességeket meg-tartják, azok ISTENTŐL meg-fognak áldattatni, a' miképen meg-áldatának a' Réchábiták az ő kegyességekért.

&& && &&

XXXVI. RÉSZ.

Jérémiás egy Könyvben meg-iratja az ő 'Sidók ellen való fenyegetéseit, nem mehetvén maga a' Templomba, Báruknak parantsolja, hogy az egész Népelőtt olvassa-el egy böjt napon.

Báruk olvasván abból a' Könyvből a' Kőzségnek és a' Jóákim Király' Fejedelmeinek jelenlétekben, ez a' Király maga eleibe viteti azt az Iráft, és annak egy részének olvasását hallván, azt őszve-metélé és a' tűzbe veté és parantsolá hogy meg-fognák Jérémiást és Bárukat.

De Jérémiásnak parantsoltaték az URtól, hogy irna más Könyvet, a' mellyben ugyan azon dolgok vólnának, a' mellyek abban a' mellyet a' Király meg-égetett vala; és mondaná-meg ennek a' Királynak, hogy az ISTEN meg-fogná büntetni az ő istentelenségéért mind őtet, mind pedig az ő maradékát, és az ő hólt teste nem fogna el-temettetni.

I. 1-7. II. 8-26. III. 27-32.

TANUSÁGOK.

EBben a' Históriában meg-kell jegyzeni;

1. Hogy az ISTEN a' 'Sidókat Jérémiásnak és Báruknak szolgálatjok által meg-inteté egy nevezetes böjt napon, reájok következendő bóldogtalanságok felől, a' végre, hogy azokat forditanák-el az ő meg-térések által.

Ez az ISTENNEK Jóságának bizony-

bizonysága vala ehez a' Néphez, melly nem sokára el-pusztitatándó vala; és így szokta az Isten előre meg-inteni a' bűnösöket, és mind végig eszközeket szolgáltatni az ő veszedelmeknek el-távoztatására.

2. Látni itten Joákim Királynak szörnyű nagy istentelenségét; A' hellyett hogy megalázta vólna magát ezeknek a' fenyegetéseknek olvasását halván, őszve-metélé és a' tűzbe veté azt a' Könyvet, a' mellybe azok irattatva valának, nem gondolván némelly ő Fő Tiszteinek kérésekkel a' kik abban őtet meg-akarják vala akadályoztatni, és azt parantsolá, hogy vetnék tömlőtzbe Jérémiást és Bárukat.

Joákimnak ez a' magaviselése felette nagy istentelenséget és Istennek 's az ő Beszédének meg-utálását jelenti.

Imé ekképen szoktanak az istentelenek a' helyett hogy az Istennek hozzájok tétetett Intéseire meg-illetődnének, azokért meg-haragudni, és az Isten ellen, az Ő Beszéde és Szolgai ellen támadni.

3. Az Istennek az aránt való parantsolatja, hogy Jérémiás írná-meg más Könyvbe ugyan azon fenyegetéseket, és többeket-is irna azokhoz a' Király ellen: Meg-esmértetheti velünk azt, hogy hijában ígyekeznek a' Gonoszok meg-tsúfolni az Istennek Beszédét, és az Ő Szolgainak szájokat bédugni.

A' mit az Isten meg-határozott magában, mindenkoron véghez-mégyen, és az istenellenek és el-fajult Emberek elvészik hamar vagy később az ő büntetéseket; A' miképen az meg-esék Joákimon, a' ki-is bóldogtalanúl vesze-el; és az ő hólt teste temetetlen el-vetteték; A' mint meg-jövendőlte vala már az előtt Jérémiás ennek a' Könyvnek XXII. Részében.

XXXVII. RÉSZ.

Sédékiás Király kéri Jérémiást, hogy ő érette könyörögne az URnak az időben, a' mikor a' Káldeusok ő ellene hadakoznak vala; De a' Próféta azt mondja néki, hogy jóllehet a' Káldeusok Jérusálemet el-hagyták vólna, hogy hadakozzanak az Egyiptomnak Királyja ellen, a' ki Sédékiásnak segitségére jött vala: viszsza fognának jöni, és meg-fognák venni azt a' Várost.

Jérémiás ki-akarván a' Városból menni, meg-fogaték, és azzal vádolták, mintha a' Káldeusokhoz akart vólna

vólna szökni, mellyért-is roszszúl bánának véle és a' tömlőtzbe veték.

De Sédékiás őtet titkon magához hivatván, azt jövendöli néki Jérémiás, hogy a' Babilóniai Királynak kezébe fogna esni, és arra kéré, hogy ne küldené őtet viszsza abba a' tömlőtzbe, a' mellybe bé-rekesztetett vala hogy valamimódon ott ne halna-meg.

A' Király parantsolá, hogy tennék Jérémiást a' tömlőtznek pitvarába, és ottan táplálnák őtet mig Jérusálem meg-szállás alatt lenne.

I. 1-10. II. 11-16. III. 17-21.

TANUSÁGOK.

NÉgy dolgokat lehet itten meg-jegyzenünk:

Az első ez; Hogy a' Gonoszok láttatnak néhánykor az Istenhez folyamodni a' veszedelmes állapotban, de azt nem tselekeszik ők igaz lélekkel.

Láthatni ezt Sédékiásban, a' ki meg-szállás alatt lévén Jérémiásnak könyörgéséhez és tanátsához folyamodék, de nem tére-ki az ő bűneiből, és nem követé a' Prófétának az ő jó tanátsát.

Második Jegyzést tehetni az aránt, a' mit Jérémiás eleibe ada Sédékiás Királynak, azt mondván néki: Hogy ne bizna az Egyiptombélieknek segitségekhez, se ahoz ne támaszkodna, hogy a' Babilóniai Király elment vólna Jérusálem alól, mert az a' Város minden bizonnyal meg-fogna vétetni a' Babilóniabéliek által; Hijában bizik valaki Embereknek segitségekbe, mikor ő nintsen az Istennek kedvében, és semmi meg-nem akadályozhatja annak végbenvitelét, a' mit Ő Felsége elrendelt.

3. Látjuk, hogy Jérémiás hamisan vádoltaték a' Sidóktól, sőt meg-is vereték és tömlőtzbe vetteték; De a' felől el-nem múlatá tovább-is mondani a' Királynak, hogy az Isten azt akarná, hogy ő a' Káldeusoknak kezekbe adattassék.

Az URnak Szolgai gyakorta vóltanak az üldöztetésre és a' boszszúval illetésre ki-tétetve; de az Emberektől való félelem soha bé-nem fogta azoknak szájokat, a' kik igaz buzgósággal tellyesek vóltanak.

4. Meg-kell itt jegyzenünk; Hogy az Isten meg-óltalmazá Jérémiást, és ő hozzája Sédékiást kegyelemre hajtá, úgy hogy ki-vétettetnék a' tömlőtzből a' mellybe vala vettetett, sőt az alatt tápláltatnék-is, míg Jérusálem vólna a' meg-szállás alatt és az éhség tartana.

Igy szokta az Isteni Gondviselés

selés meg-tartóztatni az Embereknek gonoszságokat, meg-óltalmazni az Igazakat, és találtat vélek vígaszt találást és segedelmet a' leg-veszedelmesebb időkben-is.

XXXVIII. RÉSZ.

A' Jérusálembéli Fejedelmek Jérémiást egy sáros verembe tétetik azért hogy tovább-is mind csak jövendöli vala annak a' Városnak megvétetését. De egy Ébedmélek nevű Fő ember esedezék ő érette, és kivévé abból a' veremből.

Annakutánna Jérémiás titkon Sédékiás Királynak eleibe hívattatván, néki azt jövendöli, hogy a' Város meg-fogna vétettetni; erőssen inti őtet, hogy adja magát a' Káldeusoknak kezekbe, igérvén, hogy ha azt tselekedné, meg-fogná tartani életben magát és az ő háza Népét, és a' Város nem fogna meg-égettetni. Sédékiás el-hivé a' Jérémiás beszédit; De nem meré az ő tanátsát követni; és a' Próféta viszsza küldeték a' tömlöztnek pitvarába, a' hol marada-is Jérusálemnek meg-vétetéséig.

I. 1-6. II. 7-13. III. 14-25. IV. 24-28.

TANUSÁGOK.

KÜlömbb-külömbbféle derék Tanúságokat szolgáltat ez a' Rész minékünk:

Az Első ez; Hogy az Istennek Szolgai gyakorta hamisan szidalmaztatnak, és háborgattatnak, mikor az ő kötelessé gekben el-járnak.

Ezt tapasztalá Jérémiás; Ugy vádoltaték és fogságba vetteték, mint a' Királynak és Hazájának árúlója, azért hogy azt tanátsolja vala a' Sidóknak hogy adnák a' Káldeusoknak kezekbe magokat.

2. Jérémiásnak meg-szabadittatása, a' ki a' veremből mellyben el-veszett vólna, ki-véteték Ébedmélek által, bizonysága az Istennek az üldözést szenvedő Igazakra való gondviselésnek; Ebedmélek kegyessége, a' ki bátorkodék Jérémiásért esedezni, azt mutatja; Hogy azok, a' kik az Istent félik, mindenkor pártjokat fogják az ártatlanoknak, a' kiket mások el-akarnak nyomni.

A' következendő Részben meg-láthatjuk, hogy az Ébedmélek, kegyessége nem marada meg-jutalmazás nélkül.

3. Jérémiásnak az a' tanítsa, mellyet ada a' Királynak, bizonyosan és magyarán biztatván őtet, hogyha magát a' Káldéusoknak kezekbe adná: semmi gonosz rajta esni nem fogna, és Jérusálem nem fogna meg-égettetni: De ha azt nem tselekedné, magára és arra a' Város-

Városra végső veszedelmet fogna vonni: Világosan bizonyitja azt, hogy ennek, a' Királynak és Jérusálemnek veszedelme nem ollyan módon vala meg-határoztatva, hogy azt ő el-nem fordithatná.

Az Istennek fenyegetései, az ő jövendölései, és a' következendő dolgoknak előre való tudása, nem foszt ják-meg Embert az ő szabadságától; A' gonoszok, mellyekkel az Isten az Embereket fenyegeti, ő rajtok tsak épen a' magok vétségek miatt esvén.

Végezetre, és mindenek felett, figyelmeznünk illik Sédékiásnak magaviselésére. Ez a' Király jó értelemben vala Jérémiás felől, sőt kivánja-is vala követni az ő Tanátsát; Hajla arra a' mit ez a' Próféta ő-néki monda, és majd egészen meg-is határozá magát annak tselekedésére, a' mit ő-nékie tanátsolt vala, de a' Népnek Fejedelmeitől való félelem őtet attól megtartóztatá.

Igy szoktanak a' bűnősök tselekedni. Az Isten szóll nékiek, néhánykor meg-is illetődnek, vagyon bennek még valami jó dolog, és ősztönöztetnek a' jóra; De nem követik azt a' mit az ő Lelki-esméretek ő-nékiek *dictál*, meg-tartóztattatván valamelly helytelen szemérem által, az Emberekre való tekintetek által, vagy más hasonló inditó okok által; a' honnan meg-esik osztán, hogy el-botsátják a' jó alkalmatosságot és az alkalmatos időt, és minekutánna sok ideig tusakodtanak magokban, a' roszszabbik részt választ ják és magokat el-veszt ik.

Ez vala a' Sédékiásnak romlásának az oka. Az Irás megjegyzi, hogy ő nem alázá-meg magát, mikor Jérémiás ő-néki szóllana az Istennek Nevében, és a' Prófétának ősztönözései ellen és a' maga tulajdon lelki-esmeretének *dictálása* ellen megátalkodék, hogy ne adná magát a' Káldeusoknak kezekbe.

Ebben a' Részben való Intéseket tételé az Isten utóljára ő hozzá, és ezeket ő meg-nem fogadván, nem vala idő reá, hogy azokat kövesse, és magára 's az ő Népére végső veszedelmet vona, a' miképen előbeszélltetik a' következő Részben.

XXXIX. RÉSZ.

Láthatni itten, 1. Jérusálemnek meg-vétetésének Históriáját, és mi-

képen viteték-el Sédékiás a' 'Sidókkal Babilóniába minekutánna Nabugodonozor meg-ölette vólna az ő fijait ſzeme láttára, és az ő ſzemeit ki tolatta vólna.

2. Jérémiás állapatját és a' Káldeusoknak ő iránta való betsületét.

3. Hogy Ébed-Mélek, a' ki megtartotta vala Jérémiásnak életét, maga-is meg-tartaték, mikor Jérusálem meg-véteték; a' miképen azt néki a' Próféta igérte vala.

I. 1-10. II. 11-14. III. 15-18.

TANUSÁGOK.

HÁrom dolgokat kell ebből a' Réſzből meg-jegyzeni:

Elsőt ezt; Hogy Jérusálemnek Városa meg-véteték, megfoſztaték és meg-égetteték a' Templommal, a' Királynak Házával és a' Kősségnek Házaival egyűtt; és a' 'Sidók el-viteténck Babilóniába, a' miképen Jérémiás és más Próféták őket azzal meg-fenyegették vala.

Ez az illyen meg-jegyzésre méltó állapot bizonyitja; Hogy az Isten Igaz, az ő Fenyegetései bizonyosok, és Ö, minekutánna ſok ideig és haſzontalan el-tűrte vólna az Embereket, meg-bűnteti őket a' mint érdemlették.

Második Jegyzés ez; Hogy Sédékiás meg-fogaték, a' Babilóniai Király ő reá törvényt ſzolgáltata mint hite-ſzegettre, ki az ő eskűvését meg-rontotta vala, mellyel az ő hozzá-való hűségre magát kötelezte vala; az ő Fijait ſzeme láttára megőleté, és néki oſztán ſzemeit ki-tolatá, melly után őtet vasba veretvén el-küldé Babilóniába.

Ezen a' Királyon esett dolgok, a' kit-is Isten annyi ſok izben meg-intetett vala Jérémiás által, azt mutatják; Hogy azok, a' kik nem akarják hallgatni az Istennek ſzavát, a' kik okai a' másoknak bűneiknek-is, és a' közönséges veſzedelmeknek, és nevezetesen a' hamis Hitűek, végre meg-tapaſztalják az Iſteni Bolzſzúállást.

3. Meg-kell jegyzeni; Hogy Jérémiás meg-tartaték Jérusálemnek meg-vételekor, és Ébed-Mélek, a' ki ennek a' Prófétának életét meg-tartotta vala, hasonlóképen meg-tartaték életben, a' miképen azt az Isten néki meg-igérte vala, azért, hogy Ő benne bizott vala.

Ezek itten két példák arra; Hogy az Isten meg-óltalmazza a' kegyes Embereket a' nyomorúságnak idején; Az Ébed-Mélekben esett dolog nevezetesen azt bizonyitja: Hogy a' kik az el-nyomattatott ártatlanoknak párt-

pártjokat fel-fogják, el-véſzik az ő buzgóságoknak és kegyességeknek jutalmát.

XL. RÉSZ.

Ez a' Réſz és a' következendők annak hiſtóriáját foglalják magokban, a' mi esék azokon a' 'Sidókon, a' kiket a' Babilóniai Király Júda földében meg-hagya Jérusálemnek megvétele után.

Jérémiás Rámába vitetett lévén lántzokkal meg-kötöztetve más fogva vitetett 'Sidókkal együtt; a' Babilóniai Királynak Vitézeinek Fő Hadnagya a' Prófétának ſzabad tetſzésére hagyja, hogy akar el-menne Babilóniába, akar pedig a' 'Sidókkal meg-maradna azon a' földön; De ő inkább ſzerete Júdeában lakni, és viſzſza-méne Gedáliáshoz, a' ki a' Tartománynak Tiſztartója vala.

Gedáliás inti a' 'Sidókat, hogy ſzolgáljanak a' Babilóniabélieknek, és biztatja őket, hogy bátorságosan lakozhatnának az ő Hazájokban.

Ennek a' Tiſztartónak tudtára adatik, hogy Ismael és az Ammónitáknak Királyj k ötet meg-akarnák ölni de ő azt nem akará el-hinni.

I. 1-8. II. 9-12. III. 13-16.

TANUSÁGOK.

EBben a' Réſzben a' mit megjegyezhetünk, ez Elöſzör; Hogy a' Káldéusok különös tekintettel viseltetének Jérémiáshoz Jérusálemnek meg-vétetése után, és az időben, mikor a' 'Sidók lántzokkal meg-kötöztetve valának és fogva el-vitetének, ez a' Próféta ſzabadságban hagyaték.

Ez az ő buzgóságának és igaz lelkűségének a' jutalma vala, és bizonysága az ISTENnek az Ötet félőkre való gondviselésének.

Másodſzor; Látjuk itten Jérémiásnak kegyességét és az ő Hazájához és Nemzetségéhez való ſzeretetét. Jobban ſzerete ő meg-maradni Júda Földében az ott meg-hagyatott 'Sidókkal együtt, mint ſem Babilóniába menni, a' hol réſze lett vólna Nabugodonozornak *gratiá*jában.

Igy tartozunk mi-is mindenkor a' mi kötelességünket és Atyánkfiainak épitéseket eleiben tenni e' Világnak minden javainak.

Harmadſzor a' mi ebben a' Réſzben elő-beſzéltetik, az megmutatja azt; hogy a' 'Sidók, ha ugy akarták vólna, bátorságban lehettek vólna az ő Hazájokban Gedáliásnak hatalma alatt, magokat a' Káldéusoknak alájok adván, sőt az ISTEN nékiek azon eſztendőkben bőséges terméſt-is adott vala.

Es az ISTENnek ehez a' Néphez való Jóságának jele vala, és mi abból láthatjuk; Hogy

akármelly állapotban tessék Istennek minket helyheztetni, tartozunk azon meg-nyugodni, és Ő Felsége mindenkor kész jól-tenni azokkal, a' kk alája adják magokat az ő Gondviselése' igazgatásának.

Végezetre, szükség figyelmeznünk Gedáliásnak magaviselésére. Tudtára adatván néki, hogy Ismael a' Júda Királyinak vérekből való Fejedelem szándékozna őtet meg-ölni, nem hivé azt-el, és nem engedé meg, hogy az meg-ölettetnék.

Ebben a' tselekedetében a' jó lelki-esméretnek tulajdonságát láthatni. Az igaz Emberek nem adnak könnyen hitelt a' hir-mondásnak, és a' miképen ők igaz Lélekkel viselik magokat, és valamelly gonosz tselekedetre nem vetemedhetnek: Nem hiszik, hogy mások-is arra reá vetemednének, és soha hitetlen árúltatással sem más gonosz eszközökkel nem szoktak élni magoknak bátorságos állapotban való helyheztetésre.

XLI. RÉSZ.

Ismael álnokúl meg-öli Gedáliást Júdeának Tiszttartóját és a' vele lévő Káldeusokat. A' következendő Napon ismét meg-öle hetven 'Sidókat azok közzül a' kik jöttenek vala hogy imádkoznának és ajándékokat hozván áldoznának a' Templomnak helyén; és fogva el-vivé a' Mitzpában maradott minden 'Sidókat, az Ammónitákhoz akarván azokat vinni.

De Jóhanán őket meg-szabaditá, és Ismael meg-szalasztaték. Ez után a' 'Sidók félvén hogy a' Káldeusok boszszút ne áljanak rajtok Gedáliásnak Ismael által való meg-ölettetéséért, tanátsot tartának Egyiptomba való menetelek felől.

I. 1-3. II. 4-10. III. 11-15. IV. 16-18.

TANUSÁGOK.

GEdáliásnak és azoknak a' 'Sidóknak halálok, a' kik Ismael által meg-öletének, szőrnyű álnokságnak és átkozott hamis lelkűségnek a' példája, és ez a' dolog meg-mutatja, hogy a' Júda Földén meg-maradott 'Sidók között valának felette igen gonoszok.

Azonban, a' mi itten mondatik ezek felől a' nyóltzvan Emberek felől, a' kik fel-mentenek vala a' Templomnak helyére, hogy ottan imádkoznának, megtetszik, hogy valának kegyes és buzgó személlyek-is ennek a' Nemzetségnek meg-maradtai között.

Az, a' mi esék rajtok, azt mutatja; Hogy az Isten megengedi néhánykor, hogy az ártatlanok el-nyomattatnak, enge-

engedi pedig azt-meg Ő Felsége bőlts okokra és az ő Gondviselésének tzéljára nézve.

Mindazonáltal, látjuk hogy az ISTEN nem engedé-meg hogy a' hitetlen Ismael és az ő társai elő-mehetnének az ő arra való igyekezetekben, hogy a' 'Sidókat hatalmok alá vetnék; Ismael nem sok ideig őrűle az ő gonosz tselekedeteinek gyűmőltsének, és az ISTEN határt vete az ő gonoszságának Jóhánán által, a' ki őtet el-űzé, és a' Népet meg-szabaditá.

Ha meg-szenvedi-is az ISTEN, hogy a' Gonoszok véghez vigyék az ő gonosz szándékjokat; de meg-is tartóztatja őket, és nem érhetik-el mindenkor az ő igazságtalan igyekezeteknek tzéljét.

XLII. RÉSZ.

A' 'Sidók, a' kik meg-maradtanak vala Júda földében Jérusálemnek meg-vétetése után, tanátsot kérdenek Jérémiástól az ő Egyiptomba való-lemenetelek felől, és eskűvéssel kőtelezik magokat, hogy azt fognák tselekedni, a' mit ő tanátsúl fogna adni nékiek.

A' Próféta azt parantsolja, hogy meg-maradván lakozzanak az ő Hazájokban, és légyenek engedelmesek a' Babilóniai Királynak; igérvén nékiek, hogy ott bátorságban fognának lakni; fenyegetvén pedig őket azzal, hogy ha Egyiptomba mennének, ott bóldogtalannúl veszénekel, és Hazájokat soha nem fognák látni. I. 1-6. II. 7-22.

TANUSÁGOK.

KÉt dolgok felől tehetűnk Jegyzéseket ebből a' Részből: Az első ez; Hogy a' 'Sidók Jérémiástól azt tudakozák: Le-menjenek-é Egyiptomba? és eskűvéssel igérék, hogy követni fognák az URnak Parantsolatját, mellyet mindazonáltal nem tselekedének.

Igy szokták az Emberek néha láttatni, mintha igaz lélekkel kivánnák meg-érteni az ISTENnek Akaratját, és magoknak ahoz való alkalmaztatására látszanak készeknek lenni, és még-is azonban a' magok tulajdon akaratját követik, és meg-szegik az ő igéreteket.

De nem használ semmit az ISTENtől tanátsot kérdeni, ha nem akarjuk tselekedni azt a' mit nékünk parantsol.

Második Jegyzés ez; Hogy az ISTEN azt mondatá a' 'Sidóknak, hogy lakoznának Júda Földében, és azt igéré, hogy ott békességben fognának élni; Ellenben, ha Egyiptomba mennének,

nének, azt gondolván, hogy el-kerűlik a' hadakozáſt, a' Káldeusoknak haragjokat és az éhséget: Tehát az Iſteni Boſzſzúállás őket ottan űldőzni fogná, és el-fognának veſzni ugyanazon oſtorok által, a' mellyeket akarnának el-távoztatni.

Ez, az ISTENnek nagy Jóságának a' munkája vala, a' ki-is akarja vala a' 'Sidókat meg-tartani az ő Hazájokban, és meg-óltalmazni azoktól a' veſzedelmektől, a' mellyek kevés idő múlva az Egyiptombéliekre jővendők valának.

Illyen módon tselekeſzik az ISTEN ma-is az Emberekkel; Eleikbe adja nékiek miképen lehessenek bóldogok, és meg-inti őket a' reájok jőhető gonoſzok felől.

Ha követjük az ő Tanátsát, mindenkor bátorságos állapotban léſzűnk: De azt meg-vetvén, és az emberi okoskodásnak réguláit eleibe tévén annak a' mit az ISTEN előnkbe adott, el-távozhatatlanúl bóldogtalanságba esűnk.

Meg-kell végezetre jegyzenűnk; Hogy a' 'Sidók nem gondolván azzal-is, a' mit Jérémiás nékik monda, meg-átalkodtanak az Egyiptomba való le-menetelre, és a' miképen ez a' Próféta ſzemekre veté, meg-tsalák őtet az ő ſzívekben, azt mondván néki, hogy kérdene tanátsot az URtól ő-nékiek.

A' 'Sidók mindenkor hitetlenek és engedetlenek; Bátorságosoknak lenni tartják magokat az ő Hazájokban, a' mikor a' Próféták őket az ISTENnek Ítéleteivel fenyegetik, és fenyegettetni vélik magokat, mikor Jérémiás őket biztatja, hogy ſemmitől nem félhetnek.

Igy ſzoktanak az Emberek nem hinni az URnak ſem igéreteinek, ſem az ő Fegyegetéseinek; és azzal meg-akadályozzák az ő Jóságának reájok való áradását, és ki-téſzik magokat az ő boſzſzúállására, és az ő tsapásaira.

XLIII. RÉSZ.

A' 'Sidók ellene támadnak Jérémiásnak, ki nékiek az Iſten' Nevében azt parantsolja vala, hogy maradnának-meg az ő földőkben, és Egyiptomba le-mennek, a' hová el-viſzik Jérémiáſt és Bárukot-is.

Ez a' Próféta Taſnesben lévén meg-jővendőli, hogy Nabugodonozor Babilóniának Királyja el-fogná pufztitani az Egyiptombélieket, és az ő bálványaiknak Templomait, nem kűlőmbben, azokat a' 'Sidókat-is

kat-is, a' kik abba az Országba futottanak vala. I. 1-7. II. 8-13.

TANUSÁGOK.

IGen nagy Istentelenséget láthatni a' 'Sidóknak ebben az ő tselekedeteikben, tetemes képmutatással egybe-kötve.

Eskűvéssel azt igérték vala, hogy követni fognák azt a' tanátsot, a' mellyet nékiek Jérémiás fogna adni; de mivel az a' tanáts nem vala meg-egyező az ő indulatjaikkal: le-menének Egyiptomba, és még azzal vádolák a' Prófétát, hogy hamissan szóllott vólna nékiek az URnak Nevében, és őket a' Káldéusoknak kezekbe akarná adni.

Ezek a' 'Sidók példái az ollyan Embereknek, a' kik buzgóságot és jó igyekezetet mutatnak bizonyos állapotban; de elfelejtik az ő Igéreteket, és meg-vetik a' leg-hasznosabb tanátsokat, mikor azok ellenkeznek az ő kivánságaikkal, és azzal, a' mire magokat el-szánták. Efféle Emberek annyira mennek osztán, hogy világosan engedetlenkednek, és többé semmire nem vigyáznak.

Azonban, az Isten meg-engedé, hogy Jérémiás el-vitetnék Egyiptomba, a' végre, hogy ott meg-jövendölné az Egyiptombélieknek veszedelmeket, és a' 'Sidókét-is, a' kik bizodalmokat ő-bennek helyheztették vala.

Akármelly helyeken légyenek a' Gonoszok: Az Istennek Keze őket meg-találja, és a' kik azt gondolják, Istennek nem engedvén, hogy el-távoztatják azt a' romlást a' mellytől félnek, és a' végre gonosz eszközökkel élnek: Szinte az által ugyan azon veszedelembe bé-esnek, és meg szégyenittetnek az ő reménységekben.

XLIV. RÉSZ.

Ez itt azok ellen a' 'Sidók ellen való Prófétzia, a' kik Egyiptomba le-mentenek vala. Jérémiás nékiek szemekre hányja, hogy minden ő bóldogtalanságaik után ők még-is elő-mennének az ISTEN ellen való engedetlenségekben és az ő Bálványozásokban; és azt mondja nékiek, hogy az Ő Felsége boszszú-állása őket űldözni fogná azon a' földön-is, a' hová futottanak vólna.

De a' 'Sidók ő néki kevélyen azt felelék hogy ők fel-tették vólna magokban, hogy a' Bálványoknak áldozzanak és az Égen való állatoknak; mellyért Jérémiás nékiek világosan azt mondá, hogy az ISTEN őket mind el-fogná veszteni valami keveseken kivül, és Egyiptomnak Királyja Nabugodonozornak a' Babilóniai Ki-

rálynak kezébe fogna adatni. Ez a' Réſz méltó kűlönös figyelmetességre. I. 1-14. II. 15-19. III. 20-30.

TANUSÁGOK.

FOntos elmélkedéseket tehetűnk ebből Réſzből. Látjuk itten, leg-elsőben-is; Hogy a' 'Sidók a' kik Egyiptomban valának nem lágyúltanak valameg, ſe meg-nem alázódtanak vala az ő Hazájoknak el-puſztittatása által. Ollyan nagy megátalkodással meg-maradnak vala az ő bűneikben, hogy nem hallgatnák a' mit Jérémiás nékiek mond vala az ÚRnak Nevében. Sőt az iſtentelenségben és a' dűhősségben annyira vetemedének, hogy nékie azt mondanák: Miólta meg-ſzűntenek vólna áldozni a' bálványoknak, mindenféle bóldogtalanságoknál egyebet nem tapaſztalnának, az vonta vólna reájok a' hadakozáſt és az éhséget; és annakokáért meg-határozták vólna magokban, hogy tovább-is a' hamis Iſteneknek ſzolgáljanak.

Ez, meg-átalkodott gonoſzságnak és iſtentelenségnek irtóztató példája; Kivált ollyan Népben, a' melly esméri vala az ISTEN, és tsak moſtanában borittatott vala-el az ISTENnek Itéleteivel a' bálványozásba való esés miatt.

De a'kik egyſzer el-hagyták az ISTENT, mindenkor mind gonoſzabbakká léſznek és inkább megkeményednek; Ugy hogy még a' nyomorúság-is meg-nem ſzelidítheti őket, mellyből oſztán a' leſzſz, hogy az ISTEN látván hogy meg-jobbúlhatatlanok, Ő-is egéſzſzen el-veti őket.

Ez esék a' bóldogtalan 'Sidókon, a' kik Egyiptomba vették vala magokat, el-veſztetének az Egyiptombéliekkel együtt, hadakozás és éhség által, a' miképen Jérémiás és más Próféták azt meg-jővendőlték vala.

Nabugodonozor meg-veré Egyiptomnak Királyját, és a' 'Sidók a' kik azt gondolták vala, hogy ennek a' Királynak birodalmában bátorságos meg-maradáſt találnának magoknak, ottan bóldogtalanúl veſzének-el.

XLV. RÉSZ.

Az ISTEN vigaſztalja Bárukot, a' ki bánkodik vala a' 'Sidóknak megkeményedésekén; és néki azt igéri, hogy őtet meg-óltalmazza, mikor Jérusálem meg-fogna vétettetni. Ezt arra az időre kell vinni, a' melly meg-előzé ennek a' Városnak veſzedelmét.

delmét, és ennek a' Könyvnek XXXVI dik Részére tartozik.

TANUSÁGOK.

Itten a' mit meg-jegyezhetünk, ez; Hogy az Istennek Szolgai helytelenül tselekednének, ha magokat el-hagynák és igen nagy bánatba merülnének, mikor az ő szolgálatjok meg-vettetik: Hanem tartoznak ők követni az ő Hivataljokat ezzel a' bizodalommal lévén, hogy az Isten mindenkor nékiek óltalmazójok fog lenni.

XLVI. RÉSZ.

Jérémiás jövendöli, hogy az Egyiptombéliek két izben meg-fognának verettetni a' Babilóniabéliek által; Elősző Kárkemisben az Eufrates vize mellett, a' hol Faraó Nékó meg-vereték; Másodszor pedig Egyiptomban, a' hová haddal pusztitani bé-méne Nabugodonozor Faraó Ofrának idéjében.

Jérémiás azt-is meg-jövendöli, hogy a' 'Sidók viszsza fognának jöni a' fogságból. Ezek a' jövendölések tétettenek vala Jérusálemnek romlása előtt.

TANUSÁGOK.

Bé-tellyesedének pontban az ebben a' Részben lévő Jövendölések, Nabugodonozor az Egyiptombélieket két izben meg-vervén.

Elősző az Eufrates mellett Jóákimnak a' Júda Királyjának Országlása alatt; Másodszor pedig mikor Tirus Városának meg-vétele után Egyiptomot maga hatalma alá hajtá, és annak lakosait fogságra el-vivé, melly esék Jérusálemnek megvétele után valamelly idővel.

Az Isten ez által akará megbüntetni az Egyiptombélieket, és egyszersmind meg-oztorozni a' 'Sidókat, a' kik segitséget és meg-maradást keresni ő-nálok igyekeznek vala az Istennek tilalmazása ellen, nagy számú 'Sidók veszvén-el ebben a' hadakozásban.

Azonban meg-kell jegyzeni; Hogy a' Próféta azt jövendöli, hogy azután fognák még lakni Egyiptomot, és valósággal, az Egyiptombéliek viszsza-jövének az ő Földökbe; A' mint Ezékiel világosan meg-jegyzi XXIX. Részben, 13. vers.

Végezetre, látjuk itten, hogy az Isten vigasztalja a' 'Sidókat, igérvén hogy őket helyre fogja állitani, és el-veszti azokat a' Nemzetségeket, a' mellyek őket el-nyomták vala.

És ekképen szokott az Isten e' Világban meg-eső változásoknak közepette mindenkor meg-

tartója és óltalmazója lenni a' maga Anyaſzentegyházának.

XLVII. RÉSZ.

Jérémiás jövendöli, hogy a' Babilóniabéliek magok hatalma alá fognák hódoltatni a' Filiſteusokat, a' Tirusbélieket és a' 'Sidonbélieket.

TANUSÁGOK.

A' Filiſteusok, úgy ſzintén a' Tirusbéliek és a' Sidonbéliek-is meg-győzetének és meghódoltatának Nabugodonozor által; akarván az ISTEN őket meg-bűntetni azokért a' gonoſzokért, a' mellyekkel ők illették vala a' 'Sidókat.

XLVIII. RÉSZ.

Jérémiás meg-hirdeti azokat a' bóldogtalanságokat, a' mellyek a' Moábitákra következendők valának. Azt jövendöli, hogy Nébó, Kirjátaim, Hesbon, és több Városaik, mellyek i t neveztetnek, el-fognának rontatni, és a' Nép fogságra fogna vitettni; De azonban még ismét viſzſza fogna hozattatni.

TANUSÁGOK.

EBben a' Réſzben, egyenként elő-ſzámláltatnak azok a' nyomorúságok, a' mellyeket a' Moábiták tapaſztalni fognának minden ő Városaikban és egéſz Tartományokban, és azok egéſzen azok, a' mellyeket meg-jövendőlt vala már az előtt Esaiás az ő Könyvének XV. és XVI. Réſzeiben.

Mind ez pedig bé-tellyesedék kevéssel Jérusálemnek meg-vétele után, a' Káldeusok el-jövén ennek a' Földnek-is el-puſztitására.

Láthatni ebben a' Réſzben, hogy a' Moábitáknak az ő bálványozások, az ő el-ſzenvedhetetlen nagy kevélységek, és a' 'Sidókon véghez vitt boſzſzantásaik valának azok az okok, a' mellyek ő reájok vonák ezeket az Iſteni Boſzſzúállásnak munkáit.

XLIX. RÉSZ.

A' Próféta meg-hirdeti az ISTENnek itéleteit az Ammonitákra, az Édomitákra, a' Siriabéliekre és az Élámitákra.

TANUSÁGOK.

LÁtjuk ebben a' Réſzben, hogy abban az időben, a' mellyben Jérusálem oſtromoltatott és meg-vétetett vala a' Káldeusok által, és a' 'Sidók fogságra el-viteténck: Az ISTEN az ő Itéleteit ſzállitá az itten meg-nevezett Nemzetségekre-is.

Az ISTEN azokkal ekképen azért tselekedék mivel külömbbféle gonoſzokkal illették vala az ő Népét, és hogy meg-

meg-mutatná ezeknek a' bálványozó Népeknek azt, hogy az az ISTEN a' kit a' 'Sidók imádnak vala, vólna az Egy Igaz ISTEN.

És a' végre, hogy meg-tetszene az, hogy Ö igazgatná mind ezeket a' változásokat, akará, hogy az ő Prófétái elő-re azokat meg-hirdetnék, és irásban tennék.

Továbbá pedig ezeknek a' Jövendöléseknek pontban lett bétellyesedések, világosan bizonyitják ezeknek ISTENTŐL való származásokat.

L. RÉSZ.

Ez a' Rész meg-jegyzi, hogy a' Babilóniabélieknek *Bél* és *Merodák* nevű bálványaik el-fognának rontatni, és a' Babilóniabéliek minekutánna el-nyomnák a' 'Sidókat, és a' több Népeket a' kikről szó vala a' feljebb való Részekben, meg-fognának győzettetni a' Persiabéliek által és a' Médiabéliek által, és a' 'Sidók akkor szabadon fognának botsáttatni és hazájokba viszsza-mennének.

TANUSÁGOK.

EZ a' Prófétzia két emlékezetes nagy állapotokat jegyez meg; Tudni-illik a' Babilóniabélieknek romlását és a' 'Sidóknak meg-szabadulásokat.

A' mi az első állapotot illeti: Meg-kell tudni, hogy minekutánna az ISTEN a' Babilóniai Királynak szolgálatjával élt vólna a' 'Sidóknak meg-oftorozására, az Egyiptombélieknek és más Nemzetségeknek megbűntetésére a' kiknek romlásokat Jérémiás meg-jövendölé, a' Babilóniabéliekre kerűle a'sor, és ők-is meg-bűntettetének, esvén a' Médiabélieknek és a' Persiabélieknek hatalmok alá.

Az ISTEN akará, hogy ez meg-esne, a' miképen. Jérémiás mondotta vala, annak meg-mutatására, hogy a' Babilóniabélieknek Isténeik tsak hamis Istenek vólnának, az ő kevélységeknek meg-szégyenitésére, és nékiek az ő kegyetlen uralkodásokért, igazságtalanságokért és mindenek felett azért való meg-bűntetésekre, hogy az Igaz ISTEN ellen kevélykedtenek, az ő Templomát le-rontották, az ő Tiszteletét el-törlötték, és az ő Népét el-nyomták vala.

A' másik nagy állapot melly ebben a' Prófétziában elő-adatik, a' 'Sidóknak meg-szabadúlások, melly azon időben esék. Szabadon botsáttatának a' 'Sidók Czirus által a' Persiai Király által, minekutánna az, Babilont

meg-vette vólna, és annakutánna való időkben óltalmaztatának az ő utánna uralkodó Királyok által.

És igy ezeknek a' Jérémiás két rendbéli Jövendőléseinek bételyesedésében meg-kell esmérnünk ezeknek a' Prófétziáknak igaz és ISTENtől származott vóltokat, és egyszersmind az ISTENnek Hatalmát, az ő Igazságát és a' maga Népéhez való szeretetét.

Továbbá pedig, az ISTEN meg-jelenté ezeket a' dolgokat Jérémiásnak, és akará, hogy tudtokra adatnának a' 'Sidóknak az ő erősittésekre és vigasztalásokra abban az időben, a' mikor minden órán a' Káldeusoknak hatalmok alá esendők valának.

LI. RÉSZ.

Ez a' Rész egy Prófétziát foglal-bé Babilon Városának el-pusztittatása felől és a' Babilóniabélieknek Birodalmoknak el-rontása felől.

Jérémiás azt mondja, hogy az ISTEN minekutánna sok Népeket és főképen a' 'Sidókat meg-fogná osztorozni a' Babilóniai Király által; az a' Város meg-fogna vétetni; a' Babilóniai Birodalom el-fogna rontatni, és akkor a' 'Sidók szabadon botsáttatván, nagy örömmel viszsza fognának Jerusálembe jöni.

Jérémiás ezt a' Prófétziát irásban adá Sérájának, ki Sédékiás Királynak Fejedelmei közzül egy vala, a' ki az ő Urának a' Királynak dolgában Babilóniába mégyen vala, azt parantsolá néki, hogy azt olvasztaná-el, mihelyt oda jutna, azután kötne reá egy követ, és vetné az Eufrátes folyó-vizébe; jelentvén azzal a' tselekedetével annak a' Városnak veszedelmének bizonyos vóltát.

TANUSÁGOK.

VAlóban meg-jegyzésre méltó Prófétzia ez, melly-is bétellyesedék hatvan esztendővell azután, hogy Jérémiástól mondaték.

Babilonnak meg-vétele és annak *circumstántiái*, nevezet szerént elő-számláltatnak itten: Azt mondja Jérémiás, hogy az a' nagy Város fogna meg-vétetni a' Persiabéliek és a' Médiabéliek által egy hoszszas ideig tartó meg-szállás után; Tovább, hogy jóllehet Babilonnak Lakosai bátorságosaknak tartanák magokat, lévén az ő Városok erős és igen alkalmatos helyen épittetett, mivel az Eufrátesnek vizeivel vala körül-kerittetve, v. 13. még-is az ellenség abba bé-fogna menni, másfelé forditván annak a' viznek folyását, és a' több tó-vizeket ki-szárasztván, v. 32-36.

Azt

Azt mondja tovább; Hogy a' Babilonnak Királyja nem elébb fogná meg-tudni ennek a' hírét, hanem mikor már az ellenség bé-fogna menni a' Városba az egyik végén, és az akkor fogna esni, mikor a' Király az ő víg kedvének idején vendégséget fogna tartani az ő Országának Fejedelmeivel, v. 39-57.

Azt mondja, hogy ennek a' Városnak magas és kevély kő-falai le-fognának rontatni, és az ő régi kevélységének semmi jelei nem fognának maradni.

Mind ezek tökélletesen bé-tellyesedének, a' szerént, a' mit irnak ennek a' Városnak meg-vételéről, és a' Babilóniai Birodalomnak végéről Dániel Prófétának V. Része, és más Historicusok. (: *Herodotus* Lib. I. *Xenophon* Lib. VII. *Aristoteles Polit.* Lib. III. C. 3. :)

Mikor Jérémiás és más Próféták meg-jövendölik vala ezeket a' dolgokat: A' Babilóniabéliek az ő hatalmoknak legfelsőbb póltzán valának, ki-terjesztették vala mindenfelé az ő Uralkodásokat és győzedelmeiket; Sőt szinte akkor akarják vala el-pusztitani Jérusálemet és a' 'Sidókat; és még-is a' Próféták azt hirdetik vala, hogy magok a' Babilóniabéliek-is el-fognak pusztittatni, és az ő Városok meg-fog vétettetni, égettetni, és egészen el-rontatni ollyan Királyok által, a' kik a' 'Sidókat szabadon fognák botsátani, és meg-épittetnék Jérusálemet.

Mind ezekben ezeknek a' Jövendöléseknek Mennyei eredeteket és Istentől származott vóltokat tapasztalható-képpen láthatjuk.

Továbbá pedig, az Isten akará, hogy ezek el-olvastatnának és el-mondatnának Babilóniában a' 'Sidóknak, a' kik már ott valának, vigasztalásokra, és azoknak-is a' kik kevés esztendők múlva oda fognának el-vitettetni; és az aránt való tanittatásokra, hogy ez a' nagy változás melly ollyan siralmas lenne a' Babilóniabélieknek, igen hasznos légzen a' 'Sidó Nemzetségnek, mivel az akkor szabadon fogna botsáttatni.

LII. RÉSZ.

Ez itten Jétusálemnek el-pusztittatásának Históriája; Ez a' Város egy hoszszas meg-szállás után a' Babilóniai Király által meg-véteték, és meg-égetteték a' Templommal együtt, Sédékiás és a' Jérusálemi Fejedelmek meg-fogattatának és el-

vitette-

vitettetének a' Néppel együtt Babilóniába.

Ugyan ezen Hiſtória a' Királyok II. Könyv. XXV. Réſzében-is olvastatik. És itten végezödik a' Jérémiás' Könyve.

TANUSÁGOK.

OLlyan dolog vagyon elöttünk ebben a' Hiſtóriában a' meg-gondolásra, a' melly egyik azok közzül a' meg-jegyzéſt leg-inkább érdemlö állapotok közzül, a' mellyek valaha eſtenek, tudni-illik, Jérusálemnek a' Káldeusok által való megvétetése.

Ez a' Város, minekutánna hoſzſzas meg-ſzálláſt és kegyetlen éhséget ſzenvedett vólna, oſtrom által meg-véteték, megégetteték és egéſzen el-puſztittaték. A' Templomra-is ki-terjede ez a' közönséges romlás, és az ISTEN, a' ki a' maga Nevét abban helyheztette, és az Ö Tiſzteletét fel-állitotta vala, meg-engedé, hogy a' Káldeusok azt meg-fertéztetnék és meg-égetnék, minekutánna elvittek vólna belöle minden drágalátos edényeket; Ugy hogy ez a' ſzent Hely puſztaságba marada, és az Iſteni Szolgálat egéſzen meg-ſzünék.

Ekképen álla boſzſzút az ISTEN ennek a' Templomnak a' 'Sidók által való meg-fertéztetéséért, és meg-mutatá azt, hogy az az Iſteni Tiſztelet, a' melly abban fel-állittatott vala, nem fogna örökké tartani.

Sédékiás Király lántzra vetteték és el-viteték Babilóniába, miki-vájattatván az ö ſzemei, minekutánna látta vólna a' maga Fijait meg-ölettetni.

Az ISTENnek igaz Itélete vala ez ezen a' Királyon, a' ki a' Babilóniai Király ellen való hitelſzegésével, és az ö meg-átalkodásával mind ezeket a' bóldogtalanságokat vonta vala magára és egéſz Orſzágára.

A' Papok és a' Fejedelmek-is meg-öletének, a' miképen a' Próféták azzal öket meg-fenyegették vala, és a' miképen érdemlették vala, mivel a' helyett hogy az ö kötelességeket véghez vitték vólna, a' kösséget vimindenféle gonoſzságokra viſzik vala.

Végezetre, a' Köz-népek-is nem lön kedvezés, a' 'Sidók tsak-nem mindnyájan eldöveſzének fegyver által vagy az éhség által; és azok közzül, a' kik meg-menekedének a' Babilóniabélieknek kegyetlenségektöl, némellyek fogságra vitetének,

tének, mások pedig Júdéában maradának szegény és nyomorúlt állapotban.

És igy az ISTEN bé-tellyesité annyi sok fenyegetéseit, a' mellyeket tétetett vala a' 'Sidóknak a' Próféták által, és megmútatá, Hogy a' kik meg-maradnak az ő boszszantásában, végre az ő Igazságának példáivá léfznek, és még az ő Szövetsége-is meg-nem óltalmazza őket az ő boszszúállásától.

Meg-kell mindazonáltal jegyzeni; Hogy a' Babilóniai Király kegyelmesen bánék Joákimmal; Júdának Királyjával, a' ki Babilóniában sok időtől fogva fogságban vala

Ez az ISTENnek a' fogságban lévő 'Sidókhoz való szeretetének jele vala, és némi-némű készűlete az ő hazájokban lejendő viszsza-vitettetéseknek, a' melly meg-lőn, mikor a' fogságnak hetven esztendei el-telének.

JÉRÉMIÁS' SIRALMI.

Ebben a' Könyvben vagynak azok a' Siralmak és Panaszolkodások, a' mellyeket monda Jéremiás Jérusálemnek el-pusztittatásán, azután hogy a' Káldeusok meg-vették és megégették vólna ezt a' Várost a' Templommal egyűtt, és a' 'Sidók Babilóniába el-vitettenek vólna.

I. RÉSZ.

A' Próféta azon siránkozik hogy Jérusálem melly annak előtte virágzó állapotban vala pusztává tétetett, a' Nép fogságra vitetett, és az Isteni Tisztelet el-tőrőltetett vólna.

Meg-esméri, hogy mindezek a' bóldogtalanságok a' 'Sidókon azért estenek vólna, hogy ők az ISTEN ellen engedetlenek valának. Könyörög, hogy az ISTEN szánja-meg őket, és zabolázza-meg az ő ellenségeiknek gonoszságokat.

I. 1-7. II. 8-19. III. 20-22.

TANUSÁGOK.

JÉrusálemnek el-pusztúlása, az Isteni boszszúálló Igazságnak nagy példáját terjeszti

nékünk szemünk eleibe. Ennek az Igazságnak keménysége megtetszik nem tsak abban, hogy ez a' Város meg-vétetek, és hogy ez a' Nép az ő ellenségeinek dühősségének tzélúl ki-tétetett és fogságra vitetett vala; Hanem mindenek felett abban, hogy az ISTENnek Temploma meg-égetteték, és abban az Istени kőzönséges Tisztelet megszűnék.

Illyen példát szemlélvén már senki nem kételkedhetik, hogy az ISTEN keményen boszszút ne állana az Embereken az ő Szővetségének meg-útálásáért, az ő Tiszteletének és az ő Kegyelmével való kinálkozásának meg-nem betsűléséért.

2. A' miképen Jérémiás panaszolkodik és siránkozik vala ezen a' pusztúláson: Ugy azok a' kik szeretik az URat, keserves bánatot éreznek mikor látják, hogy az ISTEN boszszantatik az Embereknek nagy bűneikkel, és az Eklésia szenvedésben vagyon.

És a' miképen ez a' Próféta meg-esméré, hogy mind azok a' nyomorúságok a' 'Sidóknak az ISTEN ellen való rugódozásoknak méltó és igaz bűntetései valának: Mi-is tartozunk imádni az ISTENnek Igazságát minden rajtunk eső nyomorúságokban, és úgy venni azokat, mint ollyan tsapásokat, a' mellyeket magunk vontunk magunkra.

Szűkség az-is, Jérémiásnak példája szerént, hogy buzgósagosan esedezzűnk az ISTENnek Irgalmasságáért, mikor Ő Felsége reánk meg-haragudott, és könyörögjűnk mindenek felett szíves állhatatossággal az Anyaszentegyháznak bóldog és békességes állapotjáért.

II. RÉSZ.

Jérémiás panaszolkodik tovább-is Jérusálemnek, a' Templomnak, Júda Országának és a' 'Sidóknak elpusztittatásokon. Hathatósan le-irja azokat a' bóldogtalanságokat, a' mellyekkel el-borittattak vala; és könyörög, hogy tekintsen könyörületesen reájok az UR ISTEN.

TANUSÁGOK.

EZ a' Rész három dolgok aránt tétethet velűnk Jegyzéseket.

Az első, a' 'Sidóknak az ő bóldogtalanságok, minden ő méltóságoktól és az ISTENnek óltalmazásától való meg-fosztatások, az ő Városoknak és Templomjoknak el-pusztitatása, a' Had és az éhség miatt szenvedett

dett nyomorúságaik, és az ő Fogságok.

Jérémiás meg-esméré mind ezekben a' ſiralmas állapotokban az ISTENnek igaz itéletét ezen a' Népen, a' melly viſzſzaélt vala azokkal a' kegyelmekkel, a' mellyek véle gazdagon közöltettenek vala.

Ezzel fenyegették vala-meg a' Próféták a' 'Sidókat, és Móses-is meg-jövendölte vala ezt régenten nékiek.

A' második meg-gondolásra méltó dolog ez; Hogy jólehet a' Babilóniabéliek juttatták vala a' 'Sidókat abba a' ſiralmas állapotba, a' mellyben akkor valának, a' Próféta még-is mind ezeket a' bóldogtalanságokat az ISTENnek tulajdonitja, és azt mondja, hogy maga az UR vetette vólna-meg az ő Népét, és adta vólna a' maga Templomát, az ő Óltárit és a' Városſt a' Bálványozóknak kezekbe.

A' 'Sidóknak nem árthattanak vólna az ő ellenségeik, ha az ISTEN el-nem vonta vólna a' maga óltalmazását erről a' Népről, mellyet válaſztott vala magának.

Az ISTEN botsátja az Emberekre a' nyomorúságokat: De mindenek felett, az ő Anyaſzentegyházán nem esik ſemmi, hanem az Ő Akaratjából.

Végezetre, meg-kell gondolnunk; hogy mikor az ISTEN ekképen ki-téſzi az Anyaſzentegyházat a' ſzenvedésekre: Nem az az ő tzélja, hogy azt el-veſzesse; Hanem igyekezik azt meg-ſzentelni az ő oſtorozása által.

Ugyan azon itéletet kell tenni minden gonoſzokról, valamellyek esnek az Embereken ebben az életben.

III. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek három ſzakaſzai vagynak.

1. Jérémiás kűlömbb-kűlömbbféle hasonlatosságokban adja elő a' 'Sidóknak ſiralmas állapotjokat.

2. Vigaſztalja magát, és meg-esméri az ISTENnek ſzeretetét az ő tsapásaiban; meg-mutatja, melly igen ſzükségesek a' meg-ſanyargattatások az embereknek; Azt mondja, hogy az ISTEN igen nagy igazsággal botsátja reánk mind a' jót, mind a' gonoſzt; és inti a' 'Sidókat az ő bűneiknek meg-vallására és a' megtérésre.

Végezetre, ismét viſzſza-tér a' a' 'Sidóknak bóldogtalanságoknak leirására; Kéri nékiek az ISTENnek Könyörűletességét, és meg-jövendöli a' Babilóniabélieknek, és más ő ellenségeiknek veſzedelmeket.

I. 1-20. II. 21-42. III. 43-66.

TANUSÁGOK.

IGen alkalmatos ez a' Réſz valamelly ſzenvedésekben lévő ſzeméllyeknek oktatásokra és vigaſztalásokra.

Látjuk itten, 1. Hogy az ISTEN az Embereket ki-téſzi kűlőmbb-kűlőmbbféle nyomorúságokra, őket néhánykor igen keményen meg-bűnteti, és ollyan állapotra juttatja, a' mellyben úgy látſzik, mintha őket egéſzen el-vetette vólna, és mintha nem vólna többé reménység és meg-ſzabadúlásnak eſzköze ő arántok.

2. Jérémiás arra tanit; Hogy az ISTEN nem őrőmeſt veri az Embereket, de igazsággal és jósággal tselekeſzi azt, mikor őket ſanyargatja, nem veti-el őket egéſzen, hanem az a' tzélja, hogy magához meg-tériteſſe őket.

Jérémiás ez aránt azt mondja; Hogy a' meg-oſtoroztatások tellyességgel ſzűkségesek és haſznosak: Jó az Embernek az igát hordozni az ő Ifjúságában, a' ſzenvedésben tanúlja-meg az Ember az ISTENT meg-keresni, és akkor közelit az ISTEN-is mi hozzánk, mivel Ő mindenkor Jó az Ő benne bizóknak és az Őtet keresŏ Léleknek.

3. A' Próféta bizonyosan állatja minékűnk; Hogy a' jó és a' gonoſz, vagy a' kedvűnk ſzerént való és a' kedvetlen állapot a' Felséges ISTENNEK parantsolatjából ſzármazik; és itt e' földön ſemmi nem esik, hanem tsak az Ő Akaratjából.

4. Tanit minket a' nyomorúságban lévő ſzemélyeknek kötelességekre, ezt mondván: Hogy az Embernek nem kell panaſzolkodni az ő bűntétése miatt; hanem tartozik ő a' maga útai felől tudakozni, azokat meg-visgálni, ſzívét és kezeit az ISTENhez fel-emelni, Ő-néki bűneit meg-vallani és azokat el-hagyni.

Végezetre, a' Próféta világosan mondja; Hogy az ISTEN azokhoz meg-engeſztelődik, a' kik magokat ekképen meg-alázzák, és a' kik az ő veſzſzejének tsapásaira meg-jobbúlnak.

Ollyan Tudomány ez, a' mellyet jól meg-kell tanúlnunk és meg-tartanunk, hogy haſznát vehessűk minden időben, és mindenek felett a' nyomorúságokban.

IV. RÉSZ.

Három Tzikkelyek vagynak ebben a' Réſzben. 1. Le-

1. Le-irja Jérémiás az ISTENnek a' 'Sidókon lévő rettenetes itéleteit; és azt a' bóldog állapotot, a' mellyben valának az ő romlások előtt, egyben veti azzal a' ſiralmas állapottal, a' mellyben akkor valának.

2. Meg-jegyzi mind ezeknek a' bóldogtalanságoknak az okát, tudniillik az ő engedetlenségeket, és főképen a' Papoknak és a' Prófétáknak bűneiket.

3. Meg-jövendőli a' 'Sidóknak meg-ſzabadittatásokat, és meg-hirdeti az ISTENnek boſzſzú-állását az Édomitak ellen.

I. 1-12. II. 13-20. III. 21-22.

TANUSÁGOK.

A' Mit itten meg-kell gondolnunk, 1. Az a' változás, a' melly esett vala a' 'Sidóknak állapotjokban.

Minekutánna jó ſzerentsés állapotban éltenek vala, megfoſztatának minden ő méltóságaiktól, és el-borittatának minden el-gondolható gonoſzoktól, az ISTEN minden ő oſtorait rájok ſzállitván és az Ő haragjának egéſz hévségét ki-ontván rájok.

Imé, igy ſzokták azok, a' kiket ISTEN az ő jótéteményeivel leg-inkább meg-áldott vala, tapaſztalni az ő leg-keményebb boſzſzúállását, mikor viſzſza-élnek az Ő kegyelmeivel.

2. Azt mondja Jérémiás, hogy mind ezek a' háborúságok eſtenek vólna a' 'Sidókon az ő *Prófétáiknak vétkeik miatt és az ő Papjaiknak álnokságaik miatt.*

Ezek az Igék méltók a' meg-jegyzésre; Azt mutatják, hogy az egyik dolog azok közűl a' mellyek leg-inkább fel-gerjeſztik az ISTENnek haragját, a' közönséges hivatalbéli ſzemelleyeknek bűneik, és mindenek felett a' Vallásnak ſzolgaié; a' Vezéreknek meg-veſztegetődések és iſtentelenségek rendſzerént maga után vonván a' községnek meg-romlását.

3. Az Édomiták ellen itten lévő fenyegetések azon fundáltattak, hogy ők örűltenek vala a' 'Sidóknak romlásokon, ſőt azt még ſegitették-is vala.

Innét meg-tetſzik; Hogy ha azoknak a' kiket az ISTEN ſzeret, nintsen kedvezés: A' gonoſzok és az iſtentelenek nem hizelkedhetnek magoknak, mintha ők bűntetetlen fognának maradni.

V. RÉSZ.

Ez itt könyörgés. a' mellyben Jérémiás esedezik az URnak, hogy könyörűljön Jérusálemen és a' 'Sidókon; elő adja az ő iſzonyú nagy romlásokat; meg-valja hogy az ő Atyjaiknak bűneiknek igaz bűntetését ſzen-

sét ſzenvednék, és kéri az ISTENt: állitsa helyre az ő Városát és Népét az ő első állapotjokba.

TANUSÁGOK.

JÉrémiásnak buzgósága, mellyel kéré az URat, hogy ſzánakozna a' maga Népén, inditson minket, hogy mi-is minden időben tégyűnk buzgó esedezéseket az Anyaſzentegyháznak bóldog állapotjáért és ſzűkségeiért, akár ſzenvedésben légyen az, akár pedig a' gonoſzság és az iſtentelenség tégyenek abban ſiralmas puſztitásokat.

2. Kűlőnősőn meg-kell gondolnunk a' Prófétának ezeket a' ſzavait: *A' mi Atyáink vétkeztenek, mi pedig az ő álnokságokat hordozzuk.*

Nem kell azt vélni, mintha az ISTEN, Ki Igaz és Jó, bűntetné a' Fiakat és a' kegyelemből ki-rekeſztené azokért a' bűnőkért, a' mellyeket az ő Atyjaik tselekedtenek: Hanem, meg-esik ſokſzor, hogy az ISTEN, az Atyáknak meg-ſanyargatásokra, és magoknak a' Fiaknak-is javokra, őket ki-téſzi ebben az életben azokra a' nyomorúságokra, a' mellyeket az ő Attyjaik vontanak vala magokra az ő bűneikkel.

Ezt tapaſztalák a' Babilóniában fogságban lévő 'Sidók, ez aránt fenyegette vala-meg az ISTEN őket, ezt mondván az Ő Tőrvényében, hogy *meg-látogatná az Atyáknak hamisságokat a' Fijakban harmad és negyed iziglen;* és ez ma-is minden nap meg-esik az Iſteni Gondviselésnek ſzokott rendiben.

Végezetre, Jérémiásnak alázatos kőnyőrgése, mellyel az ISTENnek esedezék a' 'Sidó Népnek helyre állitatásáért, azt mutatja nékűnk; Hogy mikor az ISTEN oſtoroz bennűnket, ſőt mikor leg-keményebben bánik-is velűnk: Tartozunk igaz ſzívbéli tőredelmességgel esedezni az Ő Irgalmasságáért, és az által nyerhetjűk-meg az Ő Kegyelmességének hozzánk való viſzſza-térését.

ÉZÉKIEL

ÉZÉKIEL PRÓFÉTÁNAK KÖNYVE.

Ezékiel Próféta prófétált Káldeában, lévén ott azokkal a' 'Sidókkal, a' kik oda el-vitettek vala Joákin Királlyal Jérusálemnek el-puſztúlása előtt mintegy tizen-egy eſztendővel.

Próſetála pedig ő a' Fogságnak ótódik eſztendejétől fogva közel húſz eſztendők alatt, még pedig azon időben, a' mikor Jéreiniás próſetál vala Jérusálemben, és ugyan-azon dolgokat jövendőli vala a' mellyeket ő.

Ezékiel a' végre támaſztaték az ISTENtől, *hogy tanitaná és intené a' Káldeában lévő 'Sidókat, és jövendölné-meg a' még Júda földében maradott 'Sidóknak el-puſztittatásokat, Jérusálemnek meg-vétettetését, ſok Népeknek veſzedelmeket, a' fogságban lévő 'Sidóknak meg-ſzabadittatásokat, a' Messiásnak el-jövetelét, a' Pogányoknak el-hivattatásokat, és az* ISTEN *Országának felállittatását.*

I. RÉSZ.

Ezékiel meg-irja, 1. Az Idejét és a' helyét, a' mellyben az ISTEN őtet hivá.

2. Azt a' Látást, a' melly ő néki mutattatott vala.

I. 1-3. II. 4-28.

TANUSÁGOK.

KÉt dolgok vagynak itt, a' mellyekre figyelmeznünk kelletik; Tudni-illik Ezékielnek hivattatása, és az ISTENtől nékie mutattatott látas.

1. Ennek a' Prófétának hivattatása, és az ISTENtől az aránt vett parantsolatja, hogy hirdetné azokat, a' mellyek ebben a' Könyvben bé vagynak foglaltatva, minket arra kötelez; Hogy azoknak olvasását figyelmetességgel és tiſztelettel hallgassuk.

2. Az négy Állatoknak és négy Kerekeknek fényes látása, mellyet Ézékiel láta, az ISTEN' Ditsőségének ollyan tapaſztalható példája vala, a' melly arra való vala, hogy a' Prófétával el-hitetné azt, hogy az ISTEN vólna az, a' ki néki megjelent vala.

Arra-

Arra-is mutat vala az; Hogy az ISTEN mindenütt jelen vagyon, az Ő Mindentudósága és Hatalma véghetetlen; Mindeneket igazgat az Ő Gondviselése által, és miképen hogy az Ő Akaratjából vala Jérusálem el-puſztittatandó, úgy annak állapotját Ő fogná meg-változtatni-is, és viſzſza-fogná a' 'Sidókat hozni az ő fogságokból, ollyan úton-módon, a' melly tsak egyedűl Ő nála vólna tudva.

II. RÉSZ.

Az ISTEN Ezékielnek azt parantsolja, hogy ſzóljon a' 'Sidóknak, és hányja ſzemekre nékiek az ő hálátlanságokat. Láttat véle egy ősſzve-hajtatott Levelet, melly tellyes vala jajokkal.

I. 1-7. II. 8-10.

TANUSÁGOK.

AZ ISTENnek az aránt való Parantsolatja, hogy Ezékiel ſzóllana a' 'Sidóknak, és nékiek félelem nélkűl és bátran mondaná-meg mind azt valami parantsoltatni fogna ő-néki, hogy adja eleikbe azoknak, azt mutatja; Hogy azok, a' kik az ISTENtől kűldettek, tartoznak a' reájok bizott dologban el-járni buzgósággal, és az Embereknek gonoſzságoktól nem félvén, és akár meg-hallgassák őket akár ne, mindenkor tartoznak hirdetni és meg-mondani az URnak Akaratját.

Az-is meg-tetſzik innét; Hogy azok, a' kik meg-intetnek, és arra meg-nem jobbúlnak, magok menthetetlenek.

Annak a' Levélnek látása, a' melly tele vala irva jaj-ſzókkal és sirásokkal, jelenti vala, Hogy azok az Átkok, a' mellyeket az ISTEN meg-jövendőltetett vala Móses által és a' Próféták által, minden órán már ſzállani fognának a' 'Sidókra, és ők mindjáráſt felette igen ſiralmas állapotra fognának jutni.

III. RÉSZ.

Az ISTEN azt parantsolja Ezékielnek, hogy enne-meg egy Levelet vagy Könyvet; melly azt jelenti vala, hogy ő halgatná-meg és venné ſzívébe az ISTENnek beſzédeit, járna-el abban a' mi parantsoltatott vala néki, hogy ſzóllana a' Káldeában fogva lévő 'Sidóknak, és tőlők ne félne, noha meg-átalkodtak vólnának az ő bűneikben.

2. Ezékiel mégyen a' Tel-abib nevű Tartományban lévő 'Sidókhoz, hol az ISTEN őtet oktatja az ő Tiſzthinek kötelességeire, hivatalában megerősíti azzal a' Látással, a' mellyet már az előtt néki mutatott vala; és még egyſzer tudtára adja néki a' 'Sidóknak

dóknak meg-keményedéseket. I. 1-11. II. 12-27.

TANUSÁGOK.

LEg-elsőben azt kell ebből a' Réfzből meg-jegyzenünk; Hogy az ISTEN Ezékielnek azt mondja, hogy őtet Ő küldené nem idegen Nemzetségekhez, hánem a' 'Sidókhoz, és még-is őtet nem fognák meg-hallgatni.

Az ISTEN ollyan Jó, hogy meg-előzi az Embereket, és magát vélek meg-esmérteti: De a' kik leg-inkább tartoznának figyelmezni az ő fzavára, és a' kikkel leg-több kegyelmeket téfzen, azok gyakran leg-nagyobb meg-keményedésbe esnek.

2. Látjuk itten, hogy jólehet az ISTEN jól tudja vala a' 'Sidóknak meg-átalkodtságokat; még-is a' felől el-küldé Ezékielt hozzájok, hogy őket intené.

Ez, arra mutat egy réfzről; Hogy az ISTEN meg-inteti az Embereket, még a' leg-elvetemedettebbeket-is, és ha arra meg-nem jobbúlnak, méltán és igazán fogja őket meg-büntetni, és más réfzről arra; Hogy mikor úgy látfzik, vagy attól félhetnek-is az URnak Szolgai, hogy az ő forgolódásoknak roſzfz elő-menetele léfzen: Nem kell nékiek el-múlatni az ő kötelességeket.

3. AZ ISTENnek az aránt való Igérete, hogy mellette léfzen Ezékielnek, bé-tellyesítheti bizodalommal mind azokat, valakik hiven járnak az ő Hivatalokban.

Negyedfzer, és mindenek felett, meg-kell jegyzeni; Hogy mikor az ISTEN a' maga Ditsőségét másod' izben meg-mutatá Ezékielnek, magyarán parantsolá néki, hogy fzóllana a' 'Sidóknak az Ő Nevében, azt mondván néki, hogy őtet őrállóúl, az az, Vigyázóúl adta vólna azoknak: Azért ha meg-nem intené a' Hitetleneket, sőt még az Igazakat-is a' kik az ő kegyességektől el-fordúlnának; Tehát azok az ő bűneikben el-fognának veſzni, de azoknak veſzedelmekről ő fogna fzámot adni: Ellenben pedig, ha azokat hiven meg-intené meg-fogná menteni az ő maga Lelkét.

Ez, meg-mutatja, minémű nagy buzgósággal tartoznak azok, a' kik a' Lelkekre vigyáznak és azokról fzámot adni tartoznak, el-járni az ő fzolgálatjokban, és meg-inteni mind a' Bűnősöket mind pedig az Igazakat, ha azoknak veſzedel-

meknek okai lenni nem akarnak az Isten előtt.

De azt-is meg-mutatja; Hogy a' kik meg-intettetvén, arra meg-nem jobbúlnak, azoknak nem léfzen femmi mentségeik-is.

IV. RÉSZ.

Le-iratik itt Profétziai példázatban Jérusálemnek meg-fzállattatása, és az idő alatt a' Városban uralkodandó nagy éhség.

TANUSÁGOK.

EBből a' Réfzből meg-kell gondolni; Hogy az Isten a' régi időben látásokban és tapafztalható ábrázolásokban mutatja vala meg azt a'mit a'Profétáknak akar vala meg-jelenteni; és ők-is ugyan azon példákban fzokták vala és rend-kivűl-való tselekedetek által elő-adni a' jövendő dolgokat.

Ezek a' 390. napok a' mellyeken Ézékiel fekűvék az ő bal óldalán, jelentik vala, hogy Jérusálem fzinte annyi fzámú napokig fogna a' meg-fzállás alatt lenni, és ezek a' 390. napok, mutatnak vala azokra a' 390. eftendőkre, a' mellyek el-folytanak vala attól fogva, hogy a'Bálványozás fel-álittaték Jéróboám által Jérusálemnek meg-vételéig.

A' 40. napok, a' mellyeken a' Próféta az ő jobb óldalán fekűvék, azt jelentik vala, hogy ennek a' Városnak meg-vételétől fogva, addig, a' mikor a' Káldeusok el-végezik annak puftztását és meg-égettetését, annyi fzámú napok fognának lenni, és hasonlóképen fzinte annyi eftendők folytanak vala el attól fogva hogy az Isten meg-mondotta vala Jósiásnak Királysága alatt, hogy ennek a' Városnak veszedelme meg-változhatatlan vólna. Jérém. LII. 4. 7. 12.

A' Prófétának mind ez idő alatt fovány és rend-kivűl-való eledele jelenti vala azt a' nagy éhséget, a' melly lejendő vala Jérusálemben a' meg-fzállás alatt.

Akará az Isten ekképen előre meg-jelenteni Ezékielnek azt, a' mi kevés idő múlva fogna a' Jérusálemnek lakosain esni, a' végre, hogy a' 'Sidók, és kiváltt azok a' kik valának Káldeában, ne kételkednének azoknak a' fenyegetéseknek végben vitetések felől, a' mellyeket Ő Felsége meg-hirdettetett vala az ő Attyokfijai ellen.

V. RÉSZ.

V. RÉSZ.

Az ISTEN azt parantsolja Ezékielnek, hogy szakállát és hajait beretválja-el, azoknak egy részét égesse-meg tűzzel, a' másik részét vagdalja apróra fegyverrel, a' harmadik részét pedig hintse-el a' szélre, és abból valami keveset kössön az ő ruhájának prémjére.

Ez-is Prófétziai példázó tselekedet vala; és azt jelenti vala, hogy a' Jérusálemben lévő 'Sidók el-fognának veszteteni, némellyek dögháltal és éhség által, mások a' Had általtetni, a' többek el-fognának szélleszteni, és igen kevés számmal lennének, a' kiket az ISTEN közzülök meg-fogna tartani.

TANUSÁGOK.

IGen világos képét látni ebben a' Részben azoknak a' nyomorúságoknak, a' mellyek esének a' 'Sidókon, mikor a' Káldeusok meg-szállák és megvévék Jérusálemet.

Igen sokak veszének-el dögháltal, sokak halának-meg az éhség miatt, a' Városnak meg-szállásának ideje alatt, mások meg-öletének az ellenség által, és a' kik ezeket a' veszedelmeket el-kerülék, el-szélleszteténeknek és fogságra viteténeknek.

2. A' Próféta a' 'Sidóknak ezen romlásoknak példáját feltévén világosan mondá, hogy az ISTEN őket ekképen azért boritaná-el az ő ostoraival, mivel meg-vetették vólna az ő Parantsolatit, és meg-fertéztették vólna az ő szent Helyét: Mindenek felett pedig azért, mivel ők követték sőt fellyűl-is haladták vólna a' szomszéd Pogányokat az ő bálványozásokban.

Azt mondja nékiek, hogy ezért az ISTEN őket azon Pogány Nemzetségnek szemeik láttára meg-fogná bűntetni; és a' miképen ők meg-haladtak vala más Népeket a' gonoszságban: Ollyan dolgokat fogna velek tselekedni, a' mellyhez hasonlókat ő soha nem tselekedett vólna, és az ő Itéleteit rajtok fel-gerjedt haraggal és búsúlással fogná véghez-vinni.

Ekképen szokta az ISTEN meg-bűntetni az Embereknek engedetlenségeket, szabván a' tsapásnak mértékét a' bűnhőz; és nagyobb keménységgel bánván azokkal, a' kikkel mások felett nagyobb kegyelmeket közlött vala, mikor azzal viszsza éltenek.

VI. RÉSZ.

Ez, a' fellyebb-való Részhez tartozó Prófétzia. Ezékiel prófétál a' Júda földe ellen, és azt jövendöli;

1. Hogy azok a' Városok és Helyek, a' hol a' 'Sidók gyakorlották vala az ő bálványozásokat, el-fognának pusztittatni; és ők had, éhség és dőghalál által fognának elveszni.

2. Hogy valami kevesek meg-fognának bennek maradni, a' kik helyre fognának osztán állittatni, minekutánna idegen földön fogságban lejéndenek.

TANUSÁGOK.

HÁrom dolgokat kell meggondolni ebben a' Részben.

Az első ez; Hogy Jérusálemnek és a' Júda Földének lakói meg-tapasztalák mind ezeket a' veszedelmeket, a' mellyeket Ezékiel nékiek meg-mondott vala; A' miképen láthatni annak a' Városnak meg-szállása és meg-vétele alatt esett dolgoknak Históriájából.

Az Isten akará hogy ezek a' dolgok előre meg-jövendöltetnének a' végre, hogy a' miképen ebben a' Részben mondatik, mikor azok meg-fognának esni, esmérnék-meg a' 'Sidók, hogy az URnak Beszéde nem vólt vólna hijábanvaló, és hogy indittatnának az ő hozzája való meg-térésre.

2. Minthogy az Isten ő vélek ekképen azért bánék, hogy meg-büntetné őket az ő bűneikért, mindenek felett pedik az ő bálványozásokért: Láthatjuk abból; Hogy Ő Felsége kiváltképen gyűlöli a' bálványozást és keményen boszszútáll azoknak hitetlenségekért, a' kik Őtet esmérik, és még-is a' felől meg-útálják az ő Törvényeit és az ő Tiszteletét megfertéztetik.

3. A' Prófétának ezen ő fenyegetésinek és az Isten' Haragjának ezen jeleinek közepette látjuk ki-tetszeni az Istennek Irgalmasságát ebben, hogy azt igéri, hogy meg-hagyja a' 'Sidóknak egy részét, és helyre állitja közzülök azokat, a' kik Ő róla meg-fognának emlékezni, és meg-fognának térni; Melly-is minket az aránt tészen bizonyosokká, hogy azok, a' kik ellen az Isten láttatik leginkább haragudni, még az ő szeretetének tzéljaivá lehetnek, meg-esmérvén az ő vétkeiket, és az ő tsapásaira meg-jobbúlván.

VII. RÉSZ.

Ezékiel jövendöli tovább-is a' 'Sidóknak veszedelmeket. Azt mondja hogy a' Vég, az az, az ő elpusztittatásoknak ideje el-jött vólna; az ISTEN nem kedvezne nékiek többé, és rövid időn meg-büntetné őket az ő bálványozásokért és gonoszsá-

noſzságaikért, el-veſztvén őket fegyver, éhség és dőghalál által; ki-űzvén őket az ő Hazájokból fogságra küldvén, és az ő földőket adván idegeneknek.

TANUSÁGOK.

EZek az újabb Fenyegetések, a' mellyeket monda Ezékiel azok ellen a' 'Sidók ellen, a' kik valának még Jérusálemben, és a' mellyek mind bé-tellyesedének, arra tanitó Intések és Példák nékűnk; Hogy az ISTEN minekutánna ſok ideig el-ſzenvedte a' bűnősőket, végre oſztán minden bizonnyal véghez viſzi a' maga Fenyegetéseit.

Az ISTENnek Itéletinek bizonyos vólta és keménysége láttatik ebben, hogy Ő világosan bizonyságot tészen a' felől, hogy többé nem fogna kedvezni a' 'Sidóknak, és meg-nem fogná őket ſzánni.

Azért hát ſoha nem kell Embernek, mikor ő meg-nem tért állapotban vagyon, támaſzkodni az Iſteni Irgalmassághoz, és vagyon ollyan idő, a' mellyben az URnak Jóságának és Békességes-tűrésének vége vagyon.

Meg-kell még ennek alkalmatosságával jegyzeni; Hogy a' Próféta itt világosan mondja, hogy a' 'Sidókat ſem az ő gazdagságok, ſem más egyéb méltóságok nem fognák meg-menteni a' puſztúláſtól és gyalázattól, a' mellyel fenyegettetnek vala; A' honnan ezt kell kihoznunk; Hogy tehát ſemmi nintsen a' mi meg-óltalmazhatná az Embereket az ISTENnek Haragjától, mikor ők az ő bűneikben meg-maradnak.

VIII. RÉSZ.

Az ISTEN Látásban Ezékielt viſzi Jérusálembe; meg-mutatja néki azokat a' ſokféle útálatosságokat a' mellyeket ottan a' 'Sidók tselekeſznek vala mindennémű bálványokat imádván; és bizonyságot tészen, hogy az ő egéſz Haragjának ſúlyját ki-fogná ő reájok ontani.

I. 1-16. II. 17-18.

TANUSÁGOK.

NAgy figyelmetességre méltó a' mit ebben a' Részben olvasunk:

Látjuk itten, hogy a' Jérusálembéli 'Sidók ſzőrnyű nagy útálatosságra adták vala magokat, kevéssel az ő veſzedelmek előtt. Imádják vala a' Napot, a' Bálványokat és oktalan-állatoknak mnidenféle képeit, az ő Feleségeik tiſzteletet tésznek vala az Egyiptom bélieknek bálványaiknak, és hogy az iſtentelenségnek mértékét bé-tőltenék,

nék, gyakorolják vala ezt az átkozott balványozáſt nem tsak az ő házaikban, hanem ſzinte még az ISTENnek Házában-is.

Ezeknek a' Bűnöknek ſzörnyűségek bizonyitja, hogy az ő veſzettségek tellyes mértékre jutott vala, és ſemmi jobbúláſt nem lehet vala már tőlök várni.

Továbbá pedig az ISTEN a' 'Sidóknak mind ezeket az utálatosságaikat látásban megmutatá Ezékielnek, a' végre, hogy ő és Káldeában az ő véle egyűtt lévő 'Sidók meggyőzettetnének a' felől, hogy Jérusálemnek el-puſztittatása el-távoztathatatlan és mindenképen igaz és méltó vólna.

Azt-is mutatja ez nékűnk; Hogy az ISTEN jól tud minden dolgokat, az Emberek el-nem titkolhatják az ő tudása előtt az ő bűneiket, még mikor rejtekben és ſetétben mivelik-is azokat, és azért az ő Itéleteit-is el-nem kerűlhetik.

IX. RÉSZ.

Ez itten a' felső Réſzben meg-iratott Látásnak további következése. Az ISTEN minekutánna meg-mutatta vólna Látásban Ezékielnek a' Jérusálem lakóinak gonoſzságaikat és bálványozásokat: az ő boſzſzú-állása' ſzolgainak azt parantsolja, hogy azokat veſzessék-el; De kedvezzenek a' még közttők lévő Igazaknak, és tégyenek egy jegyet azoknak homlokaikra.

Melly aránt a' Próféta az ISTENtől kérdezvén, ha mind el-akárná-é veſzteni a' 'Sidókat? az ISTEN azt feleli, hogy többé nem fogna rajtok könyörűlni.

I. 1-7. II. 8-11.

TANUSÁGOK.

EZ a' Réſz minket ezekre a' három Jegyzésekre kötelez.

Előſzőr a' mi illeti az ISTENnek az ő Parantsolatját, melyet ada az ő Haragjának ſzolgainak, hogy ölnék-meg és veſztenék-el a' Véneket, Ifjakat, Kitsinyeket és Aſzſzonyiállatokat: Véghez-vivék ezt a' Káldeusok, mikor meg-vévék Jérusálemet, ennek a' Városnak lakói bóldogtalanul el-veſzének az éhség által, és kivált a' fegyver és a' tűz által, ſemmit az ellenség nem tekintvén azoknak idejekre, nemekre és állapotjokra.

Ez azért ollyan rettenetes példa, a' melly mi bennűnk az ISTENnek Itéleteitől való nagy félelmet támaſzthat.

2. Jól meg-kell gondolni az ISTENnek azt a' Parantsolatját, a' mel-

a' mellyet ada egy Angyalnak az aránt; Hogy *jegyzené-meg és hagyná-meg mind azokat, valakik nyögnek és kiáltanak azokért az utálatosságokért, a' mellyek végbe mennek vala Jérusálemben.*

Láthatni ezekben az igékben az Igazaknak és a' Válaſztottaknak tulajdonságokat, hogy tudni-illik azok, látván az Embereknek bűneiket, keseregnek.

Azt-is tapaſztalhatni ezekben tovább, hogy a' kegyes és a' buzgó ſzemélyek igen kedvesek az ISTEN előtt, azokra gondot tart, és kedvez azoknak, mikor a' Gonoſzokat bűnteti.

Ugyan ez az igéret tétetik a' Szent Irásban az ISTENnek minden hűséges Szolgainak, és azoknak a' kik magokat tiſztán meg-fogják tartani e' Világnak romlottságának közepette. Jelen. VII. 3.

Végezetre, jól meg-kell gondolni; Hogy Ezékiel az ISTENtől azt kérdvén: Vallyon elfogná-é veſzteni Izraelnek minden maradékát? az ISTEN néki azt felelé; Hogy a' 'Sidóknak bűnök fokkal nagyobb vólna, mint ſem hogy azért rajtok boſzſzút nem állana, annyira mentenek vólna, ők az iſtentelenségben, hogy azt mondanák: *El-hagyta az UR a' Földet, és az UR nem látja*; és annakokáért nem fogna nékiek kedvezni Ő Felsége.

Mikor az Embereknnk gonoſzságok bizonyos mértékre meg-nevelkedett, úgy hogy elvetették az ISTENnek félelmét, és mindenek fel-fordúltanak: Az ISTENnek ſzűkséges igazságot tselekedni; és az ő könyörűletessége helyt ád akkor az ő boſzſzúállásának.

X. RÉSZ.

Ez-is még a' fellyebb-való két Réſzékben emlitett Látásokhoz tartozik. Ézékielnek ahoz hasonló Látás jelenik-meg, a' mellyet már annak előtte látott vala és a' melly meg-iratott ennek a' Könyvnek kezdetében.

De ez itt lévő meg-jelenés mellett két kiváltképenvaló dolog vala; egyik ez, hogy a' Proféta láta egy Angyalt, a' ki eleven-ſzenet hint vala Jérusálem Városára; a' másik pedig ez, hogy látá az ISTENnek Ditsőségét el-távozni a' Templomtól és a' Városról.

TANUSÁGOK.

AKará az ISTEN, hogy az a' Látás, a' mellyet látott vala már Ezékiel az ő ſzolgálatjának kezdetében, ismét megjelenne, az ő Jövendőléseinek meg-erősitésére, és annak még

világ-

világosabb modon való megmutatására, hogy Jérusálem meg-fogna égettetni és el-fogna puſztittatni, és a' Templom nem ſokára meg-fogna az ISTENnek jelen lététől foſztatni.

Az az eleven-ſzén, mellyet az Angyal a' Városra el-hinte jelenti vala, hogy az meg-fogna a' Káldeusok által égettetni. Mondatik, hogy ez az Angyal vévé ezt az eleven-ſzenet a' Kérubimok kőzzűl az ISTENnek parantsolatjára, azért hogy meg-mutattatnék, hogy ez a' veſzedelem az URtól fogna ſzármazni.

Mindenek felett, azt látá a' Próféta hogy az ISTENnek Ditsősége a' Kérubról el-távozék a' Ház-kűſzőbéhez, és onnét a' Pitvar ajtajához; A' melly-is azt jelenti vala, hogy az ISTEN kéſzűlne onnét el-menni.

Ez, kőzőnségesen ſzóllván az értelme és a' tzélja ennek a' Látásnak, a' mellyben tapaſztalható példáját látjuk az ISTENnek az ő kemény boſzſzúállásának, mellyel akarja vala hamar megbűntetni a' Jérusálemben tselekedett gonoſzságokat, és a' Templomnak a' 'Sidók által való meg-fertéztetését.

XI. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben Ézékiel annak az ő Látásának elő-beſzéllését, a' melly néki mutattatott vala, el-végezi. Az ISTEN tudtára adja néki; 1. Hogy Jérusálemnek Lakosai, az ő kemény Itéleteit fognák tapaſztalni, noha azt vélnék, hogy ſemmitől nem félhetnének; mellyet az UR megerősít Pelátiának hirtelen halálával, a' ki egy vala a' Népnek Fejedelmei kőzzűl.

2. Hogy noha a' Jérusálemben lévő 'Sidók azt vélik vala, hogy ők inkább fognának lakni az ő Hazájokban, mint ſem az ő Attyokfijai, a' kik már Babilóniában fogva valának: ezek mindazáltal haza fognának hozzatatni arra a' főldre, és az ISTEN meg-fogná áldani kőzőttők mind azokat, valakik meg-térnének.

Ez után, látá a' Próféta az URnak Ditsőségét, melly a' Templom Pitvarának ajtaja felibe ſzállott vala, egéſzen ki-menni a' Templomból, melly azt jelenti vala, hogy a' Város az ISTENtől el-fogna hagyatatni. Ez a' Látás el-végeződvén, a' Próféta meg-beſzélli azt a' Káldeában lévő 'Sidóknak.

I. 1-13. II. 14-21. III. 22-25.

TANUSÁGOK.

LÁthatjuk ebből a' Réſzből, hogy Jérusálemben, ſzinte annak veſzedelme előtt, valának ſok ſzámú ſzemélyek, még a' Fejedelmek kőzőtt-is, a' kik az ISTENnek fenyegetéseit meg-tsúfolják vala, és a'

Kős-

Kősségnek veszedelmes tanátsokat adnak vala.

A' hitetlenségnek és Vallással való nem gondolásnak ez a' Lelke mindenkor elől-járó jele az Isteni Boszszúállásnak, kivált mikor az azokban uralkodik, a' kik mások felett nagyobb tekintetben vagynak.

Az ISTEN bizonyitja ezt, ezt mondván: Hogy Ő jól tudná ezeknek az engedetlen és hitetlen 'Sidóknak minden gondolatjaikat, és fegyvert fogna ő reájok hozni.

És innét mi-is látjuk, hogy az UR világosan jól érti az Embereknek minden tselekedeteiket és minden gondolataikat, és őket meg-itéli mind az ő tselekedeteik szerént.

A' húst-főző fazéknak példája azt jelenti vala, hogy a' Jérusálem lakossainak egy részek a' Városban fogna el-veszni, és a' többek abból ki-fognának ragadtatni, hogy meg-ölettessenek az Izraelnek Földén és más helyeken az ő ellenségeik által.

Az ISTENnek ezek mellé a' fenyegetések mellé vettetett Igéretei a' fogva lévő 'Sidóknak vígasztalásokra, ezt mondván; Hogy Ő Káldeából még őszve fogná őket gyűjteni az Izrael' Földében, azt mutatják; Hogy az ISTEN könyörülő és Jó még akkor-is, a' mikor az ő leg-keményebb Itéleteit mutogatja: De egyszersmind azt-is megkell tudnunk, hogy Ő Felsége a' maga Jóságát tsak éppen azok aránt a' bűnősök aránt gyakorolja, a' kiknek új szívek és új Lelkek vagyon az Ő félelmére; és azoknak ellenben, a' kik az ő rendeletlen kivánságaikat követik az ő érdemek szerént fizet.

Végezetre, látjuk itten, hogy az ISTENnek Ditsősége a' melly ki-jött vala a' Szent Helyről és azután a' Templomból, egészen ki-méne Jérusálemnek Városából, melly azt jelenti vala, hogy az ISTEN el-fogná egészen hagyni ezt a' Várost és annak Lakosait.

XII. RÉSZ.

Az ISTEN Ezékielnek azt parantsolja, hogy menjen-ki a' maga Házából estvének idején, ortzáját bé-fedezvén, ez annak meg-mutatására való vala, hogy Sédékiás Király szemét estve fogna ki-menni Jérusálemből, és meg-fogattatván Babilóniába fogna vitettetni, ottan fogna meghalni, de Babilon' Városát nem fogná látni, mivel az ő szemei ki-fognának vájattatni.

Meg-hirdeti a' Próféta a' Jérusálembéli Kősségnek-is veszedelmét

és fogságát. Végezetre, világosan meg-mondja, hogy az UR' Prótétáinak fenyegetéseik hamar időn véghez fognának vitetni; jóllehet a' 'Sidók azt vélnék, hogy azok meſzſze-időre haladnának.

I. 1-13. II. 14-20. III. 21-28.

TANUSÁGOK.

EBben a' Réſzben igen világos ki-ábrázolását találjuk annak, a' mi hamar időn esendő vala Sédékiás Királyon és a' 'Sidokon, mikor Jérusálem a' Káldeusok által meg-fogna vétettetni.

Tudni-illik; Hogy ez a' Király az ellenségnek kezeibe esne, éjtſzaka menne-ki Jérusálemből hogy el-ſzaladjon; De meg-fogattatnék, ſzemei ki-vájatnának, Babilóniába fogna menni, de azt nem fogná látni, és a' Nép fogságra vitettetne, a' Fejedelmek pedig megőlettetnének.

Ez, minden réſzeire nézve meg-határoztatott Jövendölés, melly-is betűről betűre mind bé-tellyesedék.

Világosan bizonyitják azt; Hogy az Isten tökélletesen jól esméri tudja a' jövendőket, és minden dolgok az ő gondviselése által igazgattatnak.

Az Isten ez aránt előre tudósitá a' Káldeában lévő 'Sidókat, a' végre, hogy ne írigyelnék az ő Atyjokfiainak állapotjokat, a' kik még valának Jérusálemben.

2. Meg-kell jegyzeni; Hogy az Isten itt azt mondja, hogy Ő akarná a' 'Sidókat a' Pogányoknak kőzibe oſzlatni, azért, hogy ott meg-beſzélljék minden ő útálatosságokat, az az, az ő bűneiket, a' mellyek által az ő Haragját fel-gerjeſztették vólna.

Ez minket tanit az Istennek Igazsága felől és az ő tzélja felől, a' mellyeket téſzen-fel magának az Embereknek ſanyargatásában: Akarja őket az által vezérleni a' meg-térésre és bűnöknek meg-vallására, és egyſzersmind például ki-tenni őket másoknak.

3. Meg-tetſzik ebből a' Réſzből, hogy a' Jérusálembéli 'Sidók noha igen nagy bűnősök valának és az ő veſzedelmekhez kőzel valának: Igen nagy testi bátorságban élnek vala még-is, nem félnek vala a' Prófétáknak fenyegetéseiktől, vagy leg-alább azt hiſzik vala, hogy azok még meſzſze időre fognának bé-tellyesedni, és ez a' testi bátorság tartja vala őket a' meg-térhetet-

hetetlenségben, és ez okozá végső veszedelmeket nékiek.

Veszedelmes hizelkednünk magunknak, mikor az ISTEN int és fenyeget bennünket, és halogatnunk az ő hozzája való meg-téréſt: A' hamarsággal való meg-téréssel egyben-köttetett idvességes félelem pedig bátorságos és egyetlen-egy eszköz az ő Itéleteinek meg-előzésére.

XIII. RÉSZ.

Ézékiel az URnak Itéleteit hirdeti azokra a' Próféták ra és Próféta-Aszszonyokra, a' kik hamisan az ISTEN' Lelkétől való indittatással kérkednek vala, és az Izrael' Népének békességet igérnek vala abban az időben, a' mellyben semmi békesség nem vala, hanem annak el-veszt ésére kész ül vala az ISTEN; azokat is fenyegeti veszedelemmel, a' kik hallgatják vala ezeket a' hamis Próféták at.

TANUSÁGOK.

JÉrusálem Városának el-puszttittatása egészen meg-bizonyitá annak igazságát, a' mit Ezékiel mondott vala ebben a' Részben, és a' dolognak ki-menetele meg-mutatá, hogy ezek a' Próféták, a' kik a' 'Sidókkal akarják vala el-hitetni, hogy semmi gonosz nem esne rajtok, Hitetők vólnának, Ezékiel pedig az ISTEN' Nevében szóllott vólna nékiek.

Innét ki-hozhatjuk ezeket a' két dolgokat:

1. Hogy az URnak Szolgai nagy bűnt tselekesznek, és rettenetes kárhoztatásra tészik-ki magokat, mikor a' helyett, hogy bátran meg-feddenék a' meg-nem térő bűnősöket, és nékiek az ISTENnek Haragját hirdetnék, azokat el-áltatják és táplálják az ő vétkeikben, hamis bizodalommal őket bé-tőltvén.

A' Próféta ezeknek a' hamis Tanitóknak tetemes bűnöket ezzel tészi-ki; Hogy *el-áltatják*, úgy mond, *az ISTENnek Népét*, *mondván*: *Békesség*, *holott nintsen békesség*, *a' falat semmire kelló sárral mázolják*, *és vánkosokat varranak a' karnak hónallya alá.*

Ez, igen erősen kötelezi azokat, a' kik a' szent Szolgálatra hivattattak, hogy hűségesen hirdessék az URnak Akaratját, félvén attól, hogy a' bűnősöket hijábanvaló, és fundamentom nélkül való igéretekkel ketsegtetvén, magokkal együtt ki-ne tegyék az ISTENnek átkára.

2. Minthogy az ISTEN az ő Haragjával fenyegeti a' Népet, a' melly őrömest hallgatja vala a' hamis Próféták at: Világos,

hogy azok, a' kik engedik magokat meg-tsalattatni, hordozni fogják az ő bűnöknek büntetését, kivált, ha mint a' 'Sidóknak, vagyon eſzközök az ISTEN' Akaratjának és a' magok kötelességének meg-tanúlására.

Az-is következik innét; Hogy tehát a' mennyire tartozunk eltávoztatni a' Hitetőket és a' hamis Tanitókat: Annyira tartozunk ſzeretni és hallgatni azokat, a' kik buzgósággal és igaz lélekkel el-járnak az ő kötelességekben.

XIV. RÉSZ.

Ez a' Réſz foglal magában panaſzolkodásokat és fenyegetéseket a' képmutató 'Sidók ellen, a' kik láttatnak vala tudakozódni az ISTENnek Akaratja felől, és tanátsot kérdeni a' Prófétáktól; De a' kik azonban még-is meg-maradnak vala a' Bálványoknak tiſzteletében, és a' hamis Prófétákat inkább hallgatják vala, mint ſem az ISTENnek igaz Szolgáit.

Ézékiel azt mondja, hogy az UR az ő leg-rettenetesebb boſzſzú-állását fogná ſzállitani ezekre a' Hitetőkre és őket hallgatókra.

2. Világosan azt mondja az ISTEN, hogy mikor Ő el-végezi magában, hogy meg-verjen valamelly Tartományt valamelly oſtorral, annak a' földnek Igazai meg-menekedhetnének, de másokat meg-nem tartanának.

Ezzel az ISTEN akarja jelenteni, hogy a' 'Sidóknak veſzedelmek eltávoztathatatlan vólna, egyſzeribe minden ő oſtorait reájok fogná ſzállitani, és a' közöttök lévő kevés Igazak őket azoktól meg-nem fognák óltalmazni.

I. 1-11. II. 12-23.

TANUSÁGOK.

MEg-tetſzik ebből a' Réſzből; 1. Hogy iſtentelenség és nyilvánságos képmutatás úgy tettetni, mintha az Ember az URtól akarna tudakozni, és az ő beſzédét akarná hallgatni, midőn azonban az ő ſzíve ő tőle távól vagyon, és kiván az ő bűneiben meg-maradni.

2. Mikor az ISTEN eléggé tudtokra adta az Embereknek a' maga Akaratját, és azután tévelygenek az ő gondolataikban, követvén az ő magok tulajdon akaratját meg-átalkodva, őket igaz itéletiből magoknak hagyja és akkor ha ők őket meg-tsaló ſzemélyeket találnak, inkább hallgatják a' hazugságot, mint az igazságot.

Ez esék-meg a' 'Sidókon, a' helyett, hogy követték vólna azokat az idvességes tanátsokat, a' mellyeket nékiek az ISTEN adott vala a' maga Prófétái által, hitetőkhöz ragaſzkodának; és el-veſzének azokkal együtt,

egyůtt, mikor Jérusálem meg-véteték, a' miképen Ezékiel őket meg-fenyegette vala.

Veszedelmes más szót hallgatni az ISTENén kivůl; és Ő Felsége igazán fogja meg-bůntetni mind azokat a' kik másokat el-hitetnek, mind pedig azokat, a' kik engedik magokat el-hitettetni.

Derekas Tanúságokat vehetni a' Résznek második szakaszszából; Látjuk itten hogy az éhség, a' fegyver, a' dőg-halál és más hasonló nyomorúságok ollyan bůntetések a' mellyekkel az ISTEN szokta meg-látogatni a' Népeket.

De mindenek felett azt kell itt jól meg-gondolni, hogy az mondatik; Hogy ha Noé, Dániel és Jób, ki ollyan Szent, és ISTEN előtt ollyan kedves Férjfiak valának, lennének-is valamelly Népnek kőzőtte, a' mellynek az ISTEN el-végezte vólna veszedelmét: Azt el-nem fordithatnák még azok-is.

Az Igazaknak esedezések sokat tehet; De az nem foganatos mindenkor másokért. Azonban az ISTENnek mindenkor gondja vagyon a' maga választottira, és azokat ki-vészi azokból a' bůntetésekből, a' mellyekkel meg-látogatja a' Gonoszokat és meg-keményedteket.

Továbbá pedig meg-tetszik ebből a' Részből, hogy Dániel már akkor nevezetes vala az ő kegyessége által azok kőzőtt, a' kik el-vitettek vala Babilóniában Jóákim Királyjal egyůtt. Lásd Dán. I. 1-6.

XV. RÉSZ.

Az ISTEN a' 'Sidóknak végső egész romlásokat Szőlő-fának példájában adja-elő, melly-is nem egyébre jó, hanem tsak a' tůzzel való megégetésre.

TANUSÁGOK.

ITten ollyan példa vagyon, a' melly szemůnk eleibe terjeszti egy részről a' 'Sidóknak egészen való veszedelmeket, a' kik az ISTEN' Haragjának tůze által meg-emésztetendők valának; és más részről ennek a' veszedelemnek az okát, tundni-illik ennek a' Népnek gonoszságát, és ISTENtől való elhajlását; Azért-is ollyan vala, mint valamelly terméketlen szőlő-tő és haszontalan élő-fa.

A' mi URunk ugyan azon példában adja-elő azt, a' mit a' Gonoszok várhatnak magokra, midőn azt mondja az Evan-

gyéliomban, Szent János XV. 6. *Ha valaki én bennem nem marad, ki-vettetik, és meg-ſzárad mint a' ſzőlő-veſſző, és egybe-gyűjtetvén a' tűzre vettetnek és meg-égnek.* Keresztelő János-is azon büntetést hirdete a' hitetleneknek, ezzel a' fenyegetéssel: *Minden Fa valamelly jó gyümöltsöt nem terem, ki-vágattatik, és a' tűzbe vettetik.* Mát. III. 10.

XVI. RÉSZ.

Ézékiel egy paráznává lett Aſzſzonynak példájával él annak elő-adására, hogy az ISTEN a' 'Sidókat magának válaſztotta vala, és őket az ő kegyelmeivel gazdagon megáldotta vala; De ők hitetlenekké levének ő hozzája, és kivált az ő bálványozásokkal meg-rontották a' ſzövetséget, a' mellybe őket bé-vette vala.

Szemekre hányja a' Jérusálembéli 'Sidóknak, hogy *Samáriát* követték és fellyűl-is haladták, az az, a' tiz Nemzetségbéli Izraélitákat, az ő bálványozó Iſteni tiſzteletekben; és azon útálatosságokkal meg-fertéztették magokat, a' mellyekkel az Egyiptombéliek, az Assiriabéliek és a' Káldeusok; Hasonlitja őket Sodomához, mellyet ő húgoknak nevez; és rettenetes és el-távoztathatatlan veſzedelemmel fenyegeti; Igérvén mindazáltal, hogy az ISTEN közzűlök némelyeken könyörűlni fogna, és minekutánna őket meg-alázándja, bé-fogná még az ő ſzövetségébe venni.

TANUSÁGOK,

AZ, a' mi ebben a' Réſzben olvaſtatik, elő-adja azoknak nagy bűnőkőt, a' kik az ISTENnek Szövetségébe bé-vétettek, és az ő Jótéteményeivel gazdagon meg-tiſzteltettek lévén, hitetlenségbe és hálátlanságba esnek, el-hajolván attól az engedelmességtől, a' mellyel ő-néki tartoznának, mellyre dolgot-is az Irás nevez lelki paráznaságnak, annak meg-mutatására, hogy az Emberek illyen módon meg-róntják az ISTENnel való Szövetségeket.

Hogy az UR a' 'Sidóknak azt hányja ſzemekre, hogy nem csak követték Samariát és 'Sodomát, hanem fellyűl-is haladták az ő gonoſz tselekedeteikben: Az minket arra tanit; Hogy minden Emberek kőzőtt azoknak az ő bűnők leg-nagyobb, a' kik az ISTENnek Jótéteményeivel leg-inkább feltéteményeivel leg-inkább feltéteményeivel leg-inkább felt

bálványozó 'Sidó Népen, meg-fogna a' maga Szövetségéről emlékezni, és meg-kegyelmezne a' meg-térőknek.

Az idő szerént való oftorozásoknak a' tzéljok az, hogy az Emberek a' meg-térésre vitessenek. Mihelyt ők magokat megalázzák, az ISTEN meg-engeszteltődik hozzájok, és igy szokta Ő Felsége meg-mutatni a' maga kegyelmességét azon időben, a' mikor az Ő Igazságának jeleit szemlélteti.

XVII. RÉSZ.

Ennek a' Részнek értelmére szükséges meg-tudni, hogy mikor Babilóniának Királyja el-vivé Káldeába Jékóniást Júdának Királyját sok 'Sidókkal együtt: Sédékiást tévé Királyjá a' 'Sidókon, a' kik még valának Jérusálemben, és azt meg-eskűdteté, hogy ő hozzá hűséges fogna lenni.

De Sédékiás a' maga eskűvését meg-szegé; partot fute Babilóniának Királyja ellen, és őszve-szövetkezék Egyiptomnak Királyjával, a' kinek segitségéhez folyamodék.

Ezékiel itten meg-jövendöli, hogy Sédékiás meg-fogna büntettetni az ő eskűvésének meg-rontásáért, és a' Babilóniabélieknek kezekbe fogna adattatni egész Népével együtt. Ezt pedig elő-adja egy Sasnak és egy Tzédrus-fának hasonlatosságában, mellyet meg-is magyaráz.

I. 1-10. II. 11-24.

TANUSÁGOK.

Látjuk itt Sédékiásnak nagy vétkét, a' ki minekutánna a' Babilóniai Királyhoz való hűségre meg-eskűdt vala, megrontá az ő fogadását és az Egyiptombéliektől kére segitséget; és azt-is látjuk, miképen meg-büntetteték Sédékiás az ő hitének meg-szegéséért, adván őtet az ISTEN a' Babilóniabélieknek kezekbe, a' kik őtet fogva rabságra el-vivék.

Innét ezt kell meg-tanúlnunk, hogy az Eskűvésnek meg-rontása egy a' leg-tetemesebb bűnök közzül: Ez a' nagy gonoszság az ISTENnek átkát vonja a' magános Emberekre, és még egész Népekre-is, kivált mikor ollyanok tselekeszik, a' kik mások' felibe vagynak fel-emeltetve.

Ezékiel világosan mondja: Hogy *az ISTEN az Eskűvést fejére forditja annak a' ki azt megútálta*, és ezt meg-tapasztalá Sédékiás Király.

Ez a' Rész tovább még arra-is tanit; Hogy az ISTEN nem áldja-meg azokat az eszközöket, a' mellyeket elő-vésznek a' hamis hitűek és az igazságtalanok; és hijában folyamodik valaki az Emberekhez, mikor az ISTENnel nintsen békességben.

Sédé-

Sédékiás azt véli vala, hogy ő segitséget fogna találni az Egyiptombéliekben a' Babilóniai Király ellen, és az által indittaték ez a' Király, hogy ő ellene hadat támasztana, és ő reá törvényt szolgáltatna, mint eskűvését meg-szegő ellen.

A' mi a' Réfznek végén emlittetik, hogy az ISTEN *egy tzédrus-fának ágát fogná plántálni az Izraelnek Hegyén, és ez a' tzédrus-fának ága fel-nevekedne, és nagy tzédrus-fa lenne, melly alatt laknának a' szárnyas madarak*, azt akarja vala jelenteni, hogy Zorobábel a' Júda Királyinak vérekből való Fejedelem fogná vifzfzahozni Babilóniából a' fogoly 'Sidókat.

XVIII. RÉSZ.

Ézékiel meg-felel a' fogságban lévő 'Sidóknak zúgolódásokra, a' kik azon panaszolkodnak vala; hogy az ő Atyjaiknak bűneikért büntettetnének. Azt mondja ez aránt; Hogy az ISTEN nem tulajdonitaná a' Fijaknak azokat a' bűnöket, a' mellyeket az ő Atyjaik tselekedtenek vala, hanem kiki a' maga tulajdon bűneiért fogna büntettetni. Ezt, hofzfzan és világosan meg-magyará za.

Azután azt adja hozzája, a' 'Sidóknak panaszolkodásoknak helytelen vóltának meg-mutatására, hogy az ISTEN nem kivánna egyebet, hanem az ő idvességeket, és Ő Felsége kéfz vólna nékiek meg-kegyelmezni, mihelyt igazán meg-ternének, és hathatósan inti őket annak meg-esmérésére, hogy az ISTEN Igaz; és a' meg-térésre ez a' Réfz hafznos oktatásokat foglal magában, és a' figyelmetesen való meg-olvasásra méltó.

I. 1-2. II. 3-22. III. 23-32.

TANUSÁGOK.

EZt a' Réfzt ekképen kell a' magunk hafznunkra fordítanunk:

1. Hogy ebből tanúljuk-meg, hogy foha ne zúgolódjunk, mikor az ISTEN bennűnket oftoroz, és ne kövessük azoknak a' 'Sidóknak iftentelenségeket, a' kik azt mondják vala, hogy az ISTEN őket az ő Atyjaiknak bűneikért bűntetné, és az ő útai nem vólnának egyenes igazak.

2. Az ISTEN világosan mondja ebben a' Réfzben, és egynéhány ízben magyarán előhozza; Hogy a' *Fiak nem fogják viselni az ő Atyjaiknak álnokságokat, hanem a' melly Lélek vétkezik, annak kell meg-halnia.*

Ennek meg-erősitésére az ISTEN azt veti utánna, hogyha valamelly igaz Embernek iftelen Fija vagyon: Az a' Fiú a' maga bűneiért fog meg-halni, és ha

és ha valamelly hitetlennek ollyan Fija vagyon, a' ki igaz Ember, az a' Fiú élni fog, az Atyja pedig meg-fog halni.

Ez a' Tudomány ſzemünk eleibe terjeſzti az ISTENnek tökélletes Igazságát, mint ſzinte az ő Jóságát-is; és minket arra tanit, hogy az ISTEN ſoha az Embereket nem kárhoztatja, hanem tsak a' magok tulajdon bűneikért; Noha meg-esik néhánykor, hogy a' Fijak béfoglaltatnak azokban az idő-ſzerént-való büntetésekben a' mellyekkel Ő Felsége meg-bünteti azokat a' bűnöket, a' mellyeket azoknak Atyjaik tselekedtenek.

3. Az ISTEN nyilván jelenti, hogy Ő véghetetlenül Jó, és mindenkor kész meg-kegyelmezni, még azoknak-is a' kik leg nagyobb bűnöket tselekedtenek, minémüek a' Bálványimádás, az igazságtalanság, és más itten meg-nevezett vétkek, tsak hagyják-el azokat, és ennekutánna őrizzék-meg az ő Parantsolatit.

Ezt a' biztatáſt adják nékünk ezek az igék: *Térjetek-meg, és fordúljatok-el minden ti álnokságaitoktól, és tinéktek az álnokság nem lészen romlástokra; Szerezzetek magatoknak új Szívet és új Lelket, és miért halnátok-meg ó Izraelnek Háza! mert nem gyönyörködöm a' halálra-valónak halálában. Térjetek-meg azért és éljetek.*

Az ISTENnek ez a' nagy Jósága erőssen indithat minket a' meg-térésre, mikor Ő Felségét meg-bántottuk.

Látjuk itt a' meg-térésnek el-múlhatatlan ſzükséges vóltát: De egyſzersmind azt-is értjük, hogy a' meg-térés a' mellyre igéri az ISTEN a' kegyelmet, az, a' melly az Embert a' bűnből ki-vészi, a' melly őtet arra inditja, (: a' miképen egynéhány izben mondatik ebben a' Réſzben, :) hogy helyre-pótolja akár a' viſzſza-adás által, akár minden más lehetséges módon a' gonoſzt, a' mellyet tselekedtünk.

Egy ſzóval, az UR világosan mondja; Hogy nintsen más idvességes meg-térés, hanem tsak az, a' melly új Szívet ſzerez és ollyan indúlatoknak meg-változását, a' mellyet valóságos meg-jobbúlás kövessen.

XIX. RÉSZ.

Ézékiel két hasonlatosságokat téſzen-fel; Az egyik egy Nőſtény-

Oroszlánnak és kölykeinek példája: a' másik pedig egy Szőlő-tőnek és veszszeinek példája.

A' mellyek által a' Próféta azt jelenti, a' mi esett vala a' Júda Királyi Familiájából való Fejedelmeken, és nevezetesen Joacházon a' ki Égyiptomba el-vitetett vala; és Joákimon, a' ki meg-fogaték, láncra vetteték és Babilóniába viteték.

TANUSÁGOK.

LÁthatni a' II. Krónika Könyvnek XXXVI-dik Részéből, hogy Júdának utólsó Királyjai meg-tapasztalák azokat a' bóldogtalanságokat, a' mellyeket a' Próféta itten meg-hirdet.

Az ISTEN, a' ki mindeneket Igazsággal és Bóltseséggel igazgat, kiváltképen-való módon tetszése szerént igazgatja a' Királyokra néző állapotokat; Őket meg-változtatja és le-tészi, a' miképen Ő előtte jónak látszik, és rendszerént, az egész Világnak szeme láttára megbűnteti személyekben és Házoknépében a' gonoszságokat, a' mellyekben lélekzenek.

XX. RÉSZ.

Olvasni kell a' 44. versig.

Ézékiel az Izrael' Véneinek a' kik ő hozzá tanátsot-kérdeni jöttenek vala, eleikbe terjeszti, hogy az ISTEN ő vélek minden időben sok jókat közlött vólna, őket válaszotta vólna magának, és az ő Törvényét adta vólna nékiek, hogy akképen őket az ő félelmére kötelezné, és a' végre mindenek felett, hogy őket el-vonná a' bálványozástól.

2. De azt veti nékiek szemekre, hogy ők nem szűntenek vólna meg az URat boszszantani, az ő Parantsolatit meg-rontani és a' Bálványoknak szolgálni, még pedig Égyiptomból való ki-jövetele után, a' Pusztában és a' Kanaán' Földén.

3. Meg-hirdeti nékik, hogy mivel ők mind tsak boszszantanák az URat, a' miképen az ő Atyjaik tselekedtenek vala, Ő Felsége ki-fogná haragját reájok ontani.

Mindazáltal azt igéri, hogy mellyrészén könyörülne az ISTEN, és viszsza fogná hozni Jérusálembe. I. 1-12. II. 13-26. III. 27-39. IV. 40-44.

TANUSÁGOK.

EBben a' Részben látjuk azoknak a' Kegyelmeknek előszámlálását, a' mellyeket közlött vala az ISTEN a' 'Sidókkal, őket maga Népévé választván, az Ő Törvényeit adván nékiek és sok ideig el-tűrvén őket.

Azt-is látjuk itten, hogy ők háládatlanok valának az ISTENnek Jótéteményeiért, érzéketlenek az ő Intéseire, az ő Hoszszú-tűrésére, sőt még az ő Tsapásaira-is, a' mellyért-is ő reájok leg-rettenetesebb Itéleteit ki-ontandó vala. Mi en-

Mi ennek alkalmatosságával ezt tartozunk meg-gondolni: Hogy az ISTEN véghetetlenül többet tselekedett mi érettünk, hogynem a' 'Sidókért: Megváltott minket a' Jésus Kristus által, az Ő szent Törvényeire meg-tanitott, mellynek általa el-vehetjük az örök életet; és azok az Intések, a' mellyeket nékünk tétet, hogy kötelezzen az Ő szolgálatjára és félelmére, nem kevésbé világosak, sem ritkábbak, mint azok a' mellyeket tétet vala a' régi Népnek.

Ha ezek után pártütésbe és engedetlenségbe találunk esni; Mi sokkal méltóbbak lészünk a' kárhoztatásra a' 'Sidóknál, és igy, büntetésünk-is sokkal keményebb fog lenni.

Az ISTENnek az aránt való Igérete, hogy még a' 'Sidókat egybe-gyüjtené az Ő Atyjaiknak Földére, minekutánna megfognák esmérni az Ő büneiket, és fognák hordozni azoknak büntetését, mutatja nékünk az ISTENnek az Ő Anyaszentegyházához való szeretetét, és azt a' tzélt, a' mellyre nézve bünteti és sanyargatja Ő Felsége az Embereket; Tudni-illik, hogy őket meg-alázza, magához meg-téritse, és ekképen az Ő könyörületességeinek tzéljaivá tégye.

XXI. RÉSZ.

A' XX. Résznek 45. versén kezdvén.

Ennek a' Résznek két Szakaszszai vagynak. Az elsőben Ézékiel egy erdőt meg-emésztő Tűznek és ki-vont Kardnak példáiban adja-elő Jérusálemnek el-pusztittatását.

A' másodikban azt mondja; Hogy a' Babilóniai Király Varáslással, és Nyil-vetéssel fogná tudakozni, ha vallyon az Ammóniták ellen menjen-é vagy a' 'Sidók ellen? és az ISTEN a' Nyil-vetést ollyan módon fogná igazgatni, hogy a' 'Sidók fognak elöször meg-rontatni, és az Ő Királyjok Sédékiás, ki itt *hamis* és *hitetlen Fejedelemnek* neveztetik, el-fogja venni az Ő hamis hitűségének büntetését; és annakutánna, az Ammóniták-is meg-rontatnak.

I. XX. Rész. 45-49. XXI. Rész. 1-17. II. 18-32.

TANUSÁGOK.

ENnek az olvasásnak első szakaszsza szemeink eleibe terjeszti egy mindeneket megemésztő gyúladásnak, és mindenfelé kedvezés nélkül ölő fegyvernek hasonlatosságai alatt, melly igen rettenetesek és el-távoztathatlanok az Isteni boszszúálló Igazságnak munkái, mikor az Emberek azokat büneikkel magokra vonják.

A' második szakaszszában azt kell meg-gondolni; Hogy a' Babilóniai Király a' Bálványoktól kérdvén tanátsot és nyílatvetvén, hogy magát meg-határozná, ha a' 'Sidók ellen hadakozzon-é vagy az Ammóniták ellen: Az ISTEN, noha ez az eszközz bűnös vólna, azt úgy igazgatá, hogy a' 'Sidók oltromoltatnának előszőr.

Innét igen világosan megtetszik; Hogy az ISTEN igazgat mindent a' maga Gondviselésével, még a' sors-vetést-is és az ollyan állapotokat-is, a' mellyek a' történetnek tulajdonittatnak, Ő intézi-el; és közönségesen mindent, valamit tselekesznek az Emberek, úgy hogy noha ők azt nem tudják: Nem egyebet visznek véghez, hanem a' mit az ISTEN el-rendelt, hogy tselekedjen, vagy meg-engedjen Ő Felsége.

A' 'Sidóknak veszedelmek, és kivált a' Sédékiás Királynak példás meg-büntettetése azt bizonyitja; Hogy a' bűnbe merült Népek és főképen a' gonosz Fejedelmek üldöztetnek az Isteni Boszszúállás által.

És az Ammónitáknak megrontatások, a' kik elsőben elkerültetének, de annakutánna őt esztendővel Jérusálemnek el-puszttittatása után Nabugodonozor által meg-rontatának, azt mutatja; Hogy ha el-halasztja-is az ISTEN meg-ostorozni a' vétkezőket, de tsak ugyan el-nem kerülik az ő Ítéletét.

XXII. RÉSZ.

Ézékiel prófétál Jérusálem ellen. Szóll azokról a' nagy bűnökről, a' mellyek abban a' Városban gyakoroltatnak vala, a' bálványozásról, az Atyáknak és Anyáknak meg-útáltatásokról, az erőszaktételekről, a' gyilkosságokról, az Isteni Tiszteletnek meg-fertéztetéséről, a' házasság-törésekről, a' meg-veszteget ajándék vételekről, és az usoráról; és azt mondja, hogy ezek a' gonoszságok fognák veszedelmét okozni annak a' Városnak, és az egész Nemzetségnek-is.

De mindenek felett panaszolkodik azon hogy a' Próféták, a' Papok és a' Fejedelmek, magokat a' gonoszra adták vólna, és hogy senki-is nem vólna a' ki abban munkálódna, hogy meg-tartóztatná az URnak Haragját, a' melly erre a' Népre ki-töltetendő vala. I. 1-12. II. 13-31.

TANUSÁGOK.

KÉt dolgok vagynak ebben a' Részben, a' mellyeket jól meg-kell gondolni.

Láthatni itt: 1. Azoknak a' bűnöknek elő-számlálását, a' mellyek

lyek Jérusálemben uralkodnak vala egy kevés idővel annak a' Városnak veſzedelme előtt.

A' 'Sidók el-merültek vala a' bálványozásban, az igazságtalanságban, a' tiſztátalanságban, és mindenféle útálatosságokban; és a' Valláſt és Iſteni Tiſzteletet irtóztató módon megfertéztették vala.

Ez foſztá-meg őket az URnak óltalmazásától, és Ő Felségét arra kénſzerité, hogy végbez-vinné az ő fenyegetéseit.

Mi annakokáért nem kételkedhetünk benne; Hogy az Isten mind ezeket a' bűnöket ne útálná, még pedig inkább a' Kereſztyénekben, és hogy azok, a' kik ezeket mivelik az ő boſzſzúállásának tzéljaivá ne lennének.

2. Az Isten kiváltképen panaſzolkodik a' kőzőnséges Hivatalban lévő Személyek ellen; A' Próféták el-hitetik vala a Kősséget, a' Papok meg-rontják vala az Isten Tőrvényit és meg-fertéztetik vala a' ſzent dolgokat; és a' Fejedelmek és Birák tőrvénytelenségre, rútnyereségre, tsalárdságra és erőſzaktételre adták vala magokat.

Ez a' panaſzolkodás, mellyet az Isten gyakorta fel-téſzen, minket arra tanit; Hogy mikor az Eklésiának és a' kűlső Társaságnak Igazgatói kegyesség nélkűl és jámborság nélkűl való Emberek: Szűkség, hogy a' veſzettség és az iſtentelenség nagy puſztitáſt tégyenek; és akkor vegső bóldogtalanságokat kell várni.

A' Lelki Páſztorok és Magyistrátusok tartoznak ezt jól meggondolni; Hogy valamimódon a' veſzettségnek és kőzőnséges veſzedelmeknek okai ne légyenek, és, a' mi nagyobb gonoſz, hogy azoknak őrők veſzedelmeknek okai ne légyenek, a' kiken őket az Isten Vigyázókká tette.

XXIII. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben vagyon Példabeſzéd egy Anyának parázna életű két Leányairól, a' kik-is jelentik Izraelnek két Orſzágait, tudni-illik Samariának, vagy a' Tiz Nemzetségeknek Orſzágát, melly elsőben hagyá-el az ISTENnek Tiſzteletét, és állitá-fel a' bálványozáſt, és a' Júda Orſzágát, melly e' tekintetekben kőveté a' Tiz Nemzetségeket.

Az UR világosan mondja, hogy a' miképen azok a' Tiz Nemzetségek az Assiriabélieknek kezekbe adatának ezekért a' bálványozásokért: Ugy a' Júda Orſzágbéliek-is a' kik látták vala az ő Atyjokfiainak meg-bűntettetéseket, és a' kik a' helyett hogy

arra meg-jobbúltanak vólna, azokat fellyűl-haladák az ő gonoſzságaikban, kevés idő múlva adatni fognának a' Káldeusoknak kezekbe, és azok által el-puſztittatnának.

TANUSÁGOK.

EBben a' Réſzben az ISTENnek mind a' Tiz Nemzetségbéli Izraéliták ellen, mind pedig a' Júda Orſzágabéliek ellen való panaſzolkodása nem hágy minket abban kételkednűnk; Hogy Ő Felsége kiváltképen-való módon meg-ne bántatnék, mikor azok, a' kikkel Ő-magát meg-esmértette, meg-veſztegetik az ő Tiſzteletét és Ő ellenne pártot űtnek.

A' mi itten mondatik a' Házasság-törő paráznaságnak példájában: Azt mutatja, hogy a' kik ekképen az ISTENhez hitetlenekké léſznek, meg-rontják az ő Szövetségét és magokat az ő Haragjának leg-rettenetesebb munkáira téſzik-ki.

És mivel az ISTEN azt bizonyitja, hogy Ő még inkább haragudna a' Jérusálembéli 'Sidók ellen, a' kik között a' maga igaz Tiſzteletét meg-tartotta vala Ő Felsége, mint ſem a' Tiz Nemzetségbéliek ellen: Abból láthatjuk; Hogy az ISTENtől való el-ſzakadás mégokkal gyűlőlségesebb azokban, a' kiket Ő kiváltképen-való méltóságokkal meg-tiſztelt, hogy nem mint másokban.

XXIV. RÉSZ.

Az ISTEN meg-jelenti Ézékielnek, ki Káldeában vala, hogy ſzinte azon a' napon ſzállott vólna a' Babilóniai Király Jérusálem alá, és azt parantsolja néki, hogy ábrázolja-ki ennek a' Városnak el-puſztittatását egy hús-darabokkal meg-tőltött és a' tűznél fel-forralt Fazéknak példájában.

Azon napon az Ézékiel' Feleſége meg-hala, de az ISTEN őtet megtiltá, hogy a' bánatnak ſemmi jelét ne mutatná; Ez, annak meg-mutatására való vala, hogy Jérusálemnek el-puſztittatása ollyan nagy és ollyan kőzőnséges fogna lenni, hogy a' Férjek és a' Feleségek, az Atyák és a' Fijak, és a' leg-kőzelebb-való Atyafijak-is nem ſirathatnák egyik a' máſiknak halálát.

I. 1-14. II. 15-27.

TANUSÁGOK.

ITten, ezeket kell meg-gondolni; 1. Hogy Ézékiel noha Káldeában vólna, és így igen távol Jérusálemtől: Az ISTEN néki tudtára adá éppen azon a' Napon, a' mellyen a' Babilóniai Király kezdé azt a' Városſt meg-ſzállani. Melly azt mutatja; Hogy az ISTEN jól tud mindent valami e' Világban esik és léſzen. 2. An-

2. Annak a' húſt-főző Fazéknak példája, melly meg-ûressíttetvén, ismét a' tűzhőz fogna tétetni, hogy a' feneke (: vagy rosdája:) meg-égne; azt jelentő ábrázolás vala, az Istennek magyarázása ſzerént: Hogy az ő Haragja ki-fogna ontatni Jérusálemre és annak minden Lakóira, és hogy az ő Haragja mindeneket meg-eméſztő Tűz.

3. Meg-kell jegyzeni; Hogy Jérusálemnek azért lőn igy dolga, mivel meg-fertéztetett és útálatosságokkal tellyes Város vala, mivel abban a' vér ki-ontatott vala, és annak Lakosai mindenféle nagy vétkeket miveltenek vala, és ſemmi őket kőtelességekre viſzſza nem hozhatja vala.

Az Isten az ő Tsapásait ſzabja az Embereknek bűneikhez, és ahoz az állapothoz a' mellyben ők vagynak, és a' meg-jobbúlásnak végső eſzközeit és a' leg-keményebb bűntetéseket véſzi-elő, mikor az Embereknek meg-keményedések fellyűlmúlhatatlan.

4. Hogy az Isten meg-tiltá a' Prófétát, hogy a' maga Feleségének halálát ne ſiratná, noha az néki igen kedves Feleſége vólt vólna: A' fogva lévő 'Sidóknak azt adja vala elméjekre, hogy az ő Atyjokfiainak veſzedelmek a' kik Júda Főldében valának ollyan rettenetes fogna lenni, hogy még nem-is fognának ſiratatni a' Halottak.

És Ezékielnek engedelmessége ehez a' Parantsolathoz, mellynek ő-néki nehéznek kell vala tetſzeni, azt mutatja; Hogy mikor az Isten parantsol, meg-kell az ő kedvéért tagadnunk a' mi leg-kedvesebb-is minékűnk, és az ő Ditsőségének ügyének erőssebb meg-illetődéſt kell mi bennűnk ſzerezni, mint ſem a' mi magános haſznunknak.

XXV. RÉSZ.

Ézékiel azt jővendőli; Hogy az Ammóniták, a' Moábiták, az Edómiták és a' Filiſteusok, a' kik a' 'Sidóknak ſzomſzédi és ellenségei valának nem ſokára el-fognak puſztittatni, azért hogy őrűltenek vólna Jérusálemnek romlásán.

TANUSAGOK.

EZeket a' három dolgokat kell ebben a' Réſzben meg-gondolni: Elsőt; Hogy Ezékiel minekutánna meg-jővendőlte Jérusálemnek, és a' 'Sidóknak romlásokat, hirdeti az ő ellenségeiknek az Iſteni Boſzſzúálláſt, melly nékűnk azt mutatja; Hogy az Is-

az ISTEN Igaz, és ha a' maga Népét meg-bűnteti és meg-ostorozza, nem kedvez az Ő Eklésiája Ellenségeinek.

Másodikat; Hogy az Ammónitáknak, Moábitáknak, Edómitáknak és Filisteusoknak ez a' veszedelmek meg-esék kevés idővel Jérusálemnek el-pusztittatása után, és ezek a' Népek meg-győzettetének a' Babilóniai Király által, Ezékielnek, Jérémiásnak, és Esaiásnak ellenek tett fenyegetéseik szerént.

Harmadik meg-gondolásra való dolog ez; Hogy az ISTEN ezeket az Itéleteket ezek ellen a' Népek ellen azért gyakorlá, hogy boszszút-állana azokért a' gyalázatokért, a' mellyekkel illették vala Ő Felségét, és meg-bűntetné őket az Ő kevélységekért, és embertelenségekért, a' mellyel tsúfolják vala a' 'Sidókat az Ő veszedelmeknek idején.

Nagy bűn keménynek és kegyetlennek lenni a' nyomorúltakhoz, és másoknak bóldogtalanságokon örűlni: Az ISTEN keményen és igazán meg-bűnteti az ekképen tselekedőket; Valamint ellenben meg-áldja azokat a' kik meg illetődnek a' nyomorúságban lévőknek szenvedéseiken, és azokat meg-vigasztalják.

XXVI. RÉSZ.

Ez a' Rész és a' következendő két Részek a' Tirusbéliek ellen való Jövendölések.

Ebben a' Részben Ézékiel meg-jövendöli Tirusnak romlását. Azt mondja, hogy ez a' Város, melly őrűlt vala, látván Jérusálemet Nabugodonozor által el-rontatni, meg-fogna ugyan-azon Király által vétetni, meg-fosztattatni és egészen el-rontattatni.

XXVII. RÉSZ.

Le-irja Ézékiel a' Tirusbélieknek más Népekkel való nagy kereskedéseket, az Ő felettébb-való nagy gazdagságokat, és azt az álmélkodást, a' mellyet az Ő veszedelmek fogna mindeneknek okozni.

XXVIII. RÉSZ.

Ézékiel itten le-festi a' Tirus Királyjának kevélységét, és azt mondja, hogy Sidon, melly Tirusnak szomszéd Városa vala, hasonlóképen el-pusztittatna; és a' 'Sidóknak igéri, hogy ők viszsza fognának jőni a' Fogságból, és még laknának a' magok Földében.

TANUSÁGOK.

A' XXVI. XXVII. és XXVIII. Részekből.

IMé, ezeket kell meg-jegyzeni Ezékielnek XXVI. és a' következendő két Részeiből; Tudnivillik: Hogy jóllehet Tirusnak Városa igen hatalmas vólna az Ő

az ő helyheztetésére nézve lévén a' tenger' ſzélén épittetett; az ő kereskedésének tsuda-meſz ſzire való ki-terjédésére nézve; Az ő felette nagy gazdagságaira nézve; és e' Világnak majd minden Népeivel való ſzövetségére nézve, a' miképen a' XXVII. Réſzben látjuk: Még-is már kőzel vala a' Babilóniai Királynak kezeibe való eséshez, a' ki azt meg-fogja vala venni, és minden ditsőségétől meg-foſztani.

És igazán, kevéssel az után a' Prófétzia után, Nabugodonozor meg-vévé Tirus' Városát tizen-három eſztendeig tartó meg-ſzállás után, azt úgy el-rontá hogy a' miképen Ezékiel megjövendőlte vala vers 14. többé meg-nem épittetett; mert az Uj Tirus más helyen épitteték, mint a' hol a' régi fekűdt vala.

Ezt a' változáſt nem lehet Isten munkájának nem tartani; Kivált, ha meg-gondoljuk, hogy előre meg-mondatott vala minden *circumſtantiá*ival együtt, nem tsak Ezékiel Próféta által tizennyóltz eſztendőkkel az előtt, hanem Esaiás által-is annak előtte mint egy ſzáz-húſz eſztendőkkel, a' XXII. Réſzben.

Továbbá pedig Tirusnak ezt az ő el-puſztittatását kell tulajdonitani a' benne uralkodó bálványozásnak, a' nagy kevélységnek és bujálkodásnak, mellyet oda a' nagy gazdagságok bé-vittenek vala, és a' Tirusbélieknek a 'Sidók ellen való gyűlőlségeknek. Lásd a' XXVIII. Réſzt.

Illyen módon ſzokta az Isteni Gondviselés meg-alázni a' leg-hatalmasabb Birodalmokat és a' leg-virágzóbb Városokat; hogy meg-zabolázza az iſtentelenséget, a' kevélységet, a' kényességet, az igazságtalanságot, a' feslett életet, és más tetemes vétkeket, a' mellyeket a' bőség és a' jó ſzerentsés állapot ſzokott rendſzerént vonni maga után.

Végezetre, meg-kell jegyzeni; Hogy noha Ezékiel ſzinte úgy hirdeti az Istennek Itéleteit a' Bálványozó Nemzetségeknek, valamint a' 'Sidóknak: Ezeknek a' Népeknek mindazáltal nem igéri, hogy helyre fognának állittatni, a' miképen az Isten Népének az aránt reménységet ád.

Ez, vigaſztalhatja vala a' fogságban lévő 'Sidókat, indithatja vala őket az Istenhez való folyamodásra a' meg-térés által, és meg-győzheti vala őket a'

felől, hogy az ISTEN vigyázna Ő-nékiek javokra, és nem fogná el-múlatni őket viszszahozni a' Babilóniai Fogságból.

XXIX. RÉSZ.

Ez a' Rész, és a' következő három Részek az Égyiptombéliek ellen való Prófétziák.

A' Próféta meg-jövendölvén a' fellyebb-valókban Tirusnak romlását: Ebben a' Részben azt hirdeti, hogy Égyiptom-is meg-fogna hódoltattatni a' Babilóniai Király által, minekutánna az Tiruſt meg-fogná venni.

Ézékiel azonban meg-jegyzi, hogy negyven esztendők múlva az Égyiptombéliek viszsza fognának jöni az ő Földökbe, de ottan megaláztatott állapotban fognak lenni.

XXX. RÉSZ.

Ézékiel tovább-is prófétál Égyiptom ellen, és azt mondja, hogy annak az Országnak főbb Városai mellyek itt meg-neveztetnek, el-fognak róntatni az ő bálványaikkal együtt.

XXXI. RÉSZ.

A' Próféta egy nagy és szép Tzédrus fának hasonlatosságában adja-elő, hogy az Assiriabélieknek Birodalmok szinte ollyan hatalmas és még hatalmasbb vala mint az Égyiptombélieké, de még-is el-romla, és az Égyiptombélieknek-is Birodalmoknak vége fogna lenni.

XXXII. RÉSZ.

Ez itt Égyiptomnak el-pusztittatasán való sirás, melly azon állapotra fogna juttattatni, a' mellyre a' Persiabéliek, az Edomiták és más Népek, a' kiknek hasonlóképen meg-kell vala győzettetniek a' Babilóniabéliek által.

TANUSÁGOK.

A' XXIX. XXX. XXXI. és XXXII. Részekből.

EZekben a' Részekben azt kell meg-gondolni, hogy az ISTEN Egyiptomnak romlását akará Ezékiel és más Próféták által meg-jövendöltetni a' végre, hogy a' 'Sidók esmérnék-meg; Hogy az ISTEN a' kit ők imádnak vala, vólna e' Világnak és minden Népeknek Leg-főbb URok; és azért ők hijában vetették vólna bizodalmokat az Égyiptombéliekben.

2. Meg-jegyzésre méltó dolog; Hogy Ezekiel magyarán mondja; Hogy az ISTEN Nabugodonozornak adni fogná Égyiptomot, hogy lenne néki jutalma azért az ő munkájáért, hogy véghez-fogja vala vinni Tirusnak Városán az ő Ítéleteit; Az Egyiptombéliek el-fogtanának oszlattatni: Negyven esztendők múlva viszsza fognának jöni Egyiptomba: De az ő Országok nem fogna viszszaállittatni abba az állapotba, a' mellyben az vala annak előtte; és ez az Ország meg-alázta-

tott

tott és meg-kissebbittetett fogna lenni.

Mind ezek igéről igére bétellyesedének. Nabugodonozor maga birodalma alá hajtá Egyiptomot, azután hogy meg-vette vólna Tiruſt, az Egyiptombéliek el-vitetének fogságra, és egynehány eſztendők múlva viſzſza-jövének az ő földökbe, Amasisnak Királysága alatt; De Egyiptomnak Orſzága többé fel-nem emelkedék az előbbi ditsőségére, és vala attól fogva meg-kissebbittetett és idegen Fejedelmeknek alájok vettetett; a' miképen Ezékiel meg-jövendölte vala.

Ezeknek a' Prófétziáknak a' meg-lett dolgokkal egyben-vetése igen alkalmatos arról való meg-győzettetésünkre; Hogy azok az Istentől ſzármaztanak, a' Szent Irás az Istentől ihlettett, és ſemmi nem lehet igazabb ſem bizonyosabb, mint az abban bé-foglaltatott Tudomány.

XXXIII. RÉSZ.

Négy dolgokat lehet ebben a' Réſzben meg-jegyzeni:

1. Az ISTEN a' Prófétának eleibe adja az ő Hivatalának tiſzteit, és a' bűnősöknek meg-intésére való kőteleztetését.

2. Hogy a' 'Sidóknak zúgolódásokat meg-ſzűntesse az ISTEN, világosan mondja, hogy Ő nem akarja a' Hitetlennek halálát, és hogy a' bűnősök a' kik meg-jobbúlnak, kegyelembe fognak bé-vétetni; valamint ſzinte az Igazak a' kik el-hagyják az Igazságot, meg-fognak halni az ő bűnökben.

3. Ézékiel meg-hallja Jérusálem' meg-vétettetésének hírét, és megjövendöli a' 'Sidóknak veſzedelmeket, a' kik még meg-maradtanak vala Júdeában.

4. Panaſzolkodik az ISTEN a' Babilóniában lévő 'Sidóknak képmutatások felől, a' kik el-jönek vala Ézékielnek hallgatására, de nem tselekeſzik vala azt a' mit ő-nékiek parantsol vala az ISTENnek ſzavával

Ez a' Réſz egyik ennek a' Könyvnek leg-többre tanitható Réſzei közzűl. I. 1-9. II. 10-20. III. 21-29. IV. 30-33.

TANUSÁGOK.

HOgy ebből a' Réſzből épületet vehessűnk; Imé ezeket kell meg-gondolnunk:

Az Ör-állónak vagy vigyázónak példája, mellynek hasonlatosságában adja-elő az Isten az Ézékiel' Hivatalának kőtelességeit, nékűnk azt mutatja, egy réſzről; Hogy azok, a' kiket Isten Igazgatókká rendelt a' maga Anyaſzentegyházában, tartoznak a' vétkezőket hűségesen meg-inteni, és

tellyes tehetségekkel munkálódni azoknak az ő tévelygéseikből való meg-térésekben, ha nem akarnak okai lenni a' Lelkeknek veſzedelmének, és más réſzről; Hogy ha a' Bűnösök meg-nem jobbúlnak, mikor meg-intetnek, méltán és igazán el-fognak veſzni.

2. Az ISTENnek Irgalmasságának véghetetlen vólta felől a' Szent Irásban találtató egyik leg-világosabb bizonyság-tétel vagyon itten.

Az ISTEN Önnön-magára eskűſzik, hogy Ő ſemmiképen nem akarja a' Hitetleneknek halálokat, hanem tsak az ő megtéréseket és életeket kivánja, és őket kegyelmébe véſzi, mihelyt meg-térnek.

Az URnak ezen nagy Könyörűletességének meg-gondolása, bizodalommal bé-tőltheti a' bűnősöket, és indithatja a' megjobbúlásra, és a' képen az ő veſzedelmeknek meg-előzésére.

3. Ezékiel még azt-is előnkbe adja; Hogy az ISTEN az ő Itéletében nem egyébre néz, hanem arra a' jóra és gonoſzra, a' mellyet kiki tselekedett, és a' miképen a' bűnősök, a' kik meg-változtatják életeket és magok' viselését, irgalmasságot fognak nyerni: Ugy az Igazak a' kik a' kegyességtől el-távoznak, meg-fognak az ő bűnökben halni.

Az, a' mit az ISTEN e' dologról illyen világos és nyilvánságos módon mond, tapaſztalhatóképen meg-mutatja az Ő végtelen nagy Jóságát az Emberekhez, és nem külömben az ő tőkélletes Igazságát-is; és ez a' Tudomány bé-dughatja a' meg-keményedett bűnősöknek ſzájokat, és az Igazakban idvességes félelmet támaſzthat.

4. Az ISTENnek Igazságának és az ő Fenyegetéseinek bizonyos vóltoknak nagy példája vagyon előttünk Jérusálemnek meg-vétetésében, és azokra a' 'Sidókra ſzállott bóldogtalanságokban, a' kik még Júdeában valának.

Azonban meg-jegyezhetjük, hogy ezek a' 'Sidók noha mindenféle gonoſzságokban és még a' bálványozásban-is el-merűltenek vala: Még-is mind eddig aznak hogy ők meg-maradnának az zal hizelkedtenek vala, magokő Földőkben és azt birni fognák.

Igy ſzokták a' bűnősök azt képzelni, hogy ők ſemmitől nem félhetnek, még akkor-is, a' mikor az ISTENnek Haragja alatt

alatt vagynak, és az ő boſzſzú-állása őket mindjárt el-fogja boritani.

Végezetre, az ISTENnek a' 'Sidókra azért való feddődése, hogy el-jőnek vala Ezékielt hallgatni, de nem tselekeſzik vala azt a' mit ő mond vala nékiek, arra tanit minket; Hogy tetemes nagy képmutatás és ſzőrnyű nagy bűnős meg-útálás hallgatni az ISTENnek Beſzédét, és nem tselekedni azt, a' mit abban parantsol.

XXXIV. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben vagyon; 1. Fenyegetés a' hamis Páſztorok ellen, az az, a' Próféták és a' Birák ellen, a' kik a' helyett hogy gondot viselnének az URnak Nyájára és Júhaira, azoknak veſzedelmet okoznak.

2. Az ISTENnek Igérete az aránt, hogy Ő meg-tartja a' maga Júhait; azoknak jó Páſztorokat ád, és mindenek felett kűld egy Nagy Páſztort, a' ki meg-fogná váltani az ő Népét, és minden jókkal azt meg-áldaná. I. 1-10. II. 11-31.

TANUSÁGOK.

DErekasan gondolóra kell venni ezt a' Réſzt, mind az Eklésiának Vezéreinek mindpedig a' Magyiſtrátusoknak.

Az ISTENnek itten a' hamis Páſztorok ellen való panaſzſza, és azokra ki-mondott fenyegetése azt mutatják; Hogy a' Lelki-Páſztoroknak az ő kőtelességek, tőlők ki-telhető minden ſzorgalmatossággal vigyázni a' reájok bizatott Júhokra, és gondot viselni ſerényen és ſzívességgel azoknak minden ſzűkségeikre; és ha ebben hátra-állanak, az ISTEN őket azért rettenetes ſzámadásra fogja vonni.

Ez, a' Fejedelmeknek és a' Magyiſtrátusoknak-is ezt a' kőtelességet adja eleikbe; Hogy igazgassák hiven és igazán az ő alattok lévő Népeket.

A' mi esék a' 'Sidókon, kik az ő Prófétáiknak és Előljáróiknak hitetlenségek miatt végső veſzedelembe esének: Azt mutatja, hogy nintsen nagyobb bóldogtalansága valamelly Népnek, mintha roſzſz Igazgatói vagynak; és mindenek, valakik ſzeretik az ISTENnek ditsőségét, és az Eklésiának épűletét és javát: Tartoznak Ő Felségét kérni, hogy adjon mindenkor jó és hűséges Páſztorokat a' maga Népének.

A' mi illeti az ISTENnek Igéretét, a' mellyet téſzen ebben a' Réſzben az aránt, hogy megſzabaditja a' maga Júhait, és Ő-maga léſzen azoknak Páſz-

torok, és Vezérek: Jelenti vala az, elsőben a' Babilóniában fogva lévő 'Sidóknak viszsza-hozatásokat, a' kik viszsza-jövének az ő Földökbe, Tzirusnak a' Persiabéli Királynak parantsolatjából és az ő Fejedelmeiknek Vezérlések alatt; De tökélletesebb módon illik a' mi URunk Jésus Kristusra, a' ki a' Júhoknak Nagy Pásztora, és ama' Jó Pásztor, ki a' maga életét le-tévé azoknak meg-tartatásokért, a' ki el-jöve, hogy azokat egybe-gyűjtené az ő Anyaszentegyházába, és a' ki azoknak örök életet fog-adni, a' miképen önnön-maga világosan mondja az Evangyéliomban.

XXXV. RÉSZ.

Ézékiel prófétál az Edómeusok ellen, és azoknak végső pusztúlást hirdet, azért, hogy ők a' 'Sidókat nagy gonoszokkal illették vólna, és kevélyen az ISTEN ellen fel-emelkedtenek vólna.

TANUSÁGOK.

LÁtjuk iten; Hogy az Edomeusoknak meg-kell vala tapasztalni az Isteni Bosszúállást, és az ő földök pusztaságra jutandó vala, azért hogy minden időben halálos ellenkezéssel vóltanak vólna az Izrael' Népe ellen, és azért, hogy ennek a' Népnek romlásának idején nem tsak örűlnek vala azon, hanem segitnek-is vala őket pusztitani, és nagy vakmerőséggel és kegyetlenséggel őket tsúfolják vala.

Ezek a' fenyegetések nem késének véghez-menni az Edomeusokon; Az ő Földök elprédáltatván és pusztasággá tétettetvén ugyan azon Király által a' ki Jérusálemet el-pusztitotta vala, és azután valamelly idővel a' 'Sidók által a' Makkabéusoknak idejében.

Igy szokta az ISTEN megbüntetni azokat, a' kik nem szánakoznak a' nyomorúságban lévőkön, és a' kik gyönyörködnek másokat gonoszszal illetni; De főképen az ő Ditsőségének ellenségeit, és az ő Anyaszentegyházának üldözőit.

XXXVI. RÉSZ.

A' Próféta jövendöli, hogy az Edomiták és a' 'Sidóknak más ellenségeik el-fognak pusztittatni, a' 'Sidók pedig viszsza fognak hozattatni az ő Földökbe.

Azt mondja, hogy az ISTEN Jérusálemet, és az Izrael' Népét elpusztitotta vólna az ő bűnökért; de az UR meg-fogna rajtok könyörűlni, őket még lakoztatni fogná az ő Hazá-

Hazájokban, ott őket bőven megáldaná az ő kegyelmeivel, és mindenek felett meg-fogná szentelni, bétöltené az ő esméretével és félelmével; mind ezt pedig tselekedné Ő Felsége a' maga Nevének Ditsőségéért, és azért, hogy meg-mutassa a' bálványimádó Népeknek azt hogy nem vólna Ő rajta kivül más ISTEN. I. 1-15. II. 16-38.

TANUSÁGOK.

ENnek a' Réfznek olvasása minket ezeknek meg-gondolására kötelez.

Elsőben: Hogy az ISTEN ha meg-engedé régenten, hogy az ő Népe el-nyomattassék valamelly ideig, nem azért vala az, mintha azt egészen el-vetni akarta vólna, hanem az ő tzélja az vala, hogy meg-tisztitaná a' meg-oftorozás által; és annakutánna ki-tündőköltetné a' maga hatalmát és Igazságát, meg-szabaditván azt, meg-bűntetvén pedig azokat a' kik azt nyomorgatják vala.

Ugyan azon Itéletet kell tennünk azokról az üldözésekről, a' mellyekben forog az Anyaszentegyház, nem külömben azokról a' fanyargattatásokról-is, a' mellyeket az ISTEN az Emberekre szokott ez életben botsátani.

Másodszor: Az ISTENnek Igérete, mellyet itten tészen az aránt, hogy a' maga Népét helyre állitja, meg-óltalmazza és meg-szenteli, nem határozódik tsak a' 'Sidóknak meg-szabadittatásokban, és azokban az idő-szerint-való áldásokban, a' mellyeket ada nékiek az ő hazájokban, Babilóniából való viszsza-jövetelek után: Hanem mindenek felett illik azokra a' lelki áldásokra, a' mellyeket akara az ISTEN ki-tölteni elsőben a' 'Sidókra, és azután minden Emberekre a' Messiásnak idejében, és az bé-tellyesittetett a' Jésus Kriftusnak el-jövetele által, a' Szent Léleknek el-küldetése által és az Evangyéliomnak prédikáltatása által.

Ebben az Igéretben pedig mindenek felett azt kell megjegyzenünk; Hogy az ISTENnek az ő tzélja az vala, hogy ki-venné az Embereket az ő bűneikből, őket meg-szentelné, és nékiek új Szívet és új Lelket adna a' végre hogy járnának az ő útaiban, és meg-őriznék az ő parantsolatit.

Erre tartozunk hát főképen reá adnunk magunkat, és erre a' tzélra kell élnünk azokkal a' kegyelmekkel, a' mellyeket ád nékünk az ISTEN az

Uj

Uj Szövetségnek ezen bóldog idejében, a' mellyben élünk.

XXXVII. RÉSZ.

Két Szakaſzok vagynak ebben a' Réſzben. Az elsőben Ézékiel elő-beſzéll egy Látaſt, mellyben láta egy Mezőt Hóltaknak tsontjaival rakva, mellyek meg-elevenittetének.

Ez által akará az ISTEN azt megmutatni, hogy Ő néki vólna Hatalma a' 'Sidóknak a' Babilóniai Fogságból való Hazahozására, noha ſemmi reménység nem láttatnék az ő helyre-állittatások felől.

A' másodikban a' Próféta meg-mutatja két darab fáknak egy fává létele-knek példájában; hogy az UR egygyé fogná tenni az Éfraimbéli, az az; a' Tiz Nemzetségbéli 'Sidókat a' Júdabéliekkel, a' kettő tsak egy Nép fogna lenni, mindnyájan azon egy Király alatt fognának élni, és az ISTEN ő vélek örökké-való Szövetséget fogna kőtni.

I. 1-14. II. 15-28.

TANUSÁGOK.

ÉZékielnek ez a' Látása, a' mellyben az ISTEN Ő-néki fel-támadó hólt teſteket mutata, arra való vala, hogy a' 'Sidók tanúlnák-meg azt; Hogy jóllehet ők igen ſiralmas állapotban vólnának, és az ő helyre-állittatások felől ſemmi reménység nem vólna: Az ISTEN őket tsalhatatlanúl meg-fogná a' maga hatalma által ſzabaditani.

Innét nékünk ezeket kell kihoznunk; Hogy tehát az ISTENnek ſemmi nintsen lehetetlen, és Ő ſoha meg-nem ſogyatkozik az eſzközökben a' maga Igéreteinek bé-tellyesitésére.

A' Halottaknak-is fel-támadásának világos példája vagyon előttünk ebben a' Látásban. Jóllehet a' mi teſteink porrá léſznek, az ISTEN hatalmas azokat helyre-állitani, és a' mi Lelkeinkkel ismét egybe-kőtni, és azt Ő Felsége minden bizonnyal meg-is fogja tselekedni az utólsó napon, mellyről az Evangyéliom igen világosan bizonyosokká téſzen bennünket.

2. Ezékielnek arról való Jövendőlése, hogy a' két Nép, tudni-illik a' tiz Nemzetségbéli 'Sidók, és a' Júdabéliek ősſze-fognak gyűjtetni, és egygyé fognak tétettetni azon egy Király alatt, hogy az ISTENnek egyező akarattal ſzolgáljanak, tsak igen hijánosan magyaráztathatik arra az állapotra, a' mellyben valának a' 'Sidók a' Babilóniai Fogság után, mivel ennek a' Nemzetségnek nagyobb réſze, és kivált a' tiz Nemzetségbéiek, nem jövének viſzſza az ő Földökbe, és azok, a' kik viſzſzajöttek vala, tsak kevés ideig

mara-

maradának ottan, még pedig majd mindenkor idegen Fejedelmeknek uralkodások alatt.

És igy hát, ez a' Prófétzia jegyzi a' 'Sidóknak azt az egybegyűjtetéseket, a' mellynek az Evangyéliom alatt kell lenni, az ő egyesittetéseket a' Jésus Kriſtusnak Anyaſzentegyházában, és kiváltképen az ő megtéréseket, a' melly fog lenni, mikor ez a' Nemzetség bé-fogja venni a' Kereſztyén Valláſt.

XXXVIII. és XXXIX. RÉSZEK.

Ezekben a' Réſzekben Ézékiel jövendöli, hogy az ISTENnek Népe háborgattatni fogna Góg által, a' mellyen, úgy tartják hogy a' Szent Lélek akarta jelenteni azokat a' nyomorúságokat, a' mellyekkel a' ſzomſzéd Királyok, és nevezetesen Antiochus Epifánes Siriának Királyja, fognák illetni a' 'Sidókat Babilóniából való viſzſza-jövetelek után, egyſzersmind ennek a' kegyetlen Királynak meg-rontását-is, és azt a' ditsőséges ſzabaditást, mellyet fogna adni az ISTEN a' maga Népének a' Makkabeusok által.

TANUSÁGOK. A' XXXVIII. és XXXIX. Réſzekből.

Minthogy a' 'Sidóknak, az ő Babilóniai fogságokból való viſzſza-jövetelek után valamelly idővel kegyetlen üldöztetésekre kell vala ki-tétetniek, kiváltképen Antiochusnak Siria Királyjának uralkodása alatt: Az ISTEN őket az aránt előre tudósittatá Ézékielnek ezen Prófétziája által, haſonlóképen a' Dánielé által, ki a' VIII. és XI. Réſzekben ugyan azen állapotot meg-jövendölé, a' végre, hogy mikor ez a' nyomorúság el-jöne, azon meg-ne ütköznének.

Valósággal rajtok-is jöve és el-nyomá őket Antiochus, ki ő ellenek hadakozék, kőzzűlök ſokakat meg-ölé, meg-fertézteté a' Jérusálemi Templomot, és meg-ſzűnteté abban az Iſteni Szolgálatot egy darab ideig.

De a' 'Sidók meg-tapaſztalák az ISTENnek ſegedelmét. Ez a' Király meg-vereték, az ISTEN meg-áldván a' Makkabeusoknak fegyvereket, ő-maga, az ISTEN' boſzſzúálló Igasságának példájává lőn, és a' 'Sidók viſzſza-nyerék az ő ſzabadságokat.

Igy akará az ISTEN meg-próbálni és meg-tiſztitani a' maga Népét; Az aránt, az ő óltalmazásának nevezetes jeleit láttatni a' bálványozó Nemzetségekkel, és azt kéſziteni a' Mes-

siásnak bé-vételére, a' ki nem sok idő múlva el-küldetendő vala.

XL. RÉSZ.

Ézékiel ebben a' Részben, és a' következendőben a' Könyvnek végéig egy Látást beszéll-elő a' melly néki mutattatott vala Jérusálemnek meg-vétele után tizen-négy esztendőkkel, a' mellyben-is látunk egy Templomnak és abba lejendő Isteni Szolgálatnak le-iratását, a' Kanaán' Földének az Izrael' XII. Nemzetségei közőtt való fel-osztatását, egy Uj Városnak le-rajzolását.

Némellyek ezt a' Látást vagy Prófétziát arra a' Templomra szabják, melly meg-épitteték a' fogság után, és arra az állapotra, a' mellyben azon időben a' 'Sidók valának.

Mások, meg-gondolván azt, hogy a' második Templom nem vala ollyan módon épitve, a' minémőt Ézékiel itten elő-ád, a' XII. Nemzetségek-is nem jövének-viszsza az ő hazájokba, a' Kanaán' Földe nem osztatott fel; Jérusálem nem épittetett a' szerént a' forma szerént, a' mellyet Ézékiel fel-tészen, meggondolván még azt-is, hogy vagynak ezekben a' Részekben ollyan Törvények, a' mellyek nem tartatnak-meg a' 'Sidók közőtt az ő viszsza-jövetelek után, és ollyan Igéretek, a' mellyeknek még senki nem látta bé-tellyesedéseket: Azt hiszik, hogy ezt a' Látást lelki értelemben kell magyarázni, és értik a' Keresztyén Anyaszentegyházról.

Némellyek azt tartják, hogy ez a' látás azt adja-elő a' mi fogott vólna lenni, ha a' XII. Nemzetségek az ISTENhez meg-tértenek vólna.

Végre, vagynak a' kik azt akarják, hogy ez néz a' 'Sidóknak Nemzetének hellyre állittatására, melly lészen az utólsó Napokban, a' mikor a' 'Sidók meg-fognak térni.

Minthogy mind ezekben a' Magyarázatokban vagynak nehézségek nem lenne könnyű ezeknek a' Részeknek értelmeket bizonyos módon meg-határozni, és azokból külőnős Tanitásokat hozni-ki.

A' XL. Részben vagyon egy épittetendő Templomnak formájának le-rajzolása.

XLI. RÉSZ.

A' Templomnak formájának további le-rajzolása.

XLII. RÉSZ.

A' Templomhoz tartozó Helyeknek és épületeknek formáinak le-rajzolása.

XLIII. RÉSZ.

Az ISTEN meg-jelenik az ő Dicsőségében Ézékielnek a' Templomban, és igéri, hogy ottan lakozik, ha az Izraéliták által többé meg-nem fogna az fertéztettetni, a' miképen meg-fertéztetett vala az előtt.

2. Az egészen meg-égetendő Áldozatok' Oltárának formája, és annak fel-szentelésének módja.

I. 1-12. II. 13-27.

XLIV.

XLIV. RÉSZ.

Az ISTEN feddi az Izraélitákat, hogy a' Papságba ollyan személyeket állitottanak vólna, a' kik bálványozás által meg-fertéztették vala magokat, és Törvényeket ád a' Papok felől, és azoknak tápláltatások felől.

XLV. RÉSZ.

Rendelések a' Földnek el-osztása felől, a' felől a' Hely felől, a' hol a' Templomnak és a' Városnak kell vala épittetni; a' Fejedelemnek része felől, az Áldazatok és az Innepek felől.

XLVI. RÉSZ.

Az ISTEN meg-rendeli, mellyik Kapun kellene a' Fejedelemnek és a' Népnek bé-menni a' Templomba, és abból ki-menni; és Törvényeket ád az Áldozatok aránt.

XLVII. RÉSZ.

Egy Forrásnak látása, mellynek vizei a' Templom' Ajtajainak küszöbe alól jönek vala ki, és a' mellyek egy nagy folyó-vizzé levének.

A' szent Földnek es annak határai. I. 1-12. II. 13-23.

XLVIII. RÉSZ.

Az Izrael' Földének a' Tizenkét Nemzetségek között való fel-osztatása. A' Templomnak és a' Városnak épitésére való Hely.

A' XLI. XLII. XLIII. XLIV. XLV. XLVI. XLVII és XLVIII. Részekből nintsenek itten Tanúságok fel-tétettetve.

DÁNIEL PRÓFÉTÁNAK KÖNYVE.

Dániel nevezetes vólt az ó Szentségéről, az ó nagy buzgóságáról és az ó-néki lett Jelenésekről. Az a' bizonyság, a' mellyet ó felőle tészen az ISTEN Ézékielnek XIV. 14. és XXVIII. 3. és az, a' mit mond a' JÉSUS Krisztus az Évangyéliomban, Szent Máté. XXIV. 15. erősíti, hogy ó igen Szent Férjfiú és Nagy Próféta vólt.

Élt pedig ó Babilóniában mint egy hat-száz esztendővel a' mi URunknak el-jövetele előtt, és ottan Prófétaságáról esméretes vólt a' Fogságnak egész ideje alatt, sőt még azután-is, az az, hetven esztendőknél tovább ugy hogy igen nagy Vénséget ért.

Az ó Könyve meg-jegyzésre méltó Históriákkal és Próféziákkal, egyeles, mert olvastatnak benne, külömbb-külömbbféle nevezetes állapo-

tok, mellyek eſtenek Babilóniában, mind annak a' Tartománynak Királyjain, mind pedig magán Dánielen, és ſok ollyan változásoknak meg-jövendölései vagynak benne, a' mellyeknek kell vala a' Birodalmokon, és kivaltképen a' 'Sidóknak állapotjokon esni, valamint ſzintén a' Messiásnak el-jövetelérôl-is prófetál.

I. RÉSZ.

Látni ebben a' Réſzben mimódon vitetett Dániel Babilóniában, és neveltetett a' Nabugodonozor Királynak Udvarában.

TANUSÁGOK.

HÁrom Jegyzéseket tehetni ebbôl a' Réſzbôl.

1. Ezt; Hogy az ISTEN akará, hogy Dániel fogva el-vitetnék a' tôbb 'Sidókkal együtt Babilóniába, ott a' Királynak Udvarában neveltetnék, és hiressé lenne az ô bôltseségérôl és a' Prófétálásnak Ajándékairól.

Az Iſteni Gondviselés mind ezeket a' dolgokat ekképen igazgatja vala, a' fogva lévô 'Sidóknak vigaſztalásokra, az Igaz ISTEN' Nevének abban a' Tartományban ezek kôzt a' Bálványozó Népek kôzt el-hiresitésére; Sôt az Anyaſzentegyháznak-is minden idôbéli oktatására és vigaſztalására.

2. A' mértékletességnek, kegyességnek és ISTENben való bizodalomnak ſzép példáját találjuk Dánielnek és az ô három Társainak magok-viselésében: Tsak vizzel, és borsó eledelekkel élnek vala, és a' Királyoknak étkekbôl nem akarának enni azért, mert a' Babilóniabéliek meg-eſznek vala némelly ollyan állatokat, mellyeket a' 'Sidóknak nem ſzabad vala meg-enni; és azért, mert ezek az étkek leg-tôbbſzôr a' Bálványoknak ſzenteltettek valának.

Dánielnek és az ô Társainak ez a' mértékletességek és kegyességek, kik-is még igen ifjak lévén és ollyan idejûek a' melly leg-hajlandóbb a' teſti kivánságokra, és bálványozó 's teſti gyônyôrûségekbe merült Udvarban élvén, ekképen megtarták tiſztán a' magok lelki-esméretét; Minden Embereket, és kivált az ifjakat és a' nagy Rendeknél élôket arra tanitának, hogy el-távoztassák a' kénnyes életet, légyenek józanok, és ſoha ſemmit ne tselekedjenek a' Vallás ellen és a' Lelkiesméret ellen.

3. Látjuk itten, hogy az ISTEN ada Dánielnek a' teſtnek egéssége mellett rend-kivûl-való bôltse-

bőltseséget és ajándékokat; és őtet tekintetes hivatalra emelé.

Minthogy az ISTEN nagy dolgokra rendeli Dánielt, kéfzité azokra őtet Ifjúságától fogva, a' néki adott nagy betsület által, a' mellybe állitá Nabugodonózor Király előtt, és azután következő Királyok előtt, valamig ez a' Birodalom a' Káldeabéliekről fzálla a' Perfiabéliekre.

Igy fzokta az ISTEN a' maga kegyelmét a' józan és kegyes életű fzemélyekbe helyheztetni, meg-áldja azokat a' kik őtet félik és még fokfzor idő fzerént-való áldásokat-is enged nékiek az ő kegyességeknek jutalmául.

II. RÉSZ.

Nabugodonozor Király lát álmában egy külömbb-külömbbféle értz-nemekből álló Képet.

Az Égnek forgását visgáló Bőltsek ezt az álmot meg-nem jelenthetvén, fem meg-nem magyarázhatván, halálra fententziáztatnak.

De Dániel meg-mondá és meg-magyarázá azt a' Királynak, a' ki megesméri, hogy az az ISTEN vólna az Igaz ISTEN a' kit Dániel imádna, és ezt a' Prófétát az ő három Társaival egyűtt, nagy tifztességekre felemelé. I. 1-16. II. 17-49.

TANUSÁGOK.

EBből a' Réfzből e' következendő Tanúságokat kell megjegyzeni;

1. Az ISTEN egy Álmot botsáta Nabugodonózorra, és azután meg-engedé, hogy ő azt el felejtené; A' végre, hogy Dániel őtet arra reá-emlékeztetvén, ez a' Király az által fel-indittatnék annak bé-vételére és el-hivésére, a' mit Dániel néki mondani fogna, és meg-esmérné, hogy ez az Álom az ISTENtől vólna, a' ki egyedűl tudja a' jövendőket.

2. A' Babilóniai Bőltseknek tehetetlenségek ennek az Álomnak ki-találására meg-mutatja, hogy ezek az Emberek Hitetők valának, és az Igaz ISTENen kivűl fenki nintsen, a' ki a' titkos dolgokat meg-jelenthetné.

3. Dánielnek az aránt való Igérete, hogy ő meg-mondja és meg-magyarázza a' Királynak az ő Álmát, álmélkodásra méltó Hitet és ISTENben való nagy bizodalmat jelent; Mivel, ha azt meg-nem tselekedhette vólna, el-nem kerűlte vólna a' halált.

És minthogy az ISTEN Dánielnek és az ő Barátinak kő-

nyörgésekre meg-jelenté a' Nabugodonozor' Álmát és annak magyarázatját: Látjuk abból, minémű ereje vagyon a' kegyes-Embereknek könyörgésének.

De a' mit főképen meg-kell itten tartani, ennek az Álomnak a' Magyarázatja. Azt mondja Dániel, hogy fognának lenni négy hatalmas Birodalmak, a' mellyek egymás után fognának következni.

Az Első vala a' Káldeusoké, melly még akkor fenn áll vala, és a' mellynek Nabugodonozor vala Királyja, de a' mellynek hamar időn el-kell vala végeződni.

A' Második, a' Persiabélieké és Médiabélieké vala lejendő.

A' Harmadik, a' Nagy 'Sándoré és a' Görögöké

A' mi a' Negyediket illeti: Némellyek azt tartják, hogy az, a' Nagy Sándor után uralkodott Siriabéli és Egyiptombéli Királyoknak Birodalmok vólna, és azt hiszik, hogy az, a' mi itten mondatik, azt jelenti, a' mi esni fog vala a' 'Sidókon ezek alatt a' Királyok allatt, és nevezetesen, Antiochus Epifánesnek az Isten Népének ama' kegyetlen üldözőjének uralkodása alatt.

Mások azt akarják, hogy a' Negyedik Birodalom, a' Római Birodalom; Azon fundálván vélekedéseket főképen, hogy ennek a' Negyedik Birodalomnak idejében lejendő vala az Isten' Országának a' Jésus Krisztus által való fel-állitása; és így értették mind a Régiek ezt a' jövendőléſt.

És itten bizonyos, hogy ezek a' Birodalmok egymás után elő-állottanak, és mind ezeknek a' változásoknak utánna az Istennek Országa nyilvánvalóvá tétetett a' mi URunk Jésus Krisztus által.

Nem lehet eléggé álmélkodnunk ezen a' Prófétzián, melly annyi sok száz esztendőkre kiterjed.

Az a' haszna vala ennek abban az időben; Hogy, a' miképen láthatni a' Részneк végén, meg-esmérteté az Igaz Istent a' Bálványozó Népek között, és Babilóniának Királyját jó indúlatúvá tévé a' 'Sidókhoz.

Mi bennünk pedig ennek hatósabb erejének kell lenni, kik ennek bé-tellyesedését látjuk, és egészen hitesse-el velünk azt, hogy vagyon Isten, a' ki előtt a' jövendő dolgok tökélletesen tudva vagynak.

Azt-

Azt-is ki-hozhatjuk innét; Hogy az Országoknak és Birodalmaknak támadások és elromlások, és e' Világban esö külömbb-külömbbféle változások, az Isteni Gondviseléstöl származnak, a' melly mindenkor az Istentfélöknek és az Anyaszentegyháznak javára 's böldogságára tzéloz.

III. RÉSZ.

Nabugodonozor Király egy nagy álló Képet tsináltat, és parantsolja, hogy azt kiki imádja, mellyet Dánielnek három Társai tselekedni nem akarván, a' Király öket égö kementzébe vetteti.

De az ISTEN öket abban tsudálatosan meg-tartá; úgy hogy Nabugodonozor ezen a' tsuda dolgon meg-illetödvén, meg-esméré és hirdeté az ISTENnek Hatalmát.

I. 1-7. II. 8-23. III. 24-30.

TANUSÁGOK.

EBben az emlékezetes Hiftóriában, melly itt elö-befzéllteti, ezeket a' négy dolgokat kell meg-jegyzeni:

1. Nabugodonozornak az ö eftelenségét, kevélységét és iftentelenségét, a' ki-is minden ö Népeinek azt parantsolá halálnak bűntetése alatt, hogy imádnák az arany álló Képet, a' mellyet ö tsináltatott vala.

Ebben láthatjuk, hogy a' Bálványozás és a' Babonásság mindenkor eszelösködö és kegyetlen, és Nabugodonozorban a' kevély, bálványozó és üldözö Fejedelmeknek példája vagyon elöttünk.

2. Látjuk itten három 'Sidó Férjfiaknak álmélkodásra méltó állhatatosságokat és bátorságokat, a' kik minden tartózkodás nélkül azt felelék, hogy ök jobban szeretnének a' kementzébe vettetni, mint a' Király' parantsolatjának engedni.

Ez, a' Hitnek és az állhatatosságnak azt mutató jeles példája; Hogy a' kegyes személyek Emberektöl való félelem által soha meg-nem tartóztattatnak, mikor az ISTENhez hiveknek lenniek kivántatik: Nem tanátskoznak rajta, mellyik részt kelljen választaniok illyen alkalmatosságokban, és mindenkor készek bátor szível a' magok életét ki-tenni az ö Ditsöségéért, és az Igazságnak óltalmazásáért.

3. Azok, a' kik bé-veték a' Dániel' három Társait a' kementzébe, a' lángoktól meg-emésztetének: A' három 'Sidók pedig abban tsudálatosan meg-tartatának az URnak Angyala által.

Igy akará az ISTEN meg-bűntetni

tetni a' bálványozó, kegyetlen Káldeusokat, vélek meg-tapaſztaltatni a' maga Hatalmát, bizonyosabbá és tapaſztalhatóbbá tenni azt a' Tsudát, mellyet a' három 'Sidóknak kedvekért tselekedék; és meg-jutalmaztatni az Ő Szolgainak hűségeket és buzgóságokat, a' kik a' magok életét veſzedelemre ki-tették vala Ő érette.

Szent Pál nevezetesen a' Dániel' három Társainak Hiteknek tulajdonitja ezt a' tsuda módon lett meg-ſzabadittatáſt, mikor azt mondja, hogy *Hit által óltották-meg a' tűznek erejét.* 'Sid. XI. Réſz. 34. vers.

Esmérjük-meg innét azt; Hogy a' Hit nagy erejű; Az Istennek Hatalma ſoha meg-nem fogyatkozik az Ő ügyéért ſzenvedőknek meg-ſzabadittatásokra: Vélek vagyon Ő Felsége azokkal a' leg-nagyobb veſzedelmekben-is, és azokból nékiek mindenkor adhat bóldog ki-menekedéſt.

Végezetre, az a' buzgóság, mellyet Nabugodonozor megbizonyita az Istennek Ditsősége aránt a' kit Dániel imád vala, az a' Háláadás, a' mellyel Ötet áldá, és az a' Ditséret, mellyet tőn a' három 'Sidóknak hűségek felől, inditsanak minket ennek a' Nagy Istennek Hatalmának meg-esmérésére és imádására, ki egyedűl tseslekeſzik tsuda dolgokat, és a' ki meg-mutatja a' maga Hatalmát az Ötet félőknek, és bizodalmokat Ő benne helyheztetőknek kedvekért.

Ennek a' Pogány Királynak az ő-magaviselése kőtelezzen minden Kereſztyén Fejedelmeket és Magyiſtrátusokat-is az Istennek tiſztelésére, a' Vallásnak betsületben tartására, és az iſtentelenségnek és az Iſteni Felségen tétetni ſzokott gyalázatoknak meg-zabolázására.

IV. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek három Szakaſzſzai vagynak:

Az elsőben vagyon egy Álom, mellyet láta Nabugodonozor Király egy Élő-fa felől, a' mellynek ágai el-vagdaltatának.

A' második elő-adja ennek az Álomnak Dániel által való meg-magyaráztatását, azt mondván a' Királynak, hogy ő ki-fogna vettetni az Orſzágából, de ismét abba viſzſzafogna állittatni.

A' harmadikban láthatni mind azoknak bé-tellyesedését a' mellyeket Dániel Nabugodonozornak meg-jövendőlt vala. I. 1-18. II. 19-27. III. 28-37.

TANU-

TANUSÁGOK.

EZ a' Réſz kűlőmbb-kűlőmbb-féle jeles Tanúságokat foglal magában.

1. A' mi esék Nabugodonozoron, mikor ő leg-nagyobb ditsőségében vólna, az minket arra tanit; Hogy a' jó-ſzerentsés bóldogság, igen veſzedelmes állapot; Igen könnyen a' kevélységbe és teſti bátorságba esik az Ember, mikor nagy méltóságban és bőségben vagyon, és akkor félhetni leg-inkább az Istennek Itéleteitől, rendſzerént a' meg-romlásnak előtte járván a' kevélység.

Meg-kell, másodſzor, jegyzeni; Hogy a' miképen régenten az Isten rendkivűl-való módon Faraónak meg-jelentette vala magát Álomban: úgy akará magát Nabugodonozornak-is álom által jelenteni-meg, a' melly néki eleibe adná azt, a' mi ő rajta fogna esni, és a' melly Dániel által meg-magyaráztaték, a' végre, hogy ez a' Király esmérné-meg azt, hogy az ő meg-aláztatása az Istentől vólna.

Igy ſzokta az Isten az ő nagy Jósága ſzerént előre az Embereket a' reájok következő bóldogtalanságok felől meg-intetni, és egyſzersmind meg-tanitani őket annak meg-előzésének eſzközeire.

3. Az a' tanáts, a' mellyet ada Dániel a' Királynak; Hogy *az ő vétkeit igazsággal váltaná-meg, és az ő hamisságit ſzegényekhez való irgalmassággal*, minket arra tanit; Hogy minden lehető módon helyre kell hozni a' bűnőket, a' mellyeket tselekedtűnk, és nevezetesen a' ſzeretetnek munkáinak igen nagy erejek vagyon az Isten' Haragjának meg-engeſztelésére, mikor azok igaz meg-térésből ſzármaznak.

4. Jól meg-kell gondolni Nabugodonozornak meg-bűntettetését, a' ki az Emberek kőzzűl és az ő Orſzágából ki-vetteték, elméjének okosságától meg-foſztaték, és a' barmoknak állapotjokra juta, esvén ez a' Király *melancholiába*, melly őtet egy ideig a' barmokhoz hasonlóvá tévé, és az Embereknek Társaságából ki-rekeſzté.

Ez a' nagy változás ő rajta, mellyről a' Pogány Hiſtóriák-is emlékeznek (: *Abydenus* :) a' végre esék, hogy a' miképen ebben a' Réſzben mondatik, és ez a' Király maga-is meg-vallá, az Emberek esmérnék-meg azt,

hogy a' Felséges ISTEN uralkodik a' Királyokon, mindent meg-tselekeſzik valamit akar, fel-magaſztalja és meg-alázza a' kiket Ő-néki tetſzik, és mindenek felett, hogy Ő Igaz, és meg-ſzégyeniti a' kevélyeket.

Végezetre, Nabugodonozor eſzére jővén magát meg-alázá, kőzőnségesen meg-bizonyitá, hogy az Igaz ISTENT félné, azt parantsolván minden ő Népeinek, hogy ezt az Igaz ISTENT tiſztelnék, és akkor oſztán viſſza-állittaték az ő Orſzágába-is.

Imé igy ſzolgálnak az ISTENnek Tsapásai az Embereknek meg-jobbittatásokra, és az ISTEN' jó-kedvének hozzájok viſſza-téritésére.

Továbbá pedig, Nabugodonozornak nyilván-való Vallástétele az ISTENnek Felséges-vóltáról és az ő Igazságáról, eleikbe adja a' Fejedelmeknek és a' Világi Nagyoknak arra való kőteleztetéseket; Hogy ők az ISTEN aránt meg-bizonyitsák az ő alázatos engedelmességeket és minden tehetségekkel munkálódják az ő Ditsőségének őregbűlését.

V. RÉSZ.

Baltasár Király vendégeskedvén ſzinte akkor, a' mikor Babilon' Városa a' Médiabéliek által való meg-ſzállatás alatt vólna, és meg-tértztetvén a' Jérusálemi Templomnak ſzent Edényeit, lát egy Kezet melly a' falon az ő halálának ſententziáját irja vala, a' miképen Dániel néki meg-magyarázá.

Ez a' ſententzia véghez-viteték mindjárt akkor, azon éjjel meg-ölettetvén Baltasár, és Babilon meg-vétettetvén Dárius által.

Illyen módon a' Káldeusoknak Birodalmok ſzálla a' Médiabéliekre és a' Persiabéliekre, a' ſzerént a' mint Dániel és más Próféták azt meg-jővendőlték vala. I. 1-29. II. 30-31.

TANUSÁGOK.

MInden réſzben emlékezetes Hiſtória ez, a' melly itten elő-beſzélltetik, és imé ezeket kell belőle főképen meg-jegyzenünk; Tudni-illik:

1. Hogy ſzinte azon órában, a' mikor Baltasár Király nagy Vendégséget téſzen vala az ő Orſzágának Fő-rendeinek, mikor nagy vigasságban vólna, és gyalázattal illetné az Igaz ISTENT, a' Jérusálembéli ſzent edényekből iván a' Bálványoknak tiſztességére; Az ISTEN egy kezet láttata, a' melly irja vala az ő kárhoztatásának ſententziáját, a' végre, hogy ez a' tsuda dolog és annak Dániel által való meg-magyarázása hitetné-

tetné-el ezekkel a' Bálványozó Népekkel azt, hogy ugyan azon ISTEN, a' kinek Baltasárnak nagy Atyja Nabugodonozor, az ő Templomát el-puſztitotta vala, fogná el-rontáni a' Káldeusoknak Birodalmokat.

2. Az a' nagy meg-háborodás és nyúghatatlanság, a' mellyet tapaſztala magában Baltasár ennek a' kéznek látására: Azt mutatja, hogy ſemmi nintsen erőtelenebb ſem félénkebb, mint a' Gonoſz Lelki esméret; és, az ISTENnek Itélete akkor jő hirtelen a' Gonoſzokra, mikor magokat leg-inkább bátorságban vélik lenni.

3. Meg-kell tartanunk; Hogy Dániel azt veté ſzemére a' Királynak, hogy nem tanúlt vólna azokból az oſtorozásokból a' mellyeket az ő Nagy Atyjára Nabugodonozorra botsátott vala az ISTEN, meg-maradott vólna az ő kevélységében, és az ISTEN ellen fel-emelkedett vólna, meg-fertéztetvén a' Jérusálemi Templomnak edényeit, és az ő Bálvány Iſteneit ditsérvén, a' helyett, hogy az ISTENnek adott vólna ditsőséget. Szemlátomáſt való munkája ez az Iſteni Igazságnak azokon, a' kiknek ſzívek fel-fúvalkodik, a' jó ſzerentsében a' teſti bátorságban élőkön és iſtenteleneken, a' kik a' helyett, hogy az ISTENT Tiſztelnék, a' kitől vagyon életek és mindenek, vakmerő meréſzséggel Ö ellene felfuvalkodnak; és azokon, a' kik nem jobbúlnak-meg az ISTENnek hozzájok tétetett Intéseire, az Ö tsapásaira, mellyekkel látogattatnak, és az ő ſzemeik előtt lévő példákra.

Végezetre, Baltasárnak halála és a' Babilóniabéliek' Birodalmának el-romlása, a' melly Birodalom-is ſzálla akkor a' Perſiabéliekre és Médiabéliekre, annyival meg-jegyzésre méltóbb valtozás, hogy előre megmondatott vala nem tsak Dániel által, hanem Ésaiás Jérémiás és más Próféták által-is, a' kik világosan meg-jövendölték vala, hogy Babilon Városa egy ollyan etſzakán fogna megvétetni, a' mellyen a' Király és a' Fejedelmek nagy vigan lakásban lennének, mellyet a' kűlső Hiſtóriák-is bizonyitanak.

És igy hát, ebben a' meglett dolognak, elő-beſzélléseben meg-esmérhetjük a' ſzent Könyveknek ISTENTŐL való ſzármazásokat, és a' Vallásnak Igazvóltát, és imádnunk kelletik

az ISTENnek nagy Hatalmát, az Ő véghetetlen Mindentudóságát, és az Ő Gondviselésének tsudáit, a' melly ollyan nagy Bőltseséggel, Igazsággal és Jósággal igazgat mindent, valami esik e' Világban

VI. RÉSZ.

Dániel Dárius Király által fel-emelteték nagy Tisztességre, mellyért ő reá az Országnak Fejedelmei irigykedvén, egy Királyi Végezést nyernek, a' melly tiltja vala, hogy senki semmit ne kérne harmintz napok alatt kérőt valamelly Istentől, vagy akármelly Embertől, hanem tsak a' Királytól. De Dániel tovább-is az ISTENt imádván mindenek láttára, a' miképen szokta vala; Vádoltatik a' Királyi Parantsolatnak meg-rontásával, és vetteték az Oroszlánoknak vermébe, a' hol az ISTEN őtet tsudálatos módon meg-tartá.

A' Király meg illetődvén erre a' tsudára, parantsolja, hogy a' Dánielnek ISTENe imádtassék mindenütt az ő egész Birodalmában.

I. 1-9. II. 10-24. III. 25-28.

TANUSÁGOK.

DErekas Tanúságokat jegyezhetünk-meg ebből a' Részből.

1. Dánielnek az ő hivsége, a' mellyel szolgála Dárius Királynak, tanit minden közönséges Tisztségekben lévőket, hogy az ő Hivataljokat igaz lelkűséggel gyakorolják.

2. Abban a' Királyi Parantsolatban, a' mellyet Dárius a' Dániel' ellenségeinek ősztönőzésekre ki-ada meg-jegyezhetjük, egy felől ennek a' Királynak bolondságát és istentelenségét, a' ki magát mint valamelly Istent akará imádtatni, és más felől az Irigységből és Gyűlölségből származó gonoszokat, és melly igen veszedelmes azokat hallgatni, a' kik hamis vádolásokat, álnok mesterséget és erőszak tételt vésznek-elő az ártatlanoknak el-veszttésére.

3. Látjuk itten Dánielnek az ő Buzgóságát. Az ISTENT tisztelő és áhitatos vala ő leg-nagyobb méltóságában-is, és szinte ollyan, mikor fenyegettetik-is. A' Királyi Parantsolat őtet nem ijeszti-meg, hanem tovább-is imádja a' maga ISTENÉT még pedig tselekeszi azt mindenek láttára, nem félvén a' veszedelemtől, a' mellyre magát az által ki-tészi vala, tartván attól, hogy ha azt titokban tselekedte vólna, azt hinnék felőle hogy el-titkolná a' maga Hitét, és engedelmeskedne a' Királytól ki-adatott parantsolatnak.

Az illyen állapotban nyilván meg-kell mutatnunk a' mi Hi-

tün-

tűnket, semmi tettetéssel nem élvén, és Lelki-esméretűnket az Emberektől lehető félelem által meg-nem sértvén.

4. Meg-kell jegyzeni; Hogy Dárius ollyan erőtelen vala, hogy meg-egyezne a' Dániel' halálára, noha őtet ártatlannak tartaná.

Az Isten a' maga Szolgáját nem akará Dárius Király által óltalmazni-meg, hanem megengedé hogy őtet az Oroszlánoknak vetnék, hogy azoktól meg-étettetne, azért mert Önnön-maga akará őtet sokkal ditsőségesebb módon meg-szabaditani az ő Angyalát elkűldvén.

Az Irás azt mondja, hogy ő azért tartaték-meg ekképen, mivel *ő benne igazság találtatott, és ő hitt vólna az ő ISTENében.*

Ez, az ő Hűségének igen ditsőséges meg-jutalmazása, és az ő Hitének tsudára-méltó munkája vala, a' miképen Szent Pál meg-jegyzi a' Sidókhoz irt Levél. XI. Részben 33. vers.

Igy szokta az Isten meg-óltalmazni az övéit; Láttatik Ő Felsége azokat néhánykor elhagyni, annyira, hogy azt gondolná az Ember, semmi reménység nints már felőllők; De szerentsésen ki-hozza őket minden ő próbáikból.

Ötödik tanúságra ezt kell meg-jegyzeni, hogy az Oroszlányok nem illették Dánielt, az ő ellenségei pedig azonnal megemésztetének azoktól.

Ez az Istennek Dániel aránt való óltalmazását tapasztalhatóbbá tészi, és ekképen szokta az Isten a' Gonoszokra forditani azt a' veszedelmet, a' mellyel ők másokat illetni akarnak vala.

Végezetre, Hogy Dárius mindenek előtt meg-esméré az Istennek Felséges-vóltát, a' minket kötelez az URnak nagy Jóságának, Igazságának, és Mindenhatóságának imádására, és az ő tsudálatos tselekedeteinek hirdetésére.

Tsudálhatjuk az Isteni Gondviselésnek útait-is, a' melly ennek a' Királynak, Nabugodonozornak, és több Pogány Fejedelmeknek parantsolatjaikkal éle eszközűl a' maga esméretének el-terjesztésére ebben a' Tartományban, mellyben a' Bálványozás uralkodik vala.

Erre, a' Keresztyén Hatalmasságok külőnös figyelmetességgel tartoznak reá hallgatni, ha nem akarják, hogy ezek a'

bálványozó Királyok ő ellenek fel-keljenek az Itéletben.

VII. RÉSZ.

Elő-beszéll Dániel ebben a' Réſzben egy Látáſt, mellyet látott vala négy Vad-állatokról; és ennek a' Látásnak magyarázatját, mellyet az Angyal néki igy magyaráza; Hogy négy Birodalmak fognának lenni, és a' negyediknek idejében az ISTENnek Orſzága fel-fogna állittatni.

I. 1-14. II. 15-28.

TANUSÁGOK.

EZ itten ollyan Prófétzia, a' melly nagy figyelmetességgel méltó meg-gondoltatni.

Ez a' titkos értelmű Álom, mellyet az ISTEN, botsáta Dánielre, és annak az Angyal által való Magyarázatja, ugyan azon dolgot jelenté, a' mellyet a' II. Réſzben meg-iratott *Álló-képnek* Látása. Tudni-illik hogy négy nagy Birodalmok fognának egymás után következni; 1. A' Babilóniabélieké; 2. A' Persiabélieké és Mediabélieké; 3. A' Gőrogőké; A' Negyedik, a' miképen mondatott a' II. Réſzben, vagy a' Siriabéli és Egyiptombéli Királlyoké, a' kik Seléutzidáknak és Lagidáknak neveztetnek, vagy pedig a' Rómaiaké.

Az első értelem ſzerént, az a' ſzarú, az az, az a' Hatalmasság, melly a' Szentek ellen hadakozandó vala, de a' mellynek meg-kell vala rontatni, Ántiokhus Király, a' ki annyi ſok gonoſzſzal illeté a' 'Sidókat, és őket végső ſzorúltságra juttatá.

A' második Magyarázat ſzerént, ez a' Hatalmasság az *Antikriſtus*, a' kinek az Anya-ſzentegyházban ki-kell vala nyilatkozni, de a' kit az ISTEN' meg-fogna rontatni melly után meg-fogna láttatni az ISTEN Orſzágának tellyes meg-jelenése.

Ezek a' Prófétziák, a' mellyek annyi ſok ſzáz eſztendőkre ki-terjednek, és előre annyi ſok idővel meg-jelentik ezeket a' nagy változásokat, meg-mutatják, hogy Dániel Iſteni ihlés által ſzóll vala; a' jövendő dolgok tőkélletesen tudva vagynak az ISTEN előtt, és Ő igazgat minden dolgokat.

Főképen meg-kell azt esmérnünk; Hogy mind ezek kőzőtt a' Változások kőzőtt az ISTENnek tzélja vala a' maga Orſzágának az Emberek kőzőtt való fel-állitása, és az a' nevezetes Jővendőlés; Hogy *az Embernek Fia venni fogna ISTENtől Birodalmat és mindeneken való Uraságot, és az ő Orſzágának nem lenne vége,*

ge, *és a' Szentek orſzágolnának ő véle.* Tagadhatatlanúl néz a' mi URunk Jésus Kriſtusra, és tökélletes bóldogsággal és őrök ditsőséggel biztat minden Szenteket és minden igaz Hiveket.

VIII. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek két Szakaſzſzai vagynak: 1. Egy Kosnak és egy Ketske-baknak látása, a' mellyek egymással viaskodnak vala.

2. Ennek a' látásnak Gábriel Angyal által való meg-magyaráztatása, a' mellynek-is ſummája ez: Tudni-illik; Hogy Görög-Orſzágnak Királyja el-jőne, hogy el-rontsa a' Persiabélieknek és Médiabélieknek Birodalmokat; Lőn ez, mikor Nagy Sándor meg-győzé Dáriuſt Persiának Királyját.

Az Angyal azt mondja tovább, hogy Nagy Sándornak halála után négy Szarvak fognának ő-nékie helyébe állani, melly azt jelenti, hogy az ő Birodalma négy Fő Orſzágokra fogna oſztatni, és azoknak egyikében lenne egy kevély és kegyetlen Király, a' ki űldőzni fogná a' 'Sidókat, meg-fogná ſzűntetni az Iſteni köszőnséges Tiſzteletet három és fél eſztendőkig, de el-fogna veſztetni. Ez a' Király *Antiochus Epifanes* Siriának Királyja.

1. 1-14. II. 15-27.

TANUSÁGOK.

Ez a' Prófétzia, melly ebben a' Réſzben vagyon, ollyan pontban bé-tellyesedett, és a' meg-lett dolgok által ollyan módon meg-világosittatott, hogy leg-kissebb homályosság-is nem maradott benne.

A' Persiabélieknek és Médiabélieknek Birodalmok nagy hatalomra fel-emelkedett vala, de le-rontaték Nagy Sándor által, a' ki-meg-győzé Dáriuſt Perſiának Királyját.

A' Nagy Sándor Birodalma négy Fő Orſzágokra oſztaték az ő halála után, és ezeknek az Orſzágoknak egyikéből, melly Siriának Orſzága vala, támada Ántiokhus, ki-vezeték névei *Epifánesnek*, az az, *Fényesnek* neveztetett, a' ki kegyetlenűl űldőzé a' 'Sidókat, és eltőrlé az Iſteni Tiſzteletet Jérusálemben negyed-fél eſztendőkig; Melly után ez az űldőzés meg-ſzűnék, a' Templom meg-tiſzttitaték, és Ántiokhus meg-tapaſztalá az ISTENnek boſzſzúállását.

Mind ezekből tagadhatatlanúl kővetkezik; Hogy tehát Dániel, a' ki mind ezeket a' változásokat előre annyi ſok idővel meg-mondá, ISTENtől ihletett vala.

Ehez a' kőzőnséges Jegyzéshez, melly ollyan erősen bizonyitja a' Vallásnak Igasságát, adjuk

adjuk hozzá ezt a' kűlönös Tanúságot; Hogy az ISTEN mind ezeket a' dolgokat akará Dánielnek meg-jelenteni, és néki tudtára adni, hogy Ántiochus nagy gonoszokkal fogná a' 'Sidókat illetni, de ők meg-fognának ennek a' Királynak kegyetlenkedésétől szabadittatni.

Szűkséges vala, hogy a' Sidók erről előre tudósittatnának, a' végre, hogy mikor meg-fogna lenni ez az űldözés állhatatossággal el-szenvednék azt.

Ez, minket annak meg-gondolására kötelez; Hogy az ISTEN, a' kinek Gondviselése igazgat minden dolgokat, kiváltképen-való módon forog az Anyaszentegyházat illető állapotok körűl; Meg-engedi Ő Felsége néhánykor, hogy Az el-nyomattassék, de soha el-nem hagyja azt, és mindenkor határt vét az űldözőknek gonoszságoknak. Végezetre, ezt tartozunk kivánni; Hogy a' miképen régenten a' Szent Hely meg-tisztittaték az utálatosságoktól, a' mellyeket Ántiochus abban helyheztetett vala: Az ISTEN tisztitsa-meg már a' maga Anyaszentegyházát és a' Keresztyénséget is az abban uralkodó undokságoktól.

IX. RÉSZ.

Ebben a' Részben vagyon; 1. Dánielnek egy Könyörgése, a' mellyben a' 'Sidóknak bűneikről vallást tészen, és kéri az ISTENt, hogy engesztelődjön-meg hozzájok.

2. Egy azt jelentő Prófétzia, hogy Jérusálemnek meg-épittetésétől fogva a' Messiásig hét esztendőknek hetven hetei, az az, négy-száz kilenczven esztendők fognának el-folyni.

Ez a' Prófétzia még azt-is elő-adja, hogy a' Messiás meg-fogna halni, a' Rómaiak el-fognák Jérusálemet pusztitani, és közönséges nagy pusztúlást fognának Júdeának egész földében okozni.

I. 1-19. II. 20-27.

TANUSÁGOK.

DÁnielnek az ő Könyörgése, igen jeles példája az Alázatosságnak, a' mellyel tartozunk a' mi bűneinket az ISTEN előtt meg-esmérni, és meg-vallani, kiváltképen a' nyomorúságnak idejében.

Ebből a' Könyörgésből megtanúlhatjuk; Hogy az Embereknek az ő bűneik szokták az ISTENnek Haragját ő ellenek fel-ingerleni, és annak meg-engesztelésének eszköze, az ő Irgalmasságához igaz meg-térő bánattal való folyamodás.

És Dánielnek az ő Esedezése, mellyet tészen vala Jérusálemnek és a' Templomnak meg-épittetéséért, nékünk azt mutatja;

tatja; Hogy az Anyaszentegyháznak minden igaz Tagjainak kötelességek, annak állapotját szívekre venni, és annak boldog jó állapotjáért buzgóságosan és szívesen az UR ISTENnek könyörgöni.

A' hetven Hetekről való Prófétzia az O Testamentombéli leg-világosabb Prófétziák közzül való.

Világosan meg-jegyzi azt az Időt, a' mellynek kell vala eltelni Jérusálemnek meg-épittetése felől ki-adandó Parantsolattól fogva a' Messiásnak haláláig; Az Angyal, ki Dániellel szóll vala azt mondja, hogy az az idő négy-száz kilentzven esztendői idő fogna lenni, a' mellyeknek-is számláltatni kellene attól a' Parantsolattól fogva, a' mellyet *Artaxerxes* ki Hoszszú-kezűnek neveztetik vala, ada-ki a' 'Sidóknak kedvekért. Néh. II.

Ez a' Jövendölés magyarán meg-határozza, bogy ennek ez időnek végén a' Messiás megfogna jelenni, a' bűnöket eltiszttitaná a' maga halála által, fel-állitaná és meg-erősitené az ISTENnek Szövetségét az emberekkel, és az után a' Rómaiak el-jönének, hogy végképen elpusztitsák Jéusálem Városát és a' Templomot.

Mind ezek a' dolgok megesztenek azon időben, a' mint meg-mondatának előre, a' miképen bizonyosan tudjuk a' Históriákból, és igy hát ezekben a' Jövendölésekben a' mi Hitünknek meg-mozdúlhatatlan fundamentoma vagyon; ellene mondhatatlanúl bizonyitják ezek a' Szent Irásnak ISTENtől származott vóltát, és a' Kereszтyén Vallásnak Igazságát; Leg-világosabb módon meg-mutatják azt, hogy Jésus a' Messiás, és ő az Embereket a' maga halála által megváltotta; Végezetre, igen erősen kötéleznek arra, hogy Őtet bé-végyük mi Idvezitőnknek, és alája adjuk magunkat annak a' Tudománynak, a' mellyet Ő hirdetett.

X. RÉSZ.

Ez a' Rész és a' két következendő Részek foglalnak magokban Dánielnek tétetett egy Jelentést, a' mellynek-is tzélja az vala, hogy ő tudósittatna arról, a' mi fogna a' 'Sidókon esni Tzirusnak a' Persiai Királynak uralkodásától fogva az Anthiochusnak üldözéséig.

A' X-dik Részben elő-beszélli Dániel egy Angyalnak Látását, a' ki néki gyólts ruhában öltözött Férjfiúnak formájában meg-jelent vala, az ő

meg-rettenését, mellyet okoza ez a' Látás; és miképen bátoritá őtet ez az Angyal és készité annak meg-hallására, a' mit ő-néki akar vala mondani.

Annak pedig a' mit néki az Angyal monda ebben a' Részben a' rövid summája ez; Hogy ennek a' Prótétának a' 'Sidókért való könyörgése meghallgattatott vólna, de a' Persiai Királyok ő-nékiek ellenek fognának lenni; a' 'Sidók meg-fognának akadályoztatni a' Templomnak meg-épitésére való igyekezetekben; azonban az ISTEN őket meg-fogná óltalmazni, a' Görögöknek Fejedelme, azaz, Nagy Sándor a' Persiabéliek ellen fogna jöni; és a' Főbb Angyalok, minémű vala az, a' ki Dániellel szóll vala, és Mihály Árkangyal az ISTENtől fognak a' végre botsáttatni, hogy óltalmazzák és segitsék a' 'Sidókat, és erősitsék a' Királyokat a' kik ő hozzájok jó indúlattal léfznek, a' miképen mondatik a' következendő Részben elein, hogy az itten szóllo Angyal meg-erősitette vala Dárius Királyt. I. 1-10. II. 11-21.

TANUSÁGOK.

DÁnielnek kesergése és böjtölése, a' ki-is sirásnak adá magát három Hétig, az ő 'Sidóknak helyre állittatásokért való Buzgóságának a' munkája vala.

Igy szoktak a' kegyes és buzgó személlyek keseregni, mikor az ISTENnek ditsősége elő-nem mégyen, és könyörögni az Anyaszentegyháznak békességéért.

2. Látjuk itt, melly igen szereti az ISTEN azokat a' kik Őtet félik, és a' kjk Ő-néki hiven szolgálnak, és igen tekintetbe veszi az ő könyörgéseket és kesergéseket.

Bizonyitja ezt ennek a' Dánielhez küldetett Angyalnak meg-jelenése, és ő véle kegyesen való beszélgetése, biztatván őtet, hogy ő ISTENnél kedves Ferjfiú vólna, és az ő könyörgései meg-halgattattak vólna.

3. A' mit mond az Angyal Dánielnek, hogy ő hartzolt vólna a' 'Sidók mellett azok ellen, a' kik nékiek ártani igyekeznek vala, bizonysága az ISTENnek a' maga Anyaszentegyházára való gondjának, melly szerént azt védelmezi a' veszedelmes időkben, és támaszt annak meg-szabadúlásának eszközeit.

Azt-is mutatja ez; Hogy az ISTEN él Angyaloknak szolgálatjokkal a' maga tanátsának végben vitelére, és azoknak javokra, a' kiket szeret.

De mindenk felett ez tölthet-bé minket bizodalommal, hogy a' Jésus Kristus az Anyaszent-

ſzentegyháznak Feje és Királyja mindenkor vigyáz az mellett, és az ő Hatalmát annak kedvéért elő-véſzi.

XI. RÉSZ.

Az Angyal tovább-is ſzóll Dánielnek és meg-jelenti néki azokat a' dolgokat, a' mellyeknek kell vala megesni. Ennek a' Prófétziának három Tzikkelyei vagynak.

1 Elő-adja a' Persiai Birodalomnak végét, és a' Görögöknek Birodalmoknak fel-állittatását, melly fundáltatandó vala Nagy Sándor által.

2 Ennek a' Birodalomnak el-oſztatását, melly fogna lenni Nagy Sándornak halála után, és az Égyiptomnak és Siriának Királyjaik között lejendő Hadakozásokat.

3 Antiochusnak Siria' Királyjának Uralkodását, Égyiptomnak Királyjával lejendő Hadakozását, és mindenek felett azt az Üldözéſt, mellyet fogna a' 'Sidók ellen támaſztani, a' végre, hogy el-tőrölhesse az ISTENnek Tiſzteletét, és fel-állithassa a' Bálványozáſt; és végezetre, ennek az iſtentelen és kegyetlen Királynak veſzedelmét.

I. 1-3. II. 4-20. III. 21-45.

TANUSÁGOK.

ENnek a' Réſznek az értelme és veleje ímé ez; Hogy tudni-illik Persiában fognának három Királyok lenni Czirus után a' ki akkor uralkodik vala, az után támadna egy hatalmas Király, tudni-illik *Xerxes*; Nagy Sándor el-jővén el-fogná rontani a' Persiabélieknek Birodalmokat: Az ő halála után az ő Birodalma el-fogna oſztatni, és abból két főbb Országok fognának lenni, úgymint Siriának Országa, melly neveztetik ebben a' Réſzben *Éſzaki Országnak*, és Égyiptomnak Országa, melly *Déli Országnak* neveztetik; Ezek a' két Országok egymás ellen hadakozni fognak, a' Siriabéli Királyok között fogna lenni egy, a' ki tsalárdsággal és hizelkedésekkel jut az Országhoz, ez *Antiochus Épiſánes*; Ez a' Király ſok izben fogna Egyiptomnak Királyja ellen hadakozni, a' 'Sidókat üldözni fogná, ſokakat közzülök meg-ölne, és meg-fertéztetné a' Jérusálemi Templomat; De a' 'Sidók néki ellene fognának állani és magokat meg-fognák ſzabaditani; Ez az Antiochus meg-fogná foſztani a' Templomokat, még egyſzer Haddal bé-menne Egyiptomba, azután az ISTEN ő reá el-fogja hozni a' véget.

Jóllehet homályos ez a' Réſz azoknak, a' kik a' régi Hiſtóriát nem tudják, de a' felől nem kell el-hagyni ennek olvasását, mivel az O Teſtamentumbéli leg-világosabb és leg-több ál-

lapotokat meg-jegyző Próféták közzül való.

Foglal magában mintegy négy-száz esztendőknek Históriáját, és az akkori időknek Históriáiban az itten meg-jövendőltetett változásoknak minden részben való elő-beszéllése fel-találtatik 1Makkab. I. II. III. IV. és 2Makkab. VI. VII. VIII. IX. X. Részekben.

Ez a' Rész hát igen méltó a meg-jegyzésre; A' Szent Irásnak Istentől származása felől ollyan igen világos és erős bizonyságokat ád előnkbe, a' minémüeket már tsak lehet gondolnunk: Szolgáltat külömbb-külömbbféle meg-gondolásra méltó Tanúságokat-is, e' Világban eső Változások és Hadakozások felől, az Istennek mind ezekben a' meg-eső dolokban lévő Tzéljai felől, az Üldöztetések felől, a' mellyekben forog az Anyaszentegyház, az Istennek Szabaditásai felől, a' mellyeket annak támaszt, és a' kegyetlen 's üldöző Fejedelmeknek siralmas végek felől.

XII. RÉSZ.

Ez itten a' fellyebb-való Részhez tartozó Prófétzia. Az Angyal a' ki Dániellel szóll vala, ezeket a' két dolgokat jegyzi-meg.

1. A' 'Sidóknak meg-szabdittatásokat, és azt a' ditsőséges jutalmat, a' mellyel az ISTEN meg-fogná tiszteltelni azokat, a' kik Antiochusnak üldözésére ki-tétetendők lennének.

2. Ennek az üldözésnek tartásának idejét, mellynek-is kell vala lenni, három és fél esztendeig.

I. 1-4. II. 5-13.

TANUSÁGOK.

EBbből a' Részből ezeket a' Tanúságokat kell meg-gondolni. 1. Hogy az Isten minden időben Oltalmazója vólt a' maga Anyaszentegyházának, és azt Ő mindenkor védelmezte, még mikor leg-nagyobb erőszakkal ostromoltatott-is.

Erre bizonyságunk vagyon ebben, a' mi itten mondatik, Hogy Mihály Arkangyal a' 'Sidók mellett vólna, abban a' ditsőséges meg-szabaditásban, mellyet nékiek az Isten engede, minekutánna kegyetlen módon üldöztettetnek vólna Antiochus által.

2. Derekasan gondolóra kell venni ezeket az igéket; Hogy azok, *a' kik a' földnek porában alusznak, fel-serkennek, némellyek az örök életre, némellyek pedig örökké tartó gyalázatra.*

Minthogy ez azokra a' buzgó 'Sidókra nézö Igéret, a' kik a' Val-

a' Valláſt meg-fognák tartani, és halált fognának ſzenvedni Antiochusnak üldözése alatt: Nem lehet kételkednünk, hogy ezek az igék ne tzéloznának a' Halo taknak fel-támadására és a' jövendő életben a' Jók és a' Gonoſzok között lejendő különbbségre, melly Tudományt nékünk még világosabban tanitja az Evanyéliomban a' Jésus-Kristus, és majd éppen ugyanazon ſzókkal.

3. A' mit az Angyal mond; Hogy a' Bölts 'Sidók, a' kik az ő Hűségeket nevezetes módon meg-fognák bizonyitani az Üldöztetésnek idején, kiváltképen való ditsőséggel fognának meg-koronáztatni: Hasonlóképen meg-érdemli, hogy jól meg-gondoltassék, és támaſztthat bennünk nagy buzgóságot az Isten Ditsősége' ügyének óltalmazására, még életünknek-is veſzedelmével, és az Embereknek idvességének és épületének minden tőlünk lehető módon munkálódására.

Végezetre, mivelhogy az ideje az Ántiokhus üldözésének, és a' Napoknak ſzáma-is, a' meddig annak kell vala tartani, itten ollyan pontban meg-vagyon határozva: Tanúljuk-meg abból; Hogy az Isten maga Hatalmában tartja az időket; Ő Felsége ollyan határt ſzabott, a' mellyet az ő ditsőségének ellenségei által nem hághatnak, és az, a' mit Ő el-rendelt, mindenkor véghez mégyen abban az időben és pontban, ollyan módon, a' miképen Ő meghatározta.

Ezeknek meg-gondolása, kőzönségesen az Anyaſzentegyháznak, és nevezetesen minden Hiveknek hathatós inditó ok arra, hogy az Istenben bizzanak, még a' leg-veſzedelmesebb időkben-is; Az Iſteni Gondviselésen meg-nyugodjanak, és békességes-tűréssel és kötelességeiknek tselekedésével várják, hogy az Ő Végezései véghezmenjenek.

HÓSEÁS PRÓFÉTÁNAK KÖNYVE.

Hóseás, ki leg-elsö a' tizenkét kissebb Próféták közöttt, küldetett vala a' Tiz Nemzetségeknek romlásának és a' Júda Országának-is meg-hirdetésére.

Meg-jövendöli a' 'Sidóknak viſzſza-jöveteleket-is, és a' Pogányoknak hivattatásokat, és prófétált közel nyóltzvan eſztendök alatt.

I. II. III. RÉSZEK.

A' három elsö Réſzekben Hóseás egy parázna Aſzſzonnyal való Házasságnak és abból ſzületett Magzatoknak példájában azt adja-elö, hogy az Izraéliták bálványozásba eſtenek vólna; és azért az ISTEN öket megfogná vetni, és végsö bóldogtalanságra fogná juttatni; mindazáltal ö rajtok meg-fogna könyörülni, és még az ö Szövetségébe öket bé-fogná venni.

TANUSÁGOK.

KÖzönségesen gondolván ezt a' Prófétziát: Meg-jegyezhetjük az ISTENnek Jóságát a' ki Hóseáſt és más Prófétákat küldé az Izraélitákhoz, hogy azok el-vonnák öket az ö Országokban fel-állittatot bálványozáſtól, és intenék a' megtérésre.

Az a' mit olvasunk ennek a' Könyvnek elein, láttatik valóságos Hiſtória lenni, és majd azt hitetheti-el velünk, hogy Hóseás valósággal vett vólna magának feleségül ollyan Aſzſzonyt, a' ki tiſztátalan életü vólt ugyan, de abban nem maradott vala-meg: Sőt azt mondhatni, hogy ö azt ISTENnek parantsolatjából vévén feleségül, törvényesen tselekedte vólna.

Mindazonáltal, mivel az illyen Házasság a' tiſztességgel ellenkezönek láttatik, kivált Prófétában, ezt a' dolgot példázó hasonlatosságnak tarthatjuk.

A' Próféták gyakran ollyan dolgokat beſzéllenek-elö, a' mellyek éppen tsak Látásban eſte-

eſtenek, vagy pedig példázatban, mintha valósággal megeſtenek vólna.

Nyilvánságos példáink vagynak arra az ő Irásaikban, Lásd Jérém. XIII. 1. és követ. XXV. 15. 's a't. és Ézék. III. 1., és a' neve annak az Aſzſzonynak, a' kit Hóseás Feleségül véve, és más *circumſtántiák*, mellyeket elő-beſzéll, nem bizonyitják azt, hogy ez itten valóságos Hiſtória légyen, valamint ſzin. te nem hozhatni-ki, hogy a' gonoſz Gazdagról való Példabeſzéd, nem vólna Példabeſzéd, azért hogy Lázár abban megneveztetik, és hogy mondatik, hogy a' Gazdagnak valának őt Atyjafiai. Luk. XVI.

Imé azért, mit akar vala az ISTEN jelenteni az által, a' mit Hóseás itt elő-beſzéll; Ezt tudni-illik: Hogy az Izraeliták elhajlottanak vólna az ő Tiſztelettől a' Bálványoknak imádására, miképen a' parázna Feleség az ő Férjétől el-hajol.

Az Izrael nevezet, melly adaték az elsö Fiúnak a' ki ſzületék jelenti vala, hogy az ISTEN megfogná Jéhunak az Izrael' Királyjának Háza-népét bűntetni ennek a' Királynak és az utánna következőknek bálványozásokért és nagy gonoſzságaikért; Ez a' Fenyegetés véghez méne, Zakariás Második Jéroboámnak a' Fija, kinek uralkodása alatt próféтál vala Hóseás, legutólsó Király lévén a' Jéhú' Háza-népéből.

A' második magzat vala egy *Lo-ruchama* névű Leány, ez a' név azt téſzi, hogy az ISTEN nem fogna többé könyörűlni az Izraélitákon, hanem meg-fognák tapaſztalni az ő boſzſzúállását, melly hasonlóképen megesék idővel.

A' harmadiknak a' neve *Lo-ammi*, melly azt jelenti, hogy az Izraéliták nem vólnának többé az ISTENnek Népe.

Ezek után meg-jövendöli Hóseás azokat a' veſzedelmeket, a' mellyek fognak vala a' 'Sidókra ſzállani az ő bálványozásoknak meg-bűntetésére.

Azonban azt mondja az ISTEN, hogy Ő-néki vólna még valamelly ſzeretete ehez a' Néphez, és minekutánna őket megbűntetné, könyörűlni fogna rajtok, és ők meg-fognának térni.

Imé ez az értelmek és tzéljok ezeknek a' Reſzeknek, a' mellyekben-is eleven példája vagyon előttünk azoknak hűségtelenségeknek, a' kik meg-rontják

ják az ISTENnel való ſzövetségeket, és ISTENnek azért való kemény boſzſzúállásának, valamint ſzinte az Ő kegyelmességének-is példáját láthatjuk azok aránt, a' kik Ötet valóságos igaz meg-téréssel meg-keresik.

IV. RÉSZ.

Hóseás világosan mondja; Hogy az ISTEN haragra indittatván az Izrael' Orſzágában még a' Papok között-is uralkodó nagy bűnök által, és mindenek felett a' bálványozás által, melly itten paráznaságnak neveztetik, kevés idő múlva el-fogná puſztitani ezt az Orſzágot.

Inti a' Júda Orſzágabélieket, hogy ne kövessék a' Tiz Nemzetségeket az ő bálványozásokban és azokban az ő iſtentelenségekben, a' mellyeket azok Gilgálban és Béthelben mivelnek vala. I. 1-14. II. 15-19.

TANUSÁGOK.

MEg-tetſzik ebből a' Réſzből, hogy Hóseásnak idejében az Izrael' Orſzága tellyes vala iſtentelenséggel, tőrvénytelenséggel, fesletséggel és mindenféle nagy vétkekkel. Sőt még a' Papok-is igen meg-veſzettek valának, és ez a' közönségesen el-terjedett veſzettség az ISTENnek Haragját ſzállitandó vala az Izraélitákra; A' melly meg-is esék, a' mikor ők el puſztittatának az Assiriának Királyja által és annak Földébe el-vitetének.

Ezekből a' feddésekből és fenyegetésekből látjuk; Hogy mikor nintsen többé az ISTENnek félelme valamelly tartományban, és a' gonoſzságok abban el-ſzaparodnak és ſzabadon terjednek úgy hogy az Emberek az ő kötelességekre viſzſza-nem vitettethetnek: Az ISTEN elvonja róllok a' maga óltalmazását, és el-boritja őket az ő Itéleteivel.

Hóseásnak a' Júda Orſzágabéli 'Sidókhoz tett intései, hogy ne vetemednének ők az Izrael' Orſzágának bűneire és bálványozására, minket arra tanit, hogy azok, a' kiket az ISTEN kűlőnősebben meg-tiſztelt a' maga esméretével, a' helyett hogy a' gonoſzokat követnék az ő rendeletlenségeikben, tartoznak annál erősebben ragaſzkodni a' magok kötelességekhez, ha nem akarják ki-tenni magokat az ő leg-keményebb tsapásaira.

V. RÉSZ.

Hóseás ſzemekre hányja a' Papoknak, az Előljáróknak és az Izrael' Királyjainak, hogy ők vólnának okai a' Népnek bűneinek és romlásának.

2. Vilá-

2. Világosan mondja, hogy az ISTEN, semmit nem tekintvén a' 'Sidoknak Aldozatjaikra, őket mindnyájokat el fogná veszteni, mind *Éfraimot*, az az, Izraelnek Országát, mind pedig a' Júda Országát, és az Assiriabéli Királynak segitsége nem fogná őket meg-óltalmazni a' reájok borúlandó romlástól.

I. 1-5 II. 6-15.

TANUSÁGOK.

EBben a' Részben a' mit meg-kell jegyzenünk, ez:

1. Hogy a' Népeknek veszettségek és romlások abból szokott rendszerént származni, hogy az ő Lelki és Világi Elöljáróik nem járnak-el a' magok kötelességekben, és a' Vallásnak és köz Igazságnak törvényeit meg-rontják.

2. Mikor a' képmutatók és istentelenek, a' kik az URat ő tőle való el-szakadásokkal megbántják, mennek Ö eleibe, hogy néki külső tiszteletet tégyenek, nem egyebet tselekesznek, hanem tsak inkább fel-ingerlik az ő haragját.

3. Tsak hijában folyamodik valaki Emberekhez, mikor az ISTENnek nintsen kedvében; és az Ő meg-engesztelésére, mikor valaki vétkezett, más mód nintsen hanem a' bűnöknek meg-esmérése, és igaz tőredelmességgel Ő hozzája való folyamodás.

VI. RÉSZ.

Inti Hóséás az Izraélitákat a' megtérésre, és nékiek azt igéri, hogy ha azt tselekednék: az ISTEN rajtok könyörülne, őket helyre állitaná.

2. Szemekre hányja a' Tiz Nemzetségbélieknek az ő kegyességeknek nem igaz-voltát, és nékiek azt mondja, hogy annakokáért fenyegetné őket az ő Prófétái által az ISTEN el-vesztéssel.

3. Panaszolkodik, a' helyett hogy az ő szófogadások által ISTEN előtt magokat kedvesekké tennék: Megrontanák az ő Szövetségét, és adnák magokat mind ők mind pedig az ő Pajaik mindenféle gonosz tselekedetekre, és kivált a' bálványozásra.

I. 1-3. II. 4-5. III. 6-11.

TANUSÁGOK.

EZ a' Rész minket arra tanit;

1. Hogy mikor az ISTEN fenyegeti vagy bűnteti az Embereket nem fordithatják-el se meg-nem engesztelhetik az Ö Haragját külömben, hanem az ő kötelességekre való igaz és hamar meg-térés által.

2. Hogy az ollyan Jámborság és az ollyan meg-térés a' melly tsak hamar el-múló, és állandó meg-jobbúlást nem mnnkálódik haszontalan.

3. Hogy a' mit az ISTEN ki-

ván és ſzeret minden dolgok felett, az: Hogy az Emberek Ötet esmérjék és féljék, és kiváltképen, hogy az irgalmaſságot és a' ſzeretetet gyakoroljják; Erre tanitanak bennünket Hósiásnak ezek a' ſzavai, mellyeket elő-hoz URunk az Evangyéliomban: *Irgalmaſságot kivánok én 's nem áldozatot, és az ISTENnek esméretét inkább az égő-áldozatnál.* Mát. IX. 13. és XII. 7.

4. Ennek a' Réſznek vége minket arra tanit; Hogy mikor azok, a' kiket ISTEN bévett a' maga Szövetségébe, azt által-hágják, és hűségtelenségbe esnek: Az ISTEN őket megfoſztja a' maga óltalmazásától és kegyelmétől, és pédául ki-téſzi mind e' Világnak őket.

Meg-tapaſztalák ezt az Izraéliták, a' miképen Hóséás és más Próféták őket azzal megfenyegették vala.

VII. RÉSZ.

Az ISTEN azon panaſzolkodik; 1. Hogy a' mikor akará *Éfraimot*, az az, a' Tiz Nemzetségbéli Izraélitákat meg-tériteni az ő bálványozásokból és bűneikből, ők azokban megmaradnak vala.

2. Hogy az ő Királyjaik és Fő Embereik valának elsők a' Népnek az ISTENtől való el-ſzakadásba ejtésében, és ezokáért meg-fognának az ISTEN' Haragjának Tűze által eméſztetni, és az Idegeneknek prédái lennének.

3. Azt mondja az ISTEN, hogy hijába fognának ſegitséget keresni az Égyiptombélieknél, és az Assiriabélieknél.

4. Szemekre hányja, hogy nem tértenek vólna meg, mikor őket verte vólna. I. 1-2. II. 3-10. III. 11-12. IV. 13-16.

TANUSÁGOK.

JEgyezzük-meg ebből a' Réſzből ezeket:

1. Hogy a' miképen az Izraéliták meg-átalkodva meg-maradának az ő bűneikben, noha az ISTEN azokból őket akará meg-tériteni: Ugy az Emberek gyakorta nagyobb kevélységgel el-távoznak az ISTENtől és boſzſzantják Ötet, a' mikor ſzinte magához akarja hivni.

2. Hogy az Igazgatóknak elvetemedett rút iſtentelenségek rend-ſzerént meg-ſzokták veſzteget ni az alattok lévő Népeket, és végképen-való romlásra ki-téſzik a' Kősséget.

3. Meg-tsalja az Ember magát az emberi eſzközökhöz vagó folyamodásban, mikor ninſtsen az ISTENnel békességben; Sőt ugyan ezen eſzközökkel él Ő Felsége bizodalmokat azokban vetőknek meg-bűntetésére.

A''Sidók azt vélik vala, hogy ők ſe-

ők segitséget találnának az Assiriabélieknél és Egyiptombélieknél, és éppen ezek által a' Népek által oſtoroztatának-meg.

4. Látjuk itten, hogy az Izraéliták kiáltanak és nyögnek vala' az ő nyomorúságaikban, de nem térnek vala meg az őket verő ISTENhez.

Azoknak példájok ez, a' kik bánkódnak és panaſzkodnak a' kedvek ellen való állapotban, és ollyan formán-is tselekeſznek, mintha az ISTENhez folyamodnának: De nintsen bennek igazán való tőredelmesség, és az ő bánkodások tsak a' rajtok lévő nyomorúságokból ſzármazik, és nem ſzerez valóságos meg-jobbúláſt.

VIII. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben újabb fenyegetései vagynak az ISTENnek a' Tiz Nemzetségbéli 'Izraéliták ellen, azért, hogy ők hitetlenül tselekedtenek vólna Ő ellene, más Királyokat tévén magoknak a' Dávid Házából valókon kivül, az Arany Borjúknak tiſzteletét állitván-fel az Igaz ISTENnek helyében, és meg-maradásra ſegitséget az Assiriabélieknél keresvén.

2. A' Próféta nékiek meg-jövendöli, hogy ők mind ezekért a' hitetlenségekért el-fognának puſztittatni; és ő utánnok a' Júdabéli 'Sidók-is hasonlóképen.

I. 1-7. II. 8-14.

TANUSÁGOK.

LEg-főbb Tanúság, a' mellyet vehetünk Hóséásnak feddéseiből az Izraéliták ellen azért hogy ők hitetlenül el-ſzakadtanak vólna az ISTENhez tartozó engedelmességtől, és el-hagyták vólna az ő Szövetségét és ſzólgálatját, ez; Hogy az ISTENnek attól a' Tiſzteletétől, a' mellyet ő rendelt, nem lehet el-hajolni akarmi módon-is, úgy hogy magunkat az ő legkeményebb boſzſzúállására ki-ne tégyük.

Ennek alkalmatosságával megkell ezt gondolnunk, hogy nem tsak a' bálványozás által ſzakad-el valaki az ISTENtől, hanem akkor-is el-ſzakad az Ember ő tőle, mikor nem adja-meg Ő Felségének azt az Igaz Tiſzteletet, a' mellyet kiván, és a' melly abban áll, hogy Őtet tiſzta ſzívből ſzolgáljuk, minden dolgok felett ſzeressük és Ő-néki mindenekben engedelmeskedjünk.

Ha azért a' 'Sidók ollyan keményen bűntettetnének-meg az ő bálványozásokért: Azok a' Kereſztyének, a' kik az ISTENhez hűségtelenek és a' kik a' Jésus Kriſtusnak nem engedelmeskednek, még keményebb

bűntetéseket várhatnak önnönmagokra.

IX. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek rövid Summája ez; Hogy az Izraéliták az Igaz ISTENtől el-ſzakadván, és a' Bálványoknak ſzolgálván ki-fognának az ő Földökből űzettetni, Égyiptomban és Assiriában el-fognának ſzéllesztetni, és az ő Áldozatjaik meg-vettettek vólnának.

2. Az ő romlások meg-fogná azt mutatni, hogy a' hamis Próféták őket meg-tsalták vólna.

3. Hogy ők ollyan igen meg-veſzettek vólnának, mint régenten a' Gibeabéli Izraéliták valának, Bir. XIX. és hogy az a' bálványozás, a' melly ſok időtől fogva gyakoroltatik vala az ő Földökben és kivált Gilgálban, ő reájok és az ő gyermekeikre ollyan puſztúláſt fogna hozni, a' mellyből ők ſoha meg-nem épűlnének. I. 1-6. II. 7-8. III. 9-17.

TANUSÁGOK,

EBben a' Réſzben azt kell meggondolnunk, a' mi esék az Izraélitákon azért, hogy az Igaz Istennek Tiſzteletét elhagyták, hamis Iſteni Tiſztelethez és bálványozó Valláshoz ragaſzkodtanak, és a' hamis Prófétáknak adtanak inkább hitelt, mint az URnak Prófétáinak.

Ez a' Nép, a' mellyet az Isten annyira ſzeretett vala, és a' mellyel Szövetséget kötött vala, az ő óltalmazásától megfoſztaték, el-véteték tőle minden méltósága, mellyel birt vala, és el-ſzélleſzteték az idegen Nemzetségek közibe.

Imé, illyen állapotra téſzi ki az Embereket az Isten aránt való Háládatlanság, és az ő ſzolgálatjában való Hűségtelenség; meg-veti Ő végre azokat a' kik nem akarják az ő ſzavát hallgatni, és minekutánna ſok ideig kedvezett nékik, véghez viſzi az ő fenyegetéseit és boſzſzúáll az ő gonoſzságokért.

X. RÉSZ.

Azt hirdeti Hóseás, hogy mivel az Izraéliták meg-maradtak vólna az ő bálványozásokban és az ő bűneikben, sőt azokat még inkább meg-fokasították vólna; el-fognának az ő Földökből vitettetni, Samaria, melly az ő Fő Városok vala, meg-fogna vétettetni az ő Királyjával együtt, és az ISTEN ő ellenek ollyan Népet hozna; a' melly őket végső puſztúlásra fogná juttatni.

Meg-kell tudni, hogy ezt a' Réſzt meg-érthessük, hogy *Éfraim* jelenti a' Tiz Nemzetségbéli Izraélitákat; *Béthel* vagy *Bethâven* az a' hely vala, a' hol a' Bálványokat imádják vala: Az *Úſzók* vagy *Borjúk* azok a' Bálványok a' mellyek ottan imádtatnak vala, és a' mellyeknek tulajdon Papjaik valának.

TANU-

TANUSÁGOK.

EBből a' Réſzből, valamint ennek a' Könyvnek több Réſzeiből-is meg-jegyezhetjük; Hogy mind ezek a' bóldogtalanságok, a' mellyeket Hóseás és más Próféták meg-hirdettek vala az Izraélitáknak, reájok ſzállának ő reájok, mikor Salmanasár el-jővén el-puſztitá Samariát, és a' Tiz Nemzetségeket el-vivé Assiriába.

És igy az ő egéſz veſzedelmek ſzármazék az ő bálványozásokból és az ő meg-térhetetlenségekből, mivel a' helyett, hogy el-hagynák bűneiket, inkább inkább mind tsak ſokaſitják vala azokat.

Ebben a' példában kiki láthatja, hogy az ISTEN Igaz, és Ő nem hagyhatja bűntetés nélkűl az ő Szővetségének megútálását.

Továbbá pedig, mikor hallyuk, mimódon a' Próféták olly gyakorta vetik ſzemekre a' 'Sidóknak azt, hogy a' Bálványokat imádnák, és az ISTENnek Nevében őket azért fenyegetik, ezt a' Tanúságot kell abból ki-hoznunk; Hogy tehát meg-rontani az ISTENnek Parantsolatit és ſzívűnket Ő tőle elforditani, hogy azt e' Világnak adjuk, ollyan bálványozásnak a' neme, a' melly Ő előtte nem kevesebbé gyűlőléſeges a' Kereſztyénekben, mint az vala a' 'Sidókban, a' mellyről Hóseás panaſzolkodik vala, és azért Ő Felsége ſzinte úgy el-nem fogja múlatni meg-bűntetni, a' maga Ortzája elől és Orſzágából ki-vetvén azokat, a' kik azzal vétkezéndenek.

XI. RÉSZ.

Olvasván a' 11. versig.

Hóseás eleikbe terjeſzti a' Tiz Nemzetségbéli 'Sidóknak, hogy ők nem gondolván az ISTENnek az ő Atyjaikkal kőzlőtt Kegyelmeivel, midőn azokat Égyiptomból meg-ſzabaditá, és mind azokkal a' dolgokkal-is a' mellyeket tselekedett vala a' végre, hogy Ő magához vonná őket, meg-vetették vólna Ötet, és bálványozásba eſtenek vólna; Sőt, mindenféle tetemes bűnőkbe-is, mind ezekért őket az Assiriabéli Királynak kezébe fogná adni.

Azonban, bizonyságot téſzen az UR, hogy ſzánakozással viseltetne ő arántok, mivel Ő Népei vólnának, és igéri, hogy nem veſzti-el őket egéſzen, és viſzſza-hozza őket az ő el-ſzélledésekből.

I. 1-7. II. 8-11.

TANUSÁGOK.

HOgy az ISTEN a' 'Sidóknak ſzemekre hányja vala, hogy

ők ollyan roſzſzúl felelének-meg az Ő Szeretetének, mellyel viseltetett vala ő hozzájok és az ő Atyjaikhoz, és az ő kegyelmeinek-is, a' mellyeket tselekedett vala vélek, az minket az aránt int-meg; Hogy ne légyünk háládatlanok az URnak Jóságáért, és mindenek felett az Ő Lelki Jótéteményeiért, a' mellyek ſokkal-is drágalátosabbak mint ſem azok, a' mellyeket a' 'Sidó Népnek adott vala.

2. Hóseás minket itten arra tanit, hogy az ISTEN az Embereket vonja ő-magához *Embereknek kötelével*, az az, ſzeretetnek, és ſzelidségnek eſzközeivel, igéretek és jótétemények által; és ezekkel az eſzközökkel ſzokott Ő Felsége élni, minekelőtte a' keménységet elő-venné ő arántok.

3. AZ ISTEN nyilván ki-mutatja a' maga nagy jóságát a' bűnös 'Sidók aránt, világosan azt mondván, hogy az ő ſzíve ő benne meg-esett vólna ő rajtok, nem akarná őket egéſzen el-veſzteni, és minekutánna meg-ſanyargatná őket, könyörűlni fogna rajtok.

AZ ISTEN mindenkor jó az Emberekhez, még akkor-is kedvez nékiek, mikor bűnteti őket, és a' maga ſzeretetét 's jó kedvét viſzſza-adja nékiek, mihelyeſt a' nyomorúságnak ſzenvedése meg-alázta, és meg-téritette őket.

XII. RÉSZ.

Kezdvén a' XI-dik Réſznek 12. versén.

Panaſzolkodik Hóseás, hogy a' tiz Nemzetségbéli Izraéliták' bálványozó Iſteni Tiſzteletet állitottának vólna-fel, midőn az alatt a' Júda Orſzágában, az az Iſteni Szolgálat gyakoroltatnék, a' mellyet az ISTEN maga rendelt vala, és fenyegeti a' Júdabélieket hogy ők-is belé eſtenek vólna a' bálványozásba a' tiz Nemzetségeket követvén.

Emlékezetbe hozza az Izraélitáknak azokat az áldásokat, a' mellyeket adott vala az ISTEN az ő Atyjoknak Jákóbnak, és az ő tőle ſzármazottaknak, őket Égyiptomból kihozván, és a' Puſztában vezérelvén; De ſzemekre hányja, hogy háládatlanok vóltanak vólna az URnak minden jótéteményeiért, és ótet haragra ingerlették vólna a' bálványoknak tiſzteletek által.

I. XI. 12. XII. 1. 2. II. 3-14.

TANUSÁGOK.

ENnek a' Réſznek a' tzélja vala, a' 'Sidóknak ſzemeik eleibe terjeſzteni az ő háládatlanságokat és hűségtelenségeket az ISTEN aránt, ki nem ſzűnt vala

vala meg őket a' maga kegyelmeivel gazdagon ſzeretni, hogy őket kötelességekre viſzſzahozná.

Ennek olvasása nékünk juttassa eſzünkbe azokat a' meg-betsülhetetlen nagy kegyelmeket, a' mellyeket az ISTEN nékünk ajándékozott, a' maga Esméretére juttatván minket, és az Ő Fia által meg-váltván, és esmértesse-meg mi vélünk azt, melly igen méltók lennénk mi a' kárhoztatásra, és minémű büntetésekkel fogna a' mi hálátlanságunk meg-büntettetni, ha ennyi ő jótéteményinek meg-nem felelnénk.

Az a' tzikkelye ennek a' Réſznek, a' hol mondatik; Hogy *Jákób meg-győzé az Angyalt, a' kivel küſzködék, ſirás által és könyörgés által*, derekasan való meg-gondoláſt érdemel.

Ollyan példa ez, a' melly minket tanit, hogy az ISTEN ſemmit meg-nem tagad azoktól, a' kik Őtet alázatossággal és állhatatossággal hívják ſegitségül; és Hitnek általa és az ő kegyelmének és áldásának igaz ſzívbéli kivánása által ő hozzája ragaſzkodván, mindenkor meg-nyerhetjük azt Ő tőle.

XIII. RÉSZ.

Hozzá kell ragaſztani a' XIV. Réſznek 1. versét-is.

Azt mondja a' Próféta, hogy az Éfraim Orſzágbéliek régenten hatalmasok és rettenetesek valának; De el-ſzakadván az ő balványozások által az ISTENtől, ki őket Égyiptomból ki-hozta vala és ſok jókkal meg-áldotta vala, az Ő Haragját magokra vonták vólna.

Meg-jövendőli hogy az ő Orſzágok el-fogna rontatni, és annak fő Városa Samaria el-fogna puſztittatni; holott, ha az ő ISTENekhez hivek vóltanak vólna, őket mind ezektől a' bóldogtalanságoktól meg-óltalmazta vólna.

I. 1-9. II. 10-16. XIV. 1.

TANUSÁGOK.

EZ a' Réſz minket kötelez annak meg-gondolására, a' mi esék régen az Izraélitákon azért hogy roſzſzúl feleltenek vólna meg az URnak ő hozzájok való kegyelmeinek, és viſzſza-éltenek vólna az ő békeséges-türésével és az Ő Jótéteményeivel. Az ISTEN, ki az ő Atyjoknak idejétől fogva nékiek Oltalmazójok vólt vala, ellenek támada és őket el-veſzté az Assiriabéliek által.

Esmérjük-meg ebből; hogy ſoha nem esik az Embereken egyéb gonoſz, hanem a' mellyet

lyet önnön-magok fzereznek magoknak.

Az UR Jósággal tellyes ő hozzájok, minden tzéljok arántok, Irgalmasság; De mikor ők háládatlanok az Ő Jóváltáért, és érzéketlenek az ő békességes-tűrésére: El-veſztia' mi réſzek lenne az ő ſzeretetében, és végre az ő leg-keményebb boſzſzúállását tapaſztalják-meg.

XIV. RÉSZ.

A' második vestől fogva.

A' Próféta inti az Izrael' Népét, hogy a' meg-térés által folyamodjanak az TSTENhez, ne vessék bizodalmokat az Assiriabéliekben, és hagyják-el a' bálványoknak tiſzteletét.

Igéri az ISTEN' kegyelmének viſzſza-adatását kőzőttők azoknak, a' kik meg-fognának térni.

I. 2-5. II. 6-10.

TANUSÁGOK.

HÓseásnak ez az utólsó Réſze ezeket a' két Tanúságokat foglalja magában:

Az Elsőt ezt; Mikor az Isten ellen vétkeztűnk és engedetlenségbe találtunk esni: Felkell abból hamar való megtérés által kelnűnk, és folyamodnunk az Ő Irgalmasságához; Fogadáſt tévén, hogy meg-jobbitjuk magunkat, és Őnéki híven ſzolgálunk.

A' Másodikat ezt; Hogy az Isten mindenkor kéſz a' megtérőket kegyelmébe venni, és vélek jól-tenni, minekutánna őket oſtorozta.

Az Istennek az aránt való Igérete, hogy kedvébe véſzi az Izraélitákat, azt jelenti vala, a' mi fogna kőzzűlők azokon esni, a' kik viſzſza-hivattatának az ő hazájokba más 'Sidókkal egyűtt, a' kik viſzſza-jővének Babilóniából; Tudni-illik, hogy az Isten őket meg-fognáldani, és ők végképen oda fognák a' Bálványoknak tiſzteleteket hagyni

Mitsoda haſznot kelljen vennűnk ennek a' Népnek Példájából, és ebben a' Prófétziában bé-foglaltatott Intésekből, megjegyeztetik ennek a' Kőnyvnek utólsó ſzavaiban: *Kitsoda a' bőlts, hogy meg-értené ezeket? Kitsoda az értelmes, hogy eſzébe-venné ezeket? Mert igazak az URnak útai, és az igazak járnak azokon: De az iſtentelenek meg-botlanak rajtok.*

JÓEL

JÓEL PRÓFÉTÁNAK KÖNYVE.

Viselte Jóel az ő Próféziai Hivatalát Júda Országában, de nem tudatik igazán, melly időben. Az ő Prófetálásának alkalmatossága egy nagy szárazság és éhség, melly támadott vala abban az Országban.

Inti a' 'Sidókat magoknak meg-alázására és a' meg-térésre; Jövendöli az ő Babilóniai Fogságból való meg-jövetelöket-is, és azt, a' mi fogna esni abban az időben, a' mellyben a' Messiás meg-fogna jelenni.

I. RÉSZ.

Le-írja Jóel azt a' nagy pusztúlást, a' mellyre fogna Júda jutni a' szárazság, a' féreg, és az éhség miatt.

És inti a' 'Sidókat, hogy az ő könyörgések által, és tőredelmességgel való meg-térések által folyamodnának az ISTENnek Irgalmasságához.

I. 1-12. II. 13-20.

TANUSÁGOK.

AZt az éhséget, mellyet szenvedének a' 'Sidók Jóelnek idejében, ezekben a' két tekintetekben kell gondolnunk;

1. Mint az ISTENnek tsapását ezen a' Népen, és másodszor, mint annak a' pusztításnak elől-járó jelét, a' mellyet a' Babilóniabéliek teendők valának a' Júda Földében.

Mellynek alkalmatosságával itten ezeket a' két dolgokat kell jól meg-gondolnunk:

Elsőt; Hogy az ISTENnek sok eszközök vagynak kezében az Embereknek meg-ostoroztatásokra, és minden teremtett-állatok készek lévén az ő Akaratjára, büntetni szokta a' bűnös Népeket szárazság által, férgek által, terméketlenség által, és éhség által, a' miképen ez meg-esék a' Júda Országában.

A' másodikat ezt; Hogy mikor az ISTEN efféle ostorokat botsát, Ő hozzá kell folyamodnunk bőjtöléssel, magunk meg-alázásával, és buzgóságos

esedezésekkel, és engeſztelnünk Ö Felségét igaz meg-térés által, hogy valamiképen az ő leg-keményebb tsapásait ne botsássa reánk.

Illyen módon, el-fordithatni néhánykor az idő-ſzerént-való nyomorúságokat; de mindenkor bizonyosan meg-nyerhetni a' bűnőknek meg-botsáttatását, és a' Léleknek gonoſzaiból, és a' jövendő életnek büntetéseitől való meg-ſzabadittatást.

II. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben három Tzikkelyek vagynak:

1. Le-irja Jóel Prófétziai Beſzédekkel azokat a' bóldogtalanságokat, a' mellyek a' 'Sidókra fognának következni, valamint az éhség és a' férgek által; úgy a' Káldeusok által-is.

2. Azt parantsolja a' Népnek, és főképen a' Papoknak, hogy alázzák-meg magokat, és engeſzteljék az URat kőzőnséges böjtölés és könyörgések által, mellyet véghez vivén, igéri az ISTEN az ő jó-kedvének viſzſza-térését.

3. Mind ezekhez egy Prófétziát ád hozzájok a' Fogságból való viſzſza-jövetelről, és a' Szent LÉLEKnek Ajándékairól, mellyeket az UR JÉSUS ki-tölteni fogna az Emberekre, minekutánna fel-menne az Égbe, és Jérusálemnek végső el-puſztúlása előtt.

I. 1-11. II. 12-27. III. 28-32.

TANUSÁGOK.

EBből a' Prófétziából azt kell ki-hoznunk, valamint a' fellyebb-való Réſzből:

1. Hogy az éhség, a' hadakozás, és más kőzőnséges nyomorúságok az ISTEN' Igazságának munkái, és az ő veſzſzejei, a' mellyekkel az Embereket ſzokta büntetni.

2. Hogy mikor az ISTENnek az ő Haragja látſzik, azt könyörgés és böjtölés által kell elforditanunk; A' böjtölésnek valóságos módja pedig, a' ſzívnek belső tőredelmessége, és az ISTENhez igazán való meg-térés. Ez, mindenekre tartozó kőzőnséges Kőtelesség.

De Jóelnek a' Papokhoz tett Intése meg-mutatja, hogy ez illeti kiváltképen-való módon a' Vallásnak Szolgait.

3. A' Próféta azt jövendőli; Hogy az ISTEN meg-fogná ſzabaditani a' maga Népét, ki-fogná az Ö LELKÉT minden Teſtre tölteni az utólsó napokban, és akkor mindenek valakik ſegitségül hivnák az URnak Nevét, meg-fognának ſzabadittatni.

Ez a' Jövendölés tartozik az Évangyéliomnak idejére. Megtett a' bé-tellyesedése, mikor a' mi URunk a' Szent LELKET el-kül-

el-küldé az Apoſtolokra az Ő Mennybe menetele után, a' miképen meg-mutatja Szent Péter az Apoſtolok Tseleked. II. Réſz. És ez az Igéret véghez mégyen minden Hiveknek-ſzámokra, a' kik az Uj Szövetség alatt élnek, az ISTEN, ki-töltvén a' maga LELKÉT az Ő ſzívekbe, és az Idvesség által meg-ſzabadittatáſt adván mindeneknek, valakik az Ő Nevét hivják ſegitségül.

Melly-is légyen nékünk inditó ok az ISTENnek hozzánk-való Irgalmasságának hirdetésére, és mind azokkal a' lelki áldásokkal való jól élésre, a' mellyeket ollyan bőségesen kőzől vélünk az Ő Anyaſzentegyházában.

III. RÉSZ.

Jövendöli Jóel, hogy az ISTEN viſzſza fogná hozni a' 'Sidókat az ő Fogságokból; Boſzſzút fogna állani azokért a' kegyetlenségekért és hamisságokért, a' mellyeket az ő ellenségeik ő rajtok véghez vinnének, meg-fogná ſzabaditani a' maga Népét, és azt bőségesen meg-fogná áldani minden jókkal.

TANUSÁGOK.

AZ ebben a' Réſzben lévő Igéretek, mellyek által-is az ISTEN magát arra kőtelezte vala, hogy viſzſza-hozná a' Fogságban lévő 'Sidókat az ő Hazájokba, és meg-bűntetné a' bálványozó Nemzetségeket, és azokat a' Népeket, a' mellyek őket nyomorgatták vala, bétellyesedének, mikor a' 'Sidók a' Babilóniai Fogságból viſzſzajövének, és az Edomiták, az Egyiptombéliek és a' Babilóniabéliek, kik annyi ſok gonoſzſzal illették vala az ISTENnek Népét, meg-tapaſztalák a' Mennyei Boſzſzúálláſt.

Láthatjuk hát itt az ISTENnek az Ő Igéreteiben való Hűségét, az Ő Népével kőtött Szövetségének erős vóltát; Tapaſztalhatjuk az Ő Jóságát és Szeretetét, még azok aránt-is, a' kik ellen leg-nagyobb Haragját mutatja.

Végezetre, meg-jegyezhetjük az Ő ſzorgalmatos Gondját, mellyel meg-tartja a' maga Anyaſzentegyházát, azt óltalmazza és védelmezi annak ellenségeinek hatalmok és gonoſzságok ellen.

Ezek az Igéretek tőkélletesebb értelemben ſzabattathatik a' Kereſztyén Anyaſzentegyházra, és ebben a' tekintetben tartozunk rólok elmélkedni, a' mi épületünkre és a' mi vigaſztaltatásunkra.

ÁMÓS PRÓFÉTA KÖNYVE.

Ámós Prófétát, ki Pásztor vala, a' végre küldé az ISTEN, hogy intené az Izraelbéli és Júdabéli 'Sidókat a' meg-térésre, az ő Itéleteit meg-hirdetné nékiek; és egyszersmind jövendölné-meg az ISTEN' Népének meg-szabadittatását, és a' JÉSUS Krisztusnak el-jövetelét.

Az idő, a' mellyben él vala Ámós, meg-jegyeztetett az ő Könyvének kezdetében.

I. RÉSZ.

Az ISTEN azt mondja, hogy ő meg-fogná büntetni a' Siriabélieket, a' Filisteusokat, a' Tirusbélieket, az Edomitákat és az Ammónitákat az ő gonoszságokért és azokért a' boszszúságokért, a' mellyekkel illették vala a' 'Sidókat.

TANUSÁGOK.

EBben a' Részben azt kell meg-gondolni, hogy mind azok a' Népek a' mellyek itten meg-neveztetnek, tapasztalák Ámósnak és más Prófétáknak fenyegetéseiknek bé-tellyesedését; és az ISTEN meg-büntetőket az Assiriabéliek által az ő igazságtalanságokért, az ő kevélységekért, és kegyetlenségekért, a' mellyeket a' 'Sidógekért, a' mellyeket a' 'Sidókon véghez-vittenek vala, a' honnan látjuk; Hogy az ISTEN Igaz és Igaz-mondó az Ő Fenyegetéseiben, és boszszút áll azokért a' gonoszokért, a' mellyekkel az ártatlanok és mindenek felett az ő Anyaszentegyháza illettetnek.

II. RÉSZ.

Ámós meg-jövendöli a' Moábitáknak veszedelmeket. Annakutánna azt hirdeti, hogy a' Júda Országabéli és az Izrael Országabéli 'Sidók, meg-fognak büntettetni, azért hogy el-hagyták vólna az URnak Tiszteletét és az ő Törvényeit; és iszonyú háládatlanságokba lélekzetenek vólna, és azért, hogy az ISTEN ő köztök támasztván Prófétákat, kik őket meg-intenék, nem akarták vólna azokat hallgatni.

I. 1-3. II. 4-17.

TANU-

TANUSÁGOK.

EBben a' Réſzben bé-foglaltatott fenyegetések minket annak meg-gondolására kötéleznek; Hogy az ISTEN minekutána mondotta vala, hogy Ő meg-fogná a' 'Sidóknak ſzomſzédságokban lévő Népeket bűntetni, világosan mondja, kogy akarna boſzſzút állani a' Júda Orſzágabéli és az Izrael Orſzágabéli 'Sidókon-is bűneikért, még pedig azért, mert azok vétkeztenek vólna az ISTEN ellen, el-hagyták vólna az ő ſzolgálatját, viſzſza-éltenek vólna az ő jótéteményeivel, és nem akarták vólna hallgatni a' Prófétákat, a' kiket Ő kűlőmbb-kűlőmbb időkben ő kőzőttők támaſztott vala.

Az ISTEN a' bűnt meg-bűnteti mindenűtt, és főképen azokban, a' kiknek ő kiváltképen-való kegyelmeket ajándékozott, mikor oſztán háládatlanokká léſznek az ő ſok jóvóltáért, meg-rontják az Ő Törvényeit, és meg-utálják az ő beſzédét és az ő Szolgainak intéseiket.

III. RÉSZ.

Ámós meg-hirdeti az Izraélitáknak az ISTENnek rettenetes ítéleteit, és világosan mondja nékiek, hogy a' Prófétáknak fenyegetéseik véghez fognának már menni.

2. A' Filiſteusokat és az Égyiptombélieket hivja, hogy légyenek bizonyságai az Izraélitáknak bűneiknek, és az ISTENnek azokért lejendő boſzſzúállásának; Azt mondja, hogy az ő Városſaik és Palotáik el-fognának rontatni, és *Béthel*, az a' hely, a' hol ők a' Bálványokat tiſztelik vala, el-fogna egéſzen puſztittatni. I. 1-8. II. 9-15.

TANUSÁGOK.

HOgy az UR illy keményen bána a' 'Sidókkal, kiket válaſztott vala a' földnek minden Népei kőzzűl Ő-magának, de a' kik Ő tőle el-ſzakadtanak vala, abból azt tanúlhatjuk; Hogy azok, a' kiket az ISTEN a' maga Szővetségébe bé-vett, és a' kiket kűlőnős kegyelmekkel ſzeretett mások felett, azok a' kiket ő leg-kőnnyebben meg-ſzokott bűntetni, mikor ő hozzá hűségtelenekké léſznek.

2. Ez a' Réſz arra tanit, hogy mikor az ISTEN ſzóll és fenyeget, az egéſz Világnak félni kell, és nem esik ſemmi gonoſz-is az Embereken, a' melly az URtól nem ſzármazna

Ez mi bennűnk támaſzſzon idvességes félelmet az ISTENnek Beſzédére és az Ő Fenye-

getéseire; Esmértesse-meg velünk azt, hogy minden gonoszok és minden nyomoruságok az Isteni Gondviselés által botsátatnak, és azért imádni kell minden dolgokban az ISTENNEK Igazságát, és alája-botsátanunk az Ő Akaratjának magunkat.

3. Mikor olvassuk, hogy az ISTEN a' szomszéd Nemzetségeket hivja hogy lássák az Izrael' Országában uralkodó nagy rendeletlenségeket, és légyenek bizonyságai annak a' büntetésnek, a' mellyel azokért boszszút akar vala Ő Felsége állani; Ez, mutatja az Izráelitáknak szörnyű nagy veszettségeket, a' melly-is ollyan vala, hogy még a' bálvány-imádó Nemzeteknek-is azon szörnyülködniek kell vala, és meg-kell vala esmérni az ISTENNEK a' 'Sidó Népen való Itéleteinek Igazságát.

4. Az ISTENNEK ez az Igazsága meg-tetszik ebben; Hogy Béthel, melly az a' Város vala, a' hol a' bálványok imádtatnak vala, és a' Nagy Rendeknek fel-házaik, a' mellyekben mivelték vala az ő gonoszságaikat, végképen el-rontatandók és el-puszttittatandók valának.

IV. RÉSZ.

Jövendöli Ámós hogy Samaria, melly a' tiz Nemzetségeknek Országának Fő Városa vala, nem sok idő múlva el-fogna pusztittatni azokért a' nagy bűnökért, igazságtalanságokért és erőszaktételekért, a' mellyek abban gyakoroltatnak vala a' Nagy Rendek által, kik itten *Básánnak Ünőinek* nevezzetnek, és a' Bálványozásért a' melly Gilgálban és Béthelben gyakoroltatik vala.

Ez után a' 'Sidóknak azt hánnyja szemekre, hogy jóllehet az ISTEN őket meg-verte vala éhséggel, szárazsággal, férgekkel, dög-halállal és más oltorokkal még-is ő hozzá meg-nem tértenek vólna, és azért hát készitenék magokat az ő haragjának munkáinak meg-tapasztalására.

I. 1-5. II. 6-13.

TANUSÁGOK.

EBből a' Részből ezeket a' két Tanúságokat jegyezzük-meg:

Elsőt; Hogy azok közt a' bűnősök közt, a' mellyek az ISTENT fel-boszszontják, két bűnök szokták kiváltképen való módon az ő Haragiat fel-ingerelni a' Népek ellen, úgymint a' nyomorgatások és az igazságtalanságok a' mellyeket a' hatalmassbbak el-követnek, és az Isteni Szólgálatnak meg-feztetése és a' hamis Isteni tisztelet.

A' má-

A' második Tanúság; Hogy az ISTEN ſzokta az Embereket a' meg-térésre kűlőmbb-kűlőmbbféle oſtorok által hivni, minekelőtte az ő végső Ítéleteit rájok hozná.

Az Izraélitákra botsátott vala éhséget, ragyát, ſáskákat, dög-halált és hadat, hogy őket magához téritené; de mivelhogy meg-nem térének igazán az ISTENhez, mikor őket ezekkel a' ſok rendbéli tsapáſokkal veri vala: Végezetre a' leg-utólsó és leg-keményebb tsapáſt vévé-elő, őket az ő ellenségeiknek kezekbe adván, és Hazájokból ki-űzvén.

V. RÉSZ.

Jővendőli és ſiratja Ámós a' tiz Nemzetségeknek el-puſztittatásokat, okának lenni mondja az ő bálványozásokat, igazságtalanságokat, erőſzaktételeket és más tetemes bűneiket, de mindenek felett azt, hogy a' helyett hogy az ISTENt keresnék és tsak Ő-néki ſzolgálnának, meg-maradnak vala abban a' bálványozó Ifteni tiſzteletben, a' melly Béthelben, Gilgálban és Bersebában gyakoroltatik vala.

2. Meg-hirdeti nékiek ez a' Próféta az ő Városaikra és egéſz Tartományokra borúlandó bóldogtalanságokat.

3. Azt mondja végezetre, hogy az ISTEN gyűlőlné az ő Innepeiket, Gyűlekezeteket, egéſzen égő Áldozatjaikat és egéſz Iſteni Tiſzteleteket, azért, mivel a' Bálványokat tiſztelnék, a' miképen az ő Atyjaik tselekedtenek vala a' Puſztában, és az ő bálványozásokért való meg-bűntettetésűl Assiriába fognának vitettetni Damaskuson túl. I. 1-15. II. 16-20. III. 21-27.

TANUSÁGOK.

TOvább-is látjuk itten hogy az ISTEN az Izraélitáknak két kiváltképen-való bűnőket hányja ſzemeikre, egyiket azt, hogy bálványozók vólnának, és másikat, hogy a' Nagy Rendek Vallás nélkűl és Lelki-esméret nélkűl valók vólnának, az ártatlanokat nyomorgatnák, hamisságokat mivelnének, és ajándékot 's jutalmat (: fizetéſt:) vennének.

Ezek a' ſzemre való-hányások, a' mellyek a' Prófétákban ollyan gyakran fordúlnak-elő, igen világosan azt mutatják, hogy ezek a' bűnők azoknak ſzámok kőzzűl valók, a' mellyeket az ISTEN nem hagyhat bűntetetlen, és a' mellyek ſzokták okozni a' Népeknek és kőzönséges Társaságoknak veſzedelmeket.

2. Meg-tetſzik innét; Hogy abban az időben-is, a' mellyben az Izraéliták ollyan erősen

sen fenyegettetnek vala, az ISTEN olly' igen Jó vala hozzájok, hogy őket tanitaná, mit tselekednének az ő veszedelmeknek meg-előzésére, tiltván őket, hogy ne mennének Béthelbe és más helyekre, a' hol a' bálványok tiszteltetnek vala; és nem egy izben ezt mondván nékiek: *Keressetek engemet, és éltek; Gyűlöljétek a' gonoszt, és szeressétek a' jót, szolgáltassatok igaz itéletet; Talám megkegyelmez tinéktek az UR.*

AZ ISTEN véghetetlenül Jó és igen hoszszú-űrő a' bűnösökhöz, és minekelőtte szenvedtetné vélek azokat a' büntetéseket a' mellyeket érdemlenek, tanitja őket azoknak eltávoztatásának eszközeire.

3. Látjuk itten; Hogy a' 'Sidóknak Áldozatjaik és egész Isteni Tiszteletek tsak boszszantják vala az URat, Gyűlöli vala Ő Felsége az ő nevezetes Innepjeiket és gyülekezeteiket, és nem akarja vala többé elfogadni azt egészen égő Áldozatjaikat.

Ezzel az ISTEN azt bizonyitja; Hogy Ő a' Vallásnak külső tselekedeteit, még azokat-is, a' mellyek leg nagyobb készűlettel gyakoroltatnak, úgy nézi, mint Őtet boszszantó és istentelen tselekedeteket, mikor azok, a' kik azokban forgolódnak, lábaik alá tapodják az Ő szent Törvényeit, és nintsen valóságos igyekezetek, az Ő kedvében való járásra, és Ő-nékie való engedelmeskedésre.

VI. RÉSZ.

Ebben a' Részben lévő feddések és fenyegetések tétettettek főképen a' Júda Országában és az Izrael' Országában lévő Gazdagokhoz és Hatalmasokhoz.

Ámós nékiek szemekre hányja az ő igazságtalanságokat, az ő bujálkodó és testi gyönyörűségekben való életeket, az ő kevélyégeket; Kivált arról feddi őket, hogy abban az időben, a' mellyben bánkodniok kell vala, látván a' *Józefnek romlását*, az az, az ő Atyjokfiainak egy részének el-pusztittatását, és a' mikoron ő magok-is hasonló boldogtalanságba való eséssel fenyegettetnek vala őrömbe és vigan lakásba merűlnek vala.

Azt mondja azért nékiek, hogy az ISTEN méltán haragra gerjedvén, meg fogná alázni az ő kevélységeket, boldogtalan módon fogná el veszteni őket, mind a' Nagyokat mind a' kitsinyeket, meg-fogná őket mind azoktól a' jóktól tsztani, a' mellyekkel viszsza-éltenek, és őket az Assiriabélieknek kezekbe fogná adni.

I. 1-7. II. 8-14.

TANU-

TANUSÁGOK.

OLvasása ennek a' Réſznek minket főképen ennek meggondolására kötelez; Hogy azok között a' bűnök között a mellyek az URnak nem tetſzenek, és a' mellyek az URnak Haragját fel-gerjeſztik, vagynak hármak, a' mellyeknek ezek a' munkájok ſzokott lenni, tudni-illik:

1. Az igazságtalanságok és a' nyomorgatások, a' mellyeket a' Nagyok és Gazdagok mivelnek, és a' mértékletlenségek, a' mellyekben azok el-merülnek.

2. A' teſti gyönyörűségekben való élet, a' bújálkodás, a' vígan lakás, a' múlatságoknak ſzeretete, és a' kevélység; és végezetre, az ISTENnek Tsapáſaira és az Ő Haragjának példáira való érzéketlenség.

Ezek a' bűnök valának a' mellyek a' Sidókat el-veſzték, azért hát ezeket igen nagy ſzolgalmatossággal el-kell távoztatnunk.

E' végre, gondoljuk-meg; Hogy ezek a' bűnök az Embereket, nem tsak ez időbéli tsapásokra tétſzik-ki, hanem még el-távoztathatalanabb módon a' jövendő életbéli büntetések alá vetik őket; és az igazságtalanság, a' teſti gyönyörűségeknek ſzeretete, a' meg-térhetetlenség, és a' teſti bátorság még inkább nem tetſzők ISTENNEK a' Kereſztyénekben, mint ſem meg-bántják vala Őtet ezek a' vétkek a' Sidókban; az Évangyéliom minket világosan és olyan erős okokkal inditván a' teſtnek kivánságainak meg-tagadására, és felebaráti ſzeretetben, mértékletességben és alázatossá ban való élesre.

VII. RÉSZ.

Két Szakaſzſzai vagynak ennek a' Réſznek. Az elsőben, első beſz. 1 Amós három Látásokat, a' mellyek mutattattak vala néki.

A' két első Látások, ugymint Sáskáknak és Tűznek Látása jelentik vala azokat a' tsapásokat, a' mellyekkel az ISTEN akarta vala megbűntetni az Izraélitákat, de a' mellyektől ők meg-mentetének a' Profétának esedezése által, és az URnak Jósága és hoſzſzú-tűrése által.

De a' harmadik Látás, tudni-illik egy Líniára való egyengetésnek Látása azt jelenti; Hogy az ISTEN kéſzűl vala véghez-vinni a' maga Fenyegetéſeit ezen a' Népen, és többé nem fogná azt el-türni, és nevezetesen a' Jerobóám' Háza-Népét el fogná veſzteni.

A' második Szakaſzban azt irja-meg Ámós, hogy Amasiás, ki Béthelben bálványozó Pap vala, őtet Jéroboám előtt pártütéssel vádolja vala, és arra akará kénſzeriteni a' Prófétát, hogy a' Júda Országába

menne, es többé ne prófétálna Béthelben.

De Amós ismét elő-mondá az ő Jövendőléseit és Amasiásnak mind Háza-népeſtől együtt ſiralmas véget jövendőle, és azt mondá, hogy az Izraéliták bizonnyal el-fognának vitettetni az ő Földőkön kivül.

I. 1-9. II. 10-17.

TANUSÁGOK.

ENnek a' Réſznek az első Szakaſzſzában elő-adatott Látások meg-mútatják; Hogy az ISTEN, minekelőtte meg-vetné a' 'Sidókat, kűlőmbb-kűlőmbbféle módokon oſtorozá őket és ſok ideig el-ſzenvedé őket, a' Prófétának Könyőrgése által meg-engeſzteltetvén; De látván azoknak az ő meg-orvoſolhatatlan keménységeket, elvégezé magában, hogy többé nem kedvezne nékiek.

Az ISTEN a' minémű Jó és hoſzſzú-tűrő: Nem veſzti-el mindjárt az ő ellene vétkezőket, meg-inti őket, és megfenyegeti, és tekint a' Kegyeſeknek esedezésekre; De mikor a' bűnősők meg-nem jobbúlnak az ő várakozására: Előhozza reájok az ő Itéleteinek egéſz keménységét; úgy-hogy ſemmi őket attól meg-nem óltalmazhatja.

A' Réſznek második Szakaſzſzában olvassuk; Hogy egy bálványozó Pap azzal vádolá Ámóſt, hogy a' Király ellen pártot űtőtt vólna, és akará őtet Izrael' Földéről ki-küldeni.

De a' Próféta még-is mind tsak ſzólla az ISTENnek Nevében, és ennek az iſtentelen Papnak meg-jövendőlé, hogy ő a' maga Háza-népének gyalázatját és veſzedelmét meg-fogná látni, és az Izraélitákkal együtt el-fogna idegen földre vitettetni.

Ez minket ezeknek meggondolására kőtelez;

1. Hogy az ártátlanok, és az ISTENnek igaz Szolgai tapaſztalták minden időben a' Gonoſzoknak ellenkezéseiket, és ki-vóltak tétetve a' hamis vádokra.

2. Hogy az Emberektől való félelemnek ſoha nem kell őket meg-akadályoztatni az őkőtelességeknek véghez-vitelében.

3. Hogy azok, a' kik az ISTENnek Beſzédének és az ő hűséges Szolgainak ellenek ſzegezik magokat: Az ISTENnek magának ſzegezvén magokat ellene, nem maradnak bűntetetlenül.

∴ ∴ ∴

VIII. RÉSZ.

VIII. RÉSZ.

Az ISTEN ki-ábrázolja az Izraël' Országának romlását egy kosár meg-ért nyári Gyümöltsnek Látásában.

2. Feddi azokat a' kik telhetetlenség által, usora által, igazságtalanság által gazdagitják vala magokat, és a' szegény Köz-népet meg-nyomoritják vala.

3. Bizonyságot tészen, hogy az ISTEN nem fogná ezeket a' gonoszságokat büntetetlen hagyni; az Izraël' Földét mindenféle nyomorúságokkal fogná el-boritani; és mindenek felett az ő Beszédének éhségét fogná reájok botsátani, annak meg-nem betsüléséért, és az ő bálványozásokért, mellyet gyakorolnak vala Dánban és Beersebában az Arany-Borjúkat imádván.

I. 1-4. II. 5-7. III. 8-14.

TANUSÁGOK.

AZokon a' köszönséges Tanúságokon kivül, a' mellyeket meg-jegyezhetünk azoknak a' tsapásoknak alkalmatosságával, a' mellyeket vonának magokra az Izraéliták az ő bálványozásokkal és több büneikkel: Ez a' Rész nékünk, két különösebb jeles Tanúságokat szolgáltat.

Egyiket ezt; Hogy égre kiáltó bün az Igazságnak keresésében másoknak meg-nyomoritásával, usorával és tsalárdsággal élni, hamis fontokat és hamis mértékeket tartani, és bé-rekeszteni vagy meg-drágitani a' Gabonát, és az életre szükséges más dolgokat, a' drágaságnak idején, a' végre, hogy az által valaki magát gazdagitsa, és a' meg-szorúlt Embereknek jószágát magáévá tégye.

A' másik Tanúság lehet Ámósnak ebből a' Fenyegetéséből; Hogy *az ISTEN botsátani fogna éhséget a' Földre, nem kenyérnek éhségét, sem viznek szomjúságát, hanem az URnak Beszéde' hallgatásának éhségét.*

Ez, azt mutatja; Hogy a' leg-rettenetesebb Tsapás a' mellyel az ISTEN meg-látogathat valamelly Népet, az, mikor elvészi attól a' maga Beszédét, és többé nem küldi hozzájok az ő hüséges Szolgait.

Azért hát azok, a' kik mások felett ezekkel a' jókkal birhatnak: Tartoznak minden dolgok felett meg-betsülni, és azokkal jól élni, félvén attól, hogy az ISTEN őket azoktól meg-ne fosszza.

IX. RÉSZ.

Elő-beszéll Ámós egy Látást, melly mutattatott vala ő-néki, tudniillik: Látá az URat állani az Oltáron, azt parantsolván, hogy a' Tem-

plom rontatnék-el az egész Néppel együtt, és meg-jelentvén, hogy az ő Bosszúállása mindenüvé üldözni fogná a' 'Sidókat, valahová fognának menni, és hogy nem fogná őket úgy tartani mint ő Népeit.

Mindazáltal igéri, hogy minekutánna el-szélleszténdi őket, ismét ősz ve-gyűjti jövendőben, és meg-építi a' Dávid Király' Sátorát, az az, az ő Királyi-székit, és az ISTENnek igaz Tiszteletét, és ezen az Igéreten végezi Ámós az ő Prófétziáját.

I. 1-10. II. 11-15.

TANUSÁGOK.

LÁtjuk ebben a' Részben az ISTENnek Igazságának keménységét a' 'Sidók ellen, és az Ő Irgalmasságát ennek a' Nemzetségnek Maradékihoz.

Az ő Igazságának keménysége meg-tetszik abban az ő Parantsolatjában, a' mellyet ada egy Angyalnak, hogy a' 'Sidókat vágná-le; és mindenek felett abban, a' mit mond, hogy ha a' földnek, vagy a' tengernek mélységébe rejteznének-is-el, vagy ha az égbe hágnának-is-fel, őket onnat-is elő-fogná keresni, mivel Ő Mindenható ISTEN vólna, minden dolgoknak Teremtője és Leg-főbb URa.

Ezek felséggel tellyes Igék, mellyek mi bennünk támaszthatnak félelmet, és vélünk megesmértethetik azt, hogy az ő Hatalma határ nélkül való, és semmi meg-nem óltalmazhatja a' Gonoszokat az ő Igazságától.

Az URnak Irgalmassága szemléltethetik ebben; Hogy világosan mondja, hogy a' 'Sidók nem fognának végképen meg-vettetni, őket viszsza fogná hozni az ő fogságokból, meg-fogná épiteni a' Dávid Sátorát, és akkor minden Nemzetségek szeakkor minden Nemzetségek szegitségűl fognák hivni az URnak Nevét (: vagy az URnak Nevéről fognak neveztetni:)

Ez a' Prófétzia nem tsak azt jelenti, hogy a' 'Sidók viszszafognának jöni az ő földökbe, a' Babilóniai fogság után: Hanem tzéloz a' Messiásnak Országának ditsőséges fel-állittatására, és a' Pogányoknak hivatatásokra, a' miképen magyarázzá szent Jakab az Apostolok Tselekedet. Könyv. XV. Részben, a' hol *citálja azt a' Jövendőlést ezzel a' tzéllal: Azután a' Dávidnak le-omlott Sátorát meg-épitem, és annak romlásit megújitom, és ismét fel-állatom azt; Hogy az Embereknek maradéki megkeressék az URat, és minden Pogányok-is, kik az én Nevemről nevezetnek, ezt mondja az UR, a' ki mind ezeket tselekeszi.*

ABDIÁS

ABDIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE.

Az Abdiás Könyve Prófétzia az Édómiták ellen, a' kik a' 'Sidóknak szomszédi valának, és vették vala eredeteket Ésaútól, Jákób Pátriárkának Bátyjától, a' mellyre nézve mondja Abdiás, hogy a' 'Sidók-nékik Atyjokfiaik vólnának.

Meg-jóvendóli Abdiás, hogy az ISTEN ki fogná vágni az Édomitákat, az ó kevélységekért, és kiváltképen azért, mivel ók örúltenek vala a' 'Sidóknak romlásokon, és még segítenek vala óket pusztítani, mellyből azt lehet gondolnunk, hogy Abdiás élt vólna Jérusálemnek veszedelme után.

De minthogy Jóel III. 19. és Ámós I. 11. 12. Úgyan azont hányják szemekre és hasonlóképen fenyegetóznek az Édomiták ellen, és az Abdiás Prófétziája mindjárt a' Joelé és Ámósé után vagyon helybeztetve: Azt kell hinnünk, hogy ezek a' három Próféták egy idóben éltenek, és hogy az, a' mi ebben a' Könyvben mondatik a' 'Sidókon esett bóldogtalanságok felól, néz más nyomorúságokra, a' mellyekben ez az ISTENnek Népe forgott vala, mint látni 2.Krón. XXI. 16. 17. és XXV. 21.

Abdiás azt-is jóvendóli, hogy a' 'Sidók viszsza-fognának jóni az ó Hazájokban, és még az Édom' Földének-is egy részét birni fognak.

I. 1-16. II. 17-21.

TANUSÁGOK.

AZ Abdiás' Prófétziájában kiváltképen-való dolog ez, hogy ó nem a' 'Sidók ellen, hanem kivül-való Nép ellen, úgymint az Edomiták ellen prófétált. Ebból a' Könyvból ezeket a' két dolgokat kelletik meggondolnunk:

Elsót; Hogy az Edomiták valósággal meg-rontatának az Abdiásnak és más Próféták Fenyegetéseik szerént; mert a' Káldeusok meg-vevék és el-pusztíták Edom' Földét, kevés idó-

vel az után, hogy meg-vették vala Jérusálemet, és mikor a 'Sidók az ő Hazájokba viſzſzajövének, nagy győzedelmeket vevének az Edomitákon, és magokévá tévék az ő Földöknek egy réſzét. 1Makkab. V. 3. és 2Makkab. X. 16.

Ezek az Abdiás' Prófétziájával illyen meg-egyezőképen esett dolgok, bizonyitják annak ISTENtől való ſzármazását.

A' másik Tanúságot meg-jegyezhetjük ennek az Edomiták' el-puſztittatásának okából.

A' Próféta egynéhány izben azt mondja, hogy ő-nékiek az ő kevélységekért és hijábanvaló bizodalmokért lőn illyen ſorsok, és mindenek felett azért, mert őrültenek vólna látván a' 'Sidóknak az ő ſzomſzédaiknak és Atyjokfiaiknak veſzedelmeket, sőt még ſegitették vólna őket rontani-is, meg-ölvén közzülők azokat, a' kik el-ſzaladtak vala a' Babilóniabéliekneк kegyetlenségek előtt Jérusálemnek meg-vételekor.

Igy ſzokta az ISTEN megalázni a' kevély és kegyetlen Népeket, meg-bűnteti azokat, a' kik irgalmatlanok a' ſzánakozásra méltók aránt, és a' kik őrülnek, mikor látják azokat ſzenvedni, és az ő boſzſzúállá-ſát forditja azokra, a' kik nyomorgatják az ő Anyaſzentegyházát, és az ő Ditsőségének ellenségeire.

JÓNÁS PRÓFÉTA KÖNYVE.

Jónás Második Jéroboámnak az Izael' Királyjának idejében él vala. Küldé ótet az ISTEN Ninivébe, melly az Aſſiriai Birodalomnak Fő Várossa vala, hogy hirdetné annak a' Városnak veſzedelmét; És láthatni ebben a' Könyvben, mitsodás lőn itten az ő ſzolgálatjának előmenetele.

Szőllott vala Jónás más Prófétziákat-is azokon kivül a' mellyek ebben a' Könyvben bé-foglaltatnak, a' miképpen ki-lehet-boznunk a' Királyok II. Könyv. XIV. Réſzéből.

A' Pró-

A' Próféták között, a' kiknek Irásaik vagynak nálunk, egyedül ő az, a' ki külső idegen Nemzetségbez küldetett vólt.

Továbbá pedig az, a' mit mond URunk az Evangyéliomban, megerősíti annak igaz-vóltát, a' mi ebben a' Könyvben meg-iratott, és meg-mutatja, hogy Jónás az ISTENtől küldetett Próféta vólt. Szent Mát. XII. 40-41.

I. RÉSZ.

Az ISTEN Jónást küldi Ninivébe; De ő félvén oda menni, hajóra ül a' Tengeren, hogy Társusba menne.

Az ISTEN egy nagy szélvészt támaszt, és Jónás a' Tengerbe vettetik, a' háborúnak meg-szűntetésére. I. 1-3. II-4-16.

TANUSÁGOK.

EBből a' Könyvből kőzönségesen azt kell meg-jegyzenünk, hogy az ISTEN Jónást küldé a' Ninivének lakóihoz és az Assiriabéliekhez hogy ezeknek a' Népeknek, mellyek Bálványozók és a' Sidóknak ellenségeik valának, és a' mellyek rővid idő múlva a' tiz Nemzetségek' Országát el-pusztitandók valának, tudtokra adná, hogy az Izraelnek ISTENE vólna a' Mindenható ISTEN, és ugyan az az ISTEN vólna az, a' ki az ő Városokat és az ő Birodalmokat fel-forditaná, a' miképen az meg-lőn valamelly idővel azután.

Kiváltképen pedig három dolgokat jegyezhetünk-meg ebben a' Részben Tanúságra.

Az elsőt, ezt; Hogy Jónás nem méréfzelvén el-menni a' reá-bizott dolognak végben vitelére Ninivében, akara valamelly messze földre el-futni.

Ez a' Prófétának az ő erőtlenségének munkája vala, melly ez alkalmatossággal erőt vett vala az ő kegyességén.

A' kiknek nintsen bátorságok az ő hivataloknak kővetésére, mikor az ISTEN őket el-küldi, hasonló bűnnel vétkeznek, mint Jónás; De kiváltképen tselekefzik azt az URnak azok a' Szolgai, a' kik az Emberektől való gyalázat vagy félelem által meg-tartóztattatván, nem bátorkodnak azoknak ő Nevében szóllani.

2. Az a' Tengeri szélvész, a' melly támada Jónás ellen és a' véle egy hajóban lévők ellen, melly-is ISTENtől botsáttatott vala, minket arra tanit; Hogy hijában akarja az Ember magát ő előtte el-rejteni és az ő hatalma alól ki-vonni; Mert Ő mindenütt meg-találja azokat a' kik

kik nem akarnak Ő-néki engedelmeskedni, és akár hol légyenek, el-nem kerülhetik az Ő Igazságát.

3. Meg-kell jegyzeni, hogy Jónás fors-vetés által találtatékki, és a' Tengerbe vetteték a' háborúnak meg-szűntetésére.

Ezzel az ISTEN akará ezt a' Prófétát az Ő engedetlenségéért meg-büntetni, véle az Ő vétkeinek nagy vóltát meg-esmértetni és Őtet arra kénszeriteni hogy vallaná-meg azt az Ő útazó-társai előtt, és magát jobbitaná-meg, Ninivé Városába el-menvén.

Az-is vala az ISTENnek a' tzélja, hogy félelmet támasztana ezekben a' Bálványimádókban, a' kik valának Jónással együtt a' hajóban, és inditaná Őket annak az Istennek Tiszteletére, és Hatalmának hirdetésére, a' kinek Jónás Szolgája vala; Mellyet meg-is tselekedének, minekutánna a' Tengeri háború meg-tsendesedett vólna.

Továbbá, a' mi esék ez alkalmatossággal, az meg-mutatja azt; Hogy a' fors-vetés, valamint szinte minden más meg-eső állapotok, az Isteni Gondviselés által igazgattatik.

II. RÉSZ.

Jónás a' Tengerbe vettetvén, elnyeletik egy nagy Haltól, a' mellynek gyomrában lőn három nap és három éjjel. Könyörgést tészen az ISTENnek, hálákat ád, hogy őtet meg-szabaditotta vólna, és őtet kitészi a' Hal a' partra.

TANUSÁGOK.

AZ a' mód, a' melly szerént az ISTEN Jónást életben meg-tartá, őtet egy nagy Hal által el-nyelettetvén minekutánna a' Tengerbe vettetett vólna, ollyan újabb tsuda mellyben tapasztalhatni az ISTENnek Hatalmát, és egyszersmind ehez a' Prófétához való Jóságát-is.

Igy szokta az ISTEN megmutatni a' maga Irgalmasságát azon időben, a' mellyben az Ő Igázságának jeleit láttatja; és az Embereknek meg-ostorozásában az Ő-néki a' tzélja, hogy Őket meg-tartsa és meg-áldja.

2. Jónásnak akkor való könyörgése, a' mikor az ISTEN őtet fel-hozta vala a' Tengernek mélységéből, és mikor a' Hal melly őtet el-nyelte vala, ki-vetendő vala őtet a' szárazra, bizonyitja ennek a' Prófétának nagy Hitét és Hálátosságát, mint szintén az Ő

bűnén

bűnén való bánatját és kötelességére való viſzſza-térését-is.

3. Jónásnak meg-ſzabadúlása, ki a' Halnak gyomrából ki-jöve, másik tsuda, a' mellyben az ISTENnek Hatalma és ſzeretete világosan ki-tetſzenek.

De főképen ezt tartozunk ebben a' Jónáson esett dologban meg-gondolni; Hogy az a' tsuda mód, mellyel az ISTEN viſzſza-adá néki az ő életét harmad' napon, igen világos példája a' mi URunknak halálának és fel-támadásának.

Maga a' Jésus Kriſtus tanitja ezt az Evangyéliomban, a' hol ezt mondja: *Miképen Jónás három éjjel és három nappal volt a' Tzethalnak gyomrában: Azonképen az Embernek Fia három éjjel és három nappal leſzen a' földnek gyomnában.* Szent Mát XII. 40.

III. RÉSZ.

Jónás másod' izben küldeték Ninivébe, meg-hirdeti annak a' Nagy Városnak Lakosinak, hogy el-fogna süllyedni; mellyre a' Ninivének Királyja és Népei meg-illetődvén, böjtölének, és magokat meg-alázák, mellyre az ISTEN nékik meg-kegyelmeze. I. 1-4. II. 5-10.

TANUSÁGOK.

MEg-jegyzésre való dolgok, a' mellyek nékünk ebben a' Hiſtóriában Tanúságokat ſzolgáltathatnak, e' következendők.

1. Hogy Jónás, a' ki első izben nem mere el-menni Ninivébe, mikor az ISTEN néki azt parantsolta vala; Bátran el-méne oſztán, minekutánna tapaſztalta vólna az URnak Hatalmának az ő munkáit.

Illyen az ISTENnek ſanyargatásinak a' haſznok; Viſzſza-hozzák azok az Embereket az ő tévelygéseikből, kivált a' Kegyeseknek buzgóságokat fel-gerjeſztik, és inditják őket kötelességeknek jobban véghez való vitelére.

2. Az ISTEN Jónásnak parantsolá, hogy menne Ninivébe, és annak a' Nagy Városnak Lakosainak, melly a' bálványozásban, a' bújálkodásban és a' feslett életben egéſzen el-merült vala, hamar időn lejendő és végső veſzedelmet hirdetne.

Hogy az ISTEN előre meg-inteté a' Ninivébélieket, az, egy réſzről azt mutatja vala, hogy Ő haragra ingereltetett vólna azok által a' gonoſz tselekedetek által, a' mellyekben ők élnek vala; és más réſzről azt, hogy Ő-néki vólna még jó indúlatja ehez a' Néphez.

Illyen módon ſzokták az Em-

bereknek bűneik, és kiváltképen a' nagy Városokban és Fejedelmeknek Udvaraikban esni ſzokott bűnők fel-gerjeſzteni az ISTENnek haragját; és az ISTEN azonkőzben az ő kőnyőrűletességéből meg-fenyegetteti az Embereket, minekelőtte őket meg-bűntetné; A' végre, hogy előzzék-meg az Ő Itéleteit a' meg-térés által.

3. Ninivének Királyja és Népe, a' kik meg-értették vala a' Jónás ſzemélyjén esett tsudát, meg-alázák magokat, és meg-térének az ő bűneikből; és az ISTEN meg-engeſztelődék hozzájok.

Ez minket arra tanit; Hogy a' meg-alázódás, a' bőjtőlés, és a' meg-térés hathatós eſzkőzők az ISTEN' Haragjának el-forditására, és az ISTEN véghetetlenűl Jó lévén, a' leg-nagyobb bűnősőknek-is meg-kegyelmez, mihelyt el-hagyják az ő bűneiket.

Végezetre, ez a' Hiſtória juttassa eſzűnkbe minékűnk azt, a' mit mond URunk az Evangyéliomban, Szent Mát. XII. 41. *A' Ninivébéliek az Itélet' napján feltámadnak e' Nemzetséggel egybe, és kárhoztatják ezt, mivel ők meg-tértenek a' Jónás' prédikállására, és imé nagyobb vagyon ez helyen Jónásnál.*

Ebből meg-itélhetjűk azoknak a' Kereſztyéneknek kárhoztatásokat, a' kik a' Jésus Kristusnak ſzava által hivattatván a' meg-térésre, arra meg-nem fognak jobbúlni.

IV. RÉSZ.

Jónás látván hogy az ISTEN meg-kegyelmezett vólna a' Ninivébéliek-nek, azon meg-haragſzik, és a' Halált kivánja.

De az ISTEN, hogy meg-esmértesse véle, hogy ő ok nélkűl haragudna ekképen, meg-ſzárazt egy fel-futó leveles zőldséget, a' mellynek árnyéka alá vette vala Jónás magát. I. 1-4. II. 5-11.

TANUSÁGOK.

JÓnásnak azon vala Haragja, hogy az ISTEN meg-kegyelmezett vólna a' Ninivébéliek-nek, ollyan erőtlenség vala ő benne, a' minéműek találtatnak még a' másként kegyességgel biró ſzemélyekben-is, és a' mellyeket az ISTEN nékiek meg-ſzokott botsátani.

Ez a' neheztelés ſzármazik vala továbbá Jónásnak attól való tartásából, hogy valami gonoſzúl ne bánnának ő véle abban a' Tartományban, és ő hamis Prófétának ne tartatnék, minthogy az ő fenyegetése nem ment vala véghez.

2. Meg-

2. Meg-kell jegyzeni', hogy Jónás egy leveles zöldségnek árnyéka alatt ülvén, az ISTEN azt meg-száraztá, és midőn a' Próféta azon bánkodna meg-mutatá néki Ő Felsége, melly igen ok nélkül haragudna és félne azért, hogy Ninivé a' veszedelemtől meg-tartatott vólna.

A' mit az alkalmatossággal az ISTEN monda Jónásnak: Nagy Jóságot mutat ehez a' Prófétához, látni mindenek felett az Ő könyörületességét az Emberekkez és még a' kisdedekhez-is.

Ez a' Jósággal tellyes ISTEN nem gyülöl senkit-is az Ő Teremtései közzül; és nem hogy azokat bóldogtalanokká tenné, és gyönyörködne azokat szenvedésben lenni látni, sőt inkább hajlandó azoknak kedvezésre, és vélek jól-tételre.

Az URnak ez a' nagy Jósága illesse-meg a' mi szíveinket Ő hozzája-való szeretetre és hálá-datosságra, adjon belénk szeretetnek indúlatit minden Emberek aránt, és kötelezzen arra, hogy légyünk irgalmasak, miképen a' mi Mennyei Atyánk Irgalmas.

MIKEÁS PRÓFÉTA KÖNYVE.

Mikéás él vala Ésaiásnak és Hóseásnak idejekben. Az ó Prófétziájának a' tzélja, meg-feddeni az Izrael' Országabéli 'Sidóknak bűneiket, és főképen a' Júda Országabéliekét, birdetné nékiek az ó romlásokat, és meg-jövendólni az ISTEN' Népének helyre állittatását, és a' Messiásnak el-jövetelét.

I. RÉSZ.

Azt mondja Mikeás; hogy az ISTEN el-fogná pusztitani Samariát, melly az Izrael Országának Fő Városa vala, és Jérusálemet a' Júda Országának Fő Városát, a' nagy bálványozásért, a' mellyre ezek a' két Országok önnön-magokat adták vala.

Meg-jövendöli Izrael és Júda földén lévő fok Városoknak-is pusztúlásokat, Sáfirnak, Marótnak, Saa-

nánnak, úgy Lákisnak, és többeknek-is. I. 1-10. II. 11-16.

TANUSÁGOK.

EBből az első Részből azt kell kőzönségesen meg-gondolnunk; Hogy a' Mikeás Jövendőléseinek igaz és Istentől származott vóltok meg-tetszik nyilván a' bé-tellyesedésből; az Izrael' Országa el-pusztittatván az Assiriabéliek által, és a' Júda Országa azon Assiriabéliek által ostromoltatván Ezékiásnak Királysága alatt, és végre el-pusztittatván a' Babilóniabéliek által, kik a' Sidókat fogságra el-vivék.

2. Derekasan szükség figyemezni az URnak Felséges-vóltának le-irására, mellyet találunk ennek a' Könyvnek kezdetében.

A' minket arra tanit; Hogy az Istennek határ nélkül való Hatalma vagyon, semmi Ő-néki ellene nem állhat, és ezzel az Ő Hatalmával szokott élni Ő Felsége az Ótet meg-bántóknak ostorozásokra, valamint elő-vészi azt az Ótet félőknek óltalmazásokra.

Meg-tetszik ez az Izrael és Júda főbb Városaiknak el-pusztittatatásokban, és ezeknek a' két Országoknak el-romlásokban, a' mellyek-is azért, hogy az Istent haragra ingerlették vala az ő bálványozásokkal, és sokféle gonosz tselekedeteikkel, meg-fosztatának az ő óltalmazásától, és az ő ellenségeiknek kezeikbe adatának.

II. RÉSZ.

Mikeás, minekutánna szóllott vólna az Első Részben a' Sidóknak bálványozásokról: szóll ebben azokról az igazságtalanságokról és erőszaktételekről, a'| mellyek véghez mennek vala kőzöttök; főképen a' Nagy Rendek által és a' Magyistratusok által, és nékiek hirtelenséggel való romlást hirdet.

TANUSÁGOK.

PAnaszolkodik ebben a' Részben a' Próféta, hogy a' Sidók, és kivált a' Főbbek kőzöttök, telhetetlenek és igazságtalanok vólnának, úgymint kiknek nem egyéb vólna a' tzeljok, hanem hogy magokat gazdagithanák, és a' végre mindenféle módot és eszközt elő-vennének.

Tovább még azzal vádolja őket hogy az URnak Prófétáit akarják vala meg-tiltani, hogy ne szóllanának nékiek, és inkább hallgatják vala a' hamis Prófétákat.

Végezetre, bizonyságot tészen; Hogy az Isten ő vélek hamar időn meg-fogja éreztetni az Ő Igazságának munkáit, kiűzvén

ûzvén ôket a' Földről, a' mellyben laknak vala.

Innét már nem lehet benne kétségünk hogy a' Méltóságban lévô személyeknek bûneik, az igazságtalanság, az erôszaktétel, a' meg-gazdagodásnak kivánsága, és az ISTENnek az ô Szolgai által és Beszéde által tétettetni szokott Intéseinek meg-útálása, szörnyû nagy veszettségnek a' jelei ne vólnának, és hogy az ISTEN végre egy vagy más módon ezekért a' bûnökért boszszút ne állana, mikor az Emberek azokban megátalkodással meg-maradnak.

III. RÉSZ.

A' Próféta tovább-is feddözik a' 'Sidóknak bûneik ellen. Szemekre hányja az Elöljáróknak az ô telhetetlenségeket, az ô álnokságaikat, és gonosz tselekedeteiket. Szóll a' hamis Próféták ellen, a' kik megtsalják vala a' 'Sidókat, nékiek békességet igérvén, még pedig a' magok haszná'ért; és világosan mondja az URnak Nevében; hogy a' Népnek Fejeinek ezek a' bûneik lennének annak okai, hogy az ISTEN hamar idôn el-rontaná Jérusálemet és a' Templomot, és azokat rakás kövekké fogná tenni.

I. 1-4. II. 5-7. III. 8-12.

TANUSÁGOK.

TÉtetnek az ebben a' Részben lévô feddödések az Izraelnek Fejedelmei, Birái és Prófétái ellen, és meg-mutatják azt; hogy a' veszettség közönséges meg-orvosolhatatlan vala a' 'Sidók között Mikéásnak idejében; De a' gonoszoknak eredete azokban találtatik vala, a' kik a' Népnek Elöl-járói valának.

A' Birák és Tisztviselök nyilvánságosan az igazságtalanságra adják vala magokat, ajándékért itélnek vala, és fizetést vésznek vala.

Ezen fellyül a' Próféták és a' Papok, a' kik a' gonosznak ellene-állani tartoznak vala, hasonlóképen tsalárdok és béresek valának, a' kik a' Népnek hizelkedvén, azt a' testi bátorságban táplálják vala.

Ezeket a' nagy vétkeket a' Próféták igen gyakran hányják szemekre a' 'Sidóknak Fejeiknek, és ezekért jövendöli Mikeás, hogy a' 'Sion és Jérusálem rakás kövekké fognak tétetni.

Innét, akárki-is láthatja, mennyire meg-haragitják az URat a' közönséges Hivatalbéli személyeknek bûneik, az itélettételben való hamisságok, és a' Vallásnak Szolgaiban lévô hûségtelenség, és minémû nagy

gonoſzok következnek azokból az egéſz Népre.

Ezt annakokáért a' Biráknak, és Elöljáróknak, valamint ſzinte a' Tanitóknak-is ſzüntelen és derekasan magok előtt kell tartani; Az ISTENnek Szolgai kiváltképen tartoznak követni Mikeásnak ſzent bátorságát, és *az ISTENnek Lelkével be-tellyesedni, mint ő, hogy hirdessék Jákóbnak az ő gonoſzságát és Izraelnek az ő bűnét*; Az az, hogy megfeddjék a' vétket bátorsággal minden rendbéli ſzemélyekben, és világosan meg-jelentsék az Embereknek mind azt, valamit az ISTEN nékiek parantsol, hogy meg-mondjanak az ő Nevében; Mindenek felett attól meg-óltalmazván magokat, hogy a' bűnősöket el-ne áltassák, tsalárd reménységeket nyújtván azoknak, vagy el-titkolván a' veſzedelmeket a' mellyekkel fenyegettetnek.

IV. RÉSZ.

A' Próféta jövöndöli; 1. Hogy minden Népek fognak hivattatni az ISTENnek esméretére. 2. Hogy jóllehet a' 'Sidóknak fogságra kellene menniek Babilóniába: az ISTEN nékiek adni fogna békességet, és győzedelmet az ő ellenségeiken.

I. 1-5. II. 6-13.

TANUSÁGOK.

KÉt Jövendöléseket foglal magában ez a' Réſz. Az első arról vagyon; Hogy az idegen Nemzetségek meg-fognának világositatni az ISTENnek esméretivel, és el-fognának jöni, hogy őtet imádják és néki ſzolgáljanak.

Az az állapot a' mellyben a' Vallás és az Iſteni Tiſztelet valának Jérúsálemben a' 'Sidóknak Babilóniából való viſzſza-jövetelek után, nem felel-meg ennek a' Jövendölésnek ditsőséges bévóltának. Hanem ennek bétellyesedése találtatik a' Pogányoknak el-hivattatásokban, és azoknak a' Kereſztyén Vallásra való meg-térésekben.

Ez a' nagy és bóldog állapot meg-győzhet minket ennek a' Vallásnak Igazságáról, és azt meg-hirdető Prófétziáknak ISTENtől való ſzármazásokról, és támaſzthat bennünk nagy hálátadatosságot az ISTEN aránt és forró buzgóságot az ő ſzolgálatja aránt.

Mikeásnak másik jövendölése azt jelenti; Hogy a' 'Sidók Babilóniába el-fognának menni, de viſzſza fognának jöni hogy el-lakjanak Júdeában, és az ő ellenségeik meg-fognának ſzégyenit-

gyenittetni. Ez a' Prófétzia bétellyesedett valamint az elsőbb, melly annál inkább ſzolgálhat a' mi Hitünknek erősitésére.

Látjuk továbbá itten ki-tűndőkölni az ISTENnek Jóságát és ſzeretetét az ő Népéhez; Mivelhogy a' miképen fenyegeti a' 'Sidókat azzal, hogy őket el-küldi Babilóniába, és az idegen Nemzetségeknek kezekbe adja: úgy igéri hogy őket viſzſza-hozza, és győzedelmesekké téſzi minden ellenségeiken.

V. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek jövőndölései elő-adják; 1. Azokat a' Hadakozásokat a' mellyek fognának lenni Júda földében, Jérusálemnek meg-ſzállatását, a' 'Sidók Igazgatóinak meg-alázódását, a' Messiásnak el-jövetelét, ki Betlehemben fogna ſzülettetni, és az ő Orſzágának fel-állittatását.

2. Jövendöli Mikeás, hogy az Izraéliták meg-fognának az Assiriabélieknek és Babilóniabélieknek kezekből ſzabadittatni; ezek pedig adatni fognának az ő ellenségeiknek hatalmokba, és egéſzen meg-fognának rontatni.

I. 1-4. II. 5-15.

TANUSÁGOK.

VAgynak ebben a' Réſzben külömbb-külömbbféle Jövendölések, a' mellyeknek igazságok mind meg-erősíttetett a' bétellyesedés által.

2. Látjuk itten azokat a' bóldogtalanságokat, a' mellyek a' 'Sidókat nyomorgaták a' mi URunknek el-jövetele előtt.

Olvasunk mindenek felett egy Jövendölést, a' melly világosan jelenti, hogy a' Messiásnak Betlehemből kelletik vala ki-jöni.

Ez a' Prófétzia tökélletesen a' Jésus Kriſtusra illik, a' miképen meg-jegyzi Szent Máté az ő Evangyéliomának II-dik Réſzében, és ſenkire másra nem ſzabadtathatik.

A' többi Jövendölései-is Mikeásnak valóban bé-tellyesedtek. A' 'Sidók meg-ſzabadittatának, és óltalmaztatának az ISTENtől a' végre támaſztatott Királyok által, és viſzſza-jövének Júdának Földére; Az Assiriabélieknek és Babilóniabélieknek Birodalmaiknak végek lőn, és Babilon' Városa egéſzen elrontatott.

És igy, a' Prófétáknak Jövendöléseiknek ISTENtől való ſzármazások, és az ISTEN' Igéreteinek Igazságok nem hozattathatik kétségbe, valamint ſzínte kőzönségesen a' Vallásnak igaz-vólta és annak kötelességei-

ségeinek meg-tartásának szűkséges-vólta.

VI. RÉSZ.

Az ISTEN igen keményen és szívre-hato módon panaszolkodik a' Sidóknak háládatlanságokért, a' kik nem gondólván az ISTENnek minden időben vélek közlött jótétemányeivel ő tőle el-szakadtanak és őtet el-hagyták vala.

Azt mondja nékiek, hogy az ő Áldozatjaik és ajándékaik nem fordithatnák-el az ő Haragját; és hogy ő előtte valaki kedves lehessen, annak egyedűl való egy eszköze az, hogy tselekedje azt a' mi igaz.

Végre, szemekre hányja nékiek a' hamisságot, erőszaktételeket és tsalardságokat, a' mellyeket tselekesznek vala; de mindenek felett azzal vádolja őket, hogy *az Omri és Áchább' parantsolatit tartanák*, az az, azt a' bálványozó Isteni Tiszteletet kővetnék, a' mellyet ezek a' Királyok állitottak vala fel a' Tiz Nemzetségeknek Országában, és világosan mondja, hogy az UR mind ezek által a' nagy bűnök által fel-ingerelletvén, őket el-fogná boritani az ő ostoraival.

I. 1-5. II. 6-8. III. 9-16.

TANUSÁGOK.

EBből a' Részből a' mit meg-kell tanúlnunk, ez; Hogy az ISTEN tőkélletesen Igaz, és egyszersmind Szeretettel és Jósággal tellyes az Emberekhez: Nem egyéb Ő-nékie a' tzélja, hanem az ő javok, és a' végre áldja-meg őket az ő Jótétemányeivel, hogy magához vonja őket és kőtelezze arra, hogy Ötet szeressék és féljék.

Ezt adja-elő Mikeás igen szívre-ható szókkal, mikor azt mondja; Hogy *az URnak pere vólna az ő Népevel, és attól azt kérdené: Én Népem, mit vétettem te ellened és miben vóltam néked ártalmadra? tégy tudományt én ellenem.*

Az URnak ezek a' Beszédei igen világos módon meg-mutatják; Hogy az Emberek igen rút háládatlansággal vétkeznek, a' mikor pártot-űtnek ettől az illyen Jó ISTENtől, és ha az által az ő haragját magokra fel-gerjesztik: Semmit nem mondhatnak a' magok mentségére.

Második Tanúság ez; Hogy nem Áldozatok vagy Ajándékok által lehet az URnak eleibe menni és Ő-néki kedvét találni: Hanem *meg-mondotta az ISTEN nékünk mi légyen a' jó, és hogy Ő Felsége nem kiván egyebet az Embertől, hanem hogy tselekedjen igazságot, szeressen az irgalmasságot és alázatosságban járjon az ő ISTENével.*

Ezzel az ISTEN minket arra tanit; Hogy Ő tsak éppen az ollyan Isteni Tiszteletet vészi kedvesen, a' melly igaz lelkű-

ség-

séggel, az életnek ártatlanságával és a' szívnek alázatosságával vagyon egyben-kőttetve.

Ezek a' Vallásnak leg-valósságosabb kőtelességei, és ezeknek el-múlatásáért lett az, hogy a' 'Sidók, kik másként elég szorgalmatosak valának az Isteni Tiszteletnek Tzérémóniáinak, és külső kőtelességeinek gyakorlásában, még-is bóldogtalanúl veszénekel.

Végezetre, mivel az Isten világosan mondja, hogy Ő nem fogja ártatlanoknak tartani az igazságtalanokat, azokat a' kik hamis mértéket és hamis fontokat tartanak, és a' kik másnak Jószágát el-ragadozzák, akár erőszak-tétel által, akár pedig tsalárdság által és álnok mesterség által: Nem lehet benne kétségünk, hogy ezek a' nagy vétkek Ő-néki igen gyűlőlségesek nem vólnának, és ne vonnák azokban lélekzőkre az ő átkának munkáit.

VII. RÉSZ.

Mikeás siratja a' 'Sidóknak szőrnyű nagy veszettségeket, és kőzőttők uralkodó tetemes vétkeket.

2. Bóldog helyre állittatást igér nékiek és biztatja őket, hogy minekutánna valamelly ideig őket az ő ellenségeiknek kezekbe fogná adni, és méltán meg-fogja őket ostorozni, viszsza-adná nékiek a' békességet; és hasonló tsuda dolgokat fogna ő érettek tselekedni, mint az ő Atyjaiknak idejében tselekedett vala, a' mellyért-is ditséri és áldja Mikeás az URat. I. 1-6. II. 7-20.

TANUSÁGOK.

MEg-jegyezhetjük ebben a' Részben a' Prófétának panaszolkodását, a' 'Sidóknak nyújtott vigaszta talásait, és az Istennek való Hálá-adását.

1. Panaszolkodik a' 'Sidóknak veszettségeken, ezt mondván, hogy nem találtatnának többé kőzőttők igaz Emberek, mind tsak arra igyekeznének, hogy egymást gonoszszal illetnék; az igaz lelkű személyek kőztők ollyan ritkák vólnának, hogy még leg-kőzelebb-való Barátjának sem hihetne az Ember, és a' Birák fizetésért itélnének, és mindenféle sok hamisságokat tselekednének.

A' 'Sidóknak szőrnyű veszettségeknek ez a' Laistroma megmutatja az Isten' Bűntetéseinek Igazságát, a' mellyekkel őket meg-látogatá, és minket arra tanit; Hogy mikor az Istennek félelme, az igazság, a' tiszta szívűség szám kivettettek valamelly Tartományból, mikor a'

tsalárdság és az álnokság uralkodnak abban, és a' Magyiſtrátusok árúlják az Igazságot: Nem lehet hogy az ISTEN ezeket a' gonoſzságokat meg-ne bűntesse.

2. Jól meg-kell gondolni ezeket az Igéket, a' mellyekkel Mikeás vigaſztalja vala az ISTENnek Népét, mikor az nem ſok idő múlva az ő ellenségeinek kezekbe esendő vala: *Ne örülj én ellenségem az én nyavalyámon, mert noha el-eſtem, de fel-kelek; Mikor a' ſetétségben ülendek-is, az UR léſzen nékem világosságom. Az UR' Haragját hordozom, mert vétkeztem ellene; De azután megfogja látni az én ügyemet.*

Ezek a' gyönyörűséges ſzépbeſzédek tanitanak minket, az ISTENnek az Emberek aránt, és nevezetesen a' maga Anyaſzentegyháza aránt való ſzokott rendtartásáta, érezteti Ő azzal az ő Haragjának munkáit mikor vetkezni talált ő ellene; De azután meg-ſzánja azt és meg-ſzabaditja, és azon ſoha nem fognak az ő ellenségei erőt venni.

3. Az URnak ez a' ſzokott rendtartása minket arra kötelez; Hogy meg-esmérjük és dilsőitsük az Ő Hatalmát, Jóságát és Bőltseségét, és mondjuk Mikeással: *Kitsoda ollyan ISTEN mint Te vagy? Ki el-véſzed a' mi álnokságinkat, és a' Te örökségednek gonoſzságát el-hallgatod! Nem mind örökké tartja-meg az ő Haragját, mert gyönyör ödik az Irgalmasságban. Hozzánk térvén könyörúl rajtunk, és meg-fogja botsátani minden mi bűneinket.*

NÁHUM PRÓFÉTA KÖNYVE.

A' Náhum Próféziája Jóvendölés Ninivének romlása felől és az Assiriabéliek' Birodalmoknak vége felől, és úgy tartják, hogy élt vólna Náhum nyóltzvan eſztendőkkel Jónás után, a' ki hasonlóképen Próféétált vala a' Ninivébéliek ellen.

I. RÉSZ.

Náhum ditsőséges módon le-irja az IS-

az ISTENnek Felséges Nagyvóltát és Hatalmát, a' végre hogy megmutassa azt, hogy az Assiriabéliek nem állhatnának ő ellene, és akármelly nagy vólna-is az ő erejek, el-fognának rontatni; Midőn azonban a' 'Sidók, a' kiket ők annyi sok gonoszszal illettek vala helyre fognának állittatni, és meg-fognának tartatni.

TANUSÁGOK.

A' Náhum' Kőnyvének' alkalmatosságával azt kell megjegyzeni; Hogy az ISTEN támaszta egynéhány Prófetákat, a' kik meg-hirdetnék nem tsak a' 'Sidóknak, hanem más Népeknek-is és nevezetesen az Assiriabélieknek romlásokat, kiknek Birodalmok igen hatalmas vala, és a' kik nyomorgatták vala az ISTEN' Népét; Az ő Királyjaik *Púl*, *Tiglát-Piléser*, *Salmanasár*, és *Sénakérib* kűlőmbbkűlőmbbféle izben fel-jővén az Izraelnek Főldére, és ottan pusztitásokat tévén.

Ezek a' jővendőlések vigasztalhatják vala a' 'Sidókat, és megmutathatják vala nékiek, valamint magoknak a' Bálványozó Nemzetségeknek-is, hogy a' Mindenható ISTEN és e' Világnak URa engedné-meg ezeknek a' Nemzeteknek, hogy ártsanak az ő Népének, és az szóllana a' Prófétáknak szájok által.

Ez után, szűkséges megjegyzeni; Hogy Jónás lévén Ninivébe kűldetett mintegy nyóltzvan esztendőkkel a' Náhum' Prófétálása előtt: Akkor el-forditották vala a' Ninivének lakosai az ő meg-térések által az ISTENnek Haragját; De az után visza-esvén az ő bűneikbe, és a' 'Sidókon nagy gonoszokat vivén-véghez, Náhumnak az parantsoltaték, hogy jővendőlné-meg Ninivének és az Assiriai Birodalomnak egészen való el-romlását.

Az ISTEN meg-kegyelmez az Embereknek, mikor ők magokat meg-alázzák, őket el-tűri; De mikor viszsza-térnek az ő bűneikre, véghez-viszi osztán rajtok az Ő Igazságának sententziáját.

3. Meg-kell tudni, hogy ezek a' jővendőlések, a' mellyeket szólla Náhum az időben mikor még hatalmasok és rettenetesek vólnának az Assiriabéliek, egészen bé-tellyesedének mint egy kilentzven esztendők múlva; Nabopolassár a' Nagy Nabugodonozornak Atyja Babilóniának Királyja el-rontván Ninivét, és véget vetvén az Assiriabé-

riabélieknek nagy erős Birodalmoknak. Ez, erős bizonysága enneka' Könyvnek Istentől ſázrmazott vóltának.

Továbbá pedig az, a' mit Náhum mond ollyan nagy méltóságos módon az URnak végheteten Hatalmáról és az ő Igazságáról: Minket arra tanit; Hogy az Isten illyen Nagy és illyen Hatalmas lévén: Azok a' kik Ötet boſzſzúval illetik nem állhatnak ellene Ő-néki, és ſemmi nem árthat azoknak a' kik félik ötet és biznak ő benne.

II. RÉSZ.

A' Próféta jövendöli, hogy Ninivé Várossa az Assiriabéli Birodalommal együtt, mellynek Fő Városa vala, hatalmas ellenségtől fogna ostromoltatni, és ellent nem állván az ő erős vólta, meg-fogna vétetni, el-fogna prédáltatni és egéſzen puſztittatni. Ez a' puſztitás itten Prófétai példás beſzédekkel adatik-elő.

TANUSÁGOK.

LÁtjuk ebben a' Réſzben annak le-irását, a' mi esék az Assiriabélieken és Nininivé Városán valamelly idővel azután, hogy ez a' Prófétzia mondatott.

Ez a' Város, melly ollyan régi, ollyan hatalmas és ollyan gazdag vala, meg-véteték a' Babilóniabéliek által, az ő Házai és Palotái el-rontatának, Lakói a' győzedelmeseknek prédáik levének, és az Assiriabélieknek Birodalmoknak vége ſzakada.

Ez az illyen meg-gondolásra méltó állapot jobban-jobban elhitetheti velünk, hogy ezek a' Próféták' Jövendölési Istentől ſzármaznak vala; hogy vagyon Ifteni Gondviselés, melly igazgat minden dolgokat Igazsággal és Böltseséggel, és ollyan Hatalommal, a' mellynek ſemmi ellene nem állhat, és hogy azon Isten a' ki ekképen megbünteti és meg-alázza a' Népeket és az Orſzágokat, minden Embereknek-is Itélő-Birájok, és meg-fog fizetni kinek-kinek az ő tselekedetei ſzerént.

III. RÉSZ.

Náhum még-is jövendöli Ninivének romlását, a' mellyet *Vérſzopó* Városnak nevez azokért a' kegyetlenségekért a' mellyeket az gyakorlott vala.

Azt mondja, hogy ez a' Város, melly ollyan hatalmas és ollyan kevély vala, el-fogna puſztittatni és prédáltatni, azért mert tellyes vólna hazugsággal és kevélységgel, és meg-fertéztette vólna magát az ő paráznaságaival, az az, a' benne uralkodó bálványozással.

Azt mondja tovább, hogy a' miképen *Nó*, melly Égyiptomban egy nevezetes Város vala, és a' mellyet a' hires

a' hires *Thébás*nak lenni tartanak, el-rontatott vala Sénakérib által, Ninivé-is hasonlóképen fogna járni: és sem gazdagságai, sem erős Férjfiai, sem az ő nagy Népe őtet attól meg-nem óltalmazhatják; és soha abból a' romlásából fel-nem fogna épűlni. I. 1-7. II. 8-19.

TANUSÁGOK.

NInivének és az Assiriabéliek' Birodalmának el-romlásában, melly-is e' Világon lévő leg-régibb és leg-virágzóbb egyik Birodalom vala: meg-kell azt esmérnűnk; Hogy az ISTENnek Hatalma véghetetlen, és hogy Ő el-forditja mikor néki tetszik, a' leg-nagyobb Birodalmakat-is.

Az URnak Hatalmán kivűl, meg-kell itten jegyzenűnk az ő Igazságát-is, mert az Assiriabélieknek az ő kevélységek, bújálkodások, igazságtalanságok, bálványozások, és az Izrael' Népén véghez vitt erőszaktételeik inditák az ISTENt arra, hogy őket ezekért igy-el-pusztitaná; Mindenkor azonképen fog lenni a' dolog: Az ISTEN meg-fogja mindenkor alázni a' kevélyeket és meg-bűnteti azokat, a' kik gonoszságban és istentelenségben élnek; kivált, mikor meg-átalkodva meg-maradnak az ő tetemes bűneikben.

Meg-kell végezetre gondolni; Hogy az ISTEN előre meghirdetteté Náhum által ezt a' Ninivének romlását, az ő Népének vigasztalására, melly az Assiriabéli Királyok által nyomorgattatandó, és el-foglaltatandó vala. Azért-is tselekedé azt Ő Felsége; Hogy ezek a' bálványozó Nemzetek ne ditsekednének véle hogy a' 'Sidókat meg-győzték vólna, és hogy az egész földőn meg-tetszene, hogy az tsak ISTENnek Akaratjából és meg-engedéséből esett vólna, a' ki-is az Assiriabéliek által akarta vala a' maga Népét meg-ostorozni.

HABAKUK PRÓFÉTA KŐNYVE.

Prófétált Habakuk kevéssel Jérusálemnek meg-vétele előtt, majd szinte az időben, a' mellyben Jérémiás.

Azt jövendöli, hogy az ISTEN meg-bántatván a' maga Népének bűnei által, adni fogná azt az ő ellenségeiknek a' Káldeusoknak kezekbe; és annakutánna a' Káldeusok-is megfognák tapaſztalni az ő boſzſzúállását.

I. RÉSZ.

Az első Réſzben Habakuk három dolgokat tselekeſzik:

1. Azon panaſzolkodik, hogy a' 'Sidóknak az ő veſzettségeknek mértékek bé-tőlt vólna.

2. Azt mondja, hogy az ISTEN ő ellenek el-fogná hozni a' Káldeusokat;

3. Könyörög az ISTENnek, ne hagyja-el a' maga Népét, azon tett boſzſzúságokért álljon boſzſzút, és ne ſzenvedje-el, hogy azon az ő ellenségei erőt végyenek, vagy hogy az ő győzedelmeket a' magok erejének vagy Bálványaikuak tulajdonitsak. I. 1-4. II. 5-11. III. 12-17.

TANUSÁGOK.

IMé ennek a' Réſznek három Tzikkelyjeiből ezeket a' Tanúságokat vehetjük:

Az elsőt a' 'Sidóknak abból az állapotjokból, a' mellyben valának kevéssel az ő romlások előtt. Habakuknak az ő panaſzolkodása, mellyen kezdi a' maga Prófétziáját meg-mutatja, hogy akkor erőſzaktételnél és igazságtalanságnál nem egyebet lehet vala ő közöttök látni, a' Törvénynek nem vala többé ereje nálok, az Igazság láb-alá vala tapottatva, és mindenféle ſzörnyű bűnök mivéltetnek vala közöttök.

Ez vala valóságos oka azoknak a' gonoſzoknak, a' mellyek ſzállának ő reájok, és igy ſzokta az ISTEN meg-büntetni azokat, a' kik a' gonoſzságokra és az istentelenségre adják magokat.

2. A' Káldeusoknak jövetelének, az ő kegyelmességeknek és Júda Földén leendő puſztitásoknak le-irásában meg-kell gondolni nem annyira a' Káldeusoknak hatalmokat és kegyetlenségeket, mint az ISTENnek Igazságát, a' ki ő vélek eſzközül él vala a' 'Sidóknak meg-büntetésére.

3. Habakuknak könyörgése, a' mellyel esedezék az URnak az ő ſegitségéért a' Káldeusok Királyjának kevélysége és erőſzaktétele ellen, a' ki-is őrülni fogna az ő győzedelmein, és azokat a' maga bálványainak fogná tulajdonitani, minket arra tanit; Hogy az ISTENhez folyamodjunk a' mi ſzükségeinkben, és a' veſzedelmekben a' mellyekben foroghatunk; és azt tselekedjük mindenek felett nagy buzgósággal és kiváltképen

való

való bizodalommal, mikor az ő Ditsőségének ügye forog.

Arra-is tanit ez a' könyörgés; Hogy az ISTEN Igaz, az Ő szemei tisztábbak hogy nem mint el-nézhetné a' másokon tett erőszakot; Nem szenvedheti-el a' nyomorgatást és az igazságtalanságot; és őtet a' maga tulajdon Ditsősége arra kötelezi; Hogy meg-szégyenitse a' kevélykedőket, és mind azokat, a' kik kevélyen fel-támadnak ő ellene.

II. RÉSZ.

A' Prófétának a' 'Sidókért az első Részben való könyörgésére az ISTEN felel ebben a' Részben.

Biztatja őtet, hogy jóllehet az ő Népének meg-szabadittatása, és a' Babilóniabélieknek meg-büntettetések el-halasztatnék egy ideig; De minden bizonnyal meg-fogna lenni, a' Babilóniabéliek meg-fognának büntettetni az ő kegyetlenségeikért és az ő feslett életekért, és mindenek felett az ő istentelenségekért és bálványozásokért, és nyilvánvaló fogna lenni, hogy ők hijában bíznának az ő hamis Isteneikben.

TANUSÁGOK.

ENnek a' Részsnnk olvasása, minket meg-tanithat arra:

1. Hogy békességes-tűréssel és erős hittel 's jó reménységgel várjuk az ISTEN' Igéreteinek bé-tellyesedését, soha el-nem hagyván magunkat, mikor azokat véghez vinni halasztja Ő Felsége.

Ezt az oktatást adja nékünk a' Próféta, ezt mondván: *Ha késéndik, várjad azt, mert kétség nélkül meg-lészen, és nem késik, az igaz Ember az ő Hitével él.*

2. A' Próféta magyarán megjelenti, hogy a' Babilóniabélieknek romlások bizonyos vólna, és azt okozni fogná az ő kevélységek, az ő erőszaktételek és az ő bálványozások.

Ez nékünk meg-mutatja, mitsoda tzélt tészen-fel az ISTEN magának az ő Itéleteiben, ezt tudni-illik; Hogy a' gonosz tselekedetekért boszszút álljon, és megmutassa azt, hogy Ő a' Leg-főbb UR, és a' minden Embereknek Itélő Birájok.

Habakuknak ezek a' fenyegetései továbbá, bé-tellyesedtenek: A' Babilóniabéliek meg-tapasztalák az Isteni Boszszúállást, a' miképen ő előttők az Assiriabéliek meg-tapasztalták vala, és illyen módon ezek a' két rettenetes Birodalmak, mellyek a' 'Sidókkal olly kegyetlenül bántanak vala, az ISTENnek Igazságának példáivá levének az egész Földnek láttára.

Vége.

Végezetre, az a' mit a' Próféta mond, hogy az ISTEN akarja vala meg-büntetni a' Babilóniai Királynak erőszaktételeit és igazságtalanságait: Alkalmaztathatik mind azokra, valakik bűnös eszközök által akarnak fel-emelkedni és gazdagodni.

Habakuknak ezek a' szavai: *Jaj annak, a' ki gonoszúl a' máset kivánja, az ő Házának öregbitésére*, méltók a' jól meg-gondolásra, valamint a' többi erről való mondások-is ebben a' Részben.

Ez a' Jaj nem kevesebbé tartozik a' magános személyekre, mint a' Királyokra; Fenyegeti mind azokat, valakik gonosz úton módon gyűjtik a' Jószágot, a' tapasztalás minden nap bizonyitja ennek igazságát: A' rosszúl gyűlt Jóknak birása soha nem lévén hosszú ideig tartó, és rend-szerént mindenféle átkokat vonván az igazságtalanokra és azoknak maradékaikra.

III. RÉSZ.

Ez itten Énekbe foglalt Könyörgés, a' mellyben Habakuk méltóságos beszédekkel hirdeti az ISTENnek Felséges Nagyvóltát, a' melly meg tetszett vala régenten, mikor a' Törvényt ki-adá a' Sinai Hegyen, és azokban a' Tsudákban a' mellyeket tselekedett vala Ő Felsége a' Kanaán' Földében, és a' körűllévő Királyokat és Népeket el-veszt-vén, és az Izrael' Fiait abba a' Tartományba bé-állitván.

Ennek az Éneknek a' tzélja vala a' Sidókat vigasztalni, és őket egészen bizonyosokká tenni a' felől, hogy az ISTEN őket el-nem fogná hagyni, és még meg-fogná a' maga Hatalmát mutatni az ő meg-szabadittatásokra a' Káldeusoknak nyomorgatások alól.

TANUSÁGOK.

EBből a' Könyörgésből tazto-zunk meg-tanúlni; Elsőben, meg-emlékezni az ISTENnek Jótéteményeiről, azokról meg-szűnés nélkül elmélkedni; Főképen gondolkodni azokról a' Tsudákról, a' mellyeket a' mi URunk Jésus Kristus tselekedett a' mi meg-váltatásunkért, a' mellyek-is sokkal fellyül-haladják azokat, a' mellyeket a' Próféta itten hirdet ebben a' Részben.

Másodszor; Az UR Hatalmának és szeretetének mind ezeknek a' munkáinak meg-gondolása gerjesszen-fel a' mi szíveinket Ő hozzá való Háládatosságra és szeretetre; Mindenek felett, tőltsön-bé erős bizodalommal a' leg-nagyobb nyomoruságoknak idején-is.

Az ISTEN, a' ki minden időben

ben illyen ſzembe-tűnő világos jeleit mutatta az Ő Hatalmasságának, az Ő Igazságának, és az Ő Anyaſzentegyházához és Fiaihoz való ſzeretetének, mindenkor ugyan az; és annak okáért lehetetlen, hogy ſoha-is el-hagyja azokat, a' kik Övéi, és a' kik Ő benne reménylenek.

SÓFÓNIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE.

Sófóniás küldetett vala a' Júda Országábéli 'Sidókhoz Jósiásnak uralkodása alatt, valamelly idővel az ő romlásoknak előtte, hogy őket meg-téritené a' bálványozásból és több más bűneikből, és őket fenyegetné, hogy ha azokban meg-maradnának: Tsalhatatlanúl el-fognának pusztittatni a' Káldeusok által.

I. RÉSZ.

Ez első Réſzben Sófóniás azt hirdeti, hogy az ISTENnek Haragja fogna ſzállani Jérusálemre, annak Lakóira, a' Királyi Familiára, és Júdának egéſz Orſzágára, azért hogy a' 'Sidók fel-boſzſzantották vólna az URat az ő gonoſzságaikkal, és mindenek felett a' hamis Iſteneknek tiſztelétével, valamint az ő meg-nem téréſekkel-is.

A' Próféta le-irja a' 'Sidóknak ezen puſztúlásoknak ſzörnyűvóltát, és nékiek világosan mondja, hogy attól meg-nem óltalmazhatják magokat ſem gazdagságaik által, ſem pedig az ő erejek által.

I. 1-13. II. 14-18.

TANUSÁGOK.

AZ Isten az Ő Nagy Jóvóltától indittatván a' 'Sidók aránt, támaſztá Sófóniáſt Jósiásnak Királysága alatt, ollyan időben a' mikor mindenek nagy rendeletlenségben valának, és a' mikor a' 'Sidók el-merűltenek vala a' bálványozásban, az iſtentelenségben és leg-gyalázatosabb bűnökben.

Ennek a' Prófétának Istentől ez vala parantsolatja, hogy a' 'Sidókat intené a' meg-téréſre, és hirdetné nékiek az ő végső veſzedelmeket; A' mellyet Hulda Próféta-Aſzſzony-is mondott vala nékiek azon időben. Lásd

2.Kir. Könyvének XXII. Részében, 14. vers.

2. Látjuk itten, Hogy a' 'Sidók végső pusztúlásra juttatandók valának, és az Isten feltette vala magában, hogy valóban meg-látogassa, és keménnyen 's példás boszszúállással meg-bűntesse az ő pártűtéseiket; melly-is meg-lőn azután az Égyiptombélieknek és az Assiriabélieknek Júda Földére való bé-űtések által, és végre Káldeusok által, a' kik meg-vévék és el-ronták Jérusálem Városát.

Innét tanúljuk-meg; Hogy semmi nem állhat ellene az Istennek Hatalmának és Igazságának, és hogy rettenetes dolog az Ő Kezeibe esni, mikor Ő bűntet.

Mindeneknek felette, a' 'Sidóknak ez a' romlásoknak Napjának Le-irása, mellyet itten olvasunk, juttassa eszűnkbe az Itéletnek Nagy Napját, és azt a' réműléſt, a' melly akkor a' gonoszokra fog szállani.

Utóljára, gondolóra vehetjük mind ezeknek a' bóldogtalanságoknak az okát, a' mellyekkel a' 'Sidók el-borittatának.

El-hagyták vala ők az URat, és meg-veszteget ték vala az ő tiszteletét, és ebben a' pártűtésnek és istentelenségnek állapotjában még-is testi bátorságban élnek vala, és azt hitetik vala-el magokkal, hogy az Isten semmi gonoszszal nem fogná őket illetni.

Igy szokta az UR meg-bűntetni az Ő Tiszteletének megfertéztetését és a' gonoszban való meg-átalkodáſt; Főképen azokban, a' kiknek magát kiváltképen való módon meg-jelentette.

De az, végső meg-keményedéſt jelent, és kötelezi mindenek felett az Istent arra, hogy többé ne kedvezzen a' bűnősöknek, mikor ők igen nagy bűnökben élvén, és az Ő Itéleteivel fenyegettetvén, azoktól nem félnek, és nem igyekezik azokat el-kerűlni a' megtérés által.

II. RÉSZ.

Ebben a' Részben Sófóniás. 1. Inti a' 'Sidókat az ő bűneiknek megesmérésére és a' meg térésre, mielőtte végh vinné az ISTEN az ő Haragjának sententziáját.

2. Azt mondja, hogy az ISTEN meg-fogná ennek a' Népnek egy rémeg-fogná ennek a' Népnek egy rémeg-fogná ennek a' Népnek egy réme

biabéliek el-fognak puſztittatni, mint ſzinte az Assiriabéliek-is, a' kik akkor ollyan hatalmasok valának, és Ninivé-is, azoknak Fő Városok. I. 1-3. II. 4-15.

TANUSÁGOK.

EZ a' Réſz minket arra tanit; 1. Hogy mikor nyilván látſzik, hogy az ISTEN haragſzik: Az Ő Haragjának munkáinak meg-előzésére eſzközа' meg-jobbúlás; és hamarsággal való meg-téréssel kell őtet engeſztelni minekelőtte az Ő Fenyegetéseit véghez vinné.

2. Hogy azoknak kegyességek, buzgóságok és igaz lelkűségek a' kik ISTENtfélők, néhánykor el-téritik az ő haragját és boſzſzúállását: De ſoha el-nem múlatja Ő Felsége, hogy meg-ne emlékezne az Igazakról, mikor a' gonoſzokat bűnteti.

Ezt a' Tanúságot lehet vennünk Sófoniásnak ezekből a' ſzavaiból: *Keressétek az URat e' Földnek minden alázatosi, kik az ő Itéleteit tselekedtétek, keressétek az igazságot, keressétek az alázatosságot: Talám meg-óltalmaztattok ti az UR' Búsúlásának napján.*

3. A' Próféta jövendőli, hogy a' 'Sidókkal ellenséges Népek el-fognak puſztittatni, midőn azonban a' 'Sidókat ISTEN viſzſza fogja az ő Hazájokba vinni.

Ez a' Jövendőlés nem késedelmeze bé-tellyesedni: Babilóniának Királyja maga hatalma alá veté az itten nevezett kűlőmbbkűlőmbbféle Népeket, mindenek felett el-puſztittaték a' híres Ninivé' Városa, és az Assiriabélieknek Birodalmok.

Mind ezek a' meg-esett állapotok nékűnk azt mutatják; Hogy az ISTEN Igaz Biró, megzabolázza a' Népeknek és Királyoknak gonoſzságokat, kevélységeket és hatalmokat; Kezébe véſzi a' maga Anyaſzentegyházának ügyét, meg-tartja azt e' Világban eső változásoknak kőzepette, és azoknak boſzſzúságokra a' kik el-veſzteni akarnák.

III. RÉSZ.

Sófóniás utólsó Jajt kiált Jérusálemnek, azért hogy a' 'Sidók nem akarták vala az ISTENnek ſzavát hallgatni. Panaſzolkodik a' Biráknak igazságtalanságokról, a' hamis Prófétáknak hazugságaikról, a' Papoknakis iſtentelenségekről, és a' Népnek meg-átalkodásáról, a' melly nem jobbúlt vala az ISTENnek ſem látogatásaira ſem békességes-tűrésére, ſem más Népeknek és kivált a' Tiz Nemzetségeknek példájokra, a' kik az előtt valamelly idővel el-puſztittattak vala.

Ezért őket hirtelen való meg-emésztetéssel fenyegeti; Igérvén mindazáltal, hogy az ISTEN jól fogna tenni vélek, és még fogna örömre való okot nékiek adni, meg-hozván őket a' meszsze-földekből a' magok Hazájokba, és ott az ő kegyelmeivel gazdagon meg-áldván.

I. 1-8. II. 9-20.

TANUSÁGOK.

ITten a' Próféta azon panaszolkodik, hogy Jérusálemnek Városa nem akarta vala az ISTENnek szavát hallgatni, és a' fenyitéket meg-fogadni; az ő Magyistrátusai, Papjai és Prófétái istentelenek, igazságtalanok és el-vetemedtek valának, és az egész Nép végső meg-keményedésben vala.

Tovább, azt-is hozzá-adja; Hogy jóllehet ő közöttök vólna az UR, és minden nap meg-tselekedné azt, a' mi szükséges vólna arra, hogy őket magához téritené: Nem tudnák mi vólna a' szemérem, és a' bűnön való igaz bánat.

Ezeket a' panaszokat jól megkell gondolnunk, azt mutatják ezek nékünk; Hogy az ISTEN mindenkor Igaz és Jó, és igy hát az ő Itéleteinek és az Embereken eső gonoszoknak okát nem egyébütt kell keresni, hanem az ő gonoszságokban, és az Ő Felsége szavához való engedetlenségekben.

Mindenek felett láthatjuk ebben a' Részben; Hogy a' legnagyobb bóldogtalanság, melly eshetik valamelly Népen, és a' mi leg-bizonyosabban ki-tészi azt az ISTENnek Itéleteire, az, mikor a' Lelki vagy Világi Igazgatók el-hagyván az ő Hivataljoknak kötelességeit, a' Vallásnak és az Igazságnak törvényeit lábok alá tapodják.

2. Meg-kell jegyzeni; Hogy az ISTEN a''Sidókkal külömbkülömbféle Népeknek és mindenek felett az ő Atyjokfiainak az Izrael' Országának el-pusztittatását szemléltette vala a' végre, hogy ezekből a' példákból tanúlnák Őtet félni: De minthogy meg-maradának az ő engedetlenségekben: Az Ő Haragjának tűze meg-emésztendő vala őket.

A' kik látván az Isteni Igazságnak példáit és a' másokon eső bóldogtalanságokat, azokból nem tanúlnak: Sullyositják a' magok bűnét és büntetését, és az ISTEN' Boszszúállásának leg-keményebb munkáit várhatják magokra.

Végezetre, Sófoniásnak az ő fenyegetései után fel-tett Igére-

Igéretei arra tanitanak bennünket; Hogy mivel az ISTEN nem egyébért ſanyargatja az Embereket, hanem azért, hogy őket meg-oſtorozza és meg-tiſztitsa meg-ſzűnteti a' nyomoruságot, mihelyt meg-jobbúlnak. Ekképen adá-viſzſza a''Sidóknak a'békességet Ő Felsége, és viſzſzahivá őket Babilóniából, minekutánna bé-telének az ő Fogságoknak hetven eſztendejei.

AGGEUS
PRÓFÉTA KÖNYVE.

A' három utólsó Próféták, úgymint Aggeus, Zakariás és Malakiás próféltanak a' Sidóknak Babilóniából való viſzſza-jövetelek után.

Aggeusnak ez vala parantsolva; Hogy intené a''Sidókat a' Jérusálemi Templomnak meg-épitésére, és hirdetné nékiek, hogy a' Messiás hamar el-fogna jóni, és az ő Országának ditsősége igen nagy fogna lenni.

I. RÉSZ.

Aggeus az Első Réſzben azt veti ſzemekre a' 'Sidóknak, hogy ők jobban ſzorgalmatoskodnának a' magok Házaiknak épitésében, mint a' Templomnak fel-épitésében.

Azt mondja nékiek, hogy az ő reſtségek és kevés buzgóságok vólna az oka, hogy az ISTEN őket természetlenséggel meg-büntette vólna.

Mellyre Zorobábel, Jérusálemnek Fejedelme, Jóſua a' Fő Pap, és az egéſz Nép hozzá fognak az ISTEN' Házának meg-épitéséhez.

I. 1-4. II. 5-11. III. 12-15.

TANUSAGOK.

AGgeusnak a' 'Sidókra azért való feddődése, hogy elmúlatják vala a' Templomot épiteni, midőn azonban munkálódnak vala a' magok Házaiknak épitésében, minket annak meg-gonolására kőtelez; Hogy igen nagy bűnt tselekeſzik az Ember, mikor nagyobb ſzorgalmatossága vagyon az aránt, a' mi az ideig-való haſznot és ez életnek állapotit nézi, mint ſem az aránt, a' mi az ISTENnek Ditsőségét és az Ő Tiſzteletét illeti.

Meg-kell továbbá jegyzeni;

Hogy a' miképen meg-bűnteté az ISTEN a' 'Sidóknak ezt a' reſtségeket és lágy-melegségeket, az Ő munkáikat meg-nem áldván, és ſzűkséget 's terméketlenséget botsátván rájok: Ugy azok, a' kik nem viseltetnek buzgósággal az Ő Tiſztelетéhez, meg-foſztják magokat az Ő Jókedvétől; Midőn a' helyett meg-áldja azokat, a' kik keresik előſzőr az Ő Orſzágát, és Igazságát és a' kűlső áldásokkal együtt ád nékiék Lelkieket-is.

Végezetre, az az engedelmesség, a' mellyel Zorobábel Jérusálemnek Hadnagya, Jósua Fő Pap, és mind a' 'Sidók fel-indúlának Aggeusnak Intéseire, minket arra tanit; Hogy engedelmeskedéssel kell vennűnk azokat az Intéseket, a' mellyeket az ISTEN hozzánk tétet; és a' kik Méltóságban vagynak akár a' kűlső Társaságban akár pedig az Eklésiában, tartoznak bátor ſzível és minden tehetségekkel reá adni magokat a' kegyességnek munkáira, és az ISTEN' Tiſzteletének fel-állitására.

II. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek az első ſzakaſzſzában Aggeus azt jövendöli; hogy noha az a' Templom, a' mellyet a' 'Sidók akkor épitnek vala, mintegy ſemminek tetſzene a' Salamon Templomához képeſt: De ennek a' második Templomnak ditsősége nagyobb fagna lenni az Elsőnek ditsőségénél és az ISTENnek kegyelme abból fogna ki-áradni minden Népekre.

Tovább, azt mondja Aggeus, hogy a' 'Sidók és az Ő Aldozatjaik fertelmeseknek tartattanak vólna ISTEN előtt, és Ő Felsége reájok terméketlenséget botsátott vólna, mig el-múlatták vala a' Templomot épiteni; De már ezután meg-fogná őket áldani.

Meg-jövendöli utóljára, hogy az ISTEN el-forditana kűlömbb-kűlömbbféle Országokat, és meg-jutalmazná Zorobábelnek a' 'Sidók Fejedelmének Buzgóságát.

I. 1-9. II. 10-19. III. 20-21.

TANUSÁGOK.

LEhet itten tenni a' leg-fontosabb Jegyzéſt Aggeusnak abból a' Prófétziájából, a' melly azt adja-elő, hogy a' második Templomnak, melly a' Fogság után meg-épitteték, a' ditsősége nagyobb lenne annak az első Templomnak ditsőségénél, a' mellyet Salamon tsináltatott vólt, és a' melly a' Káldeusok által meg-égettetett vala.

Ez aránt azt kell meg-jegyzeni; Hogy a' Salamon' Temploma ſokkal-is gazdagabb és fényesebb vala annál, a' melly Aggeus-

geusnak idejében épitteték: De ennek a' második Templomnak a' ditsősége véghetetlenül nagyobb lejendő vala azért, mert a' Messiásnak ebben kell vala el-jöni.

Ez a' Jövendölés, a' mellynek igazságát és bé-tellyesedését sohol másutt nem találhatni, világosan jövendöli azt; Hogy a' Messiásnak addig kell vala megjelenni, míg a' második Templom fenn áll vala, és minthogy ez a' Templom többé nintsen meg: Szükségesképen megkell esmérni, hogy a' Messiás el-jött, és ez a' Messiás a' mi URunk JÉSUS.

Ez a' Prófétzia egyik azok közzül, a' mellyek leg-világosabbak és leg-nyilvánságosabbak az O Teſtamentomban.

Másik meg-gondolásra méltó dolog, a' mellyet ez a' Réſz ſzolgáltat, ez; Hogy a' 'Sidók fertelmeseknek tartattatnak vala és az ISTEN őket ſzárazsággal bűnteti vala, míg a' Templom nem épittetik vala.

A' honnét tanúljuk-meg, hogy nem lehet az ISTENnek áldásában réſzűnk, mikor az Ő Tiſzteletéhez hidegséggel viseltetűnk.

Végezetre, meg-kell jegyzeni, hogy az Aggeus jövendölései ſzerént a' Persiabélieknek és a' Görögöknek Birodalmaik a' kik el-nyomák a' 'Sidókat, el-rontatának, a' miképen a' Babilóniabélieké-is el-rontatott vala; A' 'Sidók meg-tartatának az ő Földökben, Zorobábel és az ő maradéki ditsőségben megmaradának elég hoſzſzú ideig; és végre, a' mi URunk ſzületék az ő Maradékiból.

Igy tellyesedtenek-bé mindenkor a' Prófétáknak jövendöléseik, és az ISTENnek Igéretei ſoha el-nem múlnak, hogy véghez ne menjenek.

ZAKARIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE.

Zakariás ugyan azon időben és azon dologért küldetett vala, a' mellyért Aggeus; Tudni-illik hogy ſerkentené a' 'Sidókat a' Templomnak felépité-

építésére. De az a' kiváltképen-való dolog ebben a' Könyvben, hogy itt sok Látások és Példázatok találtatnak, a' mellyek a' 'Sidókon esendő állapotokat jelentik; Látni itten külömbb-külömbbféle Jövendöléseket-is a' mellyek néznek a' JÉSUS Krisłusra, és nevezetesen az ő Jérusálembe való Királyi Bé-menetelére, a' harmintz ezüst pénzekre a' mellyeket felvón Júdás, hogy ótet a' 'Sidóknak kezekbe adná, a' 'Sidóknak veszedelmekre, és a' Pogányoknak Hivatalokra.

I. RÉSZ.

Ebben az Első Részben Zakariás két dolgokat tselekeszik;

1. Inti a' 'Sidókat, hogy térjenek-meg, és ne kövessék az ő Atyjaikat, a' kik a' Próféták' Intéseinek meg-útálásáért fogságra vitettenekvala.

2. Elő-beszéll két Látásokat; úgymint, *Egy veres Lovon ülő Férjfiat*, a' melly Látásnak értelme ez vala; hogy az ISTEN könyörülni fogna Jérusálemen, meg-fogná épiteni; és gondja fogna lenni Ő Felségének a' 'Sidókra; és azután *Négy Szarvaknak és Négy Kovátsoknak Látását*, melly azt jelenti vala, hogy az ISTEN el-fogná rontani a' 'Sidók' Ellenségeiknek tanátsokat és igyekezeteket, és meg-fogná az ő vélek ellenkező Országoknak és Nemzetségeknek hatalmokat törni.

I. 1-6. II. 7-17. III. 18-21.

TANUSÁGOK.

A' Mit itten meg-kell jegyzeni; Elősző, ez az Intés a' mellyet az ISTEN a' 'Sidókhoz tészen vala: *Térjetek én hozzám, és ti hozzátok térek.*

Ezek az Igék minket arra tanitnak; Hogy mihelyt azok a' kik az ISTENnek Haragját felingerlették az ő bűneik által, Ő hozzája igaz szível meg-térnek: Meg-kegyelmez nékiek, és az ő békességét és jókedvét nékiek viszsza-adja.

2. Az ISTEN azt mondatja a' 'Sidóknak; Hogy mivel az ő Atyjaik nem akartanak vólna meg-térni, sem szavokat fogadni a' Prófétáknak, kik az Ő Felsége Nevében őket intik vala, hogy térnének-meg az ő gonosz útaikról: Bé-tellyesitette vólna azokat a' fenyegetéseket, a' mellyeket ugyan azon Próféták nékiek hirdettenek valla.

Ez minket arra int; Hogy ne éljünk-viszsza-az ISTENNEK békességes-tűrésével, és ne útáljuk-meg az ő Intéseit és Fenyegetéseit.

3. Az ISTEN Látásokat és egy Angyalt láttata Zakariással, a' végre, hogy bizonyossá tenné az aránt, hogy Ő Felsége könyö-

könyörületességre indúlt vólna Jérusálemnek síralmas állapotján, és el-végezte vólna magában, hogy azt romlásából fel-építse, az el-nyomattatás alól ki-végye, és meg-óltalmazza az ő ellenségeinek szövetkezések és igyekezetek ellen.

Az Angyalnak ezek a' mondásai méltók a' meg-jegyzésre. Igen világosan tapasztalhatni azokban, hogy az ISTEN lát és igazgat mindent, valami esik e' Világban, és kiváltképen nagy gondja vagyon a' maga Anyaszentegyházára, akármelly állapotban légyen-is az, annak pártját fel-fogja, és soha nem hagyja azoknak a' kik azt igyekezik el-veszteni.

II. RÉSZ.

Az ISTEN láttat Zakariással egy Férjfiút, a' kinek kezében vala egy mérő kötél; mellyet az Angyal néki így magyaráz, hogy Jérusálem meg-fogna épittetni, és fognának benne lakni, és az ISTEN lenne annak kőfala.

A' Próféta hivja a' 'Sidókat, a' kik még valának Babilóniában, hogy jőjjenek-viszsza Jérusálembe; az ISTENnek Itéleteit hirdeti az ő ellenségeiknek, inti őrvendezésre a' 'Sidókat; és meg-jövendöli, hogy más Nemzetségek-is adni fognák magokat ő hozzájok, és azok-is az ISTENnek Népei lennének. I. 1-5. II. 6-13.

TANUSÁGOK.

LÁtni ebben a' Részben, valamint Zakariásnak egész Prófétziájában, az ISTENnek az ő szeretetének és óltalmazásának, mellyel a' 'Sidókhoz viseltetik vala, igen világos jeleit és bizonyságait.

Ezt jelentik mindenek felett ezek az Igék: *Lészek Jérusálemnek tüzes kófal kóröskörnyül. Örülj és örvendezz Sionnak Leánya, mert imé én el-mégyek, és lakozom te-közötted, azt moodja az UR.*

A' 'Sidóknak a' Babilóniai fogságból való viszsza-hivattatások, és azok a' kegyelmek, a' mellyeket az ISTEN nékiek ada Jérusálembe való viszszajövetelek után, meg-mutatják ennek az Igéretnek értelmét és igazságát.

De ez, még jobban illik a' Keresztyén Anyaszentegyházra. Az a' valóságos Sion, mellynek örökké meg-kell állani, és a' mellybe az idegen Nemzetségeknek bé-kell vala jöni, hogy ISTENnek Népeivé lennének; és annak közepette fog lakni mindenkor az UR, hogy néki óltalmazója légyen.

Ezeknek meg-gondolása igen hathatós lehet mindeneknek bizodalommal való bé-töltésére,

valakik az Anyaszentegyháznak igaz Tagjai, és azoknak a' kegyességben mind inkább-inkább való meg-erősittetésekre.

III. RÉSZ.

Zakariás látja a' Fő Papot Jósuát, hogy állana egy Angyal előtt, lévén néki jobb-keze felől valamelly Sátán, az az, Ellenség. Ez az Ellenség ábrázolja vala a' 'Sidókkal ellenkező Hatalmasságokat, a' kik meg-akadályozzák vala nekiek az ő Városoknak és Templomjoknak helyre-állitását. Lásd Esd. IV. 's a' t.

De az Angyal fenyegeti ezt a' Sátánt az ISTENnek itéletével; parantsolja, hogy Jósua öltöztessék-fel az ő Papi ruhájába; és igér ő-néki, mint a' 'Sidóknak-is, kiváltképen való áldást és óltalmat. Ez jelentetik ebben a' Részben a' meg-iratott Látáson, és azon a' Kövön a' kinek *hét szemei valának;* ezek a' szemek példázzák az ISTENnek Mindentudóságát és mindenekre ki-terjedő Gondviselését.

Mind ezeknek a' tzéljok vala azt elő-adni, hogy az ISTEN meg-fogná a' 'Sidókat, Jérusálemet és a' Templomot tartani, akármint ellenzenék az ő ellenségeik.

TANUSÁGOK.

EZ a' Rész nékünk ezeket a' három Tanúságokat adja elönkbe:

1. Hogy a' miképen a' 'Sidóknak ellenségeik ellenzik vala minden erejekkel régenten, hogy a' Templom és az ISTENnek Tisztelete helyre ne állittatnék: úgy azok, a' kik az ISTENnek Ditsőségéért munkálódnak, majd mindenkor meg-háborittatnak; De ezek az ellenzések nem nyomják-le az ő bátorságokat.

2. Az Angyal azt mondá a' Sidóknak Ellenkezőjének, hogy az ISTEN annak az ő gonoszságát és igyekezetét meg-fogná zabolázni; Jósua Fő-Pap fogná a' maga Tisztét a' Templomban gyakorolni, valamint annak előtte.

Az Angyalnak ezek a' beszédei, mellyek ollyan tapasztalható módon jelentik hogy az ISTEN meg-fogná óltalmazni Jérusálemet, és azokat, a' kik szívek szerént akarnák az ő Tisztelteének helyre-állittatását, minket bizonyosokká tésznek a' felől, hogy Ő mindenkor megfogja szégyeniteni a' tiszta Vallásnak és a' maga Anyaszentegyházának ellenségeit, és lészen óltalmazója és segedelme azoknak, a' kik Ő-néki hiven és igázán szolgálnak.

3. Jusson eszünkbe itt az a' Tanúság, a' mellyet Szent Péter és Szent Júdás ki-hoznak abból, a' mit az Angyal monda az Ellenkezőnek, a' ki a' 'Sidókat ellen-

ellenző Hatalmasságokat példázza vala: *Dorgáljon-meg téged' Sátán, az* UR. 2Pét. II. Rész. 11. vers. Júd. vers. 9.

Ezek az Apoſtolok meg-jegyzik ennek alkalmatosságával; Hogy mivel még az Angyalok-is nem mondanak kárhoztatásnak ſententziáját a' Méltóságban lévők ellen, hanem elégnek tartják azokat az ISTENnek Ítéletére hagyni: Tehát ſoha nem ſzabad ſzidalmazó vagy meg-útáló beſzédet ſzóllani azok ellen a' Felső Hatalmasságok ellen, hanem mindenkor nagy tartózkodással és betsülettel kell felőlők beſzélleni.

IV. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben Zakariás egy Arany Gyertyatartóról és két Olajfákról való Látáſt beſzéll-elő. Azt jelenti az, hogy Jérusálem és a' Templom meg-fognak épittetni ISTENnek ſegitsége által; és Jósua Fő Papnak és Zorobábel Fejedelemnek ſzorgalmatosságok által, a' kik neveztetnek két *olaj-fáknak és két olaj-forrásoknak*, melly nevezet az URnak két meg-kenetteteit jelenti.

TANUSAGOK.

EZ a' Látás, melly ebben a' Réſzben elő-adatik, minket arra tanit; Hogy az ISTEN a' miképen régenten Zorobábélt, és Jósuát a' 'Sidóknak két Fő-Vezéreit, meg-óltalmazzá ollyan időben, a' mellyben azok nagy ellenkezéseket tapaſztalnak vala; Ugy minden Ő hűséges Szolgait-is meg-áldja és meg-óltalmazza: De kiváltképen-való módon vélek vagyon azokkal, a' kik Előljárói állapotban, vagy a' ſzent Szolgálatban buzgósággal forgolódnak az ő Ditsőségéért, és az ő Anyaſzentegyházának épitésében.

V. RÉSZ.

Ez a' Réſz két Látásokat foglalbé. Az Első, egy Repülő Könyvnek vagy őſzve-hajtatott Levélnek Látása, a' mellyben irva valának azok az Átkok, a' mellyeket az ISTENnek Törvénye hirdet a' Lopóknak és a' hamisan eskűvőknek; Ez a' Látás jelenti vala a' képmutató és iſtentelen 'Sidókra következendő boſzſzú-álláſt.

Az az idő, a' mellyben Zakáriás prófétál vala, annak gondolására indithat bennűnket, hogy ez a' fenyegetés azokat illeti, a' kik tsalárdságot és ſzentség-töréſt ejtenek vala az aránt, a' mi a' Templomnak és az Iſteni Tiſzteletnek helyre állitására ſzenteltetett vala. Melly világosan meg-tetſzik azokból a' feddődésekből-is, a' mellyeket Malakiás ki azon időben prófétál vala, téſzen vala a' a' 'Sidók ellen.

A' második Látás vagyon egy *Éfáról*, melly a' Sineár földére, az az,

Babilóniába vitetik vala. Az Éfa, ollyan, mérték vala, a' mellyel Gabonát szoktak vala mérni; és ennek a' Látásnak értelme ez láttatik lenni, hogy a' 'Sidók bé-töltvén az ő gonoszságoknak mértékét, fogva elvitettenek vala Babilóniába, és illyen módon az ő gonoszságok mintegy oda vitetett vala-el.

I. 1-4. II. 5-11.

TANUSÁGOK.

ZAkariás a' melly Látásokat itten elő-beszéll, azok közzül az első minket annak meggondolására kötelez; Hogy az Istennek Átka üldözi az igazságtalanokat, a' hamisan esküvőket, és kiváltképen-való módon az istenteleneket, a' szentségtőröket és a' képmutatókat, a' kik meg-útálják a' Valláſt, és meg-fertéztetik az Isteni Szolgálatot.

Ez az Átok hozzájok ragad az ő személyeikhez, az ő jószágaikhoz, és még az ő maradékjokhoz-is; az Isten őket ekképen meg-büntetvén, és példáivá tévén az ő igaz Boszszúállásának.

A' másik Látás aránt meg-jegyezhetjük; Hogy a' miképen a' 'Sidók Babilóniába viteténekel az ő gonosz tselekedeteikért való meg-büntettetésekért; Ugy mindazáltal, hogy mineknek utánna azoknak büntetését hordozták vólna, sok ideig azon a' földön lakozván, az Isten őket onnét viszsza-hozá: Hasonlóképen meg-szokta Ő Felsége büntetni és ostorozni az Embereket, mikor az ő bűnöknek mértékét bé-töltötték; de tselekeszi azt ollyan tzéllal hogy ismét ki-végye őket a' büntetés alól, hogy annakutánna az ő szeretetének tzéljává légyenek.

VI. RÉSZ.

Egy Angyal Zakariással szemléltet négy szekereket, a' mellyek e' Világnak külömbb-külömbb részei felé menni vala. Ez a' Példázat azt látatik jelenteni, hogy nagy változások lettenek vala és fognának lenni a' Birodalmokban és az Országokban, és nevezetesen azokban a' Négy Birodalmokban, a' mellyekről Dániel és más Próféták szóllottanak vala; és ezeknek a' Változásoknak közepette az Isteni Gondviselés meg-fogná tartani a' 'Sidókat, és végheznéné a' maga Itéleteit az ő Ellenségeiben. Ez után, az Angyal azt parantsolá a' Prófétának, hogy vennéel az aranyat és ezüstöt, mellyet egynehány derék emberek ő-néki fognának adni, hogy azokból tsinálnának Koronákat Jósua Papnak, és azután azokat tenné a' Templomba emlékezetül. Ez, azt jelenti vala, hogy Jósua gyakorolni fogná a' Papságot, és a' Templom, és az Isteni Szolgálat

gálat fenn fogna tartatni. I. 1-8. II. 9-15.

TANUSÁGOK.

JOllehet az itten elő-adatott Látásokban vagyon homályosság: Mindazonáltal láthatni azokban kőzönségesen, hogy lettenek vala és még fognak vala lenni nagy változások e' Világban, és nevezetesen azokban a' Birodalmokban és Orszá-gokban, a' mellyeknek valamelly kőzők vala az ISTENnek Népéhez: De az ISTEN mind ezeket az állapotokat úgy fogná igazgatni, hogy a' Királyok és a' Népek nem egyebet fognának tselekedni, hanem tsak a' mit ISTEN el-végezett vala; és a' 'Sidók mindenkor fognák tapasztalni az ő szeretetét és óltalmazását.

A' második szakaszsza ennek a' Részsnek nevezetesebben elő-adja, hogy az ISTEN ditsőségesen meg-fogná jutalmazni Jósua Fő Papnak buzgóságát, és meg-fogná tartani a' maga szent Tiszteletét Jérusálemnek Városában.

A' honnét ezt lehet ki-hoz-nunk, hogy ha az ISTEN régenten védelmezé a' 'Sidókat és az ő Vezéreiket a' veszedelmes időkben, és ha meg-bűnteté a' Fejedelmeket, és az Országokat, a' mellyek őket haddal ostromolták vala: Tehát soha nem fogja meg-engedni, hogy e' Világnak és a' Pokolnak hatalmasságai erőt végyenek az ő Anyaszentegyházán; és a' Jésus Krisztus, ki annak Fő Papja és Királyja, azt mindenkor védelmezni fogja, és meg-ront mindent valami az ő Országának ellene szegezi magát.

VII. és VIII. RÉSZEK.

Ezek a' két Részek azon egy dologról vagynak, és nem kell egymástól el-szakasztatniok. A' 'Sidók azt tudakoztatják a' Papoktól: Kellene-é tovább-is meg-tartaniok némelly bizonyos Bőjtőket, a' miképen tselekedtenek vala a' fogságnak hetven esztendejei alatt? Zakariás erre nékik ISTEN parantsoltjából ezeket a' négy dolgokat mondja;

1. Kérdi tőlők: Vallyon ők igazán és ISTENnek bőjtőltenek vólna-é?

2. Azt veti utánna, hogy az ISTEN véghez vitte vólna az ő Prófétáinak fenyegetéseit, és mivel az ő Atyjaik az igazságban nem jártanak vólna, őket az egész Világon el-széllesztette vólna.

3. Azt mondja nékiek; Hogy az URat az ő Népéhez való nagy indúlatja és szeretete arra fogná kőtelezni, hogy azt viszsza-hózza és megáldja, tsak adnák magokat ezután már az ő Akaratjának tselekedésére.

4. A' Próféta felel a' 'Sidóknak

kérdésére, és világosan mondja; hogy azok a' Négy Böjtök, a' mellyek ez ideig meg-tartattak vala, a' Járusálem meg-szállatásának, megvétettetésének, a' Templom' el-pusztíttatásának, és Gedalia meg-ölettetésének emlékezetére, örömnek Napjaivá fognának változtattatni; sőt még sok Népek-is fognák ő hozzájok adni magokat az Igaz ISTENnek imádására.

VII. Rész. I. 1-6. II. 7-14. VIII. Rész. III. 1-17. IV. 18-23.

TANUSÁGOK.

EZek a' két Részek minket arra tanitnak;

1. Hogy a' Könyörgések és a' Böjtölések az ISTENnek nem tetszhetnek mikor nintsenek együtt a' meg-jobbúlással, és e' nélkül a' meg-jobbúlás nélkül semmibe hajtja az Ő-néki tétetni szokott tiszteletet.

2. Azoknak a' 'Sidóknak példájok, a' kik el-szélleszteténck a' Nemzetségek közzé, azért hogy nem jártanak vala igazságban, és meg-útálták vala a' Prófétáknak intéseiket és fenyegetéseiket, azt bizonyitja, Hogy az ISTEN keményen megbünteti az ő Beszédének megútálását, és a' gonoszban való meg-átalkodást.

3. Azokban az Igéretekben, a' mellyeket Zakariás tészen a' 'Sidóknak, és abban a' változásban, a' mellyet rendele az ő Böjtölésekre nézve, látjuk, hogy az ISTEN mindenkor szereti a' maga Eklésiáját, és minekutánna meg-alázta azt, békességet ád annak az Ő Hatalma által és örömet következtet a' bánatnak helyébe.

4. Jól meg-kell gondolni, a' mit mondata az ISTEN a' Próféta által a' 'Sidóknak: *Ezek a' dolgok, a' mellyeket tselekedjetek: Szólljon kiki Igazságot az ő felebarátjával, Igazságnak és békeségnek törvényét szólljatok a' ti kapuitokban, és senki felebarátja ellen gonoszt szívében ne gondoljon, és a' hazug esküvést ne szeressétek; Mert mind ezek, a' mellyeket én gyülölök, azt mondja az UR.*

Ezek a' gyönyörüséges beszédek minket arra tanitanak; Hogy leg-bizonyosabb és egyetlen-egy eszköze annak, hogy az ISTEN hozzánk jó kedvel légyen, ez; Hogy éljünk az Igazságban, ártatlanságban, Atyafiúi szeretetben és a' kegyességben.

A' VIII. Résznek utólsó szavai azt adják-elő; Hogy sok Népek fognák magokat adni a' 'Sidókhoz, hogy vélek együtt az ISTENT tiszteljék; és ez megis lett, elősször, mikor a' fogság után

után nagy számú személyek a' bálványozó Népek közzül a' Sidóknak vallásokra állottanak, és annakutánna, mikor a' Pogányok meg-tértenek a' Keresztyén Hitre.

IX. RÉSZ.

A' Próféta jövendöli, hogy a' Siriabéliek, a' Tirusbéliek, a' Sidonbéliek, a' Filisteusok, és a' 'Sidóknak több ellenségeik el-fognak veszteteni. Hirdeti Jérusálemnek az ő Királyjának jövetelét, a' fogva lévő 'Sidóknak meg-szabadittatásokat, és mindenféle áldásokat. I. 1-8. II. 9-17.

TANUSÁGOK.

VÉghez-vivé az Isten az Ő Fenyegetéseit a' Népek ellen, a' kikről ebben a' Részben szó vagyon, Nagy Sándor által, ki azokat maga hatalma alá hajtá, nem külömben a' 'Sidók által-is, a' kik birodalmok alá vetének sok Városokat Siriában, Edom földében és a' Filisteusoknak Földökön; A' miképpen láthatni Jósefusnak Históriájában és a' Makkabeusok' Könyveiben; és Ántiochus Epifánesen Siriának Királyján sok izbéli győzedelmeket vévének.

2. Azt-is jövendöli Zakariás, hogy ezek közt a'Népek közt igen nagy számú személyek fognának lenni a' kiket az Isten a' maga esméretére fogna hozni, melly meg-lön valósággal, sok Pogányok azokból a' Tartományokból bé-vévén a' 'Sidóknak Vallásokat.

3. Látni itt egy Jövendölést, melly világosan azt hirdeti, hogy az Isten fogna Jérusálemnek egy Hatalmas Királyt és Szabaditót küldeni, ez a' Király erötelen és el-vettetett állapotban fogna meg-jelenni, Szamár háton fogna ülni; De a' felöl az Ő véghetetlen Hatalmának jeleit fogná mutatni.

Ez a' Jövendölés bé-tellyesedék, a' mikor a' Jésus Krisztus bé-méne Jérusálembe Királyi módon halála előtt hat nappal, ülvén egy szamáron és nagy sereg Nép által kisértetett lévén. Mát. XXI. és mikor feltámadása után a' maga Országát fel-állitá e' Földön.

Egyik ez azok közzül, a' Jelek közzül, a' mellyekből megesmérhetjük azt, hogy Jésus a' Próféták által hirdettetett Messiás; és Zakariásnak ezek az Igéi: *Örülj Sionnak Leánya, imé a' te Királyod jö tenéked*, minket arra kötelesznek; Hogy mi-is légyünk társak ebben az örömben, a' mellyet a' Messiásnak el-jövetelének kell vala hozni az

ni az Anyaszentegyháznak, és adjuk alája néki magunkat, mint mi Jó és Nagy Királyunknak, ki mi rajtunk nem egyéb végre uralkodik, hanem hogy bóldogokká tégyen bennünket.

X. RÉSZ.

Zakariás, minekutánna a' fellyebbvaló Részнek végén azt igérte vólna a' 'Sidóknak, hogy az ISTEN nékiek bőséges és mindennémű áldasokat fogna adni, inti őket, hogy azoknak meg-nyeréséért az ISTENhez folyamodjanak és nem a' bálványokhoz, a' miképen annak előtte tselekedtenek vala, el-hitettetvén az ő Vezéreik által és a' hamis Próféták által, melly az ISTENnek haragját ő ellenek fel-is gerjesztette vala.

Igéri újobban, hogy az ISTEN, ki segitségek vólna a' 'Sidóknak, őket őszve-fogná gyűjteni azokból az Országokból, a' hová sokak közzűlök még el-szélledve vólnának, és végképen meg-fogná rontani az Assiriabélieknek, Egyiptombélieknek és az ő Népe több ellenségeinek hatalmokat és kevélységeket.

I. 1-3. II. 4-12.

TANUSÁGOK.

EZ a' Rész minket ennek meggondolására kötelez;

1. Hogy az Isten lévén minden ideig való Jóknak szinte úgy mint a' Lelkieknek Adója: Tsak egyedűl ő tőle kell azokat várni, és hogy meg-nyerhessük azokat, tartozunk ő tőle kérni, és néki hiven szolgálni.

2. Hogy mind azok a' Próféták, valamellyeket Zakariás és más Próféták mondottanak vala a' 'Sidóknak viszsza-jövetelekről, és azoknak a' Népeknek romlásokról, a' mellyek ő ellenek hadakoztanak vala, bétellyesedtenek; Azért hát nem lehet benne kétségünk hogy az Istennek Lelke nem ihlette vólna ezeket a' szent Férjfiakat, és hogy az ő Irásaikban bé-foglalt Tudományt nem tartoznánk ugy venni, mint tulajdon az Istennek Beszédét.

XI. RÉSZ.

Ez a' Rész kőzönségesen szóllván, meg-jegyzi az ISTENnek az Izrael' népén való Itéleteit. A' Próféta azokat ezzel adja-elő, hogy azt mondja, hogy ő-néki az ő kezében *két veszszei*, az az, Pásztori páltzái valának; az egyik neveztetik vala *Szépségnek*, melly jelenti a' 'Sidóknak az ISTENnel való szővetségeket; a' másik pedig *Egyességnek*, melly a' két Népeknek Izraelnek és Judának egyesittetését jegyzi.

Azt mondja, hogy ezek a' két veszszők el-töretének, annak jelentésére, hogy az ISTEN nem fogná legeltetni vagy igazgatni többé a' 'Sidókat, hanem el-fogná őket szélleszteni e' Világon.

Azt veti utánna, hogy három *Pásztorok*,

torok, vagy *három rendbéli Igazgatók botsáttattak-el tőlök egy Hónapon;* melly azt jelentheti, hogy a' 'Sidóknak főbb rendű Igazgatóik el-fognának tőröltetni kevés idő alatt.

Láthatni itten azt a' Jövendölésis, a' melly azt adja-elő, hogy a' mi URunk harmint ezüst pénzekért fogna el-adattatni.

TANUSÁGOK.

EZeket a' két Tanúságokat jegyezhetjük-meg ebből a' Részből: 1. Hogy a' miképen az a' Szövetség, a' mellyet ISTEN a' 'Sidókkal kötött vala, nem akadályozá-meg azt, hogy őket meg ne vetné, azért hogy azt meg-rontották vala: Ugy az a' Szövetség, a' melly Szövetségünk nékünk vagyon az ISTENNEL, nem fog meg-tartani az ő Haragjától ha meg-rontjuk azt, és ha Ő hozzá hitetlenek lejéndünk.

A' második Tanúság léfzen ezekből az igékből: *Harmintz ezüst pénzt adának béremben, és monda az UR énnékem: Vesdd a' Fazekasra e' nagy bért.*

Az Évangyéliom meg-jegyzi, hogy ez a' Jövendölés bé-tellyesedék akkor, a' mikor Júdás a' 'Sidóktól harmintz ezüst pénzt vön hogy kezekbe adná a' Jésus Krisztust nékiek, és mikor a' 'Sidók ezt a' pénzt, a' mellyet Júdás el-vete a' Templomban, fordíták egy Fazekasnak mezejének meg-vevésére.

Ez a' Jövendölés igen világosan meg-mutatja; Hogy azok, a' mellyek a' Jésus Krisztuson estenek, az Isteni Gondviselés által igazgattattanak, és annyi fok idővel előre meg-mondattanak ebben a' Prófétziában, a' végre, hogy ezekről a' jelekről Ő Messiásnak lenni esmértetnék. Lásd Szent Máté XXVII. 9. és Tseleked. I. 19.

XII. RÉSZ.

Ez a' Rész foglal magában a' 'Sidóknak tétetett Igéreteket; a' Próféta jövendöli, hogy a' 'Sidók fognának Haddal oftromoltatni; De az ISTEN meg-fogná fzegyeniteni az ő ellenségeiket.

TANUSÁGOK.

IGazságok azoknak az Igéreteknek, a' mellyeket itt Zakariás téfzen vala a' 'Sidóknak, megtetfzék abban, hogy az ISTEN a' 'Sidókat meg-óltalmazá az ő Fogságból való viszfza jövetelek után, és főképen abban a' ditsőséges meg-fzabaditásban, a' mellyet engede nékiek a' Makkabeusok által.

2. Jusson eszünkbe, hogy ezek az Igék: *Tekintenek én reám*

a' Kit által-szegeztenek és sírnak, tartoznak a' mi URunk Jésus Kirſtusra; Szent János a' végre hozza-fel ezeket, hogy megmutassa, minémű nagy bűnt tselekedének a' 'Sidók azzal, hogy Ötet meg-feſzitették, és minémű kemény bűntetéſt vontanak az által magokra, és melly nagy rettegéſt fognak a' gonoſzok tapaſztalni, mikor Ő elfog az utólsó Napon jöni, hogy e' Világot meg-itélje. Szent János' Évangy. XIX. Réſz. 37. vers. Jelen. I. Réſz. 7. vers.

XIII. RÉSZ.

A' Próféta meg-hirdeti, hogy a' 'Sidóknak ſzámokra egy Kegyelemnek Kútfeje fogna fakadni; a' bálványozás közzűlök ki-fogna veſztetni, és a' hamis Próféták többé nem fognának meg-ſzenvedtetni, hanem még a' leg-közelebb-valóiktól-is meg-fognának vettetni.

Meg-jövendöli, hogy az ISTEN meg-fogná verni a' Páſztort, és a' nyájnak Júhai el-ſzéllédnének; a' Népnek két réſzei el-veſznének, de a' harmadik réſz meg-fogna tartatni, és ISTENnek ſzolgálatjára ſzenteltetni. I. 1-6. II. 7-9.

TANUSÁGOK.

EBben a' Réſzben a' mellyeket olvasunk, azok tzéloznak, elöſzör; Arra az állapotra, a' mellyben kell vala lenni a' Sidóknak az Ő fogságból való viſzſza-jövetelek után: Azt mondja Zakariás, hogy az ISTEN a' maga kegyelmeit ki fogná reájok tölteni, az Ő bűneikből őket meg-tiſztitaná, többé nem vetemednének a' Bálványozásra, és nem fognák hallgatni a' hamis Prófétákat a' kik őket a' bálványimádásra ősztönöznék, azonban mindazáltal ez a' Nép és annak Igazgatói meg-fognának verettetni, és nagy nyomorúságokra fognának ki-tétetni; De abban az időben lennének jó ſzámmal ollyan 'Sidók, a' kik meg-tiſztittatván a' nyomorúságok által az ISTENnek hűséggel és buzgósággal fognának ſzolgálni.

Mind ezek a' dolgok megesének a' 'Sidókon abban az időben, a' melly attól fogva elfolya, hogy Babilóniából viſzſza-jövének a' Jésus Kriſtusnak el-jöveteléig, és főképen Antiochusnak üldözésekor.

Tökélletesebb értelemben ez a' Prófétzia jelenti azokat a' kegyelmeket a' mellyeket az ISTEN ki-töltött a' maga Anyaſzentegyházára az Evangyéliomnak idejében, el-tiſztitván az Embereknek bűneiket a' maga Fijának Vére által, és őket ki-hozván

ván a' bálványozásból, és az ő romlottságokból, a' végre, hogy ISTENnek Népévé lévén, ſzolgálnának néki tiſztaságban életeknek napjaiban.

XIV. RÉSZ.

Zakariás azt jövendöli, hogy hatalmas Ellenségek fognának Jérusálem ellen fel-jöni, de az ISTEN megfogná a' maga Népének egy réſzét tartani és azt ditsőséges állapotban ſegná helyheztetni; az ő kegyelme ki-áradna Jérusálemből más Népekre-is; az idegen Nemzetségek imádni fognák az ISTENt a' 'Sidókkal, és az ő orſzáglásának magokat alájaadnák; és végezetre, az Anyaſzentegyháznak ellenségei, és azok a' kik nem akarnának az ISTENnek ditsőséget adni, el-fognának az ő Ítéleteivel borittatni.

TANUSÁGOK.

EZeknek az Igéreteknek bétellyesedését, a' mellyeket az ISTEN itt Jérusálemnek és az ő Népének ſzámára téſzen, kereshetni, elöſzör, abban az állapotban, a' mellyben a' 'Sidók valának Babilóniából való viſzſza-jövetelek után; az ő ellenségeikkel való hadakozásaikban, és azokban a' jeles Győzedelmekben, a' mellyeket az ISTEN néki sok alkalmatossággal engede, és mindenek felett mikor Antiochus dühös Király által üldöztettenek.

Ezek a' Győzedelmek az ő Nemzetségeket nagy ditsőségre emelék-fel, és arra inditák kőzöttök azokat a' kik Égyiptomban és más Tartományokban elſzéledtenek vala, hogy Jérusálembe menjenek, hogy ott imádnák az ő Atyjaiknak ISTENÉT, és a' jeles Innepeken ottan meg-jelennének.

De meg-kell gondolni, hogy a' 'Sidóknak ez a' bóldog állapotjok nem tarta ſok ideig, és nem egyezz-meg mindenben azokkal a' ditsőséges igéretekkel, a' mellyeket ISTEN nékiek tett vala, Jérusálem azután való időben el-puſztittaték, és a' mig fenn álla-is, nem lehet vala mondani hogy az ISTEN URalkodna abban, a' miképen Zakariás itten Jövendöli.

És igy ezt a' Prófétziát lelki és tökélletesebb értelemben kell érteni, a meynniben néz a' Kereſztyén Anyaſzentegyházra, mellynek a' Jésus Kriſtus a' Királyja és óltalmazója, és a' mellyben a' Világnak kűlömbbkűlömbbféle Népei egyben-gyűjtettek, hogy *ſzolgálják abban az TSENt lélekben és igazságban.*

MALAKIÁS PRÓFÉTA KÖNYVE.

Malakiás, a' leg-utólsó Próféta, két dolgokat tselekeszik az ő Könyvében.

1. Inti a' 'Sidókat azoknak a' rendeletlenségeknek meg-jobbitására, a' mellyek közöttök uralkoduak vala, mindenek felett, az Isteni Tiszteletben, és a' meg-térésre.

2. Meg-jövendöli az Évangyéliomi Isteni Szolgálatnak fel-állittatását, a' Kereszteló János' el-jövetelét és a' JÉSUS Krisztusét, és a' 'Sidóknak végső pusztúlásokat.

I. RÉSZ.

Az ISTEN ebben az Első Részben a' 'Sidóknak szemekre hányja, hogy jóllehet őket szerette és választotta vala inkább mint az Esaú maradékát, hogy ő Népei lennének: mégis háládatlanok vólnának az ő Jótetményeiért.

Feddi a' Papokat és a' Kösséget azért hogy fertelmes, dolgokat és hibás állatokat áldoznának Ő-néki melly a' Törvény ellen vala; és jövendöli, hogy el-közelgetne az idő, a' mellyben áldozni fognának mindenütt az ISTENnek tiszta Isteni Tiszteletel, és ollyan Áldozatokkal, a' mellyek Ő-néki kedvesek fognak lenni.

I. 1-5. II. 6-14.

TANUSÁGOK.

AZ ISTEN, annak meg-mutatására, hogy Ő egészszen külőnös módon szerette vólna a' 'Sidókat, azt mondja mindjárt ennek a' Prófétziának elein hogy Ő *Jákóbot szerette, Esaút pedig gyúlólte vala;* Melly azt tészi, hogy Jákóbot választotta vólna, hogy bé-vennéné az ő Szövetségébe inkább mint Jákóbnak Bátyját Esaút, és nem állitotta vólna helyre az Edomot, az az, az Esaú maradékit az ő romlások után, a' miképen helyre állitotta vala a' 'Sidókat, a' kik Jákóbnak magvából valók valának, őket viszsza-hozván Jérusálembe.

Szent Pál Malakiásnak ezen mondását, a' Rómabéliekhez irt Levél. IX. Részében, annak meg-mutatására hozza-elő; Hogy az ISTEN választhatja azt, a' kit

a' kit néki tetszik, és azzal különösebb kegyelmeket közölhet, mint sem másokkal, és azért, Ha nékünk ez a' bóldogságunk hogy ő Népei vagyunk: Mi azt tsak egyedül az ő Jóságának tartozunk köszönni, és az ő szabados és ingyenvaló választásának, hogy minket tetszett választani.

2. Látjuk itten, hogy a' 'Sidók nem gondolván ezzel az ISTENnek hozzájok meg-bizonyitott szeretetével, nem tisztelik vala Ötet, a' miképen tartoztanak vólna. Erről panaszolkodik az ISTEN, mikor ezt mondja: *A' fiú tiszteli az ő Atyját, és a' szolga az ő Urát: Ha én Atya vagyok, hol az én tisztességem, és ha én UR vagyok, hol az én félelmem?*

Ezek az igék minket arra tanitanak; Hogy azok, a' kik nem egyébbel felelnek-meg az ISTEN' szeretetének, hanem engedetlenséggel; igen szörnyű hálátlansággal vétkeznek, és hijában nevezzük az ISTENT Atyánknak és URunknak, ha Ötet nem féljük és nem tiszteljük.

3. Azok, a' kik a szent Szolgálatban vagynak állittatva, tartoznak abban ollyan módon el járni, hogy az ISTEN ne kénszerittessék azt vetni nékiek szemekre, hogy meg-útálják az ő Nevét, és az ő Tiszteletét meg-fertéztetik, a' miképen szemekre hanyja vala régen a' 'Sidó Papoknak.

4. A' Próféta panaszolja, hogy a' 'Sidók fösvénységnek indulatjától viseltetvén, a' Templomba hibás állatokat viznek vala fel Áldozatra, és leg-kevesebbet érő dolgokat ajándékoznak vala az URnak, mellyet Ő Felsége úgy néz vala, mint szentség-törést és istentelenséget.

Ez, minket tartóztasson a' fösvénységtől, és inditson arra hogy igaz szível és mennél tökélletesebb módon tselekedjük mind azt, valamit tselekeszünk az ISTENnek Ditsőségére és az ő Tiszteletére.

Végezetre, azt jövendöli Malakiás; Hogy *az URnak Neve nagy fogna lenni minden Nemzetségek között, és minden Helyen jó illátú Füsttel és tiszta Áldozattal fognának áldozni az ő Nevének.*

Ez a' Jövendölés azt jelenti vala; Hogy az ISTENnek Neve az Évangyéliomnak prédikállása által az egész Világon esméretes fogna lenni, és arról a' Tisztelétről kell érteni, a' melly Önéki adattatni fogna minden Né-

pek kőzőtt, minekutánna a' Messiás meg-fogna jelenni.

Ez minket arra kőtelez; Hogy járjunk-el ebben az igazsággal egyező Kőtelességben, áldozván az ISTENnek mindenkor Lelki Áldozatokat, a' mellyek kedvesek légyenek Ő-nékie, a' mi URunk Jésus Kriſtus által.

II. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek két ſzakaſzſzai vagynak.

1. Az ISTEN feddi a' Papokat az ő gondatlanságokért és iſtentelenségekért, a' kik a' helyett, hogy az Ő Ditsőségét ſzivekre vették vólna, és a' 'Sidókat hiven tanitották vólna, a' miképen az ő Hivatalok hozta vólna magával, meg-gyalázzák vala a' magok ſzolgálatjokat, útálatossá tévén az ő Iſteni Tiſzteletét, és a' Népet vétkeztetik vala; és azért-is fenyegeti őket az ő átkaival.

2. Az ISTEN panaſzolja, hogy a' 'Sidók bálványozó Feleségeket vettek vólna magoknak a' Törvénynek tilalma ellen; és hogy meg-rontanák a' Házasságnak ſzentségét az El-válások által és tilalmas Házasúlások által.

I. 1-9. II. 10-17.

TANUSÁGOK.

ENnek a' Réſznek az első Szakaſzſza egyenesen illeti a' Vallásnak Szolgait. Arra tanitja őket; Hogy ők a' végre állittattak-elő, hogy az ISTENnek Ditsőségére viseljenek gondot, légyenek Vezéreik a' Kőz-népnek, és azt hűségesen oktassák mind Tudományok által, mind pedig az ő példájok által: Mikor pedig hijánosok az ő kőtelességekben, a' Vallás meg-útáltatik, az Iſteni Tiſztelet meg-fertéztetik, a' Kősség meg-veſztegetődik, és önnön-magok gyalázatba esnek, és az ISTEN' átkának tzéljaivá léſznek. Az Anyaſzentegyháznak Páſztorai és Igazgatói tartoznak ezeket a' Tanúságokat ſzűntelen ſzemeik előtt tartani.

A' második Szakaſzſza a' Réſznek haſznos Oktatásokat foglal magában a' Házasság aránt; Látjuk itten, hogy az ISTEN megbántatik, mikor a' Házasságnak ſzent Törvényei akár El-válás által, akár több Feleségűség által, akár pedig más valamelly módon meg-rontatnak, valamint akkor-is, mikor valaki bálványozó ſzemélyekkel házasodik-ősſze.

Malakiás meg-mutatja, hogy ezek a' rendeletlenségek ellenkezők a' Házasságnak leg-első ſzereztetésével, mivel az ISTEN a' kezdetben nem teremte többet, hanem tsak egy Férjfiat és egy Aſzſzonyt, és ugyan ezt erősíti a' mi URunk még világosabb

gosabb módon az Évangyéliomban, Szent Mát. XIX. 5. 6. Szent Márk. X. 11. 12. a' hol az ISTENnek leg-elsö rendeléséből, az Ádám és Éva' teremtések után, próbálja azt meg, hogy a' Házasság fel-bontathatatlan állapot és el-válaſzthatatlan ſzövetség, a' melly egyaránt meg-kötelezi a' Feleséget és a' Férjet; és igy hát ezt az állapotot betsületben meg-kell tartani, és egéſz tiſztaságban a' Kereſztyének között.

III. RÉSZ.

Itten három dolgok meg-jegyzésre valók.

1. Azt jövendöli Malakiás, hogy az ISTEN hamar időn el-fogná Kereſztelö Jánoſt küldeni, és azután a' Messiás el-fogna jöni a' maga Anyaſzentegyházának meg-tiſztitására, fel-állitván az igaz Iſteni Szolgálatot, és a' Gonoſzokat meg-büntetvén.

2. Keményen feddi a' 'Sidóknak iſtentelenségeket, és ſzentség-töréseiket, a' mellyeket tselekeſznek vala a' Dézmákban és az Ajándékokban.

3. Meg-tzáfolja a' teſti emberekneк káromlósaikat, a' kik azt mondják vala, hogy hijában ſzolgálnának az ISTENnek; és igéri, hogy az ISTEN el-nem múlatja meg-jutalmazni az ötet félöket, és azokat a' Gonoſzoktól meg-külömböztetni.

I. 1-6. II. 7-12. III. 13-18.

TANUSÁGOK.

VIlágosan meg-jegyzi ez a' Prófétzia, hogy az ISTEN kevés idö múlva el-küldendö vala egy Prófétát, a' ki itt az *URnak Követének* (:vagy *Angyalának*:) neveztetik, és az után az UR, a' kit a' 'Sidók várnának, elfogna jöni az ö Templomában.

A' Jésus Kriſtus ezt a' Jövendöléſt meg-magyarázza, Szent Mát. XI. 10. meg-mutatván, hogy Kereſztelö János vólna az az Angyal, a' kinek el-kell vala jöni.

Másként-is meg-tetſzik, hogy ez a' Jövendölés bé-tellyesedett; mivel azt határozza-meg hogy a' Messiás az alatt fog el jöni, míg a' Jérúsálemi Templom fenn állana.

Azért hát ez a' Templom elrontatott lévén, ſemmi kétség nintsen ebben a' Prófétziában, és nem lehet benne kételkednünk, hogy Jésus ne vólna ez a' 'Sidóknak meg-igértetett Messiás.

2. Ez a' Jövendölés meg-jegyzi; hogy a' Jésus Kriſtus el-jövetelének a' tzélja lenne, hogy meg-ſzentelje a' maga Anyaſzentegyházát, és a' Hiveket mind meg-annyi *Papokká és Lévitákká* tégye, az az, hogy azok

légye-

légyenek ISTEN' Szolgálatjára szenteltetett Személlyek. A' Keresztyéneknek ebben igen nagy erős okok vagyon, a' melly őket indithatja, hogy az ő Hivataljoknak szent vóltának meg-feleljenek, magoknak az ISTEN' számára való szentelése által és az ő életeknek tisztasága által.

3. A' miképen szemekre hányja vala Malakiás a' 'Sidóknak az ő bűneiket, és mindenek felett az ő szentségtőréseket, és az Isteni Tisztelet aránt való útálatjokat, azt mntatja; Hogy az ISTEN akarja, hogy tiszteletben tartsuk azt, a' mi szent végekre rendeltetett.

4. Tartozunk innét meg-tanúlni, iszonyodni az el-vetemedett testi Embereknek beszédeiktől és értelmektől; és mindenek felett, átkozottnak tartani azoknak istentelenségeket, a' kik azt mondják; Hogy hijában szolgál az Ember az ISTENnek, és hijában őrzi-meg az ő Törvényét.

Az UR itten magyarán mondja; Hogy Ő jól esméri az őtet félőket, és az Ő Nevét Tisztelőket, meg-fog azokról és az ő kegyességekről emlékezni, és mindenkor igaz külömbbséget fog tartani Ő Felsége az Igazak között, és az istentelenek között.

IV. RÉSZ.

Jövendöli Malakiás az ISTEN' Boszszú-állásának és a' Gonoszok veszedelmének Napjának el-jövetelét egy mindeneket meg-emésztő Tűznek példájában; és azt mondja, hogy azt meg-fogja előzni a' Messiásnak el-jövetele, a' kit *Igazságnak Napjának* nevez, és a' Keresztelő János jövetele, kit *Illyésnek* mond, és a' kinek tisztét és szolgálatját le-irja.

TANUSÁGOK.

MAlakiásnak ez az utólsó Része három jövendő állapotokat jegyez-meg a' meg-gondolásra méltókat.

Az első az a' Boszszú-állás, a' mellyet az istenteleneken végre-hez vinni az ISTEN fel-tett vala magában.

Ez a' Jövendölés ki-tészi azt, a' mi esék a' hihetetlen 'Sidókon, mindjárt a' Jésus Krisztusnak el-jövetele után, mikor el-pusztittatának az ő Városokkal, és drága Templomokkal együtt.

A' második, a' Messiásnak meg-jelenése, ki-is itt nevezte-tik *Igazságnak Napjának, kinek szárnyai alatt egésség lészen* A' har-

A' harmadik, a' Kereſztelő János el-jövetele, a' kinek Malakiás *Illyés Próféтának* nevét adja, mivel hasonlónak kell vala Illyéshez lenni az ő életének módjában, az ő buzgóságában, és az ő ſzolgálatjában.

Látni az Evangyéliomban, hogy ez ennek a' Jövendölésnek igaz értelme, a' mi URunk világosan mondván, hogy Kereſztelő János vólt az az Illyés, a' kinek el-kell vala jöni. Mát. XVII. Réſz. 10. 13. vers. Luk. I. 17. verſében.

Ezek a' kűlömbb-kűlömbbféle Jövendölések meg-annyi bizonyságok, a' mellyek erősítik a' Szent Irásnak ISTENTŐL ſzármazott vóltát, a' Kereſztyén Vallásnak Igazságát, az Évangyéliombéli Igéreteknek és fenyegetéseknek bizonyos-vóltát, és mind azoknak, valamellyek abban nékűnk parantsoltatnak, gyakorlásának ſzűkséges vóltát.

Ez a' tzéljok minden Prófétziáknak-is, és az egéſz Ó Teſtamentomnak, és ez a' haſznok, a' mellyre azokat tartozunk forditani.

Vége az Ó Teſtamentom' Könyveinek.

DITSŐSÉG LÉGYEN AZ UR ISTENNEK.

Ezen TÁRHÁZNAK az O Teſtamentomot bé-foglaló Réſzében a' melly hibák a' nyomtatásban bé-tsúſztanak, e' kövétkezendők, mellyet-is K. O. meg-jobbitani méltóztassál.

Az 56. Levélnek belső felén alólról 7. ſorban, ez után *félelmére*, add hozzá: *ſzoktatni.*

9. Lev. belső felén alólról 12. ſorban, a' mit, *olvasd* a' mi.

117. Lev. kűlső felén alólról 5. ſor. feslett *olv.* fel-tett.

129. Lev. belső felén felső 9. és 10. ſorokba, tudtodtokra, *olv.* tudtokra.

140. Lev. az I. Réſz. Summájában 7. ſorban, Berneához, *olv.* Berneában.

150. Lev. a' X. Réſz előtt második ſorban, engedelmességbe, *olv.* engedetlenségbe.

194. Lev. a' XX. Réſz. Tanúság. 4. ſor. véhez, *olv.* véghez.

232. Lev. X. Réſz. Summáj. 1. ſor. Királyja, *olv.* Királyjá.

233. Lev. belső felén 3. ſor. Sámul, *olv.* Sámuel.

148. Lev. belső felén 6. 7. ſor. lehet-é, *olv.* lehet.

257. Lev. kűlső felén 3. ſor. menne-el, *olv.* ne menne-el.

272. Lev. kűlső felén 10. ſor. mind, *olv.* mint.

281. Lev. belső felén 5. ſor. ſok gonoſz tanátsok által, *így olvasd*, ſok gonoſz eshetik a' gonoſz tanátsok által.

326. Lev. kűlső felén 12. ſor. a' Bálványoknak, *olv.* a' Bálványozóknak.

336. Lev. kűlső felén 13. ſor. Lebnabéliek, *olv.* Libnabéliek.

338. Lev. a' IX. Réſznek Summájában 7. ſor. Izraelbe, *olv.* Jezreelbe.

347. Lev. a' XVI. Réſz. Summáj. Siglat, *olv.* Tiglat.

384. Lev. az I. Réſz. Summájában 8. 9. ſor. mindeneket megada, *olv.* mindeniket meg-adá.

406. Lev. belső felén 6. ſor. ő Felesége, *olv.* ő Felsége.

412. Lev. kűlső felén XXVII. Réſznek Summájában tizenhet, *olv.* tizenhat.

451. Lev. Az Eſter Könyvének Summájában 12. ſor. e' ſzó után: *Babilóniából*, add hozzá, *és hogy ez az Asverus, ki Artaxerxesnek neveztetik az Eſter' Tóldalékiban.*

478. Lev.

478. Lev. kűlső felén alólról 4. sor. itéletet tennénk, igy *olv.* itéletet ezekből tennénk.
501. Lev. a' 'Sóltár Kőnyv. Summájaban 14. sor. meg-hálására, *olv.* meg-hálálására.
557. Lev. kűlső felén alól 12. sor. szűksége, *olv.* szűkséges.
595. Lev. belső felén alól 10. sor. kérésekből, *olv.* keresésében.
596. Lev. kűlső felén 5. sor. betsűlni, *olv.* betsűlné.
601. Lev. a' CXXIII. 'Sólt. Tanúság. 4. sor. tanúljuk-meg, *olv.* tanúlják-meg.
641. Lev. a' XXIV. Réſznek Summájában 4. sor. szerzések, *olv.* szerzésének.
651. Lev. kűlső felén alól 13. sor. makokat, *olv.* magokat.
659. Lev. IX. Réſznek Summájában 7. sor. e' főldőn és ő, *olv.* e' főldőn eső.
671. Lev. kűlső felén 11. sor. nézvén, *olv.* nevezvén.
676. Lev. kűlső felén 7. sor. mert tselekeſznek, *olv.* mert a' mit tselekeſznek.
678. Lev. kűlső felén alól 8. sor. és a' belső felén 9. sor. alól, Bizodalmok, *olv.* mind két helyett, Birodalmok.
691. Lev. belső felén 20. sor. tiszteletért, *olv.* tiszteletet.
728. Lev. belső felén 8. sor. vahgyon, *olv.* vagyon. 17. sorban (: vagy mirhák :) *olv.* vagy minhák.
731. Lev. a' II. Réſz. Summ. 3. sor. Feleséget, *olv.* Feleségét.
733. Lev. belső felén 20. sor. Atyjokfiának, *olv.* Atyjokfiainak.
738. Lev. belső felén 3. sor. Tanúljuk-meg, *olv.* Tanúljunk.
741. Lev. X. Réſz. Summájában 10. sor. bolondságokat, *olv.* bolondságoknak.
747. Lev. kűlső felén 16. sor. hirdetetik, *olv.* hirdetik.
755. Lev. kűlső felén 4. sor. meg-menthetik, add hozzá, vala.
757. Lev. kűlső felén 22. sor. hallották vólna, *olv.* hallattatták vólna.
759. Lev. belső felén 22. sor. vólnának, *olv.* valának.
A' XXV. Réſz. Summáj. 8. sor. alól Egyiptombélieknek, *olv.* Egyiptombéliek.
760. Lev. kűlső felén 5. sor. alól vitetnének-el, *olv.* viteténck-el.

770. Lev.

770. Lev. belsŏ felén 12. ſor. maradnak-meg, *olv.* maradtanak-meg. 14. ſor. el-puſztittatnak, *olv.* el-puſztittatának.
773. Lev. kůlsŏ félén 6. ſor. alól reájok, *olv.* a' reájok.
791. Lev. kůlsŏ felén 2. 3. ſor. Jóákimmal, *olv.* Joákinnal.
811. Lev. belsŏ felén 22. ſor. ki, *olv.* kik.
850. Lev. belsŏ felén Tanúságba 12. ſor. vólna, abban *olv.* vólna; és abban.
853. Lev. belsŏ felén 7. ſor. alól Az Izrael, *olv.* A' Jezreel.
860. Lev. kůlsŏ felén 10. ſor. az ó, *olv.* az ŏ.
862. Lev. kůlsŏ felén 4. ſor. tzéljok, *olv.* tzélja.
867. Lev. kůlsŏ felén Tanúságban 11. ſor. leg-kŏnnyebben, *olv.* leg-keményebben.
868. Lev. belsŏ felén Tanúság. 5. ſor. bűnŏsŏk, *olv.* bűnŏk.
871. Lev. VII. Réſz. Summájában 6. ſor. jeletik, *olv.* jelentik. 14. ſor. Liniára, *olv.* Lineára.
873. Lev. belsŏ felén 4. ſor. alól Igazságnak, *olv.* Jóſzágnak.
877. Lev. I. Réſz. Summájában 3. ſor. Társusba, *olv.* Társisba.
881. Lev. Mikeás Próféta Kŏnyvének Summájában alól 4. ſorban hirdetné, *olv.* hirdetni.
892. Lev. belsŏ felén 14. ſor. kegyelmességeknek, *olvasd* kegyetlenségeknek.

Ezeken kivül, ha accentusok, vagy valamelly betük hibásan eſtenek, a' Kegyes Olvasó magától-is el-igazithatja.

AZ UJ TESTAMENTOM' KÖNYVEINEK és RÉSZEINEK RÖVID SUMMÁI, és azokból való TANÚSÁGOK.

SZENT MÁTÉ irása ſzerént való ÉVANGYÉLIOM.

Az Évangyéliomban a' mi URunk Szűletésének, Haldlának, Fel-támadásának és Mennybe menetelének Hiſtóriája vagyon. A' Kereſztyéneknek kötelesſégek; nagy figyelmetességgel és nagy tiſztelettel forgolódni ezeknek a' Szent Könyveknek olvasásában, azokról ſzántelen elmélkedni, és ezekben foglaltatott Oktatásokat magok' haſznokra forditani.

A' négy Évangyéliomok között az Elsö irattatott Szent Máté Évangyéliſta és Apoſtol által, valami nyóltz eſztendökkel a' JÉSUS KRISTUS-nak Mennybe menetele után.

A I. RÉSZ.

I. RÉSZ.

Meg-iratik ebben a' Réſzben; 1. A' JÉSUS Kriſtusnak Nemzetsége Ábrahámtól fogva Jósefig, a' Szent Szűznek Férjéig. 2. A' mi URunk' Születésének rövid Hiſtóriája.

I. 1-17. II. 18-25.

TANÚSÁGOK.

A' JÉSUS KRISTUS' Nemzetségének ebben a' Réſzben meg-iratott Laiſtroma, annak meg-mutatására való, hogy ő Ábrahám Pátriárkától, és Dávid Királytól ſzármazott; a' ſzerént a' mint előre meg-jövendölték vala a' Próféták; Az ő Fogantatásának és Születésének Hiſtóriája pedig arra tanit minket, hogy ő a' Szűz Máriától a' Szent Léleknek munkálkodása által tsudálatos módon ſzületett, azzal meg-egyezőképen, a' mi régenten meg-mondatott vala Ésaiás Próféta által.

Mind az egyik, mind a' másik dolog azt bizonyítja, hogy JÉSUS az a' Meſſiás, a' kit az ISTEN igért vala, hogy el-küldene, és hogy ő benne vagyon az ISTEN' igéreteinek, és az Ó Testamentomi jövendöléseknek bétellyesedések; melly-is minket arra kötelez, hogy őtet mi Idvezítőnknek bé-vegyük, az ő tudományát kövessük, és az ISTENnek hálát adjunk azért hogy nékünk Meg-váltóúl az ő egyetlen-egy Fiát adta, ki *a' Dávid' magvából való teſt ſzerént, és a' ki mindenek felett örökké áldandó ISTEN.* Róm. IX. v. 9.

II. RÉSZ.

Szent Máté itt négy dolgokat ſzámlál-elől: 1. Valamelly Bóltseknek jóveteleket JÉSUSnak imádására az ő ſzületése után. Valának ezek a' Bóltsek tudós és nagy méltóságú Személyek, és jöttenek vala Arabiából, vagy valamelly más Tartományból, a' melly Judeára nézve napkelet felé esik. 2. Jósefnek és Máriának Égyiptomba való futásokat a' Héródes' dühös haragjának el-kerülésére. 3. A' Bethlehemi kis Gyermekeknek le-vágattatásokat, kiket Héródes meg-ólete, azt gondolván, hogy el-veſztheti a' mi URunkat. 4. Jósefnek és Máriának Judeába való viſſza-jöveteleket a' Héródes' halála után.

I. 1-12. II. 13-15. III. 16-18. IV. 19-23.

TANÚSÁGOK.

AZ Első dolog, mellyet ebben a' Réſzben Tanúságra meg-jegyezhetünk, ez; Hogy a' Bóltsek jövének JÉSUSnak imádásával való tiſztelésére, vezéreltetvén ő hozzája valamelly tsudálatos

latos Tsillag által, és kétség nélkûl az égbôl vett meg-intetés által-is.

Akarta az ISTEN ezzel nevezetessé tenni ezt a' Szûletéſt, megmutatni a' JÉSUS' ſzemélyének méltóságát, és a' 'Sidóknak tudtokra adni azt: hogy a' Meſſiás, a' kit ôk várnak vala, mindjáráſt meg-fogna jelenni. Azt-is jelenti vala ez: hogy a' Pogányok nem ſok idô múlva bé-fognának az ISTENnek ſzôvetségébe fogadtatni.

2. Héródesnek a' 'Sidó Papoktól és Tanitóktól való tudakozódása, azoknak ô-néki adott feleletekkel egyûtt, azt bizonyítja: hogy akkor várják vala a' Meſſiáſt, és azt hiſzik vala, hogy Bethlehem fogna lenni az ô ſzûletésének helye.

3. Az a' tiſztesség mellyet tevének ezek az Idegenek a' Kis Gyermek JÉSUSnak, ô elôtte leborúlván, és néki ajándékokat adván: Arra kôtelez minket, kik tudjuk ôtet mi ISTENünknek és Idvezítônknek lenni, hogy adjuk ô-néki a' mi imádásunkat, ditséretünket és ſzeretetünket, és ſzenteljük nékie mind azt, valami tehetségünkben vagyon.

4. Héródesnek a' Bôltsek iránt való tselekedetiből és a' Bethlehemi kis Gyermekeknek le-vágatásából láthatjuk; hogy ez az álnok és kegyetlen Király minden lehetô módokat el-kôvetett a' végre, hogy a' Gyermek JÉSUSt életétôl meg-foſzthatná; és igy, a' mi URunknak, ſzûletésétôl fogva nagy veſzedelmekben kellett forogni. Melly-is már akkor azt mutatja vala, hogy az ô Orſzága nem fogna e' Világból való lenni, és ô a' végre ſzûletett vólna, hogy ſzenvedne.

Végezetre, ebben a' Hiſtóriában meg-jegyezhetni; hogy az ISTEN a' Bôltseknek, és azután Jósefnek meg-jelentett Intések által, haſzontalanná tevé a' Héródes' igyekezetét; úgy hogy azok a' rendelések, a' mellyeket ez az iſtentelen és fene természetû Király elôre tett vala JÉSUSnak el-veſztésére, akármelly bizonyos eſzközöknek látſzattanak-is a' végre lenni, meg-nem akadályozhatták, hogy a' mi URunk életben meg-ne maradna, Judeába viſzſza ne jône, és oſztán ottan ne gyakorolná az ô ſzolgálatját.

Mind ezek az állapotok ekképen esvén azt mutatják; hogy az Iſteni Gondviselés kiváltképen való módon igazgatja vala a'

Kriſtus kőrűl meg-eső minden dolgokat.

Azt-is ki-lehet innét hozni, hogy tehát akármint rajta légyenek az emberek minden erőlködéseikkel, meg-nem akadályoztathatják az ISTEN' tanátsának véghez-vitelét, ſem az ő kedvében lévőknek nem árthatnak.

III. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek két Szakaſzſzai vagynak. Az Elsőben vagyon ſző Kereſztelő Jánosnak Prédikállásáról és ſzolgálatjáról; a' Másodikban pedig meg-irja Szent Máté a' mi URunknak még-kereſztelkedését.

I. 1-12. II. 13-17.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsőben-is ezt kell ennek a' Réſznek Első Tzikkelyében kőzőnségesen meg-gondolnunk; Hogy minekelőtte a' Jésus Kriſtus meg-jelent vólna, Kereſztelő János kűldetett az ISTENtől a' Prófétáknak jővendőlések ſzerént, hogy hirdetné a' 'Sidóknak a' Meſſiásnak jővetelét, és őket intené a' meg-térésre.

Ezzel az ISTEN nékiek azt akarja vala tudtokra adni; hogy a' Meſſiás Orſzágának meg-jelenésének az ideje el-jőtt vólna; de az Lelki és Mennyei Orſzág fogna lenni, nem pedig ideigvaló és világi, a' miképen ők gondolják vala.

Ugyan ezen tzélra nézve mondá Kereſztelő János a' 'Sidóknak azt-is, hogy az az ő méltóságok hogy ők Ábrahám Pátriárkától ſzármaztanak, nem fogná meg-oltalmazni őket az ISTENnek boſzſzú-állásától, melly az ő Nemzetségekre az ő hitetlenségekért hamar időn kővetkezendő vala, és hogy az ISTEN ő helyettek más Népeket fogna el-hivni, a' kik lennének Ábrahámnak fiai Hitnek általa.

Végezetre értésekre adá nékik, hogy Jésus mindjáráſt megjelenne, és ő fogna az lenni, a' ki véghez-vinné az ISTENnek Itéleteit a' hitetleneken, és a' meg-nem térőkőn; a' Jóknak pedig ditsőséges jutalmat fogna adni.

Igy akarta az ISTEN az ő bőlcsesége ſzerént, a' 'Sidókat kéſziteni a' Jésus Kriſtusnak bé-vételére, és őket elméjekre hozni azokból a' helytelen vélekedéſekből, a' mellyekben valának a' Meſſiásnak Orſzága felől, és a' mellyek őket meg-akadályoztatták vólna, hogy ő benne ne hinnének. A' Kereſztelő Jánosnak pré-

prédikállásából nékünk azt kell ki-hoznunk; hogy az életnek meg-jobbítása és szentsége nélkül, senki a' Jésus Kristusnak Tanitványa nem lehet, sem az Istennek Országába bé-nem mehet.

Arra-is tanit minket az; hogy valamiképen a' hitetlen 'Sidók hijában ditsekednek vala azzal, hogy ők Ábrahámnak Fiai; úgy a' képmutatóknak semmit nem haszná, hogy ők külsőképen az Istennek szövetségében vagynak; meg-tudja őket az UR Jésus külömböztetni, és el-is fogja válaszтani az Igazaktól; és a' maga Anyaszentegyházát megfogja tisztitani, az örök tűzre küldvén a' Gonoszokat, az Igaz Hiveket pedig az ő Országába bé-vévén.

A' mi illeti a' mi URunknak meg-keresztelkedését: meg-kell gondolni, hogy mikor ő a' maga tiszti szerént-való hivatalát el-kezdendő vólna, az Isten akará hogy az ő Előljáró követe által Keresztelő János által ő meg-kereszteltetne; sőt még a' Szent Lelket-is látható módon le-szállitá ő reája, és az Égből jött szózat által világosan ki-jelenté, hogy Jésus az ő szerelmes Fija vólna.

Ezek a' dolgok a' végre estenek, hogy meg-mutattatnék elsőben Keresztelő Jánosnak, és annakutánna az egész Népnek az, hogy Jésus vólna a' meg-igértetett Messiás.

Annakutánna, a' Jésusnak meg-keresztelkedésének Historiája minket arra kötelez; hogy őtet Isten Fiának tartsuk, és ő hozzá állandó engedelmességgel viseltessünk.

Kötelez a' Keresztségnek-is meg-betsüllésére, a' melly által mi Istennek szenteltettünk, hogy légyünk ő Fijai és az ő Országának örökössei.

IV. RÉSZ.

Elől-adja Szent Máté ebben a' Részben, 1. A' JÉSUS meg-kisértetésének Historiáját. 2. Miképen kezdette az ő szolgálatját gyakorolni Galileában, hirdetvén az ISTEN' Országának el-jövetelét, Apostolokat válaszтván, és tsudákat tselekedvén.

I. 1-11. II. 12-25.

TANÚSÁGOK.

A' Kristusnak meg-kisértetésének Historiájából azt kell kőzönségesen meg-jegyezni; hogy az ördög, ő Felségét kisértvén, azt akarja vala ki-tanúlni, ha ő Istennek Fia vólna-é? az Isten pedig meg-en-

gedte ezt a' kisértést a' végre, hogy az ördög erről az igazságról meg-győzettetett lévén, félne a' Kriſtusnak hatalmától, és hogy az-is nyilván-valóvá lenne, hogy a' mi URunk e' Világra azért jött vólna, hogy az ördögnek orſzágát el-rontaná.

Ez után a' kőzönséges Tanúság után, ezt kell ebből a' Históriából meg-gondolnunk; hogy mivel a' Jésus Kriſtus meg-kisértetett vólt: ne tsudáljuk, ha mi külömbb-külömbbféle módon meg-kisértetünk; hanem ellenek álljunk a' mi URunk' példája ſzerént a' kisérteteknek, és kiváltképen azoknak, a' mellyek minket bizodalmatlanságra, vakmerő bátorságra, e' Világ ditsőségeinek és javainak ſzeretésére vihetnének, vagy a' mellyek az Igaz Istennek tiſztelettől és ő eránta tartozó hűségünktől el-hajtani akarnának.

Az a' mód a' mellyel az UR Jésus a' Sátánnak kisérteteit viſzſza-veré, a' Szent Irást vévén a' végre elől, azt mutatja nékünk; hogy az Istennek Beſzéde által lehet a' kisérteteket haſzontalanokká tennünk, és a' Gonoſznak minden tűzes nyilait meg-óltanunk.

A' Réſznek Második Szakaſzſzából három dolgokat lehet meg-jegyezni. Az Első ez: Hogy a' Jésus Kriſtus az ő ſzent ſzolgálatját Galileában a' meg-térésnek prédikállásán kezdé, a' miképen Kereſztelő János-is tselekedett vala.

Ez mind jobban jobban el-hitetheti velünk azt: hogy az életnek ſzentsége vala a' tzélja az Évangyéliomnak, a' mellynek hirdetésére jött vala a' Jésus Kriſtus, és az, a' mit az ő Tanitványitól ő leg-inkább kiván.

2. Hogy a' mi URunk Haláſz embereket válaſztott és hivottel, a' kiket maga Apoſtolivá tenne, méltó a' meg-jegyzésre. Mert azt bizonyitja; hogy a' minémű foganatossága lett annakutánna az ő prédikállásoknak, az nem ő magoktól vólt, hanem azt csak az Istennek lehet tulajdonitanunk, a' ki őket a' maga ajándékival fel-ruházta.

Végezetre, azok a' tsudálatos gyógyitások, mellyek által a' Kriſtus kezdé magát meg-esmértetni, a' végre valók valának, hogy meg-mutatnák azt, hogy ő az Istentől küldetett, az ő Tudománya az Égből ſzármazott, és ő nem egyébért jött vólna e' Világra, hanem az emberek-

bereknek javokért és idvességekért.

V. RÉSZ. 1-20. v.

Ebben a' Réſzben és a' következendő két Réſzekben vagyon a' Kristusnak az a' Prédikátziója a' mellyet mondott a' Hegyen.

Az Első Szakaſzſzában ennek a' Réſznek két dolgokat tselekeſzik a' mi URunk; 1. Azt tanitja, mitsodás állapotokban ſzükséges lenni embernek, hogy el-juthasson az igaz bóldogságra. 2. Szóll arról minémű ſzorossan kötéleztetnek az ő Tanitványi az igen ſzentűl való élésre.

I. 1-12. II. 13-20.

TANÚSÁGOK.

A' Kriſtusnak ebben a' Beſzédében, a' melly Szent Mátének V. VI. és VII. Réſzeiben vagyon meg-irattatva, ez kőzönségesen a' tzélja: hogy az ő Tanitványit meg-tanitsa a' Kereſztyéni életnek leg-főbb kötelességeire; azért-is ezt igen nagy figyelmetességgel olvasni, és életünket az ebben bé-foglaltatott Iſtenes Régulák ſzerént intézni tartozunk.

Ennek a' Réſznek Első Szakaſzſzában két dolgokat kell valóban meg-gondolnunk: 1. A' Bóldogságok arra tanitanak bennünket, miben áll embernek valóságos igaz bóldog állapotja, és miről esmérni-meg a' Jésus Kriſtusnak igaz Tanitványit.

Az ő meg-esmértető Jeleik ezek; hogy az ő ſzívek nem ragadott a' Gazdagságokhoz, ſem e' Világnak győnyőrűségeihez, és ditsőségéhez; e' földnek javaira nézve élnek magok' megtartóztatásában, ſzelidségben, alázatoſságban, tiſztaságban és békességben, nagy buzgósággal és minden dolgok felett kívánnak igazak lenni és Istennek tetſzeni; végre pedig őrőmmel ſzenvedik az Évangyéliomért való háborgattatást.

2. Arra tanit a' Kriſtus bennűnket, hogy az ő Tanitványi *e' földnek ſavai és e' Világnak világosságai*; mellynek ez az értelme, hogy ők tartoznak az ő életeknek ſzentsége által magokat más emberektől meg-kűlőmbőztetni, és abban munkálódni, hogy azokat meg-világositsák, és épitsék az ő tanitásaik és jó példáik által.

Magyarán azt mondja ő Felsége; hogy ő nem hogy azért jőtt vólna e' Világra, hogy az embereket fel-ſzabadítsa az Isten' Tőrvényének meg-tartása alól, sőt inkább a' végre jőtt, hogy őket még erősebben kőtelez-

lezze annak bé-tellyesítésére, még pedig mennél tökélletesebb módon lehető bé-tellyesítésére.

Végre világossan meg mondja; Hogy ő nem fogja a' maga Országába azokat bé-venni, a' kiknek nem léfzen annál tellyessebb Igazságok és Szentségek, a' melly a' Törvénynek Tanitói és a' Fariseusok által tanittatik vala, a' kik-is a' 'Sidók kőzött a' leg-túdósabbaknak és leg-fzentebbeknek tartatnak vala.

A' mi URunknak mind ezek az Oktatásai tapafztalható módon meg-esmértethetik velünk azt, minémű el-múlhatatlan kőtelességünk légyen fzent életre igyekeznünk, sőt minden tehetségünkkel nagy tökélletességre törekednünk.

V. RÉSZ. 21--48. v.

Akarván meg-mutatni az UR JÉSUS, hogy az ő Tanitványi igen nagy Szentségre kóteleztetnek: azt tanitja, hogy nem elég azoktól a' nagy bűnöktől tartózkodni-meg, a' mellyek világossan kárhoztattatnak az ISTENnek Törvényében; hanem a' kitsinyebb állapotoknak látfzó bűnöket-is el-kell távoztatni, és mindenek felett, a' fzívnek indúlatit határban kell tartani.

Illyen tzéllal elől-hozza a' gyilkosságot, a' paráznaságot, a' hamis eskűvést, a' boffzú-állást, és a' felebaráti fzeretetet illető Parantsolatokat. Corrigálja a' hamis magyarázatokat a' mellyekkel a' 'Sidók magyarázzák vala ezeket a' Parantsolatokat, és azoknak igaz értelmeket meg-határozza.

I. 21-26. II. 27-32. III. 33-37. IV. 38-42. V. 43-48.

TANÚSÁGOK.

A' Mi URunknak az a' magyarázatja, a' mellyel a' Törvénynek főbb Parantsolatinak igaz értelmeket elől-adja, minket arra tanít: hogy az ISTEN nem tsak azokat a' nagy vétkeket, és égre kiáltó bűnőket tiltja és bűnteti-meg, a' mellyek a' Tiz Parantsolatban meg-neveztetnek: hanem kárhoztatja és meg-bűnteti a' gonofz gondolatokat, és gonofz kivánságokat-is a' mellyeket a' 'Sidó Tanitó Mesterek tsak tsekély hibáknak tartanak vala.

Ezen a' kőzőnséges Letzkén kivűl, melly-is igen fzükséges, a' Kriftus minket ezekre a' négy kiváltképen-való kőtelességekre tanit:

Előfzőr; Hogy a' harag, és a' gyalázatos és fzidalmazó fzók, mellyek felebarátunk ellen való gyűlőlségből fzármaznak, fzíntén

tén úgy méltóvá téſzik az embert a' kárhozatra, valamint a' gyilkosság; és nem hogy ſzabad vólna egy embert-is gyűlölnünk, sőt azon kell munkálódnunk, hogy békességünk légyen mindenekkel; és nem ſzabad az Isten előtt-is meg-jelennünk, és könyörgéseinket ő eleibe bé-mutatnunk, hanem ha elébb mind azt el-kővetjük, valami tehetségünkben vagyon, azokkal való meg-békéllésre, a' kiknek valami panaſzſzok vagyon ellenünk.

A' második Kötelesség, a' tiſztaságot és ſzűzeſséget illeti. Azt tanitja nékünk a' mi URunk; hogy a' tiſztátalan kivánságok az Isten előtt bűnősökké téſznek, valamint a' Paráznaság, és egyéb fertelmességek; hogy azért tiſzták és ſzűzek légyünk: magunkra kell vigyáznunk, meg-kell külső érzékenységeinket őldökölnünk, *ſzemeinket ki-kell vájnunk, kezeinket el-kell vágnunk*, az az, meg-kell magunkat foſztanunk attól-is, a' mi nékünk legkedvessebb és drágább jóſzágunk vólna-is; magunkat meg-ſanyargatnunk, és meg-tagadnunk mind azt, valami esetnek alkalmatossága lehetne minékünk.

Arra-is tanit ez alkalmatossággal ő Felsége; hogy a' Házasságnak kötelei ſemmi egyéb által nem ſzaggattathatnak-el, hanem tsak a' paráznaság által; mellyből által-láthatjuk, melly igen tiſzta életűeknek kell a' Kereſztyéneknek lenni.

A' harmadik Oktatás vagyon az Eskűvésről. Az Isten' Fijának Tudománya ez aránt a' tzikkely aránt ez: hogy nem elég a' hamis eskűvéſt el-távoztatni, melly egy a' leg-nagyobb bűnök közzűl; hanem még az ollyan eskűvéseknek meg-rontásától-is meg-kell tartóztatnunk magunkat, a' mellyek nem az Isten' Nevére tétettenek; és egéſzen meg-kell tartózkodnunk a' hijábavaló és vakmerő eskűvésektől, akármitsoda ſzókkal légyenek-is azok; mivelhogy meg-tiltattak a' Kristusnak Törvénye által, és másként-is ellenkeznek azzal a' tiſztelettel, a' mellyel az Iſtenséghez viseltetni tartozunk.

A' negyedik Kötelesség a' mi Felebarátunknak ſzeretete. A' mit e' tekintetben a' Jésus Kristus parantsol, ez: Hogy megtartóztassuk magunkat a' boſzſzú-állástól, el-ſzenvedjük a' boſzſzúságtételeket inkább, mint ſem gonoſzt fizetnénk viſzſza a' gonoſzért; alább-hagyjunk a'

mi jussunkból-is a' békességnek meg-nyeréséért, és a' viszszálkodásnak el-távoztatásáért; szeressünk minden embereket, még azokat-is, a' kik gyűlölnek minket, és ebben az ISTENT kövessük a' mi Atyánkat, ki jól tészen minden emberekkel, még a' gonoszokkal-is, és háládatlanokkal.

Ez az Évangyéliomnak és az igaz szeretetnek Tőrvénye, és mind ezeknek a' Kőtelességeknek gyakorlásában fog állani a' mi tőkélletességünk és ditsősségünk.

VI RÉSZ.

Oktatja a' Krisztus az ő Tanitványit az Alamisnálkodás, Imádkozás Bőjtölés felől; meg-mutatja nékik, miképpen kell a' kegyességnek ezen munkáit gyakorolni, és inti őket hogy ezekben el-távoztassák mindenek felett a' képmutatást és a' magok mutogatását. 2. *Tiltja őket hogy ne igyekezzenek magoknak e' Világ' javait rakásra gyűjteni, és ne búslakodjanak ez életnek szűkségei iránt, és inti őket arra; hogy nyúgodjanak-meg az Isteni gondviselésen, és keressék mindeneknek előtte az ISTENnek Országát és az ő igazságát.*

I. 1-8. II. 9-34.

TANÚSÁGOK.

A' Világnak Idvezítője minket itten elsőben arra tanit; hogy az Alamisnálkodás, az Imádkozás és a' Bőjtölés a' Vallásnak három igen derekas kőtelességei.

A' mi nevezetessen a' Bőjtőlést illeti; Minthogy a' Krisztus a' Bőjtölésnek módja aránt szinte úgy ád *Regulák*at mint az Imádkozás aránt és az Alamisna-adás aránt; tehát világosan ki-tetszik, hogy az ő akaratja az vólt, hogy az ő Tanitványi bőjtőlnének. A' magános bőjtők a' mellyekről vagyon ebben a' Részben a' beszéd, igen haszonosok lévén a' testnek meg-őldőklésére, és a' meg-alázódáshoz, az imádkozáshoz való készűlésre; eleinte az Apostoloktól, annakutánna pedig az egész Világon lévő Keresztyénektől-is gyakoroltattak.

2. A' mi URunk nékünk azt hagyja, hogy szorgalmatossággal el-kerűljük a' képmutatást, és a' hijábanvaló ditsekedést mikor alamisnát adunk, mikor imádkozunk, és mikor bőjtőlünk; és ezeket a' kőtelességeket igaz lelkűséggel és alázatossággal vigyük véghez, meggondolván azt, hogy mi az ISTENnek előtte vagyunk, a' ki lát min-

mindent valami szíveinknek rejtekében vagyon, és hogy a' képmutatók nem várhatnak semmi meg-jutalmazást ő-tőle.

3. Minthogy az Uri Imádság a' könyörgésnek ollyan formája, a' mellynek a' JÉSUS Kristus a' Szerzője, és ez magában foglalja mind azt, valami szükséges az ISTENnek ditsőségére, és a' mi tulajdon bóldogságunkra: azért annak ezt a' haszнát vegyük; *elöször*: Hogy igen nagy tisztelettel, nagy figyelmetességgel és áhitatossággal viseltessünk, mikor azt ISTEN eleibe bé-mutatjuk; és *másodszor*: Hogy nem tsak könyörgéseinket, hanem indúlatainkat-is és egész életünket szabjuk ehez a' Kristustól nékünk hagyatott Könyörgésnek szép példájához.

4. A' mi URunk itt minékünk világos beszéddel elönkbe adja, hogy ne-is reményljük, hogy az ISTEN bennünket meg-hallgasson, és nékünk meg-botsásson, ha mi meg-nem botsátunk azoknak, a' kik mi ellenünk vétettenek.

Jól meg-visgáljuk hát ez aránt mindenkor magunkat, valamikor járúlunk az ISTEN' eleibe a' mi könyörgésünknek bé-mutatására.

Az ötödik Letzkénk ebből a' Részből ez; Hogy ne igyekezzük nagy kivánsággal rakásra gyűjteni ennek a' Világnak javait, a' mellyek hijábanvalók, állhatatlanok, és tőlök külömbkülömbféle meg-eshető állapatok meg-foszthatnak bennünket. Hanem munkálódjunk inkább a' mennyei jóknak meg-szerzésében, a' mellyek a' leg-drágalátosabbak, és a' mellyeket semmi tőlünk el-nem vehet.

Ennek alkalmatosságával eztis elménkre adja a' Kristus; hogy veszedelmes dolog szeretni a' gazdagságot; annak szeretete meg-vakit, és indúlatinkat a' földhöz ragasztja, és nem lehet ISTENnek szolgálni, és a' szívnek szabadnak és ő hozzá felemeltetettnek lenni, mikor valaki e' Világ' javainak szeretetétől el-foglaltatott.

6. Nem tsak e' Világnak szeretetét kárhoztatja a' mi URunk; hanem még ez életre szükséges dolgok aránt való nyúghatatlankodást és felettébb való szorgalmatosságot-is tiltja.

Int bennünket, hogy bizzuk magunkat az Isteni gondviselésre, a' kinek gondja lévén a' madarakra, és más teremtésekre, sokkal inkább gondot fog viselni

ni az ő fiainak szükségeikre, a' kik méltóságosabb természetűek, és a' kiknek halhatatlanságot készített.

Azt mondja hogy azok a' Világi szorgalmatosságok, a' mellyek mód nélkül valók, és nyúghatatlankodással, és bizodalmatlansággal vagynak egyben-kőttetve, haszontalanok, és másként-is illetlenek igaz Keresztyénekhez.

Végezetre: Int, hogy minden dolgoknak előtte azt keressük, a' mi az ISTENnek kedves lehet, és minket a' Mennyországba juttathat; és azt igéri, hogy ha azt tselekeszszük: meg-fogja az ISTEN adni mind azokat, valamellyek nékünk szükségesek e' Világon a' mi halandó testeinknek táplálására.

Ezek ollyan Oktatások a' mellyeket mindenkor elménkben kell tartanunk, ennek az életnek foglalatosságai között, a' végre, hogy meg-óltalmaztassunk ezeknek meg-gondolása által a' földi veszendő jókhoz való ragaszkodástól, és indittassunk főképpen azoknak az örökkévaló jóknak keresésére, a' mellyek nékünk számunkra tartatnak az egekben.

VII. RÉSZ.

Szóll URunk a' vakmerő ítéletekről, az igazságnak elől-adásában megkivántató okosságról, a' könyörgésről és annak erejéről. Fel-teszi a' köz igazságnak és a' szeretetnek régulájat; int a' szoros Kapun való bémenetelre, és a' hamis Tanitoknak eltávoztatására. Azt mondja hogy nem mindenek, a' kik őtet URoknak nevezik fognak bé menni az égbe; és egy hasonlatosságban meg-mutatja, hogy semmit nem haszнál hallgatni az ő beszédét, ha azt a' mire az tanit, az ember nem tselekeszi.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Rész sok hasznos Tanitásokat foglal magában. Az Első ez: Hogy ne itéljünk vakmerőképpen felebarátunkról, ne kárhoztassuk őtet igen keményen, és esmérjük-meg a' mi tulajdon fogyatkozásinkat, hogy azokból magunkat meg-jobbitsuk inkább, mint sem gondosan visgálnánk és meg-feddenénk a' mások hibáit.

A' Második ez; hogy *ne adjuk azt a' mi szent az ebeknek.* Ez okosságnak régulája, mellynek ez az értelme; Hogy mikor testi és elvetemedett emberekkel vagyon dolgunk, a' kik útálattal és kedvélyen meg-vetik az Évangyéliom-

liomnak tudományát, nem kell azt azoknak eleikbe adnunk, hogy valami módon ki ne tégyük az igazságot és a' kegyességet az ő meg-tsúfolásokra, és az ő gyűlölségeket mi magunkra ne vonjuk.

3. Arra int a' mi URunk, hogy az Istennek bizodalommal könyörögjünk, és azzal biztat, hogy a' könyörgésnek igen nagy ereje vagyon, tsak légyen az búzgósággal és állhatatossággal egyben-kőttetve, és a' valóságos jókat kérjük az Istentől.

Ezt mutatja-meg az Istennek az édes Atyákhoz való hasonlitásából, a' kik-is nem tagadják-meg az ő gyermekeiktől a' szükséges dolgokat.

4. Elönkbe adja itten a' kőz Igazságnak és a' szeretetnek *Reguláját*, melly ez: Hogy tselekedjük másoknak mind azt, valamit mi akarnánk, hogy azok nékünk tselekednének. Igen tőkélletes és egyszersmind igen könnyű és világos *Regula* ez, mellyet szüntelen szemeink előtt kell tartanunk.

5. Inti Tanitványit *a' szoros kapun való bé-menésre*, az az, a' Hitnek és a' kegyességnek idvességre vivő útának követésére, noha ez az út kevés emberektől járattatik, noha ellenkező az embereknek indúlatjaikkal és kivánságaikkal; Sőt, noha azon néhánykor üldöztetésben-is kell az embernek forogni, és azt akarja, hogy el-távoztassuk a' tévelygésnek és a' bűnnek útát, a' melly a' testnek gyönyörűségesnek tetszik, és a' mellyen sokakat járni látunk, de a' melly viszen a' veszedelemre.

6. Oktatja az ő Tanitványit, hogy meg-őrizzék magokat a' hamis Tanítóktól és Hitetőktől, a' minémüek nagy számmal leendők valának a' következendő időkben.

Ez aránt ezt a' *Regulát* adja; hogy *az ő gyümöltseikről visgáljákmeg őket*; az az, az ő tselekedeteikről és életekről, és vigyáznának arra-is mit munkálódna azoknak az ő tudományok, megnézvén, ha tzélozna-é az Isten' ditsőségére és az embereknek meg-jobbitására.

7. Világosan bizonyságot tészen az Idvezítő, hogy nem mindenek, a' kik őtet URoknak nevezik, fognak bé-menni az égbe, hanem tsak azokat fogadja ő oda bé, a' kik az ő akaratját tselekeszik; és sokak, a' kik őtet esmérik, és az ő Nevében még tsudákat-is tselekedtenek, ki-

fognak rekeſztetni az ő Orſzágából, azért hogy meg-nem tartották az ő parantsolatit.

Végezetre, az UR Jésus ezt az ő egéſz Tanitását bé-rekeſzti egy kőſziklán, vagy fővenyen épittetett Háznak példájával, a' melly által azt adja értésünkre; Hogy hijában hallgatja valaki az ő beſzédét, ha meg-nem tartja azt a' mit ő parantsol, és hogy azok a' kik ezt a' ſzükséges kőtelességet el-múlatják, ſoha végig meg-nem maradhatnak, ſem a' kisérteteknek ellenek nem állhatnak.

És igy, ez a' hasonlatosság nékünk meg-mutatja mimódon kelljen haſznát vennünk a' mi URunknak tudományának, és nevezetesen ebben a' Réſzben és ezt meg-előző két Réſzekben béfoglaltatott Oktatásoknak.

VIII. RÉSZ. 1--17. v.

Szent Máté elől-ſzámlálja a' JESUS Kriſtusnak külömb-külömbféle Tsudatételeit; egy Bélpoklosnak, egy Pogány Százados ſzolgájának, a' Szent Péter' Napának, és ſok más Betegeknek meg-gyógyittatásokat.

I. 1-4 II. 5.-13. III. 14-17.

TANÚSÁGOK.

MInthogy ebben a' Réſzben kezdődik a' Kriſtus Jésus Tsudatételeinek Hiſtóriája: tehát a' leg-első Tanúság, mellyet itten meg-kell jegyeznünk, vagyon kőzönségesen ezekről a' Tsudatételekről.

Tapaſztaljuk azokban egy réſzről a' mi URunknak véghetetlen nagy hatalmát, a' ki-is mindennémű nyavalyákat tsupán tsak ſzavával meg-gyógyit vala; és más réſzről az ő nagy jóságát és ſzeretetét az emberekhez; mivelhogy ezek a' Tsudatételek nem egyebek valának Jótéteményeknél.

Továbbá pedig azt-is tudni kell; hogy ezeknek a' Tsudatételeknek a' tzéljok az vala, hogy meg-győzettetnének az emberek arról, hogy Jésus az ISTENtől küldetett vala, és indittatnának arra, hogy őtet hallgassák, és ő benne hidjenek. Ez az oka, hogy ő rendſzerént tsak azoknak kedvekért tselekeſzi vala az ő tsudáit, a' kik el-hiſzik vala azt, hogy ő-néki vólna azoknak tselekedésére hatalma.

Ezeken a' kőzönséges jegyzéseken kivül, mellyeket-is mindenkor ſzemeink előtt kell tartanunk, mikor az Évangyéliomot olvassuk, ennek a' Bélpoklosnak meg-gyógyitásában azt tartsuk-meg, hogy a' Kriſtus azt az

az ő hitére és könyörgésére tekíntvén gyógyitotta-meg.

A' mellyből láthatjuk; hogy a' mi URunk meg-tartja és megszabadítja azokat a' kik ő hozzá bizodalommal és alázatossággal folyamodnak. Hogy pedig a' Kriſtus ennek a' Bélpoklosnak azt parantsolá, hogy el-menvén mutatná-meg magát a' Papnak, és vinné-fel a' Törvényben parantsoltatott ajándékot, az, a' 'Sidoknak az aránt való meggyőzettetésekre lett, hogy ez az ember valóságoson meg-gyógyittatott vólna, és hogy ne vádolhatnák Jésust mintha ellensége vólna a' Móses Törvényének.

A' Századosnak Hiſtoriája, a' ki kéré Jésust, hogy az ő ſzolgáját gyógyitaná-meg, kiváltképen méltó a' meg-jegyzésre, ennek az embernek nagy alázatosságáról, és álmélkodásra méltó Hitéről.

Nem itéli vala méltónak magát arra, hogy Jésust bé-fogadná Házában; de el-hiſzi vala, hogy a' mi URunk meg-gyógyíthatná, ha oda nem menne-is az ő ſzolgáját tsak egy ſzava által ſzinte ollyan könnyen, mint ő Tiſztbéli ember lévén engedelmességre hajthatja vala magához az ő ſzolgait.

Az a' nagy ditséret a' mellyet a' Kriſtus tőn ennek a' ſzületésére nézve Pogány Századosnak Hite felől ezt mondván, hogy ő nem talált vólna ollyan nagy Hitet a' 'Sidók közőtt, arra kötelez minket, hogy derekasan meg-gondoljuk az Évangyéliomnak ezt a' tzikkelyét, és kövessük az alázatosságnak és a' Hitnek ezt a' ſzép példáját.

Azt jövendőli ennek alkalmatosságával a' Kriſtus; hogy *ſokan el-jönének Napnyúgotról és Napkeletről, és le-telepednének az ISTENnek Országában: Ez Országnak Fiai pedig ki-vettetnének.* Ennek ez vala az értelme; Hogy a' Pogányok e' Világnak külömb-külömb helyeiről el-fognának jöni hogy bé-álljanak az ISTENnek ſzövetségébe, a' 'Sidók pedig meg-fognának vettetni; mellyet igaznak lenni meg-mutata a' dolognak ki-menetele ez után nem ſok idővel.

Végezetre a' melly jegyzéſt téſzen Szent Máté a' Szent Péter Napának, és ſok más betegeknek meg-gyógyittatások után, Ésaiásnak azt a' jövendőlését hozván elő: *Ö vette-el a' mi erőtlenségünket, és a' mi betegségünket ő hordozta:* tudósít minket

mind

mind ezeknek a' Tsudatételeknek tzéljok felől.

Annak meg-mutatására valók valának azok, hogy Jésus nagy ſzeretetű Idvezítő vólna, és e' Világra nem egyébért jött vólna, hanem hogy jól tenne az emberekkel, és őket minden ő nyavalyáikból főképen pedig az ő bűneikből meg-ſzabadítaná.

VIII RÉSZ. 18-34. v.

Felel az UR JÉSUS egy Irás-Magyarázónak, és az ő Tanitványi közzül egynek, a' ki mindenik akarja vala őtet követni. 2. Meg-tsendesít egy tengeri háborút. 3. Két ördöngősöket meg-ſzabadit.

I. 18-22. II. 23-27. III. 28-34.

TANÚSÁGOK.

A' Melly feleletet ada Jésus az őtet követni akaró Irás-magyarázónak, arra való vala az: hogy abból értené-meg azt, hogy nem kellene néki ollyan reménységben lenni, mint ha ő nála valamelly világi bóldog állapotot fogna találni; és az, a' mit egynek az ő Tanitványi közzül monda: hogy *hagyná a' Halottaknak el-temetni az ő Halottjaikat:* azt jelenti vala, hogy ő azoknak tartozna hagyni e' világi dolgok aránt való ſzorgalmatosságot, a' kik nem volnának az Evangyéliomnak világával meg-világosítva; és hogy azok a' kiket ő el-hiv, hogy ő Tanitványi légyenek, tartoznának őtet halaſztás nélkül követni, és kéſzeknek lenni mindentől meg-válni, és oda-hagyni ez életnek dolgait, még azokat-is, a' mellyek ártatlanok és meg-engedettek vólnának, mikor azok őket meg-akadályoztatnák az ő Hivatalok kötelességeinek végbe vitelében.

2. Abban a' tsudában, a' mellyet tselekedék a' Jésus Kriſtus egy nagy ſzélvéſznek meg-tsendesítésében, meg-jegyezhetjük egy réſzről a' mi URunknak nagy hatalmát, a' ki tsak ſzavával meg-tsendesíti vala a' ſzeleket, és a' tengert; más réſzről pedig az Apoſtoloknak erőtlenségeket, a' kik az el-veſzéstől félnek vala.

Ez az ekképen esett dolog, melly az ő Hiteknek meg-erősítésére való vala, erősítheti a' miénket-is, és támaſzthat bennünk a' Kriſtusnak jóságában és hatalmában való tökélletes bizodalmat.

Egéſz bátorságban lehetünk még a' leg-nagyobb veſzedelmeknek közepette-is, mikor ſzeretetünk

tetűnk ő tőle, és mikor ő ól-talmazónk.

3, Ezeknek az őrdőngősőknek Hiſtóriája, a' kiket az UR meg-gyógyita, azt mutatja nékűnk; hogy az őrdőg gyakorolja vala a' maga hatalmát, az embereken; de az UR Jésus azért jőtt vala, hogy annak azt a' hatalmát el-venné, és orſzágát el-rontaná.

A' mi illeti a' diſznóknak a' tengerbe való rohanásokat, azoknak teſteikbe a' Kriſtus engedelméből az őrdőgőknek bémenetelek után, meg-kell gondolni: hogy ez a' kárvallás próba és tsapás vala annak a' Tartománynak lakosain.

Azt-is akarta meg-mutatni a' mi URunk, hogy ez az ember, a' kit ő meg-gyógyitott vala, valósággal el-foglaltatott vólt az őrdőgtől; Azt-is meg-bizonyitotta az által, hogy ő-néki vólna hatalma parantsolni az őrdőgőknek, és ezek a' gonoſz Lelkek nem tselekedhetnének ſemmit, hanem tsak az ő engedelméből.

Mind ez pedig meg-győzheti vala az embereket a' Jésus Kristusnak Iſteni hatalmáról; meg-tanithatta őket az ő Világra való jövetelének tzéljára, és el-hitetheti vala vélek az ő Tudományának igazságát.

IX. RÉSZ.

Meg-gyógyit JÉSUS egy Guta-ütöttet. El-hivja Szent Mátét az Apoſtolságra, és meg-felel azoknak, a' kik meg-botránkoznak vala azon, hogy ő a' bűnősökkel együtt enne. Azoknak-is meg-felel, a' kik tőle azt kérdezik vala: Miért az ő Tanitványi nem böjtölnének, mint a' Keresztelő Jánosei. Meg-gyógyit egy vérfolyáſt ſzenvedő Aſszonyt: fel-támaſzt egy Leány-gyermeket: megadja két vakoknak az ő ſzemeiknek világát: és meg-ſzabadit egy őrdőgtől el-foglaltatott embert, a' ki néma vala. Utóljára, inti Tanitványit, hogy kérjék az ISTENt, hogy küldjön a' Népnek meg-téritésében munkálkodó ſzemélyeket.

I. 1-8. II. 9-13. III. 14-17. IV. 18-34. V. 35-38.

TANÚSÁGOK.

KÉt tanúságokat lehet meg-jegyezni a' Guta-ütött embernek meg-gyógyittatásából. Az egyiket ezt: hogy a' mi URunk tekintette ennek az embernek hitét, és azoknak hiteket, a' kik azt ő hozzája viſzik vala. Melly-is nékűnk azt mutatja: hogy, hit által, és a' Jésushoz való alázatos folyamodás által lehet

nékünk az ő kegyelmének munkáiban réſzünk.

Másikat ezt: Hogy mivel a' Kriſtusnak nem csak a' betegeket meg-gyógyitható ereje, hanem a' bűnöket meg-botsátható hatalma-is vala őtet úgy nézzük, mint mi Itélő-Biránkat, és igyekezzük ő tőle meg-nyerni bűneinknek botsánatját, arra magunkat alkalmatosokká tévén a' hit által és a' meg-térés által.

2. Az, a' mit felele Jésus azoknak, a' kik neheztelik vala, hogy ő a' Publikánusokkal és roſzſz életű ſzemélyekkel enne, minket arra tanit; hogy ő azért jött e' Világra, hogy a' bűnősöket meg-tartsa; De egyſzersmind arra-is: hogy az ő el-jövetelének tzélja az, hogy azokat a' meg-térésre hozza; és azért hát, a' meg-jobbúlás nélkül nem lehet az idvességre el-jutnunk.

3. Meg-kell gondolnunk; hogy a' Kriſtus nem azért nem vetett vala a' maga Tanitványira ollyan rendſzerént való böjtöléseket, a' minémüek a' Kereſztelő János Tanitványainak böjtöléseik valának, mintha az ő tudománya ebben a' tzikkelyben ennek az ő Előljáró követének Tudományától külömbözö vólt vólna, ſem nem azért, mintha ő a' böjtöléſt kárho ztatta vólna; mert javallotta azt a' maga példája által, és parantsolati által; és ő az ő Tanitványit a' teſtnek meg-öldöklésében nem pedig a' teſtnek kedve ſzerént és a' gyönyörűségekben való élésre hivja: *Mát. IV. VI. 16. és XVII. 21.* Hanem illyen módon azért bánik vala azokkal, a' miért éppen ő maga-is nem él vala ollyan magán való és ſanyarú életet, mint Kereſztelő János: tudni-illik azért, mert az ő ſzolgálatja ő tőle azt kivánja vala, hogy ő egy helyből másba járna, és mindenféle emberekhez magát alkalmaztatná.

Egyébaránt világossan mondja; hogy lenne ollyan idő, a' mellyben az ő Tanitványi fognának hivattatni nem csak böjtölésre, hanem nehezebb állapotoknak ſzenvedésére-is; és ha ő még moſt őket ezekre a' kemény próbákra ki-nem tenné, míg együtt vólna vélek: az azért vólna, mivel azokat el-nem hordozhatnák. Ez az, a' mit *ó ruhának*, és *ó boros tömlőknek* példájokban elől-ád.

4. A' tizenkét eſztendőktől fogva vér-folyáſt ſzenvedő Aſzſzonynak meg-gyógyitásában látjuk; hogy a' mi URunk meggyó-

gyógyítja vala a' leg-régibb és leg-orvosolhatatlanabb nyavalyákat-is; kiváltképpen pedig meg-jegyezhetjük abban ennek az Aſzſzonynak álmélkodásra méltó alázatosságát és nagy Hitét, ki-is nem bátorkodván megſzóllítani Jésust, bizonyossan elhiſzi vala azt, hogy ha tsak az ő ruháját meg-illethetné-is megfogna mindjárt gyógyúlni, melly meg-is lőn, a' miképen azt hitte vala.

Ez a' példa azt mutatja: Hogy mikor valaki nyomorúságában mélységes alázatossággal és erős bizodalommal folyamodik a' Jésus Kriſtushoz: tsalhatatlanúl meg-nyeri az ő irgalmasságának munkáját.

5. Annak a' Leány-gyermeknek fel-támadása, a' kinek URunk az életet viſzſza-adá, azt bizonyítja: hogy ő Felsége nem tsak a' betegeket meg-gyógyítja hanem még a' Hóltaknak-is az életet viſzſza-adja vala.

Ez tökéletessen el-hitetheti velünk azt: hogy ő Istentől botsáttatott vala, és erősíthet bennünket a' mi fel-támadásunknak el-hivésében és várásában.

6. Az mondatik ennek a' Réſznek végén; hogy Jésus látván, hogy az őtet követő Sokaság taníttatás nélkül és jó Páſztorok nélkül ſzükölködne, könyörületességre indúla rajtok, és inté Tanitványit, hogy *kérnék az aratásnak URát, hogy botsássa-ki az aratókat, az ő gabonájának aratására.*

Ezek az igék, a' mellyek jelentik a' mi URunknak nagy jósággal tellyes vóltát, támaſzſzanak mi bennünk hasonló ſzánakozáſt azok aránt, a' kik tévelygésben vagynak, és ſerkentsenek azokért való könyörgésre, hogy küldjön az Isten minden Helyekre ollyan hűséges Szolgákat, a' kik munkálódjanak hathatósan az embereknek meg-téritésében, és az ő Orſzágának felállitásában.

X. RÉSZ.

Látni ebben a' Réſzben: 1. *A' tizenkét Apoſtoloknak hivattatásokat és neveiket.* 2. *Azokat a' Parantsolatokat, a' mellyeket az UR JÉSUS ada azoknak, mikor leg-elsö izben el-küldé őket az ISTEN' Orſzágának el-jövetelének hirdetésére Judeában. Azt mondja nékiek, hogy nagy háborúságok támadnának e' Világban az Évangyéliomnak alkalmatosságával, és ők üldöztetni fognak. De biztatja őket az ISTENnek meg-óltalmazásával; eleikbe téſzi nékiek a' maga példáját: Inti őket, hogy ne féljenek az emberektől, hanem*

tsak az ISTENtől féljenek; Világossan meg-mondja, mi fogna azokon esni, a' kik ő róla valláſt tennének, vagy ótet meg-tagadnák az emberek előtt. Végezetre azt igéri, hogy jutalmat fogna adni azoknak, a' kik az ő Tanitványit bé-fogadják, és a' kik azokkal jól tennének.

I. 1-4. II. 5-42.

TANÚSÁGOK.

KRISTUS URunk az Apoſtolokat régenten a' végre válaſztá, hogy az ő életének, prédikállásának, és tsuda-tételeinek lennének Tanúi, az Évangyéliomot hirdetnék, és tsudákat-is tselekednének; Elsőben ugyan a' 'Sidók kőzőtt, annakutánna pedig az egéſz Világon.

Minthogy az UR őket válaſztotta vala, és az ő Neveik megtartattanak a' ſzent Könyvekben: illendő dolog, hogy az ő emlékezetek áldott légyen az Anyaſzentegyházban; és kötelességünk továbbá kővetni őket az ő *virtus*aikban, és engedelmeskedni annak a' Tudománynak, a' mellyet ők mind élő nyelvel, mind pedig irásaikkal tanitottanak.

2. A' Kriſtus tilalmazá akkor az Apoſtolokat attól, hogy ne mennének ſem a' Pogányok ſem a' Samaritánusok kőzzé; és azt parantsolá nékiek, hogy tsak éppen a' 'Sidóknak hirdetnék az Évangyéliomot; azért, mert még nem jőtt vala el az az idő, a' mellyben az Apoſtoloknak az egéſz földre el-kell vala menniek.

Ugyan ez vala annak-is az oka, hogy azt mondja nékiek, hogy ſemmi útra-valót magokkal ne vinnének; mert az nem vala ekkor ſzükséges, mivelhogy nem mennek vala igen meſzſze, és az ő útjoknak rővidnek kell vala lenni; az Apoſtoloknak ennek az első küldetésének a' tzélja nem egyéb lévén, hanem hogy annál hamarébb terjedne-el az ISTEN' Orſzágának el-közelitésének a' híre.

Akarja vala Jésus őket azzal az Iſteni gondviselésben való bizodalomra-is tanitani.

3. Azok az Oktatások, a' mellyeket adott a' mi URunk az Apoſtoloknak, azt mutatják: Hogy a' kik az Évangyéliomot prédikálják: tartoznak azt a' magok haſznoknak keresése nélkül tselekedni, nagy okossággal, buzgósággal, és bátorsággal; nem félvén az emberektől, ſem a' haláltól.

4. Tudtunkra adja ő Felsége; hogy

hogy az ô Tudománya tsak ollyan emberek által vétetik-bé, a' kiknek tiſzta jó ſzívek, és békeség ſzeretô ſzelíd Lelkek vagyon. Azért az illyen tulajdonságú ſzemélyekhez ragaſzkodjanak a' Tanitók.

Mikor pedig ôket bé-venni nem akaró emberekre találkoznak: azoktól el-távozzanak; és a' kik az ISTEN' kegyelmének ajánlását illyen módon meg-veténdik: igen keményen fognak meg-bûntettetni.

5. Az UR Jésusnak ebben a' beſzédében a' Kereſztyén Vallásnak erôs bizonyságát találjuk, ebben, hogy az Apoſtolok a' kik azt hirdették vólt, és azok a' kik azt leg-elôſzôr bé-vették, kûlômb-kûlômbféle ûldôzésekben forgottanak, és meg-petsételték a' magok vérekkel az Évangyéliomnak igazságát, és az ô bizonyság-tételeknek igaz vóltát.

6. Meg-jegyezhetûnk itt kûlômb-kûlômbféle igen haſznos Tudományokat, és fôképen e' kôvetkezendôket:

Az igazságnak és a' kegyeſségnek vallói gyakorta ûldôztetnek és gyûlôltetnek; de az ISTEN kiváltképpen való módon azokat meg-ſzokta tartani.

Nem kell félni az emberektôl, a' kik tsak a' Teſtnek árthatnak; hanem tsak egyedûl az ISTENTÔL kell félni, a' ki mind a' Teſtet mind a' Lelket a' gyehennára vetheti.

A' Kereſztyének tartoznak az ô Hitekrôl világosan valláſt tenni az emberek elôtt; még életeknek veſzedelmével-is.

Gyakran támadnak e' Világban háborúságok és hasonlások az Évangyéliomnak alkalmatosságával; de hogy az esik, tsak az emberekben vagyon a' hiba.

A' Kereſztyéneknek, hogy a' Kriſtuſt kôvethessék, kéſzeknek kell lenni, még annak megtagadására-is, a' mi nékik legkedvessebb és leg-drágább e' Világban.

És utóljára: Bôségesen megfogja a' mi URunk jutalmazni azoknak kegyességeket és ſzereteteket, a' kik az ô Tanitványit bé-fogadják, és azokkal jól téſznek.

Mind ezek arra valók; hogy ezeket meg-gondolván, ſerkentessûnk a' mi Idvezitônk Tudományának igaz lélekkel és állhatatossan való vallására, annak minden kôtelességeinek gyakorlására, és a' ſzeretet' munkáinak ôrômmel való tselekedésére.

XI. RÉSZ.

Kereſztelő János a' maga Tanitványit el-küldvén JÉSUShoz ő tőle azt tudakozni, ha ő vólna-é a' Meſſiás? a' mi URunk tsudákat téſzen azoknak láttokra. 2. *Beſzéll a' Kereſztelő János tiſztének mivóltáról és méltóságáról.* 3. *Panaſzolkodik a' 'Sidóknak meg-átalkodtságokon, a' kik ſem a' Kereſztelő János' ſzolgálatja által, ſem az óvé által meg-nem jobbúltanak vala; és ſenyegeti Galileának Városait, a' mellyekben ő prédikállott és tsudákat tett vala, de még-is meg-nem tértenek vala.* 4. *Hálát ád az ISTENnek azért, hogy a' ſzellid és alázatos ſzívű ſzemélyek bé-veſzik vala az ő Tudományát, midőn azonban, a' kik ezen a' Világon masoknál értelmesebbeknek tartatnak vala, azt meg-vetik vala; és hivja mind azokat, a' kik meg-fáradtak és meg-terheltettek vólnának az ő hozzá való jövetelre.*

I. 1-6. II. 7.-15. III. 16-24. IV. 25-30.

TANÚSÁGOK.

HOgy ebből az olvasásból haſznot vehessünk, meg-kell jegyezni: 1. Hogy midőn Kereſztelő János azt kérdeni küldé Jésushoz, ha ő vólna-é a' Meſſiás? nem azért tselekedé azt, mintha a' felől kételkedett vólna.

Ezt gondolni e' felől a' ſzent Férjfiú felől illetlen vólna, úgymint a' ki állhatatosan és világosan meg-mondotta vala, hogy Jésus vólna az ISTENnek Fija, és a' kit a' mi URunk-is az egéſz Évangyéliomban és ebben a' Réſzben-is igen ditsőséges bizonyságtétellel meg-is ékesít.

Hanem azért küldé Kereſztelő János ezeket a' Tanitványokat Jésushoz; hogy egéſzen el-hitethetné vélek azt, hogy Jésus vólna az, a' kit a' 'Sidók várnak vala.

2. Azonban az UR ez aránt kérdeztetvén, nem akará ſzóval mondani, hogy ő vólna a' Meſſiás. Elégnek tartá tsuda-tételek által mutatni-meg, hogy ő vólna az; és a' Kereſztelő János' Tanitványit meg-inteni, hogy meg-ne botránkoznának, ha őtet alázatosságnak állapatjában látnák.

3. Ugyan ezen tzéllal emlékezteti az őtet hallgatókat arra, hogy mikor ők a' puſztába ki-mentenek vólna Kereſztelő Jánoſt hallgatni, nem valamelly *ſzéltől ingattatott nádſzálat láttanak vólna ottan;* az az: nem valami tsekély állapotért, vagy alávaló ſzemélyt látni mentenek vólna oda ki.

Hozzá-adja azt is; hogy ſzinte

te azon módon nem láttanak vólna ott ők valamelly kűlső fényes pompával meg-jelent embert; a' minéműek a' Királyoknak Udvarokban lenni szoktanak. Hanem azt mondja: hogy Keresztelő Jánost látván ők, Prófétát láttanak vólna, sőt a' Próféták kőzzűl a' leg-nagyobbat; mivelhogy ő vala a' Messiásnak Előljáró Követe; még-is mindazáltal attól fogva hogy ő megjelenni kezdett vólna ellene szegezték vala magokat az emberek ő-néki, és az ISTEN' Országának, a' mellynek el-jővetelét ő hirdeti vala.

Az UR Jésus mind ezeket azért mondja vala; hogy megmutatná, hogy a' Messiásnak Országa nem fogna lenni e' Világból való, és senkinek nem kellene tsudálni, ha őtet-is illyen alázatos és el-vettetett állapotban látnák, és ha ő meg-útáltatnék.

4. Látjuk itten; hogy a' 'Sidók sem a' Keresztelő Jánosnak prédikállására, sem pedig a' mi URunkéra meg-nem jobbúltanak vala; ezt a' gántsot találván, hogy a' Keresztelő János' élete igen sanyarú vólna, a' Jésusé pedig nem vólna eléggé az. Semmi nem lehet a' hitetlen és meg-veszett embereknek tetszések szerént való; meg-vetik mind azokat a' kűlőmbőző eszközőket a' mellyeket az ISTEN előlvészen az ő meg-téritésekre; és még alkalmatosságot vésznek azokból magoknak annál inkábbis meg-keményitésére.

5. Jésusnak azok ellen a' Városok ellen való fenyegetőzése, a' mellyekben ő tsudákat tett vala, és még-is meg-nem történek, arra tanit minket: hogy azok a' Népek, a' kikkel az ISTEN tőbb kegyelmeket tselekedett, és a' kiknek az Évangyéliom hirdettetett, még-is az által nem jobbúlnak semmit; felette igen keménnyen fognak meg-bűntettetni.

6. A' mi URunk hálákat ád az ISTENnek azért, hogy a' kitsinyek és alázatosak bé-vészik vala az ő Tudományát, midőn azonban meg-vettetik vala az e' Világnak Nagyjaitól, és Bőltseitől.

Ebből azt tanúljuk; hogy az Évangyéliomot bé-nem veheti az ember, ha tsak tiszta, egyűgyű és alázatos szíve nints néki, és ha e' Világnak ditsőségét és a' maga hamis bőltsességét meg-nem tagadja.

Utóljára az UR Jésusnak az a' hi-

a' hivogatása, mellyel mind azokat valakik meg-fáradtak és megterheltettek, hivja magához, hogy légyenek ő Tanitványi, és azzal biztatja, hogy *az ő igája gyönyörűséges, és az ő terhe könnyű.* Inditson minket arra; hogy a' mi nyavalyás vóltunknak alázatos és valóságos érzésével, és attól való meg-szabadittatásunknak buzgó kivánásával menjünk ő hozzá, az ő Tudományának és mennyei Parantsolatinak adjuk alájok magunkat, és légyünk mint ő szelídek és alázatos szívűek.

Igy fogunk ő nála a' mi Lelkeinknek nyúgodalmat és tökélletes bóldogságot találni.

XII. RÉSZ. 1-21. v.

A' mi URunk meg-menti az ő Tanitványit, a' kik gabona fejeket szaggatnak vala egy Szombat napon. 2. Meg-gyógyit egy meg-száradott kezú embert, és meg-felel a' Fariseusoknak, a' kik meg-útkóznek vala azon, hogy ő ezt a' Tsudát-is Szombat napon tselekedte vólna. 3. Meg-tiltja, hogy a' Sokaság ki ne hirdesse az ő Tsudatételeit; melly eránt Szent Máté elől-hozza Ésaiásnak egy jövendólését, a' mellyben jelentetik az az okosság, alázatosság és szelidség, a' melly fogna tapasztaltatni a' Messiásnak az ő hivatalának gyakorlásának módjában.

I. 1-8. II. 9-15. III. 16-21.

TANÚSÁGOK.

HÁrom dolgokat kell itten meg-gondolnunk. Először: A' Fariseusoknak gonoszságokat és képmutatásokat, a' kik nehezen szenvedik vala hogy a' Jésus' Tanitványi búza-fejeket szaggattanak vólna egy Szombat napon, és hogy ő maga hasonló napon meg-gyógyitott vólna egy embert, a' kinek keze megszáradott vala.

Illyen a' Képmutató és tsak hamis buzgóságú embereknek az ő tulajdonságok. Meg-botránkoznak ollyan dolgokban, a' mellyek ártatlánok, sőt néha még azokban-is, a' mellyek jók, szükségesek és az ISTEN előtt kedvesek: midőn azonban elmúlatják ő magok a' Vallásnak és mindenek felett a' szeretetnek leg-szükségessebb kötelességeit.

2. Derekassan reá kell figyelmeznünk arra, a' mit URunk ez alkalmatossággal monda, és főképpen ezekre az igékre: *Irgalmasságot akarok inkább, hogy sem mint áldozatot.*

Tanúljuk-meg innét, hogy a' Val-

Vallás nem áll tsupán tsak a' kűlső kőtelességekben, és a' Tzérémóniáknak meg-tartásában.

Igaz, hogy ezeknek a' kőtelességeknek nem lehet el-múlaſztatni, és vagyon haſznok, mikor az ISTENnek tzéljával egyező módon gyakoroltatnak, a' ki azokat rendelte: De a' mit az ISTEN kiván minden dolgok felett, ez: Hogy az ő parantsolatinak engedelmeskedjűnk, igaz ſzeretet légyen bennűnk, és gyakoroljuk az irgalmasságnak munkáit.

3. Harmadik Tanúságot vehetjűk a' JÉSUS Kriſtusnak maga viseléséből, a' ki-is nem akará, hogy az ő Tsudatételei elhiresíttetnének, és Ésaiásnak ezekből a' ſzavaiból: *A' meg-repedezett nádat meg-nem rontja, és a' füſtölgő gyertyabelet nem öltja-meg.*

Látjuk itten ki-tűndőkölni a' mi URunknak nagy okosságát, a' ki el-távoztatja vala azt, a' mi ditsekedésnek láttathatott vólna: Tapaſztaltathatik az ő alázatossága, az ő ſzelídsége, és az ő le-ereſzkedése; meg-jegyezhetni kivált azt, hogy ő ſenkit-is el-nem űz magától, sőt nagy békeségessen el-tűri az embereknek erőtlenségeiket, és mig vagyon valami kevés jó bennek, őket el-nem veti.

Ez minket egy réſzről bátoritson, és tőltsőn-bé bizodalommal; más réſzről pedig inditson a' mi Idvezitőnknek kővetésére, hogy légyűnk mint ő alázatosak, ſzelídek és békeségesek, kerűljűk a' magunk mutogatását, a' hijábanvaló ditsőséget, és távoztassuk-el a' háborgáſt és a' versengéſt; nagy tűréssel viseltetvén az emberekhez, és tekintetbe vévén és fel-ſegélvén az ő erőtelenségeiket.

Ezeknek a' kőtelességeknek gyakorlása által fogunk a' Kriſtushoz hasonlók lenni, és megfogjuk mutatni, hogy mi valósággal ő Tanitványi vagyunk.

XII. RÉSZ. 22-50. v.

A' JÉSUS Kriſtus meg-gyógyit egy órdőngőſt, és minthogy a' Fariseusok ezt a' tsudatételt az órdög' hatalmának tulajdonitják vala, a' mi URunk meg-mutatja ennek a' vádnak hamis és iſtentelen vőltát, ezt mondván: Hogy az órdög nem ſzokta rontani a' maga tulajdon orſzágát; megjegyezteti azt, hogy ő nem űzhetné-ki az órdögőket ha azoknál nagyobb hatalommal nem birna, és azt mondja a' Fariseusoknak; hogy az ő káromlások ſoha nékik nem fog meg-botsáttatni,

és hogy az ó istentelen beszédeik, az ó szíveknek meg-átalkodott gonoszságának bizonyságai vólnának. 2. Kéretetvén a Fariseusok által, hogy tselekedne valamelly jelt, nem tselekeszik, hanem igazitja őket az ó Fel-támadására, a' melly az ó ISTENtől való küldetésének leg-utólsó és leg-erőssebb próbája lejendő vala. Panaszolkodik az ó hibetetlen vóltokon, és a' végre a' Ninivébélieknek és Sébának Királynéjának példájokat teszi-fel, és egy Példa-beszédet mond. 3. Azt állitja, hogy az ő igaz Tanitványi ő-néki szinte ollyan kedvesek vólnának, mint az ó leg-közelebbről való rokonsági.

I. 22-37. II. 38-45. III. 46-50.

TANÚSÁGOK.

EZ az Olvasás minket ennek meg-gondolására kötelez: 1. Hogy a' Fariseusok, a' helyett, hogy meg-ismérték vólna az Isteni erőt, melly a' mi URunknak Tsudatételeiben ki-tündöklik vala, azt mondják vala, hogy ő az ördögöket azoknak Fejedelmének hatalma által űzné-ki.

Láthatni ebben a' példában, hogy a' kik az ő gonosz indúlatjaik által meg-vakittattak, még a' leg-erőssebb eszközöknek-is ellenek állanak, a' mellyekkel akarná az ISTEN az ő keménységeket meg-lágyitani.

2. A' Jésus Kristus világossan meg-mondja a' Fariseusoknak, hogy ez a' káromkodás mellyel ők az ördögnek tulajdonitják vala azt, a' mi az ISTENnek Lelkétől származik vala, soha nékiek meg-nem fogna botsáttatni; mivelhogy az illyen káromkodás meg-orvosolhatatlan gonoszságnak, és meg-lágyúlhatatlan keménységnek a' jele vólna.

Ma, nem eshetni ugyan ebben a' bűnben; de felette igen nagy vétket tselekeszik az ember, mikor istentelen és el-vetemedett beszédeket szóll és hasonló értelemmel vagyon, és mikor ellene-áll az igazságnak, minekutánna egyszer azt megesmérte vólt, és a' Szent Lélek' kegyelmének, a' kinek munkálódását önnön-magában valóságosan érzi.

3. A' Fariseusok' káromlásának alkalmatosságával a' Kristus minket arra tanit; hogy a' jó beszédek jó szívnek a' jelei, a' gonosz beszédek pedig meg-veszett szívből származnak; és hogy az emberek számot fognak adni minden gonosz szókról, a' mellyeket szóllanak. Ebből meg-tanúlhatjuk; hogy a' jó ember meg-ismértetik az ő beszédeiről, és ha beszédeinket jól igazgatni akar-

ni akarjuk, a' mi szíveinkre vigyázzunk.

4. Hogy a' Fariseusok annyi sok tsudák után, a' mellyeket az UR az ő szemeik előtt már tselekedett vala, ő-tőle még-is kivánák, hogy mutatna valamelly jelt: Ebből azt kell meg-gondolnunk; hogy a' hitetlenek és a' kiknek gonosz a' szívek, soha meg-nem nyúgosznak, és semmi nem elég világos, sem elég erős az ő meg-győzettetésekre. És hogy az UR nem ada nékik jelt, az nékünk azt mutatja; hogy mikor az Isten azt a' mi szükséges vala az emberek' meg-átalkodásoknak meg-győzésére meg-tselekedte, de még-is annak az a' haszna nem vólt, tehát az ő igazsága szerént az ő meg-keményedésekben hagyja őket.

5. Ha a' Sébának Királynéjának, és a' Ninivébélieknek példájok kárhoztatja vala a' 'Sidókat a' nem hivőket: Ezek a' példák sokkal inkább fogják kárhoztatni azokat a' Keresztyéneket a' kik meg-nem térnek, minthogy az Isten ő-vélek több kegyelmeket tselekedett, hogy sem mint ezekkel a' 'Sidókkal kikről a' Krisztus beszél.

6. Az emberből egyszer kiment de azután viszsza-térő gonosz Lélekről mondott példában jelenti vala az UR Jésus a' 'Sidókra következendő bóldogtalanságot, a' kik tsak meg-maradának az ő hitetlenségekben, azután-is mikor ő Felsége mindent meg-tselekedett vólna-is abból való ki-vétettetésekre.

Ez, minket az aránt int-meg; hogy azok a' kiknek az Isten' kegyelmében vagyon részek, de azzal visszsza-élnek, el-veszti azt a' kegyelmet, és nagyobb kárhoztatásba esnek.

Végezetre, mivelhogy a' Krisztus világosan mondja; hogy a' kik az Istennek akaratját tselekeszik, ő-néki azok szinte ollyan kedvesek vólnának, mint az ő Anyja, és Atyafiai: Ebből esmérjük-meg; hogy, a' kegyesség és az Isten' parantsolatinak meg-tartása, a' mi URunk' Tanitványinak az igaz jelek, és az részesít minket az ő szeretetében; Azért hát minden dolgok felett az ő beszédének hallgatásában és annak meg-tartásában kell magunkat foglalnunk.

Azt-is mutatja ez, hogy az Istent szerető és őtet félő személyeket mindenek felett tartozunk szeretni és nagy betsben tartani.

XIII. RÉSZ. 1-23. v.

A' mi URunk prédikálja a' Magvetőről való Példabeszédet, és azután azt az ő Tanitványinak magánosan meg-magyarázza.

I. 1-9. II. 10-23.

TANÚSÁGOK.

EBben a' Részben és az Évangyéliomnak sok helyein találtató Példabeszédekről szükséges kőzönségesen ezt meg-jegyezni; hogy a' mi URunk mikor tanitana, szokott vala hasonlatosságokkal és példabeszédekkel élni, a' mellyeket-is vészen vala a' leg-egyűgyűbb és leg-kőzönségesebb dolgokról, hogy az ő Tanitványi és a' Kősség azokat jobban meg-tarthatnák.

Ezek a' Példabeszédek két rendbéliek valának: Némellyeknek az értelmek világos vala; de némellyeknek vala valamelly homályosságok, és ezekkel a' másod' rendbéliekkel él vala az UR Jésus, mikor valami ollyas Tudományok adták-elől magokat, a' mellyeknek bé-vételére az ő Halgatói még akkor nem valának alkalmatosok, és a' mellyeket nem akar vala világosan kimondani az ő halála előtt.

Illyenek azok, a' mellyek azt jelentik vala, hogy ő meg-fogna őlettetni, a' 'Sidók meg-fognának vettetni, és a' Pogányok fognának az ő helyekbe fel-vétettetni. Ezeket az igazságokat ő példákban és hasonlatosságok alatt adja vala elő, a' mellyek igen egyűgyűek és a' meg-tartásra kőnnyűek valának, és a' mellyeket kevés idő múlva kőnnyen meg-lehete érteni, a' bé-tellyesedés által azok tőkélletessen meg-világosíttatandók lévén.

Annakokáért nagy bőltseséget látunk ezekben a' Példabeszédekben tűndőkőlni, azt mutatják azok, hogy az UR Jésus ól tudja vala a' jővendő dolgokat, nagyobb részént azok próféziások, és azoknak pontban lett bé-tellyesedésekben az Évangyéliomnak ISTENtől való származásának ellene-mondhatatlan bizonyságát találjuk.

A' Mag-vetésről való Példabeszédben a' Kristus Jésusnak tzélja az ő Tanitványit arra tanitani, miképen vétetik az ISTENnek beszéde azok által a' kiknek az hirdettetik. Szóll abban négy rendbéli emberekről; az első rendbéliek azok, a' kikben ez a' beszéd semmit nem munkálódik, és a' kiknek szívek egészen meg-keményedett, ez példáztatik az útra eső magon.

A' má-

A' második félék azok, a' kik bé-veſzik és meg-kóſtolják az ISTENnek beſzédét, de mint-hogy az Évangyéliomnak vallására magoknak derekasan-való meg-próbálása nélkül adták vala magokat, el-hagyják az igazságot és a' kegyességet, mikor az üldözés vagy más valamelly kisértet reájok következik. Ez jelentetik a' kőſziklára esett magon; melly-is ki-kél, de nem lévén gyökere, meg-ſzárad.

3. Szóll URunk azokról, a' kikben az Ige haſzontalanná tétetik a' gazdágságoknak ſzeretete által, és az életnek ſzorgalmatosságai által; valamint ſzinte a' mag a' melly a' tövissek közzé esik, ottan meg-fojtatik.

Az utólsó neműek azok, a' kik az Igét jó ſzívbe veſzik-bé, a' mellyben az meg-termi az ő gyümöltsét, és munkálkodik, a' kik-is végig meg-maradnak. Ez példáztatik azon a' magon, a' melly a' jó földbe esik, és abban bőséges gyümöltsöt terem.

Ez az értelme és tzélja ennek a' ſzép Példabeſzédnek, a' végre való pedig hogy meg-tanitson bennünket, mimódon kelljen haſznát vennünk az Évangyéliomnak mikor az nékünk hirdettetik.

A' mit monda a' Kriſtus az ő Tanitványinak, a' mikor ezt nékiek magyarázá: az esmértessemeg velünk, melly bóldogok vagyunk mi, hogy meg-tanittattunk ezekre a' mennyei Tudományokra, és hogy az ISTEN' Orſzágának titkai felől ollyan esméretünk vagyon, a' minémű még a' Prófétáknak-is nem vala.

Drágalátos méltóság ez; mellyel magunk' javára kell élnünk; félvén, hogy azoknak bűnökbe és kárhoztatásokba ne essünk, a' kik látnak és értenek, de bé-nem véſzik az igazságot, és a' kik nem akarnak meg-térni.

XIII. RÉSZ. 24-58. v.

Példabeſzédeket mond a' Kriſtus a' Konkolyról, Muſtár-magról, Kovászról, el-rejtetett Kintsről, Drága-kóról, és Gyalomról; Inti Tanitványit, hogy jól éljenek az ő Tanitásaival, és Názáretbe mégyen, a' hol kevessek hivének ő benne.

I. 24-50. II. 51-58.

TANÚSÁGOK.

A' Konkolyról és a' Gyalomról való Példabeſzédeknek azon egy értelmek vagyon. Azt jelentik, a' miképen URunk magyarázá: hogy azok közt, a' kik az Évangyéliomnak vallására fognának állani, lennének kép-

mutatók, a' kik a' Jók közzé fognának egyeledni; és ez mind úgy léſzen a' Világnak végéig; De akkor el-fognak válaſztatni egymástól, a' gonoſzok az őrők tűzre fognak küldettetni, az igazak pedig bé-fogadtatnak a' mennyei ditsőségbe.

Mi ezeknek a' Példabeſzédeknek ezt a' haſznát végyük; Hogy ne botránkozzunk-meg, ha látunk a' Kereſztyének közzt tévelygéſt és bűnöket követő embereket, hanem magunkra vigyázzunk, és el-távoztassuk a' gonoſzokkal való társalkodáſt, hogy valamimódon el-ne hitessenek bennünket. Azonban mindenkor ſzeretetbéli itélettel viseltetvén hozzájok, egyébaránt pedig a' mi minket illet, azon munkálódjunk, hogy az igazaknak ſzámok közzül valók légyünk, hogy oſztán a' Kriſtusnak el-jövetelekor az ő Orſzágába bé-fogadtassunk.

A' Muſtár-magnak és Kováſznak hasonlatosságai által azt akarja vala URunk jelenteni: hogy jóllehet akkor néki tsak kevés ſzámú Tanítványai valának, és az ő tudománya tsak nem esméretlen vala e' Világban: de igen hamar el-fogna terjedni az egéſz földön. De ezt az UR mondja vala titkos és példázó beſzéddel, mivel nem akarja vala még akkor világosan kimondani, attól tartván, hogy a' 'Sidok meg-ne botránkoznának benne, hogy a' Pogányok és minden népek bé-fognának jöni az Anyaſzentegyházba.

Ezek a' Példabeſzédek Próféták, és az értelmeket 's Istentől való ſzármazásokat láthatjuk a' Jésus Vallásának felállitásában, a' melly hirdettetett és bé-vétetett e' Világnak annyi ſok réſzeiben, a' miképen ő meg-jövendőlte vala.

Az el-rejtetett Kintsről és drága-kőről való Példabeſzédek annak meg-mutatására valók; hogy ſemmi nintsen az Évangyéliomnál és abban bé-foglalatott jóknál drágalátosabb és jobb, és annál nagyobb ſzerentsénk nem lehet, mintha azokkal birunk: Azért-is őrőmmel meg-kell tselekednünk mindent, valami nékünk azokat meg-ſzerezheti; sőt, e' világi leg-kedvesebb joſzágunktól-is meg-válvesebb joſzágunktól-is meg-válvesebb joſzágunktól-is meg-vál

bé-végyük és bé-rekeſzſzük ſzíveinkbe, hogy vehessünk oſztán azokból ſzűntelenül ſzükséges ſegedelmeket és ſerkentéseket, a' mellyekkel a' kisértetéknek ellenek álljunk, és fel-indittsuk magunkat az ISTENnek ſzeretetére, és a' jó tselekedetéknek gyakorlására.

A' Réſznek vége felé látjuk, hogy a' Názáretbéli lakosok jóllehet hallották vólna a' Jésusnak Tudományát, és látták némelly ő tsudatételeit: még-is nem hívének ő benne, azért hogy ŏtet egy Áts-meſter fijának tartanák, és hogy ő köztők neveltetett vólna fel.

Ezen az okon mondá az UR nékiek: *Egy Próféta ſem kedves az ő hazájában.* Az emberek megútálják gyakran azokat a' kegyelmeket, a' mellyeket ád nékiek az ISTEN, és a' leg drágalátosſabb jótéteményeket-is ſemmibe-hajtják, mikor azok kőzönségesek, és mikor azokhoz kőnnyen jutnak; az ISTEN pedig látvan az ő háládatlanságokat, meg-foſztja ŏket azoktól, a' miképen az meg-esék a' Názáretbélieken az ő hihetetlenségek miatt.

(:*:) (:*:) (:*:)
(:*:) (:*:)

XIV RÉSZ.

Három dolgokat beſzéll-elő Szent Máté; 1. A' Kereſztelő János' Halálának Hiſtóriáját. 2. Miképpen elégite-meg JÉSUS ót-ezer embereket ót kenyerekkel és két halakkal. 3. Egy másik tsudát, mellyet URunk tselekedék, mikor az ő Tanitványi ſzélvéſztől hányattatván azokhoz méne a' tengeren járván.

I. 1-12. II. 13-21. III. 22-36.

TANÚSÁGOK.

KEreſztelő Jánosnak Halálá ról leg-elsőben-is ezt kell kőzönségesen meg-gondolnunk; Hogy az ISTEN akará, hogy ez a' ſzent Férjfiú, a' ki hirdette vala a' Meſſiás' Orſzágának jővetelét, erőſzakos halállal halna-meg, annak meg-mutatására a' 'Sidóknak, hogy az az Orſzág nem fogna e' világi Orſzág lenni, és a' végre, hogy ne bŏtránkoznának-meg, mikor a' Jésus Kriſtus-is meg-fogna ŏlettetni.

Ez után, azt kell meg-jegyezni; hogy az, a' mi alkalmatosságot ada Kereſztelő Jánosnak halálára, vólt ennek a' ſzent Prófétának az ő buzgósága, a' ki-is meg-feddé Héródeſt Héródiással való bűnős életéért; ismét, ennek a' ſzemtelen Aſzſzonynak Kereſztélő János ellen

való

való gyűlölsége, és Hérodesnek Hérodiásnak való kedveskedése.

Ezekből a' Tanúságok ezek: Az Isten' Szolgai tartoznak mindenféle személyeket bátorsággal és buzgósággal meg-feddeni, ha szintén az által a' gonoszoknak gyűlölségeket vonnák-is magokra; A' tiztátalanság, és a' testi gyönyörűségeknek szeretete sok nagy vétkeket miveltetnek; és végre, nagy gonoszok eshetnek a' vakmerő eskűvések által, valamint a' helytelen szemérem által, és a' roszsz életű személyeknek való kedveskedés által-is.

Az őt kenyerekkel tett Tsudában ez a' nevezetes állapot: hogy az esett sok ezer embereknek jelen-létekben, a' kik annak bizonyságai valának, és abban részesültenek; ez az állapot ezt a' Tsudát még bizonyosabbá tészi, és bizonyitja a' mi URunknak tsudálatos nagy hatalmát, mint szintén az ő nagy jóságát-is, mellyel az őtet követő sokaság aránt viseltetik vala.

Végezetre: az a' másik Tsuda-is, mellyet tselekedett a' mi URunk mikor az ő Tanitványihoz méne a' Tengeren járván, bizonysága az ő határ nélkűlvaló hatalmának és Tanitványihoz való szeretetének. Akará ez alkalmatossággal: hogy szent Péter járna a' Tengernek vizein, ennek az Apostolnak Hitének, és az ő Társainak-is Hiteknek meg-erősítésére, és a' végre, hogy az által bizonyosokká tenné őket a' felől, hogy ők ennekutánná fognának rend kivűlvaló nagy Tsudákat tselekedni, és hogy semmi veszedelemnek-is nem kellene őket meg-tántoritani.

A' mi minket illet: nékűnk itt ezeket a' két Tanúságokat kell meg-gondolnunk: *Elsőt*: Hogy ha veszedelemben forognak a' Hivek, az Isten el-jő az ő segitségekre, mikor annak ideje vagyon. *Másikat*: Hogy a' miképen Szent Péternek az ő buzgósága és Hite őtet előszőr a' vizen jártatta, de azután a' félelem süllyedeztette vala: úgy-is nem egyéb, hanem a' Hitnek meg-fogyatkozása az, a' mi minket meg-győzettet a' kísértetekben és a' veszedelmekben: De a' Hittel és az URnak segedelmével szerentsésen meg-győzzük azokat.

XV. RÉSZ.

JÉSUS meg-menti a' maga Tanitványit az arránt, hogy meg-nem tartanák

tanák a' Fariseusoknak és 'Sidóknak szokásokat, a' kik meg-mossák vala az étel előtt kezeiket, mellyet-is a' 'Sidók tselekeszsznek vala nem a' kűlső tiszta-ságért, hanem valami szentséget tartván abban, minha a' nélkűl nem vóltanak vólna tiszták.

A' mi URunk a' Fariseusoknak, a' kik meg-botránkoztanak vala az ő Tanitványinak ezen a' magok viselésén, azt veti szemekre, hogy ők-magok megrontanák az ISTENnek Törvényét az ő Rendeléseik által, és mindenek felett ezt tanitván; hogy ha valaki az ISTENnek szentelné azt a' jószágát, a' mellyel Atyját és Anyját segithette vólna, nem vólna szabad ez illyen fogadás-tétel után az ő jószágát Szűléinek táplálására forditani. Annakutánna meg-mutatja az UR, mitsoda fertéz-teti-meg az embert, és mitsoda nem? Meg-gyógyitja egy Kanaán Nemzetségéből való Aszszonynak Leányát, és több más betegeket-is, és meg-elégit négy-ezer Férjfiakat hét kenyerekkel, és kevés halatskákkal.

I. 1-9. II. 10-20. III. 21-31. IV. 32-49.

TANÚSÁGOK.

AZ UR Jésusnak a' Fariseusokkal való beszélgetése, ezekre a' következendő Tanúságokra szolgáltat nékűnk alkalmatosságot:

1. A' Képmutatók a' Vallást és a' kegyességet egyedűl csak kűlső, és gyakran hijábanvaló és igen keveset érő kötelességekben helyheztetik, efféle dolgokat szorosan meg-tartanak, és kárhoztatják azokat, a' kik meg-nem tartják; midőn azonkőzben hijánosak ők-magok a' leg-szűkségesebb kötelességekben, és vétkeznek az ISTENnek leg-nyilvánságosabb Parantsolati ellen.

2. A' Magzatoknak az Atyák és Anyák aránt való kötelességek egyátaljában el-múlaszthatatlan, semmi őket az alól felnem szabadithatja, és kiváltképen kötelesek az ő Szűléieket szűkségekben segiteni.

3. Az ISTEN' Törvényével ellenkező eskűvéseket és vakmerő fogadás-tételeket nem kell meg-tartani.

4. Az ISTEN meg-veti azoknak Isteni Tiszteleteket, a' kik őtet tsak szájjal és ajakakkal tisztelik, szívek pedig távol vagyon ő tőle; hanem úgy akar ő Szent Felsége tiszteltetni, a' miképen azt a' maga beszédében parantsolta, és nem az embereknek az ő találmányi és parantsolati szerént.

5. Arra tanit az Idvezítő ben-

nűnket, hogy nem tsak a' kűlső tselekedetek fertéztetik-meg és téſzik bűnősökké az embereket ISTEN előtt; hanem még és főképen a' gonoſz gondolatok-is, a' ſzívnek a' tiſztátalanságra, az igazságtalanságra, a' kevélységre, a' ſzidalmazásra és más bűnőkre tzélozó mozdúlási és kivánsági-is. Ez igen ſzűkséges és nagy haſznú Tudomány arra kőtelez minket, hogy igyekezzűnk mindenek felett a' belső ſzentségre, a' ſzívnek és a' lelki-esméretnek tiſztaságára.

Továbbá azt a' Tsudát mellyet URunk tselekedett, a' Kanaánbéli Aſzſzonynak Leányát meggyógyítván, kűlőnős figyelmetességgel ſzűkséges meg-gondolnunk. Elsőben nem akará ő Felsége meg-gyógyitani ezt a' Leányzót, azért hogy az Anyja Pogány Aſzſzony vólna; illyen módon pedig nem tsak ennek az Aſzſzonynak buzgóságának felinditására tselekeſzik vala, hanem azért-is, mivel még az idő nem jőtt vala el, a' mellyben a' Pogányoknak el-kell vala hivattatni; és azért, mert ő míg e' földőn járt tsak a' 'Sidóknak kedvekért tselekeſzik vala tsudákat. De látván az állhatatosságát és mélységes alázatosságát ennek az Aſzſzonynak, meg-tselekedé végre azt a' mit tőle kiván vala.

Ebben a' példában látjuk; Hogy a' hittel, alázatossággal és állhatatossággal tett Kőnyőrgések igen kedvesek az ISTEN előtt, és igen hathatósak; és ha az ISTEN nem hallgat-meg mindjárt eleinte bennűnket, a' végre tselekeſzi hogy minket meg-próbáljon, fel-ſerkentse az által a' mi buzgóságunkat, és vélűnk jobban meg-esmértesse méltatlanságunkat. De mikor állhatatosak vagyunk a' buzgósággal való esedezésben, megadja végre oſztán a' kegyelmeket a' mellyeket tőle kérűnk.

Egyéb aránt pedig ebben a' Tsudatételben, valamint azokban-is a' mellyeket az UR tselekedék, ſok ſzámú betegeket meg-gyógyitván, és négy-ezer Férjfiakat hét kenyerekkel és kevés halatskákkal meg-elégitvén, az ő Mindenhatóságának új bizonyságait találjuk, és mind ezeknek a' tsuda dolgoknak emlegetése inditson minket az Istennek ditsőitésére, a' miképen abban az időben tselekedének azok, a' kik ezeknek a' Tsudáknak tanúi vóltanak.

, ' , , ' , , ' ,

XVI. RÉSZ.

XVI. RÉSZ.

Ennek a' Részнek vagynak négy Szakaszszai. 1. *A' Kriſtus nem tselekeszik semmi jelt a' Fariseusoknak kérésekre, és szemekre hányja nékiek az ő vakságokat.* 2. *Inti Tanitványit, hogy meg-óltalmazzák magokat a' Fariseusoknak és a' Saddutzeusoknak kovászoktól.* 3. *Kérdezvén az Apoſtolokтól, mitsoda vélekedésben vólnának ő felőle? Szent Péter meg-esméri hogy ő vólna a' Kriſtus, az élő ISTENnek Fija, és URunk ó-néki igen méltóságos igéretet tészen.* 4. *Meg-jövendóli a' maga Halálát; inti Tanitványit, hogy készitsék magokat a' szenvedésekre, és hogy azokra őket jobban fel-indítsa, meg-mutatja nékiek minémű nagy dolog a' Léleknek idvessége, és el-veszтése.*

Azt-is meg-jövendóli, hogy némellyek az ő Tanitványi közzül nem fognának meg-halni, mig az ő Országa fel-nem állíttatik, és mig ő el-nem jőne a' 'Sidóknak el-veszтésére, a' melly-is bé-tellyesedett a' Kriſtusnak azokban a' Tanitványiban, a' kik az ideig éltenek, és nevezetesen Szent Jánosban.

I. 1-4. II. 5-12. III. 13-20. IV. 21-28.

TANÚSÁGOK.

VEhetjük a' leg-első Tanúságot, mellyet itten szükséges meg-jegyeznünk, a' Fariseusoknak vakságokból, a' kik jóllehet a' Kriſtus annyi sok tsudákat tselekedett vala, és onnét meg-kellett vólna esmérniek, hogy a' Meſſiás' el-jövetelének ideje már jelen vólna; még-is azt kivánák, hogy mutatna nékiek valami jelt, a' mellyet ő Felsége nem akara tselekedni.

Minekutánnna az ISTEN elegendő bizonyságokat adott az Évangyéliomnak igazsága felől, ha azokra nem hiſznek az emberek, ne várják hogy az ISTEN szűntelen-való tsudákat tégyen az ő hihetetlenségeknek meggyőzésére.

2. A' melly intést tett vala az UR az Apoſtolokhoz, ezt mondván nékiek: Hogy óltalmaznákmeg magokat a' Fariseusoknak és Saddutzeusoknak kovászszoktól, annak értelme ez vala; hogy távoztatnák-el a' Fariseusoknak Tudományokat, kik a' Vallásnak kűlső dolgaihoz, és az emberi találmányokhoz, ragaszkodnak vala. Hasonlóképpen a' Saddutzeusoknak Tudományokat-is, a' kik tagadják vala a' Fel-támadást és a' Léleknek halhatatlanságát. Ez az intés nékűnk azt mutatja, hogy nagy szorgalmatossággal el-kell embernek tá-

voztatni a' Vallásban a' babonaságot és a' képmutatást, valamint ſzinte az iſtentelen és feslett tudományokat-is.

3. Meg-tetſzik ebből a' Réſzből, hogy valának a' Jésus Kristus felől nagy vélekedéssel a' 'Sidók kőzőtt, és kivált az Apostolok tellyes bizonyossággal elhitték vala azt, hogy ő vólna a' Kriſtus, az élő Istennek Fija. Ez a' nagy és fő Igazság-is, a' mellyet a' Kereſztyének tartoznak hinni és vallani az egéſz Világ előtt.

4. Az az igéret, a' mellyet tőn Jésus ſzent Péternek, ezt mondván: *Te vagy Péter, és ezen a' kőſziklán épitem-fel az én Anyaſzentegyházamat, és tenéked adom a' Mennyeknek Országának Kúltsait*, azt téſzi; hogy ſzent Péter fogna lenni az egyik azok kőzőtt a' Fő Tanitók kőzőtt, a' kikkel ő eſzkőzűl élni fogna az ő Anyaſzentegyházának fel-állitására, és ő lenne az a' ki fel-vetné fundamentomát a' Kereſztyén Anyaſzentegyháznak, hirdetvén legelőſzőr az Évangyéliomot mind a' 'Sidóknak, mind pedig a' Pogányoknak. *Tsel. II. és X.*

5. Az UR Jésus meg-jővendőlé a' maga halálát, és megfeddé keményen ſzent Pétert a' ki tellyes lévén a' 'Sidóknak helytelen vélekedésekkel, nem hiheti vala, hogy a' Meſſiásnak meg-kellene halni.

A' mi URunk ollyan módon beſzélle, és ollyan kemény ſzókkal tevé-ki a' maga értelmét, nem azért, mintha nem ſzerette vólna ſzent Pétert, hanem azért hogy jobban meg-esmértetné ő véle és a' többi Tanitványival-is azt, hogy ſzűkséges vólna ő-néki a' halált ſzenvedni, és hogy ő arra már kéſz vólna reá menni.

Végezetre, az utólső verſei ennek a' Réſznek a' meg-jegyzésre igen méltó Tanúságokat foglalnak magokban, és nevezetesen ezeket a' hármakat:

1. Az első dolog, mellyet a' Jésus Kriſtus kiván a' maga Tanitványitól ez; hogy meg-tagadják önnön-magokat, és légyenek kéſzek a' ſzenvedésekre, és ſoha a' mi életűnknek megtartásának kivánása minket ne akadályoztasson-meg a' Kriſtusnak kővetésében, és ő-néki való engedelmeskedésben.

2. Hogy a' Léleknek idvessége vagy el-veſztése a' két legnagyobb dolog, és ſemmit nem fogna haſználni az embernek, ha az egéſz Világot meg-nyerné-is, ha az ő Lelkét el-veſztené.

3. Hogy

3. Hogy az ISTENnek Fija elfog az égből jöni ditsőséggel, hogy meg-fizessen minden embereknek az ő tselekedeteik szerént.

XVII. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben vagyon, 1. *A'* JÉSUS *Kriſtus' El-változásának Hiſtóriája.* 2. *Az ő beſzélgetése az Apoſtolokkal Illyésnek el-jöveteléről, a' kit a' 'Sidók várnak vala.* 3. *Egy Örödöngösnek meg-gyógyitása, a' kit az Apoſtolok meg-nem gyógyithattak vala.* 4. *Egy Tsuda, mellyet* JÉSUS *tselekedett vala a' végre, hogy meg-fizetné az Adót a' mellyet a' 'Sidók a' Templomnak és az Iſteni ſzolgálatnak fenn-tartására adnak vala.*

I. 1-9. II. 10-13. III. 14-23. IV. 24-27.

TANÚSÁGOK.

EL-változni akara a' mi URunk halála előtt kevés idővel három Tanitványinak jelen-létekben a' végre, hogy erősítené azoknak Hiteket, és magokat-is a' botránkozás ellen, mellyet az ő Halála nékiek okozhatott vólna.

Móisesnek és Illyésnek megjelenések, a' kik akkor láttatának, azt mutatják vala; hogy Jésus vólna az a' kinek a' Próféták az ő el-jövetelét meg-jövendölték vala', és hogy ő nagyobb vólna a' leg-nevezetesebb Prófétáknál-is. Azt-is meg-bizonyítja ez a' meg-jelenés, hogy ezek a' ſzent Emberek nem lettenek vala ſemmivé, és annakokáért vagyon a' jóknak ſzámokra valamelly más élet ez után.

Az a' ſzó, a' mellyet az ISTEN hallata az égből ez alkalmatossággal, minket arra tanit; hogy Jésus az ISTENnek Fija, tsak egyedűl őtet kell hallgatnunk, és ő-néki tartozunk tökélletes engedelmességgel.

2. Az, a' mit a' Kriſtus monda az ő Tanitványinak, hogy Keresztelő János vólna az az Illyés a' kiről a' Próféták ſzóllottanak vala, el-hitetheti velünk a' Keresztelő János' ſzemélyének méltóságát, és az ő ſzolgálatjának-is méltóságát.

3. A' kórságos gyermeknek Hiſtóriájában, a' kit az Apostolok nem gyógyithattak vala meg, láthatjuk; hogy a' mi URunk fel-ruháztatott vala ollyan hatalommal, a' mellynek ſemmi nem állhat vala ellene, és hogy ő egyſzersmind ſzánakozással-is tellyes vala a' nyomorúltak aránt.

Meg-jegyezhetjük más réſzről, hogy az Apoſtolokban a'

Hitnek fogyatkozása vala az oka annak hogy ők nem tselekedhették ezt a' tsudát, és hogy ellenben a' kórságosnak Atyja megnyeré az ő Hite által fijának meg-gyógyúlását. A' Hit igen nagy erejű, nem kevésbé szükséges az az idvességre, mint vala régenten a' Tsudáknak tselekedésére vagy nyerésére. Azért hát kötelességünk, hogy abban magunkat meg-erősítsük.

4. Hogy az Apostolok megszomorodának, mikor a' Krisztus jövendöle a' maga Haláláról; ez, másik bizonysága az ő Hiteknek hijános vóltának. De a' Keresztyének a' kik tudják, hogy a' Krisztus a' végre hólt-meg hogy nékünk az idvességet meg-szerzené, tartoznak ezt a' Halált úgy nézni, mint az ő bóldogságoknak és reménységeknek egy fundamentomát.

Végezetre, az a' tsuda mód a' mellyel Jésus meg-fizeté az Adót, az ő hatalmának megjegyzésre méltó munkája. Megmutatá ő Felsége ez alkalmatossággal, hogy ő nem veti vala meg azt a' mi a' Vallásra nézne, és ez minket arra tanitó példa; hogy magunkat a' kőzönséges Rendelésnek alája vessük, és ellenkezés nélkül 's örömest oda adjuk javainknak valamelly részét, mikor az Isteni szolgálatra és a' kegyességnek munkáira kivántatik.

XVIII. RÉSZ.

Az Apostolok kérdik URunktól, kitsoda fogna ő közzülök lenni leg-nagyobb a' Mennyeknek Országában? Azért tevék ezt a' Kérdést; mert a' 'Sidókkal együtt azt gondolják vala, hogy a' Messiás a' maga Országát e' földön fogná fel-állitani, és fognának lenni Méltóságok az ő Országában.

A' mi URunk, hogy elméjekből ezt a' velekedést ki-verje, egy kis gyermeket állit ő eleikbe, inti őket, hogy légyenek kis gyermekekhez hasonlók, és meg-ne útálják azokat a' kik ő benne hinnének, ha szinte kitsinyek vólnának-is azok e' Világ szerént.

Eleikbe adja, hogy igen nagy bún meg-botránkoztatni valakit a' Hivők közzül, és hogy ő bivja még a' legnagyobb bűnősöket-is a' meg-térésre és az idvességre.

Mind ezeket JÉSUS az Apostoloknak a' végre beszélli vala, hogy ki-venné belőlök azt a' vélekedést, a' mellyel valának a' Messiásnak Országa felől, és szeretetnek 's alázatosságnak indúlatit támasztana bennek.

A' Részнek második Szakaszszában arra tanitja az UR az ő Tanitványit, miképen kellene viselniek mago-

magokat az ő ellenek vétkező Atyokfiai arránt, és mit tselekedjen a' Gyülekezet azokkal a' kik az ő intéseit nem akarják meg-fogadni.

Ez után egy Példabeſzédben megmutatja, hogy mi tartozunk egymásnak meg-botsátani.

I. 1-14. II. 15-35.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Réſznek első Szakaſzſzában a' Kriſtus Jésus minket ezekre tanit. 1. A' végre, hogy a' Mennyeknek Orſzágába bé-mehessűnk meg-kivántatik; hogy igen alázatosak légyűnk, és ollyan kevessé ragaſzkodjunk mint a' kis gyermekek e' Világnak ditsőségéhez, és méltóságaihoz.

2. Hogy nagy betsben kell tartanunk az ő igaz Tanitványit, ha ſzinte azok e' Világ ſzerént alávaló tekintetűek vólnának-is.

A' kegyes emberek kedvesek az ISTEN előtt, betsűlni kell azokat és vigaſztalni; az ISTEN azokat az ő Angyali által őrizteti, és keményen meg-fogja bűntetni azokat a' kik azokat megútálják, háborgatják, vagy megbotránkoztatják. Ezeknek meggondolása bátoritsa-is és egyſzersmind nagy bizodalommal-is töltse-bé a' Hiveket.

3. Azt tanitja a' Kriſtus, hogy a' botránkoztatások felette nagy gonoſzok; lehetetlen hogy azok ne történjenek, mindazáltal az ISTEN azoknak nem oka, hanem tsak az embereknek vétkek miatt esnek, és a' kik azoknak okai, el-fogják venni az ő bűnőknek bűntetését. Innen tehát kővetkezik; hogy nagy gondos vigyázással el-kell távoztatnunk a' bűnt és a' botránkoztatást, és azt meg-tselekedhetjűk, ha kővetjűk azt a' tanátsot mellyet a' Jésus Kriſtus nékűnk itten adott, és ha mind azt el-távoztatjuk valami nékűnk, vagy másoknak esetnek alkalmatossága lehetne.

Végezetre, a' mit URunk itten mónd, hogy őrőm vagyon az égben tsak egy meg-térő bűnősőn-is, azt mutatja; hogy nem ſzabad nékűnk ſenkit-is meg-útálnunk: Ellenben tartozunk minden embereknek épűleteket és idvességeket, de kiváltképen a' bűnősöknek megtéréseket, a' mennyire tőlűnk lehet munkálódni.

A' Réſznek második Szakaſzſzában fel-állitja az UR Jésus az Ekklésiának Hatalmát és Fenyitékét, és mind a' magános, mind pedig a' kőzőnséges meg-intéseknek ſzűkséges vóltát: Megmutat-

mutatja, hogy a' Gyűlekezetnek minden Tagjai tartoznak az abban fel-állittatott Rendnek alája adni magokat, és hogy azok a' kik nem akarják hallgatni a' Gyűlekezetet, ollyanok légyenek előttünk mint valamelly Pogányok és fukarok, az az: nem lehet azokat többé úgy néznünk mint a' Gyűlekezetnek tagjait, hanem ki-kell annak Társaságából vetni; és továbbá világosan azt mondja, hogy az ISTEN helyben hagyja és megerősíti az égben azt, a' mit az ő Felsége tzéljával meg-egyező módon a' Gyűlekezet tselekeszik.

2. A' mi URunknak affelől való igérete, hogy ő meg-hallgatja azokat a' kik az ő Nevében egyben-gyűlnének, és ő közöttök jelen lészen, arra tanit; hogy az egyességnek és szeretetnek Lelkével tétetni szokott Könyörgések igen kedvesek az ISTEN előtt, valamint szinte az ő tiszteletére és imádására való egyben-gyűlések-is.

Utóljára, a' JÉSUS Kriſtus oktat bennünket az ellenünk tett vétkeknek meg-botsátásának módjáról és szükséges vóltáról. Meg-magyarázza annak módját, midőn azt mondja; hogy tartozunk meg-botsátani *hetvenszer hétszer-is*, melly azt jelenti; hogy ez a' meg-botsátás légyen mindenre ki-terjedő és meg-határozott száma nélkül való, és hogy meg-kell botsátanunk minden rendbéli személlyeknek és mindenféle meg-bántásokat, még azokat-is, a' mellyek szüntelen valók és újra meg-sokasíttattak vólnának, és hogy meg-botsássunk minden időben, meg-unatkozás nélkül.

Ennek a' meg-botsátásnak szükséges vóltát szemlélteti egy szolgáról való Példabeszédben, a' kinek az ő Ura el-engedett vala igen nagy adósságot, de a' ki nem akara el-engedni valamelly kitsiny adósságot az ő szolga-társának. Ez a' Példabeszéd nékünk szemeink eleibe terjeszti; 1. Az ISTENnek véghetetlen nagy jóságát, a' ki akar nékünk valóban meg-botsátani, kik ő teremtései és szolgai vagyunk, ámbár a' mi bűneink nagyok és számtalanok.

2. Azoknak vétkeket és hálátlanságokat, a' kik nem akarnak meg-botsátani az embereknek kik ő vélek egyenlők, és a' kiknek vétkeik igen tsekélyek az ISTEN ellen tett bűnökhöz képest.

3. Mind azoknak rettenetes és igaz

igaz meg-bűntetéseket, a' kik meg-nem botsátják jó ſzível és mindeneknek a' vétkeket, a' mellyekkel meg-bántattanak.

XIX. RÉSZ.

A' Fariseusok kérdik URunktól: Szabad vólna-é a' Férjeknek tőlök az ő Feleségeiket el-botsátani, a' miképpen az a' 'Sidók köztt ſzokás vala? Azt feleli nékiek: Hogy ezek az El-válások a' Házasságnak leg-első ſzeretetésével ellenkezők vólnának, és nem kellene többé helyeknek lenni. 2. Meg-áldja az ő hozzá vitetett kis gyermekeket. 3. Egy ifjú gazdag Ember kérdi ő tőle; Mit kellene tselekedni, hogy el-vehesse az örők életet? URunk pedig akarván ótet meg-próbálni és meg-látni, ha kéſz lenne-é ótet követni, azt mondja néki: Hogy adja-el minden jóſzágát. Ez a' felelet meg-ſzomorítván az Ifjat, a' Kriſtus azt bizonyitá, hogy a' gazdagsághoz való ragaſzkodás ſok embereknek az ő idvességeket akadályoztatná-meg, és az Apoſtoloknak, kik mindeneket el-hagytanak vala, hogy ótet kövétnék, azt igéri; Hogy őket űltetni fogja tizenkét Királyi-ſzékekben, az Izrael tizenkét Nemzetségeinek meg-ítélésére; melly azt tészi, hogy ők nagy ditsőségre fognának fel emeltetni, mikor az ő Orſzága fel-fogna állittatni, és igen nagy méltóságban fognának lenni az Anyaſzentegyházban. Azt-is igéri, hogy meg-fogja azokat jutalmazni, a' kik mindeneket el-hagytak az Évangyéliomért.

I. 1-12. II. 13-15. III. 16-30.

TANÚSÁGOK.

ITten, a' mit mond a' Kriſtus az El-válásoknak alkalmatosságával, a' mellyek ſzokásban valának a' 'Sidók kőzőtt, minket az arra tanit kőzőnségesen; hogy ſok dolgoknak, a' mellyek ennek a' Népnek állapotjának okáért, és az ő darabos teſti erkőltsők miatt eddig el-tűrettettek valának, nem kell többé meg-engedtetni a' Kereſztyének kőzőtt; minthogy ők jobban meg-világosíttattak, és az ISTEN őket nagyobb ſzentségre hivja.

2. Azt tanúlhatjuk itten; hogy az ISTENNEK rendeléséből a' Házasságnak Törvénye el-válhatatlanúl egyesíti egymással egyenlőképen a' Férjet és a' Feleséget. Ezt a' Törvényt felbonthatatlanúl meg-kell tartani, és ſemmi a' paráznaságnál egyéb nem teheti törvényessé az El-válást.

Ezen kivűl azt-is mondja az UR, hogy az Évangyéliom az embereket igen nagy tiſzta életre hivja; sőt, hogy még fognának

ollyan Keresztyének-is lenni, a' kik a' Házasság nélkül egészen el-fognának lenni, hogy az Istennek jobban szolgálhassanak, és nagyobb szabadsággal munkálkodhassák az Évangyéliomnak elő-menetelét.

3. Hogy a' mi URunk az ő eleibe hozattatott kis gyermekeket meg-áldá, az, azt mutatja nékünk; hogy ő szereti a' kis gyermekeket, és kész azokat hozzája fogadni és meg-áldani. A' honnét ezt kell ki-hoznunk; Tehát az ő tzéljához egészen illendő dolog, azokat a' könyörgés és a' Keresztség által ő-néki szentelni.

Arra-is akart ő Felsége azzal tanitani; hogy az Istennek Országába való bé-menetelre hasonlatosoknak kelletik a' kis gyermekekhez lennünk, a' szelídségben, az egyűgyűségben és az ártatlanságban.

4. URunknak ezzel a' gazdag Ifjúval való beszéllése, kiről ebben a' Részben szó vagyon, arra tanit bennünket; A' végre, hogy az örök életre bé-lehessen menni, meg-kell az Istennek Parantsolatit tartani, és azonkivül, készneк kell lenni mindennek el-hagyására, valamit e' Világban bir az ember, mikor a' maga jószágát nem tarthatná-meg annak el-mulatása nélkül, a' mivel a' Jésus Kristusnak tartozik.

Ennek az ifjú Embernek annak hallására való meg-szomorodása, a' mit néki az UR monda, azt mutatja; hogy a' gazdagság rend szerént e' Világhoz szokta ragaszтani a' szívet: Ezért állatá ollyan erőssen az UR Jésus, hogy igen nehéz vólna a' Gazdagoknak magokat arra reá-adni, hogy az Anyaszentegyházba való bé-mehetésért az ő jószágaiktól bútsút vegyenek.

Azonban, azt mondja: Hogy ez a' világi Jószágtól való megválás, nem lehetetlen dolog; hanem ellenben lehetséges, sőt könnyű, és gyönyörűséges a' Hitnek világánál, és az Isten Lelkének segedelmével.

Ha minden Keresztyének nem hivattattak az ő jószágaiknak el-hagyására, a' miképen az Apostolok hajdan hivattattak vala: De magokra kell vigyázniok, hogy ezek a' jószágok ne légyenek akadályúl az ő idvességeknek, szíveket azokhoz ne ragaszszák, és úgy birják azokat, hogy azokkal visszza ne éljenek, hanem éljenek kegyességnek és szeretetnek gyakorlására.

Ekké-

Ekképen szerezhetnek magoknak kintset az Egekben, és lehet részek az áldásokban, a' mellyekkel igéri a' Kristus, hogy mind e' Világon, mind pedig a' másikon meg-jutalmazza azokat, a' kik mind ezeket a' kötelességeket bé-tellyesiténdik.

XX. RÉSZ.

Példabeszédet mond JÉSUS *a' Mivesekről a' kik a' Napnak külömbb-külömbb óráin menvén a' szőlőbe munkálkodni, azon egy fizetést vettenek. 2. Meg-jövendöli a' maga Halálát és Fel-támadását. 3. Meg-felel a' szent Jakab' és szent János' Anyjoknak, a' ki ő tőle azt kéri vala, hogy az ő fijai lehessenek leg-első méltóságúak az ő Országában. 4. Két Vakoknak meg nyitja szemeiket.*

I. 1-16. II. 17-19. III. 20-28. IV. 29-34.

TANÚSÁGOK.

KRISTUS URunknak a' szőlő-mivesekről való Példabeszédében az ő tzélja az vala; hogy az ő Tanitványi tudnák meg azt, hogy az a' ditsőséges jutalom, a' mellyet tett vala azoknak, a' kik az Évangyéliomért mindeneket el-fognák hagyni, nem tsak egyedűl a' Tanitványokat illetné; hanem azoknak, a' kik ő utánnok fognának hivattatni, még a' Pogányok kőzzűl-is, azon jutalmazásban fogna lenni részek, a' mellyben a' leg-elsőben hivattattaknak; és azért, nem hogy boszszankodniok lehetne, sőt inkább tartoznának rajta őrűlni.

Nem kell továbbá ezzel a' Példabeszéddel viszsza-élni, sem azt hozni-ki belőle; Hogy tehát reá érhetni az életnek végén-is a' meg-térésre, hanem azt kell meg-gondolni, hogy mind azok a' mivesek, a' kik a' szőlőbe kűlön-kűlön órakor mentenek, el-mentenek oda mindjárt, mihelyt a' szőlőnek Ura hivta őket. Azok pedig a' kik oda tsak a' Napnak végén mentenek, azért nem mentenek vala hamarébb el, mert a' szőlőnek Ura őket nem hivta vala, és ennek okáért lett oztán az, hogy azon fizetést vettenek, a' mellyet a' többek.

Innét világosan ki-tetszik; Hogy azok a' kik az ő hivattatásoknak engednek, akár melly időben hivja őket az ISTEN, el-fogják nyerni az idvességet. De az, semmiképen nem tartozik azokra, a' kik sok időktől fogva lévén hivattattak, sőt még életeknek kezdetétől fogva-is,

nem akarják az ő hivatalokat követni. Ellenben, inkább azt bizonyitja ez a' Példabeſzéd, hogy ezeknek nintsen ſemmi mentségek; és hogy mi el-múlhatatlanúl köteleztetünk ki-ki közzülünk munkálódni hűséggel és állhatatossággal, és mihelyt az Isten bennünket arra hiv, az ő akaratját tselekedni.

2. Meg-kell jegyezni ebben a' Réſzben azért; hogy a' mi URunk a' maga halálát, melly kevés idő múlva meg-esendő vala, azért akará meg-jelenteni az ő Tanitványinak, hogy azon ne tsudálkoznának oſztán.

3. Meg-kell gondolni, a' mit felele URunk a' ſzent Jakab' és ſzent János' Anyjoknak: Ez az Aſzſzony azt tartván a' 'Sidókkal együtt, hogy a' Meſſiás e' földön fogna uralkodni, mint a' Világi Királyok, azt reményli vala, hogy az ő két fijai fognának leg-első méltóságban lenni az ő Orſzágában; azért hogy attyafijai vólnának a' mi URunknak, és hogy egynéhány alkalmatossággal maga a' Kriſtus-is azokat meg-kűlömböztette vólna a' többi Apoſtoloktól. Ő Felsége annakokáért ezt a' kéréſt, melly azt jelenti vala, hogy ez az Aſzſzony nem esmérné az ő Orſzágának terméſzetét, megveté, és ez a' kérés másként-is irigységet és háborúságot okozhat vala az Apoſtolok között.

Azt mondja nékiek: Hogy a' helyett hogy valamelly ollyan különös Méltóságra vágynak, mint e' Világnak Nagyjai, inkább alázzák-meg magokat, sőt kéſzülnének *annak a' pohárnak megivására, a' mellyet ő meg-iſzik, és azzal a' kereſztséggel való meg-kereſztelkedésre, a' mellyel ő meg-kereſztelkedik*, az az, a' ſzenvedésre, a' miképen ő ſzenvedni fogna; és hogy erre jobban fel-inditsa őket, a' maga példáját hozza-elő, mondván: Hogy ő e' Világra azért jött vólna, hogy itten ſzolgai állapotban élne, és halált ſzenvedne.

Ez, minket arra int; hogy ki-vessük ſzíveinkből a' nagyra vágyást és a' kevélységet, ne igyekezzük magunkat egymás felett fel-emelni, hanem éljünk alázatosságban, és hordozzuk a' mi kereſztünket, követvén ebben azt a' példát a' mellyet nékünk az Istennek Fija hagyott.

A' Réſznek végén látjuk, hogy a' Jésus Kriſtus azon egy időben meg-bizonyitá az ő Hatalmát, valamint ſzinte az ő kö-

nyörű-

nyőrűletességét-is, mellyel a' nyomorúltakhoz viseltetni szokott vala, viszsza-adván két Vakoknak az ő szemeiknek világát.

XXI. RÉSZ. 1-22. v.

A' mi URunk Királyi módon mégyen-bé Jérusálembe. 2. Ki-űzi a' Templomból azokat, a' kik azt megfertéztetik vala. 3. Meg-felel a' Fariseusoknak, a' kik meg-haragudtanak vala, hogy őtet a' sokaság őrvendező kiáltással fogadná. 4. Meg-szárazt egy Fige-fát.

I. 1-11. II. 12-13. III. 14-17. IV. 18-22.

TANÚSÁGOK.

HOgy meg-érthessűk a' Jésus Kristusnak Jérusálembe való Királyi bé-menetelének okát és tzélját, meg-kell tudnunk; hogy ő ez ideig el-távoztatta vala nyilván mutogatni magát, és mind az egész kősséggel azt meg-esmértetni, hogy ő a' Messiás. De az ő halála előtt hat nappal, annak megmutatására, hogy ő vólt vólna a' Próféták által igértetett Messiás, akara annak esmértetni az őtet kisérő sokaságtól, és a' Templomba nagy számú sereg embereknek őrvendező kiáltása kőzött bé-menni.

Azonban ezt ő Felsége ollyan módon tselekedé, a' melly e földnek Királyinak szokott pompájokhoz semmi részben hasonlatos nem vala, hanem nagy alázatosságot és szelídséget bizonyit vala, és egészen meg-egyező vala azzal, a' mit Zakariás Próféta meg-jővendőlt vala; hogy a' Messiás *szelíden és alázatosan fogna el-jőni, szamár' hátán ülvén*, melly-is annak meg-mutatására való vala, hogy ő vólna az a' Nagy Király, a' kit az Isten igért vala a' maga Népének, de az ő Országa nem e' Világból való vólna.

Esmérjűk-meg itten mi a' mi Meg-váltónknak ditsőségét, és egyszersmind az ő nagy jóságát, és az ő véle Jérusálembe bé-menő sokaságnak őrvendező kiáltása inditson minket, kik őtet jobban esmérjűk, mint sem az a' Nép esméri vala, arra; hogy adjuk-meg ő-néki a' mi tartozó alázatos engedelmességűnket, és őrvendezzűnk az ő el-jővetelén, mondván: *Áldott légyen, a' ki el-jőtt az URnak Nevében.*

2. Az UR Jésus ki-űzé azokat, a' kik az Áldozatokra szűkséges dolgokat adják és veszik vala a' Templomnak keritésében. Ez az ő tselekedete az ő nagy buzgóságának munkája va-

la, és akará ezen alkalmatossággal a' Templomban-is jeleit adni az ő mennyei és Ifteni Hatalmának.

Innét tanúljuk-meg: Hogy azokat a' Helyeket a' hol az Isten tiſzteltetik, nem kell megfertéztetnünk, vagy illetlenül viselvén ott magunkat, vagy pedig képmutató ſzolgálatot tévén az Istennek.

3. A' mi a' Fige-fának megſzáradásának tsudáját illeti: a' mi URunk azt a' végre tselekedé; hogy az ő Tanitványinak meg-erősítené Hiteket, a' midőn mindjárt halált ſzenvedendő vala, és hogy a' Hitnek és Kőnyőrgésnek erejét és hathatóságát vélek meg-esmértetné.

XXI. RÉSZ. 23-46. v.

A' JÉSUS Kriſtus felel azoknak, a' kik az Méltóságáról ő tőle tudakozódnak vala. 2. Példabeſzédet mond nékiek két fiakról, a' kik az ő Atyjoktól a' Szőlőbe küldettettek vala; 3. Valamelly Szőlőmiveſekről-is, a' kik minekutánna meg-ölték vólna az ő Uroknak Szolgait, az ő tulajdon Fiját-is meg-ölék.

I. 23-27. II. 28-32. III. 33-46.

TANÚSÁGOK.

ELsőben azt kell meg-jegyezni; hogy mikor a' Fariseusok az UR Jésustól ezt kérdék: Hol vette vólna az ő Méltóságát? nem akara nékiek egyenesen felelni; hanem elégnek tartá azoknak ſzájokat bé-dugni, tőlők azt kérdvén: Mit itélnének a' Kereſztelő Jánosnak Kereſztségéről?

Ezzel őket Lelki-esméretekben arról akarja vala meg-győzni; hogy az ő tudatlanságok kéſz akartva való, és el-tőkéllett gonoſzságból való vólna, és azt akarja vala világosságra hozni, hogy ők kőnnyen meg-esmérhetnék, hogy az ő Méltósága, valamint az ő Előljáró Kővetének Kereſztelő Jánosnak-is méltósága az égből vólna.

A' Kereſztyének, a' kiknél ez a' Méltóság tőkélletesen esméretes, a' kik tudják, hogy a' Jésus' tudománya, mint ſzintén a' Kereſztelő Jánosé-is az Istentől ſzármazott: tartoznak annak alája adni magokat, ha nem akarnak még a' Fariseusoknak hitetlenségeknél-is kárhozatossabba esni.

A' két Fiakról való Példabeſzéd azt téſzi: hogy azok a' Személyek, a' kik leg-roſzſzabbaknak tartatnak vala, hittenek vólna Kereſztelő János' prédikállásának, inkább mint a' Fariseusok,

sok, és 'Sidó népnek Elöljárói, a' kiknek kell vala az ő bé-vételében az elsőknek lenni, minthogy ők magokat másoknál böltsebbeknek, és szentebbeknek tartanák.

Szemlélhetjük ebben a' Példabeszédben ollyan bűnösöknek képeket, a' kik bűneiket megbánván az ő tartozó kötelességekre viszsza-térnek: és ollyan roszsz Keresztyéneknek képeket-is, a' kik arra kötelezvén magokat, hogy az Istennek szolgálnak, és engedelmeskednek, meg-szegik az ő fogadásokat, és nem felelnek-meg az ő Hivataljoknak.

A' Szőlő-munkásoknak példájok három dolgokat jelent vala:

1. Az Istennek a' 'Sidókkal minden időkben tselekedett kegyelmeit, midőn őket maga népévé választotta és külömbb-külömbb időkben hozzájok az ő szolgait küldötte, utóljára pedig a' maga tulajdon Fiát.

2. A' Sidóknak háládatlanságokat és gonoszságokat, a' kik a' helyett hogy meg-feleltek volna ezeknek a' kegyelmeknek: meg-vetették, sőt öldözték-is a' Prófétákat, és végre meg-feszíték a' mi URunkat.

3. Hogy az Isten meg-fogná bűntetni a' 'Sidókat; el-vévén tőlök az ő szövetségét, és a' Poganyokat hiván az ő helyekben; és hogy a' Jésus Kristus, minekutánna meg-vettetnéka' 'Sidó Népnek Fejeitől, legfelsőbb ditsőségre fogna felemeltetni; a' miképen az megjövendöltetett vala a' *CXVIII. 'Sóltárban.*

A' mit ez a' Példabeszéd jelent vala: azon módon megesett. A' 'Sidók el-pusztittatván és meg-vettetvén, az Evangyéliom hirdettetett lévén a' Pogányoknak, és az Istennek Országa fel-állittatván az egész Világon. Ekképen szokta az Isten meg-foztani a' maga kegyelmeitől és szövetségétől azokat, a' kik meg-nem betsülik, és nem termik-meg azokat a' gyümöltsöket, a' mellyeket vár tőlök.

XXII. RÉSZ. 1-22. ℣.

A' Kristus tovább folytatja a' fellyebb-való Részben kezdett beszédét, és fel-tészen egy új Példabeszédet, tudni-illik a' menyegzői Lakodalomról valót. 2. Meg-felel a' Fariseusoknak, a' kik ezt kérdik vala ő tőle: Szabad vólna-é Adót fizetni a' Tsászárnak?

I. 1-14. II. 15-22.

TANÚ-

TANÚSÁGOK.

EZ a' Menyegzői Lakodalomról való Példabeſzédnek értelme: Hogy a' 'Sidók hivattatnának leg-elsőben a' Jésus Kriſtus által az idvességre, de azok őtet meg-fognák vetni, és meg-fognák ölni, és azért ők-is el-fognának puſztittatni.

Annakutánna a' Pogányokat fogná az ISTEN a' maga kegyelmével meg-kínálni, azok azt bé-fognák venni, és az ő ſzövetségébe bé-fognának botsáttatni. De fognának azonkőzben lenni Képmutatók azok kőzőtt a' kik az Anyaſzentegyházba bé-fognának jőni; és ezek a' Képmutatók-is el-fognák venni az ő érdemlett bűntetéseket

Mind az, valamit az UR ez által a' hasonlatosság által megjővendőlt vala, bé-tellyesedett: Az Iſteni boſzſzúállás reájok ſzállván a' 'Sidókra, és a' Pogányok el-hivattatván és bé-vétettetvén az Anyaſzentegyházba.

Ezek a' dolgok ellene-mondhatatlan bizonyságai az Évangyéliomnak ISTENTŐL való ſzármazásának, és a' benne találtató Fenyegetéseknek bizonyos igazságának. Arra-is tanit ez bennűnket; hogy az ISTEN igen nagy kegyelmet tselekeſzik az emberekkel, mikor őket az idvességre hivja, és azok a' kik meg-nem betsűlték az ISTENnek hivogatását, a' mellyet az ő jósága ſzerént tétet hozzájok, az ő leg-keményebb boſzſzúállását várhatják magokra.

Mindenek felett meg-kell azt gondolnunk, a' mi mondatik amaz ember felől, a' ki menyegzői ruha nélkűl űle az aſztalhoz, és a' ki ki-vetteték a' Lakodalmas-házból.

Nem tsak azokat fogja az ISTEN meg-bűntetni, a' kik az Évangyéliomot nyilvánságosan meg-vetik: hanem még a' Képmutatók-is, a' kiknek, holott magokat Kereſztyéneknek mondják, és az Ekklésiának kűlső társaságában élnek, nintsen igaz Hitek és kegyességek, el-nem fogják kerűlni az ő vakmerőségeknek érdemlett bűntetését.

A' kik URunktól azt kérdik vala: Kellene-é a' Tsáſzárnak Adót fizetni? a' vala igyekezetek, hogy őtet a' Kősség előtt gyűlőlségessé tennék ha azt mondaná, hogy kellene; vagy hogy vádolhatnák őtet Pilátus előtt, ha azt felelné, hogy nem kellene Adót fizetni.

A' mi URunknak erre a' fogdosó kérdésre tett felelete bizonyit-

zonyitja az ő mélységes bőltseségét, és minket arra tanit; Hogy mind a' Királyok és Fejedelmek aránt, mind pedig az ISTEN aránt tartozó kőtelességek egy formán el-múlaſzthatatlanok, és ezek a' két rendbéli kőtelességek nintsenek egymásnak ellenébe tétetve, hanem inkább ellenben tőkélletessen, meg-állhatnak egymással.

Azért hát tartozunk azokat jó lelki-esmérettel meg-tartani, engedelmeskedvén a' Felső Hatalmasságoknak, és azoknak meg-adván a' mivel tartozunk, úgy mindazonáltal, hogy azt előttűnk tartsuk; hogy az ISTEN aránt való kőtelességek a' leg-első méltóságúak, és azokat kell elsőben és főképen véghez vinnűnk.

XXII. RÉSZ. 23-46. v.

A' Saddutzeusok, kik a' Fel-támadást tagadják vala, egy példát tésznek a' Kriſtus eleibe, tudni-illik; Hogy ő nálok egy Aſszonynak hét Férjei vóltanak vólna, és azt kérdik tőle, akarván őtet meg-fogni: Melyiknek lenne a' hét közzűl az az Aſszony Felesége a' Fel-támadás után? Az UR meg-felel nékik ezt mondván; hogy a' Házasságnak nem fogna többé helye lenni a' jövendő életben, és a' ſzent Irásból azt meg-próbálván, hogy a' Halottak fel-fognak támadni. 2. Meg-felel egy Kérdésre, a' mellyet egy Törvénytudó néki feltett vala a' Törvényben lévő leg-nagyobb Parantsolatról. 3. Azt kérdi a' Fariseusoktól: Mi módon lehetne a' Meſſiás Dávidnak egyſzersmind Fija-is, Ura-is? a' mellyre azok nem felelhetének-meg, és ő-néki ſem tetſzék azt azoknak meg-magyarázni.

I. 23-33. II. 34-40. III. 41-46.

TANÚSÁGOK.

KRISTUS URunknak a' Saddutzeusokkal a' Fel-támadásról való Beſzédében meg-jegyezhetjűk az ő egéſzen Iſteni Bőltseségét, és egyſzersmind azt-is, minémű erőssen és világossan meg-ſzégyenité őket, és megpróbálá a' Halottaknak fel-támadását.

Az Évangyéliomnak ez a' Tzikkelye világosan tanit minket két dolgokra. Az egyik ez: Hogy bizonyos dolog, hogy a' Halottak fel-fognak támadni; és hogy azok a' kik életekben ISTEN előtt kedvesek vóltak, mint a' Pátriárkák, nem lettenek ſemmivé a' Halál által. Ez a' Tudomány a' fundamentoma a' mi Hitűnknek és minden Re-

ménységünknek. A' másik dolog, mellyet a' Világnak Idvezítője nékünk tanit, nézi a' megditsőittetett Hiveknek állapatjokat. Azt mondja; hogy a' testnek és a' vérnek kőtelei nem fognak többé meg-lenni a' jővendő életben, és a' meg-bóldogúlttak nem fognak többé az életnek és a' testnek szükségeinek alájok vettettek lenni, hanem léfznek mint az Istennek Angyalai.

Ennek meg-gondolása arra kőtelez minket; hogy légyünk már itten lelki emberek, és éljünk igen nagy tisztaságban, ez lévén szükséges, hogy bóldog fel-támadást nyerhessünk.

2. Az UR Jésus itt egy másik igen fontos Tudományt tészen előnkbe; ez az: Hogy a' Törvénynek leg-nagyobb Parantsolatja az, hogy az Istent szeressük tellyes szívünkből, és Felebarátunkat úgy, mint mi-magunkat. Minthogy ez az egész Vallásnak rővid summája, annak kell lenni leg-nagyobb szorgalmatosságunknak, hogy felállittassék szíveinkben az Istennek és minden embereknek ez az igaz szeretete.

3. A' mi illeti ezt a' Kérdést, mellyet Jésus a' Fariseusoknak fel-tészen: Miképen lehetne a' Messiásnak egyszersmind Dávidnak Fijának és URának lenni? Meg-kell jegyezni; hogy ő ezt nékiek a' végre tevé-fel, hogy vélek meg-esmértetné a' magok tudatlanságokat, kivált abban, a' mi a' Messiásnak személyére és az ő Országának terméfzetére tartozik vala. De nem akará ő Felsége nékik meg-magyarázni ezt a' Kérdést, azért mert ők nem fogták vólna meg-érteni, sem el-hinni, a' mit nékik mondott vólna, és azért-is; mert nem vala még akkor ideje, hogy világosan szóllana a' maga személyének ditsőséges és méltóságos vóltáról.

De egésszen világos ez a' Kérdés a' Kereszтyéneknek, a' kik tudják, hogy a' Krisztus, a' mennyiben ember, Dávidnak Fija, minthogy ennek a' Királynak maradékából szűletett; a' mennyiben pedig az Istennek Fija, URa Dávidnak és minden embereknek, űltetvén őtet az Isten a' maga jobbja felől, mint e' Világnak és az Anyaszentegyháznak Királyját, a' kinek leg-felsőbb hatalma vagyon minden dolgokon, és a' kinek engedelmeskedni, és mindenekben alája vettetteknek lenni minékünk-is

nagy

nagy ditsőségünknek kell tartanunk.

XXIII. RÉSZ.

A' Fariseusok ellen és a' Törvénytanitók ellen beszéll itt a' mi URunk. Meg-esméri azt, a' mi jó és törvényes vala az ő Tudományokban és szolgálatjokban; de azzal vádolja őket, hogy képmutatók, kik igen nagy Szenteknek kivánnának láttatni. v. 1-5. Azt mondja, hogy tellyesek vólnának kevélységgel, és magok megvetnék az Évangyéliomot, és másoknak-is nem hagynák azt bé-venni. v. 6-13. Ugy festi-le őket, mint ollyan telhetetleneket és istenteleneket, kik a' Vallást és a' Kónyórgést kereskedésre forditanák; meg-jegyzi, hogy a' mit az Eskűvésről tanitanának, az bizonysága vólna az ő istentelenségeknek, és átkozott telhetetlenségeknek; a' mennyiben e' vala tudományok: hogy a' Templomnak aranyára, és az Oltárra tett ajándékra való eskűvések inkább meg-kötnék a' Lelki-esméretet, mint sem magára a' Templomra vagy az Oltárra tett eskűvések: v. 14-22. Tovább azt mondja, hogy ők a' Törvényben rendeltetett Dézmákon kivül, minden kerti zöldségeikből és terméseikből meg-adnák a' Dézmát; a' mellyet-is az ISTEN nem parantsolt vólna: és azonkózben azokat a' kötelességeket el-múlatnák, a' mellyek sokkal szükségessebbek vólnának: 23-24. v. Azt mondja még: hogy tisztáknak látszanának kivülvül, de az ő szívek igen meg-veszett vólna; és hogy ékesgetnék a' Prófétáknak koporsóikat, midón azonban meg-ólnék az ISTENnek Szolgait: v. 25-32. Végezetre, világoson meg-jóvendóli, hogy ők magokra és az egész Nemzetségre az ISTENnek leg-rettenetessebb itéleteit fognák vonni; és szivesen kesergi Jérusálemnek el-pusztúlását, mellynek az ő meg-térni nem akarásokért kevés esztendők múlva meg-kell vala esni: v. 33-39.

TANÚSÁGOK.

KÓzónségesen gondolván ezt a' Részt; ezeket a' két Tanúságokat kell meg-gondolni.

1. Hogy a' mi URunk halálához közel lévén, szent szabadsággal és egészen Isteni méltósággal szemekre hányá az Irástudóknak és Fariseusoknak az ő képmutatásokat, mivelhogy szükséges vala, hogy őket a' néppel azoknak esmértetné, a' mitsodák valának.

2. Azok a' sok Jajok, a' mellyeket a' Krisztus ebben az egész Beszédében monda a' Képmutatók ellen: tartassák igen gyűlőlséges bűnnek velünk a' képmutatást, kivált azokban, a'

kiknek hivataljok hozza magával, hogy kegyességgel és buzgósággal birjanak.

A' kiváltképen való Tanúságok, a' mellyeket ſzolgáltat ez a' Réſz nékünk, ezek:

1. Hogy mikor a' Vallásnak ſzolgai tiſzta Tudományt tanitnak, de gonoſzúl élnek; nem kell őket követni az ő tselekedeteikben: de azonban mindenkor kell hallgatni őket, és engedelmeskedni nékiek, mikor igazságot mondanak.

2. Hogy a' Kriſtusnak minden Tanitványinak, és kivált azoknak, a' kik Hivatalt viselnek az Ekklésiában, távol kell egéſzen lenni a' képmutatástól, a' nagyra vágyástól, a' telhetetlenségtől, ha nem akarnak hasonlók lenni a' Fariseusokhoz, a' kikre a' Kriſtus jajt kiáltott.

3. Hogy az ő kötelességek ez; hogy előſzőr önnön-magok álljanak a' Mennyorſzágnak útába, és abba azután másokat-is bé-állitsanak, tellyes tehetségekkel munkálódván a' bűnősöknek meg-térétésében, és mindeneknek épitésében.

4. Hogy a' mi URunk a' Fariseusoknak az Eskűvésről való Tudományát meg-feddi, az, azt mutatja; hogy az Eskűvés mindenkor az Istenre tzélozván, igen nagy betsületben tartatandó, és a' hamis Eskűvés, és a' fogadásoknak meg-rontása, felette nagy vétek.

5. Látjuk itten, hogy egyike azoknak a' jeleknek, a' mellyekről a' képmutatók meg-esmértetnek, ez; hogy azok külső ſzentséget kivánnak mutatni, és ſzorosan 's gondosan meg-tartják a' keveset érő dolgokat, de el-múlatják azt, a' mi leg-ſzükségesebb a' Vallásban, tudni-illik: az Irgalmasságot, a' Hitet, és az ahoz való engedelmességet, a' mit az Isten parantsol.

Azonban mindazáltal noha a' külső kötelességek nem a' leg-ſzükségesebbek; nem kell azokat el-múlatni, ſem meg-útálni. Jelenti a' Jésus Kriſtus ezt, midőn azt mondja: *Ezeket kellene tselekedni, amazokat-is el-nem kellene hagyni.*

Az URnak a' 'Sidók ellen való fenyegetése, a' kik, minekutánna meg-ölték a' Prófétákat, őtet-is meg-fogják vala ölni, azt mutatja; hogy az Isten őket méltán veſztette-el, és hogy azoknak háládatlanságok, a' kik az Istennek beſzédét, és az ő ſzolgait meg-vetik, nem marad büntetetlenül.

Vége.

Végezetre, a' minémű szívességgel kesergi a' Kristus a' 'Sidóknak veszedelmeket, a' kik ollyan roszszúl feleltenek-meg az ő jó indúlatjának, a' mellyel hozzájok viseltetett vala, igen világosan bizonyitja azt; hogy az ISTEN az embereknek idvességeket keresi, és az emberek nem egyébért veznek-el, hanem azért, hogy szántszándékkal és meg-átalkodva meg-vetik az ő kegyelmének ajánlását.

XXIV. RÉSZ.

A' mi URunk meg-jövendöli a' Jérusálemi Templomnak el-pusztúlását; és szóll azokról a' Jelekről, a' mellyek meg-fognák előzni ezt a' pusztúlást, és e' Világnak végét. 1-3. ℣. *Azt mondja, hogy fognának hamis Próféták és hamis Krisztusok támadni:* ℣. 4-8. *Lennének Hadakozások, éhségek és mindenféle nyomorúságok. Az ő Tanitványi üldöztetni fognának, és az Évangyéliom fogna prédikáltatni e' Világnak külömbb-külömbbféle helyeiben.* ℣. 9-14. *Tovább, azt-is mondja; hogy* mikor a' pusztitó utálatosság a' szent Helyen fogna állani; *az az, mikor a' Bálvány-imádók Júdeába bé-fognának menni, és meg-szállanák Jérusálemet és a' Templomot: ez annak jele lenne, hogy az ő pusztúlások hamar idón meg-fogna esni; és hogy akkor ki kellene a' Városból menni, és el-kellene futni;* ℣. 15-28. *Hozzá-adja: hogy a'* nap és a' tsillagok meg-fognának homályosodni; *ez a' Próféták vett hasonlatosság szerént való szóllás, és azt tészi, hogy nagy változások fognának esni e' Világban és a' 'Sidóknak Országokban, és az ISTEN' haragjának ollyan jelei fognának láttatni, a' mellyek az embereket félelemmel tóltenék-bé.* ℣. 29. *Azt mondja még, hogy az* Ember' Fijának jele meg-fogna tetszeni; *az az, a' JÉSUS Kristus nevezetes és tapasztalható módon meg-fogná mutatni, a' 'Sidókat el-pusztitván, és a' maga Országát fel-állitván, hogy ő vólna az ISTENnek Fia;* ℣. 30-31. *Azt bizonyitja, hogy mind ezek a' dolgok fognának meg-esni, minekelótte az akkorbéli Nemzetség el-múlna; az ő el-jövetelének meg-határozott ideje egy ember elótt-is nem fogna tudva lenni, és az az ő el-jövetele véletlenül fogná meglepni az embereket, a' miképen az Özön-viz Nóé idejében hirtelen jóve az elsó Világra.* ℣. 32-41. *Végezetre inti az ő Tanitványit, hogy vigyázzanak és mindenkor készen légyenek, hogy véletlenül ne találtassanak mikor el-jövénd.* ℣. 42-51.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsőben ezt kell-meg gondolnunk; hogy mind az, valamit Jésus itten a' Jérusálemnek puſztúlása felől meg-jövendől: meg-esett kevés idővel az ő Mennybe menetele után.

Támadtanak ſok hamis Meſſiások és ſok Hitetők, a' kik a' Vallás mellett való buzgóságnak ſzine alatt el-hitették a' 'Sidókat és háborúságokat támaſztottanak egéſz Judeában. Vóltanak hadakozások, a' mellyekben ſzámtalan ſok 'Sidók el-veſztenek; az éhség és a' dóghalál nagy puſztitásokat tett közöttök, az Apoſtolok és a' Kereſztyének üldöztettenek; az Évangyéliom prédikáltatott külömbbkülömbbféle tartományokban; a' Rómaiak bé-mentenek Judeába, meg-ſzállották Jérusálemet, és azt Templomával együtt el-puſztitották; és a' Kereſztyének, a' kik meg-fogadták az UR Jésusnak intését, és ebből a' Városból ki-mentenek, meg-tartattak, a' midőn a' 'Sidók nyavalyás módon el-veſztek.

Mind ezek meg-eſtenek, a' miképen Jésus világosan megmondotta vala, minekelőtte az akkorbéli Nemzetség el-múlt vólna, mintegy negyven eſztendőkkel az ő halála után. Melly dolog-is tapaſztalható világos módon bizonyitja ezeknek a' Jövendőléseknek igaz és Istentől való vóltát; a' mellyek már e' Világban el-terjedtenek vala ſok idővel a' Jerusálemnek el-puſztittatása előtt.

Ebben a' nagy romlásban pedig láthatjuk az Istennek a' hitetleneken való itéletének és a' Hivek aránt való óltalmazásának meg-jegyzésre méltó példáját.

Végezetre, annak pontban való bé-tellyesedése, a' mit az UR a' 'Sidóknak veſzedelmek felől mondott vala, el-hitetheti azt velünk; hogy az-is, a' mit ő a' Világnak végéről és a' gonoſzoknak meg-bűntettésekről ollyan magyarán mondott, bé-fog hasonlóképen tellyesedni. Az ideje ennek az Isten' Fija' második el-jövetelének, valamint ſzinte a' mi halálunknak-is el-vagyon tőlünk titkoltatva; azért hát tartozunk arra magunkat ſzüntelen kéſziteni, hogy valami módon véletlenül ne jőjjön reánk ez a' rettenetes Nap, a' miképen az őzön-viz jött vala a' Noé idejebéli emberekre, és a' miképen találá az a' puſztúlás a' 'Sidókat.

Maga Kriſtus URunk meg-mutatja

tatja nékünk, hogy ennek az ô egéſz Beſzédének ezt a' haſznát kell vennünk, a' jó és a' gonoſz ſzolgáról való Példabeſzéd által, és az által az Intés által, melly ennek a' Példabeſzédnek, és ebben az egéſz Réſzben bé-foglalt beſzédeknek tzélját ki-téſzi: *Vigyázzatok; mert nem tudjátok, melly órában jó-el a' ti URatok.*

XXV. RÉSZ.

A' mi URunk minekutánna ſzóllott vólna a' fellyebb való Réſzben az ô El-jövetelérôl, és intette vólna Tanitványit a' vigyázásra, tovább folytatja az ô beſzédét, és meg-mutatja: 1. A' Tiz Szüzekrôl, és 2. A' Tálentomos Szolgákról való Példabeſzédekben a' Vigyázásnak ſzükséges vóltát, és erre az ô el-jövetelére való kéſzülésnek-is ſzükséges vóltát. Annakutánna ſzóll az Utólsó Itéletrôl.

I. 1-13. II. 14-30. III. 31-46.

TANÚSÁGOK.

FOrmáltatott a' Szüzekrôl való Példabeſzéd arról, a' mit a' 'Sidók az ô Lakodalmazásaikban meg-tartanak vala; a' hol a' Vôlegénynek és Menyaſzſzonynak eleikbe ki-ſzoktak vala menni meg-gyújtott lámpásokkal.

Ez által a' Példabeſzéd által az UR Jésus arra akarja vala az ô Tanitványit tanitani: hogy ſzüntelen tartoznának várni az ô el-jövetelét, és arra magokat kéſziteni.

Az eſzes Szüzek példázzák az igaz Híveket, a' kik a' hitben, vigyázásban és kötelességeiknek gyakorlásában élnek, várván hogy az UR el-jöjjön.

A' bolond Szüzek pedig a' hamis Kereſztyéneknek példái, a' kik ezeket a' kötelességeket elmúlatják.

A' Vôlegénynek el-jövetele, a' ki éjfélkor jöve-el, és az az állapot, a' mellyben az eſzes és a' bolond Szüzek valának akkor, azt jelenti, hogy a' Kriſtus akkor fog el-jöni az embereket meg-itélni, a' mikor ôtet várni nem fogják. Akkor, a' kik kéſzen tartották magokat, ſzent bizodalommal tellyesek fognának lenni, és bé-mennek ô véle az ô ditsôségébe; midôn azonban azoknak, a' kik el-múlatják magokat el-kéſziteni, bóldogtalanságnál és kétségbe-esésnél nem egyéb léſzen a' réſzek, és haſzontalan fognak azon igyekezni, hogy az igazaknak bóldogságokba bé-botsáttassanak.

A' Tálentomos ſzolgákról való Példabeſzéd ezeket a' három dolgokat jelenti:

1. Hogy az ISTEN arra hivja az em-

az embereket, hogy ő néki szolgáljanak, és külömbőző mérték szerént adja a' maga kegyelmét és ajándékait nékiek; a' végre, hogy azokkal éljenek, ki-ki az ő hivatala szerént az ő ditsőségére, és másoknak idvességekre.

2. Hogy némellyek, mint hűséges szolgák, jól élnek ezekkel a' kegyelmekkel, mások pedig azokat haszontalanokká tészik az ő restségek által.

3. Hogy az ISTEN mind egyik mind másik rendbélieket számadásra fogja vonni miképen forgolódtanak; meg-fogja ditsérni és jutalmazni azoknak hűségeket, a' kik az ő ajándékaival az ő ditsőségének elől-mozditására élnek; azok pedig a' kik azokkal roszszúl élnek, meg-fognak büntettetni az ő hűségtelenségekért. Világos szókkal mondja URunk; hogy ezeknek az utólsó rendbélieknek nem lészen semmi mentségek-is; mivelhogy az ISTEN nem valami kegyetlen és igazságtalan UR, a' ki ott-is akarna aratni, a' hol nem vetett; az az, azt kivánná az emberektől, a' mit nem tselekedhetnének.

Mind egyik mind másik hasonlatosság által a' Kristus minket arra tanit, mitsodas módon fogja meg-itélni ő Felsége azokat, a' kiket meg-ajándékozott az ő esméretével, és arra int, hogy állhatatosan a' mi kötelességünkben forgolódjunk, és hűségesen szolgáljunk ő-néki a' mi külőnös hivatalunkban.

Négy kiváltképen való dolgokat lehet meg-jegyeznünk az Utólsó Itéletnek le-irásában.

1. Hogy a' JÉSUS Kristus elfog jőni az égből nagy ditsőséggel, és ő fog az lenni, a' ki megitéli e' Világot.

2. Hogy minden emberek kifogás nélkül meg-fognak ő előtte jelenni, és mindnyájan megfognak itéltetni.

3. Hogy ő fogja őket megitélni az ő tselekedeteikből, és fog kiváltképen tekinteni a' szeretetnek munkáira, és arra a' mitsoda jót valaki tett az ő tagjaival; mivelhogy efféle tselekedetek az ő benne való Hitünknek és ő hozzája való szeretetünknek bizonyságai.

4. Hogy ő el-fogja egymástól válaszstani a' jókat, és a' gonoszokat; a' jókat bé-fogadván a' mennyországba, a' gonoszokat pedig az őrőkké tartó büntetésekre el-küldvén.

Minthogy az UR JÉSUS mind ezekről a' dolgokról minket előre meg-

re meg-intett, és tudjuk hogy, meg-kell jelennünk az ő Itélőszéki előtt, hogy el-végyük annak jutalmát, a' mi jót vagy gonoszt tselekeszünk; annak kell lenni leg-nagyobb vigyázásunknak, hogy kegyességgel és félelemmel viseljük magunkat e' Világon való lakozásunknak egész idejében; és a' jó tselekedeteknek, kiváltképen pedig a' felebaráti szeretetnek és irgalmasságnak munkáinak gyakorlásában foglaljuk magunkat; hogy ekképen az ISTEN' Fijának ditsőséges és utólsó meg-jelenésének napján bizodalommal és örömmel jelenhessünk-meg ő előtte, és lehessünk azoknak számok közzül valók, a' kiknek ezt fogja mondani: *Jőjjetek én Atyámnak áldottai, birjátok örökségül az Országot, melly meg-készittetett néktek Világ fundamentomának fel-vetése előtt.*

XXVI. RÉSZ. 1-35. v.

Itten kezdődik a' mi URunk' szenvedésének Históriája. 1. *A' Papok tanátsot tartanak, hogy JÉSUSt megöljék.* 2. *Egy Aszszony őtet drága olajjal meg-keni.* 3. *Júdás meg-alkuszik a' Papokkal, hogy azoknak kezekbe adja a' maga Mesterét.* 4. *A' JÉSUS Kristus meg-eszi a' Húsvéti Bárányt, és azon közben szóll Júdásnak árulásáról, szerzi a' szent Vatsorát, és meg-jövendöli, hogy Szent Péter őtet meg-fogná tagadni.*

I. 1-5. II. 6-13. III. 14-16. IV. 17-35.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsö Tanúságra itt meg-kell jegyeznünk a' mi URunk' szenvedésének idejét. Tudván ő, hogy néki a' Húsvétnak Innepében meg-kellene feszíttetni: arra az időre fel-méne Jérusálembe; és jóllehet a' Papoknak nem vólt vólna szándékjok őtet ezen az Innepen őletni-meg: az ISTEN akará hogy ő akkor halna-meg; mivelhogy az vala az idő, a' mellyben meg-áldoztatik vala a' Húsvéti Bárány, a' melly-is a' Jésus Kristusnak áldozatját ábrázolja vala; és a' végre, hogy a' 'Sidók, kik mindenfelől Jérusálembe fel-mennek vala Húsvétra, lennének Tanúbizonyságai az ő Halálának.

2. Ennek az Aszszonynak példája, a' ki a' Jésus Kristust drága kenettel meg-kené: inditson minket a' mi URunknak minden tőlünk lehető módon való megtiszteléssére.

És az, a' mit az UR ennek az Aszszonynak tselekedetének meg-

meg-mentésére monda, minket arra tanit: Hogy ő Felsége jó néven véſzi mind azt, valamit mi tselekeſzünk a' mi ő hozzá való ſzeretetünknek és tiſztelетünknek meg-bizonyítására; Hogy másoknak tselekedeteikről, kivált mikor azok jó indúlatból ſzármaznak, ſzeretettel kell itélnünk; és ſoha nem kell el-múlatnunk jól-tenni a' ſzegényekkel.

3. Júdásnak a' Papokkal való meg-ſzerződése meg-mutatja: minémű nagy bűnökbe, és minémű meg-keményedésbe ejtheti a' fősvénység az embereket; és minémű nagy ſzorgalmatossággal el-kell távoztatnunk, hogy ez a' gonoſz kivánság ne támadjon és meg-ne gyökerezzen a' mi ſzíveinkben.

4 A' Kriſtus előre meg-mondja a' Júdás árulását, a' végre, hogy tudná-meg azt Júdás, hogy az ő igyekezetét ő jól tudná, és hogy az Apoſtolok látnák azt, hogy ſemmi nem esne az ő Meſtereken a' mit ő előre el-nem látott vólna, és a' mire magát ki-tenni nem akarta vólna.

5. A' mi mindenek felett ebben a' Réſzben a' mi figyelmetességünkre méltó, ez: Hogy a' Jésus Kriſtus az ő meg-feſzítetéséhez kőzel lévén, ſzerzé a' Szent Vatsorát, hogy az lenne Világ' végezetéig az ő ſzenvedéseinek és halálának emlékeztető jegye Ez minket arra kőtelez: hogy ezt a' Szent Sákramentomot nagy tiſzteletben tartsuk, és a' mi áldott Meg-váltónknak tzéljához illendő módon éljünk véle.

Végezetre, hogy Jésus előre meg-jővendőlé a' Szent Péter' meg-tagadását: azt bizonyitja; hogy a' mi URunk jól esméri a' ſzíveket, és a' jővendő dolgokat jól tudja; és az, a' mit monda ennek az Apoſtolnak, a' ki néki ollyan nagy bizakodással felel vala: minket arra tanit; hogy ſoha ne légyünk nagyra a' mi erőnkkel, magunknak ne hidjünk, és ſzüntelen vigyázásban légyünk a' kisértetek ellen.

XXVI. RÉSZ. 36-75. v.

Szemléljük itten: 1. *A' mit* JÉSUS *a' Kertben ſzenvede.* 2. *A' miképen meg-fogaték Júdás által.* 3. *A' mitsoda dolgok eſtenek, mikor URunk a' Tanáts előtt álla, és mikor ottan meg-ſententziáztaték.* 4. *Szent Péternek az ő esetét és meg-tévését.*

I. 36-46. II. 47-56. III. 57-68. IV. 69-75.

TANÚ-

TANÚSÁGOK.

DErekasan meg-kell gondolnunk a' Jésus Kriſtusnak a' Kertben való ſzenvedéseit.

Akará az ISTEN, hogy az Idvezítő ezeket a' rettegéseket és ezt a' ſzomorúságot érezné lelkében, a' végre, hogy akárki-is látná, hogy ő az embereknek bűneikért halna-meg, és hogy ő az emberi terméſzetnek minden ártatlan erőtlenségeinek alájok vólt vettetve.

Mi pedig meg-itélhetjük ebből az állapotból a' mellyre URunk akkor jutott vala, minémű a' bűnnek irtóztatósága, és mitsoda rettenetesek azok a' büntetések, a' mellyeket jövendőben a' gonoſzok fognak ſzenvedni.

Jésusnak az ő tusakodásában, az ISTEN' eleibe bé-mutatott ollyan igen buzgóságos és alázatos könyörgései minket arra tanitanak; hogy alázatossággal és állhatatossággal könyörögjünk, mikor valamelly ſzenvedésben vagyunk.

A' mi URunknak az ő Atyja' akaratjára való maga ajánlásában, az ő tökélletes engedelmeſségének, valamint ſzinte mi hozzánk való nagy ſzeretetének bizonysága vagyon előttünk, és a' békeſséges-tűrésnek ollyan példája, a' mellyet követni tartozunk, akármelly állapotban tessék bennünket az ISTENnek helyheztetni.

A' Jésus Kriſtusnak az aránt való Intése, hogy vigyáznának és imádkoznának az Apoſtolok, hogy valamimódon meg-ne győzettetnének attól a' nagy kisértettől, a' mellyre ki-tétetendők valának, ollyan idvességes Tanáts, a' melly minket arra tanit; hogy a' Vigyázás és az Imádkozás a' leg-főbb eſzközök a' kisérteteknek ellenek állásra, és az ember a' kisértettől mindjárt meg-győzetik, mihelyt ezeket az eſzközöket el-múlatja.

Ha meg-gondoljuk Jésusnak Júdás által való meg-fogattatásának módját: Láthatjuk egy réſzről ennek a' bóldogtalan Tanitványnak az ő hitetlenségét; más réſzről pedig azt, hogy a' mi URunk maga akaratja ſzerént adja vala magát a' halálra.

Szent Péternek az ő tselekedete, a' ki a' ſzablyával meg-vága egyet azok közzül, a' kik meg-fogták vala Jésust, maga-gondolatlan buzgóságnak a' munkája vala; és, az a' mondás, a' mellyel az UR meg-dorgálá ezt az Apoſtolt, azt mutatja nékünk, hogy ſoha nem ſzabad

magunkért boſzſzút-állanunk, ſem erőſzakot tennűnk, akármelly alkalmatossággal-is, és akármitsoda okon.

A' mit Jésusnak a' 'Sidó Tanáts előtt való meg-jelenéséből meg-kell jegyeznűnk, ez:

1. Hogy akármint igyekeztenek a' 'Sidók hamis Tanúkat és valamelly ſzínt találni az ő meg-ſententziázására, még-is nem bizonyittathatott ő reá leg-kissebb bűn-is; és ő nem egyébért kárhoztattatott halálra, hanem azért, hogy azt vallotta, hogy ő vólna az ISTENnek Fija. Melly dologban tapaſztalhatni a' 'Sidóknak az ő gyűlölségeket és igazságtalanságokat, és a' mi URunknak az ő tökélletes ártatlanságát.

2. Az ő nagy békességes-tűrése, mellyel el-ſzenvedte mind ezeket a' boſzſzantásokat, a' mellyekkel őtet illetik vala; juttassa eſzűnkbe azt, a' mit ſzent Péter az ő Első Levelének 1. Réſzében 21. versében mond erről a' dologról: Hogy *a' Kriſtus ſzenvedett mi érettünk, nékünk példát hagyván, hogy az ő nyomdokiban járnánk.*

3. A' mit monda URunk a' 'Sidóknak; hogy *meg-látnák őtet el-jőni az égnek felhőiben*, kűlőnős meg-gondolást érdemel. A' Jésus Kriſtus úgy ſzóll vala mint Király, és mint ISTENnek Fija abban az időben, a' mikor ő a' halálra ſententziáztattatik vala: és az ő Orſzágának fel-állittatása, valamint a' 'Sidóknak-is veſzedelmek meg-mutatták tsak hamar azután annak igazságát, a' mit ő ez alkalmatossággal mondott vala.

4. A' ſzent Péter' esete, a' ki, minekutánna meg-intetett vólna URunk által, és maga-is erősen állitotta vólna, hogy őtet ſoha meg-nem tagadná, háromſzor egymás után őtet meg-tagadá, az emberi állhatatlanságnak és erőtlenségnek igen nagy példája.

Még azok-is, a' kiknek vagyon jó fel-tett ſzándékjok, nagyon meg-eshetnek, mikor előre nem vigyáznak a' kisértet ellen; és, hogy attól az ember magát meg-óltalmazhassa, igen jó önnön-magához nem bizni, ſzűntelen imádkozni, és azokat a' helyeket és alkalmatosságokat el-távoztatni a' mellyek a' bűnbe ejtenek.

Végezetre, meg-kell gondolnunk; hogy ha ſzent Péternek az ő bűne nagy vólt, az ő megtérése-is hamarsággal való vólt, és keservesen meg-ſiratta az ő vét-

vétkét. Igy kell nékünk-is hamar fel-kelnünk a' mi eseteinkből, és meg-jobbitanunk magunkat azokból igazán való tőredelmességnek kőnyhúllatási által, és valóságos meg-térés által.

XXVII. RÉSZ. 1-26. v.

1. *Júdás látván hogy JÉSUS Halálra ſententziáztatott vólna, meg-esméri a' maga bűnét, és magát meg-óli.* 2. *JÉSUS Pilátusnak a' Jérusálembéli Tiſztartónak eleibe állittatik, a' ki, minekutánna ſokféle módon igyekezett vólna ótet el-ſzabaditani, és a' 'Sidókat meg-tsendesiteni, ki-mondja az ő Halálra itéltetésének ſententziáját.* I. 1-10. II. 11-26.

TANÚSÁGOK.

JÚdásnak az ő lelki-esméretében való mardostatása, a' mellyet érze, mikor látná hogy Jésust meg-fognák ölni, az ő nagy vétkének meg-vallása, és az ő ſiralmas vége, meg-mutatják; hogy Jésus ártatlan vala, és igazságtalanúl kárhoztatott vala halálra.

Láthatni ebben a' dologban a' gonoſztévő lelki-esméretnek-is állapotját, és annak a' belső vádolásnak és kétségbe-esésnek irtóztató vóltát, a' mellyel a' gonoſzak háborgattatnak, mikor a' lelki-esméret fel-ſerken, és mikor az Iſteni boſzſzú-állás őket űldőzi.

A' 'Sidók a' Júdástól nékiek viſzſza-vitetett pénzt a' melly végre forditák, ſzolgála ennek az esett dolognak emlékezetben való meg-tartására; Bizonysága vala annak az ő hamisságoknak, a' mellyet tselekedtenek vala, és meg-jegyeztetik benne a' Zakariás jővendőlésének bé-tellyesedése.

A' Pilátus előtt véghez-ment dolgokból azt kell meg-tartani; hogy a' Jésus Kriſtus ő előtte-is meg-vallá, a' miképen a' Tanáts előtt, hogy ő vólna a' Meſſiás.

A' mi URunknak példája ſzerént tartozunk az igazságot meg-vallani, még életünknek veſzedelmével-is, valahányſzor arra hivattatunk.

Láthatjuk még tovább ebben a' Hiſtóriában a' 'Sidóknak az ő dűhősségeket, a' mellyet ſemmi meg-nem engeſztelhet vala, és a' kik egy gyilkost és támadás-indítót fellyebb betsűlének a' Jésus Kriſtusnál; Tapaſztalhatjuk Jésusnak az ő ártatlanságát, mellyet Pilátus-is meg-esmért: De mindenek felett meg-jegyezhetjük ennek a' Birónak igazságtalanságát, a' ki minekutánna ſok ideig

ellent-állott vólna, meg-egyeze az ő halálára, semmit nem gondolván az ő Feleségének intésével, a' mellyet nékie izent vala, és noha bizonyos vólna benne, hogy Ártatlant kárhoztatna.

Azoknak képeket találjuk Pilátusban, a' kik az ő lelki-esméreteknek világa ellen vétkeznek, és a' kik az ő kötelességeket és lelki-esméreteket félre-teszik a' félelemért, a' másoknak való kedveskedésért és a' magok hasznokért; valamint szinte azoknak-is képeket, a' kik magokat ártatlanoknak tartják még akkor-is, a' mikor leg-nagyobb vétkeket mivelnek, és a' kik másokra vetik azokat a' bűnöket, a' mellyeknek ő magok az okai.

Ez minket arra tanit; hogy a' mi kötelességünkhöz mindenkor erősen ragaszkodjunk, és kövessük a' mi lelki-esméretünknek inditásait, úgy hogy ne lehessen akármi-is ollyan, a' mi attól el-hajtana.

Végezetre ezeket az Igéket kell derekasan meg-gondolnunk, a' mellyeket a' 'Sidók mondának, mikor URunk halálra itéltetett vólna: *Az ő vére légyen mi rajtunk, és a' mi fijainkon.* Megtapasztalták ők, és az ő maradékaik ennek az átkozódásnak siralmas gyümöltseit, a' mellyet önnön-magok ellen mondottanak, az Isten boszszút-állván az ő Fijának haláláért ezen a' Nemzetségen, az ő Városoknak el-pusztittatása által, és őket erre az állapotra juttatván, a' mellyben vagynak mind e' mai napig.

XXVII. RÉSZ. 27-66. v.

Meg-irja Szent Máté itten: 1. A' JÉSUSnak Meg-feszittetését és Halálát. 2. Az akkor esett Tsudákat. 3. Az ő El-temettetését.

I. 27-50. II. 51-56. III. 57-66.

TANÚSÁGOK.

URunk' Szenvedésének Históriája, és azoknak a' gyalázatoknak és kinoknak elő-beszéllése, a' mellyeken ő általment minekelőtte meg-feszittetnék, és míg a' Kereszтfán vala, minket annak meg-gondolására kötelez; hogy ő mind ezeket a' dolgokat szenvedte és meg-hólt azért, hogy el-törlené a' mi bűneinket, és illyen módon megerősitené az ő Igéreteit, a' mellyeket nékünk a' halhatatlanság felől tett vala.

Az Évangyéliomnak ennek az illyen fontos Tzikkelyének mi ezt a' hasznát vehetjük; hogy ezt a' Halált annak a' tsudálatos eszközz-

eſzkőznek tartsuk, a' melly által mi meg-tartattunk. Áldjuk az ISTENnek irgalmasságát, a' ki ekképen a' halálra adta a' maga Fiját, és a' mi jó Idvezítőnknek ſzeretetét hirdessük, a' ki önnön-magát érettünk engedé meg-őletni, és őtet ſzeressük, a' miképen ő ſzeretett minket.

A' JÉSUS Kriſtusnak ſzenvedései inditsanak a' bűnnek el-hagyására-is bennünket, mivelhogy ő azért hólt-meg, hogy a' bűnt el-törlené; és tanitsanak békeséges-tűréssel való ſzenvedésre, és Kereſztünknek hordozására.

Az UR Jésusnak halálakor esett kűlömbb-kűlömbbféle Tsudák annak a' bűnnek ſzörnyű nagy vóltának meg-esmértetésére valók valának, a' mellyeket a' 'Sidók tselekedtenek, midőn őtet meg-feſzítették; és annak az egéſz Világ előtt megmutatására, hogy JÉSUS az ISTENnek Fia vólna.

A' Templom' Kárpitjának kettéhasadása ſzemlátomást azt bizonyitja vala, hogy a' 'Sidóknak Iſteni tiſzteleteknek hamar vége fogna lenni, a' Templom el-fogna rontatni, és az ég már nyitva fogna az embereknek lenni. Azoknak, a' kik URunkkal együtt fel-támadának, az ő koporsóiknak meg-nyilatkozása azt mutatja vala; hogy Jésusnak a' koporsóból ki-kellene jőni, és hogy a' Halottak fel-fognak az utólsó napon támadni a' JÉSUS Kriſtus halálának és fel-támadásának ereje által.

El-temetteték a' mi URunk azért, hogy ſenki ne kételkedhetne az aránt, hogy ő valósággal meg-hólt vala; és az ISTEN akará, hogy őtet ollyan koporsóba tenné, a' mellyben ſenki még nem helyheztetett vala; hogy az meg-mutattatnék, hogy tulajdon ő az, a' ki fel-fogna támadni.

Az ő el-temettetésének mint ſzintén ſzenvedésének alkalmatosságával esett állapotok megesmértethetik velünk ſok Prófétziáknak bé-tellyesedéseket, és ennek meg-gondolása, hogy JÉSUS el-temettetett vólt: igen hathatós lehet annak a' félelemnek el-űzésére, a' melly e' nélkűl bennünk lehetne a' koporsó és a' halál aránt, és a' fel-támadásnak és jobb életnek reménységének bennünk támaſztására.

Ez-is utóljára meg-jegyzésre méltó dolog; hogy a' 'Sidók meg-petsételtették és ſzorgalmatosan őriztették a' mi URunknak ko-

nak koporsóját, hogy valamimódon a' Tanitványok el-ne lopnák az ő teſtét. Ezzel ők, magok ſzándékjok ellen tagadhatatlan bizonyságot ſzolgáltattanak az ő fel-támadásának igazságáról.

XXVIII. RÉSZ.

Vagyon ebben a' Réſzben: 1. *A' JÉSUS' Fel-támadásának rövid Hiſtóriája.* 2. *Mit tselekedtenek a' 'Sidók, hogy a' Kösséggel azt hitetnek-el, hogy az ő Tanitványi vitték vólna el az ő Teſtét.* 3. *JÉSUSnak Meg-jelenése az Apoſtoloknak, és az ő Mennybe Fel-menése előtt azoknak hagyott Parantsolati.*

I. 1-10. II. 11-15. III. 16-29.

TANÚSÁGOK.

HÁrom dolgokat kell főképen meg-gondolni a' Jésus Kristusnak Fel-támadásáról.

Előſzőr ezt: Hogy az ISTEN mivel az ő Angyalait küldé-el, ő néki a' koporsóból való kihozatására, a' miképen maga meg-jövendőlte vala, ez, ellene mondhatatlanúl bizonyitja, hogy ő az ISTENnek Fija.

2. Hogy ez az ő Fel-támadása ollyan bizonyos dolog, a' mellyről bizonyságot tettek az Angyalok, az Aſzſzonyok kik Jésust láták, és annakutánna az Apoſtolok, és más nagy ſzámú Személyek.

3. És mindenek felett; hogy a' mi URunknak Fel-támadása a' mi idvességünknek és minden reménységünknek a' fundamentoma; mivelhogy bizonyosokká téſzen minket a' felől, hogy mi egéſzen meg-békéllettünk az ISTENnel, és hogy mi-is fel-támadunk az utólsó napon.

A' 'Sidóknak Előljáróik nyilván ki-mutaták az ő meg-lágyithatatlán meg-átalkodásokat és meg-őrőkődött gonoſzságokat, mindenképen azt igyekezvén elhitetni a' Kősséggel, hogy Jésusnak az ő teſtét az ő Tanitványi lopták vólna-el; de minden meſterkedések haſzontalan vala, és a' mitől félnek vala, affelől ſzinte úgy meg-esék.

Igy ſzokta az ISTEN a' Gonoſzokat meg-ſzégyeniteni az ő tanátsokban, és az igazság meggyőzi azoknak igyekezeteket, a' kik azt el-akarják nyomni.

Végezetre, a' mit monda Jésus az ő Apoſtolinak arról a' melyleg-felsőbb hatalomról a' melyre fel-emeltetendő vala: derekas meg-gondolást érdemel; hasonlatosképen az aránt adott parantsolatja-is, hogy prédikálnák az Évangyéliomot és Keresztel-

reſztelnének, és e' Világnak végezetéig ő vélek léte felől tett igérete-is.

Látjuk; hogy a' Jésus Kristus akkor úgy beſzéll vala, mint az Égnek és a' földnek Királyja; világosan jelenti vala, hogy az ő tudománya már el-fogna terjedni minden Nemzetségek kőzőtt, nagy ſzámú Személyek fognák bé-venni ezt a' Tudományt, és fel-venni a' Kereſztséget, és az ő Anyaſzentegyháza minden időben meg-állana.

Az Apoſtolok' prédikállásoknak hamarsággal való és tsudálátos el-terjedése, és a' Kereſztyén Vallásnak fel-állitatása, idővel oſztán meg-bizonyitotta és még ma-is bizonyitja URunknak ezen utólsó Beſzédeinek igazságát.

Ezek mind meg annyi hathatós okok, mellyek minket indithatnak arra, hogy hiddjünk a' Jésus Kriſtusban, esmérjük-meg az ő Tudományának ISTENtől való vóltát, és meg-tartsuk, valamit ő minékünk parantsolt meg-tartani.

Nevezetesen a' Kereſztyének meg-tanúlhatják innét a' Kereſztséget úgy nézni, mint a' mi Idvezítőnknek ſzentséges rendelését, és nagy betsületben tartani ezt a' ſzent Tzérémóniát, a' melly által ők az Atyának, a' Fiúnak és a' Szent Léleknek ſzenteltettenek.

SZENT MÁRK
irása ſzerént való
ÉVANGYÉLIOM.

Irattatott vólt ez az Évangyéliom valamelly kevés idővel a' ſzent Mátéjé után, a' mint tartják, mintegy tiz eſztendővel a' JÉSUS Kriſtusnak Mennybe menetele után, ſzent Péternek vigyázása alatt.

I. RÉSZ.

Szent Márk rövid ſummában előbeſzélli a' Kereſztelő János' prédikállását, a' JÉSUS Kriſtusnak megkereſztelkedését, az ő meg-kisértetését; Galileában prédikállásának kezdetét,

detét, és némelly Apoſtoloknak hivattatásokat. Annakutánna elő-ſzámlálja egy gonoſz Lélektől el-foglaltalott embernek meg-ſzabadittatását, a' ſzent Péter' Napának, és külömbbkülömbbféle más Betegeknek, és egy Bélpoklosnak-is meg-gyógyittatását.

I. 1-20. II. 21-45.

TANÚSÁGOK.

SZent Márk az ő Évangyéliomának kezdetében minket arra tanit, hogy Kereſztelő János küldetett vólt a' Prófétáknak jövendölések ſzerént, az ISTEN' Orſzágának meg-jelenésének hirdetésére, a' meg-térést prédikálván, meg-kereſztelvén azokat, a' kik meg-vallják vala az ő bűneiket; és tudtára adván a' Kősségnek, hogy a' Meſſiás már mindjárt meg-fogna jelenni.

Ez által az ISTEN akarja vala kéſziteni a' 'Sidókat a' JÉSUS Kristusnak bé-vételére, és őket arra tanitani; hogy a' Meſſiásnak Orſzága Lelki Orſzág fogna lenni, és ő a' végre jőne e' Világra, hogy itten fel-állitaná a' Szentséget, és meg-téritené az embereket az ISTENhez.

Annakokáért előttünk kell tartanunk, hogy a' mi URunknak el-jövetelének a' tzélja, a' meg-jobbúlás, és az életnek tiſztaſága. Erre tanitott minket ő-maga-is, mivel az ő ſzolgálatját kezdette a' meg-térésnek prédikállásán, miképen az ő Előljáró követe Kereſztelő János, ezt mondván: *Térjetek-meg, és biddjetek az Évangyéliomnak.*

2. A' melly dolgok eſtenek JÉSUSnak meg-kereſztelkedésekor, a' Szent Léleknek le-ſzállása, és az ISTENnek az égből hallattatott ſzava: arra valók valának, hogy meg-esmérné azokból Kereſztelő János és a' Kősség azt, hogy JÉSUS az ISTENnek Fia, és az vólna, a' kinek Tudományát minden emberek tartoznának engedelmességgel és Hittel bé-venni.

Az-is, hogy az ISTEN akarta, hogy JÉSUS a' Puſztában megkisértetne, annak meg-mutatására való vala, hogy a' mi URunk vólna igazán az ISTENnek Fia, és arról az ördög egéſzen meggyőzetne.

3. Hogy JÉSUS némelly Halászokat válaſzta magának az Apoſtolságra: arra mutat vala; hogy ő nem valamelly ideig-való és e' világi Orſzágnak fel-állitására jött vólna; mivelhogy az illyen hivatalú emberekben ſemmi nem vala, a' mi őket másoknál

soknál nagyobbakká tehette vólna e' Világban.

Ez, azt-is meg-bizonyitja; Hogy az ő ſzolgálatjoknak álmélkodásra méltó gyűmőltseik, nem ő magoktól valók valának, hanem annak minden ditsősége az egy ISTENnek tulajdonittatandó.

4. A' mi URunk elsőben-is magát Tsudatételek által esmértette-meg, a' mellyekben végetetlen Hatalom és igen nagy Jóság tűndőklik vala.

Ezt az útat válaſztotta vala az Iſteni gondviselés annak megbizonyitására a' 'Sidóknak, hogy JÉSUS ISTENtől botsáttatott vólna, és az ő Tudománya igaz és ISTEN ſzerént való vólna, és arról még jobban meg-győzheti vala az embereket ez, hogy ő rendſzerént tsak azoknak kedvekért ſzokta vala ezeket a' Tsudákat tselekedni, a' kik el-hiſzik vala, hogy azoknak tselekedésére vólna ő-néki hatalma, és azért ő-néki kőnyőrőgnek vala.

Azonban pedig meg-akadályozza vala JÉSUS, a' mennyire lehet vala, hogy ezek a' Tsudák igen el-ne hiresednének; és ezt ő bőlts tekéntetből tselekedte; hogy valami-módon a' 'Sidók közzűl azok a' kik őtet Meſſiásnak fognák tartani, támadáſt ne indítanának, őtet Királyjá akarván tenni, ollyan gondolatban lévén, hogy a' Meſſiás e' világi Király fogna lenni; melly dolog háborúságot okozott vólna, és a' Rómaiakat arra indithatta vólna, hogy ellenek álljanak a' JÉSUS' Tanitványinak.

Végezetre mind ezeknek a' Tsudatételeknek Hiſtóriáját olvasván úgy kell gondolkodnunk; hogy mivel a' mi URunk mostan-is nem kevesebbé hatalmas és nem kevesebbé jó-is, mint a' mikor e' főldőn vala: tehát mind azt, valami Lelkeinknek meggyógyúlására és idvességére való, nékűnk meg-fogja adni, még bizonyosabban, mint ſem régenten meg-adja vala a' betegeknek, a' teſtnek nyavalyáiból való meg-gyógyúlásokat.

II. RÉSZ.

JÉSUS meg-gyógyit egy Gutaütött Embert. El-hivja Lévit, ki Szent Máté, az Apoſtolságra, megmondja okát, miért enne a' bűnősökkel, és miért nem kötelezné a' maga Tanitványit rend ſzerént való bőjtöléseknek meg-tartására, a' miképen a' Kereſztelő Jánosnak és a' Fariseusoknak Tanitványi bőjtölnek vala, és meg-felel a' Fariseusoknak, a' kik az

Apoſtolokat meg-itélik vala azért, hogy búza-fejeket ſzaggattanak vólna egy Szombat napon.

I. 1-12. II. 13-17. III. 18-22. IV. 23-28.

TANÚSÁGOK.

MEg-gyógyittatásában a' Guta-ûtött Embernek, legelőſzőr azoknak Hiteket kell meg-jegyeznünk, a' kik azt a' Jésus Kriſtushoz hozák.

Meg-tetſzett az ebben, hogy nem mehetvén URunkhoz kőzel, a' Háznak padlásán botsáták-alá ezt a' beteget, és Jésus illyen tsudálkozásra méltó Hitet látván, meg-tselekedé nékiek azt a' Tsudát, a' mellynek tselekedésére hiſzik vala, hogy ő-néki hatalma vólna. Innét látjuk, melly igen kedves a' mi URunk előtt a' Hit, és melly igen hathatós az, a' nékünk ſzükséges kegyelmeknek ő-tőle megnyerésére.

Továbbá, meg-tetſzik innét; Hogy a' Jésus Kriſtusnak a' betegségekből meg-gyógyitó Hatalmán kivül, vala jussa és méltósága az emberek' bűneiknek meg-botsátására-is. Ez minket arra tanit; hogy Jésus nem tsak ISTENTŐL botsáttatott Próféta, hanem e' Világnak-is Itélő Bírája, a' kitől egyedül várhatjuk az idvességet, és vétkeinknek botsánatját a' Hitnek és meg-térésnek általa.

2. Ez a' Réſz minket arra tanit; Hogy a' mi URunk azért jőtt e' Világra, hogy hivná a' bűnősőket a' meg-térésre: Ezt akarja vala meg-esmértetni azzal, hogy együtt eſzik vala a' Publikánusokkal és ollyan ſzemélyekkel, a' kiket a' 'Sidók igen nagy bűnősőknek tartanak vala.

Ez a' Tudomány minket tőltsőn-bé jó bizodalommal, és esmértesse-meg egyſzersmind vélünk azt-is, hogy tellyességgel ſzükséges meg-térni és meg-jobbúlni hogy idvezűlhessünk.

3. A' mi mondatik itten, hogy Jésus nem kőtelezi vala a' maga Tanitványit rend-ſzerént való bőjtőlésre, miképen a' Kereſztelő János' Tanitványi bőjtőlnek vala: Illyen módon kell érteni; hogy a' mi URunknak valának kűlőnős okai miért ne ſzoritaná a' maga Tanitványit efféle bőjtőlésekre; tudni-illik azért, mert mind ő-néki, mind pedig az ő Tanitványinak ſzűntelen kell vala kűlőmbb-kűlőmbbféle helyeken járni, és minden rendbéli embereknek Társaságában forognak vala.

Azon-

Azonban, világosan mondja ő Felsége, hogy mikor ő többé nem fogna e' Világon lenni, fognának az ő Tanitványi nem tsak bőjtölésre, hanem nagy szenvedésekre-is hivattatni; és ha még most azokra őket kinem tenné, azért vólna az, mert nem vólnának elégségesek azoknak el-hordozására; valamint szintén valamelly új posztó fólt nem illene az ó ruhához, és az új bor el-szakasztaná az ó tömlőket. És igy hát nem kell az Évangyéliomnak ebből a' tzikkelyéből azt hozni-ki, hogy a' Jésus Kristus kárhoztatná a' Bőjtölést és a' testnek sanyargatását. Ellenben, ez a' Tudomány világosan fel-tészi azt; hogy a' mi URunk a' maga Tanitványit a' testet meg-öldöklő életre, és az ő keresztteknek hordozására hivja.

Végezetre, a' Kristus megmenté az ő Tanitványinak tselekedeteket, a' kik az éhségtől kénszerittetvén, gabona-fejeket szaggatnak vala Szombat napon; és e' végre elő-hozá azt, a' mit Dávid Király majd illyen forma állapotban tselekedett vala.

Ez minket arra tanit; Hogy valamelly igen nagy szükségben, és mikor valami nagy gonoszsznak következése nélkül nem lehetne meg-tartani a' Vallásnak külső törvényeit, el-lehet azokat múlatni, tsak meg-útálásból ne légyen, és mindenkor meg-tartsa az ember a' valóságát a' kegyességnek. Másképen tselekedni pedig, a' Fariseusokéhoz hasonló képmutatás és babonásság lenne.

III. RÉSZ.

Az Évangyélista meg-irja, először, *egy meg-száradott kezű Embernek meg-gyógyittatását, és sok más Betegeknek-is meg-gyógyittatásokat.* 2. *A' tizenkét Apostoloknak hivattatásokat.* 3. *A' mit monda* JÉSUS *a' Fariseusoknak, a' kik az ő Tsudatételeit az ördög' hatalmának tulajdonitják vala.* 4. *Arról való bizonyságtételét, hogy az ő igaz Tanitványi ő-néki ollyan kedvesek vólnának mint az ő Atyafiai.*

I. 1-12. II. 13-19. III. 20-30. IV. 31-35.

TANÚSÁGOK.

NAgy Jóságát és leg-főbb Hatalmát a' mi URunknak láthatni azokban a' Gyógyitásokban, a' mellyekről ebben a' Részben a' szó vagyon; és igy, ezeknek a' külömbb-külömbbféle Tsudatételeknek Históriája

igen alkalmatos a' mi Hitünknek erősítésére, és bé-tölthet minket ő benne való bizodalommal.

Nevezetesen, ennek a' megszáradott kezű embernek meggyógyitásában láthatni a' Fariseusoknak vakságokat és gonoszságokat; a' kik a' helyett, hogy erre a' Tsudára meg-adták volna magokat: meg-botránkoznak vala azon, hogy Jésus azt Szombat napon tselekedte volna.

Az, a' mit monda ő Felsége ezeknek az ő Tudománya' ellenségeinek, és az ő méltó haragja, a' mellyet meg-bizonyita: meg-mutatja nékünk, melly igen meg-bántatik ő azzal, mikor valaki ellene áll az igazságnak, és mikor a' Vallásnak szinével él a' kegyességnek és a' szeretetnek munkáinak kárhoztatására.

2. Hogy URunk a' tizenkét Apostolokat választa, kik ő véle lennének, és ada nékiek hatalmat az Évangyéliomnak hirdetésére, és a' maga Tsudatételeihez hasonló Tsudáknak tselekedésére: az, az ő nagy bőltseségének mint szintén az emberekkez való jóságának-is a' munkája vala; mivelhogy a' következendő időkben osztán az ő Apostolinak szolgálatjokkal akar vala élni az Évangyéliomnak az egész Világon való prédikáltatásában.

A' Harmadik Tanúságra szolgáltat alkalmatosságot a' Fariseusoknak szörnyű bűnök, a' kiket Jésus azzal vádol, hogy a' Szent Lélek ellen szóllottanak káromlást. Szent Márk világosan meg-magyarázza, miben áll vala ez a' káromlás. (*Lásd a' 30. v.*) Ebben tudni-illik: hogy a' Fariseusok látván, hogy a' mi URunk az ördögöket ki-űzné, azt mondják vala, hogy ezeket a' Tsudákat ő az ördögök' Fejedelmének hatalma által tselekedné; melly-is iszonyú káromlás vala a' Szent Lélek ellen, és olyan gonoszságnak a' jele, a' mellyből nem lehet vala megjobbúlást felőlök reménylení.

Ebből a' példából láthatni; Hogy mikor az emberek egyszer az ő hamis vélekedéseik és gonosz indúlatjaik után eredgonosz indúlatjaik után eredgonosz indúlatjaik után eredg

térések, a' kik az igazságnak és a' Szent Léleknek illyen módon ellene-állanak, végre oſztán lehetetlen léſzen, és az ISTEN azokat ſzörnyű keménységgel bűnteti-meg.

4. Azt bizonyítja a' Jésus Kriſtus; hogy ő annyira ſzeretné az ő Tanitványit, mint a' leg-közelebb-való attyafiait: Mellyből-is azt tanúlhatjuk; Hogy a' leg-bizonyosabb eſzköze annak, hogy ő tőle ſzerettessűnk, ez, hogy foglaljuk magunkat az ő beſzédének hallgatásában, és az ő akaratjának tselekedésében; és mi-is az ő példáját követvén, tartozunk kiváltképen ſzeretni azokat a' ſzemélyeket a' kik az ISTEN félik, és azokat minden embereknél nagyobb betsben tartani.

IV. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben vagyon, 1. A' Mag-vetőről való Példabeſzéd, és annak magyarázatja. 2. Más Példabeſzéd, a' földben el-vettetett, és azután valamelly idővel gyümöltsöt termő Magról. 3. A' Muſtár-magról való Hasonlatosság. 4. Egy Tsudatétel, mellyet JÉSUS tselekedék, a' Tengeri Szélvéſzt meg-tsendesítvén.

I. 1-25. II. 26-29. III. 30-34. IV. 35-41.

TANÚSÁGOK.

MAgának a' Jésus Kriſtusnak Magyarázatja, a' Mag-vetőről való Példabeſzédet tőkélletesen meg-világoſítja, és annak értelmét és haſznát előnkbe adja. Tudni-illik, ezekre akart abban minket tanitani az Idvezítő UR:

Az út mellé esett Mag példázza azokat, a' kik az Évangyéliomott hallják, de azt bénem véſzik, és arra meg-nem illetődnek.

A' kőves helyekre eső Mag jelenti azokat, a' kik az ISTENNEK Igéjét tsak valamelly ideig véſzik-bé, és a' háborgattatásban, vagy kisértetben el-hagyják a' Jésus Kriſtust.

A' tővis közzé esett és el-fojtatott Mag azoknak példájok, a' kikben ez az Ige teremne gyümöltsöt, ha e' világi gazdagságoknak, vagy teſti gyönyörűségeknek ſzeretete, és ez életnek ſzorgalmatosságai el-nem foglalták vólna a' ſziveket.

A' jó földbe bé-vétetett Mag azokat téſzi, a' kiknek jó és jól el-kéſzűlt ſzívek vagyon, és a' kikben az Évangyéliom gyümöltsöt terem és idvességes dolgokat munkálódik.

Ennek a' Példabeſzédnek már

ezt

ezt a' haſznát kell vennünk: Vizsgáljuk-meg mi-magunkat, és lássuk-meg; Vallyon azoknak a' meg-keményedteknek ſzámok kőzzűl valók vagyunk-é, a' kikben az Istennek beſzéde ſemmi meg-illetődést nem munkálódik? Vagy azoknak az állhatatlanoknak és félénkeknek ſzámok kőzzűl, a' kik minekutánna meg-illetődtenek vala, nem maradtanak-meg végig? Vagy azok kőzzűl a' teſti és Világhoz ragadott emberek kőzzűl valók, a' kikben az Ige haſzontalanná tétetik ez életnek javainak és győnyőrűſégeinek ſzeretete által? Vagy pedig végezetre azok kőzzé a' hűséges hallgatók kőzzé tartozunk-é, a' kik bőséggel meg-termik azokat a' gyűmőltsőket, a' mellyeket az Isten vár ő-tőlők?

Végyük jól eſzűnkbe ezeket az Iſtenes Oktatásokat, a' miképen a' Kriſtus bennünket int, és meg-lássuk mitsodás módon halljuk azokat, meg-gondolván azt, hogy az Isten az ő világosítását, és az ő ajándékait őregbiti azoknak, a' kik azokkal jól élnek; de azoktól el-véſzi, a' kik azoknak haſznokat nem véſzik.

A' Vetőnek hire nélkűl és lassanként fel-húzalkodó Magnak és a' Muſtár-magnak hasonlatosságában azt akarja vala Jésus jelenteni; Hogy noha még akkor nem ſok láttatja vólt annak, hogy az ő Tudománya nagyon el-fogna terjedni az ő-maga alázatos állapotjára nézve, és az ő Tudományát bé-vevőknek kevés ſzámú vóltokra nézve: De rővid idő múlva, az egéſz Világon bé-fogna az vétettetni.

Ezeket az UR Jésus Példabeſzédekben mondja vala a' Kősségnek, azért, mert ha világosan mondotta vólna, hogy az ő Évangyélioma más Nemzetségeknek-is fog hirdettetni, a' 'Sidókat az el-kedvetlenitette vólna, és meg-botránkoztatta vólna.

De idővel oſztán igen világosan meg-érthetőkké lettek ezek a' Példabeſzédek, a' Kereſztyén Anyaſzentegyháznak fel-állittatása által; úgy hogy ma immár ezek nékűnk meg-győzhetetlen Bizonyságot ſzolgáltatnak, az Évangyéliomnak igazsága felől.

Annak a' Tsudának Hiſtóriájában, a' mellyet URunk a' ſzélvéſzt meg-tsendesítvén tselekedék, meg-jegyezhetni az Apostoloknak ſzőrnyű nagy ijedtségeket a' kik-is félnek vala, hogy el-ne veſznének, noha vélek vólna Jé-

na Jésus, azt mutatja az, hogy az ő Hitek még gyenge vala, a' miképen az UR azt nékiek ſzemekre veté. De ſzemlélhetjük egyſzersmind az ő hozzájok való nagy Jóságát-is, és az ő tsudálatos Hatalmát, a' melly őket mindnyájokat álmélkodásba ejté. Az Istennek fijai forognak kűlőmbb-kűlőmbféle veſzedelmekben, vagynak nékiek erőtlenségeik és félelmeik; De ő fel-ſegélli azoknak erőtlenségeiket, és minekutánna a' nyomorúságokon által-vitte őket az ő meg-próbáltatásokra, megſzabaditván őket, az ő Jóságának ollyan bizonyságait adja nékiek, a' mellyek az ő Hiteket meg-erősítsék, és vigaſztalással és örőmmel őket bé-tőltsék.

V. RÉSZ.

Meg-ir itten ſzent Márk egy igen emlékezetes Tsudát, a' mellyet a' Kriſtus tselekedett, meg-ſzabaditván egy Embert, ki egy Légyió Ördögöktől vala el-foglaltatott. 2. Egy Vér-folyásban lévő Aſzſzonynak-is meg-gyógyittatását, és a' Jairus' Leányának Fel-támaſztatását-is elő-beſzélli.

I. 1-20. II. 21-43.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' tiſztátalan Lélektől el-foglaltatott Embernek Hiſtóriája, mindenképen méltó meg-gondolásra. Tapaſztalható módon láthatni abban, minémű birodalmat gyakorolnak vala akkor az ördögők az embereken az Istennek engedelméből; de azt-is láthatni, hogy a' Jésus Kriſtusnak tellyes Hatalma vala azokon, hogy az ördögnek országát ő-néki kell vala le-rontani, és hogy ő mindenkor kéſz vala a' maga Mindenhatóságát meg-mutatni azoknak kedvekért, a' kiknek ſzűkségek vala az ő ſegedelmére.

A' mi URunk, minekutánna meg-ſzabaditotta ezt az ördöngőst; meg-engedé az ördögőknek, hogy a' diſznókba bé-mennének, és azokat a' tengerbe ölnék, annak meg-mutatására; hogy ez az ember valósággal el-vólt foglaltatva az ördögtől, és illyen módon, annak a' Tsudának, a' mellyet tselekedett vala, igaz és nagy vóltának megbizonyítására.

Azért-is tselekedé még azt ő Felsége, hogy azt meg-mutatná, hogy az ördögők ſemmit nem tselekedhetnének, hanem tsak az ő meg-engedéséből; és hogy

meg-oſtorozná annak a' Tartománynak Lakóit, a' kik, a' miképen ebben a' Hiſtóriában mondatik, nem akarák meg-ſzenvedni az URat nálok.

Mi tartozunk az ISTENT áldani, hogy a' Jésus Kriſtusnak eljövetelétől fogva nintsen az ördögnek többé az a' hatalma, a' melly vala régenten az embereken, és meg-gondolni egyébaránt, hogy ennek az ördöngösnek állapotja, akár melly igen ſiralmas vala-is, nem vólt ollyan veſzedelmes, mint az ollyan bűnösöknek állapotjok, a' kik a' gonoſzra adják magokat, és az ő kivánságaiknak rabjaik.

Ez az ember nem maga önként vetette vala magát ebbe az állapotba, és az ördög tsak az ő teſtében árthat vala nékie; holott ellenben a' bűnösök magok téſzik magokat ſzolgáivá az ördögnek, annak akaratját tselekedvén, melly által ez az ISTENnek és embereknek ellenségek, az örök veſzedelemnek mélységébe ragadja és viſzi az ő Lelkeiket.

Ennek az Aſzſzonynak meggyógyúlása, a' kinek URunk meg-ditséré az ő Hitét, és a' ki az ő nyavalyájából meg-ſzabadittaték midőn a' Kriſtus' ruhájának ſzélét illette vólna, azt bizonyitja; hogy az alázatoſság és a' Hit igen nagy erejűek, a' Jésus Kriſtusban való bizodalom ſoha-is nem hijábanvaló, és ő mindenkor kéſz a' maga kegyelmeit ki-áraſztani azokra, a' kik illyetén indúlatokkal ő hozzája járúlnak.

A' mi URunknak Iſteni Hatalma még világosabban ki-tűnődöklik a' Jairus' Leányának feltámadásában. Mellyből azt kell meg-gondolni; Hogy a' Jésus Kriſtus, ki a' betegeknek az egésségét viſzſza-adja vala: viſzſza-adja vala a' meg-hóltaknak-is az életet; még pedig nem tsak az ő véghetetlen Hatalmának annál jobban való meg-mutatására, hanem az Évangyéliomban nékünk az aránt tett Igéreteinek meg-erősítésére-is, hogy minket fel-fog az utólsó napon támaſztani.

És így hát, ennek a' Tsudának meg-gondolása támaſzſzon bennünk a' Halhatatlanság aránt erős reménységet, mellyel mindenkoron vigaſztalhassuk magunkat, és ſerkentsen mind inkább a' ſzentségnek, és a' jó tselekedeteknek gyakorlására; hogy akképen lehessen réſzünk abban a' bóldog fel-támadásban,

a' mel-

a' mellyet a' mi URunk Jésus Kriſtus nékünk igért.

VI. RÉSZ. 1-29. v.

Vagyon itten ſzó, 1. *A' JÉSUS Kriſtusnak Názáretbe való menéséről, és annak a' Város' Lakosinak hihetetlenségekről.* 2. *Az Apoſtoloknak Judeában való el-küldettetésekről.* 3. *Keresztelő Jánosnak Halálárol.*

I. 1-6. II. 7-13. III. 14-29.

TANÚSÁGOK.

ENnek az Olvasásnak három Tzikkelyeibôl ezeket a' Tanúságokat lehet vennünk:

Elôſzôr, azoknak a' Názáretbéli Lakosoknak hihetetlenségekbôl és háládatlanságokból, a' kiknek az a' ſzerentséjek lévén, hogy kôzöttök vólna a' Jésus Kriſtus, nem esmérék-meg, hogy az ô benne lévô Bôltseség és Hatalom az ISTENtôl vólnának, és ollyan roſzſzúl betsûlék-meg az ô jelenvóltát; ez vala-is az oka annak, hogy tsak kevés tsudákat tôn ottan.

Ekképen ſzokták az embereknek helytelen vélekedéseik és gonoſzságok azt tselekedni, hogy ôk el-múlatják a' leg-nagyobb nyereségeket, ſzinte akkor mikor azok nékik ajánltatnak. Azt-is meg-mutatja ez; Hogy ha az ISTEN ôket megfoſztja a' maga kegyelmétôl, azért esik az, mert azt nem betsûlik-meg, és magok akadályt vetnek annak eleibe.

Az Apoſtoloknak el-küldettetésekbôl ezeket jegyezzük-meg:

1. Hogy Jésus az ô bôltsesége és a' 'Sidókhoz való jósága ſzerént, küldé az Apoſtolokat, hogy prédikálnák az ISTEN' Orſzágának el-jövetelét Judeában; és a' végre, hogy az ô prédikállásokat hathatósabbá tenné, ada nékiek Tsudáknak tselekedésére való tehetséget.

2. Meg-tiltá nékiek, hogy ſemmit magokkal ne vinnének az útra, mivelhogy az ô útoknak rôvidnek kell vala lenni, és hogy tanítaná ôket az Iſteni gondviselésben bízni jó idején.

3. Világosan azt mondá, hogy azok a' kik nem akarnák bé-venni ôket, igen keményen fognának meg-bûntettetni; melly dologban látjuk azoknak kárhoztatásokat, a' kiknek az ISTEN ajánltatja az idvességet, és az ô kegyelmével való kinálkozást meg-vetik.

A' mi a' Keresztelô János' halálát illeti: kell azt tulajdonitani Héródiásnak gyûlôlségének, mellyel ô ellene viseltetik vala azért, hogy kérhoztatná az ô

Héródessel való házasságát; és Héródesnek az ő gyalázatos kedveskedésének, ki annak a' szemtelen Aszszonynak kedvéért megőlteté Keresztelő Jánost, a' kihez másként betsülettel viseltetik vala, és a' kit igaz és szent embernek tartvála. Látjuk itten, hogy a' gonosz életű Személyek rend szerént gyűlölni szokták azokat, a' kik meg-feddik őket az ő rendeletlen életekről; a' tisztátalanságnak, valamint szinte a' gonoszok' kedvében való járásnak-is mindenkor siralmas következései vagynak; és veszedelmes embernek vakmerő eskűvésekkel magát le-kötelezni.

Azonban meg-kell jegyezni; hogy az ISTEN azért engedé meg, hogy Keresztelő János az ő életét ekképen vesztené-el, hogy a' 'Sidókat előre készítené arra, a' minek magán Jésuson-is kell vala esni, kinek ez a' Szent Próféta Előljáró Követe vala.

Végezetre, figyelmetességre méltó dolog az-is: hogy Héródes, ki a' Saddutzeusoknak értelmeken vala, a' kik a' fel-támádást nem hiszik vala, azt alitá, hogy Keresztelő János kinek ő fejét vétette vala, fel-támadott vólna a' halálból.

Ez azt mutatja; hogy az Istentelenek semmit nem hisznek bizonyosan és meg-határozva; A' gonoszt tselekedő embernek lelki-esmérete mindenkor félelemben vagyon; és mikor annak mardosásitól háborgattatnak a' gonoszok: meg-engedik azokat az igazságokat, a' mellyeket meg-vetnek vala az előtt, és el-hitetnek ollyan dolgokat magokkal, a' mellyek az ő vallástételek szerént való értelmekkel ellenkeznek.

VI. RÉSZ. 30-56. v.

URunk öt-ezer Embereket tsuda módon meg-elégit; az ő Tanitványi Tengeri Háborúban veszódvén, bozzájok mégyen a' tengeren járván; és Genezáret' földére jutván, ott sok Betegeket meg-gyógyit.

I. 30-44. II. 45-52. III. 53-56.

TANÚSÁGOK.

MEg-kell itt gondolnunk, legelsőben, a' mi URunknak jóságát, a' ki az őtet követő Sokaságnak szükségeit látván, könyörületességre indúla rajtok, és a' Léleknek eledelével együtt testi eledelt-is ada nékiek, tsuda módon meg-szaporitván a' kenyereket.

Egy kiváltképenvaló dolog vagyon ebben a' Tsudatételben, a' melly-is ezt másoktól meg-

külőm-

külömbözteti: Ez, tudni-illik; hogy Jésus ezt tselekedé egy nagy Sokaságnak kedvéért, midőn más Tsudákat különösen bizonyos személyeknek kedvekért tselekeszi vala, és ez hiresebbé és jobban ki-tetszővé teszi vala ezt a' Tsudát.

A' mi URunk ugyan azon Jóságát, valamint szinte Hatalmát és Böltseségét-is mutatá-meg azután, mikor az ő Tanitványi veszedelemben forogván, egy tengeri háború miatt, hozzájok méne a' tengeren járván, és meg-tsendesité a' szélvészt.

Ugy látszik, hogy szükséges vala, hogy az UR ezt az új Tsudát tenné hogy az ő Tanitványit egészen meg-győzné az ő Hatalmas-vóltáról; mivel, a' mint az Évangyélista meg-jegyzi, nem figyelmeztenek vala eléggé azokra a' Tsudákra, a' mellyeket láttak vala hogy tselekedett annak előtte. Igy akará a' Jésus Kristus meg-erősíteni az ő Hiteket, melly még erőtelen vala, és jobban-jobban meg-győzni őket arról, hogy ő az Istennek Fia vólna.

Az-is, a' mi esék ez alkalmatossággal, támaszszon mi bennünk-is tellyes el-hivését a' mi URunk Jésusnak határ nélkül való Hatalmának, és az övéire való Gondviselésének. Nintsen ollyan veszedelem, a' mellyből ő azokat ki-nem ragadhatná, sem ollyan nyomorúság, a' mellyből azoknak szerentsés kimenetelt ne adjon, és még illyen állapotokban tapasztaltatja-meg jobban vélek, melly igen szereti őket.

Végezetre, mikor olvassuk, hogy mindenfelől el-hozzák vala a' Betegeket a' mi URunkhoz, és azok mind meg-gyógyúlnak vala, tsak az ő kőntősének illetése által-is: Meg-kell gondolnunk, hogy ha akkor ekképen elő-vészi vala az ő Hatalmát azoknak meg-vigasztalásokra és meg-gyógyitásokra, a' kik hozzája vitetnek vala: Most-is nem kevéssebbé kész ő mind azoknak meg-tartására, a' kik ő nála keresik az ő lelkeiknek nyavalyáiból való meg-szabadúlásokat, és ez inditson minket ehez a' nagy szeretetű Idvezítőhöz bizodalommal való járúlásra, hogy minden mi szükségeinkben meg-segittessünk.

VII. RÉSZ.

Ennek a' Részнek vagynak két Szakaszszai. 1. *A' Fariseusok panaszolkodván, hogy JÉSUSnak Tanitványi*

nem mosódnának a' 'Sidóknak szokások szerént, azt veti nékiek szemekre, hogy ők-magok meg-rontanák az ISTENnek Parantsolatit, azt tanitván, hogy ha valamelly Fiú az ISTENnek szentelte vólna azt a' jószágot a' mellyel Atyját vagy Anyját segithette vólna; ezt a' Fogadást az köteles vólna szorosan bé-tellyesiteni, és nem vólna többé szabad néki abból a' jószágból az ő Atyját és Anyját segiteni. Tanitja annakutánna a' Kósségnek és Tanitványinak mi légyen az, a' mi az embert meg-fertézteti, és mitsoda nem fertézteti-meg. Azután Tirusnak és Sidonnak határiba mégyen, a' hol meg-gyógyitja egy Pogány Aszszonynak Leányát, és Galileába viszsza-térvén, meg-gyógyit egy Siket és néma Embert.

I. 1-23. II. 24-37.

TANÚSÁGOK.

INnét, ezeket tanúljuk-meg: 1. Hogy képmutatóság az emberektől fel-állittatott szokásokat szoros meg-tartással gyakorolni, és az ISTEN' Tőrvényét és az ő tőle parantsoltatott kötelességeket meg-rontani. Az igaz Isteni Tisztelet áll az ő Parantsolatinak meg-tartásában; de útálja ő Felsége a' képmutatóknak Isteni Tiszteleteket, a' kik mondják hogy őtet tisztelik szájokkal, vagy külső gyakorlásaikkal, midőn azon kőzben az ő szívek meg-fertéztetett, és távol vagyon ő tőle.

2. Az UR Jésusnak ez a' Beszéde minket arra tanit; Hogy ISTEN akarja hogy a' Magzatok tiszteljék és segitsék az ő Atyjokat és Anyjokat, és semmi felnem szabadithatja őket ez alól a' kötelesség alól.

3. Hogy azok az Eskűvések és Fogadás-tételek, a' mellyek által valaki magát az ISTEN' Törvényével ellenkező dolgoknak tselekedésére kőtelezi, nem kőtik-meg a' lelki-esméretet, és bűn lenne azokat bé-tellyesiteni.

4. Hogy a' mi minket az ISTEN előtt meg-fertéztet, az tulajdonképen a' mi szívűnkből jőki, a' gonosz gondolatok, a' tisztátalan és igazságtalan kivánságok, felebarátunknak gyűlőlése, az irigység, a' kevélység, 's több hasonló indúlatok; és ezek a' gonosz gondolatok valóságos bűnők, és ezekből származnak mind azok a' gonosz tselekedetek, a' mellyeket az emberek mivelnek.

Mikor Kristus URunk ezeket az Oktatásokat adá, ezt mondja vala a' Sokaságnak: *Hallgassatok engem' mindnyájan, és értsétek-meg.*

meg. Ez az Intés jelenti ennek a' Tudománynak nagy fontos vóltát, és minket arra kötelez; hogy minden dolgok felett el-távoztassuk azt a' mi a' Lelket meg-fertézteti, és igyekezzük magunknak a' valóságos tiſztaságot meg-ſzerezni, melly a' ſzívnek az ô tiſztasága.

A' Réſznek második Szakaſzſzában azt kell meg-jegyezni; hogy URunk, kérettetvén egy Pogány Aſzſzony által, hogy az ô Leányát gyógyítaná-meg, nem akará azt tselekedni, ezt mondván: Hogy *nem jó vólna a' fijaknak kenyereket el-venni, és az ebeknek vetni*; az az, nem vólna illendô, hogy a' Jésus Kriſtus a' Pogányoknak kedvekért, kik idegenek valának, azokat a' Tsudákat tselekédni, a' mellyeket a' 'Sidóknak kedvekért tselekeſzik vala, kik az Istennek Népei valának, és mintegy az ô Házának fijai. A' mi URunk azért mondja vala ezt, mert a' Pogányoknak akkor még nem kell vala egyenlô karban tétetni a' 'Sidókkal.

De meg-nyeré végre ez az Aſzſzony az ô mélységes alázatossága, állhatatossága, Hite és forró buzgósága által ezt a' kegyelmet a' mellyet kér vala.

Láthatjuk ebben a' Hiſtóriában, hogy a' Pogányok nem valának tellyességgel ki-rekeſztetve az Istennek kegyelmétôl, sôt arra ſzinte úgy fel-vétetendôk valának nem ſokára, mint a' 'Sidók. Azt-is látjuk itt; Hogy az alázatossággal és buzgósággal egyben-kôttetett Kônyôrgés nagy erejû, és ha az Isten nem adja-meg mindjárt a' mit tôle kérûnk, azért tselekeſzik úgy; hogy fel-gerjeſzſze a' mi buzgóságunkat, és vélûnk annál inkább éreztesse a' mi méltatlanságunkat. De végre mindent meg-nyerûnk ô tôle az állhatatosság által.

Továbbá pedig tsudálhatjuk ebben a' Tsudatételben, és annak az Embernek meg-gyógyitásában, a' kinek Jésus a' hallást és ſzóllást viſzſza-adta, azt a' leg-felsôbb Hatalmat, a' mellyel ollyan kônnyen meg-gyógyit vala ô Felsége mindennémû nyavalyákat; és azt az ô nagy ſzeretetét, a' melly ôtet inditja vala minden alkalmatossággal a' nyomorúltaknak fel-ſegéllésére és mindenekkel való jóltételre.

* * * * * * *

VIII. RÉSZ.

VIII. RÉSZ. 1-21. v.

Az UR JÉSUS tsuda módón jól tart négy-ezer Embereket. Nem tselekeſzik jelt, mellyet a' Fariseusok tőle kivánnak vala, és meg-inti Tanitványit, hogy még-óltalmazzák magokat a' Fariseusoknak kováſzoktól és a' Hérődes' kováſzától.

I. 1-9. II. 10-13. III. 14-21.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsőben-is lehet tsudálnunk itten, minémű tsuda és jósággal tellyes módon tarta-jól az UR Jésus ſok ezer Embereket hét kenyerekkel és kevés halakkal, a' miképen már egy kevés idővel az előtt-is tselekedett vala.

Ezt a' Tsudát tselekedvén, nem tsak az vala ő-nékie tzélja, hogy eledelt ſzolgáltatna és teſti ſzükségeikről gondot-viselne azoknak, a' kik őtet kővetik vala, hanem akarja vala őket arra-is fel-inditani, hogy ő tőle vennék a' valóságos eledelt-is, tudni-illik, a' Léleknek eledelét. Továbbá pedig, azoknak az ő nagy ſokaságok, a' kiknek kedvekért URunk ekképen meg-ſokasítá a' kenyereket és a' halakat, és a' meg-maradott darabok, a' mellyekkel az Apostolok hét kosárokat tőltének-meg, ollyan két állapotok, a' mellyek ennek a' Tsudatételnek igaz-vóltának meg-erősítésére, és mindenfelé el-terjeſztésére ſzolgálának.

2. A' Fariseusok Jésustól valami mennyei jelt kérnek vala, de ő nékiek ſemmi ollyas jelt nem ada. Igen méltán-is bánék vélek ekképen ő Felsége, mivelhogy midőn már annyi ſok Tsudákat tett vala, a' mellyekre ők nem hajtottanak vala; ez a' jel-is ſemmit nem fogott vólna haſználni, és őket meg-nem lágyitotta vólna.

AZ ISTEN, a' ki az egyűgyű és igaz lelkű ſzíveknek kivánságokat meg-tselekeſzi, méltán elhagyja azokat, a' kik az Igazságnak ellene-állanak; és ő Felsége minekutánna élt a' leg-alkalmatosbb eſzközökkel az embereknek meg-győzettetésekre, nem tartozik többet a' végre tselekedni; sőt haſzontalanúl-is fogna új eſzközöket elő-venni ollyan embereknek meg-győzésére, a' kiknek vakságok kéſz akartva való és gonoſzsággal egyben-kőttetett.

3. Az Apoſtolok el-felejtvén kenyeret vinni magokkal, inti őket URunk, hogy meg-óltalmaznák magokat a' Fariseusoknak

nak kováſzoktól és a' Héródes' kováſzától, ki a' Saddutzeusoknak ſzerzetéből való vala.

Ennek az értelme ez vala; Hogy óltalmaznák-meg magokat a' Fariseusoknak Tudományoktól, kik képmutatók valának, és tsak az emberi találmányokhoz és a' Vallásnak kűlső réſzeihez ragaſzkodnak vala; és a' Saddutzeusoknak iſtentelen értelmektől, kik a' Halottaknak fel-támadását tagadják vala, és még más veſzedelmes tévelygéseket-is tanitanak vala.

Ekképen ſzokott vala a' mi áldott Idvezítőnk az ő bőltsesége ſzerént alkalmatosságot venni az elő-fordúló dolgokból az ő Tanitványinak idvességes oktatásokra.

Az pedig, a' mit ez alkalmatossággal monda ő Felsége, minket arra tanit; Melly igen ſzűkséges el-távoztatni mindenféle hamis Tudományokat, és kivált az ollyan értelmektől őrizkedni a', mellyek a' babonásságra és a' képmutatásra, vagy az iſtentelenségre és hitetlenségre viſzik az embert.

VIII. RÉSZ. 22-38. v.

1. *JÉSUS meg-gyógyit egy Vakot.* 2. *Kérdi Tanitványitól, mitsoda vélekedése vólna a' népnek ő felőle, és ők magok-is mit hinnének? és Szent Péter meg-esméri, hogy ő az ISTENnek Fia.* 3. *Meg-jövendöli URunk a' maga Halálát.* 4. *Inti Tanitványit, hogy kéſzitsék magokat ſzenvedésekre, és tégyenek Vallást az Évangyéliomról az emberek előtt, és hogy arra őket fel-inditsa; meg-mutatja nékiek, hogy tsak ez az egy eſzkóz a' Léleknek veſzedelmének el-távoztatására.*

I. 22-26. II. 27-30. III. 31-33. IV. 34-38.

TANÚSÁGOK.

KIváltképen-való állapot ez ennek a' Vaknak meg-gyógyitásában, kiről ebben a' Réſzben a' ſzó vagyon, hogy őtet az UR nem egyſzeribe mindjárt gyógyitá-meg, hanem egymás után kitsinyenként.

Illyen módon pedig azért tselekedék ő Felsége, hogy megpróbálná ennek a' Vaknak Hitét, melly nem vala kétség kivűl elég erős; hogy azzal az ő Hatalmát tapaſztalható mértékben meg-esmértetné az ő gyógyúlásának nevelkedésén, és hogy meg-mutatná, nem tselekedvén az ő Tsudatételeit mindenkor azon egy módon, hogy ő munkálódhatna az ő benne lévő Iſteni Hatalommal akár

egyszeriben, akár pedig kitsinyenként, és ő-néki tellyes szabadságában állana úgy mivelni a' maga Tsudáit, a' miképen illendőnek itélné.

2. Látjuk itten, hogy a' Jésus Kristus úgy tartatik vala a' 'Sidók közőtt, mint nagy Próféta, de szent Péter és az Apostolok őtet az ISTEN' Fiának tartják vala. Ezt kell nékünk-is mindnyájunknak szívünkkel hinnünk és szájunkkal vallanunk, ha idvezűlni akarunk.

Azonban meg-tiltá az UR az ő Tanitványit, hogy ki-ne hirdetnék, hogy ő vólna a' Messiás, mivelhogy nem kell vala ezt a' nevezetet ő-néki viselni nyilvánságosan az ő halála előtt.

3. A' mi a' Kristusnak Jővendőlését illeti az ő szenvedései felől: Meg-jegyezhetni, hogy ő azokat a' maga Tanitványinak a' végre adá tudtokra, hogy előre készitené kitsinyenként őket erre az állapotra, a' mellyet ők nem várnak vala, és a' melly az ő Hiteket meg-tántorithatta vólna.

Hogy vélek ennek a' Halálnak szűkséges vóltát annál jobban el-hitethetné, azért dorgálá-meg szent Pétert-is ollyan keményen, a' ki a' 'Sidóknak helytelen vélekedésekben lévén, nem gondolhatja vala el, hogy annak a' kit ő Messiásnak és ISTEN' Fijának esmért vala, meg-kelljen halni.

De a' mit ez az Apostol még akkor meg-nem foghat vala, az nékünk világos, a' kik tudjuk, hogy ez a' halál az az eszközz, a' mellynek általa az ISTEN minket meg-váltott.

Végezetre, JÉSUS URunk ebben a' Részben minket arra tanit; Hogy azoknak, a' kik ő Tanitványi akarnak lenni: magokat meg-kell tagadniok, és készeknek kell lenniek a' szenvedésre, sőt életeknek-is el-veszténére az Évangyéliomért, ha arra hivattatnának.

Semmi nints nagyobb állapot, mint a' Léleknek el-veszténése vagy idvessége; és mindenek előtt tartozunk követni az igazságot és a' kegyességet, ha azt akarjuk, hogy az UR minket ő Tanitványinak esmérjen, és a' maga ditsőségébe bé-fogadjon, mikor el-jővénd hogy e' Világot meg-itélje.

Ekképen oktatja vala a' JÉSUS Kristus az embereket a' Vallásnak leg-szűkségesebb kötelességeire, és, hogy azokat hiven véghez-vigyék, meg-tartsák.

tsák, tejeſzti vala eleikbe a' leg-erősebb inditó okokat.

IX. RÉSZ. 1-29. v.

Ennek a' Réſznek első Szakaſzſzában három dolgok vagynak; 1. A' JÉSUS Kriſtusnak El-változása. 2. A' Tanitványoknak kérdésére annak meg-magyarázása, a' mi Illyésnek el-jövetelérőlvala jövendöltetve. 3. Egy néma Lélektől gyötretett Gyermeknek meg-ſzabaditása, kit az Apostolok meg-nem gyógyithattanak vala.

I. 1-10. II. 11-13. III. 14-29.

TANÚSÁGOK.

HÁrommal az ő Tanitványi kőzzűl a' mi URunk az ő El-változásában az ő Ditsőségét azért ſzemlélteté, hogy ez által a' felséges Jelenés által tellyességesen meg-győzettetnének az aránt, hogy ő vólna az ISTENnek Fija.

Azért-is még, hogy meg-erősíttetnék az ő Hitek, melly az ő Halála által nem ſok idő múlva igen meg-tántorittatandó vala. Móses és Illyés ez alkalmatossággal meg-jelenének, annak meg-mutatására, hogy Jésus vólna az a' Nagy Megtartó, a' kiről a' Próféták ſzóllottanak vala és ő fellyebb-való vólna még a' leg-nevezetesebb Prófétáknál-is, a' kik kőzőtt Móses és Illyés valának a' leg-elsők. Ezen kivűl, az ISTEN azt bizonyitá az égből jőtt ſzózat által; hogy Jésus vólna az ő ſzerelmes Fia, a' végre, hogy még világosabban ki-tetſzene az, hogy ő vólna az, a' kit minden emberek tartoznának ezután már hallgatni és néki engedelmeskedni.

Ez az ő El-változása, továbbá, mutató példája annak a' ditsőségnek, a' mellyben ő az utólsó napon meg-fog jelenni; és Mósesnek 's Illyésnek jelenvóltok azt bizonyitja, hogy ezek a' ſzent Emberek élnének az ő e' Világból való ki-menetelek után; és igy hát, vagyon ez élet után más élet az igazaknak ſzámokra.

2. URunk ez alkalmatossággal elméjekre adá az ő Tanitványinak, hogy Kereſztelő János vólna az az Illyés, a' kinek a' Malakiás jövendőlése ſzerént elkell vala jőni.

Ez a' Név a' Meſſiás Elől-járó Követének azért adatott vala, mivel, a' miképen Illyés Prófétának, úgy néki-is az vala a' dolga, hogy az Embereknek erkőltsőket réformálná, és a' Tiſzta Iſteni Tiſzteletet helyre állitaná.

A' minémű nagy és mások felett való betsűlettel ſzólla ez al-

kalmatossággal Jésus Kereſztelő Jánosról: az minket kötelez ennek a' nagy Prófétának ſzemélyének méltóságos vóltának meg-esmérésére, az ő ſzolgálatjának tzéljának jól meg-gondolására, és hogy alája adjuk magunkat az ő Tudományának, valamint ſzintén a' Jésus Kristusának-is, a' ki még nagyobb ennél az ő Előljáró Követénél.

3. Meg-kell jegyeznünk ennek a' nyavalyás Gyermeknek meg-gyógyittatásában; hogy az Apoſtolok azt, a' néma Lélektől meg-nem ſzabadithatják vala, azért, mert nem hiſzik vala eléggé, hogy véghez vihetnék ezt a' nagy Tsudát a' Jésus' Nevében: De az UR tekintvén ennek a' Gyermeknek ſiralmas állapotját, valamint ſzintén annak Atyjának Hitét és ſirását, tökélletesen és tsak ſzavával meggyógyitá azt.

Az, a' mit az UR Jésus ez alkalmatossággal monda az Apoſtoloknak, azt mutatja nékünk, hogy ők a' Hit által, a' könyörgés által és böjtölés által nyerhetik vala meg Istentől a' Tsudáknak tselekedésére való tehetséget. Ezek az eſzközök nem kevesebbé hathatósak, ſem kevesebbé ſzükségesek arra, hogy mi a' kisérteteknek ellenek állhassunk, és az URat arra inditsuk, hogy az ő kegyelmének leg-hathatósabb ſegedelmeit nékünk nyújtsa, azért-is azokat ſzorgalmatossággal gyakorolni tartozunk.

IX. RÉSZ. 30-50. v.

A' mi URunk tudtokra adja az ő Tanitványinak, hogy az ő Halála kőzelgetne. 2. Meg-dorgálja őket azért, hogy egymás ellen arról vetekednek vala, ki lenne kőzőttők a' leg-nagyobb a' Meſſiásnak Orſzágában, és őket az alázatosságra tanitja egy kis Gyermeket állitván kőzőttők elő. 3. Meg-feddi ſzent Jánost és a' többi Tanitványit-is, azért, hogy ellene-állottanak vólna egy embernek, a' ki az ő Nevében az ördögöket ki-űzi vala, és inti őket; hogy ſenkit-is az ő benne Hivők kőzűl meg-ne botránkoztassanak, és meg-ne útáljanak. 4. Inti őket, hogy el-távoztassanak mindent, valami vagy ő-magoknak, vagy másoknak alkalmatosság lehetne a' botránkozásra, vagy meg-esésre; és a' Pokolnak büntetéseivel fenyegeti azokat, a' kik a' botránkozásokat el-nem távoztatják, elmékjekre adja nékiek, hogy ők e' földnek ſavai lévén, tartoznának épiteni minden embereket, mellyet úgy fognának tselekedni, ha ſenkit meg-nem háboritanának, mindenekhez ſze-

retet-

retetnek indúlatjával viseltetnének, és egymás közzt egyességben és békességben élnének.

I. 30-32. II. 33-37. III. 38-42. IV. 43-50.

TANÚSÁGOK.

ITten ezeket kell meg-gondolnunk: 1. Hogy ha nem értik vala az Apoſtolok azt, a' mit URunk a' maga Haláláról nékiek mond vala, az, abból ſzármazik vala; hogy nem vehetik vala fel elméjekkel, hogy a' Meſſiásnak meg-kellene halni, és gyalázatos 's kinos bűntetést kellene ſzenvedni.

2. Az ő vetélkedések-is arról, ki lenne közzűlők a' leg-nagyobb a' Meſſiásnak Orſzágában: ſzármazik vala abból az ő vélekedésekből, mintha annak az Orſzágnak ideig-valónak, és a' földi Királyokéhoz hasonlónak kellene lenni.

Az UR Jésus ki-véſzi ezeket a' gondolatokat az ő elméjekből, egy kis Gyermeket állitván-elő közikbe; A' mellyel-is akar vala bennek alázatos indúlatokat támaſztani, és őket arra akarja vala tanitani, hogy egymás felett ne emelnék-fel magokat, és ſenkit-is meg-ne útáljanak.

Ez a' Letzke minden Kereſztyéneneknek ſzóll; Azért hát ki-kell ſzíveinkből a' kevélységnek és nagyra-vágyásnak minden indúlatit vetnünk, és a' kis gyermekekhez hasonlóknak kell lennünk, ſzelídségben, ártatlanságban és alázatosságban.

3. Meg-kell jegyzeni, hogy URunk meg-feddé a' maga Tanitványit azért, hogy akartanak vólna egy embert a' ki őket nem követi vala, az őrdőgnek a' Jésus' Neve által való ki-űzésétől meg-tiltani.

Ez a' feddés minket igen világosan arra tanit; Hogy ſoha nem ſzabad nékünk egyet-is meg-vetnünk azok közzűl, a' kik vallják, hogy ők ſzeretik az UR Jésust; hanem ellenben, mind azokat Atyánkfijainak kell tartanunk, ſzeretnünk, és magunkat hozzájok adnunk.

Ugyan ezt még világosabban tanitja Jésus, midőn azt mondja: Hogy egy a' leg-nagyobb bűnök közzűl meg-útálni, vagy meg-botránkoztatni valamellyet az ő Tanitványi közzűl, még ha valamelly erőtlenség vólna-is azokban, vagy ha láttatnának-is meg-vettetendőknek lenni e' Világ ſzerént.

Végezetre, erősen és a' legkeményebb fenyegetések alatt

int URunk bennünket; hogy el-távoztassunk mindent, valami valamelly bűnbe esésnek alkalmatossága lehet, bátor szível meg-tagadjuk, a' minékünk legkedvesebb vólna-is, kivánságainkat meg-öldökőljük, és még a' leg-nehezebb állapotot-is el-szenvedjük inkább, mint sem a' bűnbe essünk, vagy ejtsünk másokat, és mint sem az által a' gyehennára vettessük magunkat, a' hol a' féreg meg-nem hal és a' tűz meg-nem alusszik.

X. RÉSZ 1-31. v.

Három dolgokat tselekszik a' JÉSUS Krisztus; 1. Meg-felel a' Fariseusoknak, a' kik ótet a' Házassági El-válások felől meg-kérdették vala, és azt mondja, hogy az a' szokás, a' melly a' 'Sidók közt fel-állittatott vala, hogy akarmi okért el-botsátának az ő Feleségeiket, ellenkező vólna a' Házasságnak leg-első szerezetésével. 2. Megáld némelly kis-gyermekeket. 3. Megfelel egy Gazdag Ifjúnak, a' ki ótőle azt kérdette vala: Mit kellene tselekednie, hogy az örök életet el-vehetné? és ez alkalmatossággal azt mondja; hogy a' gazdagság akadályoznameg sok embereket, hogy ő benne ne bizzanének; De ő meg-fogná bóven jutalmazni azokat, a' kik jószágaikat és a' mi nékik leg-kedvesebb vólna-is el-fognák hagyni azért hogy ótet követhessék.

I. 1-12. II. 13-16. III. 17-31.

TANÚSÁGOK.

A' Mit URunk monda a' Házasságról a' Fariseusoknak: az minket arra tanit; hogy az Isten épen nem javallja vala a' házassági El-válásokat, a' miknéműeket a' 'Sidók gyakorolni szoktanak vala; noha ezek az elválások el-tűrettettek vólna addig az ideig ennek a' Népnek testi terméfzete miatt, és az ő engedetlenségre hajló erkőltseik miatt. Az UR Jésus nyilván, mondja, hogy efféle El-válásoknak nem kellene többé helyeknek lenni a' Keresztyének között, valamint más hasonló sok dolgoknak, a' mellyeket az Isten régenten el-tűr vala; és hogy a' Házasságnak Törvényei fel-bonthatatlanok, és szinte úgy meg-kötelezik a' Férjet, mint a' Feleséget. A' honnét láthatjuk; hogy az Istennek Fia ezeket a' Törvényeket azon módon helyre-állitotta, a' miképen a' Világnak kezdetében azok valának; és azért hát nem szabad többé a' Férjeknek sem a' Feleségeknek egymástól el-válni, és újonnan meg-házasodni.

Hogy

Hogy Jésus URunk az ő kezeit tévé a' kis gyermekekre, és őket meg-áldá: ez az ő tselekedete nem hágy minket abban kételkednünk, hogy ő szereti a' kis gyermekeket, és hogy az ő akaratjával meg-egyező szokás, azokat az Istennek ajánlani a' Kereszтség és a' könyörgés által.

Azt-is mutatja ez nékünk; Hogy a' Mennyeknek Országa tsak egyedűl azoké, a' kik mint a' kis gyermekek szelídek, ártatlanok, és e' Világnak az ő ditsőségének szeretetétől üresek.

URunknak ezzel a' Gazdag Emberrel való beszédéből, a' kiről itten szó vagyon, meg-tanúlhatjuk; hogy nem mehet-bé az ember az őrök életre, ha meg-nem tartja az Istennek parantsolatit; De ezen fellyűl szükséges bizonyos alkalmatosságokban embernek a' maga jószágait és valamit bír e' földön, elhagyni; és kőzönségesen szólván, a' Kereszтtyéneknek nem kell a' gazdagsághoz ragaszkodniok, és ha ád nékik az Isten jószágot, tartoznak azzal a' szeretetnek munkáira élni.

Tovább, még ezt-is által-láthatjuk mi, URunknak ezekből a' beszédeiből; hogy ez a' világi jóknak el-hagyása, akármelly nehéznek láttassék első tekintettel, nem ollyan kőtelesség, hogy gyakorolni lehetetlen vólna, szinte úgy, mint a' többi kőtelességeinket-is; és hogy azok a' kik ekképen megtagadnák a' földi jókat, a' mint az Apostolok tselekedtenek vala, azért bőségesen meg-fognak jutalmaztatni mind ebben az életben mind pedig a' másikban.

Egyébaránt ennek az embernek példája, a' kiben vala ugyan valami jó dolog, és a' kit azért Jésus URunk szerete, de a' ki meg-szomorodék, mikor azt mondaná néki, hogy hagynáel az ő Jószágait, azt bizonyitja; hogy meg-eshetik az, hogy némellyek, a' kiknek vagyon jó szándékjok, és a' kikben valamelly jó indúlatok vagynak, el-ne jussanak az idvességre.

Meg-esik ez rajtok, mikor nintsen bátorságok; hogy mind azt meg-tselekedjék, valamit tselekedni kellene annak el-nyerésére, és hogy meg-tagadjanak bizonyos kivánságokat, a' mellyek rajtok uralkodnak és az idvességnek akadályai, és nevezetesen, a' gazdagságnak szeretetét és e' Világnak javaihoz való ragaszkodást.

X. RÉSZ.

X. RÉSZ. 32-52. ℣.

Meg-jelenti JÉSUS a' maga Halálát és Fel-támadását az ó Tanitványinak. 2. Meg-felel Szent Jakabnak és Szent Jánosnak, a' kik azt gondolván, mint a' többi 'Sidók, hogy a' Messiás ezen a' földön ditsőséges módon fogna Királykodni, azt kérik vala ó tőle, hogy ők légyenek leg-elsó méltóságúak az ó Országában. 3. Viszsza-adja egy Vaknak a' látást Jérikóhoz közel.

I. 32-34. II. 35-45. III. 46-52.

TANÚSÁGOK.

MEg-kell gondolnunk itten, Előszőr azt; Hogy a' Kristus Jésus, midőn az ő Halálának ideje kőzelget vala, világosabban meg-jelenté az Apostoloknak, hogy ő meg-fogna feszíttetni, és fel-fogna támadni; De ezeknek a' beszédeknek hallására azok meg-háborodának és meg-félemlének; mivelhogy azt várják vala, hogy az ő Mestereknek e' főldőn lejendő ditsőséges Királykodását fognák megérni. Ebben tapasztalhatni az UR Jésusnak bőltseségét és jóságát, hogy ekképen akarja vala az ő Tanitványinak elméjeket előre készíteni azokra, a' mellyeknek ő rajta esni kell vala; és azt-is meg-jegyezhetjűk, hogy az ő Tanitványi akkor nagy helytelen vélekedésekben valának, és nem tudják vala még, mit tartozna Jésus az embereknek idvezitésekre tselekedni.

Annakutánna arra kell figyelmeznűnk, a' mit a' Jésus Kristus monda szent Jakabnak és szent Jánosnak, a' kik fő Helyet kivánnak vala el-foglalni az ő Országában. Azt mondá azoknak: Hogy a' helyett, hogy méltóságokra való fel-emeltetést várnának, arra kellene magokat készíteniek; hogy *azt a' Pohárt meg-igyák, a' mellyet ó meg-iszik, és azzal a' Keresztséggel meg-keresztelkedjenek, a' mellyel ó meg-keresztelkedik*; az az, nagy szenvedéseken, sőt még a' halálnak el-szenvedésén-is menjenek-által, és azért hát, tartoznának meg-alázni magokat, és egymásnak szolgai lenni, az ő URoknak és Mestereknek példája szerént, a' ki nem egyéb végre jőtt vólna e' Világra, hanem hogy szolgálna és szenvedne. Az Alázatosságnak ez a' Letzkéje és nagy példája tartozik minden Keresztyénekre, valamint szinte az Apostolokra, és azt szűntelen szemeink előtt kell tartanunk, hogy a' szerént intéz-

intézzük a' mi gondolatinkat és erkölcseinket.

Végezetre, ennek a' Vaknak meg-gyógyittatása, a' kit URunk meg-gyógyita, midőn ollyan nagy buzgósággal esedezne az ő segedelméért, új bizonysága az ő Felsége Hatalmának, és nagy szeretetének, és onnét nékünk ezt kell ki-hoznunk; Hogy ha ő illyen kész vala a' nyomorúltakkal való jól-tételre: még bizonyosabban megfogja tartani azokat, valakik őtet alázatossággal segitségül hivják, és a' kik az idvességet és az életet ő nála keresik.

XI. RÉSZ.

URunk JÉSUS Királyi módon mégyen-bé Jérusálembe. Ki-veri a' Templomból azokat, a' kik azt megfertéztetik vala, ottan Galambfijakat és Áldozatra való egyéb állatokat árúlván és pénzt váltván. Meg-szárazt tsak szavával egy Figefát; és meg-felel a' Fariseusoknak, a' kik az ő Méltóságának eredetét ő tőle megtudni kivánják vala.

I. 1-11. II. 12-14. és 19-26. III. 15-18. IV. 27-33.

TANÚSÁGOK.

JÉSUS az ő Halála előtt kevés napokkal bé-méne Jérusálembe Királyi módon, hogy azt meg-mutatná, hogy ő vólna az a' Nagy Király és az a' Szabadító, a' kit a' 'Sidók várnak vala, és a' kinek el-jövetelét a' Próféták meg-jövendölték vala; melly dolgot ő életében a' kőzséggel nyilván meg-esmértetni nem kivánt vala.

De a' módja ennek az ő bémenetelének, hogy tudni-illik Szamáron ül vala, jelenti vala az ő szelidségét és alázatosságát, és azt mutatja vala, hogy az ő Országának nem vólna semmi kőze a' földi Királyoknak Országokhoz.

Minthogy a' JÉSUS Krístusnak ditsőségét és az ő Országának terméſzetét mi sokkal jobban esmérjük, mint sem esméri vala az a' Sereg, a' melly ez alkalmatossággal őtet kiséri vala: Nékünk nagyobb okaink vagynak az Örvendezésre, és az ISTENnek ditsőitésére azért, hogy nékünk ezt a' Nagy Idvezítőt el-küldötte, és hogy az ő Országa meg-jelent.

2. Meg-kell jegyezni, hogy JÉSUS azon a' napon, a' mellyen az ő Királyi bé-menetelét tartá, méne a' Templomba, és onnét ki-veré azokat, a' kik azt megfertéztették vala: hogy akképen meg-tapasztaltatná az ő Isteni

Méltóságát a' 'Sidókkal, és azoknak meg-mutatná hogy ő az ISTENnek Fia vólna, úgy viselvén magát a' Templomban mint annak URa.

Innét, mi ezt tanúlhatjuk; hogy ſem a' képmutatás által, ſem az iſtentelenség által, ſem a' tiſzteletlenség által meg-ne fertéztessük azokat a' Helyeket, a' hol az ISTEN imádtatik és tiſzteltetik.

A' mi a' meg-ſzáradott Figefának Tsudáját illeti: Tudnunk kell, hogy ez a' Fa a' Fige-fáknak ollyan kűlőnős neme vala, a' melly Télen-is meg-tartja vala az ő leveleit és gyűmőltseit, és a' termése Tavaſzra ſzokott vala meg-érni. JÉSUS azért látván ezt a' Fige-fát, hogy vólnának levelei, és igy gyűmőltsei-is lehettek vólna, igazán azért méne oda, hogy meg-látná, ha találna valamit rajta, noha az nem a' kőzőnséges fige-érésnek ideje vala. Tselekedé pedig azt ő Felsége, hogy alkalmatossága lenne néki, annak Tsudatétel által való meg-ſzáraztására, és hogy az által az ő Tanitványinak azt meg-mutathatná (: a' miképen azoknak mondá:) hogy a' Hit és a' Kőnyőrgés akár mit el-véſzen az ISTENtől.

De világosan tudtokra adja; hogy a' Kőnyőrgésnek ſzűkséges a' felebaráti ſzeretetnek lelkével tétettetni, és mikor felállunk Kőnyőrgésűnket tenni, meg-kell egymásnak valójában botsátanunk.

A' mit felele URunk' a' Fariseusoknak, a' kik ő tőle azt kérdik vala: Honnét vette vólna az ő Méltóságát? Azzal azt a' arta vélek meg-esmértetni, hogy az ő hitetlenségek és tudatlanságok kéſz akartva való vólna, és hogy az ő Méltósága vólna az égből való, mint ſzinte a' Kereſztelő Jánosé-is.

De mi ſokkal vétkesebbek fognánk lenni még a' Fariseusoknál-is, ha, tudván hogy Kereſztelő János, és a' Jésus Kriſtus ISTENtől vóltanak botsáttatva, nem engedelmeskednénk annak a' Tudománynak, a' mellyet ők hirdettenek, és a' mellyet magunk-is nyilván vallunk.

XII. RÉSZ. 1-27. ℣.

A' JÉSUS Kriſtus mondja a' Szőlő munkásokról való Példabeſzédet. Meg-felel arra a' Kérdésre: Ha kellene-e adni Adót a' Tsáſzárnak? és egy másik Kérdésre-is mellyet a' Sadduczeusok fel-tevének a' Fel-támadásról.

I. 1-12. II. 13-17. III. 18-27.

TANÚ-

TANÚSÁGOK.

EZ az értelme a' Szőlő-munkásokról való Példabeſzédnek: Hogy a' 'Sidók, minekutánna meg-vetették és űldőzték vala a' Prófétákat; meg-fognák ölni az ISTENnek Fiát, a' miatt az ISTEN őket meg-fogná foſztani az ő ſzőlővetségétől, és elfogná őket puſztitani; Az Évangyéliomot a' Pogányoknak prédikáltatni fogná, és JÉSUS a' ki meg-vettetett vala az 'Sidóknak Előljáróiktól, az Anyaſzentegyháznak Feje és Királyja fogna lenni, és az ISTENnek jobbjára fogna fel-magaſztaltatni.

Ezekből két Tanúságokat lehet meg-jegyezni. Az egyik ez; Hogy mind az, valamit megjővendőlt vala JÉSUS, meg-esék az után egy kevés idővel Jérusálemnek el-puſztitatása által, a' Pogányoknak el-hivattatások által, és az ő Orſzágának felállittatása által.

A' Másik ez; Hogy a' miképpen keményen boſzſzút álla az ISTEN a' 'Sidóknak háládatlanságokért: még inkább meg-fogja azoknak hitetlenségeket bűntetni, a' kik meg-vetik az ő drága kegyelmével való kinálkozást, és engedetlenek az Évangyéliomhoz.

2. JÉSUSnak az Adó-fizetésről fel-tétetett kérdésre való feleletében látjuk: hogy a' mi URunk eſzébe-vévé azt a' hálót, a' mellyet a' Fariseusok néki vetnek vala és el-kerűlé, ezt mondván azoknak: *Adjátok meg a' Tsáſzárnak a' mi a' Tsáſzáré, és az ISTENnek a' mi az ISTENé.*

A' honnan mi ezt hozhatjukki; Hogy tehát a' Királyoknak és a' Fejedelmeknek Hatalmoknak alája kell magunkat botsátanunk, és mind azt nékiek megadnunk, valami illeti őket, és fel-bonthatatlanúl véghez kell vinnűnk azokat a' kőtelességeket-is, a' mellyeket a' Vallás az ISTEN aránt tőlűnk kiván.

3. Ugyan ekkor URunknak meg-jegyzésre méltó beſzéde vala a' Saddutzeusokkal, a' kik tagadják vala a' Halottaknak Feltámadását, és a' Kérdésre, melly néki a' dolog felől fel-tétetett vala, ollyan módon meg-felele, a' melly őket meg-ſzégyenité, és nékiek meg-mutatá, hogy ők nagy tévelygésben vólnának.

Az Évangyéliomnak ez a' Tzikkelye nagy figyelmetességre méltó, mert ebben Kriſtus URunk minket oktat a' Fel-támadásnak igazsága felől és azoknak a' ſzemélyeknek állapotjok

felől, a' kik fel-fognak támadni; melly-is minket ennek a' nagy és vígaſztaló Tudománynak el-hivésében erősítsen, és a' Pátriárkáknak, a' kiknek még halálok után-is, az UR magát világosan ISTENének mondotta, az ő Hiteknek és kegyességeknek kővetésére, és a' tiſzta és lelki módon való élésre-is inditson, hogy igy a' bóldog Fel-támadásnak ditsőségében réſzűnk lehessen.

XII. RÉSZ. 28-44. v.

Az UR JÉSUS meg-felel egy Irástudónak, a' ki ő tőle azt kérdi vala: mellyik vólna a' leg-nagyobb Parantsolat? 2. Azt kérdi ő a' Fariseusoktól, mi-módon lehetne a' Meſſiás egyſzersmind Fia-is és Ura-is Dávidnak? 3. Szemekre bányja az Irástudóknak az ő képmutató vóltokat. 4. Meg-ditséri egy ſzegény Özvegy-Aſzſzonynak ajándékát.

I. 28-34. II. 35-37. III. 38-40. IV. 41-44.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsőben-is ez az el-olvastatott Szakaſz egy igen derék Letzkét ád nékűnk: Ezt tudni-illik; Hogy a' leg-első Parantsolat, és a' melly a' többeket-is magában foglalja, ez; Hogy az ISTENT ſzeressük egéſz ſzívűnkből, és Felebarátunkat úgy mint mi-magunkat. Az ISTENnek ennél kedvesebb dolgot nem tselekedhetűnk, és ez jobb a' Vallásnak minden tzérémóniáinál és minden kűlső kőtelességeinél.

A' kik ezt a' Tudományt jól értik, és a' kik minden dolgok felett igyekezik az ő ſzíveiket ezzel az ISTENnek és Felebarátjoknak tiſzta ſzeretetével bé-tőlteni: Azok ollyan állapotban vagynak, a' minéműben lenni ſzűkséges az ISTENnek Orſzágába való bé-menetelre, a' miképen URunk ezt világosan bizonyitja.

2. Az UR Jésus kérdezvén az Irástudóktól: Mimódon nevezné Dávid a' Messiást URának a' CX-dik 'Sóltárban, holott a' Messiás néki Fia vólna? Hallgatásra jutának, és nem felelhetének-meg ő-néki.

Ez által a' Kérdés által az UR akará őket meg-győzni az ő tudatlanságokról a' Kőzség előtt; De nem magyarázá-meg nékiek ezt a' Dávid' jővendőlését, azért mert nem akar vala akkor még az ő ſzemélyének méltóságáról nyilvánságosan ſzóllani; és másként-is az haſzontalan lett vólna, és a' Fariseusok nem hitték vólna-el, a' mit nékiek erről a' dologról ő mondott vólna.

De

De nintsen ebben a' Kérdésben nékünk semmi homály, kik tudjuk, hogy a' Jésus Kristus Fia Dávidnak, azért mert az ő maradékából szűletett emberi terméſzetére nézve; De URa néki, a' mennyiben az Istennek Fia.

3. Azok, a' miket a' Kristus az Irástudókban kárhoztat, azt mutatják nékünk; hogy a' kevélység, a' képmutatás és a' telhetetlenség mindenképen kárhozatos bűnök, kivált azokban a' kik másokat tanitanak, és ollyan személyekben, a' kik kegyességet követőknek vallják magokat.

4. A' minémű itéletet tőn URunk egy szegény Özvegy-aſzszonynak ajándékáról, a' ki-is két kis filléreket vete a' perselybe, vagy a' ládába, a' mellybe szokták vala hányni azt, a' mit ki-ki adni akar vala a' Templomnak és az Isteni szolgálatnak szükségeire: arra tanit minket; hogy az Isten leg-inkább néz a' szívre és az igyekezetre; és hogy a' szegényeknek adakozások és alamisnájok, ha szinte keveset érők-is, szinte ollyan kedvesek ő nékie, mint a' Gazdagokéi, mikor a' Szegények annyit adnak, a' mennyi az ő szegénységektől ki-telhetik, és mikor azt kegyességnek és szeretetnek indúlatjából adják.

XIII. RÉSZ.

Azokról a' Jelekről beszéll Kristus URunk, a' mellyek meg-fognák előzni a' Jérusálemi Templomnak és a' Városnak el-puſztittatását és a' Világnak végét.

Azt mondja; hogy fognának támadni hamis Próféták és hamis Messiások; fognának Hadakozások, éhségek és mindennémű nyomorúságok, tapaſztaltatni; az ő Tanitványi fognának üldóztetni, és az Évangyéliom fogna az egész földön hirdettetni.

Azt jövendóli, hogy a' Bálványimádók nem sokára bé-fognának jóni Júdeába, és meg-fognák szállani Jérusálemet; az ISTEN' haragjának jelei fognának mindenfelől láttatni; Akkor az Embernek Fia az ő Ditsőségében meg-fogná magát mutatni; és mind ezek a' dolgok fognának megesni, minekelótte az akkori Nemzetség el-múlna.

Inti Tanitványit, hogy futnának-ki abban az időben Jérusálemből. Végezetre azt hagyja nékiek, hogy légyenek mindenkor kéſzek, és vigyázzanak az ő el-jövetelét várván; és, hogy őket arra fel-inditsa, azt mondja, hogy az ő el-jövetelének bizonyos ideje nem tudatnék.

TANÚSÁGOK.

EZ az ISTEN' Fiának itt meg-írt beszéde ezeket a' három nevezetesebb Tanúságokat szolgáltatja minékünk.

Az Első ez; hogy a' mi URunknak mind ezeket a' Jövendőléseit a' bé-tellyesedés meg-mutatta igazaknak lenni az ő e' Világból való el-menetele után egy kevés idővel.

Támadtanak sok Hitetők abban az időben; a' 'Sidók nyomorgattattak Hadakozások által és mindenféle oltorok által; az Apostolok és a' Keresztyének üldöztettenek; az Évangyéliom el-terjedett e' Világnak sok helyein, Jérusálem meg-szállatott és el-pusztittatott Templomával együtt a' Rómaiak által; a' Keresztyének, kik a' Városból ki-mentenek, meg-tartattanak ettől a' veszedelemtől, és végezetre, mind ezek meg-estenek, minekelőtte azok az emberek, a' kik a' Jésus Krstusnak idejében élnek vala, meg-hóltanak vólna mind; a' miképen ő magyarán meg-jövendőlte vala.

Ezek; az Évangyéliomnak igazságának és ISTENtől származott vóltának ollyan bizonyságai, a' mellyeknek semmit ellenek mondani nem lehet, és az ISTENnek a' 'Sidókon való boszszúállásának látható jelei.

Ez, velünk el-hitetheti azt; hogy a' mit URunk nem kevesebbé világos szókkal mondott az ő utólsó el-jöveteléről, a' Világnak végéről, a' kőzönséges Itéletről, és a' gonoszoknak bűntetésekről: mind az-is fogyatkozás nélkül meg-fog esni.

A' Harmadik Tanúság ez; Hogy ennek az El-jövetelnek az ideje mi előttünk nintsen tudva, valamint a' mi halálunknak-is ideje: Az ISTEN az ő nagy bőltsesége és jósága szerént azt tőlünk el-titkolván.

Azért hát tisztünk arról szűntelen gondolkodni, és arra magunkat készíteni könyörgés álgunkat, tiszta élet által, és mindennémű jó tselekedeteknek gyakorlása által; szolgálván hűségesen az ISTENnek, kiki az ő hivatala szerént, hogy ez a' rettenetes Nap reánk véletlen ne jőjjön.

Erre int maga URunk minket ezekkel az igékkel, a' mellyek olvastatnak e' Részнek végén: *Őjjátok-meg magatokat. Vigyázzatok és imádkozzatok, mert nem tudjátok, mikor jó-el a' ti URatok. A' mit nektek mondok, mindeneknek mondom: Vigyázzatok.*

XIV. RÉSZ.

XIV. RÉSZ. 1-31. ℣.

Szent Márk itten a' JÉSUS Kristusnak Szenvedésének Históriáját kezdi. Meg-irja, 1. *Hogy egy Aſzſzony URunkat meg-kené drága árrú kenettel.* 2. *Hogy Júdás a' 'Sidóknak igérné, hogy nékiek kezekbe adná az ő Meſterét.* 3. *Hogy JÉSUS a' Húsvéti Bárányt meg-evé halála előtt, a' Szent Vatsorát ſzerzé, és meg-jövendölé a' Júdás' el árulását, és azt-is előre meg-mondá, hogy Szent Péter őtet meg-fogná tagadni.*

I. 1-9. II. 10-11. III. 12-31.

TANÚSÁGOK.

TAnúlhatunk leg-elsőben itt ennek az Aſzſzonynak tselekedetéből, a' ki Jésusra drága kenetet tőlte: A' mi URunk jóvá hagyá az ő tselekedetét, meg-ditséré a' buzgóságát és a' jó izándékát ennek az Aſzſzonynak; sőt azt mondá: Hogy az emlékezete annak, a' mit tselekedett vala, meg-fogna tartatni az Anyaſzentegyházban.

Innét, nem lehet kételkednünk, hogy ő-néki kedves ne vólna mind az, valamit mi-is ollyan jó tzéllal tselekeſzünk, hogy őtet tiſzteljük.

A' mit ő monda azoknak, a' kik azt akarják vala, hogy annak a' drága kenetnek az árra adatott vólna a' ſzegényeknek: Az minket meg-tanithat arra; hogy el-kell a' vakmerő itélet-tételeket távoztatnunk; nem kell a' mások' tselekedeteit könnyen kárhoztatnunk, mikoron azok jó indúlatból ſzármazhatnak, és tégyünk jól a' ſzegényekkel, valamikor azokkal jól tehetünk.

2. A' Júdás' példája azt mutatja; hogy a' fősvénység az embereket úgy annyira meg-vakitja és meg-keményiti, hogy őket akárminémű gonoſz tselekedetekre reá viſzi.

3. Minthogy az UR Jésus a' Júdásnak árúlkodását előre megmondá: Onnét ki-tetſzik az, hogy ſemmi nem vala el-titkoltatott ő előtte; jól esméri vala az embereknek ſzíveiket és ſzándékaikat, tudja vala azt, a' minek ő rajta kell vala esni, és azért hát akaratja ſzerént ſzenvedé mind azt, valamit ſzenvedett mi érettünk.

4. Jésus az ő Tanitványival a' Húsvéti Bárányt meg-evé a' 'Sidóknak ſzokások ſzerént; hogy azt meg-mutatná, hogy ő ſzorosan meg-tartója vólna mindennek, valami az ISTEN' Tőrvényében vala parantsoltatva; De azért tselekedé kiváltképen, mivel az vala néki tzélja,

ja, hogy a' szent Vatsorát szerzené, és azt állitaná a' 'Sidóknak Páschájoknak helyébe.

Ennek meg-gondolása minket bé-tölthet nagy tiszteletteel ez aránt a' szent Tzérémónia aránt a' mellyet a' mi URunk az ő Halálának emlékezetben való tartására rendelt; és kötelezhet annak Hittel és Háládatossággal való ki-szolgáltatására és véle élésre az ő akaratjához illendőképen.

Végezetre a' Szent Pétér megtagadásának meg-jövendölése fel-tészi, hogy URunk tökélletesen jól esméri vala az embereknek szíveiket; és az, a' mit monda ő Felsége ennek az Apostolnak, a' ki erősen ajánlja vala magát hogy őtet soha el-nem fogná hagyni, támaszszon bennünk mi magunkhoz való nem bizakodást, és inditson arra, hogy meg-fogadjuk az Istennek hozzánk tett intéseit, és az alázatosságban a' vigyázásban és az imádkozásban keressük azt az erősséget, a' melly szükséges arra, hogy a' kísértetek által meg-ne győzettessünk.

XIV. RÉSZ. 32-72 v.

Meg-irja itten Szent Márk, 1. Azt, a' mit JÉSUS a' Kertben szenvede; 2. Miképen ő meg-fogaték a' 'Sidók által, a' kiket Júdas vezet vala. 3. Mitsoda dolgok estenek, mikor JÉSUS a' Tanátsnak eleibe állittatek. 4. Szent Péternek az ő Esetét és Megtérését.

I. 32-42. II. 43-52. III. 53-65. IV. 66-72.

TANÚSÁGOK.

A' Mi URunknak nagy szomorúsága mellyet Lelkében mindenfelől érze a' Kertben, a' meg-jegyzésre egyik leg-méltóbb része az ő szenvedésének.

Igen világosan ki-mutatja nékünk azt, hogy az embereknek bűneikért való elégtételre vala az, hogy ő szenved vala. Láthatjuk abban, minémű a' bűnnek irtóztatósága, és minémű kétségbe esés fogja el-borítani a' Gonoszokat, mikor az Istentől meg-fognak vettetni, és az ő vétkeiknek méltó bűntetéseiket szenvedni fogják.

Tovább a' Jésus Krístusnak példája szerént, ki az ő gyötrődésében ollyan nagy buzgósággal, és az ő Atyjának akaratja alá magának ollyan tökélletesen való ajánlásával könyörög vala: mi-is tartozunk az Istent alázatossággal hivni segitségre, mikor nyomorúságban vagyunk, és

és egyfzersmind magunknak az Ő akaratjára egéfzen reá-hagyásával, mindenkor ezt mondván: *URam, nem úgy légyen, a' mint én akarnám, hanem úgy mint Te akarod.*

Jésus egy igen hafznos és fzükségés Intést ád nékünk itten, mikor azt mondja: *Vigyázzatok és imádkozzatok, hogy a' kisértetbe ne essetek, mert a' Lélek kéfz, de a' teft erőtelen.* Ez által arra tanit minket; Hogy annak tsalhatatlan bizonyos eſzköze, hogy a' bűnbe ne essünk az, ha mindenkor tartunk a' mi erőtlenségünktől, vigyázunk és imádkozunk; De mindjárást el-ejtenek bennünket a' kisértetek, mihelyt e' réfzben nem gondolunk magunkkal.

Abban, a' mi esék akkor, mikor URunk meg-fogattaték, és a' mit Ő akkor monda Júdásnak és a' 'Sidóknak, láthatjuk, hogy Ő tsak épen azért fogattatott meg és fententziáztatott halálra, mert Ő-maga akarja vala, és az ISTEN engedi vala meg.

Ez nékünk erős kőteleztetés arra, hogy buzgóságosan fzeressük a' mi Idvezítőnket, a' ki magát illyen módon önként adta a' halálra, és meg-nyúgodjunk minden dolgokban az URnak akarátján.

Meg-kell jegyeznünk, hogy Jésus a' Tanáts' eleibe viteték, ottan meg-kérdezteték, a' Tanúk meg-hallgattatának, de Ő femmi bűnről meg-nem győzettetheték, akár melly igen igyekeznek vala a' 'Sidók találni hamis vádolásokat és hamis bizonyságokat, és Ő nem egyébért itélteték halálra, hanem azért, hogy meg-vallá azt hogy Ő vólna az ISTENnek Fia.

Mind ez az Ifteni Gondviselés által igazgattaték ekképen a' mi URunknak tőkélletes ártatlanságának meg-mutatására.

2. Az a' nagy fzelídség és az a' békességes-tűrés, a' mellyet ki-mutata az Ő befzédeiben és mindenféle méltatlanságoknak el-fzenvedésében: Igen tapafztalható bizonysága az Ő Atyjának akaratja alá való maga ajánlásának, és mi hozzánk való fzeretetének; és a' békességes-tűrésnek ollyan példája, a' mellyhez kell nékünk magunkat mindenekben fzabnunk.

Ez után meg-kell jegyezni, hogy a' mi URunk meg-vallá, hogy Ő vólna az ISTENnek Fia, és azt mondá a' 'Sidóknak: Hogy ezután nem fok idő múlva őtet meg-fognák látni az ISTENnek jobbján űlni, és el-jőni az Ő di-

tsőségében. Ez kevéssel annakutánna bé-tellyesedék, mikor a' 'Sidók el-puſztittatának, és megláták a' mi URunknak Orſzágát fel-állittatni e' Világban.

Tanúlhatunk végezetre, a' Szent Péternek esetéből, a' ki-is meg-tagadá a' maga Meſterét, minekutánna ollyan erősen próteſtált vala elébb, hogy őtet nem fogná meg-tagadni.

Mindenek, sőt még a' buzgósággal és jó indúlatokkal biró ſzemélyek-is láthatják itten, hogy a' mi erőtlenségünk igen nagy, és azért előre jól megkell mi-magunkat a' kisértetek ellen erősítenünk. És ennek az Apoſtolnak meg-térése, a' melly olly hamarsággal való és ollyan keserves bánattal egybenkőttetett vala, minket arra tanit; Hogy ha valamiben megestünk, azonnal fel-kell abból az esetből kelnünk, keservesen azon bánkodjunk, és helyre hozzuk azt, az ISTENNEK irgalmasságához való folyamodás által és igaz ſzível való meg-térés által.

XV. RÉSZ.

A' JÉSUS Kriſtus Pilátusnak kezébe adatik, a' ki minekutánna igyekezett vólna őtet el-botsátáni, megegyez utóljára benne, hogy ő megölettessék. Meg-feſzittetik azért; meghal, és el-temettetik.

I. 1-15. II. 16-47.

TANÚSÁGOK.

NÉgy kiváltképen-való dolgok meg-jegyeztetendők azok kőzőtt, a' mellyek Pilátus előtt véghez menének.

1. A' 'Sidóknak igazságtalanságok és dűhősségek, a' kiket ſemmi nem engeſztelheti vala meg, és a' kik ollyan nagy ſzorgalmaztatással sűrgetik vala a' Jésusnak meg-ſententziáztatását.

2. A' mi URunknak alázatossága, hallgatása és békességestűrése, a' ki alája botsátá magát a' Pilátus' ſententziájának, és panaſzolkodás nélkűl el-ſzenvedé mind azokat az igazságtalanságokat, a' mellyeket ő rajta el-kővetének.

Ezek erős bizonyságai az ő emberekhez való nagy ſzeretetének, a' kiket ő akar vala megváltani, és az ő Atyjának akaratja alá maga ajánlásának. Békességes-tűrésnek példája pedig ez azoknak, a' kik a' ſzenvedésre ki-tétettek, és az embereknek igazságtalanságokat tapaſztalják.

3. Meg-kell jegyezni, hogy Jésusnak az ő ártatlanságát egéſzen

ſzen meg-esméri vala Pilátus; melly-is őregbiti vala a' 'Sidóknak bűnőket, és ennek a' Tiſztartónak-is bűnét.

4. És utóljára, hogy ez a' hamis Biró, minekutánna nem akarta vólna meg-tselekedni azt a' mit a' 'Sidók akarnak vala, és igyekezett vólna Jésust el-botsátani: Végezetre ki-mondá reája az ő halálának ſententziáját. Pilátus jól tudja vala azt, a' mit az igazság kivánna, sőt jó igyekezete-is vala nékie, de nem vala bátorsága annak kővetésére.

Igy ſzoktak azok tselekedni, a' kik az ő belső meg-győzettések ellen vétkeznek. Jól tudják az ő magok kőtelességeket, vagyon valami jó indúlatjok; de minekutánna ellene-állottak valami kevés ideig a' kisértetnek, engednek annak az emberektől való féltekben, valamelly világi tekintetből, és a' magok haſznáért, vagy pedig len más valamelly efféle okokra nézve.

De ellenben az igaz Emberek mindenkor erősen hozzá ragaſzkodnak az ő kőtelességekhez, és bátorsággal kővetik azt, a' mit a' Lelki-esméret nékik diktál, úgy hogy az emberi tekintetek őket abban ſemmi úton módon meg-nem akadályozhatják.

A' mi URunknak ſzenvedésében ezeket kell főképen meggondolnunk, úgymint: annak a' halálnak nemének, a' mellyet ſzenvede kínos fájdalmas vóltát; azt a' nagy gyalázatot, a' mellyre ki vala tétetve, Latrok kőzibe lévén fel-feſzíttetett; azokat a' boſzſzontásokat és tsúfolásokat, a' mellyeket a' Fariseusok és a' Papok ő rajta el-kővetének, míg a' Kereſztfán függ vala; és végezetre az ő halálát, a' melly minden ő ſzenvedéseinek véget vete.

Mind ezekben tapaſztalhatni az ISTEN' Fiának mélységesen való maga meg-alázását, az ő nagy ſzeretetét, mellyel hozzánk viselteték, és a' békességes-tűrésnek leg-tőkélletesebb példáját.

Annakokáért-is úgy nézzűk ezt a' Halált, mint a' mi váltságunknak árrát, és a' mi Hitűnknek fundamentomát; ſzeressűk ezt a' jó Idvezítőt, a' ki minket ennyire ſzeretett; Hagyjuk-el a' bűnt a' mellynek el-rontására hala ő meg: Hordozzuk a' mi Kereſztűnket, és ſzenvedjűk békeséges-tűréssel az ő példája

dája szerént mikoron mi arra szóllittatunk.

A' Jésus' El-temettetésének Históriája, és Pilátusnak értekezése az ő Halála felől, minekelőtte az ő Testét meg-adná Józsefnek, azt bizonyitják: hogy ő valósággal meg-hólt, és azért hát valóságosan-is fel-támadott.

Ennek az ő El-temetésének meg-gondolása arra-is igen hasznos, hogy el-űzze a' koporsótól és a' haláltól lehető félelmünket, és jobb életnek várására fel-emeljen bennünket.

XVI. RÉSZ.

Szent Márknak ebben az utólsó Részében látjuk, 1. A' JÉSUS Kristus Fel-támadásának Históriáját. 2. Azokat a' Parantsolatokat, a' mellyeket ada az Apostoloknak, minekelőtte el-hagyná e' Világot. És 3. Az ő Mennybe menetelét.

I. 1-14. II. 15-18. III. 19-20.

TANÚSÁGOK.

AZ, a' mi ebben a' Részben vagyon, meg-erősíti leg-elsőben-is a' Jésus Fel-támadásának igaz és bizonyos voltát; mivelhogy az bizonyittatott Angyaloknak az ő meg-jelenések és bizonyság-tételek által, és látták URunkat az Aszszonyok, a' kik az ő koporsójához mentenek vala, és azután az Apostolok-is egynehány izben.

Azt kell tovább meg-gondolnunk, minémű ditsőséges vala ez a' Fel-támadás; Angyalokat küldvén az ISTEN hogy azok hirdetnék az embereknek hogy Jésus fel-támadott vólna.

Ez a' tsuda dolog meg-bizonyitja tehát, hogy Jésus az ISTENnek Fia, és bizonyosokká tészen az aránt bennünket, hogy ő tökélletesen meg-békéltetett az ISTENnel minket az ő Áldozatja által, és a' halált és a' koporsót meg-győzte.

Ez a' Fel-támadás bizonyos záloga-is a' miénknek, melly minket tőltsön-bé vigasztalással és bizodalommal, és inditson hathatósan a kegyességre.

A' melly parantsolatokat az UR Jésus ada az Apostoloknak, hogy el-menvén prédikáljanak és kereszteljenek ez egész Világon, és a' melly hatalommal felruházá őket mindenféle Tsudáknak tselekedésére: azok azt mutatják; hogy ő úgy szóll vala, mint az Anyaszentegyháznak Királyja és minden dolgoknak URa, és a' dolognak a' szerént lett bétellyesedése, a' miképen ő montotta vala: ellene-mondhatatlanúl bizonyítja azt, hogy ő tel-

lyes

lyes Hatalomra magaſztaltatott-fel, és hogy az Évangyéliom Mennyei, es ISTENTŐL való Tudomány.

Azt-is meg-kell jegyeznűnk, hogy a' Jésus Kriſtus itten a' Kereſztségről, ollyan igékkel ſzóll, a' mellyek azt mutatják, hogy ez a' Tzérémónia Iſteni Rendelés; de azt-is világosan meg-mondja ő Felsége egyſzersmind, hogy a' Kereſztség nem idvezíthet, hanem tsak akkor, a' mikor az igaz Hittel vagyon egyben-kőttetve.

Végezetre, az UR Jésusnak Mennybe menetele minket arra kőtelez; hogy őtet úgy nézzűk, mint a' kinek tellyes Hatalma vagyon az egéſz Világon, és a' ki minékűnk Meg-itélő Biránk fog lenni.

És mivel azért-is ment-fel az Égbe, hogy ottan nékűnk Helyet kéſzitsen: A' mi kőtelességűnk ez; Hogy a' kegyesség által, és a' jó tselekedetek által kivánkozzunk és igyekezzűnk abba a' ditsőséges Lakóhelybe, a' hová a' mi Meg-váltónk bé-ment, és a' hol űlt az ISTENnek jobbjára.

****

SZENT LUKÁTS
irása ſzerént való
ÉVANGYÉLIOM.

Ez az Évangyéliom a' JÉSUS Kriſtusnak Mennybe menetele után mintegy hüſz eſztendőkkel iratott Szent Lukáts által, a' ki Szent Pálnak Tanitványa, és az ő útazásaiban vele egyűtt járó-társa vala.

I. RÉSZ. 1-38. v.

Egy Angyal meg-hirdeti Zakariásnak a' Kereſztelő János' ſzületését, és azután hat Hónapokkal, azon Angyal a' mi URunknak Szűletését-is meghirdeti a' Bóldogságos Szűznek.

I. 1-25 II. 26-38.

TANÚSÁGOK.

A' Mi ennek az Olvasásnak elsŏ Tzikkelyében a' megtartásra ſzűkséges, az illeti a' Kereſztelő Jánosnak ſzűletését, és az ő ſzolgálatját.

Az ő Szűletéséről azt kell meg-jegyezni; hogy abban vala némelly rend kivűl való és természet felett való dolog. Megvénhedett Atyától és már igen idős és meddő Anyától szűleték, az ő szűletését az ISTEN egy Angyal által hirdetteté-meg, és Zakariás, a' ki azt nem hiheti vala, arról egy Tsuda által tételték bizonyossá, az ISTEN őtet meg-némitván.

Mind ez, annak meg-mutatására való vala; Hogy Keresztelő János rend kivűl való és ISTENtől küldetett Férjfiú fogna lenni: Vala ez a' szűletés példája és előre való készűlete-is a' JÉSUS Kristus Szűletésének, a' mellynek még tsudálatosabbnak kell vala lenni, minthogy ő-néki Szűztől kell vala szűlettetni.

A' mi illeti a' Keresztelő János' szolgálatját, azt kell jól meg-gondolni, a' mit az Angyal monda Zakariásnak, mikor néki tudtára adja vala, minek kellene idővel az ő fijának lenni.

Azt hirdeté néki: Hogy ez a' Fiú bé-fogna telni Szent Lélekkel, az URnak előtte fogna járni mint második Illyés, megfogná tériteni az embereket az ISTENhez, és az igazaknak életekre, az ő életének sanyarú vólta által, az ő méltósága által, az ő nagy buzgósága által, és az ő intéseinek hathatós ereje által, és őket ekképen fogná készíteni a' Messiásnak bé-vételére, kinek Elől-járó Követe fogna lenni.

Innét, ezt a' hasznos Tanúságot hozhatjuk-ki; Hogy tehát az ISTENnek tzélja, midőn Keresztelő Jánost el-küldötte és azután a' JÉSUS Kristust, az vólt, hogy az embereket meg-téritené, őket bűneikből ki-venné, és jó tselekedetekre igyekező és szent Néppé tenné.

A' mit az Angyal a' Bóldogságos Szűznek monda', mikor néki ezt az izenetet vivé; hogy ő fogna lenni Anyja a' JÉSUS Krisnak, abban ezeket a' két dolgokat kell főképen meg-jegyeznünk: *Egyiket*; Hogy a' mi URunknak Teste formáltatott vala a' Szűznek állatjából, a' Szent Léleknek ereje által, és *másikat* ezt; Hogy ez a' JÉSUS, a' kinek Máriától kell vala szűlettetni, az ISTENnek Fia fogna lenni, igen nagy ditsőségre fogna nyilvánságosan fel-emeltetni, és őrökké fogna uralkodni.

Az Angyalnak ezek a' beszédei hát arra tanitanak minket; hogy a' JÉSUS Kristusnak szűletése

tése tsudálatos és egéſzen ſzent vólt, és ő valósággal fel-vette magára a' mi terméſzetünket, és mi hozzánk hasonlatos ember vólt, de tökélletesen ſzent, és a' bűnösöktől el-válaſztatott.

Meg-jegyezhetjük végezetre; hogy a' Szent Szűz elsőben nehézséget talála abban, a' mit az Angyal néki jelentett vala, de minekutánna meg-érté, nem kételkede oſztán, hogy az, a' mit az ISTEN ő-néki izent vala, meg-nem tellyesedne.

Ez bizonysága vala az ő Hitének és kegyességének; és ekképen tartozunk mi-is hitelt adni az ISTENnek az ő Beſzédében hozzánk tett Igéreteinek, egéſzen el-hivén, hogy az ISTENnek léſzen mindenkor Hatalma, és léſznek eſzközei azoknak bé-tellyesítésére, bátor ugyan akármelly nehézséget lássunk-is mi azoknak véghez menetelekben.

I. RÉSZ. 39-80. ℣.

Szent Lukáts elől-beſzélli, 1. *A' Szent Szűznek el-menetelét Erſébetnek látogatására, és azt az Éneket, a' mellyet ő azon alkalmatossággal mondott.* 2. *Kereſztelő Jánosnak ſzületését, és annak Atyjának Zakariásnek Énekét.* I. 39-56. II. 57-80.

TANÚSÁGOK.

EBből az Olvasásból ezeket kell meg-gondolni; 1. Hogy a' Szent Szűz értvén Gábriel Angyaltól, hogy az ő rokona Erſébet-is viselős vólna Tsuda által: mindjárt annak látogatására méne; és az által jobban jobban meg-erősítteték annak el hivésében, hogy a' Messiás ő tőle fogna ſzűlettetni, a' ſzerént, a' mint az ISTEN ő nékie mondotta vala.

De a' mi főképen meg-jegyzésre ſzűkséges: az az Ének, mellyet monda akkor Mária; Láthatni ebben az Énekben azt a' Háládatosságot és örömet, a' melly az ő Lelkét egéſzen elfoglalta vala érezvén az ISTENnek azt a' kegyelmét, a' mellyet tselekedett vala ő véle, midőn őtet válaſztotta, hogy a' Messiásnak ő lenne Anyja; Tapaſztalni tovább az ő mélységes alázatosságát, és egyſzersmind az ő Hitét, és az aránt való erős bizonyos vóltát, hogy az ISTEN már meg-váltaná a' maga Népét, és Igéreteit bé-tellyesítené, a' mellyeket tett vala a' felől, hogy a' Meg-váltót elkűldené.

Ez minket arra kötelez; Hogy tiſzteletben tartsuk a' Szent Szűz-

Szűznek emlékezetét, és az ő bóldogságát hirdessük, a' szerént a' mint ő maga mondotta, kövessük az ő kegyességét, az ő Hitét, és többi virtusait; Magunkat meg-alázzuk, miképen ő, az ISTEN előtt, az ő kegyelmeinek és a' mi méltatlanságunknak érzésében; és mindenek felett, áldjuk az ISTENT azért, hogy el-küldötte e' Világra az ő Fiát a' Jésus Krisztust, az ő Igéretei szerént, a' mellyeket régenten arról az ő Prófétái által tett vala.

A' mi a' Keresztelő Jánosnak szűletését illeti: azt egynéhány meg-jegyzésre méltó állapotok követték. Az ő Atyjának Zakariásnak akkor viszsza-adaték tsuda által az ő szóllása; és ennek a' szűletésnek híre mindenfelé el-terjede, úgy hogy mindenek igen nehezen várnák, mi fogna ebből a' gyermekből még idővel lenni.

Mind ezek a' dolgok, hogy ekképen essenek, az Isteni gondviselés azért igazgatta úgy, hogy a' 'Sidók előre készíttetnének arra, hogy Keresztelő Jánost tartanák ISTENTŐL botsáttatott Férjfiúnak, az ő prédikálását vennék-bé, és hinnének az ő bizonyságának, mellyet a' Jésus Krisztusról kell vala néki tenni.

Végezetre, Zakariásnak az ő Énekében, a' mellyet monda a' Szent Léleknek inditása által, ezeket a' három dolgokat jegyezzük-meg:

1. Az ő örömét és hálódatosságát, a' mellyel áldá az ISTENT azért, hogy el-jött vólna az idő, a' mellyben meg-fogná szabaditani az ő Népét.

2. Zakariás itten álmélkodásra méltó Hitét mutatja-ki. Jólehet még a' Messiás nem szűletett vala: erősen bizonyos mindazáltal benne, hogy mindjárt meg-fogna jelenni, és hogy az ő mostan szűletett Fia, annak Előljáró Követe fogna lenni.

Végezetre, Zakariás meg-jelenti ebben az Énekben a' Jésus Krisztusnak el-jövetelének tzéljját, ezekkel az igékkel: *Megszabadúlván a' mi ellenségeinknek kezekből, félelem nélkül szolgáljunk az ISTENnek, szentséggel és igazsággal ő előtte, életünknek minden idejében.*

Mi-is tartozunk, mint Zakariás, sőt még inkább, mint ő, áldani az ISTENT azért: hogy minket meg-váltott a' Jésus Krisztus által, és ditsérettel magasztalni az ő Irgalmasságát, vala-

valamint ſzinte az ő Hűségét és igéreteiben való Igazságát-is.

És minthogy a' mi URunk a' végre jött, hogy minket az Istennek ſzolgálatjára ſzenteljen: kötelességünk az ő el-jövetelének tzéljának meg-felelnünk, hűségesen ſzolgálván az Istennek, és a' ſzentségben és igazságban élvén, életünknek minden idejében.

II. RÉSZ. 1-20. ℣.

Ez itten a' JÉSUS Kriſtusnak Születésének Hiſtóriája.

TANÚSÁGOK.

Hiſtóriájában a' mi URunk' Szűletésének ez a' leg-első dolog, mellyet meg-kell gondolnunk; Hogy a' Meſſiásnak Betlehemben ſzűlettetni lévén ſzükséges a' Prófétziák ſzerént: az Iſteni Gondviselés oda vezérlé a' Szent Szűzet Galileából, a' hol lakik vala, abban az időben, a' mikor már a' ſzüléshez közel vólna; még pedig vezérlé őtet oda Auguſtus Tsáſzárnak az aránt ki-adott közönséges Parantsolatja által, hogy minden ő Népei meg-ſzámláltatnának, és a' végre ki-ki abba a' Városba menne, a' mellyből eredetét vette vólna.

A' második meg-jegyzés ez; hogy a' mi URunk alatson ſorsban és ſzegény állapotban ſzületék ſzűlettetvén egy Vendégfogadó-házban, és ott jáſzolban helyheztettetvén.

Ez által az Isten akarja vala azt előre meg-esmértetni, hogy a' Jésus Kriſtus nem fogna külső ditsőségben és fényes pompával élni és uralkodni, hanem az ő Orſzága egéſzen lelki fogna lenni, és a' ſzegénység és alázatosság fogna lenni az ő rendſzerént való állapotja.

3. Ugyan azon okért lőn az-is, hogy ez a' ſzületés, Páſztoroknak hirdetteték-meg előſzőr, a' kik egyűgyű és alatson rendű emberek valának, és nem valamelly gazdag és e' Világon nagy méltóságú ſzemélyeknek.

Ebből az egéſz dologból valóban tanúlhatnak a' Kereſztyének alázatosságot. Meg-kell azonban jegyezni; Hogy Jésusnak az ő ſzületése meg-tiſztelteték Angyaloknak meg-jelenések által, és azoknak a' levegő-égben hallattatott Éneklések által.

Végezetre, akará az Isten, hogy a' Páſztorok el-mennének Betlehemben, hogy a' Gyermek Jésust meg-látnák, és a' Szent Szűzet tudósítanák mind azokról a' tsuda dolgokról, a' mellyeket

lyeket láttanak és hallottanak vala, és hogy azután mindenűtt azokat el-hirdetnék, a' végre, hogy ez szolgálna a' 'Sidóknak figyelmetességeknek fel-serkentésére, és az ő el-készítteté-sekre Jésusnak bé-vételére.

A' mi URunknak szűletése kőrűl esett mind ezek az állapotok erősítsék a' mi Hitűnket, és tőltsenek-bé minket vigasztalással és örőmmel.

Tartozunk mindenek felett a' mi ditséret mondásunkat egyben-foglalni a' Pásztorokéval és az Angyalokéval, és áldani vélek együtt az ISTENt azért, hogy szűletett nékűnk a' Meg-tartó, és azért, hogy az által a' békesség meg-adatott e' főldnek, és az ISTENnek az ő Jó-akaratja az emberekhez ollyan világosan nyilván-valóvá tétettetett.

II. RÉSZ. 21-52. v.

Elő-beszélli Szent Lukáts itt a' JÉSUS Kristusnak Kórnyűl-metéltetését, a' Templomba való Bé-mutattatását, és Simeonnak 's Anna Próféta-Aszszonynak az ő Hálaadásokat, mellyel az ISTENt akkor áldák. Azután azt adja-elő, miképen találtaték JÉSUS tizenkét esztendős korában a' Doktorok kőzött a' Templomban.

I. 21-40. II. 41-52.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsőben-is azt kell meg-jegyeznűnk, a' mi mondatik itten a' Jésus Kristusnak Kórnyűl-metéltetéséről, a' Templomban való Bé-mutattatásáról, a' Szent Szűznek Tisztűlásáról, és Ajándékáról, mellyet a' szokás szerént fel-vitt az Áldozatra.

Az ISTEN akará, hogy mind ezek a' dolgok véghez vitettenének minekutánna szűletett a' mi URunk; mivelhogy valának parantsoltattak a' Tőrvény által, akárá pedig a' végre, hogy Jésusban semmi-is ne lenne, a' miből a' 'Sidók méltán alkalmatosságot vehetnének arra, hogy őtet meg-vetnék.

2. Simeonnak és Anna Próféta-Aszszonynak nagy örőmők, a' mellyet akkor meg-bizonyítánnak, és az ő Hálá-adások, mellyel mindenek' hallottára az ISTENt áldák: az ő Hiteknek és buzgóságoknak bizonyságai.

Mindenek felett azt mutatják; Hogy a' Jésus Kristusnak Szűletése minden állapotok kőzőtt, a' mellyek estenek valaha, a' leg-

leg-bóldogságosabb és leg-idvességesebb; és azért hát mindenkor annak kell lenni a' mi örömünknek és hálá-adásunknak matériájának. Annyival-is inkább, hogy az, a' mit Simeon az ő Énekében mondott vala, bé-tellyesedett, és mi azok közzül a' Pogány Népek közzül valók vagyunk, a' kiknek a' Messiás idvességek és világosságok lejendő vala.

3. A' mit Simeon a' Szent Szűznek monda az ő Fiának Ditsősége felől, valamint szinte az ellen-mondások és szenvedések felől-is a' mellyekre Jésus ki-tétetett fogna lenni: Az arra való vala; hogy tudná-meg Mária, hogy az ő Fiának Országa nem valamelly földi Ország lenne, és hogy ez az ő Anyja készíttetnék az ő Fiának a' 'Sidóktól lejendő meg-vettetésének és meg-ölettetésének szemlélésére.

A' mi minket illet, mi innét tanúljuk-meg azt; Hogy a' Jésus Krisztusnak némellyektől bé-kell vala vétettetni, mások által pedig meg-kell vala vettetni; és hogy ha az ő el-jövetele idvességes azoknak, a' kik őtet Hittel vészik: botránkozásnak és esetnek alkalmatossága a' Hitetleneknek.

4. A' mi esék Jésuson tizenkét esztendős korában, mikor a' Templomban a' Doktorok között meg-találtaték: ennél az egy dolognál többet az ő születésétől és Égyiptomból való viszsza-jövetelétől fogva az ő szolgálatjának el-kezdéséig nem olvasunk az ő életének Históriájában.

Ez a' kiváltképen való állapot pedig azért tartatott-meg emlékezetben, mert azt mutatja-meg; hogy ő benne már az ő Gyermekségétől fogva rend kivül való értelmet, bőltseséget és buzgóságot lehet vala látni; a' mellyek azt mutatják vala, hogy ő idővel az Isten' Lelkének gazdag és bőséges mértékével, fel-ruháztatott fogna lenni.

És ez által akarja vala az Isten el-kezdeni őtet a' 'Sidókkal meg-esmértetni, és őket előre készíteni arra, hogy megbetsülnék az ő szolgálatját, mikor azt ő közöttök gyakorolni fogná.

III. RÉSZ.

Ez a' Rész három dolgokat foglal magában; A' Keresztelő János' prédikállását; JÉSUSnak Meg-keresztelke-

telkedését, és az ő Nemzetségének Laistromát.

I. 1-20. II. 21-22. III. 23-38.

TANÚSÁGOK.

SZent Lukáts minket itten arra tanit-meg, elősző: Hogy minekelőtte a' mi URunk megjelent vólna, Keresztelő János küldeték előre, a' szerént, a' mint a' Próféták meg-jövendőlték vala, hogy készitené a' 'Sidókat az ő bé-vételére.

A' mellyet-is ő tselekedék a' Meg-térést prédikálván, a' Népet intvén, hogy hinnének abban, a' ki nem sokára el-jövendő vólna ő utánna, és meg-keresztelvén azokat, a' kik bé-vesznek vala az ő Tudományát; a' hitetlen és meg-nem térő 'Sidóknak pedig tudtokra adván azt, hogy noha ők *Ábrahámnak fijai vólnának, el-nem fognák kerülni a' reájok következendő Haragot, és hogy még a' kövekből-is támaszthatna az ISTEN más fijakat Ábrahámnak;* melly azt tészi vala, hogy a' Pogányok fognának az ő helyekbe hivattatni.

Mind ezek arra valók valának, hogy a' 'Sidók tudnák-meg azt, hogy a' Messiásnak Országa mindjárást meg-fogna jelenni; de az, egészen lelki és mennyei Ország fogna lenni, nem pedig valamelly földi Ország, a' miképen ők gondolják vala, és hogy senkinek nem fogna ennek az Országnak drága javaiban része lenni, hanem tsak azoknak, a' kik a' szentségre és a' jó tselekedetekre adnák önnön-magokat.

Ezek az Oktatások mi reánk szinte úgy illenek, mint a' 'Sidókra; Azt mutatják-meg, hogy meg-jobbúlás nélkül nem lehetünk a' Jésus Krisztusnak Tanitványi, és hogy ő tsak azokat vészi-bé az ő Anyaszentegyházába, és Országába, a' kik megtért emberhez illendő gyümöltsöket teremnek.

Ezen kivül, azt-is világosan meg-bizonyitja Keresztelő János; hogy semmit nem ér az ISTENnek szövetségéhez tartozni, sőt kivül valamelly buzgóságot mutatni-is, hanem megkell a' tselekedetek által a' mi Hitünknek igaz vóltát bizonyitanunk, és hogy a' meg-nem tétatók meg-nem fognak menetatók meg-nem fognak menekedni az ISTENnek boszszú-állásától.

Azoknak példájok, a' kik Keresztelő Jánosnak hallgatására mennek vala, és ő tőle tanátsot kérde-

kérdenek vala, tanit minket-is a' mi kötelességünkre.

Az igazán Meg-térőknek bizonyos meg-esmértető tulajdonságok, nyilván meg-vallani az ő bűneiket, tudakozódni a' nékiek szükséges Oktatások aránt, és azokat engedelmességgel követni.

Továbbá, azok a' külömbbkülömbbféle Tanátsok, a' mellyeket Keresztelő János ada a' Kösségnek, a' Publikánusoknak és a' Vitézeknek, nékünk azt azt mutatják; Hogy ki-ki közzülünk tartozik a' maga Hivatalának kötelességeit hűségesen véghez vinni, és el-távoztatni azokat a' kisérteteket, a' mellyekbe efféle hivatal ejthetne; és hogy nevezetesen az Atyafiúi szeretetet kell gyakorolni, és meg-tagadni a' telhetetlenséget, az igazságtalanságot, az erőszaktételt és a' tsalárdságot.

2. A' mit Jésusnak Keresztségéről meg-kell gondolnunk, ez; Hogy az Isten akará, hogy ő meg-kereszteltetne Keresztelő János által; és azon alkalmatossággal a' Szent Lélek le-szálla ő reája, és az Égből szózat hallattaték, a' végre, hogy maga Keresztelő János, a' 'Sidók, és minden Emberek tartanák a' mi URunkat az Istennek Fiának, és annak, a' kinek engedelmeskedni szükséges.

3. A' mi illeti a' Jésus Kristus Nemzetségének elő-számlálását, a' mellyet Szent Lukáts itt meg-irt, meg-kell tudnunk, hogy ez külömbőző attól, a' melly vagyon Szent Máténál; azért pedig, mert Szent Máté a' Jósefnek a' Szent Szűz' Jegyesének az ő Gyenelógyiáját irja-meg, Dávid Királynak Salamon Fián hozván azt le; midőn Szent Lukáts a' Szent Szűznek Nemzetségét ugyan Dávidnak Fián, de Náthánon viszi-fel.

De ezek a' két Laistromok meg-egyeznek egymással ebben; hogy a' mi URunkat Dávid Királytól és Ábrahám Pátriárkától származottnak lenni mutatják, melly-is egyike azoknak a' jeleknek, a' mellyekről a' Messiásnak kell vala meg-esmértetni.

IV. RÉSZ. 1-15. v.

Szent Lukáts itten meg-irja a' mi URunknak Bójtólésének és Meg-kisértetésének Hiſtóriáját; és elő-beſzélli, mimódon kezdé az ő Szolgálatját gyakorolni Galileában.

TANÚSÁGOK.

JÉSUSnak Bőjtőlése az ő szolgálatjának gyakorlására való készület vala ő magára nézve; a' melly dologban ő hasonló vala Móseshez, a' ki szinte úgy bőjtőle negyven napokig, mikor az ISTEN az ő Törvényét néki ki-adta vólna a' Sinai Hegyen.

Ha Jésus URunk akara bőjtőlni, holott nem vala néki szüksége, hogy azt tselekedné, a' maga meg-őldőklésére: minékünk nem kell ezt az illyen haszнos szokást el-múlatnunk, kiknek a' magunk meg-tartóztatása és a' testnek meg-őldőklése ollyan szükséges.

2. Meg-kell tudnunk; hogy midőn az mondatik, hogy az őrdőg meg-késérté a' Jésus Kristust: azt tészi, hogy akará megpróbálni, ha vallyon Jésus az ISTENnek Fia vólna-é; és az ISTEN meg-engedé, hogy URunk ekképen meg-kísértetnék, minekelőtte el-kezdené az Évangyéliomot prédikállani és tsudákat tselekedni, a' végre, hogy az őrdőg bizonyos lévén abban, hogy Jésus igazán az ISTENnek Fia vólna: meg-esmérné az ő Hatalmát; és a' gonosz Lelkek engedelmeskednének a' mi URunknak parantsolatinak, mikor annakútánna osztán őket ki-űzné az el-foglalt emberekből.

Ennek a' meg-kísértésnek tehát a' tzélja vala; hogy megmutattatnék az, hogy a' Jésus Kristus az ISTENnek Fia vólna, és hogy ő e' Világra azért jőtt vólna, hogy az őrdőgnek Országát el-rontaná.

Ehez a' kőzőnséges Tanúsághoz hozzá kell adni két kiváltképen-valókat: Egyiket ezt; Hogy ellenek tartozunk állani a' kísérteteknek, és mindenek felett soha nem kell hagynunk magunkat az ISTEN segedelme aránt való bizodalmatlanság által, vagy valamelly vakmerő bizakodás által, vagy e' Világ' ditsőségének és javainak szeretete által meg-kisértettetni.

A' másik Tanúság vagyon a' Kísérteteknek ellenek való állásnak módjáról. Az UR Jésusnak a' Pusztába való menése, az ő Bőjtőlése, és a' miképen viszszaveré az őrdőgnek ostromlásait, arra tanitanak minket; Hogy a' Világtól való magunk' el-vonása, a' Bőjt, a' Kőnyőrgés, és az ISTENnek Beszéde a' leg-hathatósabb eszközők arra, hogy a' kísérteteket meg-győzhessük, és a' mi idvességünknek ellensége-

ségeinek minden igyekezeteiket haſzontalanokká tehessük.

IV. RÉSZ. 16-44. ℣.

A' mi URunk *egy Szombat napon Názáretben a' Sinagógában lévén, ottan olvasá Ésaiásnak egy jóvendólését, a' melly arról ſzóll vala, hogy az* ISTEN *a' Meſſiást el-fogná küldeni, és a' maga Lelkével bé-fogná tólteni az idvességnek órvendetes új hírének hirdetésére az embereknek, és meg-mutatja, hogy ez a' jóvendólés az ó ſzemélyében tellyesedett vólna bé.*

Szemekre hányja annakutánna ennek a' Városnak Lakosainak az ó Hitetlenségeket; a' mellyen-is azok annyira meg-haragudnának, hogy ótet egy Hegynek tetejéről alá akarák vetni, de ó el-kerüle azoknak dühösségeket. Méne annakutánna Kapernaumba, a' hol meg-gyógyita egy órdógtól el-fogláltatott Embert, a' Szent Péter' Napát, és több más Betegeket. El-járá azután Galileát, Tsudákat tévén, és az Évangyéliomot prédikálván.

I. 16-30. II. 31-44.

TANÚSÁGOK.

IMé, mitsoda vala az értelme és tzélja a' Jésus Kriſtusnak a' Názáretbéli Sinagógában való Beſzédének.

Ez vala, elóſzór; Hogy megmutatná azt, hogy mivel ó felvólna ruháztatva a' Szent Léleknek ajándékival, és ó hirdetné az embereknek az Idvességnek órvendetes új hírét: tehát Ésaiásnak az a' jóvendólése, a' melly ebben a' Réſzben megiratik, ó benne találná a' maga bé-tellyesedését.

2. Akarja vala meg-esmértetni ennek a' Városnak Lakosaival, a' kik kózótt ó fel-nevelkedett vala, hogy az ó hitetlenségek vólna az oka, hogy ó kózttók nem tselekedné azon Tsudákat, a' mellyeket tselekedett vala másutt; épen azon módon, mint régenten Illyés és Éliseus Próféták Idégeneknek tettenek vala Tsudákat inkább, hogy nem az ó Nemzetségekből valóknak. Innét, általláthatjuk; Hogy a' kiknek legtóbb alkalmatosságaik és eſzkózeik vagynak az Igazságnak megesmérésére, azok ſzoktak gyakorta azokkal leg-kevesebbé a' magok javokra élni.

De azt-is mutatja ez; Hogy az ISTEN a' maga kegyelmétól és idvességes jelenvóltától megfoſztja azokat, a' kik azokra méltatlanokká téſzik magokat.

A' Názáretbéli Lakosoknak arra el-ſzánt igyekezetek, hogy Jésust a' Hegyről alá-vetnék: új bizonysága ennek a' hitetlenségnek,

ségnek, a' mellyet nékik szemekre vetett vala, és az ő háládatlanságoknak.

Igy szoktanak a' bűnősök meg-haragudni azokra, a' kik ő-nékiek ki-mondják az igazat, és a' kik szemekre hányják az ő vétkeiket.

Azonban meg-bizonyítja az UR Jésus a' maga véghetetlen Hatalmát: el-kerűlvén ezeknek a' bóldogtalanoknak dűhősségeket, a' kik őtet életétől akarják vala meg-fosztani.

Végezetre, azok a' kűlömbb-kűlömbb rendbéli Tsudatételek, a' mellyek ennek a' Réfznek végén elől-számláltatnak, és a' mellyek által kezdé URunk magát meg-esmértetni Galileában, és az ő szorgalmatossága, melly szerént kivánja vala annak a' Tartománynak Várasait bé-járni, az Évangyéliomot prédikálván: tapasztalható bizonyságai az ő nagy buzgóságának, az ő határ nélkűl való Hatalmának, az ő szeretetének, mellyel viseltetik vala az emberek aránt, és az ő Tudományának ISTENTŐL származott vóltának.

V. RÉSZ.

Elő-beszéll itten Szent Lukáts egy tsudálatos Halászatot, a' mellyet tétete URunk Szent Péterrel; 2. Egy Bélpoklosnak; és 3. Egy Guta-ütőttnek meg-gyógyitását. 4. Meg-irja Lévinek Hivattatását, ki Szent Máté Apostol vala; és a' mit felele JÉSUS azoknak, a' kik nehezteltek vala, hogy ő a' bűnősökkel együtt enne, és hogy az ő Tanitványi nem böjtölnének, mint a' Kereszteló János' Tanitványi.

I. 1-11. II. 12-16. III. 17-26. IV. 27-32. V. 33-39.

TANÚSÁGOK.

TSudálnunk kell a' Jésus Krístusnak Bőltseségét, mint az ő Hatalmát-is abban a' Tsudálatos Halászatban, a' mellynek itten a' Históriáját találjuk.

Tselekedé ő Felsége ezt a' Tsudát Szent Péternek és némelly ő Társainak meg-erősíttetésekre az ő Apostoli tisztre való hivattatásokban, és az aránt való bíztatásokra, hogy az ő szolgálatjoknak nagy sok gyűmőltsei fognának lenni.

Annál inkább erősítheté pedig ez a' Tsuda őket, hogy URunk azt ollyan dologban tselekedvén, a' melly az ő életeknek nemére tartozik vala, mivel ők Halászok valának; leg-jobban értették ennek a' Tsudának nagyságát.

Vala-is ennek nagy munkája Szent Péterben, a' ki-is el-álmél-

kod-

kodván és meg-rémúlvén annak látására, a' mi esett vala, mindjárt el-hagyá mindenét; a' mellyet tselekedének Szent Jakab és Szent János-is.

A' Bélpoklosnak Hiſtóriájában meg-jegyeztetik, hogy ő az ő Hitének és Könyörgésének általa nyeré-meg a' maga meggyógyittatását; és hogy a' mi URunk őtet a' Paphoz küldé, és meg-hagyá néki, hogy vinné fel az áldozatra azt a' mi a' Móses' Tőrvényében parantsoltatott vala ollyan állapotban.

Azért tselekedék ő Felsége ekképen, hogy annál jobban megesmértetné a' Papokkal ennek az ő Tsudatételének bizonyos vóltát; és hogy meg-mutatná azt, hogy ő meg-tartaná valamit az Isten parantsolt vólna az ő Tőrvényében.

A' Guta-ütőttnek Hiſtóriájában ez a' kiváltképen-való dolog; hogy a' Jésus Kriſtus annak, az ő teſtének egésségével együtt az ő bűneinek-is botsánatját meg-adá; és világosan azt bizonyitá, hogy ő néki vólna arra hatalma.

Mi innét azt tartozunk megesmérni, hogy az UR Jésusnak vagyon tellyes leg-felsőbb hatalma minden embereken.

És minthogy azoknak az ő Hitek a' kik azt a' Guta-ütőttet URunkhoz vivék, vala az, a' mi inditá őtet annak meg-gyógyitására: ez nékünk azt mutatja, hogy a' Hitnek igen nagy ereje vagyon.

A' ki tehát akarja tapaſztalni az Isten' Kegyelmének munkáit, meg-kivántatik, hogy légyen néki bizodalma, és minden Kegyelmek között, a' legſzükségesebb, és a' mellyet a' Jésus Kriſtustól leg-bizonyossabban meg-nyerhetni: a' Bűnöknek botsánatja és a' bűnökből való meg-ſzabadúlás.

A' Szent Mátának az ő el-hívattatása, ki Publikánus avagy Vámſzedő vala, azt mutatja; hogy a' mi URunk Apoſtolokat és Tanitványokat válaſzta magának ollyan Személyek közzül-is, a' kik a' 'Sidók előtt gyülölségeseknek tartatnak vala, mint a' Publikánusok.

A' Szent Mátának példája ſzerént, ki a' maga tiſztét el-hagyá, mihelyt Jésus őtet ſzóllitá, követni kell az Istennek hivását, mihelyt arra méltóztattatunk, és kételkedés nélkül mindentől meg-válni, valami abban akadály lehetne.

A' mit a' Jésus Kriſtus monda

a' Fariseusoknak, a' kik megbotránkoznak vala, midőn őtet a' bűnősökkel együtt társalkodni látták: Az minket arra tanit; hogy a' Bűnősöknek idvesség vólt az ő e' Világra való jövésének a' tzélja, de azok a' meg-térés nélkül nem idvezűlhetnek, és hogy azok, a' kik Jésusnak Lelkétől igazgattatnak, nagyon őrűlnek mikor az ISTEN meg-tériti a' bűnősöket az ő tévelygéseikből, és szorgalmatosan keresik az alkalmatosságokat azoknak az ő megtérítésére.

Végezetre, meg-kell tudnunk, hogy ha URunk a' maga Tanitványit nem kötelezi vala a' böjtölésre, a' miképen a' Keresztelő János' Tanitványi böjtölnek vala; nem kell azt gondolnunk, mintha Jésus és Keresztelő János egymástól külömbőző értelemben vóltanak vólna a' Böjt felől, vagy mintha ezek a' Böjtölések, a' mellyeket a' Keresztelő János' Tanitványi meg-tarthatnak vala, a' mi URunk' Tanitványinak erejek felett vóltanak vólna: Hanem az a' külömbség a' melly vala ez aránt, tsak egyedűl abból származik vala, hogy Jésus társalkodik vala minden rendbéli személyekkel, és minden alkalmatosságokban, valamellyek elő-adják vala magokat; holott ellenben Keresztelő János, magán való különös életet él vala.

De azonban világosan mondja az UR, hogy az ő el-távozása után az ő Tanitványi fognának nem tsak Böjtölésre, hanem nagy szenvedésekre-is hivattatni; és ha most még nem hivja vala őket a' szenvedésre, azért vala, hogy kedvez vala az ő erőtlenségeknek.

Innét hát ezt kell ki-hoznunk; Hogy a' Jésus Krisztus nem hogy kárhoztatná a' Böjtölést, és a' testet meg-öldöklő életet, és nem hogy meg-engedné a' maga Tanitványinak a' testi kivánságok után való játszást, vagy az ő külső érzékenységeiknek gyönyörködtetését: Sőt inkább józanságban, a' testnek meg-sanyargatásában való életre, és az ő Kereszteknek hordozására hivja őket.

VI. RÉSZ. 1-19. v.

Meg-menti URunk az ő Tanitványit, a' kik meg-ítéltettek vala azért, hogy egy Szombat napon gabona-fejeket szaggatnának és ennének; Meggyógyit egy meg-száradott kezű Embert,

bert; és rendeli a' tizenkét Apostolokat.

I. 1-5. II. 6-11. III. 12-19.

TANÚSÁGOK.

ANnak alkalmatosságával, a' mit URunk monda a' Fariseusoknak, kik meg-botránkoznak vala azon, hogy az ő Tanitványi Szombat napon gabona-fejeket szaggatnának, és azon-is, hogy ő egy hasonló napon egy Embert meg-gyógyitott vólna, a' kinek jobb-keze meg-száradott vala, ezt kell meg-jegyeznűnk; Hogy a' képmutatók, és az irigységtől elfoglaltatott emberek igen hamar szoktanak másokat kárhoztatni; Kárpálják még azt-is, a' mi ártatlan és szabados dolog: Sőt néhánykor a' szűkséges és ditséretes tselekedeteket-is, és midőn ő-magok el-múlatják a' leg-fontosabb kőtelességeket, a' minéműek mindenkor a' kegyességnek és az Atyafiúi szeretetnek kőtelességei, gántsolódók az aprós állapotokban.

Innét azért mi tanúljuk-meg; Hogy el-kell távoztatnunk a' képmutatást, a' babonásságot, és a' vakmerő itélet-tételt, és mindenkor ahoz, a' mi a' Vallásban leg-szűkségesebb, és a' valóságos, értelmes és szeretettel egyben-kőttetett kegyességhez ragaszkodjunk.

Azt-is mutatja ez nékűnk; Hogy soha a' szent és szűkséges munkákat el-nem kell múlatnunk, annak szine alatt, hogy találtatnak azok felől balúl itélő személyek, és a' gonosz indúlatúaknak meg-botránkozásoktól való félelem, soha megne akadályoztasson bennűnket a' mi keresztyéni kőtelességűnknek tselekedésében.

Az Apostoloknak Hivattatásokból ezt kell meg-jegyezni; Hogy ezek a' szent Férjfiak, a' kiket az UR választa, hogy lennének az ő Kegyelmeinek Sáfári, és e' Világot meg-téritenék, egyűgyű és alatsony sorsú emberek valának.

És így, ebben a' választásban láthatni a' Jésus Kristusnak mindenható erejét, a' ki őket illyen Hivatalra szűkséges ajándékokkal fel-ruházá, és az ő Tudományának valóságoson Istentől való származását.

Az Évangyéliomnak ezeknek a' leg-első Szolgainak emlékezeteknek nagy betsben kell tartatni a' Keresztyének kőzőtt. Tartozunk az Istent áldani azokért a' nagy dolgokért, a' mellyeket tselekedett ő általok;

bé-venni a' Tudományt, mellyet ők tanitottanak, és a' melly bé-foglaltatott az ő Irásaikban; és gyakorolni azokat a' szent Parantsolatokat, a' mellyeket hagytanak minékünk, mint a' mi URunknak és Meg-tartónknak a' Jésus Kristusnak Apostolai, kinek-is engedelmesség, ditséret és ditsőség adassék mind örökkön örökké, Ámen.

VI. RÉSZ. 20-49. v.

Ez itt a' mi URunknak egy Tanitása, a' mellyben szóll arról, a' miben vagyon az embernek bóldogsága, vagy bóldogtalansága; az Atyafiúi szeretetről, a' Békességnek meg-tartására való igyekezetről; Ellenségeinkhez való szeretetről; a' vakmerő Itéletekről, és más egynéhány kötelességekről: És el-végezi ezt az ő Tanitását, egy példában azt megmutatván, hogy semmit nem haszná hallgatni az ő Beszédét, ha nem miveljük azokat a' mellyeket ő mond.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Prédikátzió sok szép Tanúságokat foglal bé-magában. Az első ez; Hogy a' kik szegények, a' kik nyomorgattatást, meg-útáltatást és üldöztetést szenvednek, és a' kik ezek mellett alázatosok, békességestűrők, és kegyesek; azok a' Jésus Kristusnak igaz Tanitványi, azok lészsnek bóldogok ezen a' Világon és a' másikon. Ellenben pedig azok, a' kik e' Világon leg-bóldogabbaknak tartatnak, azért, hogy bővölködésben és örömben élnek, és hogy e' Világ őket szereti és nagyra betsüli: igen bóldogtalanok.

A' második Tanúság ez: Hogy tartozunk szeretni minden embereket még azokat-is, a' kik minket nem szeretnek; jól tenni azokkal, a' kik minket gonoszszal illettenek, és szenvedni inkább valamelly boszszút vagy igazságtalanságot, mint sem magunkért boszszút-állanánk, vagy háborognánk és törvénykeznénk. Azt mondja még e' dolog aránt az UR nékünk, hogy ha tsak azokat szeretjük, a' kik minket szeretnek nem vagyunk jobbak a' Pogányoknál; hanem akár kihez irgalmasoknak, és jól-tévőknek kell lennünk; hogy légyünk hasonlatosok a' mi mennyei Szent Atyánkhoz, a' ki jó a' gonoszokhoz és a' háládatlanokhoz.

3. Tiltja URunk a' vakmerő itélet-tételt; és azt mondja: hogy igen nagy képmutatóság másnak hibáit visgálni és kármásnak hibáit visgálni és kárhoztatni, mikor az ember meg-

nem

nem jobbitja magát a' maga tulajdon hibáiból, a' mellyek gyakorta nagyobbak a' másokéinál.

A' negyedik Tanúság ezekben az Igékben vagyon bé-foglaltatva; hogy az *Élő-fa az ő gyümöltseiből esmértetik-meg, és a' szívnek tellyességéből szóll a' száj.* Ez azt tészi, hogy az emberek az ő magok viselése által és az ő beszédeik által mutatják-meg, mitsodások ők; és ha azt akarjuk, hogy a' mi beszédink és tselekedeteink helyesek légyenek, a' mi szíveinket kell meg-tiszteitanunk.

Utóljára a' mi URunk Jésus Krisztus igen hathatós és igen világos módon ki-mondja, hogy ő nem esméri maga Tanitványinak azokat, a' kik őtet URoknak nevezik ugyan, de nem mivelik még-is azokat a' mellyeket ő mond.

Egy kőfziklán vagy fővenyen építtetett Háznak hasonlatossága által azt mutatja-meg, hogy semmi meg-nem mozdithatja azokat, a' kik az Évangyéliomnak esméretével egyben-kötik az ő kötelességeiknek gyakorlását; midőn ellenben, a' kik a' Beszédnek hallásával meg-elégesznek, és nem tselekeszik azt a' mit ő parantsol, nem állhatnak ellenek a' kisérteteknek, sem pedig az idvességre el-nem juthatnak.

Ezek a' Jésus Krisztus' Ethikájának Mennyei Régulái; a' mi tisztűnk, hogy ezeket szűntelen szemeink előtt tartsuk, és éljűnk vélek a' kegyességben való nevelkedésűnkre.

VII. RÉSZ. 1-23. ℣.

JÉSUS meg-gyógyitja egy Pogány Századosnak szolgáját; Fel-támasztja Naimban egy Özvegy-Aszszonynak Fiját; és Feleletet ád a' Keresztelő János' Tanitványinak, a' kik jöttenek vala ő hozzája azt kérdeni: Ha ő völna-é a' Messiás?

I. 1-10. II. 11-17. III. 18-23.

TANÚSÁGOK.

MEg-gyógyittatásában a' Százados' szolgájának meg-kell jegyeznűnk egy részről ennek a' Hadi Tisztnek az ő alázatosságát, a' ki Pogány lévén szűletésére nézve, nem itéli vala magát méltónak arra, hogy a' Jésus Krisztus az ő Házába jőne; és más részről, az ő Hitének nagy-vóltát, a' melly meg-tetszett abban, hogy bizonyos vala benne, hogy a' mi URunk, távol lévén-is meg-gyógyithatná tsak egy szava által-is az ő szolgáját.

Az a' kiváltképen-való nagy ditséret, a' mellyet URunk ennek a' Századosnak Hite felől tőn azt mondván: hogy ő nem talált vólna a' 'Sidók között ollyan Hitet, mint az övé, és az a' Tsuda, a' mellyet az ő kedvéért akara örömeſt tenni, azt mutatják; Hogy a' Hitnél és az Alázatosságnál ſemmi ő előtte kedvesebb nintsen, és hogy az élő Hit, és a' mi méltatlanságunknak érzése, a' leg-bizonyosabb eſzközök az ő könyörületességének munkáinak megnyerésére.

A' másik Tsuda, mellyet az UR a' Nainbéli Özvegy-Aſzſzony Fijának fel-támaſztásában tselekedék, ollyan dolog, a' mellyben a' Jésus Kriſtusnak Hatalma még világosabb módon kitündöklött, nem külömben az ő Jósága-is, és a' meg-keseredett ſzemélyek aránt való ſzánakozása.

És igy ebben a' Hiſtóriában a' bizodalomra erőssen inditható okaink vagynak minékünk; mindenek felett pedig bé-tölthet vigaſztalással bennünket, és tellyességgel el-hitetheti velünk azt; hogy a' mi URunk, külömbb-külömbb alkalmatosságokkal fel-támaſztván némelly meg-hólt ſzemélyeket: Bir azzal a' Hatalommal, hogy az életet nékünk viſzſza-adja halálunk után, és azt minden bizonnyal meg-is fogja tselekedni az utólsó napon az ő igéretei ſzerént.

3. Az a' felelet, a' mellyet ada Jésus a' Kereſztelő János' Tanitványinak, méltó a' megjegyzésre. Kérdettetvén, ha ő vólna-é a' Messiás? Nem felele nékiek egyenesen, hanem elégnek tartá azoknak jelen-létekben Tsudákat tselekedni, mellyſokkal világosabban meg-mutatja vala, hogy őtet kellene a' Messiásnak tartani, mint ſem ha nyilvánságos ſzóval mondotta vólna, hogy ő az.

Álmélkodásra méltó Bőltseségét láthatni URunknak ebben a' maga-viselésében, mivelhogy Messiásnak a' nevét nem vévén magának, a' mellyet nyilvánságosan tselekedni mindenkor eltávoztatott; még-is azonba mindent meg-tselekeſzik vala, a' mi leg-alkalmatosabb vala az emberek az aránt való meg-győzettetésekre, hogy ő vólna az a' Nagy Meg-tartó, a' kit az Isten igért vala, hogy el-küldene, és a' kit a' 'Sidók várnak vala.

VII. RÉSZ. 24-50. ℣.

A' mi URunk ſzóll Kereſztelő Jánosról és annak az ő ſzolgálatjának terméſzetét és méltóságos vóltát le-irja. Panaſzolkodik, hogy a' 'Sidóknak nagyobb réſze, és kivált a' Fariseusok és Irástudók meg-vetették vólna a' Kereſztelő Jánosnak tudományát és az óvét-is. Aſztalnál lévén egy Fariseusnál, meg-botsátja bűneit egy nagy bűnös Aſſzonyi-állatnak.

I. 24-30. II. 31-35. III. 36-50.

TANÚSÁGOK.

KEreſztelő János' ſzolgálatja felől, a' mit Jésus a' 'Sidóknak mond vala, annak az értelme ez vala; Hogy valamiképpen a' Kereſztelő Jánosnak ſzemélyében ők nem valamelly ollyas embert láttanak vala, a' ki a' földi Királyoknak fő ſzolgainak ſzokott pompájokkal jelent vólna meg, hanem láttanak tsak egy nagy Prófétát: Ugy azon-is nem kellene nékiek tsudálkozniok, hogy tulajdon őtet-is alázatos állapotban látnák, ſem azért őtet meg-vetniek.

Ezzel ezt akarja vala meg-értetni vélek; Hogy a' Meſſiásnak Orſzágában ſemmi teſti, ſem világi állapot nem fogna lenni, és őket arra akarja inditani, hogy egyedűl tsak azt néznék, a' mi lelki és mennyei vólna az ő Tudományában.

2. A' Jésus Kriſtus azt mondá ez alkalmatossággal: Hogy akármelly nagy vólt vólna Kereſztelő János, de a' leg-kissebbik az ISTENnek Orſzágában, az az, az ő igaz Tanitványi kőzőtt, nagyobb fogna lenni ő nálánál.

A' mi URunk azért ſzóll vala ekképen, mert a' Kereſztyének ſokkal jobban esmérik a' Messiást, és az ő el-jővetelének okait, hogy nem mint Kereſztelő János tudja vala.

Ezek az Igék, mellyek nékűnk előnkbe adják a' mi ſorsunknak bóldogságát, inditsanak minket arra, hogy annak meg-feleljűnk, és arra méltókká tégyűk magunkat.

3. Látni itten, hogy a' 'Sidók kőzőtt a' leg-inkább útálatban és roſzſz hírben lévő ſzemélyek meg-illetődtenek a' Kereſztelő János' intéseire és a' mi URunkéira: De a' Fariseusok, és a' kik leg-értelmessebbeknek lenni láttatnak vala, meg-vetették vala azokat az Intéseket, azt mondván: Hogy a' Kereſztelő János' élete igen ſanyarú vólna, és a' Jésus Kriſtusében azt találván, hogy igen ki-ereſzkedő

kedő vólna, azért hogy ő gyakorta együtt vala a' bűnősökkel.

Ez a' példa azt mutatja, hogy a' gonosz indúlatú személyek mindenben találnak gántsot. Akárminémű okos vigyázással viselje az ember magát, el-nem távoztathatja, hogy azoktól ne kárhoztattassék; De a' kiknek jó szívek vagyon, szorgalmatosan élnek azokkal az eszközökkel, a' mellyeket az Isten nékiek nyújt az ő épitésekre, és az ő idvességekre.

4. A' bűnős Aszszonyi-állatnak Históriája mindenképen méltó a' meg-jegyzésre. Meg-tanithat minket az igaz Meg-térésnek természetére és nagy erejére. 1. Láthatjuk ebben a' meg-térő Aszszonyi-állatban, mitsodás az a' mélységes alázatosság a' mellyel a' nagy bűnősök tartoznak meg-siratni az ő bűneiket; és az a' keserves bánat a' melly által-járja a' Lelket, a' melly kivűl-is ki-mutatja magát a' vallás-tétel által, a' könyhúllatások által, és szívbéli tőredelmesség és idvességes szégyenlés által, és a' melly a' bűnnek egészen való el-hagyását szűli. 2. Meg-jegyezhetjük itt, minémű kegyességgel hozzája fogadja e' Világnak Idvezitője az igazán meg-térőket és meg-botsátja nékiek az ő vétkeiket. Az, a' mit ő monda a' Fariseusnak, a' ki azt hiszi vala, hogy Jésus nem vólna Próféta, mivelhogy megszenvedi vala, hogy az a' bűnős Aszszony őtet illetné és lábait tsókolgatná, arra való vala; hogy esmérné-meg a' Fariseus azt, hogy ő jól tudná, minémű vólna ez az Aszszony; de ő a' nagy bűnősöket-is nem vetnéel, mikor látná azokat bűneiken bánkódni valóban, és hasonlóképen másoknak-is nem kellene meg-vetni sem meg-útálni azokat.

Utóljára, külőnös figyelmetességgel szükséges meg-gondolni URunknak ezt a' mondását: Hogy *a' kinek több botsátatik-meg, az ótet igen vagy inkább szereti.*

Ezzel arra tanit minket: hogy azok, a' kiknek az Isten nagy bűneiket botsátotta-meg: tartoznak ótet nagyobb forrósággal szeretni; sőt azok, a' szentségnek nagyobb mértékére mehetnek.

Ez a' Tudomány derekasan bátorithatja a' bűnősöket és indithatja-is őket az Istennek szeretetére, és a' szentségnek és a' jó tselekedeteknek szépnyen,

nyen, híven való követésére, gyakorlására.

VIII. RÉSZ. 1-25. ℣.

Szent Lukátsnak ez a' nyóltzadik Része az első Szakaszszában három dolgokat foglal-bé, úgymint: A' Mag-vetésről való Példabeszédet; 2. A' mi URunknak arról való bizonyságtételét, hogy az ő igaz Tanitványi néki szinte ollyan kedvesek vólnának, mint az ő leg-közelebbről-való Attyafiai. 3. A' Tenger' Háborúinak ő általa tsuda módon való megtsendesittetését.

I. 1-18. II. 19-21 III. 22-25.

TANÚSÁGOK.

TZélja a' Jésus Kriſtusnak a' Mag-vetésről való Példabeszédében az vala, hogy azoknak a' kik őtet hallgatják vala, elméjekre adná azt, hogy nem vészik minden emberek azon egy módon az ISTENnek Beszédét.

Az Útra eső Mag jelenti azokat a' Személyeket, a' kik egészen meg-keményedtek, és a' kik tellyességgel nem vészik-bé az ISTENnek Igéjet.

A' Kősziklára eső Magon kiábrázolja azoknak állapotját, a' kikben az Igének vagyon valami munkája a' kik azt eleinte meg-izelítik, és örömmel vészik; de, nem lévén jól megerősödtek, nem maradnak-meg végig a' jóban, és a' kisértetéknek engednek.

A' Tövisek közzé eső Mag szemünk eleibe tészi azoknak a' Hallgatóknak állapotjokat, a' kikben az Évangyéliom azért nem termi-meg az ő gyümöltsét, mivel az ő szívek el-vagyon a' gazdagságoknak és testi gyönyörűségeknek szerelmétől foglaltatva, és egészen bémerültenek az életnek szorgalmatosságaiba.

De a' jó Földbe esett, és ottan sok gyümöltsöt termő Magon a' mi URunk azt példázzaki, a' minémű munkája az Igének vagyon azokban, a' kik azt tiszta és jó szívbe vészik-bé, és annak gyümöltseit termik az állhatatosság által.

Ezt a' Hasonlatosságot már szüntelen és valójában szemünk előtt kell tartanunk. A' Jésus Kriſtus akart minket ez által, a' mint ő-maga mondá, arra inditani, hogy meg-lássuk, mimódon hallgatjuk az ISTENnek Beszédét, és magunkat jól megvisgáljuk, ha vallyon jól élünk-é azzal.

Erre kötelez minket még az a' bizonyitás-is, a' mellyet tőn

URunk mikor néki tudtára adták vólna, hogy az ő Anyja és az ő Attyafijai kívánnának ő-vele ſzemben lenni.

Által-láthatjuk abból a' mit ő akkor monda; hogy az, a' mi minket mindenek felett réſzesít az ő ſzeretetében; az ő beſzédének nagy figyelmetességgel való hallgatása, és az ő akaratjának tselekedésére való nagy buzgóság.

A' mi pedig minket a' Jésus Kriſtussal ekképen egyesít: az egyesítsen egymással-is leg-ſzorosabban. A' kegyességnek kőtelei még erősebbek a' Terméſzetnek kőteleinél; és minden emberek kőzőtt azokhoz kell leg-inkább meg-mutatnunk a' mi jó indúlatunkat, és azokat kell leg-nagyobb betsben tartanunk, a' kik valósággal ſzeretik az UR Jésust, és az ő parantsolatit meg-tartják.

Utóljára, azt látjuk itten; hogy a' mi URunk, ki annyi ſok Tsudákat tselekedett vala a' nyomorúlt ſzemélyeknek megſzabadittatásokra: akara tenni egy Tsudát az ő Apoſtolinak-is kedvekért, meg-ſzabaditván őket egy nagy veſzedelemből mikor abban forognának a' vizen, kőzel lévén az el-merűléshez a' ſzélvéſz miatt. Az Apoſtolok ez alkalmatossággal félnek vala; és az UR látván az ő Hiteknek gyengeségét, őket azért megfeddé, de azért nem múlatá-el őket meg-ſzabaditani.

A' mi erőtlenségeink nem akadályozzák azt meg, hogy az ISTEN nékűnk a' ſzűkséges ſegedelmet meg-ne adja, tsak légyen a' mi ő hozzája való folyamodásunk igaz ſzível és alázatossággal.

Azok a' kiket ſzeret az ISTEN, juthatnak veſzedelmes állapotokba; és az ő erőtlenségek őket akkor félelembe ejthetik. De az UR ſoha el-nem hagyja őket; és akarmelly állapotban légyenek, vélek vagyon mindenkoron az ő ſzeretetével és óltalmazásával.

VIII. RÉSZ. 26-56. v.

A' JÉSUS Kriſtus három Tsudákat tészen. Egy embert meg-ſzabadit az Ördögöktől, a' kik benne vadlának. Meg-gyógyit egy vérfolyást ſzenvedő Aſzſzonyt, és fel-támaſztegy Leányzót.

I. 26-39. II. 43-48. III. 40-42. 49-56.

TANÚSÁGOK.

AZ, a' mi itten mondatik ennek az ördőgőktől el-foglalta-

laltatott Embernek sok időktől fogva való siralmas állapotjáról, a' kit Jésus meg-szabadita, és ennek a' Históriának külömbb-külömbb *circumstántiái*, meg-mutatják ennek a' Tsudának bizonyos és tsudálatos vóltát, a' mellyet URunk tselekedék ez alkalmatossággal; nem külömben az ő nagy könyörületességét-is, mellyel ahoz viselteték.

Az az engedelem-is, a' mellyet ada Jésus az őrdőgőknek a' Diszнókba való bé-menetelre, bizonysága ennek a' Tsudának nagy és igaz vóltának, és a' mi URunknak az őrdőgőkön lévő Isteni Hatalmának.

Sőt még azt-is látjuk itten, hogy a' Gonosz Lelkek félnek és rettegnek vala ő tőle, mint Itélő Birájoktól.

A' Jésus Kristus meg-szabaditván ezt az embert, néki azt hagyá, hogy beszéllené-meg a' maga háza népének azt a' kegyelmet, a' mellyet az Isten ő véle tselekedett vala. Igy tartozunk mi-is meg-esmérni és hirdetni az URnak hozzánk való jóvóltát, mikor valamelly szabadítást, vagy más valamelly kiváltképen való kegyelmességet kőzől vélűnk.

Egyéb aránt meg-kell gondolnunk, hogy ha az emberek nintsenek tőbbé ki-tétetve az őrdőgnek hatalmára, a' miképen valának azok, a' kiket a' mi URunk meg-szabadit vala: De más módon hatalma alá eshetnek ennek a' mi idvességűnk' ellenségének.

Ez azoknak az ő siralmas állapotjok, a' kikről az Irás mondja: Hogy az *őrdög bennek hatalmason tselekeszik; és őket fogva tartja a' maga hálójában, hogy az ő akaratját tselekedjék.* Éfés. II. 2. 2. Tim. II. 26.

Annak az Aszszonynak meggyógyulásában, a' ki vér-folyást szenved vala, leg-inkább kell figyelmezni az ő belső gondolatira és külső maga-viselésére. Nem bátorkodván Jésusnak eleibe menni; hogy kérné ő tőle meg-gyógyulását: elégnek tartá tsak ruháját illetni, mellyis jelenti vala annak az ő mélységes alázatosságát, és egyszersmind Hitének-is nagy vóltát, és a' Jésus Hatalma felől való nagy gondolatját.

Az a' hamarsággal való és tsuda meg-szabadúlás, a' mellyet néki az UR nyújta, nem tsak nyilvánvalóvá tészi az ő benne lévő Isteni Erőt, hanem minket-is arra tanit; Hogy aláza-

tossággal és hittel mindenkor fogunk a' Kriſtus Jésusnál találni a' mi idvességünkre ſzükséges ſegedelmet.

Mennél inkább méltatlanoknak itéljük magunkat az ISTENnek kegyelmében való réſzesülésre, annál inkább kéſz ő Felsége-is azokat reánk ki-tölteni.

Ezt-is méltó meg-jegyezni; Hogy az UR Jésus meg-tudta, hogy ez az Aſzſzony őtet illette vólna, jóllehet az ő néki magát meg-nem jelentette vala.

Láthatni innét; Hogy tehát ſemmi nem vala el-rejtetett a' Jésus Kriſtus előtt, és hogy azok a' Tsudák, a' mellyeket ő téſzen vala, tsak az ő akaratja által léſznek vala.

A' Jairus' Leányának fel-támadása, a' mi URunknak véghetetlen Hatalmának még nevezetesebb munkája; és ez a' Tsuda, valamint ſzinte más egynéhány hasonlók, a' mellyeket ő tselekedett, nem hagynak abban kételkednünk bennünket, hogy ő fel-ne támaſzthatná a' Halottakat, és hogy meg-ne tselekedné jövendőben ugyan ezt a' Tsudát a' mi kedvünkért; a' ſzerént a' mint meg-igérte.

* * *
* *

IX. RÉSZ. 1-27. V.

Elől-beſzélli Szent Lukáts 1. *A' Tizenkét Apoſtoloknak Judeába való el-küldettetéseket, és URunktól azoknak adatott Parantsolatokat.* 2. *Héródésnek a' JÉSUS Kriſtus felől való vélekedését.* 3. *Öt Kenyereknek és két Halaknak tsuda által lett meg-ſzaporittatását.* 4. *URunknak azt a' beſzélgetését az Apoſtolokkal, mikor tőlők azt kérdé, mitsoda értelemben vólnának ő felőle; és a' miket nékiek ſzólla, tudtokra adván az ő Halálát, és intvén őket, hogy kéſzitsék ők-is magokat a' ſzenvedésekre.*

I. 1-6. II. 7-9. III. 10-17 IV. 18-27.

TANÚSÁGOK.

A' Mit az Apoſtoloknak Elküldetésekről meg-kell jegyezni, ez; Hogy Jésus URunk nékiek azt parantsolá, hogy Júda földét járnák-bé ő előtte, a' végre, hogy mindenütt terjeſztenék-el a' Messiásnak el-jövetelének hirét, és kéſzitenék a' Sidókat az ő prédikállások és tsudatételeik által az ő bé-vételére.

Akarja vala ez által őket magokat-is arra kéſziteni, hogy idővel oſztán el-menvén az egéſz Világon hirdetnék az Évangyéliomot.

Abban, a' mit monda nékiek Jésus,

Jésus, mindenek felett ezt kell meg-gondolnunk; Hogy az Isten' Szolgainak az ő ſzolgálatjok tsak épen azoknak haſznos, a' kik őket bé-veſzik; a' kik pedig meg-vetik őket, azok magokra kemény de igaz és méltó kárhoztatást vonnak.

Továbbá, másodſzor, ki-tetſzik innét; Hogy vóltanak a' Sidók köztt ollyan emberek, a' kik, a' mi URunk felől igen nagy vélekedésben valának, mivelhogy némellyek őtet Illyésnek tartják vala, némellyek pedig más valamellyik Prófétának; De ez igen méltó a' meg-jegyzésre, hogy Héródes, a' ki iſtentelen Király vala, és a' Saddutzeusoknak értelmeket követi vala, a' kik-is a' Fel-támadást tagadják vala, azt hiſzi vala, hogy Kereſztelő János, a' kit ő megőletett vala, támadott vólna fel.

Ezt az értelmet ő benne az ő Lelki-esméretének azért való mardostatásának munkájának kell tartani, hogy ő ezt a' ſzent embert meg-őlette vala.

Jóllehet az Iſtentelenek megvetik a' Vallásnak igazságait, de még-is ſoha nem nyúghatnak meg igazán az ő értelmekben; és mikor az ő Lelki-esméretek fel-ſerken, meg-esmérik azokat az Igazságokat, a' mellyeket kétségben hoztanak, vagy tagadtanak vala az előtt.

Az a' Tsuda, a' mellyet az UR Jésus tselekedék, őt kenyereket és két halakat úgy megſzaporitván, hogy ſok ezer ſzemélyeket meg-elégitene, egy az ő leg-nevezetesebb Tsudatételei közőtt; mivelhogy azok a' ſereg emberek meg annyi Tanúk vóltanak, a' kik el-menvén, mindenfelé el-terjeſzték ennek a' Tsudának a' hírét, melly-is hatalmasan erősítheti vala a' Jésus Tudományának Igazságát, és az ő Istentől való küldetését, és ſok ſzámú ſzemélyeket kéſzithet vala az ő benne való hivésre.

A' mi URunknak az ő Tanitványival az aránt való beſzédeiből, a' mitsoda vélekedésben az emberek ő felőle vólnának, és a' mit ők magok-is gondolnának ő felőle, ezt kell ki-hoznunk; 1. Hogy tehát a' Jésus Kriſtusban való Hit abban áll, hogy őtet tartsuk a' Messiásnak és az Isten' Fiának. 2. Hogy ő e' Világra azért jőtt vala, hogy ſzenvedjen és meg-haljon. 3. Hogy ſenki-is nem lehet Kereſztyén, ha meg-nem tanúlja magát előſzőr meg-tagadni, és a'

maga Kereſztét hordozni, és ha nem kéſz mindenkoron az emberek előtt vallást tenni a' maga Hitéről; és végezetre: Hogy a' Léleknek idvessége, vagy el-veſztése minden dolgoknál a' leg-nagyobb állapot, és nem hogy veſzedelemre kellene vetnünk Lelkünket, e' Világot akarván meg-nyerni; De ſemmi ne légyen ollyan, a' mit oda hagyni kéſzeknek lennünk nem kellene annak meg-tartásáért.

IX. RÉSZ. 28-62. v.

Ditsőségesen El-változik URunk Három Apoſtolinak jelen-létekben. Meg-gyógyit egy Ördöngöst a' kit az ő Tanitványi meg-nem gyógyithattanak vala; és azoknak még egyſzer azt mondja, hogy ő Halálra fogna ſententziáztatni. Tanitja őket az alázatosságra, és feddi őket azért, hogy egy őket nem követő embert az ő Nevében az Ördögöknek ki-űzésétől megtiltottanak vólna; meg-dorgálja két Apoſtolait az ő-magok gondolatlan buzgólkodásokért, és meg-felel három rendbéli ſzemélyeknek a' kik őtet követni akarják vala.

I. 28-36. II. 37-42. III. 43-45. IV. 46-50. V. 51-56. VI. 57-62.

TANÚSÁGOK.

EL-változásában a' mi URunknak és abban a' ditsőséges állapotban a' mellyben az Apoſtolok őtet akkor látták, erős bizonyságunk vagyon nékünk az Évangyéliomnak igaz vólta és Istentől való ſzármazása felől, a' miképen ſzent Péter, ki ezen az El-változáson jelen vólt, azt meg-jegyzi az ő második Levelének elsö Réſzében.

Móses és Illyés a' Jésus Kristussal együtt láttatának ez alkalmatossággal, és az Apoſtolok őket hallák ő véle beſzélgetni azokról, a' mellyeket őnéki kell vala ſzenvedni Jérusálemben; abból pedig nyilván kitetſzék az, hogy ő vólna, a' kiről a' Próféták ſzóllottanak vala.

Az Isten ſzózatot hallattata az égből, a' mikor Móses és Illyés el-menének onnét; hogy az Apoſtolok és ő általok minden emberek tudnák-meg azt, hogy ezután már tsak egyedül Jésust kellene hallgatni, és ő nagyobb vólna Mósesnél, Illyésnél, és minden Prófétáknál véghetetlenül.

Utóljára, meg-tetſzik innét; Hogy ezek a' két ſzent Férjfiak, kik már ſok ſzáz eſztendőktől fogva többé nem valának ezen a' Világon, élnének az Istennél. A' honnan mi azt hozhatjuk-ki; Hogy tehát azok, a' kik hűsé-

hűségesen szolgáltanak ebben az életben az Istennek, nem léfznek semmivé az Halál által.

Az ördögtől győtretett Gyermeknek meg-gyógyitásában azt látjuk; hogy az Apoſtoloknak az ő Hitek még igen erőtelen vala, a' miképen azt URunk néki ſzemekre veti; de ez az ő Hitek annakutánna meg-erősődött, a' ſzerént, a' mint jobban meg-tanittattanak és az ő helytelen vélekedéseik el-enyéſznek vala.

A' miképen az Apoſtoloknak az ő Hiteknek kitsiny vólta vala az oka, hogy ők ezt az ördöngőst meg-nem ſzabadithaták: úgy a' mi eseteink és fogyatkozásaink nem egyébűnnen ſzármaznak, hanem a' Hitnek hijánosságából. Ezen az okon tartozunk azon múnkálódni, hogy Hitűnket meg-erősítsük, és az URat kérni, hogy nevelje azt jobban jobban mi bennünk.

Az Alázatosságnak abból a' Letzkéjéből, a' mellyre URunk az ő Tanitványit tanitá, azt tanúlhatjuk: Hogy a' nagyra-vágyó indúlatok és e' Világ' ditsőségének ſzeretete illetlenek a' kereſztyén emberhez; mint a' ki ellenben tartozik a' maga ditsőségét az alázatosságban keresni, és betsben tartani mind azokat, valakik ſzeretik a' Jésus Kriſtust, ha ſzinte azok kitsinyek és alávalók vólnának-is e' Világban.

Az a' Felelet, mellyet az UR Jésus Szent Jánosnak, a' ki tilalmazott vala egy embert a' ki az UR Jésus' Nevében ördögöket űz vala, azért hogy az az ember nem jár vala együtt az Apoſtolokkal, minket arra tanit; hogy nem kell ellenek állanunk ſemmi ſzín alatt-is azoknak, a' kik igaz ſzivel munkálódják az UR' Orſzágának terjedését.

A' Kegyességet akár kiben találtassék-is az, nagyra kell betsűlnünk; mivelhogy valami jó vagyon nem ſzármazhatik mástól, hanem az Istentől.

Igen derekas Tanúságokat lehet meg-jegyeznünk a' Jésus Kriſtusnak abból a' mondásából a' mellyel meg-dorgálá Szent Jakabot és Szent Jánost, a' kik valamelly értetlen buzgólkodásból és a' 'Sidóknak a' Samaritánusok ellen való gyűlölségekből indittatván, Tűzet akarnak vala az Égből le-ſzállitani azokra a' Samaritánusokra, a' kik az ő Meſtereknek Szállást nem akartanak vala adni.

Ez min-

Ez minket arra int; hogy soha ne hagyjuk magunkat el-foglaltatni a' boszszú-állásnak Lelkétől, sem valamelly hamis és vak buzgóságtól, a' minémű szokott lenni mindenkor az, a' melly mindjárást gonoszszal illeti az embereket: Hanem az az indúlat légyen bennünk, a' melly vólt a' Jésus Kristusban, szelídek lévén és békességes-tűrők mindenekhez, és nevezetesen azokhoz, a' kik a' tévelygésben vagynak, és a' kik a' Vallásnak dolgában mi tőlünk kűlömbőző értelműek.

A' mi URunk, az őtet kővetni akaró három rendbéli személyeknek adott Feleletei által, ezeket akará azoknak elméjekre adni; 1. Hogy ő az ő Tanitványinak nem igérne ez életbéli kedvekre való élést.

2. Hogy az ő hozzája való szeretetből késznek kellene lenni mindeneket el-hagyni, még az olyan dolgokat-is, a' mellyek ártatlanok és törvényesek, mikor azok akadályok nékünk a' mi kötelességünknek tselekedésében.

3. Hogy mikor valaki egyszer magát le-kötelezte az ő szolgálatjára: tartozik az ő Hivatalát kővetni, és többé nem néznivisszza a' világiakra.

X. RÉSZ. 1-24. V.

A' JÉSUS Kristus rendel Hetven Tanitványokat, azokat maga előtt el-küldi; ád nékiek Hatalmat Tsudáknak tselekedésére, és szükséges Oktatásokat az ő Hivataljokra, és az ISTENnek itéleteit jövendóli azokra a' Városokra, a' mellyekben ő prédikállott és Tsudákat tett vala, de még-is meg-nem tértenek vala. 2. A' Hetven Tanitványok JÉSUSnak elő-beszéllik az ő útoknak és szolgálatjoknak gyűmóltseit, és ő megjövendóli ez alkalmatossággal a' Sátán' Országának romlását. 3. Ditsőíti az ISTENt azért, hogy az Évangyéliom prédikáltatott és bé-vétetett vólna ollyan személyek által, a' kik nem valának nagy rendűek és tekintetesek e' Világban; és elméjekre adja Tanitványinak, melly igen bóldogok vólnának ók, hogy az Évangyéliomnak Tudományát ő tőle hallgathatnák.

I. 1-16. II. 17-20. III. 21-24.

TANÚSÁGOK.

AZ UR Jésus, a' ki válaszstott vala már Tizenkét Apostolokat, akara még Hetven Tanitványokat-is rendelni, a' kiket el-küldé Júdeában, a' végre, hogy gyorsabban el-terjedne az ISTEN' Országa' el-jövetelének örvendetes új híre; és hogy azok jövendőben annál alkalma-

kalmatosabbak lennének, ez egész Világra el-menvén, az ô Tudományának prédikállására.

Azok a' Parantsolatok, a' mellyeket ô azoknak ada, azt mutatják; Hogy az Istennek Szolgái tartoznak az ô Tiszteket hűséggel, magok haszznának keresése nélkûl, és bátorsággal gyakorolni: Azok, a' kiknek jó szívek és békeség' szeretô Lelkek vagyon, ôket bé-veszik; és a' kik ôket hallgatni nem akarják, azok, magok menthetetlenek lésznek.

2. Azok a' panaszok és fenyegetések, a' mellyeket Jésus monda Galileának azok ellen a' Városai ellen, a' mellyekben ô prédikállott és tsudákat tett vala, minket az aránt intenek-meg; Hogy azok a' Népek, a' kiket az Isten leg-inkább megtisztel az ô kegyelmeivel, leggyakrabban háládatlan módon viszsza-élnek azokkal; és hogy a' kiknek ô Felsége a' maga Beszédét hirdetteti, és azt meg-nem betsûlik, azok leg-keményebb bûntetést várhatnak magoknak.

3. Az aránt, a' mit Jésus a' Hetven Tanitványoknak monda, mikor azok elô-beszéllék az ô útokat és Tsudatételeiket, meg-kell jegyezni; hogy ô megjövendôlé a' Sátán' Országának hirtelenséggel lejendô romlását, melly valósággal meg-is lôn az Évangyéliomnak prédikállása által, azután kevés idô múlva.

Sôt világosan tovább azt-is mondá nékiek; hogy noha igen ditsôséges méltóságok vólna nékik az, hogy az ôrdôgôket kiûznék: mindazáltal még jobban kellene azon ôrûlniek, hogy az ô *Neveik az Égben fel-vagynak iratatva*; az az, hogy ôk a' Jésusnak Tanitványai, és a' mennyei ditsôségre rendeltettek.

Az Istenéinek, és az ô Fiainak számok kôzzûl valónak lenni végh etetlenûl drágalátosabb méltóság, mint sem a' Tsudákat tselekedhetô hatalom.

4. Jól gondolóra kell vennünk azt-is, hogy Jésus ditsôité az Istent azért, hogy az Évangyéliom a' kitsinyek és alázatosak által bé-vétetett vólna: midôn azonban azt a' nagyok és a' kik leg-bôltsebbeknek tartatnak vala, meg-vetnék.

Nem a' világi embereknek és magok felôl jó vélekedéssel tellyes Személyeknek jelenti-meg az Isten ô-magát; hanem az alázatosoknak és az egyûgyû és igaz szívûeknek.

5. Derekasan meg-kell jegyezni, a' mit ollyan erőssen monda URunk az ő Tanitványinak, hogy ők bóldogok vólnának, hogy az ő Tanitásait hallgathatnák, és tudhatnák az Évangyéliomnak tudományait, a' mellyeket a' régi Próféták nem tudnak vala úgy mint ők.

Az Apoſtoloknak ez a' bóldogságok, a' miénk-is; De ha meg-nem betsűljük, tsak annál bóldogtalanabbak fogunk lenni azzal, és jobb lett vólna ſoha abban réſzűnknek nem lenni.

X. RÉSZ. 25-42. v.

Meg-felel JÉSUS egy Törvénytudónak, a' ki ő Tőle azt kérdezte vala: Mit kellene néki tselekednie, hogy az örők életet el-vehesse? 2. Hogy ezt a' Tanitót meg-tanitsa arra, hogy nints ollyan ember, a' ki Felebarátunk nem vólna, egy ollyan emberről való Példabeſzédet téſzen-fel néki eleibe, a ki a' Tolvajoknak kezekbe eſett vala. 3. JÉSUS Márthának és Máriának Házokhoz menvén-bé ſzállásra; meg-ditséri Máriának áhitatosságát, a' ki az ő lábainál űlvén ótet hallgatja vala.

I. 25-28. II. 29-37. III. 38-42.

TANÚSÁGOK.

OLvasása ennek a' Szakaſznak minket ezekre a' három dolgokra tanít. Az első ez: Hogy az ISTENnek leg-főbb Parantsolatja, sőt az egéſz Vallásnak-is a' rővid ſummája ez: Hogy ſzeressük az ISTENt mindenek felett, és ſzeressük felebarátinkat, úgy, mint mi-magunkat; Ez által lehet az egéſz Törvényt bé-töltenünk, és minden kötelességeinket véghez-vinnünk; és annakokáért ebben kell fogalatoskodnunk, ha az igaz és valóságos kegyességre és az által az örők életre el-jutni akarunk.

Második Tanúság ez; Nintsen egy ember-is, a' ki felebarátunk nem vólna, és a' kit ſzeretni nem tartoznánk. Ezt tanitja Kriſtus URunk arról a' 'Sidó emberről való Példabeſzédben, a' ki a' tolvajok által megſebesíttetett lévén, nem ſegitteték-meg ſem a' Paptól ſem a' Lévitától, a' kik 'Sidók valának mint ő: De egy Samaritánus rajta kőnyőrűlvén, meg-gyógyitá, a' ki idegen vala, sőt ollyan nemzetségből való, a' mellyet a' 'Sidók gyűlőlnek vala.

Az UR Jésusnak a' tzélja az vala, hogy ez által arra tanítson, hogy ki-fogás nélkűl minden emberek, még az idegenek-is, és a' kik minket nem ſzeretnek, mi felebarátink, a' kiket mind

mind ſzeretni, velek jól-tenni, és ſegiteni a' nyomorúltakat tellyes tehetségünk ſzerént tartozunk. Ez, világos és bizonyos Igazság vala, de a' 'Sidó Tanitók a' leg-tudósabbak-is nem értik vala jól.

Harmadik Tanúságot vehetni abból, a' mi mondatik ebben a' Réſzben Márthárol és Máriáról. Az URnak itélet-tétele ezeknek a' két teſtvér Aſzſzonyoknak magok' viseléséről minket arra tanít; hogy a' mi legfőbb ſzorgalmatosságunknak annak kell lenni, hogy ő hozzá ragaſzkodjunk és az ő beſzédét hallgassuk; Ez életnek foglalatosságai akár melly egyezők légyenek a' Tőrvénnyel, ſoha el-ne múlattassák vélünk a' legderekasabb és leg-ſzükségesebb egy dolgot; és a' végre, hogy bóldogok lehessünk, a' *jobb részt válaſſzuk*, mint Mária, a' *melly ſoha tőlünk el-nem vétetik.*

XI. RÉSZ. 1-28. ỳ.

Az UR JÉSUS *az Imádkozás iránt tanitja az ő Tanitványait. 2. Meg-gyógyit egy órdóngőst, és megfelel a' Fariseusoknak, a' kik azt mondják vala, hogy ő az órdógöknek Fejedelme által űzné-ki az órdógöket. 3. Példabeſzédet mond az ollyan emberről, a' kibe viſzſza-mégyen a' gonoſz Lélek, minekutánna ki-ment vólt belóle. 4. Szóll azoknak bóldogságokról, a' kik hallgatják az ő Beſzédét és meg-tartják azt.*

I. 1-13. II. 14-20. III. 21-26. IV. 27. 28.

TANÚSÁGOK.

LEg-első Oktatást ád nékünk itt e' Világnak Idvezítője az imádkozásról, és kűlönősen az Uri Imádságról. Ez a' ſzent Imádság a' Jésus Kriſtustól lévén ſzereztetett, és bé-foglalván magában mindent, valamit leg-ſzükségesebbet kérni tartozunk, előſzőr az ISTENnek ditsőségére, és annakutánna a' mi ſzükségeinkre mind teſtünkre, mind pedig lelkünkre nézve; tartozunk azt az ISTENnek eleibe kiváltképen való tiſztelettel, és minden tőlünk lehető figyelmetességgel, egyſzersmind pedig egéſzen kűlönős bizodalommal bé-mutatni; mivelhogy ha azokat kérjük, a' mellyeket a' mi URunk parantsolt hogy kérjük, nem lehet benne kétségünk, hogy a' mi könyörgésünk az ISTENnek akaratjával egyező nem vólna.

Tovább, még arra-is tanit itten a' Jésus Kriſtus minket;

hogy ha az embereket ſzorgalmaztatással kérvén, meg-nyerjük tőlök a' mit kivánunk: ſokkal inkább az ISTENtől, a' ki mi Atyánk meg-fogják nyerni a' mi kőnyőrgéseink a' valóságos jókat, a' mellyek a' lelki jók.

Mind ezeknek meg-gondolása erősen indithat minket, hogy buzgóságosan kőnyőrőgjünk, és ſoha meg-ne reſtůljünk ebben a' ſzent gyakorlásban.

2. A' Fariseusokban, a' kik az őrdőgők' Fejedelmének tulajdonitják vala azokat a' Tsudákat, a' mellyeket JÉSUS az ISTENnek Lelkének ereje által tselekeſzik vala, láthatni; hogy a' gonoſz ſzívű emberek haſzontalanokká téſzik a' leg-hathatósabb eſzközőket-is, a' mellyek által akarná az ISTEN meg-lágyitani az ő meg-keményedéseket; sőt tsak annál inkább megerősődnek az ő gonoſzságokban.

3. A' Példabeſzéd, melly vagyon a' gonoſz Lélekről, a' melly az emberbe ismét bé-mégyen, minekutánna ki-ment vólt belőle, azt jelenti; hogy a' 'Sidók, azért hogy a' JÉSUS Kriſtusnak kőzőttők lételét, és tsuda-tételeit meg-nem betsűlték, nagyobb meg-keményedésbe fognának esni, és az ISTENnek boſzúállását meg-fognák végre tapaſztalni.

Ugyan ez a' dolog ſzokott esni mind azokon-is, a' kik az ISTENnek kegyelmének vétele után, ellene-állanak az ő munkálódásának, és újra a' bűnbe merűlnek.

Utóljára, URunknak az a' felelete, a' mellyet tőn annak az ő beſzédein álmélkodó Aſzſzonynak ſzavára, minket arra tanit; hogy a' leg-ditsőségesebb és leg-haſznosabb dolog minékünk, az ISTENnek beſzédének hallgatása, és abban lévő parantsolatoknak meg-tartása. Ez a' fontos Tanúság a' JÉSUS Kriſtusnak ezen mondásában vagyon bé-foglaltatva: *Bóldogok azok, a' kik hallgatják az ISTENnek Beſzédét, és meg-tartják azt.*

XI. RÉSZ. 29-54. ℣.

Feddi URunk a' 'Sidókat az ő Hitetlenségekért, a' Ninivébélieknek és a' Sébai Királyné-Aſzſzonynak példáit tévén-fel nékiek. 2. Azt mondja, hogy ez az ő Hitetlenségek nem fogná meg-akadályoztatni, hogy az ő Tudománya, mellynek az embereknek meg-világositására való Gyertyához hasonlónak kell vala lenni, ne birdetnék; és meg-mutatja, hogy a' végre, hogy abból haſznot lehessen venni,

tiſzta

tiſzta és egyűgyű ſzeműnek, *az az, vétkes vélekedésektől és gonoſz indúlatoktól tiſzta és ſzabados elméjűnek kell lenni.* 3. *Kérettetvén egy Fariseustól, hogy ő nála ebédlene: Szóll a' Fariseusok és az Irástudók ellen, ſzemekre hányja az ő képmutatásokat, kevélységeket és hitetlenségeket, és az* ISTENnek *átkát jövendöli reájok.*

I. 29-32. II. 33-36. III. 37-54.

TANÚSÁGOK.

KRISTUS URunk itten a' Délnek Királyné-Aſzſzonyának példájával, és a' Ninivébélieknek példájokkal minket arra tanit; Hogy azok, a' kiknek az ISTEN nagyobb mértékű esméretet és jobb alkalmatosságokat adott az idvességre: Igen kemény kárhoztatást várhatnak, ha azokat a' jó alkalmatosságokat el-múlatják, és a' hitetlenségben megmaradnak.

2. A' mit a' Kriſtus a' Gyertyáról, melly a' gyertya-tartóba tétetik, és a' Szemről, melly a' teſtnek világossága mond vala, két dolgokat jelent vala: Az egyiket ezt; Hogy az ő Tudományát ő a' végre adta vólna tudtokra Tanitványinak, hogy azok azt mindenűtt el-terjeſztenék: Másikat pedig ezt; Hogy ennek a' Tudománynak bé-vételére, és annak drágalátos vóltának meg-esmérésére meg-kivántatik, hogy az elme jól el-kéſzittetett légyen, és a' ſzív tiſzta és egyűgyű légyen.

3. A' mi URunk azt hányja vala ſzemekre a' Feriseusoknak, hogy ők a' kűlső tiſztaságot meg-tartanák, nagy jámborságnak, áhitatosságnak, alázatosságnak és buzgóságnak kűlső ſzínit kivánnának mutatni, és nagy tiſzteletet bizonyitanának a' Prófétáknak az ő emlekezetek aránt: Midőn azonban a' ſzívek tellyes vólna telhetetlenséggel és kevélységgel, űldöznék azokat a' kiket az ISTEN hozzájok küld vala, és meg-akadályoznák az embereket, hogy ő benne ne hiddjenek, a' mellyekért-is őket végső veſzedelemmel fenyegeti.

Ez, meg-mutatja, melly igen nagy bűntetésre méltó az ember, mikor a' telhetetlenségtől és a' kevélységtől egéſzen elfoglaltatott, és mikor meg-veti az ISTENnek Beſzédét, annyira, hogy másokat-is el-fordit a' Hittől és a' Kegyességtől, melly-is már a' gonoſzságnak tellyes mértéke.

Mindenek felett, a' mi URunknak ez az egéſz Beſzéde minket

arra tanit; Hogy az ISTEN útálja a' képmutatást, és hogy azok a' kik a' kûlsô tiſztasághoz ragaſzkodnak, de a' ſzívnek és a' Lelki-esméretnek tiſztaságát elmúlatják: Útálatosak ô elôtte.

Igyekezzûnk azért az igaz ſzentségre; Jusson eſzûnkbe, hogy az ISTEN fôképen a' belsôt nézi, és hogy az ô kedvében való lételnek egyetlen-egy módja az, ha igaz és ſzeretettel tellyes ſzívûnk vagyon, ha valóban alázatossak vagyunk, az ô Beſzédét engedelmességgel veſzſzûk, és tellyes tehetségûnk ſzerént forgolódunk abban, hogy más embereket a' Hitre és Idvességre vezérelhessûnk.

XII. RÉSZ. 1-34. v.

Ebben a' Réſzben vagyon a' mi URunknak egy drágalátos ſzép Tanitása, a' mellyben inti Tanitványit, hogy el-ne tagadják az ô tôle tanúlt Tudományokat, hanem hirdessék mindenek elôtt: És, hogy az emberektôl való félelem e' dologban ôket megne akadályoztatná, azt mondja nékiek: Hogy tsak egyedûl az ISTENtôl kellene félniek, és igéri, hogy ôket meg-fogná ôltalmazni, és mellettek fogna lenni, mikor e' Világnak Nagyjai elôtt meg-fognának jelenni. 2. Egy embernek a' másikkal valamelly Örökség arránt oſztozása lévén, annak alkalmatosságával ſzóll a' telhetetlenség ellen; Meg-mutatja egy Gazdag Emberrôl való Példabeſzédben azoknak bolondságokat, a' kik tsak a' jóſzágnak rakásra gyûjtésében ſzorgalmatoskodnak, meg-mutatja; hogy nem kell embernek ſzorgalmatoskodni ez életnek ſzûkségei arránt, hanem az Iſteni Gondviselésre kell támaſzkodni, és fôképen az ISTEN Országát illetô dolgokat kell keresni: Utóljára azt mondja az ô Tanitványinak, hogy jóllehet ôk erôtelenek, és kevés ſzámúak vólnának; mindazáltal nem kellene félniek az ô-nékiek ſzûkséges jókban való meg-fogyatkozástól, és ôket arra inti, hogy jól éljenek a' földi jóſzágokkal.

I. 1-12. II. 13-34.

TANÚSÁGOK.

MInket itt a' mi URunk az Igazságról való Vallás-tétel arránt, és a' világi joknak ſzeretete arránt oktat. A' mi az elsô Tzikkelyt illeti: Látjuk ebben a' Réſzben, hogy a' Kereſztyének és mindenek felett a' Krisnek Szolgai tartoznak az tusnak Igazságot mindenek elôtt vallani, az emberektôl ſemmit nem félvén, minthogy az emberek tsak a' teſtet ôlhetik-meg: Hotlott ellenben az ISTEN mind a' teſtet,

testet, mind a' Lelket a' pokolra vetheti; mellyel URunk igen nyilvánságosan állitja a' Léleknek és a' testnek egymástól való külömbözését, a' Léleknek halhatatlanságát, és a' jövendő életbéli bűntetéseket.

Tovább még azt-is világosan mondja ő Felsége; hogy az Isten vigyáz azok mellett, a' kik őtet félik, és a' kik az ő ügyéért szenvednek: Az ő Lelke által segitségül vagyon azoknak, és ő-magáéinak fogja emérni az utólsó napon azokat, a' kik ő Tanitványinak vallják bátorsággal magokat; de azokat nem esméri övéinek, a' kik a' haláltól félvén, nem mernek nyilván az ő Hitekről vallást tenni.

Ezeknek meg-gondolása mindnyájunkat erősen indithat a' Keresztyén Vallásnak bátran és igaz Lélekkel való gyakorlására.

2. Tartozunk valójában meggondolni azt, a' mit URunk mond e' Világi Jóknak szeretetéről és nevezetesen amaz Emberről való Példabeszédet, a' ki sok jókat takart vala rakásba, de meg-hala szinte a' mikor azokkal élni akart vólna.

Ez által a' Krisztus azt akará meg-mutatni; Hogy nagy bolondság tsak ollyan jóknak gyűjtésében szorgalmatoskodni, a' mellyeket igen hamar itt kell hagyni a' halálban, és el-múlatni a' mennyei jóknak keresését, a' mellyek valóságosak és örökké meg-maradandók.

Sőt még arra-is int, hogy ne nyúghatatlankodjunk a' testnek szükségére valók aránt, hanem bizzunk az Istenben, a' kinek vagyon gondja minden teremtett-állatoknak szükségeire.

Azt mondja utóljára; hogy az légyen leg-nagyobb szorgalmatosságunk, hogy keressük minden dolgoknak előtte az Istennek Országát; és a' helyett hogy minden szorgalmatoskodásunkat e' földi jókra fordítanánk és azokhoz ragaszthatnánk szíveinket, alamisnálkodást gyakoroljunk azokból a' jókból, hogy akképen tellyes bizodalmunk lehessen az örökké megmaradandó jóknak birása felől.

XII. RÉSZ. 35-59. v.

Az UR JÉSUS inti Tanitványit, hogy vigyázzanak, és szüntelen készitsék magokat az ő el-jövetelére. 2. Eleikbe terjeszti, hogy azok a' kötelességek, a' mellyekről szóllott vala, ő reájok kiváltképen való módon tartoznának; mivelhogy ők, mint valamelly Sáfárok az ő URoknak Házában

zában a' végre állittattak volnának, hogy másokat tanitsanak, és mintsogy ók az ISTEN' akaratjának esméretének nagyobb mértékét vették, ha azt nem tselekednék, keményebben fognának meg-bűntettetni. 3. *Előre tudtokra adja nékiek, hogy nagy háborúságok fognának támadni az ő Tudományának alkalmatosságával e' Világban.* 4. *Panaſzolkodik a' Sidóknak vakságokon, a' kik nem esmérik vala meg, hogy a' Messiás' el-jövetelének ideje jelen volna, és inti őket, hogy betsűljék-meg ezt az időt, és békéljenek-meg az ISTENnel, míg lehetne meg-békélniek.*

I. 35-40. II. 41-48. III. 49-53. IV. 54-59.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Beſzéde a' mi URunknak arra való, hogy tanúljuk-meg azt, hogy mivel nem tudjuk mikor fog ő el-jőni, és mivel nintsen ollyan idő, a' mellyben elő-nem ſzóllittathatnánk a' ſzámadásra: Tehát mindenkoron vigyázzunk, és ſzűntelen a' mi tiſztűnkben forgolódjunk; hogy akképen ő Felsége bennűnket a' jó tselekedetekben foglalatoskodva találjon.

2. Hogy azok, a' kiknek az ISTEN adta az ő esméretét, és főképen a' Tanitók, kiket ő az ő Ekklésiájában elő-állitott, tartoznak az ő URoknak ditsőségére, és másoknak haſznokra azzal élni, hanem akarnak meg-bűntettetni mint haſzontalan ſzolgák. Kőzőnségesen ſzólván, az a' ki tudta az ISTENnek akaratját és azt nem tselekeſzi: keményebben fog meg-bűntettetni, és az ISTEN nagyobb ſzámadásra fogja vonni azokat a' kiknek nagyobb tudományt, és tőbb kegyelmeket adott.

3. Ez, a' mit URunk mond, hogy ő azért jőtt vólna, hogy *tüzet és háborúságot botsásson e' Világra*, nem azt téſzi, mint ha ő ezzel a' tzéllal jőtt vólna, ſem hogy az Évangyéliom az embereknek egymás ellen való támaſztására való vólna: Ellenben, az Évangyéliomnak és a' Kriſtus Jésus jővetelének nem egyébb a' tzéljok, hanem a' békességnek fel-állitása és virágoztatása: Hanem azt akarja vala mondani ő Felsége; hogy az emberek az ő magok gonoſzságok miatt fognának az ő Tudományából venni alkalmatosságot egymásnak gyűlőlésére és űldőzésére.

URunk a' maga Tanitványinak ezt előre tudtokra adja; hogy oſztán meg-ne tántorittatnának,

nának mikor a' dolog meg-fogna esni.

Mi-is hát hasonlóképen megne ûtkôzzûnk rajta, mikor látjuk, hogy háborúságok támadnak e' Világban a' Vallásnak alkalmatosságával.

4. Azt mondja vala JÉSUS URunk a' 'Sidóknak; hogy ôk kônnyen meg-esmérhetnék, hogy a' Messiás meg-jelenésének ideje el-jôtt vólna: De mi az aránt ſokkal bizonyosabbak lehetûnk; minthogy a' felôl nékûnk még erôsebb bizonyságaink vagynak mind azokban az állapotokban, valamellyek eſtenek az idôtôl fogva.

Azért hát egéſzen magunk menthetetlenek léſzûnk ha jobban meg-nem betsûljûk, mint a' 'Sidók, ezt a' bóldogságunkat, hogy ollyan idôben élhetûnk, a' mellyben az ISTENnek irgalmassága ollyan világosan kinyilatkoztatott, és ha nem ſietûnk meg-békélleni ô véle, és meg-elôzni az ô Itéletét, minekelôtte az elôtte való meg-jelenésre ſzóllittatnánk.

XIII. RÉSZ.

A' mi URunk inti a' 'Sidókat, hogy tanúljanak abból, a' mi esett vala némelly Galileabélieken, a' kiket Pilátus ſzinte akkor ôletett vala meg, mikor az ô áldozatjaikat áldozzák vala, és azokon a' tizen-nyóltz embereken, a' kik egy Toronynak leſzakadása által agyon-ſittettenek vala.

2. *Ezen tzéllal Példabeſzédet mond egy terméketlen Fige-fáról.* 3. *Meggyógyit egy Aſzſzonyi-állatot, a' ki tizen-nyóltz eſztendóktôl fogva beteg és meg górbedett vala.* 4. *Példabeſzédet mond a' Muſtármagról és a' Kovászról.* 5. *Meg-felel erre a' Kérdésre: Ha vallyon kevesek vólnának-é, a' kik idvezûlnének? Int az idvességnek kapuján jó idején való bé-menetelre; és azt mondja, hogy a' hitetlen 'Sidók, a' kik meg-nem betsûlték vala az ô jelenlétét, ki-fognának rekeſztetni az ISTENnek Orſzágából, midón azonban más Népek abba bé-fogadtatnak.* 6. *Valaki jelentvén néki, hogy Hérôdes akarná ôtet meg-ôletni, világosan azt mondá, hogy ô nem félne ettôl az álnok és meſterséges Királytól; Azt mondja, hogy az ô ſzolgálatja végéhez közelgetne, és ô bizonnyal nem ſokára meg-fogna halni; de az Jérusálemben és nem Galileában, a' hol Hérôdes uralkodik vala, fogna lenni, hogy ô Halált ſzenvedne; és ez alkalmatossággal ſiratja ennek a' Városnak hálátlanságát, megkeményedését, és veſzedelmét.*

I. 1-5. II. 6-9. III. 10-17. IV. 18-21. V. 22-30 VI. 31-35.

TANÚSÁGOK.

URunk ebben a' Réſzben minket arra tanit: Hogy nem kell azt hinnünk, mintha azok, a' kiken valamelly nagy ſzerentsétlenség esik, mindenkor a' leg-nagyobb bűnősök vólnának; és, mintha azok, a' kiknek az Isten kedvez, jobbak vólnának másoknál.

Az Isten el-tűri gyakran, bőlts és kegyelmes okokra nézve azokat, a' kik nagyobb bűnősök, midőn azonban megſanyargat másokat, a' kik kevesebbé vétkesek.

Annakokáért, a' helyett hogy mi magunknak hizelkednénk, és azokat a' kiket oſtoroz az Isten, kárhoztatnánk: tanúljunk a' rajtok meg-eső ſzerentsétlenségekből, és magunkat jobbitsuk-meg, félvén, hogy nékűnk még keményebben ne légyen dolgunk.

2. A' terméketlen Fige-fáról való Példabeſzédnek értelme az vala; hogy az Isten, ki már régtől fogva való békeséges-tűréssel várakozik vala a' 'Sidók után, akkoron a' leg-utólsó eſzközt vette vólna elől az ő megtérittetésekre, a' Jésus Kriſtus által hívatván őket a' meg-térésre; melly után el-kellene nékiek puſztittatni; a' miképen az valósággal meg-esett kevés eſztendőkkel az után.

Látni ebben a' Példabeſzédben; hogy az Isten nagy hoſzszú tűréssel el-ſzenvedi a' bűnősöket, a' leg-hathatósabb eſzközőkkel igyekezi őket a' megtérésre hozni; de ők az ő megtérhetetlenségek által végső boldogtalanságot vonnak magokra.

3. A' Jésus Kriſtus meg-gyógyitván egy Aſzſzonyt, a' ki tizen-nyóltz eſztendőtől fogva meg-gőrbedett vala, találkozának ollyan emberek, a' kik megbotránkozának rajta, hogy ő ezt a' Tsudát tselekedte vólna Szombat napon.

A' mit monda az UR, hogy azokat az ő tudatlanságokról és gonoſzságokról meg-győzné: arra tanit minket; hogy a' ſzerétetnek és a' jó tselekedetek gyakorlása az, a' mi legnek ſzűkségesebb a' Valásban; ezeknek a' kőtelességeknek mindenkor vagyon az idejek; és nem kell el-múlatnunk tsak egy alkalmatosságot-is azoknak végben-vitelére, ha mindjárt nem tudom mitsoda gonoſz indúlatú emberek találkoznának-is, a' kik meg-botránkoznának.

4. A' Muſtár-magról és a' Ko-

váſzról

váſzról való Példabeſzédek azt jelentik; hogy az Évangyéliom jóllehet kevés emberektől vétetett vala bé, mikor Jésus a' Világon vala, és az ő Orſzágának kezdete igen tsekély vala, mindazonáltal fel-fogna az majd minden helyeken állittatni, még pedig igen kevés idő alatt, melly meg-is lőn.

5. Jól reá kell figyelmezni arra, a' mit URunk felele, mikor valaki tőle ezt kérdené: *Vallyon kevesek vólnának-é az idvezűlendők? Igyekezzetek bé-menni a' ſzoros kapun, mert mondom néktek: ſokan igyekeznek bé-menni, de nem mehetnek.*

Ezekből az Igékből azt tanúlhatjuk; hogy a' helyett, hogy haſzontalan és nyúghatatlan kérdéseket hánynánk-elő az ollyan dolog felől, a' mellyeknek tudását az Isten magának tartotta, és másoknak az ő idvességek felől: annak kell legfőbb ſzorgalmatoskodásunknak lenni, hogy mi-is az idvességre el-juthassunk; a' végre ſzűntelen erőlködjünk és jó idején munkálódjunk; mert mikor az alkalmatosság el-múlik, nem lehet az embernek az égbe tőbbé bé-botsáttatni; és a' Gonoſzoknak nem egyéb fog a' réſzek akkor lenni, hanem az ő lelki-esméretekben való mardostatások, és azért való kétségbe-esések, hogy a' magok vétkek miatt a' mennyei bóldogságból ki-rekeſztettenek.

6. A' mit monda URunk, hogy ő nem félne Héródesnek ſem álnokságától, ſem kegyetlenségétől, és hogy ő nem Galileában, hanem Jérusálemben fogna meg-ölettetni, nékűnk azt mutatja: Hogy a' Gonoſzok nem vihetik véghez mindenkor az ő ſzándékaikat, az Istennek tanátsát pedig megnem akadályozhatják; és azért ſemmit nem kell félnűnk, mikor a' mi hivatalunkban járunk.

Utóljára, a' minémű ſziveſséggel kesergé URunk Jérusálemnek háládatlanságát és veſzedelmét, azt mondván: Hogy ő akarta vólna a' 'Sidókat meg-óltalmazni az Istennek itéleteitől, de ők azt nem akarták vólna, igen világosan mutatja; hogy az Isten mind tsak ſzeretetbéli ſzándékkal és igyekezettel vagyon az emberekhez; és nem egyéb gonoſz esik rajtok, hanem a' mellyet magok vonnak magokra, meg-útálván az ő Jóságát, és meg-vetvén az ő kegyelmének ajánlását.

XIV. RÉSZ.

A' mi URunk egy Fariseusnál ebédelvén meg-gyógyit egy Vizi-betegségben lévő Embert, és meg-mutatja, hogy nem kellene valakinek azon megbotránkozni, hogy ő ezt a' Tsudát Szombat napon tselekedte vólna. 2. Alázatosságra, és szeretetre tanitó Oktatásokat ád az Asztalnál Ülöknek. 3. Példabeszédet mond nékiek a' nagy Vatsoráról, a' mellyre azok, a' kik Hivatalosok valának, nem akarának el-menni. 4. Világosan mondja, hogy a' kik akarnának lenni ő Tanitványi, készeknek kellene azoknak lenni legkedvesebb jószágoknak; sőt még életeknek-is el-hagyására, és meg-mutatja ennek a' kötelességnek szükséges vóltát két Hasonlatosságokban.

I. 1-6. II. 7-14. III. 15-24. IV. 25-35.

TANÚSÁGOK.

HOgy Kristus URunk meggyógyitá a' Vizi-betegségben lévő embert, az azt mutatja; hogy ő mindenkor kész vala az emberekkel jól-tenni, és a' nyomorúltakat meg-vigasztalni; és hogy nem vala ollyan neme a' nyavalyának, a' mellyet ő meg-nem gyógyított; és abból, a' mit monda azoknak, a' kik nem hagyják vala jóvá, hogy ő ezt a' Tsudát Szombat napon tselekedte vólna, azt láthatjuk: Hogy a' képmutatást és a' vak, merő itélet-tételt el-kell távoztatni, és kapni kell minden alkalmatosságokon, a' mellyek elől-adják magokat a' szeretet' munkáinak tselekedésére.

A' második Tanúság, mellyet itten találunk, nézi az alázatosságot és a' felebaráti szeretetet. Jésus nékünk ezeknek a' kötelességeknek mindenikét ajánlja, mikor azt mondja: Hogy valaki magát igyekezik fel-magasztalni, meg-fog aláztatni az Istennek előtt, és még az emberek előtt-is; Midőn ellenben, a' ki magát meg-alázza, és alázatosan viseli, fel-magasztaltatik; és mikor bennünket arra int, hogy ne kövessük azokat a' világi Embereket, a' kik tsak a' Gazdagokat és az ő Barátjaikat látják jó szível, a' nyomorúltakat és a' szegényeket pedig meg-útálják és el-múlatják.

3. A' nagy Vatsoráról való Példabeszéd azt jelenti; Hogy a' 'Sidók és kivált a' tekintetesebbek kőzőttők meg-fognának vettetni, azért hogy nem bevették tsúlték vólna meg az Istennek hozzájok a' Kristus által, és az Apostolok által tett hivogatásait, és hogy azok, a' kik leginkább

inkább meg-útáltattak valának, és még a' Pogányok-is, el-fognák venni azt a' kegyelmet, a' mellyet a' 'Sidók meg-vetettenek vala.

Ez a' Példabeſzéd tartozik a' Kereſztyénekre-is, a' kik nem felelnek-meg az ô Hivatalóknak, és a' kik ſemmit nem érô mentségek mellett, és kivált a' földi dolgokhoz való nagy ragaſzkodások miatt, meg-vetik az ISTEN' Irgalmasságának ajánlását, és illyen módon el-veſztik a' melly jussok az idvességhez vólna.

Végezetre, Jésus URunk igen világosan elônkben adja; hogy a' végre, hogy ô Tanitványi légyünk, ſzükséges hogy tudjunk elôſzôr mindent megtagadni, valami meg-akadályozhat bennünket az ô kövétésében.

Erre tzéloz a' Tornyot építeni akaró emberrôl, és a' másik Király ellen hadakozni akaró Királyról való Hasonlatosság: Arra tanit azzal ô Felsége; Hogy nem kell vaktában kötelezznünk magunkat az ô ſzolgálatjára, és minekelôtte felvennénk a' Kereſztyéni Nevet, és azt vallanánk, és reá fogadást tennénk; meg-kell magunkat visgálnunk: Ha vagyon-é arra erôsen meg-hátározott feltételünk, hogy ô hozzá hivek léſzünk, és léſzen-é arra bátorságunk, hogy a' kisérteteknek ellenek-álljunk, a' mi kereſztünket hordozzuk, és munkálódjuk tellyes erônkkel azt, hogy másokat-is vezessünk a' Hitre és a' kegyességre, a' mi tudományunk és jó példa-adásunk által.

XV. RÉSZ.

A' Fariseusok meg-botránkozván benne, hogy JÉSUS egyûtt a' Bûnósókkel ejzik vala; Ô Felsége feltéſzen három Példabeſzédeket, az El-veſzett Júhról, az El-veſzett Drakmáról, és a' Tékozló Fiúról. A' melly három Példabeſzédek által azt akarja meg-mutatni, hogy az ISTEN a' Bûnósóket a' meg-térésre hivja, és azért a' Fariseusok helytelenûl nehezteltenének, hogy ô ollyan ſzemélyeknek társaságában vólna.

I. 1-7. II. 8-10. III. 11-32.

TANÚSÁGOK.

EBben a' Réſzben lévô három Hasonlatosságoknak azon egy a' tzéljok; tudni-illik: *Elôſzör*, ſzemünk eleibe terjeſztik az ISTENnek a' bûnôsôkhöz való irgalmasságát, és azoknak meg-téritésében való ſzorgalmatosságát; *Másodſzor* pedig azt mutatják-meg, hogy a' miké-

pen azoknak az ő meg-térések az ISTEN előtt igen kedves, és a' szent Angyalokat meg-örvendezteti: Úgy mind azok-is, a' kik az ISTENT szeretik, tartoznak azon őrűlni és tellyes tehetségek szerént azt munkálódni, nem pedig irigyleni és neheztelleni, mint a' Fariseusok, a' kik meg-botránkoznak vala, midőn látnák Jésust roszsz életű embereknek társaságában.

Ezt jelenti mindenek felett a' Tékozló Fiúról való Példabeszéd. Ezen a' Fiún URunk azokat ábrázolja, a' kik nagy bűnősök valának, vagy azoknak tartatnak vala: Ennek a' Fiúnak az ő Atyja' Házához való viszsza-térése, jelenti ezeknek a' bűnősöknek meg-téréseket. Az a' szeretet, a' mellyel őtet az ő Atyja fogadá, azt mutatja, hogy az ISTEN gyönyörködik azoknak a' bűnősöknek meg-térésekben, a' kik magokat meg-jobbitják, és tellyes azokhoz jósággal. Az az irígység és neheztelés, a' mellyet a' nagyobbik Fiú ki-mutata azért, hogy az ő Őttse ollyan-nagy jósággal és örömmel fogadtatott vólna, ki-tészi azoknak a' Fariseusoknak indúlatjokat, a' kik magokat másoknál jobbaknak tartják vala, és megbotránkoznak vala azon, hogy a' mi URunk társalkodna és együtt ennék a' Publikánusokkal és a' roszsz életű személyekkel.

Ez ennek a' gyönyönyörűséges Példabeszédnek az értelme. Szolgáltat pedig ez nékünk sok igen hasznos elmélkedédeseket: Láthatjuk belőle a' bűnősöknek tévelygéseket, és az ISTEN' kegyelmeivel gonoszúl való viszsza-éléseket; az ISTENnek nagy Jóságát, melly szerént őket megoztorozza, hogy az ő kötelességekre viszsza-hozattassanak; azoknak meg-változásokat a' kik ISTENhez meg-fordúlnak a' meg-térés által; azt a' kegyelmet, mellyel az ISTEN mindenkor megbotsát azoknak a' kik ő hozzá viszsza-jőnek az ő vétkeiket megvallván, és útálván, és utóljára azt az örömet, a' mellyet az ő meg-téréseknek támasztani kell mindenekben valakikben vagyon kegyesség és szeretet.

Ki-ki tartozik valójában erről a' Példabeszédről elmélkedni, újra meg újra meg-olvasván, és figyelmetesen minden részeit gondolóra vévén. De a' nagy bűnősök mindenek felett tartoznak magokra szabni, hogy aképen magokat bátoritsák az ISTENhez, bűneiknek mennél hama-

hamarébb való meg-bánása által, és igaz szívbéli meg-térés által való viszsza-jövetelre.

XVI. RÉSZ.

Az UR egy hamis Sáfárról való Példabeszédben azt mutatja-meg, mitsoda haszonra kell élni e' világi jókkal. Azután azt mutatja-meg, hogy a' Gazdagságoknak szeretete igen veszedelmes; és feddi a' Fariseusokat, kik Fösvények valának, és a' Keresztelő János idejétől fogva ellene-állottak vala az ISTEN' Országának felállittatásának. Utóljára annak megvilágositására és meg-erősitésére, a' mit a' Gazdagságokkal való élésről mondott vala, Példabeszédet tészen fel a' Gazdagról és Lázárról.

L. 1-12. II. 13-18. III. 19-31.

TANÚSÁGOK.

EZ az egész Rész arra tanit bennünket, miképen kelljen e' Világnak javaival élnünk. A' mi a' hamis Sáfárról mondatik, a' ki-is hogy magának jó-akarókat szerezhetne, az ő Urának adóssainak el-engedé az ő adósságaiknak egy részét: azt nem kell úgy érteni, mintha Kristus URunk ennek az embernek illyen módon való tselekedését ditsérné-meg; mivelhogy akképen tselekedni nyilvánságos hűségtelenség és hamisság lenne.

Hanem tsupán tsak azt akarta ő Felsége elménkre adni: Hogy a' miképen ez a' Sáfár magának szerze jó-akarókat az ő Urának javaiból, minekelőtte az ő Hivatalából ki-esne: Mi-is tartozunk a' jobb életre való bé-menetelünk felől magunkat bizonyosokká tenni, kegyes és szeretetbéli haszsnokra élvén a' mi javainkkal.

Hogy erre a' kötelességre felinditson az UR bennünket, azért mondá, hogy azok, a' kik nem tudnak jó végre élni ez életnek veszendő javaival, azzal azt mutatják-meg, hogy ők méltatlanok a' mennyei jóknak birására.

Ugyan ezen tzéllal mondá azt-is világosan; hogy nem lehet az embernek az ISTENT szolgálni és egyszersmind a' gazdagságokat-is szeretni; és ezt bizonyitja a' Fariseusoknak példájokkal, a' kik fösvények valának, és a' kiknek azt mondja, hogy noha nagy vélekedéssel vólnának önnön-magok felől: mindazáltal az ISTENNEK előtte utálatosok és az ő Országának meg-eskűdt ellenségei vólnának.

De erre tzéloz kiváltképen a' Gazdagról és Lázárról való Példabeszéd, a' mellyel URunk azt festi-le, a' mi esik azokon, a' kik

kik a' helyett hogy ſegitenék a' nyomorúltakat: a' magok bujálkodásának és teſti kivánságainak bé-tellyesítésére élnek az ő javaikkal.

Az UR világosan jelenti itten; hogy a' kevélység, a' vigan lakás, a' teſti-gyönyörűségeknek ſzereteti, és a' felebaráti ſzeretetnek nem létele a' Pokolra vezetnek, ha tetemes nagy bűnöket ſzinte nem tselekedne-is az ember.

Ezen kivűl, külömbb-külömbbféle fontos Tanúságokat ád elönkben ez a' Példabeſzéd. Látjuk benne; hogy ha igen külömbözö egymástól az embereknek állapotjok ebben az életben: külömbözö fog a' Halál után-is lenni; és hogy nem abból kell, a' mi e' Világban esik az embereken, tenni itéletet az ő bóldogságokról vagy bóldogtalanságokról.

Szemlélhetjük azt-is; hogy az igazak kedves nyúgodalomban élnek az ő halálok után, a' gonoſzok pedig a' kínokban gyötrettetnek; és mind egyik mind másik rendbélieknek változhatatlan és viſzſza-fordithatatlan az ő állapotjok.

A' mit Ábrahám Pátriárka felele a' Gazdagnak, ki ötet arra kéri vala, hogy küldené-el Lázárt az ő Attyafijaihoz; arra tanit az minket; hogy az ISTEN, mig tart ez élet, ád elégséges eſzközöket nékünk az ő Beſzédében a' veſzedelemnek el-távoztatására; ha kik pedig ezekkel az eſzközökkel jól nem élnek, azoknak nintsen ſemmi mentségek, és nem kell azt várniok, hogy az ISTEN tsudákat tselekedjen az ő meg-térésekre; mert ha tselekedne-is ő Felsége, azokra a' tsudákra ők nem fognának hinni.

Mind ezek az Oktatások felette igen fontosak, és ſoha jobbat mi nem tselekedhetünk, mint ha ezekről derekasan elmélkedünk.

XVII. RÉSZ.

Beſzéll az UR JÉSUS a' Botránkozásokról, az ellenünk lett Vétkeknek meg-botsátásáról, a' Hitnek nagy erejéről, és a' mit az ISTEN parantsol, annak meg-tselekedésére való kóteleztetésünkről, ſemmit azzal érdemelni nem kivánván. 2. Meggyógyit Tiz Bélpoklosokat. 3. Megfelel a' Fariseusoknak, a' kik ő tőle azt kérdették vala: Mikor jöne-el az ISTENnek Orſzága? és nékiek azt mondja, hogy az az Orſzág már ő közöttök vólna, noha ők azt eſzekben nem

ben nem vennék. 4. *Innét alkálmatosságot vészen az ó Hálgatóinak az arránt való meg-intésére, hogy ne kövessék a' hamis Krisłusokat; és azt mondja nékiek, hogy az ó akkori bóldogságokat kivánni fognák jövendőben, és véletlenúl fogna reájok jóni az* ISTENnek *Itélete, a' miképen jótt vala régenten az Özön-viz az emberekre, és a' tüzes és kénkóves essó a' Sodoma Városának Lakosaira.*

I. 1-10. II. 11-19. III. 20-22. IV. 23-37.

TANÚSÁGOK.

A' Tanúságok, mellyeket ez a' Részz magában foglal, ezek a' kövétkezendők:

1. Hogy a' Botránkozások igen nagy gonoszok, és jólhet, a' minémű indúlatok az emberekben vagynak, el-távozhatatlan dolog, hogy botránkozások ne essenek: mindazáltal azok, a' kik okai azoknak, bűntetését fogják venni.

2. Hogy semmi haragot nem kell tartanunk azok ellen, a'kik mi ellenünk vétenek; hanem tartozunk azoknak meg-botsátani, még pedig mindenkor meg-botsátani, ha szinte újra meg újra gyakorta meg-bántanának-is bennünket.

3. Minthogy a' Hit szinte olyan szükséges arra, hogy az Isten előtt kedvesek lehessünk és idvezülhessünk, a' minémű szükséges vala régenten a' Tsudáknak tselekedésére: Tartozunk abban magunkat inkább inkább meg-erősíteni, és az URat kérni az Apostolokkal, hogy azt mi nálunk nevelje.

4. Az Istennek szolgai lévén, tartozunk buzgósággal tselekedni valamit ő nékünk parantsol, és egyszersmind mélységes alázatossággal-is, előttünk tartván azt, hogy mi tsak méltatlan és haszontalan szolgák vagyunk, kik tsak egy részét tselekeszszük kötelességünknek; azért hát semmit-is nem érdemlünk, és ha az Isten akarja megjutalmazni a' mi engedelmességünket, az, tsupán az ő ingyen-való kegyelme.

5. A' Tiz Bélpoklosoknak meg-gyógyittatásokban ezt kell főképen meg-gondolni, hogy azok közzül tsak épen egy jöve-viszsza, hogy Jésusnak azt meg-köszönné, az-is pedig Samaritánus vala, a' kiben több kegyesség és háládatosság vala, mint sem a' többiben, a' kik 'Sidók valának.

Az emberek kivánnak megszabadittatni, mikor valamelly

szenvedésben vagynak; de legtöbbek el-felejtkeznek tsak hamar az ISTENtől nyújtatott szabadittatásokról, és háládatlanságban esnek.

De a' kik valójában szívekre veszik az ISTENnek vélek közlött Jótéteményeit, meg-tartják azoknak emlékezetét, és meg-bizonyitják ő hozzája az ő háládatosságokat, nem tsak szóval való ditsőitéssel, hanem mindenek felett az ő engedelmességekkel, és az ISTENtől vett jótéteményeknek jó végre való fordításával.

6. A' mit monda JÉSUS a' 'Sidóknak, hogy az ISTENnek Országa nem külső fényes pompával jöne-el, és hogy ez az Ország már el-jött vólna, sőt ő közöttök-is vólna: minket annak meg-gondolására kötelez; hogy a' mi URunknak Országa lelki és mennyei, és azok, a' kiknek az a' bóldogságok vagyon, mint minékünk, hogy ez az Ország közöttök vagyon: magokra vigyázzanak; hogy úgy ne járjanak mint a' 'Sidók, kik meg-nem esmérék az ő bóldogságokat, és azzal magok' javára nem élének, melly mindazáltal igen meg-szokot mai napon-is esni.

Azt mondja vala JÉSUS a' 'Sidóknak: Hogy ők hamar-időn meg-fognák bánni, hogy az ő közöttök való jelen-lételét meg-nem betsülnék, és az Isteni Bolzsú-állás ollyan nem vélve fogna jöni ő reájok, a' miképen az özön-viz jött vala az első Világnak Lakosaira, és a' miképen a' tűz jöve a' Sodoma Városának Lakóira.

Ez az Intés mi reánk-is szinte úgy tartozik, mint a' 'Sidókra. Azok, a' kik el-múlatják megbetsülni azt a' drágalátos bóldogságot, a' mellyben nékünk részünk vagyon, és az ISTEN' békességes-türésének és irgalmasságának idejét; hasonlóképen fognak az ő vakságokban és testi bátorságokban el-borittatni, és az ő meg-térhetetlenségekben fognak el-veszni.

Minthogy a' mi URunk minket ezek aránt előre meg-intett: A' mi tisztünk ezekről szünteln gondolkodni; és élni, az ő el-jövetelét várván, vigyázásban, imádkozásban, és mindenféle jó tselekedeteknek gyakorlásában, a' miképen ő-maga arra int.

XVIII. RÉSZ.

XVIII. RÉSZ. 1-17. v.

A' mi URunk Példabeſzédet mond előſzőr egy hamis Bíróról; annakutánna egy Fariseusról és Publikánusról, és kezeit teſzi valamelly kis Gyermekekre, kiket ő hozzája vittenek vala.

I. 1-8. II. 9-14. III. 15-17.

TANÚSÁGOK.

MIndjárt elein a' Réſznek megmondja nékünk Szent Lukáts; hogy a' hamis Bíróról való Példabeſzédnek a' tzélja az, hogy tanúlnánk-meg azt, hogy mindenkor kell imádkozni, és nem kell abban meg-reſtűlni.

Erre tanit az UR Jésus, midőn azt mondja: Hogy ha az emberek, még a' gonoſzak-is, a' minémű vólna valamelly hamis Biró, a' ſok kőnyőrgések és ſzorgalmaztatások által egyſzer oſztán meg-győzettethetnek: Az ISTEN, ki merő azon Igazság és Jóság, ſokkal inkább megfogja hallgatni azokat a' kőnyőrgéseket, a' mellyeket buzgósággal és állhatatossággal bémutatunk ő-nékie.

Nevezetesebben pedig akart Jésus URunk bennünket arra tanitani; Hogy az ISTEN meghallja az ő Válaſztottinak kiáltásokat és kőnyőrgéseket, és igen keményen boſzſzút fog állani azokon, a' kik őket igazságtalanúl el-nyomnák.

A' Fariseusról és Publikánusról való Példabeſzéd által azt akarja vala elménkre adni a' mi URunk; Hogy azok, a' kik ő-magok felől igen nagy jó vélekedéssel vólnának, mint a' Fariseusok, és a' kik meg-útálnának másokat; igen gyűlőlttek vólnának az UR előtt, az ő képmutató vóltok és kevélységek miatt, és hogy azok, a' kik legnagyobb bűnősőknek tartatnának, az ő kegyelmének tzéljaivá lennének, mikor mélységes alázatosság és bűneiken való igaz tőredelmesség vólna az ő ſzíveikben, mint a' Publikánusnak, a' ki *távol állván, nem meri vala ſzemeit fel-emelni az égre, hanem vervén az ő melyjét ezt mondja vala: ISTEN légy irgalmas nékem bűnősnek!*

Ezen kivűl, ennek a' Fariseusnak példája, a' ki azzal ditsekedik vala, hogy ő nem vólna ſem ragadozó, ſem hamis, ſem parázna, bőjtőlne minden Héten kétſzer, és meg-adná minden jóſzágából a' Dézmát; de a' ki nem igazittaték-meg az ISTENnek előtte, azt mutatja: Hogy nem tsak egyedűl a' tete-

mes nagy bűnök akadályi az idvességnek.

Lehet valaki tiſzta a' ſzarvas vétkektől, sőt a' kegyességnek kűlső ſzinét-is viselheti: még-is azonban meg-vettetett lehet az ISTENtől ha a' ſzíve tellyes maga felől való jó vélekedéssel, kevélységgel, telhetetlenséggel, vagy más alattomban való gonoſz kívánságokkal.

Utóljára: Három Tanúságokat vehetűnk abból, hogy a' Jésus Kriſtus kezeit tevé a' kis Gyermekekre, a' kiket ő hozzája vittenek vala, és azokat meg-áldá.

Az első ez: Hogy a' kis Gyermekeknek az ő gyenge idejű vóltok nem akadályoztatja-meg azt, hogy a' mi URunk őket ne ſzeresse és meg-ne áldja.

A' második ez: Hogy mikor a' Kőnyőrgés által, és a' Kereſztségnek Sákramentoma által őket az ISTENnek ſzenteljűk: ahoz illendő módon tselekeſzűnk, a' mit a' Jésus Kriſtus ez alkalmatossággal tselekedett vala.

A' harmadik: Hogy az ISTENnek Orſzága tsak épen azoknak kéſzíttetett, a' kik kis Gyermekek az ártatlanságban, a' ſzelidségben és az egyűgyűségben; és a' kik illyen indúlatokkal véſzik az Évangyéliomot.

XVIII. RÉSZ. 18-43. V.

Meg-felel URunk egy Gazdag Embernek, a' ki ő tőle azt kérdi vala: Mit kellene tselekedni az órők életnek el-vételére? és abból alkalmatosságot vévén, azt mondja, hogy a' Gazdagság ſok embereknek idővességeket megakadályoztatná; és ditsőséges Igéreteket téſzen azoknak, a' kik az ő jószágaikat el-hagyják ő érette. 2. Jővendől az ő Szenvedéseiről. 3. Megadja egy Vaknak az ő ſzemeinek világát Jérikóhoz közel.

I. 18-30. II. 31-34. III. 35-43.

TANÚSÁGOK.

A' Mi URunknak ezzel a' gazdag Fő Emberrel való beſzédeiből, a' ki tudakozódni ő hozzája ment vala, ezeket a' Tanúságokat lehet ki-hoznunk:

1. Hogy nem lehet el-vennűnk az őrők életet kűlőmben, ha-nem az ISTENnek parantsolatinak meg-tartása által.

2. Hogy vagynak olyan idők, a' mellyekben az embernek meg-kell válni minden ő jószágaitól, és a' ſzegénységre, 's űldőzésre ki-kell néki magát tenni.

3. Ennek az iſjú Fő Embernek el-tsudálkozása és meg-ſzomorodása a' Kriſtus' mondásának

nak hallása után, meg-bizonyitja igaznak lenni azt, a' mit ő Felsége monda ez alkalmatossággal; hogy tudni-illik e' Világnak javai gyakorta igen nagy akadályai az Idvességnek; minthogy a' kik azokkal bírnak, rendszerént hozzájok vagyon a' szívek azokhoz ragadva.

4. Által-láthatni innét azt: Hogy ha nem hívattatunk-is, mint az Apostolok, mindenünknek el-hagyására a' Kristusnak követéséért: tartozunk el-távoztatni ez életnek az ő veszendő javaihoz való ragaszkodást, és azokat a' Szegényeknek felsegéllésére forditani; és a' kik ezt tselekeszik, azoknak ebben az életben és a' másikban-is részek fog lenni abban a' meg-jutalmazásban, a' mellyet Jésus igért azoknak, a' kik ő hozzája való szeretetekből meg-tagadják e' földi jóknak szeretetét.

Tovább, azt kell meg-jegyzenünk, hogy a' szerént, a' mint közelget vala a' Jésus Kristus halálának ideje, viágossabban szóll vala arról ő Felsége az Apostoloknak, a' végre, hogy az annál kevesebbé tetszene ő előttök idegen dolognak. De az Apostolok, mind azok után-is a' miket az ő Mesterek külömbbkülömbb alkalmatossággal nékiek mondott vala, nem érthetik vala által, hogy ő nékie megkellene halni; melly-is származik vala az arránt való vétkes vélekedésekből, hogy Jésus lévén a' Messiás, nagy ditsőséges módon fogna e' földön uralkodni.

Utóljára, ennek az itten emlitett Vaknak meg-gyógyittatásából azt kell meg-tartani, hogy Jésus meg-gyógyitván ezt az embert, ki őtet *Dávid Fiának* nevezetével illeti vala, melly-is annyit tészen vala a' 'Sidóknál, mint *Messiás*, meg-mutatá nyilván, hogy igazán ő vólna a' Messiás. Egyébaránt pedig, a' mi URunk az ő életének vége felé, és Jérusálemhez közelgetvén, új tsudákat tselekeszik vala, a' végre, hogy az ő Tanitványinak és a' Kősségnek új bizonyságokkal meg-erősitené az ő Istentől való küldettetését, és hogy kissebbitené azt a' botránkozást, a' mellyet az ő kereszte és halála nékiek nem sok idő múlva okozhatandó vala.

XIX. RÉSZ. 1-28. v.

Elő-adja itten Szent Lukáts, 1. *A' Zákéus' meg-térésének Históriáját.* 2. *A' Girákról való Példabeszédet.*

I. 1-10. II. 11-28.

TANÚSÁGOK.

HÁrom kiváltképen való Tanúságokat lehet a' Zákéus' Hiſtóriájából meg-gondolnunk.

Az Elsŏ ez: Hogy a' mi URunk azért jŏtt vala, hogy a' bŭnŏsŏket hivná a' meg-térésre; és hogy azok a' Személyek, a' kiket a' 'Sidók ollyan nagy bŭnŏsŏknek tartanak vala, hogy vélek ſemmi réſzben társalkodni nem akarnak vala, minémŭek valának a' Publikánusok, bé-fognának vétettetni az ISTENnek ſzŏvetségébe.

A' Második ez: Hogy az UR Jésus kŏzli magát azokkal, a' kik ŏtet keresik; és mikor ŏ magát nékŭnk ajánlja, és minket ſzóllit: kéſzen és ŏrŏmmel kell a' mi hivatalunknak engedelmeskednŭnk, a' miképen tselekedék Zákéus.

A' Harmadik ez: Hogy azok, a' kiknél valamelly hamiſſan keresett jóſzág vagyon tartoznak azt viſzſza-téríteni, és magoktól ki-adni; és hogy a' Gazdagok kiváltképen való módon kŏteleztetnek az alamisnálkodást bŏségesen gyakorolni a' ſzegények aránt.

A' mi illeti amaz emberrŏl való Példabeſzédet, a' ki meſzſze való Tartományba akarván menni, Girákat, az az, kŭlŏmbb-kŭlŏmbbféle ſumma pénzeket ada a' maga ſzolgáinak, a' mi URunk azt a' végre tévé-fel, a' mint Szent Lukáts mondja:

1. Hogy ki-venné azoknak elméjekből a' vétkes vélekedést, a' kik azt hiſzik vala, hogy ŏ Királynak fogna esmértetni, és az ŏ Orſzága nem ſokára nagy kŭlsŏ ditsŏséggel fogna meg-jelenni ezen a' Világon.

2. Hogy tudtokra adná nékiek, hogy ŏ ellenben inkább meg-fogna vettetni; de azok, a' kik nékie híven fognának ſzolgálni, nagy ditsŏségre fognának fel-emeltetni; midŏn azonban azok, a' kik alája nem adnák ŏ-nékie magokat, meg-fognák az ŏ Hatalmának munkáit tapaſztalni, és az ŏ engedetlenségeknek bŭntetését fognák ſzenvedni, melly-is jelenti vala a' 'Sidóknak kŏzel lévŏ veſzedelmeket.

Ennek a' Példabeſzédnek mi ezt a' haſznát végyŭk, hogy jegyezzŭk-meg: 1. Hogy az ISTEN nékŭnk az ŏ meg-világoſitását és az ŏ kegyelmeit a' végre ajándékozza, hogy azokkal éljŭnk, ki-ki a' mi állapotunk és tehetségŭnk ſzerént, az ŏ

az ô ditsôségére és más embereknek idvességekre.

2. Hogy némellyek ezekkel az ajándékokkal jól élnek, mások pedig azokat haſzontalanokká téſzik az ô reſtségek által.

3. Hogy mikor a' mi URunk el-jövénd az embereket meg-itélni, ditsôséges jutalmat fog adni azoknak, a' kik az ô ajándékival az ô akaratja ſzerént élnek; de keményen és méltán meg-fogja bûntetni azoknak hûségtelenségeket és háládatlanságokat, a' kik azokkal viſzſza-élnek.

XIX. RÉSZ. 29-48. ℣.

JÉSUS Királyi módon mégyen bé Jérusálembe; Sirást téſzen a' Városnak veſzedelmén, és a' Templomból ki-ûzi azokat, a' kik azt megſértéztetik vala.

I. 29-40. II. 41-44. III. 45-48.

TANÚSÁGOK.

A' JÉSUS Kriſtus akara az ô Halála elôtt való Vasárnapon Jérusálemben bé-menni, hogy meg-mutatná azt, hogy ô vólna az a' Király, a' kiről a' Próféták ſzóllottanak vala: De az ô bé-menetele igen egyûgyû módon lôn, Szamár hátán ûlvén; a' végre, hogy ki-tetſzene, hogy az ô Országa nem e' Világból való vólna.

Az, a' mi esék akkor, annál nagyobb erejû lehetett az Apostolok aránt, hogy Jésus nékiek azt mondván: Hol találnák azt a' ſzamárt? abban láták az ô Felsége Mindentudóságának bizonyságát.

Mi-is derekasan figyelmezni tartozunk erre az egéſz dologra, a' mellyben ollyan tapaſztalható módon látjuk a' Jésus Kristusnak Ditsôségét, és egyſzersmind az ô tökélletes ſzelídségét.

És a' miképen azok, a' kik akkor URunkat kisérik vala, felſzóval ditsérik vala az ISTENT, mind azokért az Iſteni erôkért, a' mellyeket láttanak vala hogy Jésus tselekedett: úgy mi-is tartozunk ôrvendezni, és az ISTENT áldani, mind azokat meggondolván, valamellyeket tselekedett a' mi Idvezítônk az embereknek meg-váltására, és a' maga Orſzágának e' Világban fel-állitására.

Annakutánna azt kell meg-jegyezni; hogy mikoron a' mi URunk ekképpen Jérusálembe mégyen vala, kônyhúllatásokkal ſira ennek a' Városnak elpuſztittatásán, és a' 'Sidókra hamar borúlandó bóldogtalanságokon, mivelhogy meg-nem esmérték vólna, és el-múlatták

vólna

vólna azt az időt, a' mellyben az ISTEN az ő kegyelmében, őket meg-látogatta vala.

Ez, igen világos bizonysága annak az Ísteni Jóságnak, a' mellyel URunk még azokhoz-is viseltetik vala, a' kik őtet megvetették vala, és a' kik őtet azon a' Héten meg-feszítendők valának.

Azt-is meg-mutatja ez nékünk; hogy az emberek nem egyébért vesznek-el, hanem azért, hogy meg nem betsülik azt az időt, a' mellyben az ISTEN őket meg-látogatja, és ajánlja nékiek a' maga kegyelmét.

Azért hát mi esmérjük-meg azokat a' dolgokat, a' mellyek a' mi békességünkre valók, minekelőtte azok szemeink elől elrejtettetnének.

Utóljára, a' Jésus Krisztus kiűzvén a' Templomból azokat, a' kik ottan árúlnak és kereskedést űznek vala, meg-mutatá az ő Ísteni Méltóságát, valamint szintén az ő nagy buzgóságát-is.

Két Tanúságokat gondolhatunk-meg URunknak ebből a' tselekedetéből:

Az egyiket ezt; Hogy az ISTEN tetemesen meg-bántatik, és az ő haragjába ejti az ember magát azzal, ha tiszteletlenül vagyon jelen azokon a' Helyeken, a' hol ő Felsége imádtatik és segitségül hivattatik, és ha ő-néki ott tsak hamis és képmutató Tiszteletet tulajdonitunk; melly-is véghetetlenül sokkal útálatossabb ő előtte, mint sem az a' 'Sidók közzt felállittatott rendeletlenség vala, hogy a' Templomnak tornátzában adják és veszik vala az áldozatokra szükséges dolgokat.

A' másik Tanúság ez; Hogy a' Jésus Krisztusnak példáját követvén, ellene kell állanunk az Ísteni Tiszteletnek meg-fertéztetésének, az istentelenségnek, és mindenkor óltalmaznunk az ISTEN' Ditsőségének ügyét buzgósággal.

XX. RÉSZ. 1-18. v.

JÉSUS meg-felel a' 'Sidók' Fő-Embereinek, a' kik ő tőle azt kérdik vala: Hol vette vólna ő az ő Méltóságát? és a' Szőlő-mivesekről való Példabeszédet mondja nékiek.

I. 1-8. II. 9-18.

TANÚSÁGOK.

MEg-kell jegyzeni; Hogy mikor a' Fariseusok azt kérdék a' Jésustól: Honnan vette vólna ő az ő Méltóságát? Az UR látván, hogy ők ezt nem tanúl-

tanúlni kivánó tiſzta ſzívből kérdenék, hanem tsak éppen azért, hogy beſzédében ôtet meg-foghatnák, nem itélé illendônek erre a' Kérdésre meg-felelni.

Azonban, hogy meg-mutatná nékiek azt, hogy az ô tudatlanságok kéſz-akartva való és gonoſz indúlatból való vólna, és hogy könnyû vólna nékiek meg-esmérni, hogy az ô Méltósága az ISTENTÔL vólna. Azt kérdé tôlök: Hát a' Kereſztelô Jánosnak Kereſztsége Mennyből való vala-é, vagy Emberektôl? A' mellyre ôk ſemmit nem felelének, nem mervén meg-mondani az ô értelmeket.

A' Fariseusoknak ez a' hallgatások nyilván-valóvá téſzi vala az ô képmutatásokat és az ô gonoſzságokat, és azt bizonyitja vala, hogy ôk el-nem hitték vólna, akarmit mondott vólna nékiek JÉSUS.

Az ISTEN ſoha-is nem ſajnálja magát azokkal meg-esmértetni, a' kiknek igaz tiſzta ſzívek vagyon, és a' kik ſzeretik az Igazságot: De a' mi azokat illeti, a' kik tsak mind arra való ki-fogásokat keresnek, hogy azt meg-vessék; azokat az ô ſetétségekben, és gonoſzságokban hagyja, kivált mikor adott vólt nékiek elegendô eſzközöket az Igazságnak meg-esmérésére, és még-is annak nem engednek.

A' Szôlô-miveseknek példájában a' mi URunk hasonlatosság ſzerént mondott beſzédekkel azt akarja vala jelenteni:

1. Hogy a' 'Sidóknak Fô-emberei ôtet meg-fognák feſzíteni, a' miképen az ô Atyjaik régenten meg-ôlték vala a' Prófétákat.

2. Hogy ez ellent nem állván, ô fogna lenni az Anyaſzentegyháznak Fejévé és Királyjává, és leg-felsôbb Hatalommal fogna fel-ruháztatni.

3. Hogy a' 'Sidók el-fognának kevés idô múlva borittatni az ISTENnek itéleteivel, és meg-foſztatnának az ô ſzövetségétôl.

4. Hogy az Évangyéliom a' Pogányoknak tsudára méltó elômenetellel fogna prédikáltatni, és azoknak réſzek fogna lenni az ISTEN' ſzövetségének minden méltóságaiban.

Ez a' Példabeſzéd, melly-is Prófétziás vala, tôkélletesen meg-világosittaték az által a' Ditsôség által, a' mellyre a' JÉSUS Kriſtus fel-emelteték az ô Fel-támadása és Mennybe menetele után, Jérusálemnek el-puſztittatása által, a' 'Sidóknak

el-szélleſztetések által, és a' Pogányoknak el-hivattatások által.

Azonban pedig az, a' mi a' 'Sidókon esék, légyen minékünk példáúl, és hitesse-el egéſzen vélünk azt; Hogy a' Kereſztyének, a' kik meg-útálják az Istennek kegyelmét, és az Évangyéliomnak engedetlenek, nem maradnak bűntetetlenül, mivelhogy nem kevessebbé meg-vetik a' Jésus Kriſtust, mint a' 'Sidók meg-vetették vala hajdan.

XX. RÉSZ. 19-47. v.

A' Második Szakaſzſza ennek a' Réſznek négy Tzikkelyeket foglal magában. 1. *A JÉSUS Kriſtusnak az ő Feleletét az arránt ő-néki fel-tett Kérdésre: Illik-é Adót fizetni a' Tsáſzárnak?* 2. *Ugyan az ő Feleletét egy másik Kérdésre, a' mellyet a' Saddutzeusok tevének-fel néki a' Feltámadásról.* 3. *Az ő Kérdését, mellyet fel-tőn a' Fariseusoknak az arránt, hogy a' Messiás Dávid' Fiának neveztetik.* 4. *Egy Intést a' Fariseusoktól és Irástudóktól való óltalmazkodásra.*

I. 19-26. II. 27-40. III. 41-44. IV. 45-47.

TANÚSÁGOK.

A' Fariseusoknak, mikor azok URunktól azt kérdék: Szabad vólna-é Adót fizetni a' Tsáſzárnak? az vala az ő tzéljok, hogy őtet beſzédében meg-fognák. Arra való valamelly ſzínes okot keresnek vala, hogy őtet vádolhatnák, vagy azzal hogy ő ellensége a' Tsáſzárnak, ha azt mondaná hogy nem kellene Adót fizetni; vagy pedig azzal, hogy ő nem ſzeretné a' maga Nemzetségét, ha azt mondaná, hogy kellene fizetni.

De Jésus az ő mélységes Bőltsesége ſzerént eſzébe-vevé és el-távoztatá ezt a' hálót, azt mondván nékiek: Hogy adják-meg a' Tsáſzárnak a' mi a' Tsáſzáré, és az Istennek, a' mi az Istené.

Tanúljuk-meg mi innét azt; Hogy a' Jésus Kriſtus akarja, hogy meg-esmérjük a' Fejedelmeknek Hatalmokat, és hogy azoknak igazán meg-adjuk az engedelmességet és a' hűséget, a' mellyel tartozunk azoknak; és egyſzersmind hogy jó lelkiesmérettel el-járjunk azokban a' tiſzteinkben, a' mellyekre Isten arránt kőtelesek vagyunk.

2. Jésusnak ugyan azon Bőltseségét tapaſztalni abban-is, a' mi módon meg-felele a' Saddutzeusoknak, a' kik azt vélik vala, hogy őtet meg-foghatnák, egy Kérdést tévén-fel ő elei-

eleibe a' Fel-támadásról. Azt mondá nékiek: Hogy ez a' Kérdés hijában-való vólna; mivel a' Fel-támadás után a' meg-bóldogúltak halhatatlanok, és az Angyalokhoz hasonlatosak fognának lenni, és a' Házasságnak nem fogna többé helye lenni a' jövendő életben.

Ezután oſztán meg-próbálja nékiek azt, hogy a' Halottaknak fel-kellene támadniok, ezt mondván: Hogy az ISTEN világosan bizonyitotta magát Ábrahámnak, Isáknak, és Jákóbnak az ő ISTENeknek lenni; a' honnét következik, hogy tehát az ISTEN nem lehetvén a' hóltaknak ISTENE, ezek a' Szent Pátriárkák, valamint ſzinte mind azok-is, kik az ő Hiteknek követői, meg-vagynak még az ő Halálok után, és az ISTEN őket az utólsó napon fel-fogja támaſztani.

A' mi URunknak ez a' Beſzéde egéſzen el-hitetheti vélünk, hogy a' Halottak fel-fognak támadni; és tovább, arra indithat bennünket, hogy tiſzta és ſzent módon éljünk, a' végre, hogy légyünk azok közzül valók, a' kik, a' miképen a' Kristus mondja, méltóknak fognak itéltetni, hogy réſzek légyen a' jövendő Világban, és az Igazaknak fel-támadásában.

3. URunknak az a' Kérdése, a' mellyet fel-tőn az Irástudók' eleibe: Mi módon lehetne a' Messiás Dávidnak az ő Fia és Ura? Annak meg-mutatására való vala nékiek, hogy a' Messiás' ſzemélyének méltósága ſokkal nagyobb vólna, mint ſem ők gondolnák; és hogy noha ők legtudósabbaknak tartanák magokat a' régi Prófétziáknak megértésében: az ő tudatlanságok igen nagy vólna ebben a' tzikkelyben, valamint ſok másokban-is. Továbbá pedig nem magyarázá-meg ő Felsége ezt a' Kérdést, mivel az haſzontalan lett vólna, és ők éppen nem kivánnak vala tanittatni.

Ezenképen ſzokta az UR az ő tudatlanságokban hagyni azokat, a' kik abból ki-ſzabadúlni nem akarnak.

4. Utóljára, az a' mit URunk monda az Irástudók ellen és a' Fariseusok ellen, azt mutatja; Hogy a' telhetetlenség, a' kevélység és a' képmutatás ollyan bűnök, a' mellyeket az UR útál, és meg-kell magunkat óltalmaznunk azoktól, a' kikben azok találtatnak, és mi-magunknak-is el-kell nagy ſzorgalmatossággal

ugyan ezen tetemes vétkeket távoztatnunk.

XXI. RÉSZ.

Látni ebben a' Részben, 1. *A' JÉSUS Kriſtusnak itélet-tételét egy ſzegény Özvegy-Aſzſzonynak Adakozásáról.* 2. *Azt, a' mit beſzélle ő Felsége az ő Tanitványinak, a' Jérusálem' veſzedelmének, és e' Világ' végének jeleiről.* 3. *Elő-adja, minémű rettenetes fog lenni az a' veſzedelem. Utóljára inti az ő Tanitványit vigyázásra, imádkozásra, és mértékletességben való élésre, hogy hirtelen reájok ne jöjjön az ő el-jövetele.*

I. 1-4. II. 5-19. III. 20-33. IV. 34-38.

TANÚSÁGOK.

JÉSUS URunk a' mit monda ennek a' ſzegény Özvegy-Aſzſzonynak ditséretére, a' ki két kis fillérkét vete a' Pénztartó-ládába, a' hová ſzokták vala hányni a' magános ſzemélyek azt, a' mit akarnak vala a' Templomnak ſzükségére adni, az minket arra tanit; Hogy mind az, valamit az ember kegyes vagy ſzeretetbéli végekre ſzentel, kedves ISTENnek elötte, mikor kéſz akaratból adja azt; és hogy a' ſzegényeknek adakozások, mikor ők azt jó ſzívből tselekeſzik, tehetségek ſzerént, ſzinte ollyan jó néven vétetnek, mint a' Gazdagoké.

2. Meg-kell tudni, hogy valamit URunk meg-jövendölt vala, ſzólván azokról a' jelekről, a' mellyek meg-fognák előzni Jérusálemnek és a' Templomnak el-puſztittatását, azon módon és abban az időben meg-tellyesedék, a' mint ő meg-határozta vala.

Jövének-elő Hitetők, a' kik Messiásoknak nevezék magokat; Júdea' földe el-puſztittaték hadakozás, éhség és dögháſál által, a' 'Sidók támaſztának üldözéseket a' mi URunknak Tanitványi ellen; a' Rómaiak el-jövén meg-ſzállák Jérusálemet meg-vevék és el-rontáták Templomával együtt: Annak a' Városnak lakosai nagy ſzükségre jutának; fegyvernek éli miatt el-húllának, és ſzenvedék a' Hadakozásnak minden rettenetességeit; A' Népnek maradéki pedig ez egéſz Világon el-ſzélleſztetének, még moſt-is el-ſzélledésben vagynak, és Jérusálem ſoha fel-nem épült ebből a' puſztúlásból.

Végezetre, mind ezek a' dolgok meg-esének abban az időben, a' mellyet Jésus meg-mondott vala; tudni-illik mintegy negy-

negyven eſztendőkkel az ő halála után.

Ezek az illyen világos jövendölések, mellyek pontról pontra bé-tellyesedének, mind ez mai napiglan, ellene mondhatatlan módon bizonyítják azt; hogy Jésus Istentől botsáttatott vala, és az ő Tudománya valóságos igaz és mennyei Tudomány.

Ezen kivűl, ennek a' Népnek, mellyet az Isten annyira ſzeretett vala, és ennek a' Városnak, a' mellyben fel-állitotta vala az ő tiſzteletét, az ő el-puſztittatások támaſzſzon minden emberekben félelmet; és minthogy ezt a' veſzedelmet nem egyébnek lehet tulajdonítani, hanem annak a' bűnnek, a' mellyet a' 'Sidók tselekedtenek azzal hogy a' mi URunkat meg-vetették és meg-feſzítették: ez-is világosan meg-mutatja azt, hogy Jésus a' Messiás.

Azt-is meg-esmérhetjük innét: Mit kell azoknak a' Kereſztyéneknek magokra várni, a' kik az ő hitetlenségek és engedetlenségek által őtet megvetik.

3. Az, a' mit olvasunk ebben a' Réſzben inditson minket e' Világnak végéről és az utólsó Ítéletről való gondolkodásra; annak a' rettegésnek és kétségbeesésnek meg-gondolására, a' melly fog esni a' gonoſzokra, és arról az őrőmről való elmélkedésre, a' mellyel az Igazak tellyesek fognak lenni azon a' napon.

Utóljára: Arra tanit URunk bennűnket, hogy annak eſzközze, hogy az ő el-jövetele kéſzűletlenül ne találjon bennűnket: a' mértékletességben és vigyázásban való élés, és ſzűntelen való imádkozás.

Ezt ajánlja nékűnk a' Jésus Kriſtus ezekkel az igékkel, a' mellyek ennek az ő Beſzédének bé-rekeſztése: *Meg-óltalmazzátok magatokat, hogy valamikor meg-ne nehezedjenek a' ti ſzíveitek tobzódásnak, réſzegségnek, és e' világi ſzorgalmatosságoknak miatta, és nagy hirtelen reátok ne jöjjön a' nap. Vigyázzatok azért minden időben, kérvén, hogy méltókká tégyen ISTEN titeket, kik el-távaztathassátok mind ezeket, és meg-állhassatok az Embernek Fia előtt.*

XXII. RÉSZ. 1-38. ℣.

Kezdi itt Szent Lukáts a' JÉSUS Kriſtus' Szenvedésének Hiſtóriáját; és meg-irja, 1. *Júdásnak a' 'Sidókkal való meg-egyezését, a' végre, hogy*

nékiek URunkat kezekbe adná. 2. Mimódon evé-meg JÉSUS a' Húsvéti Bárányt, és szerzé a' Szent Vatsorát. 3. Az ő jövendólését a' Júdás által való el-árultatása felól. 4. A' mit szólla Ö Felsége az Apostoloknak, mikor azok arról vetekednének; Ki fogna lenni közzülök a' leg-nagyobb az ő URoknak Országában? 5. Meg-jövendóli Szent Péternek esetét és meg-téresét; és meg-jelenti Tanitványinak, hogy az ő Halálának az ideje el-jött volna, és ők-is nagy veszedelembe fognának forogni, és azért viselnének gondot magokról.

I. 1-7. II. 8-20. III. 21-23. IV. 24-30. V. 31-38.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsőben azt kell itt a' meg-gondolásra meg-jegyeznünk; hogy Judás el-szánná magában, hogy a' maga Mesterét kezekbe adja a' 'Sidóknak; és noha Jésus jelenti vala, nékie, hogy ő jól tudná az ő igyekezetét, még-is ez a' hitetlen Tanitvány azzal nem gondolván, véghez vivé a' maga feltételét.

Minthogy a' pénznek szerelme vivé Júdást illyen hitetlen tselekedetre: abból láthatjuk azt; hogy ez a' kívánság, mellyet az emberek nem tartanak igen veszedelmesnek, őket megvakitja és meg-keményiti, annyira, hogy a' leg-szörnyűbb vétkekre-is el-vetemedhetnek, és ellene-állanak mindennek valami őket attól el-vonhatná.

2. Hogy a' mi URunk megevé a' Husvéti Bárányt az ő Tanitványival együtt, és a' szent Vatsorának Sákramentomát rendelé: abból ezeket a' két dolgokat kell meg-gondolni:

Az elsőt ezt: Hogy ő Felsége mind életének végéig megtartá mind azt, valami a' 'Sidóknak Vallások által parantsoltatott vala, melly-is minket arra tanít; hogy az Isteni Rendelésekben soha tsak egyet-is meg-ne vessünk se el-ne múlassunk.

A' másodikat ezt: Hogy nagy tiszteletben tartozunk ezt a' szent Sákramentomot tartani, a' mellyet e' Világnak Idvezítője szerze akkor, hogy lenne az ő szenvedésének és halálának emlékeztető jegye; és abból kűlőnös áhitatossággal részesűljünk, valamennyiszer ahoz járúlunk.

3. Meg-kell jegyezni; hogy mivel az UR Jésus ezen az utólsó Vatsorán szóllott vala az Isten' Országának el-jöveteléről, ez, alkalmatosságot ada az ő Tanit-

Tanitványinak arról való kérdezkedésre: Kitsoda fogna ő kőzzűlők lenni a' leg-nagyobb ebben az Országban, a' mellyet ők ideig való világi Országnak lenni hiszsnek vala?

De az UR őket arra inté; hogy vetnének-ki elméjekből minden testi gondolatokat, a' mellyekkel vólnának a' Messiásnak Országa felől, és tanúlnának alázatosságnak indúlatit; azt igérvén azonban nékiek, hogy őket nagy ditsőségre fogná fel-emelni, ha ő hozzája mindenkor hivek lennének.

Ezek az alázatosságról, és e' Világ' ditsőségének meg-tagadásáról való Letzkék, mellyeket Jésus annyi sok izben eleikbe adott az ő Tanitványinak, minden Kereszstyéneket arra tanitanak; hogy nem szabad nékiek a' ditsőséget és a' nagyra betsűltetést keresniek; és hogy ők ollyan Mesternek Tanitványi lévén, a' ki merő alázatosság vólt nem kell azon gondolkozniok, hogy magokat mások' felibe magasztalhassák; egyébaránt pedig a' valóságos ditsőség, a' mellyre kell vágyniok, az, a' melly találtatik az alázatosságban, és a' melly tartatik az Istennek Országában azoknak számokra, a' kik kőveténdik a' Jésus Kristust, és az ő hozzá való engedelmességben meg-maradnak azoknak a' próbáknak kőzepette-is, a' mellyekben forogniok kelletik.

Ugyan ekkor előre meg-inté a' mi URunk Szent Pétert az ő esete felől; de egyszersmind azzal-is biztatá, hogy ő kőnyőrgőtt vólna ő érette, hogy el-ne fogyjon az ő Hite.

Ennek az Apostolnak az ő bűne és meg-térése meg-erősíték ennek a' Jővendőlésnek és Igéretnek igaz vóltát.

Mi felette igen erőtelenek vagyunk; Leg-gyakrabban épen nem esmérjűk magunkat; és leg-inkább az vakit-meg és ejtel bennűnket, hogy magunk felől nagyot álitunk; meg-tart pedig és fel-emel a' magunkba való nem bizakodás és az URnak kegyelme.

Annakokáért ezért a' kegyelemért esedezzűnk buzgósággal és alázatossággal, és kérjűk ő Felségét, ne hagyjon bennűnket a' mi tulajdon erőtlenségűnknek, és hogy erősítsen-meg a' Hitben, úgy hogy soha el-ne fogyjon.

XXII. RÉSZ.

XXII. RÉSZ. 39-71. v.

A' JÉSUS Kriſtus a' Kertben ſzenved. 2. Meg-fogattatik Júdás által. 3. Szent Péter ótet meg-tagadja, és azután meg-ſiratja a' maga esetét. 4. JÉSUS Halálra ſententziáztatik a' 'Sidóknak Tanátsokban.

I 39-46. II. 47-54. III. 55-62. IV. 63-71.

TANÚSÁGOK.

ABban, a' mit Szent Lukáts ír Jésusnak a' Kertben való ſzenvedéseirôl, meg-jegyezhetjük, a' mi URunknak ſzomorkodását, az ô imádkozását, és magának az ISTEN' akaratjára ajánlását.

Az ô ſzomorkodása meg-mutatja azt; hogy ô alájok vólt vettetve a' mi Terméſzetünknek minden erôtlenségeinek; rettentette ôtet annak a' Halálnak ſzemlélése, a' mellyet mindjárt ſzenvedendô vala az embereknek bûneikért; sôt ſzûksége vala Angyal által való erôsíttetésre-is: De ez az ô belsô tusakodása egéſzen bûn nélkûl való vala; azért-is nem kell azt gondolni, mintha a' Kriſtus a' gonoſzoknak az ô bûntetésekhez hasonlókat ſzenvedett vólna, vagy mintha az ISTEN ôtet gyûlôlte vólna.

Az ô imádkozása arra tanít bennünket; hogy a' mi vigaſztalásunkat és meg-erôsíttetésünket az ISTENhez való folyamodásban keressük, mikor ſzorongattatásban vagyunk:

És az ô Atyjának akaratján való meg-nyúgovása arra tanít; hogy botsássuk alája magunkat minden dolgokban még a' legnehezebbekben-is, annak a' mit tetſzik a' Felséges ISTENnek velünk tselekedni.

Továbbá pedig, minekutánna az UR Jésus illyen el-hagyattatásnak állapotján ment által: ſoha nem kell nékünk elvetnünk bizodalmunkat a' mi ſzenvedéseinkben, tsak hogy mint ô egéſzen az ISTENre bízzuk magunkat.

2. A' mi URunknak meg-fogattatásának a' módja azt mutatja; hogy noha ô jól tudta Júdásnak ſzándékát, és el-távoztathatta vólna a' Halált: még-is kezekbe adá ô maga magát a' 'Sidóknak; mivelhogy kéſz vala meg-halni az ô Atyjának akaratjának bé-tellyesítésére.

3. Szent Péternek az ô tselekedete, midôn a' Fô Papnak ſzolgáját meg-vágá fegyverrel, bizonyitja ennek az Apoſtolnak nagy indulatját az ô Meſterénél hez;

hez; De ez a' tselekedet ſzármazik vala maga gondolatlan buzgóságból, és boſzſzú-állásnak kivánásából; minekokáért meg-is feddé azért ötet a' mi URunk.

A' boſzſzú-állás és az erőſzaktétel nem tetſzenek az UR Jésusnak, és illetlenek az ő Tanitványihoz; azért hát el-távoztassuk; és kövessük mindenkor a' mi URunknak az ő nagy ſzelidségét, a' ki meg-büntethetvén az ötet meg-fogókat, nem bántá azokat; sőt még megbizonyitá hozzájok való jóságát, mint ſzintén hatalmát-is meg-gyógyitván azt, a' kit ſzent Péter meg-ſebesített vala.

4. Látjuk itten azt; hogy ſzent Péter, a' ki olly nagy buzgóságot bizonyított vala a' Jésus Kriſtushoz, meg-tagadá ötet három ízben, a' Haláltól való félelem által meg-tántorittatván.

Ennek az Apoſtolnak az ő esete meg-mutatja; hogy a' mi állhatatlanságunk nagy, és hogy a' kiſértetek minket könnyen meg-ejthetnek, mikor nem élünk vigyázással, és az imádkozással, azoknak el-távoztatására. Mindazonáltal, ez az Apoſtol fel-kele az ő esetéből; midőn ellenben a' Judás kétségbeesék.

Könnyebb meg-jobbúlni az ollyan vétkekből, a' mellyekbe az ember véletlenül való el-tántorittatás által esik, mint ſem azokból, a' mellyeket valaki elſzánt ſzándékból tselekeſzik.

Utóljára, azokból, a' mitsoda dolgok esének, mikor a' mi URunk a' Sidóknak Tanátsi Gyülések eleibe állittatott vala, láthatjuk; hogy ő nem itéltetett halálra valamelly gonoſz tselekedetéért, hanem ő egéſzen ártatlan vala; mivelhogy az ő megſententziáztatása tsak épen ezen vala fundáltatott, hogy megvallá azt, hogy ő az Istennek Fia vólna. Vallást tett mindazonáltal erről, és alája vetémagát annak az ollyan igazságtalan ſententziának.

Melly dologban-is ollyan bizonyságunk vagyon nékünk az ő ſzeretete felől, a' mellynél erősebbet nem adhatott vólna; és a' buzgóságnak, és békességestűrésnek ollyan példája, a' mellyet mindenkor ſzemeink előtt kell-tartanunk.

XXIII. RÉSZ. 1-25. v.

A' JÉSUS Kriſtus Pilátusnak eleibe állittatik, és ott vádoltatik;

annakutánna pedig Héródesnek eleibe vitetik; mindenik ártatlannak mondja ótet. Pilátus igyekezik el-ereſzteni: De végre a' 'Sidók' Fő Embereinek ősztönözések által meg-győzettetvén, Halálra ſententziázza ótet.

I. 1-13. II. 14-15.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsőben-is láthatni itten a' 'Sidóknak Előljáróinak igazságtalanságokat és gyűlőlségeket, a' kik minekutánna halálra ítélték vólna URunkat, hamissan ótet azzal vádolák Pilátus előtt, hogy a' Népet felháborítani és magát Királyjá tenni akarta vólna; és ótet halálra kivánák, ſemmit azzal nem gondolván, valamit Pilátus mond vala nékiek az ő le-tsendesítésekre; annyira, hogy inkább ſzerették, hogy egy gyilkos és támadást inditó ember tartatnék-meg életben, mint ſem a' Jésus Kriſtus.

2. Az Isten meg-engedé, hogy Pilátus Héródeshez küldené Jésust, a' végre, hogy URunknak ártatlansága annál jobban meg-esmértetnék; ez a' Király ſemmit ő benne nem találván, a' mi halált érdemlett vólna.

3. A' Jésus Kriſtus Héródesnek előtte állván, ſemmit nékie nem ſzólla, és ſemmit nem felele; azért, mert azok a' kérdések, a' mellyeket ez a' Király néki fel-téſzen vala, éppen nem tanúlni kivánó ſzándékból, hanem tsak hijában való nyúghatatlanságból, és annak kivánásából ſzármaztanak vala, hogy a' mi URunknak valamelly tsudatételét láthatná.

Az Isten meg-esmérteti magát azokkal, a' kik igaz lélekkel keresik az igazságot; de azokat, a' kik tsak újságon való kapdosásból, és gonoſz indúlatból tudakozódnak az igazság felől, az ő vakságokban hagyja.

Negyedſzer, és mindenek felett, jól meg-kell gondolnunk a' Pilátus' igazságtalanságát: Bizonyos vala ő lelki-esméretében arról, hogy Jésus hamisan vádoltatnék; kivánja vala ótet elbotsátani; el-is botsáthatja vala; de nem bátorkodék azt meglelkedni, és valamelly kevés ideig való ellenkezés után, halálra kárhoztatá ótet a' 'Sidóknak kedvekért.

Igy ſzokták viselni magokat a' hamis Itélő-Birák, és kőzönségesen mindenek, valakik az ő lelki-esméretek ellen vétkeznek, inkább néznek az emberekre, a' világi tekintetre, a' haſzonra és

ra és a' betsületre, mint sem arra, a' mit az ISTEN, az Igazság és a' Lelki-esméret kivánnak.

Meg-mutatja ez a' példa; hogy semmit nem ér lenni jó indúlatunknak, és valamelly kivánságunknak a' mi kötelességünknek tselekedésére; sőt még, a' kísérteteknek egy ideig ellenek állani-is haszontalan lenne, ha meg-hagyjuk osztán azoktól győzettetni magunkat; ellenben, annál nagyobb ollyankor a' mi bűnünk; és annakokáért, minden alkalmatosságokban tsak egyedűl a' Lelki-esmérettől kell tanátsot kérdeni, és követni azt, mit az nékünk diktál; úgy hogy, semmi ösztönözés sem inditó ok ne lehessen ollyan, a' melly abban bennünket megakadályoztatna.

XXIII. RÉSZ. 26-56. v.

Elő-beszélli Szent Lukáts, 1. Azokat a' dolgokat, a' mellyek esének akkor, mikor JÉSUS ki-vitetteték a' Halálra, és az alatt míg a' Kereszten függ vala, és az ő Halálát. 2. Az akkor történt Tsudákat. 3. Az ő El-temettetését.

I. 26-46. II. 47-49. III. 50-56.

TANÚSÁGOK.

KRistus URunk' szenvedésének külömbb-külömbb részeiben, a' mellyeket Szent Lukáts itt elő-beszéll, imé ezeket kell a' Tanúságra meg-gondolnunk:

1. Abban a' mit monda Jésus a' Jérusálembéli Aszszonyoknak, kik az ő Halálát siratják vala, láthatjuk; hogy még abban az időben-is, a' mellyben ő halálos bűntetésre ki-vitetik vala, és őtet ollyan igazságtalanúl meg-ölik vala-is, jobban meg-illetődik vala ő Felsége a' 'Sidókra borúlandó veszedelmeken, mint sem azon, a' mit ő-maga szenved vala.

Ez a' szelidségnek és békeséges-tűrésnek igen szívre hatható példája, melly tökélletesen el-hitetheti velünk a' Jésus Kristusnak tökélletes szeretetét; és kötelez arra, hogy meg-botsássunk azoknak, a' kik igazságtalanúl bánnak velünk; és még jobban szánakozzunk másokon, mint a' magunk állapotján.

2. Ugyan ezen indúlatot támaszsza bennünk az a' Könyörgés, a' mellyet monda Jésus, mikor épen meg-feszíttetik vala: *Atyám botsásd-meg nékiek, mert nem tudják mit tselekesznek.*

A' harmadik dolog, a' melly méltó minden figyelmetességünkre, ez, a' mit ír Szent Lukáts azokról a' két Gonosz-

tévőkről, a' kik meg-feszíttetek vala Jésussal együtt. Az egyikében ezeknek látjuk annak mutató példáját, mennyire mehetnek az emberek az istentelenségben, a' gonoszságban és a' meg-keményedésben: De a' másikban a' ki az ő társát megdorgálá, és kőnyőrge a' Jésus Krisztusnak, mint ő Idvezitőjének és Királlyának, noha őtet Keresztfán függeni látná, álmélkodásra méltó Hitet, szép megtérést, és nagy alázatosságot tapasztalunk.

Az az Igéret a' mellyet tőn URunk nékie: *Ma velem lészesz a' Paraditsomban*, emlékezetes példája az Istennek a' meg-térő bűnősökhőz való irgalmasságának. Nem kell mindazáltal viszsza-élni ezzel a' példával, azt képzelvén, hogy az Idvességnek kára nélkül el-lehet a' megtérést egészen az életnek végére halasztani.

Ez az Igéret arról-is bizonyosokká tészen minket; hogy azok, a' kik az Istennek kegyelmében halnak-meg: bóldogságnak állapotjában vagynak az ő halálok után mindjárást.

4. A' Jésus' halála és el-temettetése felől úgy kell gondolkodnunk; hogy az leg-alsó grádits vala az ő meg-alázódásának, és azzal tétetett tőkéllettessé az ő Áldozatja, mellyet Istennek bé-mutata a' mi bűneinknek el-törléséért.

És igy abban a' mi Hitünknek és bizodalmunknak fundamentomát és hathatós inditó okokat találhatunk arra; hogy ne féljünk a' Haláltól.

Utóljára, a' kűlőmbb-kűlőmbbféle Tsudák, a' mellyek esének, mikor a' mi URunk meg-feszítteték és meg-hala, annak meg-mutatására valók valának, hogy ő vólna valósággal az Istennek Fia; a' minthogy ez-is vala azoknak a' gyűmőltsők a' Századosban, a' ki a' Keresztfát őrizi vala, a' Népben, melly e' dolognak látására jelen vala, és nevezetesen azokban a' Személyekben, a' kik Jésust életében szerették vala.

De az még világosabban kitetszék akkor, mikor ő fel-támada az ő Halála után harmad napon.

XXIV. RÉSZ.

JÉSUS fel-támadván, Angyalok adják azt hírré az ő Koporsójához ki-ment némelly Aszszonyoknak; annakutánna ő-magát meg-mutatja az ő Tanitványi közzül kettőnek, a' kik

kik Emmausba mennek vala; és végezetre; a' többi Apoſtoloknak-is. Elvégezi Szent Lukáts a' maga Évangyéliomát, a' mi URunknak az ő Tanitványihoz való leg-utólsó Parantsolatját irván-meg, és az ő Mennybe menetelét.

I. 1-12. II. 13-35. III. 36-43. IV. 44-53.

TANÚSÁGOK.

SZent Lukáts minket ebben a' Réſzben az aránt tudósít; hogy Jésus fel-támadván, az ő Fel-támadása Angyalok által hirdetteték az ő Koporsójához kiment Aſzſzonyi-állatoknak; és annakutánna ő-magát meg-mutatta két Tanitványinak; és végre oſztán mind az Apoſtoloknak, a' kik egéſzen bizonyosokká tévék magokat az ő Fel-támadása felől, ő-véle beſzélvén, az ő Teſtét meg-tapogatván, és őtet látván enni az ő jelen-létekben.

A' mi URunknak ezek a' kűlőmbb-kűlőmbb rendbéli megjelenései meg-erősítik azt; hogy ő fel-támadott, és erősíthetik hathatósan a' mi Hitűnket és Reménységűnket, mellyek mind ezen a' Fel-támadáson fundáltattanak.

Jésusnak az Emmausba menő két Tanitványokkal való beſzélgetése-is méltó itt a' megjegyzésre: Abban láthatjuk, hogy jóllehet azoknak a' Tanitványoknak ſzívekben az ő Meſtereknek kedves emlékezete fenn-tartatik vala, és még valamelly reménységek-is vala az ő Fel-támadása, felől: még-is azt nem hiſzik vala; melly-is azt bizonyitja, hogy ők ezt a' Fel-támadást nem másképen hitték-el, hanem bizonyos fundamentomokon, és a' felől tőkélletesen való meg-győzettetések után.

Más réſzről meg-jegyeztetik, hogy Jésus őket oktatá az ő Halálának és Fel-támadásának Titka felől; magyarázván nékiek a' Prófétziákat, a' mellyek arról ſzóllottanak vala.

Ez minket inditson a' Prófétáknak jővendőléseiknek olvasására, és azokról való elmélkedésre, mivelhogy azokban találunk ollyan alkalmatos jővendőléseket, a' mi Hitűnknek erősítésére; és kivált azért; hogy a' bé-tellyesedés ollyan derekasan meg-világositotta és igazaknak lenni meg-mutatta ezeket a' Prófétziákat.

A' Jésus Kriſtusnak az ő-Tanitványihoz tett utólsó Paran-

tsolatiban, vagyon előttünk az Évangyéliomnak rővid Summája, melly-is ez.: Hogy Jésus Meg-hólt, Fel-támadott; és hogy az egéſz Világra el-küldötte az ő Apoſtolit a' végre, hogy hirdetnék mindenütt a' bűnöknek botsánatját, és intenék az embereket a' Meg-térésre.

Utóljára, a' mi URunknak a' Mennybe Fel-menetele hitesseel egéſzen azt velünk, hogy ő az ISTEN' Fia, és a' miképen az Apoſtolok, mikor láták őtet az Égbe fel-menni, imádák őtet, és onnét viſzſza-térének Jérusálembe nagy örömmel tellyesek lévén, és az ISTENT áldván: Ugy mi-is tartozunk imádni a' Jésus Kriſtust, mint mi ISTENünket és URunkat; ő-néki engedelmeskedni, és ſzüntelen örvendezni; meg-gondolván a' Ditsőséget, a' mellyre ő felemeltetett az Atyának jobbján, és jó reménységgel lévén, hogy jövendőben mi-is oda fel-vitetetünk.

SZENT JÁNOS
irása ſzerént való
ÉVANGYÉLIOM.

Ez az Évangyéliom a' többi Évangyéliomok után ſok idővel iratott Szent János által, mintegy hatvan Eſztendőkkel, a' mint tartják, a' JÉSUS Kriſtusnak Mennybe menetele után. A' mi URunknak ſok ollyan Beſzédeit, és az ő Életéről, Szenvedéséről és Fel-támadásáról ſok ollyan meg-jegyzésre méltó különös állapotokat találni itten, a' mellyeket a' többi három Évangyéliſták nem irtanak-meg.

I. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek vagynak három Tzikkelyei: 1. *Azt tanitja Szent János, hogy a' JÉSUS Kriſtus ISTEN, de Emberré lett, és jött a' Világra, hogy az embereket idvezítse és ISTEN' fijaivá tegye mind azokat valakik ő benne hinnének.* 2. *Elő-adja azt a' Bizonyságot, a' mellyet tett Kereſztelő János a' mi URunk felől, meg-esmértetvén a' Sidókkal a' JÉSUS ſzemélyének méltóságát, és az*

és az ő szolgálatjának természetét. 3. Meg-esmérteti magát JÉSUS Andrással, Péterrel, Fileppel, és Natánaellel.

I. 1-19. II. 20-36. III. 37-51.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Részнek az első Tzikkelye tanit minket a' Kristus Jésus Személyének végetlen nagy méltóságáról, és az ő e' Világra való jövetelének tzéljáról.

A' mi az ő Személyét illeti: Szent János minket az aránt igy tudósit; hogy a' Jésus Kristus, ki itten *Igének* neveztetik, ISTEN; *Ez az Ige Testé lett;* az az: Jésus Emberré lett, és magára felvette a' mi természetünket; és igy, a' Keresztyén Hitnek legfontosabb Ágazatainak az egyike, hinni azt, hogy a' Jésus Kristus ISTEN és Ember együtt.

És az ő Személyének Istensége, hitesse-el vélünk az ő Tudományának Isteni vóltát és esmértesse-meg vélünk, mennyire szeretett az ISTEN minket, hogy a' maga tulajdon Fiát adta nékünk, hogy minket megváltana.

2. Olvassuk itten, hogy az a' tzél, a' mellyért jött a' Jésus Kristus e' Világra, ez vólt, hogy ő lenne e' Világnak Világossága, ki az embereket meg-világosítaná az ISTENnek esmérétével; és a' kik igazán hinnének ő benne és őtet bé-vennék, azoknak adna just és méltóságot ISTEN' Fiává lételre.

Ebből által-láthatjuk, melly nagy az Évangyéliomnak drágalátos vólta, minémű ditsőségesek a' mi Privilégyiumaink; és miképen kőteleztetünk Hittel és őrömmel bé-venni ezt az idvességes Tudományt, melly hirdettetett az ISTENnek egyetlen-egy Fia által; és meg-mutatni a' mi engedelmességünk által azt, hogy mi azoknak számok közzül valók vagyunk, a' kiknek részek vagyon e' mennyei fogadott Fiúságban.

3. Arra tanit Szent János, hogy az ISTEN Keresztelő Jánost küldé a' végre, hogy a' Jésus Kristust meg-esmértetné a' 'Sidókkal, és őket arra el-készítené, hogy őtet nem valamelly e' világi Királynak, hanem ollyan lelki Királynak tartanák, és ollyan Idvezítőnek, a' ki az ő bűneiket el-fogná törleni, és reájok ki fogná bőven tölteni az ISTEN Lelkének drága ajándékait.

Ezen tzéllal mondja vala Keresz-

reſztelő János ezeket: Hogy Jésus vólna az Istennek Báránnya, ki el-venné e' Világnak bűneit, és hogy ő Szent Lélekkel fogna kereſztelni.

A' Bűnőknek botsánatja és a' Szent Léleknek minket újjá-ſzülő és meg-ſzentelő ereje tehát azok a' kiváltképen való két kegyelmek, a' mellyeket az UR Jésus nékűnk ſzerzett, és a' mellyeket mi-is kivánni tartozunk.

4. Szűkséges figyelmeznűnk arra az alázatosságra, buzgóságra és hívségre, a' mellyeket Kereſztelő János ki-mutata; világosan meg-mondván, hogy ő nem vólna a' Messiás, hanem annak tsak Előljáró Követe vólna, és ő-magát a' Jésus Kriſtushoz képest ollyan mélységesen meg-alázván.

Ekképen tartozunk mi-is magunk felől alázatos értelemben lenni, nem keresni ſoha-is a' magunk tulajdon ditsőségét, hanem egyedűl tsak a' mi URunkét keresni, és ki-ki a' maga hivatalában és tellyes tehetsége ſzerént abban munkálódni, hogy az emberek őtet meg-esmérjék, és ő hozzája vezéreltessenek.

5. A' Jésus Kriſtus az ő Tanitói tiſztibe bé-állván, mindjárt válaſzta magának Tanitványokat, mert ő azok által akará annakutánna való időben az Évangyéliomot hirdettetni, és a' maga Életéről, Tudományáról, Tsudatételeiről, Haláláról és Fel-támadásáról bizonyságot tétettetni.

A' minémű nagy őrőmők vala ezeknek az első Apoſtoloknak azon, hogy a' Messiást megtalálák, és a' minémű ſerénységgel őtet kőveték, azt mutatja nékűnk; hogy a' mi leg-nagyobb bóldogságunk a' Jésus Kriſtust esmérni, és ő hozzája ragaſzkodni.

Az URnak ez a' ditséret tétele Natánael felől; hogy ő *igaz Izraélita vólna, a' kiben nem vólna tsalárdság*, minket arra tanit: Hogy a' Jésus Kriſtus tőkéllettesen jól esmér minden embereket; és hogy az a' tulajdonság, a' mellyre ő néz kiváltképen, és a' mellyet az ő Tanitványaitól kiván: a' ſzívnek egyűgyűsége és az igaz lelkűség, a' ſzínmutatástól való tellyes idegenység, és az igazságnak és kegyességnek valóságos ſzeretete.

II. RÉSZ.

JÉSUS a' Vizet Borrá változtatja a' Kánabéli Menyegzőben. Annakutánna mégyen Jérusálembe, és ki-hajt-

ki-hajtja a' Templomból azokat, a' kik azt meg-fertéztetik vala, és abban a' Városban egynéhány Tsudákat tészen, Húsvétnek Innepében.

I. 1-11. II. 12-25.

TANÚSÁGOK.

A' Melly Tsudát tőn Jésus a' Kánabéli Menyegzőben, a' Vizet borrá változtatván: az aránt ez a' meg-jegyzésre méltó; hogy ez vala az ő leg-első Tsudatétele, és ez által kezdé nyilván meg-mutatni az ő Isteni Hatalmát és Hivatalát, az ő Anyjának a' Szent Szűznek, az ő Tanitványinak és sok más Személyeknek jelenlétekben; mellyből-is az lőn, hogy az ő híre neve el-terjede egész Galileában, és az ő Tantványi hivének ő benne.

2. Ugyan ezen okokra nézve lőn az-is, hogy ő Jérusálembe fel-menvén, ki-hajtá a' Templomnak Tornátzából azokat, a' kik ottan árúlnak és vesznek vala; mellyet tselekedék ő Felsége még azután mintegy három esztendővel-is, halála előtt egy kevéssel.

Illyen módon viselvén magát a' Jésus Kristus a' Templomban, mellyet az ő Atyjának Házának nevez vala, akará mindjárt az ő szolgálatjának kezdetében jeleit adni az ő Isteni Méltóságának, valamint az ő nagy buzgóságának-is; mellyet megesmérének az Apostolok, ő reá szabván ezeket az Igéket: *A' te Házadhoz való buzgó szerelem megemészte engemet.* 'Sólt. LXIX. v. 10.

Innét, mi azt tanúljuk-meg; egy részről: Hogy igaz buzgósággal tartozunk viseltetni az ISTENnek ditsőségéhez, és megtiltani mind azt, valami azzal ellenkező; más részről pedig: Nagy tiszteletben kell tartanunk az Isteni szolgálatra rendeltetett Helyeket; és kőzőnségesen szóllván, mind azt valami a' Vallásra tartozik.

3. Meg-kell jegyezni; hogy a' 'Sidók jelt kivánván a' Jésus Kristustól az ő Méltóságáról, nékiek ezt mondá: *Rontsátok-el e' Templomot, és harmad napra fel-épitem azt.*

Azt akarja vala ezzel mondani: Hogy a' leg-ditsőségesebb bizonyság, a' mellyel ő azt megfogná mutatni, hogy ő az ISTENtől vette vólna az ő Méltóságát, az fogna lenni, hogy ő harmad napra fel-fogna támadni; de ezt példás és homályos szókkal mondá, azért mert nem vala még illendő, hogy világo-

san ſzóllana az ő Halálárol és Fel-támadásáról.

Az utólsó dolog, a' mellyet elő-ád itten Szent János, az; hogy kűlőmbb-kűlőmbbféle ſzemélyek hivének a' Jésus Kriſtusban, az ő Tsudatételeit látván: De ő *nem bizza vala magát azokra; mivelhogy mindeneket jól esmérne, és jól tudná, mitsoda vólna az emberben.*

Jól meg-kell ezt a' mondást jegyezni; és ebből ezt az Oktatást hozni-ki; hogy a' Jésus Kriſtus az embereknek ſzívekben meg-fordúló minden dolgokat jól tud; és nem tartja mind azokat ő igaz Tanítványinak, a' kik magokat azoknak nevezik; Azért-is hát meg-ſe gondoljuk, hogy kedveltessűnk ő tőle; hanem ha azt, hogy ő benne hiſzűnk, ſzínmutatás nélkűl valljuk, és meg-mutatjuk annak igaz vóltát a' mi engedelmességűnk által.

III. RÉSZ.

Szent János meg-írja a' JÉSUS Kriſtusnak Nikodémussal való Beſzélgetését a' mellyben Ő Felsége másodſzori és vizből való ſzűletésnek hasonlatossága alatt azt mutatja-meg, hogy a' végre, hogy az ember ő Tanitványa lehessen és az ISTENnek Országába bé-mehessen, belsőképen meg-kell újíttatni és ſzenteltetni a' Szent Lélek által. 2. Annakutánna példázó módon, a' maga Halálárol ſzóll, oktatja ótet az ő e' Világra való jövetelének tzéljára, és meg-mutatja, mitsoda az embereknek az ő hibetetlenségeknek és veſzedelmeknek az oka. 3. Kereſztelő János a' maga Tanitványitól meg-értvén, hogy nagy ſzámú Emberek követnék a' mi URunkat, azon nagy órómét bizonyitja; és világosan ki-jelenti, hogy JÉSUS ő nálánál méltóságossabb vólna, ISTENnek a' Fia vólna, és tsak azok idvezűlhetnének, a' kik ő benne hinnének.

I. 1-13. II. 14-21. III. 22-36.

TANÚSÁGOK.

NIkodémussal való beſzélgetése a' Jésus Kriſtusnak minket ezekre tanít:

1. Hogy a' teſti emberek bé-nem mehetnek az ISTENnek Országába, hanem, hogy abba bé-vétettessűnk, új emberekké kell lennűnk, és ollyan értelműnknek és indúlatinknak lenni, a' mellyek az Igazságnak esmérétere és a' mennyei dolgoknak kérésére hajtsanak bennűnket.

2. Hogy nem másként, hanem tsak az ISTENnek Lelke által lehet ekképen újonnon ſzűlettetnűnk; melly-is minket arra kő-

ra kŏtelez, hogy meg-ſzűnés nélkűl és buzgóságosan kérjűk a' Szent Léleknek ezt a' kegyelmét, és jól éljűnk véle, mikor az ISTEN azt nékűnk meg-adja.

3. A' JÉSUS Kriſtus itten elől-adja az Évangyéliomnak rővid Summáját, ezt mondván: *Ugy ſzerette az ISTEN e' Világot, hogy az ő egyetlenegy-ſzűlőtt Fiát adná, hogy minden, valaki hiſzen ő benne, el-ne veſzſzen, hanem ők élet et végyen.* Ezek az Igék, és a' mellyeket JÉSUS ezek után mond, világosan meg-mutatják, hogy az ISTENnek az emberekhez való ſzeretetének minden jelei kőzőtt ez a' leg-nagyobb, hogy a' maga Fiát ajándékozta nékiek; arra tanitanak bennűnket: Hogy a' JÉSUS Kriſtusban való Hit egyetlen-egy eſzkőze az Idvességnek; és ha vagynak ollyan ſzemélyek, a' kik nem hiſznek, és a' kik meg-vetik az Évangyéliomnak világát; onnét vagyon, mert a' bűnt ſzeretik, és a' gonoſz kivánságok által egéſzen meg-veſztegettetet ſzívek vagyon; De a' kik ſzeretik a' kegyességet, azok minden bizonnyal kedvellik a' mi URunknak Tudományát.

Az ISTEN' Fiának ebből a' Beſzédéből által-láthatni, melly igen ſzűkséges dolog embernek a' maga gonoſz indúlatit meg-tagadni, és ſzívét meg-tiſztítani az igazságnak és a' kegyességnek tiſzta ſzeretete által.

Az a' Bizonyság, a' mellyet URunk felől tőn Kereſztelő János, mindenek előtt világosan ki-mondván, hogy JÉSUS nagyobb vólna ő nálánál, és azon való őrőme, hogy hallja vala, hogy a' JÉSUSnak ditsősége kezdene terjedni: bizonyságai a' Messiásnak ezen előtte-járó Kővetének az ő mélységes alázatosságának és nagy buzgóságának.

Mi-is ezenképen tartozunk mindenkoron bizonyságot tenni az igazságról, és keresni nem a' magunk tulajdon ditsőségét, hanem a' mi URunkét; úgy hogy az ő Orſzágának terjedése és az embereknek idvességek légyen a' mi kivánságinknak fő tzélja, és azon légyen leg-nagyobb őrőmünk.

Kereſztelő JÁNOSnak ezen mondásai tovább arra tanitanak minket, hogy a' JÉSUS Kriſtus az ISTENnek Fia lévén, és az ő Atyjától határ nélkűl való hatalmat vévén, nem másképen, hanem tsak a' Hit által és az ő Tudományához való igaz engedelmesség által lehet az idvesség-

get meg-nyerni, és azok, a' kik Ő-néki nem engedelmeskednek, a' kárhozatban és a' halálban maradnak.

Ez adatik-elől ennek a' Réfznek utólsó versében ezekkel a' fzókkal, a' mellyek a' Kereſztyéni Tudománynak a' velejét magokban foglalják: *A' ki hiſzen a' Fiúban, vagyon annak órök élete; a' ki pedig nem hiſzen a' Fiúnak, nem látja az életet; hanem az ISTENnek haragja marad rajta.*

IV. RÉSZ.

JÉSUS URunk Júdeából Galileába menvén Samarián által, beſzélget egy Samaritána Aſzſzonnyal, azzal meg-esmérteti ó-magát, és az az Aſzſzony hiſzen ó benne, nem kúlömben több Samaritánusok-is. Azután Galileába érkezvén, ottan meggyógyitja egy Fő-embernek a' Fiját.

Hogy ezt a' Részt meg-érthessük, meg-kell tudni, hogy a' Samaritánusok az ó eredetekre nézve réſz ſzerént Izraeliták, réſz ſzerént pedig Pogányok vóltanak: az igaz ISTENt a' Garizim' Hegyén épittetett Templomban imádják vala, de a' Jérusálemi Templomba nem járnak vala, ſem az ISTENtől parantsoltatott módon ó-néki ott nem ſzolgálnak vala, melly miatt-is igen nagy ellenkezés vala ó kózttók és a' 'Sidók kózt.

I. 1-42. II. 43-54.

TANÚSÁGOK.

ITt elősfzőr azt kell meg-gondolnunk; hogy a' Jésus Kristus, az ő jóvólta és bőltsesége ſzerént; egyűtt lévén egy Kútnál valamelly Samaritána Aſzſzonnyal, ezt a' jó alkalmatosságot arra fordità, hogy ezt az Aſzſzonyt oktatná és az ő esméretére hozná; beſzéllvén annak Magáról és az ő Tudományáról Víznek hosonlatossága alatt.

A' miképen a' mi URunk beſzélle azzal az Aſzſzonnyal erről a' lelki Vízről, és annak idvességes haſznáiról, abból azt tanúlhatjuk; hogy az UR Jésus Kriſtusnak és az ő kegyelmének esmérete a' leg-drágalátosabb ajándék, a' mellyet az ISTEN valaha adott az embereknek; és azt kell leg-forróbb buzgósággal kivánnunk.

2. Az a' mit monda URunk a' Samaritánának, minket arra tanit; hogy az ISTENnek kegyelme és az ő ſzővetsége nints többé valamelly kűlőnős Néphez vagy helyhez kőttetve, a' miképen a' Samaritánusok és a' 'Sidók azt állitják vala: Hanem minden embereknek kűlőmbbség nélkűl lehet azokban részek.

A' Harmadik Tanúság, a' mellyet

lyet URunknak ezen beſzéde nékünk ád, ez; hogy az igaz tiſztelet, a' mellyet az ISTEN kiván, nem ez a' tsak külsö és tapaſztalható tiſztelet, hanem a' ſzívvel való tiſztelet; és *mintha hogy az ISTEN Lélek, azt akarja, hogy ötet Lélekben és Igazságban imádjuk.*

4. URunkat az ö Tanitványi kérvén, hogy enne: azt felelé azoknak; hogy az *ö eledele az vólna, hogy az ö Atyjának akaratját tselekedje*; és hogy ök-is arra tartoznának magokat kéſzíteni, hogy mint ö, az embereknek meg-téritésében munkálódjanak; a' mellyet-is akara nékiek elméjekre adni, a' közel lévö Aratásnak példájában.

Innét azt lehet ki-hoznunk; hogy ſemmiben ne találjunk mi nagyobb gyönyörködést és örömet, mint az ISTEN akaratjának tselekedésében, és Felebarátunknak épitésében; és erre tartozunk magunkat igen nagy buzgósággal mindnyájan reá-adnunk.

5. A' Samaritána Aſzſzonynak és a' Sichár Városa' ſok lakosainak az ö meg-térések olyan állapot, a' melly azt mutatja vala; hogy a' Messiás nem jött vólna egyedül tsak a' 'Sidókért, hanem más Népek-is fognának mindjárt réſzesi lenni az ö el-jövetelének gyümöltseinek.

Ennek az Aſzſzonynak meg-térése, és a' minémü ſietve elméne, hogy hírt adna az ö Városának Lakosainak, és ki-vezetné azokat a' JÉSUS Kriſtushoz: azt mutatja nékünk-is; hogy nagy kéſzséggel tartozunk venni az Évangyéliomot, mikor az nékünk hirdettetik; és azon fellyül, a' mi Felebarátunkat-is a' Hitre hozni a' mi intésink és jó példa-adásunk által.

Utóljára, Szent János azt írja; hogy JÉSUS mikor Galileába ment vólna, meg-gyógyitá ottan egy Kapernaumi Fö Embernek a' Fiját; még pedig tsak egyedül az ö ſzava által, és noha távol vólna ettöl a' beteg Ifjútól.

Ezzel, akará az UR újonnan meg-bizonyítani az ö hatalmát és jóvóltát, a' végre, hogy a' 'Sidókat az ö benne való hivésre fel-inditaná.

V. RÉSZ.

Meg-gyógyit Kriſtus URunk egy Guta-ütöttet, a' ki harmintz-nyóltz eſztendöktöl fogva vala beteg; és minthogy a' 'Sidók ö-néki azt bünül tulaj-

tulajdonitják vala, hogy ő Szombat napon tselekedte ezt a' Tsudát: Megmutogatja nékiek, hogy ok nélkül kárhoztatnák ótet; és imé, ez az ő Beszédeinek a' summája:

Azt mondja nékiek; Hogy ő ISTENnek Hatalma által tselekedné az ő Tsudáit, nem kellene pedig azon tsudálkozniok, ha ő-magának ollyan nagy Hatalmat tulajdonitana, és ha az ISTENt maga Atyjának nevezné; Ö ezután még nagyobb Tsudákat fogna tselekedni: Sőt még a' Halottakat-is fel-fogná támasztani, e' Világot meg-fogná ítélni, örök életet fogna azoknak adni, a' kik ő benne hinnének, és kárhoztatni fogná azokat, a' kik ótet meg-vetnék.

Azt-is hozzá-adja tovább URunk, hogy nem kellene tsak tsupán az ő mondásáért hinni azt, hogy ő az ISTENtől botsáttatott vólna, hanem a' 'Sidók arról bizonyosak lehetnének a' Kereszteló János' bizonyságából, a' mellyet ő róla tett vala, a' melly-is ő előttők igen sókat érő bizonyság vólna; a' Tsudákból-is, a' mellyeket ő tselekedne, és Mósesnek és a' Prófétáknak Jóvendóléseikből-is.

Végezetre, panaszolkodik a' 'Sidóknak Hibetetlenségekről, a' kik nem akarnak vala jóni ő hozzája, hogy életek légyen, és azoknak azt mondja, hogy ez a' Hibetetlenség abból származna, hogy az ő szívek az ISTENnek szeretetétől üres, önnön-magoknak pedig és e' világi ditsőségnek szeretetével tellyes vólna.

I. 1-14. II. 15-29. III. 30-39. IV. 40-47.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Guta-ütött Embernek meg-gyógyittatásában, kinek Históriáját Szent János itt meg-írja, látni a' mi URunknak álmélkodásra méltó Hatalmát, a' ki-is tsupán tsak szavával tökélletesen helyre állitá ezt az Embert, a' kinek tagjai harmintz-nyóltz esztendőktől fogva erőtelenek valának; melly Tsuda szinte ollyan nagy vala, mint az, a' melly akkor időben a' Bethesda Tavában esni szokott vala.

Jésus meg-szóná azt a' Guta-ütöttet, kérdé tőle: ha akarna-é meg-gyógyúlni, és valósággal meg-is gyógyitá, ollyan módon, a' miképen az nem-is várja vala.

Innét esmérjük-meg azt; hogy ez a' szeretettel tellyes Idvezitő mindenkor kész a' maga kegyelmében részeltetni az embereket, és meg-szabaditani őket az ő nyomorúságaikból; sőt meg-is előzi őket, és ajánlja nékiek ezt a' kegyelmet: De

ſenki annak réſzesévé nem tétetik, hanem tsak azok, a' kik azt venni kivánják, és a' kik mint a' Guta-ûtőtt, meg-betsűlik ezt az ő jóvóltából való ajánlást.

2. Jól meg-kell jegyezni a' mit Jésus ennek a' Guta-ûtőttnek monda: *Meg-gyógyúltál: többé ne vétkezzél, hogy gonoſzbúl ne légyen dolgod.*

Ez, arra inti azokat, a' kiket az Isten valamelly nyavalyából meg-gyógyitott, vagy a' kiknek más valamelly ſzabadúlást nyújtott; hogy azután már eltávoztassák a' bűnbe való viſzſza-esést; hogy valamimódon az Istent keményebben való meg-bűntetésre ne kénſzeritsék.

A' Jésus Kriſtusnak az a' Beſzéde, a' mellyben kűlőmbb-kűlőmbbféle okokkal meg-próbálja azt a' 'Sidóknak, hogy ő az Istentől kűldetett vólna: nékűnk azt mutatja, hogy a' mi Hitűnk erős fundamentomokon és a' Lelki-esméretet meg-győző 's tagadhatatlan bizonyságokon vagyon fundáltatva; Annakokáért, hogy magunkat erősítsűk a' Hitben: derekasan meg-kell gondolnunk azokat a' bizonyságokat, a' mellyek ebben a' Réſzben találtatnak; és azokhoz ragaſztanunk azokat, a' mellyeket a' 'Sidók még akkor nem tudnak vala, a' mellyek-is vétetnek a' Jésus Kriſtusnak Fel-támadásából, az ő Vallásának fel-állitásából, és az Apostoloknak bizonyságtételeikből.

Ezen a' kőzőnséges Tanúságon kivűl, lehet még itten három nevezetesebb Igazságokat tanúlnunk:

1. Hogy az Isten a' mi URunknak adott határ nélkűlvaló Hatalmat; és valamiképen azzal régenten tsudákat tselekeſzik vala ő Felsége: úgy azzal még ditsőségesebb módon foglálni, mikor el-jő a' Hóltakat fel-támaſztani, és meg-itélni minden embereket, mind a' jókat mind pedig a' gonoſzokat.

A' mi tiſztűnk hát: Hogy féljűk az Isten' Fiának ezt a' Hatalmát; ő-néki engedelmeskedjűnk, és őtet tiſzteljűk, a' miképen az ő Atyját az Istent tiſzteljűk; hogy ekképen ama' napon az őrők életre és nem az el-kárhoztatásra támadjunk-fel.

2. Minthogy a' Jésus Kriſtus a' Szent Irásnak és Mósesnek bizonyság-tételét hozza-elől, és azt akarja vala, hogy a' 'Sidók visgálnák és tudakoznák az Irásokat; következik, hogy tehát

a' Hit-

a' Hitben való meg-erősíttetésre, és az őrők életnek meg-nyerésére szükséges gyakran olvasni és figyelmetességgel gondolóra venni az Ó Testamentomnak Irásait, szinte úgy mint az Uj Testamentomot.

3. A' mit az UR a' 'Sidóknak monda az ő hihetetlenségekről és annak okairól, az minket arra tanit, hogy ha vagynak ollyanok, a' kik nem akarnak a' mi URunkhoz jöni, hogy életek légyen; az, onnét származik, hogy nintsen bennek az Istennek szeretete, és a' gonosz kivánságok foglalták-el az ő szíveiket.

Mindenek felett, azt bizonyitja az UR; hogy e' Világnak és annak ditsőségének szeretete, és az emberektől való betsültetésnek és kedveltetésnek kivánása az egyik leg-nagyobb akadálya a' Hitnek és az Idvességnek.

VI. RÉSZ. 1-21. v.

JÉSUS ót-ezer Embereket megelégit ót kenyerekkel és két halakkal; az ő Tanitványihoz mégyen a' vizen járván, és meg tsendesiti a' szélvész miatt való háborút.

I. 1-15. II. 16-21.

TANÚSÁGOK.

JÓl tartván a' Kristus őt kenyerekből és két halakból őt ezer embereket, ollyan tsudát tőn, a' mellyet az Apostolok nem várnak vala; noha látták vólna, hogy ő sok más tsudákat tselekedett vólt; és ezt ő Felsége tselekedé, valamint az őtet követő Népnek szükségének bé-töltésére, úgy az Apostoloknak Hiteknek öregbittésére, és ő nékiek az ő Mindenhatósága felől nagyobb mértékben-is meg-győzésekre.

És igy ez a' Tsudatétel, a' mi URunknak Tsudatételei közőtt egyik leg-nevezetesebb, kivált, azoknak sok számú vóltokért, a' kik ennek Tanúi valának.

Meg-jegyzi Szent János; hogy ezek az emberek annyira meg-illetődtenek erre a' Tsudára, hogy nem tsak azt mondanák, hogy Jésus vólna az a' Nagy Próféta és a' Messiás, a' kit a' 'Sidók várnak vala; hanem őtet még Királyjá tenni-is akarák; mellyre nézve URunk el-méne egy magán való helyre, nem akarván hogy valamelly támadás lenne ő miatta.

A' 'Sidóknak ez az igyekeze-

tek

tek abból az ő vélekedésekből származik vala, a' mellyel valának ők a' Messiás felől, mintha az valamelly világi Király fogna lenni; De Jésusnak az ő maga el-vonása, azt bizonyítja vala, hogy az ő Országa nem földi Ország vólna.

Ez minket arra tanithat; hogy ne keressük a' mi ditsőségünket ebben a' Világban, és kivált a' magunk mutogatását el-távoztassuk, és mindenkor alázatosságban tartóztassuk magunkat.

Krisztus URunk azon időben más egy Tsudát-is tőn az Apostoloknak kedvekért, mellynek-is nagy erejének kellett lenni ő bennek, mikor hozzájok méne a' Tengeren járván.

Meg-mutatá ez alkalmatossággal az ő kedves Tanitványira való gondját-is, és hozzájok való szeretetét; szélvésznek háborúja miatt engedvén őket hányattatni, a' végre, hogy őket meg-próbálná, és annakutánna ditsőségesebb és vigasztalóbb módon meg-szabaditván, mintsem ha elébb vélek lett vólna.

Illyen szokott lenni a' próbáknak és a' nyomorúságoknak a' ki-menetelek azok aránt a' kiket az Isten szeret; ő Felsége hamarébb vagy később el-jő az ő segitségekre; és azok a' gonoszok, a' mellyeket rájok botsát, tsak az ő hozzájok való szeretetének ki-nyilatkoztatására, és az ő vigasztalásoknak és örömőknek öregbitésére szolgálnak.

VI. RÉSZ. 22-71. v.

A' mi URunk minekutánna tsuda módon meg-elégitette vólna a' Népet öt kenyerekkel és két halakkal, látván, hogy az a' Nép ötet nagy kivánsággal követné, annak alkalmatosságával őket arra inti, hogy az Örök Életre táplálo Lelki Eledelt keressék inkább, mint a' Testnek Eledelét.

Annakutánna azt mondja nékiek: Hogy Ö-maga vólna az az Eledel, és a' valóságos Mennyei Kenyér, és a' kik ezt a' Kenyeret ennék, örök életek fogna lenni. Tovább, azt-is hozzá-adja, az ő értelmének világosabban való kimagyarázására, hogy ez az Eledel az ő Teste és az ő Vére vólna, mellyet ő adni fogna e' Világnak életéért; mellyel-is akará jelenteni az ő Halálának gyümöltseit, de példázó beszéddel és némelly homályossággal szólla, mivel még akkor nem akará világosan ki-mondani, hogy ő meg-fogna ölettetni. Ezen a' Beszéden némelly ő Tanitványi meg-ütközvén, az UR azt mondja nékiek, hogy az ő Beszédeit lelki értelemben kellene érteni, de a'

felől még-is sokan közzülök el-hagyák ótet.

I. 22-27. II. 28-40. III. 41-59. IV. 60-71.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsö és leg-főbb Tanúság, a' mellyet a' Kriſtusnak ez a' Beſzéde nékünk ſzolgáltat ez: Hogy mi nagyobb ſzorgalmatossággal tartozunk az örök életre tápláló eledelnek megſzerzésében munkálódni, hogy nem mint annak meg-ſzerzésében, a' melly tsak ez ideig tartó és el-veſzendö életnek fenntartására való.

Azt adja annakutánna tudtunkra, hogy maga ö az a' mennyei Kenyér; ez a' Léleknek eledele tsak ö benne és az ö Tudományában találtatik, és az ö *Atyjának az ISTENnek, ki ótet elküldötte, ez vólna akaratja, hogy valakik hiſznek ö benne: örök életek lenne, és azokat ö fel-támaſztaná az utólsó napon.*

A' mit URunk ez alkalmatossággal mondott, abban homályosság vala azoknak a' kik azt hallották. Nem érthetik vala által a' 'Sidók, mimódon vólna Jésus az Égből le-ſzállott Kenyér; és mimódon kellene enni az ö Teſtét és inni az ö Vérét az örök életnek el-nyerésére. De Idvezítönknek ezen ſzavai igen könnyen meg-érthetök minékünk, a' kik tudjuk, hogy a' Jésus Kriſtusnak Halála a' Léleknek valóságos eledele és a' lelki életnek 's halhatatlanságnak egyetlen-egy Kútfeje.

Önnön maga mondja: hogy az ö *Beſzéde Lélek és Élet*; az az, lelki módon értetendök; és hogy *enni az ö Teſtét, inni az ö Vérét*, nem egyebet téſzen, hanem *ö hozzája jöni és ö benne hinni*; Tsak hogy légyen az a' Hit igaz és ſzeretettel, bizodalommal és engedelmességgel egyben-köttetett, és ollyan ſzorosan hozzá-ragaſzſzon a' mi URunkhoz és egyesítsen ö véle, hogy ſemmi tőle minket el-ne ſzakaſzthasson.

Sok Tanitványi a' Jésus Kristusnak ö tőle hátra-állván: azt kérdé az Apoſtoloktól ö Felsége: Nemde ök-is el-akarnának-é ö tőle menni? mellyre Szent Péter ezt felelé: *Kihez mennénk URam Te-tőled.*

A' Jésus Kriſtus ſenkit nem vakénſzerit az ö ſzolgálatjában vaként maradásra; ſzabad akarat ſzerént való engedelmességet kiván; de mi ótet ſoha el-ne hagyjuk, mivelhogy egyedül tsak ö ná-

ő nála vagynak az őrők életnek beſzédi; és ő az Élő ISTENnek Fija lévén, egyedűl való ſzerzője oka az idvességnek.

A' Réſznek utólsó ſzavai, a' hol mondatik, hogy Jésus eleitől fogva tudja vala, hogy Júdás ki egy vala a' tizenkét Apostolok közzűl, fogná őtet elárúlni: arra tanitnak minket; hogy a' mi URunk jól esméri mind azokat, valakik ő Tanitványinak mondják magokat és meg-kűlőmbőzteti az ő benne nem igaz lélekkel hivőket az ő hozzája hűségesektől.

A' Kereſztyénségnek valamelly kűlső vallása nem elég; és az igaz Hitnél és állandó engedelmességnél egyéb nem teheti bizonyossá ISTEN előtt a' mi Lelki-esméretűnket, és nem tehet kedvesekké bennűnket az előtt, a' ki minden embereknek ſziveket esméri, és a' ki azoknak meg-fizet mind az ő tselekedetek ſzerént.

VII. RÉSZ. 1-30. ℣.

Meg-irja itten Szent János a' JÉSUS Kriſtusnak Jérusálemben a' Sátoros Innepre való menését; az ő felőle tétetett kűlőmbb-kűlőmbféle itéleteket; és a' mit monda a' 'Sidóknak a' kik nehezteltették vala, hogy ő egy Guta-útőtt Embert meg-gyógyitott vólna Husvét' Innepe előtt egynéhány Napokkal egy Szombat-napon.

I. 1-10. II. 11-15. III. 16-30.

TANÚSÁGOK.

EZ, a' mit ebben a' Réſzben meg-kell jegyezni: Hogy a' mi URunk nem akara mindeneknek tudtára és az ő Attyafijainak társaságában menni-fel Jérusálembe. Okosság ſzerént tselekedék ekképen ő Felsége, a' végre, hogy a' maga mutogatását el-távoztatná, és ki-ne tenné magát a' 'Sidóknak dűhősségekre, a' kik őtet akarják vala meg-ölni.

Az, a' mit némellyeknek az ő Attyafijai kőzzűl monda, hogy *nem gyűlőlhetné őket e' Világ*, az az: a' hihetetlen 'Sidók, *ótet pedig gyűlőlnék, mert ő bizonyságot tenne arról, hogy az ő tselekedeteik gonoſzok*, egy mindenkori igazságot foglal magában; ezt tudni-illik: hogy e' világi emberek ſzeretik az ő hozzájok hasonlókat, de gyűlőlik azokat, a' kiknek életek és beſzédek kárhoztatják az ő tselekedeteiket.

2. Látjuk itten azokat a' kűlőmbbféle itéleteket, a' mellyeket a' Kősség Jésus felől téſzen vala; de mindenek felett

meg-jegyezhetjük a' Sidóknak vakságokat és gonoszságokat, a' kik nem figyelmezvén azokra a' bizonyságokra, a' mellyekkel meg-erősíti vala az ő Istentől való küldetését, tudni-illik az ő Tsudatételeire, és meg-nem illetődvén arra, a' mit nékiek ollyan nagy hathatóssággal és nagy szelídséggel mond vala, annak óltalmazására, a' mit tselekedett vala, és nékiek arról való meg-győzettetésekre, hogy az ő Tudománya mennyei vólna: őtet azzal vádolják vala, hogy az Istennek Törvényét meg-rontotta vólna, és ő benne őrdög vólna, és még meg-is akarják vala őtet ölni.

A' 'Sidóknak ez az ellenkezések és meg-átalkodások azt mutatja, hogy a' helytelen vélekedések és a' gonosz indúlatok ollyan nagy mértékben meg-vakithatják az embereket, hogy semmi-is őket eszekre nem hozhatja, és még abban-is meg-botránkoznak, a' minek őket leginkáb épiteni kellene.

E' dolog aránt jól meg-kell azt gondolni, a' mit Jésus monda ez alkalmatossággal: *Ha valaki akarja az én Atyámnak akaratját tselekedni: meg-érti ha az én Tudományom az* ISTENtől *való-é, vagy pedig tsak én magamtól szóllok?* Ezekben az Igékben, egy felette igen fontos Letzke vagyon; tudni-illik hogy a' Jésus Krístus' Tudományának meg-esmérésére, és annak igaz és gyönyörűséges vóltának meg-tapasztalására főképen ez a' meg-kivántató minéműség, hogy légyen tiszta szívünk, és valóságos igyekezetünk az Istennek az ő szent akaratjának tselekedésére, a' mennyire azt meg-tudhatjuk.

De a' kikben ez a' minéműség nintsen: azok nem juthatnak-el soha az igazságnak esméretére.

Utóljára meg-kell jegyezni; hogy noha fel-tették vala magokban a' 'Sidók, hogy meg-ölgyék URunkat: még-is semmi gonoszt ő-néki nem tehetének, és senki nem vetheté reá kezeit.

A' Gonoszok nem árthatnak a' Jóknak, hanem tsak a' mennyiben az Isten nékiek meg-engedi; és bátor akarmire igyekezzenek az emberek: mindenkor a' tellyesedik-bé, a' mit az Isten el-végezett.

VII. RÉSZ. 31-55. v.

A' Fariseusok nehezteltvén hogy a' Kósség meg-illetődött, vólna a' mi URunk-

URunknak Beſzédeire és Tsudatételeire, embereiket küldék ótet megfogni; de ő tovább-is ollyan nagy méltósággal és ollyan bóltsen ſzólla, és ollyan hathatós intéseket tőn a' Kósséghez, hogy ſókak meg-esmérnék ótet Prófétának lenni. Sőt valának még ollyanok-is közőttők, a' kik el-hivék, hogy ő vólna a' Messiás; és azok a' kiknek parantsoltatott vala, hogy ótet meg-fognák viſzſza-térének, nem mervén kezeiket ő reája vetni; mellyen a' Fariseusok felette igen boſzſzankodának.

TANÚSÁGOK.

SZent János a' mit itten ír, abból látjuk: 1. Hogy a' Jésus Kriſtus Tanitásinak és Tsudatételeinek nem egy-féle vala a' múnkájok; mivel a' Kősség azokra meg-illetődik vala és bételik vala nagy álmélkodással: a' Fariseusok pedig ellenben annyira meg-boſzſzankodának azokért, hogy akarák meg-fogattatni a' mi URunkat.

Imé, illyen kűlőmbőző módon ſzokott az Istennek Beſzéde vétettetni: Némellyek arra meg-jobbúlnak, és ſzíveiket 's ſzemeiket meg-nyitják az igazságnak: mások pedig meg-vetik azt, sőt annyira-is mennek, hogy annak Hirdetőit meg-gyűlőljék, és azok ellen boſzſzankodjanak.

2. Meg-jegyezhetni az UR Jésusnak Tanitásaiban, a' minémű értelmességgel, ſzelídségdel és méltósággal ſzóll vala a' 'Sidóknak, és mindenek felett azt a' jósággal tellyes hívogatást, a' mellyet tőn ő Felsége a' 'Sidókhoz ezt mondván: *Ha valaki ſzomjúhozik, jőjjön hozzám, és igyék.* Mellyel-is ajánlá nékiek a' maga kegyelmét és a' Szent Léleknek ajándékait, a' mellyeket kéſz vólna azokra ki-tőlteni, a' kik ő benne hiendők vólnának.

Azon ajánlást téſzi ő még moſtan-is az Évangyéliomban mi hozzánk; A' mi tiſztűnk azt úgy venni, a' miképen tartozunk, és azokkal élni ſzorgalmatosan és háládatossággal.

3. Szűkséges azt meg-gondolnunk, a' mit mond Szent János; hogy azok, a' kiknek parantsoltatott vala, hogy Jésust fognák-meg, ezt a' reájok bizott dolgot véghez-vinni nem merék, és a' Fariseusoknak ezt felelék: *Soha ember úgy nem ſzóllott, mint ez az Ember.*

Ebben láthatjuk egy felől az Isten' Beſzédének erejét és hathatósságát; és más felől azt,

hogy az ISTEN mikor ő-néki tetszik, hasztontalanná és hijábanvalóvá tészi a' Gonoszoknak tanátsokat.

Utóljára meg-jegyzésre méltó dolog; hogy a' Fariseusok a' helyett hogy meg-esmérték vólna azt, hogy ők Jésus ellen szegezvén magokat, tulajdon az ISTEN ellen tusakodnának, és a' helyett hogy meg-illetődtenek vólna annak látására, hogy annyi sok emberek jó bizonyságot tennének a' mi URunk felől: mind inkább-inkább megboszszankodának ő ellene és még a' Kősség ellen-is, a' melly ő róla és az ő Tudományáról betsülettel szóll vala.

Ez a' Példa nékünk azt mutatja; hogy a' Világ szerént legértelmesebb és leg-nagyobb rendű emberek gyakorta kevesebbé alkalmatosok mint az együgyű és a' köz-rendű személyek az Évangyéliomnak be-vételére; mivelhogy azok, az ő gonosz indúlatjaiknak rabjai; és kiváltképen azért, mert tellyesek kevélységgel és magok felől való jó vélekedéssel, és nem kivánnak igaz lélekkel és szíveknek együgyűségében tanittatni és az igazságot meg-esmérni.

* * *

VIII. RÉSZ. 1-29. V.

Meg-irja Szent János itt, 1. A' Pardzna Aszszonynak Históriáját. 2. JÉSUSnak a' Sidókkal való egy Beszélgetését, a' mellyben azoknak ezt mondá, hogy ő vólna e' Világnak Világossága, és hogy tartoznának ők hitelt adni mind annak, valamit ő maga felól mondana. 3. Szemekre hányja URunk az ő vakságokat és hibátlenségeket nékiek; és szóll az ő e' Világból való El-menetelérol és az ő Halálárol; de példás beszédekkel, a' mellyeket ők nem érthetének jól meg.

I. 1-11. II. 12-20. III. 21-29.

TANÚSÁGOK.

HOgy meg-érthessük a' Parázna Aszszonynak Históriáját, és épületet vehessünk belőle, meg-kell jegyezni:

1. Hogy a' Fariseusok ezt az Aszszonyt Kristus URunkhoz vivén, hálót vetnek vala ő-nékie; és az ő szándékjok az vala; hogy: Ha azt mondotta vólna ő Felsége, hogy nem kellene meg-ölni, vádolnák őtet az ISTEN' Törvényének meg-rontásával; ha pedig azt kárhoztatta vólna: a' Tisztartónak őtet bé-adnák, mint ollyan embert, a' ki a' Felső Hatalmasságnak jussába avatná magát.

2. Hogy noha igen tetemes és ha-

és halálra méltó vólt vólna ennek az Aſzſzonynak az ő bűne: az UR még-is ſemmit ſzóllani arra nem akara, a' mit az Irástudók és a' Fariseusok ő-néki fel-tettenek vala; mellyet-is ő Felsége tselekedék okosságból, és annak meg-mutatására, hogy ő nem egyebet keresne, hanem a' Bűnősöknek az ő idvességeket nem pedig azért, mintha ennek a' bűnnek meg-bűntettetését igazságtalannak tartotta vólna.

3. Kiváltképen azt kell megjegyezni; hogy a' mi URunk ennek az Aſzſzonynak ezt mondá: *Menj-el, és többé ne vétkezzél.* Ez azt mutatja; hogy jólhet ő ez alkalmatossággal megbizonyítá az ő irgalmasságát a' bűnősök aránt; de igen távól vala attól, hogy ſzabadságot adna a' bűnre, vagy hogy azt tsak valamelly réſzben-is mentené.

A' Jésus Kriſtusnak a' 'Sidókkal való beſzédeiben, ezt kell meg-gondolnunk:

Elsőben; hogy ő maga felől ezekkel a' ſzókkal ſzólla: *Én vagyok a' Világnak Világossága, a' ki engemet követ, nem jár a' ſetétségben, hanem életnek világa léſzen annak.*

Ezekről az Igékről ſzűntelen tartoznak elmélkedni a' Kereſztyének; és ezek őket igen erősen kötelezik, hogy meg-betsüljék ezt a' menyei világosságot, a' melly őket meg-világosítja, és kövessék mindenkor a' Jésus Kriſtust, és járjanak az úton, a' mellyet rajzolt nékiek, valamint az ő Tudománya által, úgy az ő példája által-is, és a' melly őket bizonyosan az életre és a' halhatatlanságra fogja vezérleni.

Tovább, midőn a' Fariseusok azt vetnék ſzemére URunknak, hogy önnön-maga felől ő ditsekedő módon beſzéllene: ſok dolgokat monda ő Felsége nékiek; hogy elméjekre hozná őket az ő helytelen vélekedésekből, a' mellyel el-foglaltattak vala ő ellene; és hogy el-hitethetné ő velek azt, hogy ő az Istennek Nevében ſzóllana nékiek.

A' mit e' Világnak Idvezítője monda ez alkalmatossággal: annak még hathatósabb erejűnek kell lenni a' mi meg-győzettetésünkre az aránt, hogy ő az Istennek Fia, és az ő Tudománya az Égből ſzármazott; minthogy az Isten arról ollyan erős bizonyságot tett, nem tsak a' Tsudák által, a' mellyeket tselekedett Jésus, hanem az ő

az ő Halálát, Fel-támadását és mennyei Ditsőségre valo fel-magaſztaltatását követő állapotok által-is.

Látjuk itten utóljára: Hogy ámbár ollyan hathatós és kegyelmes módon ſzóllott vólna URunk a' Fariseusoknak; még-is nem lehet vala ſemmi haſzna ő nálok az ő Tanitásainak, és megmaradának a' hihetetlenségben, mellyre nézve-is az UR nékiek világosan meg-mondá, hogy az ő bűneikben fognának meg-halni. Igy ſzoktanak a' Világhoz és a' magok gonoſz indúlatjaikhoz ragaſzkodott emberek az igazságnak világos vóltának és erejének ellene-állani, mikor az nékiek eleikbe adatik; és nem akarván hinni a' Jésus Kriſtusban, és ő-néki engedelmeskedni; az ő bűneikben, és akképen a' kárhozatban és a' halálban maradnak.

VIII. RÉSZ. 30-59. v.

A' JÉSUS Kriſtus inti a' 'Sidókat a' kik ő benne hittenek vala az ő Tudományában való meg-maradásra; és igéri a' valósagos ſzabadságot nékiek. A' hihetetlen 'Sidóknak pedig, a' kik-is azzal ditsekednek vala; hogy ők ſzabadok vólnának, Ábrahámnak magvából valók lévén, azt mondja: hogy nem vólnának ők annak a' Pátriárkának fijai, mivelhogy ótet az ő Hitében nem követnék; és ſzemekre hányja az ő hihetetlenségeket. Melly-is őket annyira fel-boſzſzantá, hogy ſzörnyű ſzidalmazásokra fakadnának ő ellene, és akarnák ótet megkövezni; de ő el-kerűlé az ő dűhösségeket, és ki-méne közzűlök.

I. 30-36. II. 37-59.

TANÚSÁGOK.

EBben az ő Beſzédében a' Világnak Idvezítője ezekre tanit: 1. Hogy mikor valaki ollyan bóldog, hogy ótet meg-esmérhette és ő benne hiſzen: tartozik az igazságban állhatatosan meg-maradni, és ahoz mind jobban jobban ragaſzkodni; azok a' kik azt tselekeſzik, valósággal az ő Tanitványai, és réſzek vagyon az ISTEN' Fiainak valóságos ſzabadságokban; melly-is, a' mint mondá URunk, abban áll, hogy ſzabadosok légyünk a' bűnnek ſzolgálatjától.

2. Ugyan ezen tzéllal mondá Kriſtus URunk a' 'Sidóknak ezt, hogy ők nem vólnának az ISTENNEK Fijai, ſem Ábrahámnak maradéki, mivelhogy nem kövétnék ezen Pátriárkának Hitét; hanem inkább az ördögnek a' fijai vólnának, mivelhogy annak munkáit tselekednék.

Ezek-

Ezekben a' Beſzédekben igen-nagy erő vagyon. Arra tanítanak minket; hogy a' leg-bizonyosabb jel, a' mellyről megesmérni az ISTENnek Fijait ez: hogy ők az ISTENnek akaratját tselekeſzik, és ſzeretik azokat, a' kiket az ISTEN ſzeret. De azok, a' kik ellene-ſzegezik magokat az Igazságnak és azt Hirdetőknek: az őrdőgnek fijai és követői a' ki-is hazug, gyilkos, és ellensége az igazságnak.

3. Látjuk a' mi URunknak ebben a' Beſzédében, minémű bóldogok azok, a' kik az ő Tudományát bé-véſzik, és annak alája-vetik magokat; mivel-hogy azt bizonyítja ő Felsége, hogy azok nem fognak a' halálnak hatalma alatt maradni.

4. Meg-kell jegyezni, hogy a' midőn az ISTENnek Fia illyen módon beſzéllene, a' 'Sidók, a' helyett, hogy ezekre meg-illetődtenek vólna, a' miket ő illyen hathatósan és nagy ſzeretettel nékiek eleikben adott vala, inkább meg-boſzſzankodának, és a' dűhősségben annyira menének, hogy őtet Samaritánusnak és őrdőgtől el-foglaltatott embernek mondanák.

A' ſiralomra igen méltó vakságnak és ſzörnyű nagy gonoſzságnak a' példája ez: a' mellyből láthatni, melly igen veſzedelmes dolog embernek magát az ő gonoſz indúlati után botsátani, és a' hihetetlenségbe bé-merűlni.

Végezetre vagyon ebben a' Réſzben a' JÉSUS Kriſtusnak Ditsőségéről és Iſtenségéről megjegyzésre méltó bizonyságunk, ebben a' mit világosan monda, hogy ő már Ábrahám előtt vala. Az ő Személyének véghetetlen méltósága annál inkább elhitetheti mi velűnk az Evangyéliomnak ISTENtől való ſzármazását, és arra való kőteleztetésűnket, hogy engedelmeskedjűnk ő-néki, mint ollyannak, a' ki nékűnk egyſzersmind Idvezítőnk és ISTENűnk-is.

IX. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben vagyon a' vakon ſzűletett Embernek meg-gyógyittatásának Hiſtóriája.

TANÚSÁGOK.

LEg-inkább a' meg-jegyzésre méltó Hiſtóriák kőzzűl egy ez a' melly ebben a' Réſzben bé-foglaltatik.

Az UR Jésusnak Hatalmának és Jóságának azokon a' bizonyságain kivűl, a' mellyek a' Vakon ſzűletettnek meg-gyógyittatá-

tatásában, valamint ſzinte a' mi URunknak minden Tsudatételeiben ki-tetſzenek: láthatunk itten három dolgokat, a' mellyek kűlönös meg-gondolást érdemlenek.

1. A' Fariseusoknak meſterkedéseiket, és ennek a' Tsudának el-tagadására ſokféle módon tett próbáikat, és a' miket ők e' végre mondának a' vakon ſzűletettnek Atyjának és Anyjának, és annakutánna néki magának-is, hogy meg-tudhatnák, ha vallyon igazán vak vólt vólna-é ő, és miképen gyógyúlt vólna meg?

A' Fariseusok mind ezek aránt tudósíttatni kivánván, nem keresik vala az igazságot: inkább el-nyomni és oſtromolni igyekezik vala azt; és mikor az világosságra jöve, meg-veték, a' Jésus Kriſtust ſzidalmazák, és végre, ſemmit nem tudván ennak a' Tsudatételnek bizonyos vóltának ellene-mondani, és nem felelhetvén a' Vaknak beſzédeire: ſzidalmazásokra fakadának ellene, és ki-tilták őtet a' Gyűlekezetből.

Ezek, a' mérges gyűlölségnek és meg-átalkodott gonoſzságnak tulajdonságai; és igy ſzokták a' Gonoſzok bé-zárni ſzemeiket az igazság előtt; és a' minek őket meg-lágyitani és meg-téríteni kellene: az tsak még inkább meg-keményiti őket.

Azonban pedig, ez a' dolog méltó a' meg-jegyzésre; hogy a' Fariseusok abban való minden ő Meſterkedéseikkel, hogy ezt a' Tsudatételt gyanússá tennék: nem egyebet tselekedének, hanem annál esméretesebbé és kétség-nélkűl-valóbbá tevék azt.

2. Meg-kell jegyezni a' Vakon ſzűletettnek beſzédeiben azt az igaz lelkűséget, a' mellyel bátran ſzólla a' Fariseusoknak, és őket meg-ſzégyeníté, azt állatván, hogy ő igazán meggyógyittatott vólna, és hogy Jésus, mivel az ő ſzemeinek világát néki meg-adta vólna, nem lehetne gonoſz és hitető, a' miképen őtet vádolják vala.

Ezt a' Hiſtóriát olvasván, azt látjuk benne; hogy az igazságnak igen nagy ereje vagyon; A' leg-egyűgyűbb emberek gyakorta jobban ítélnek a' dolgok felől, mint ſem azok a' kik nagy tudományúaknak tartatnak, és az Isten efféle ſzemélyek által ſzokta meg-ſzégyeníteni e' Világnak Bőltseit.

Utóljára, emliti Szent János; hogy az UR Jésus meg-tudván, hogy

hogy ez az ember a' Gyülekezetből ki-vettetett vólna a' Fariseusok által, azért hogy ő előttők az igazságot meg-mondotta vólna: ő-magát véle megesmérteté, ezt mondván néki; hogy ő vólna az ISTENnek Fia, és ezt a' Tudományt tévé néki, hogy azok, a' kik leg-tudósabbaknak tartatnának, miném̃ûek valának a' Fariseusok, az ő vakságokban fognának maradni, midőn azonban azok, a' kik tudatlanoknak tartatnának, de alázatosak és igaz Lelkűek vólnának, bé-vennék az ő Tudományát.

A' mi URunk mindenkor kegyesen magához véfzi azokat, a' kik fzeretik az igazságot, és a' kiket űldőz e' Világ; azoknak újabb esméretet és újabb ajándékokat ád; midőn azonkőzben azok, a' kik magok felől nagyot álítanak, és meg-átalkodással meg-vetik az igazságot, mikor a' fzemeik eleibe tűndőklik, az ő hihetetlenségekben maradnak, és az ő fetétségekben el-veſznek.

X. RÉSZ.

Az itten elő-fzámlált állapotok, két külömbőző időkben estenek. Az Első Szakaſzában ennek a' Réſznek,

a' mi URunknak az ő Beſzéde vagyon, a' mellyet ő ſzólla a' 'Sidóknak azután hogy a' Vakon ſzületettet meg-gyógyította vala, a' mellyben-is hasonlítja magát jó Páſztorhoz. Szóll a' hamis Páſztorokról-is és a' Béresekről; a' kiken jelenti a' Hitetőket és nevezetesen a' Fariseusokat; és azt mondja, hogy afféléknek tsak a' magok haſznok és kevélységek vólna a' tzéljok: midőn ő ellenben egyedűl az ő Jűhainak javokért és idvességekért jött vólna e' Világra, és még a' maga életét-is érettek fogná azokért adni.

Azután egynéhány Hónapokkal JÉSUS Jérusálemben lévén a' Templom' ſzentelésének Innepén: a' 'Sidók ő tőle kérdék, ha ő vólna-é a' Meſſiás? mellyre azt felelé, hogy az ő Tsudatételei eléggé meg-mutatnák, kitsoda vólna ő; Ha pedig ők őtet nem ésmérnék, annak oka nem egyéb vólna az ő meg-átalkodásoknál; de az ő Jűhai őtet esmérnék, ő azoknak örők életet fogna adni; és az ISTEN ſoha nem hagyná azokat el-veſzni; mivelhogy ő és az Atya egy vólnának.

A' 'Sidók őtet akarák meg-kővezni, azt állítván, hogy ő káromlást ſzóllott vólna; De URunk nem akarván a' maga Iſtenségéről nyilvábban ſzóllani, elégnek tartá azt mondani nékiek, hogy ha az Irás Iſteneknek és ISTEN' Fijainak nevezné a' Fejedel-

meket és a' Bírákat: Ö káromkodás nélkül nevezhetné magát ISTEN' Fiának, minthogy az ISTEN ótet Tudatételeknek Hatalmával küldötte vólna-el e' Világra.

Ezeknek utánna el-méne URunk Jérusálemből.

I. 1-21. II. 22-42.

TANÚSÁGOK.

JÉSUS URunk önnön magáról jó Pásztornak példájában a' mit mond vala, az nékünk sokkal-is világosabb, hogy nem mint vala a' 'Sidóknak.

Mi tökéletesen tudjuk, hogy a' mi URunk az az igaz Pásztor, a' ki a' maga életét adta az ő Júhaiért; az az, minden Hivőkért; és hogy ő jött vala a' végre, hogy az ő Anyaszentegyházában egyben-gyűjtené a' 'Sidók és Pogányok közzül mind azokat, a' kik ő benne hinni fognának.

Ez minket arra kötelez; hogy esmérjük-meg egy részről a' mi jó Pásztorunknak a' Jésus Kristusnak véghetetlen szeretetét, a' ki minket ollyan szívessen szeretett, és érettünk halált szenvedett, hogy az életet és idvességet nékünk meg-szerzené; más részről pedig, minémű nagy a' mi bóldogságunk, hogy azoknak az ő Júhainak számok közzül valók lehetünk, a' kiket ő a' maga vérén meg-váltott; és a' kiknek akarja adni az örök életet.

A' Résznek Második Szakaszából négy dolgokat lehet gondolóra venni.

Az Első: A' 'Sidóknak szörnyű nagy vakságok és gonoszságok, a' kik Jésustól, annyi sok Tsudatételei után, még-is azt kérdik vala: Ő vólna-é a' Messiás? és akarák ótet megkövezni, mint egy káromkodót.

A' mi URunk meg-jegyzi; hogy a' 'Sidóknak ez a' hihetetlenségek abból származik vala, hogy az igazságot nem szeretik vala, és annak meg-esmérésére szíves kivánságok nem vala.

Ha tehát meg-esik, hogy az embereknek nem használ a' Jésus Kristusnak Tudománya, és ha ők a' nékiek tündöklő világosságnak közepette még-is tudatlanságban és tévelygésben vagynak: annak oka ez, mert nem kivánnak tanúlni, és nints bennek az igazsághoz és a' kegyességhez szeretet.

Másodszor: ezt lehet meggondolnunk; hogy a' Jésus Júhainak, az az, igaz Tanitványinak a' meg-esmértető jelek és tu-

és tulajdonságok ez: hogy azok az Ő Mennyei Pásztorjoknak szavát hallgatják, őtet követik, és Ő nékie engedelmeskednek.

3. Látjuk URunknak ebben a' Beszédében; hogy az igaz Híveknek az Ő bóldogságok és idvességek bizonyos; mivel Ő ezt bizonyítja, *hogy Ő azokat esméri, azoknak örök életet ád, soha el-nem vesznek, és senki azokat az Ő kezeiből ki-nem ragadja.*

Ezek az Igék mind azokat valakik szeretik az UR Jésus Kristust, bé-tölthetik nagy vígasztalással, és annak a' ditsőségnek és bóldogságnak, mellyet Ő azoknak számokra tart az égben, erős bizodalmával.

4. A' mit a' Réfznek vége felé mond Jésus, hogy Ő igaz jussal nevezhetné magát Isten' Fiának: egészen meg-győzhet minket az Ő Istenségéről, és az Ő Tisztének méltóságos vóltáról; kivált minthogy mi másunnét tudjuk, hogy Ő Isten és Ember egyszersmind; Melly nékünk leg-nagyobb inditó ok arra, hogy Ő benne hiddjünk, és Ő-néki azt az engedelmességet meg-adjuk, a' mellyel olly' mélytán tartozunk, az Ő rajtunk lévő tellyes hatalmáért és hozzánk való szeretetéért.

XI. RÉSZ.

Ez a' Rész a' Lázár Fel-támasztatásának Históriáját foglalja magában.

TANÚSÁGOK.

EZek a' kiváltképen való Tanúságok, a' mellyeket megjegyezhetünk ebből a' Históriából, melly ebben az egész Évangyéliomban a' leg-nevezetesebbek közzül egyik; Hogy

1. Jóllehet a' mi URunk Lázárt igen szereti vala: még-is nem méne Bethániába Ő Felsége elébb, hanem azután hogy Lázár meg-hala, a' végre, hogy ditsőségesebb Tsudát tselekedne annak az Ő Fel-támasztásában, mint sem meg-gyógyitásában tselekedett vólna.

Azok a' kiket az Isten szeret, eshetnek külömbb-külömbbféle betegségekbe, sőt azoknak segitségekre való jövését-is el-halaszthatja Ő Felsége, de azt azért tselekeszi, hogy az Ő hatalma és szeretete annál világosabban ki-tündöklyön azoknak az Ő meg-szabadításokban.

2. Abban, a' mit URunknak mondának Lázárnak az Ő Nénjei, láthatni azoknak az Ő kegyességeket, az Ő szereteteket és Jésushoz való ragaszkodásokat, valamint szinte nagy véle-

kedéseket-is, a' mellyel az ő Hatalma felől valának.

Meg-jegyezhetni mindenek felett azt, hogy ők erősen bizonyosok valának abban, hogy az ő Attyokfija fel-fogna támadni az utólsó napon.

Minékünk több okaink vagynak reá, mint sem ezeknek a' kegyes Aszszonyoknak valának, hogy a' mi URunkat szeressük, ő benne tökélletes bizodalmunk légyen, az ő hatalmától mindent várjunk, és nevezetesen hiddjük azt, hogy a' Halottak fel-fognak támadni, mikor e' Világnak vége el-jő.

3. A' Jésus Krisztusnak az ő kegyelmessége, mellyel beszélle a' Lázár Nénjeinek hogy őket vigasztalná, és készitené ahoz a' Tsudához a' mellyet akar vala tselekedni, az ő Lelkében való meg-buzdúlása és az ő könyhúllatásai, tapasztalható módon bizonyitják mennyire szereti vala ő Felsége ezeket a' két Aszszonyokat és ezeknek Attyokfiját, és melly igen tellyes vala ő szeretettel és szánakozással.

Ki-ki ollyan mértékben vezéreltetik a' Jésus Krisztusnak Lelke által, a' mennyire a' más nyomorúságán meg-illetődik, és kész a' nyomorúságban lévőket vigasztalni. De a' mit leg-inkább meg-kell itten jegyzeni, ez: Hogy a' mi URunk viszszaadá az életet Lázárnak, a' ki már negyed naptól fogva a' Koporsóban feksik vala.

Ez a' nagy Tsuda, mellyet Jésus az ő Halála előtt kevés napokkal és sok 'Sidóknak láttokra tselekedék, a' kik kőzzűl-is sokan hivének ő benne, egy azok kőzzűl, a' mellyekkel életében meg-mutatta azt, hogy ő az Istennek Fia vólna.

Lázárnak ez a' Fel-támadása egészen meg-erősíti a' Halottaknak Fel-támadásáról való Tudományt, és annak igazságát a'mit URunk ebben a' Részben monda: *Én vagyok a' Fel-támadás és az Élet; a' ki hiszen én bennem, ha meghal-is, él.*

Utóljára, azt mondja Szent János, hogy a' Fariseusok, a' helyett, hogy meg-adták vólna magokat erre az illyen nyilvánságos Tsudatételre: annyira meg-boszszankodának, látván hogy a' Kősség a' Jésus Krishogy aktushoz adná magát, kor mindjárt végezést tevének, hogy őtet meg-őljék. Melly-is őtet arra inditá, hogy valamelly bátorságos helyre venné magát a' Húsvétnak Innepéig.

Ekké-

Ekképen szoktanak vala a' mi URunknak Ellenségei mindenkor még mind inkább meg-átalkodni; mind végig ellene-állottanak az ô Tsuda-tételeinek; és minden, valamit ez a' nagy szeretetû Idvezítô tselekedék, hogy ôket meg-nyerné és megszeliditené, azoknak tsak mind inkább ô ellene fel-ingerlésére szolgála.

Az ISTEN meg-engedé azonban, hogy az ô Gyûlésekben elvégeznék magok kôzôtt, hogy Jésust meg-ôljék; a' végre hogy az ô tzéljok ellen ô Halált szenvedne, nem tsak a' 'Sidóknak Nemzetekért, hanem hogy az ISTENnek minden Fiait-is egy Testbe egybe-gyûjtené és az által fel-állitaná e' Világban az ô Tudományát és Országát.

XII. RÉSZ. 1-19. v.

Mária meg-keni JÉSUSnak Lábait. 2. Sokan jónek Béthániában, hogy látnák a' JÉSUS Krisłust, és Lázárt ki fel-támasztatott vala. 3. A' mi URunk Királyi módon mégyen-bé Jérusálembe.

I. 1-8. II. 9-11. III. 12-19.

TANÚSÁGOK.

HÁrom dolgok vagynak ennek az el-olvastatott Szakasznak elsô Tzikkelyében, a' mellyeket meg-kell gondolni ugymint: Máriának az ô tselekedete, a' ki meg-kené Jésusnak lábait, Judásnak errôl a' tselekedetrôl tett itélete, és a' mi URunknak mondása, mellyel azt oltalmazá.

Mária az akkori szokás szerént drága Kenettel URunkat azért kené-meg, hogy ô hozzája való szeretetét és tiszteletét meg-bizonyitaná.

Ennek a' kegyes Aszszonynak a' példája szerént mi-is tartozunk meg-bizonyitani az UR Jésushoz a' mi buzgóságunkat minden tôlünk ki-telhetô és ô-néki leg-jobban tetszhetô módon.

Júdásnak zúgolódása, ki-is lopó és fôsvény lévén, neheztel vala azért, hogy az árrát annak a' drága Kenetnek a' szegényeknek nem adták vólna, világosan mutatja; hogy ennek a' hamis Tanitványnak a' szíve egészen gonosz vala.

Láthatni azt-is belôle, minémû nagy ereje vagyon a' fôsvénységnek azokon, a' kiket egyszer el-foglalt; és miképen takarják-el a' Gonoszok néhánykor az ô gonosz kivánságaikat a' Vallásnak és a' kegyességnek szinével.

És az, a' mit monda Jésus URunk Máriának óltalmazására, azt mutatja nékünk hogy ő kedvesen véſzi mind azt, valamit ollyan tzéllal tselekeſzünk, hogy őtet meg-tiſzteljük, és nevezetesen a' ſzeretetnek munkáit.

2. A' Népnek Béthániába való gyűlése Lázárnak látására, kit URunk fel-támaſztott vala, és a' Papoknak az aránt való tanátskozások, hogy meg-ölyék Lázárt és Jésust-is, bizonyitják egy réſzről ennek a' Tsudatételnek igaz vóltát, és megmutatják más réſzről azt, hogy a' 'Sidóknak Fő Embereiknek az ő gonoſzságok tellyes mértékére jutott vala, és ſemmi jót nem lehet vala már ő felőlök reményleni.

3. Lázárnak ezen fel-támadása felől másik bizonyságunk vagyon a' Sokaságnak őrvendező kiáltásában, a' melly Jésusnak eleibe méne, mikor ő bé-menne Jérusálembe; mivelhogy Szent János világosan meg-jegyzi, hogy ez a' Sokaság bizonyságot téſzen vala arról, hogy Jésus Lázárt a' Koporsóból hozta vólna ki.

A' mi URunknak tetſzék akkor el-fogadni azt a' tiſztességtételt, a' mellyet annak előtte nem akart vala el-venni; és megengedé hogy őtet nyilvánságosan a' Messiásnak lenni esmérnék. De jelenék-meg ő ez alkalmatossággal igen nagy egyűgyűségben, tsak kőzrendű ſzemélyek lévén néki kísérői, és Szamár hátán űlvén; a' miképen Zakariás meg-jővendőlte vala.

Azért tselekedék pedig ekképen, hogy egy hijjok-is ne lenne azoknak a' Jeleknek, a' mellyeket a' Próféták meg-irtanak vala a' Messiás felől, és hogy meg-mutatná azt, hogy az alázatosság és a' ſzelidség vólnának az ő tulajdonságai, és hogy az az Orſzág, mellyet ő fel-állitandó vólna, lelki és mennyei fogna lenni.

Egyébaránt pedig, ha Jésusnak Tanitványi és a' Kősség kimutaták az ő őrőmőket és hálatosságokat, bé-kísérvén őtet Jérusálembe: Mi még ſokkal inkább tartozunk az Istent ſzűntelen áldani, és ezt a' Nagy Idvezítőt imádni, és annyi ſok tsuda dolgokra nézve, a' mellyeket tselekedett, és annyi ſok bizonyságokra nézve, a' mellyeket adott nékünk az ő Hatalma és Szeretete felől.

XII. RÉSZ.

XII. RÉSZ. 20-50. v.

Szent János itt négy dolgokat számlál-elő, 1. *Azt a' mit monda a' JÉSUS Krisſtus, mikor valamelly idegen Nemzetből valók, a' kik felmentek vala Jérusálemhe a' Húsvétnek Innepére, kivánák ótet látni.* 2. *Hogy az ISTEN akkor ſzózatot hallattatott az Égből, és annak alkalmatosságával ſzólla URunk a' maga Halálárol és Országának fel-állittatásáról; de a' 'Sidók nem érték-meg az ő Beſzédeit.* 3. *Meg-jegyzi Szent János, hogy jóllehet annyi ſok Tsudákat tett vala a' mi URunk, a' 'Sidók előtt, még-is nem hivének ő benne, és hogy ez az ő hihetetlenségek megjóvendóltetett vólna Ésaiás Próféta által.* 4. *Végezetre, emliti az Évangyéliſta az UR JÉSUSnak némelly Intéseit, a' mellyeket monda a' 'Sidóknak az ő Halála előtt, a' mellyekben-is elő-adja ő Felsége, mi fogna esni azokon, a' kik bé-vennék, és a' kik meg-vetnék az ő Tudományát.*

I. 20-26. II. 27-36. III. 37-43. IV. 44-50.

TANÚSÁGOK.

JÉSUS a' mit felele, mikor némelly idegen Nemzetből valók kivánák ótet látni: annak az értelme ez vala; hogy ő megfogná-magát esmértetni nem ſok idő múlva minden emberekkel; De elébb ſzükséges vólna ő-nékie meg-halni, valamint ſzinte a' gabona-magnak a' földbe kell vettetni, és ottan megrothadván mintegy meg-halni, minekelőtte ki-kelne és ſok gyümöltsöt teremne.

Azt-is utánna téſzi az UR, hogy hasonló állapotjok fogna lenni az ő Tanitványinak, mint ő-nékie; és mind azoknak, valakik ótet követni akarnák, a' ſzenvedésre és a' halálra kellene magokat kéſzíteni; de igéri, hogy azokat a' kik ő benne hinni, és ő-néki híven ſzolgálni fognának, azon ditsőségre fogná felemelni, a' mellyre ő fel-emeltetendő vólna.

A' 'Sidók nem érték-meg jól URunknak ezt a' Beſzédét; de minékünk ſemmi homályosság abban nintsen.

2. Azon időben meg-irtózván Jésus a' Haláltól, a' mellyet tsak hamar ſzenvedendő vala: könyörge az ő Atyjának az Istennek, hogy láttatná-meg tapaſztalható módon az ő ditsőségét, és mutatná-meg, hogy ő az ő Fija vólna. Mellyre az Isten az égből ſzózatot hallattata, a' melly világosan azt mondja vala, hogy az a' mit kivána Jésus meg-fogna adattatni.

Ez a' Tsuda abban az időben a' mellyben a' mi URunk megfeszíttetendő vala, azért lőn, hogy az ő Keresztéből támadható botránkozás el-hárittatnék, és meg-esmértetnék az, hogy ő vólna igazán és valósággal az ISTEN' Fija.

Ugyan e' végre mondá Jésus akkor azt-is; hogy a' Sátánnak Országa már kezdene meg-rontatni; ő minden embereket magához fogna hamar időn vonni, és az fogna az ő Halálának az egyik gyűmőltse lenni.

A' dolognak ki-menetele tsak hamar meg-mutatá ennek a' Jövendölésnek ISTENTŐL származott igazságát.

3. Szent János gondolóra vévén a' 'Sidóknak hihetetlenségeket: meg-jegyzi, hogy legtőbbek nem hivének a' Jésus Kristusban; és hogy azok közzűl, a' kik őtet a' Messiásnak lenni tartják vala, sokak valának, a' kik nem merik vala azt nyilván meg-vallani, mivelhogy félnek vala a' Fariseusoktól, és jobban szeretik vala az emberek' ditsőségét, hogy nem az ISTENÉT.

Ez szokott rend szerént megesni, mikor az Évangyéliom hirdettetik az embereknek. Vagynak, a' kik azt meg-vetik; mások meg-illetődnek valamennyire annak ditsőséges vólta által, de nem mernek nyilvánságos vallást tenni az Igazságról és a' kegyességről, meg-tartóztattak lévén a' félelem által, valamelly helytelen szemérem által, vagy más gonosz indúlatok által.

Utóljára igen jól reá kell figyelmeznűnk arra, a' mit Jésus az ő életének vége felé olyan világosan monda a' 'Sidóknak, a' mikor ők mindjárást meg-fosztatandók valának az ő jelenlététől.

Azt mondá nékiek; hogy ő a' végre jőtt vólna, hogy megvilágosítsa, és az életre vezérelje őket. Azért a' világosságban kellene járniok, mig a' setétség el-nem foglalná őket; és hogy azok, a' kik az ő Beszédét nem hallgatnák: azon Beszéd által meg-fognának itéltetni, a' mellyet meg-vetnének.

Ez a' világos mondás mindeneknek szóll, valakiknek adta a' Jésus Kristus az ő Évangyéliomának esméretét; és minket-is arra int, hogy meg-betsűljük ezt a' mennyei világosságot, míg minékűnk fénylik; félvén, hogy a' setétség el-ne boritson bennűnket; és az Évangyéliom

melly

melly nékünk hirdettetik, ne légyen ama' Napon a' mi kárhoztatásunknak fundamentoma.

XIII. RÉSZ.

JÉSUS meg-mossa az ő Apoſtolainak lábaikat; és inti őket az alázatosságra és a' ſzeretetre. Ki mondja, hogy Júdás fogná őtet a' 'Sidóknak kezekbe adni. Szóll Tanitványinak az ő el-menetele felől; azt hagyja nékiek, hogy ſzeressék egymást; és meg-jövendöli, hogy Szent Péter őtet meg-fogná tagadni.

I. 1-17. II. 18-30. III. 31-35. IV. 36-38.

TANÚSÁGOK.

MIdőn az ISTENnek Fija megmosá az ő Apoſtolinak lábaikat egy kevés idővel Halála előtt, ennek a' rendkivül-való és álmélkodásra méltó tselekedetnek a' tzélja az vala, hogy meg-mutatná nékiek, melly igen ſzeretné őket, és jó Példát adna nékiek az alázatosságra; a' végre, hogy abból tanúlnák meg egymást ſzeretni, magokat egymás között mind egyenlőknek tartani, és ki-vetni elméjekből minden e' földi uralkodásról és világi ditsőségről való gondolatokat.

A' ſzeretetnek és alázatosságnak ollyan ſzép példája ez, a' mellyet mi tartozunk jól meggondolni, és a' mellynek nagy ereje lehet arra, hogy igazán alázatosokká tétettessünk, és indíttassunk egymásnak igaz tiſzta ſzível való ſzeretetére.

Ha a' Jésus Kriſtus, a' ki URunk és Meſterünk, magát annyira meg-alázta, hogy Tanitványinak lábaikat meg-mosta, melly a' ſzolgáknak tiſztek vala: minékünk-is nem kell ſemmit-is ollyan alávaló ſzolgálatnak tartanunk, a' mellyet ſajnállanánk, mikor a' ſzeretetnek kötelességeit véghez-vinnünk, és felebarátunkat építenünk kivántatik.

Erre hív minket e' Világnak Idvezítője azokkal a' ſzavaival, a' mellyeket monda ez alkalmatossággal: *Példát adtam néktek; hogy a' miképen én tselekedtem veletek, azonképen tselekedjetek ti-is. Ha ezeket tudjátok, bóldogok léſztek, ha tselekeſzitek azokat.*

2. A' mi URunk illendőnek itélé meg-jelenteni az Apoſtoloknak jelenlétekben, hogy egy ő közzülök a' 'Sidóknak kezekben fogná adni; a' végre, hogy mikor Júdás őtet el-fogná árúlni, esmérnék-meg azt, hogy annak úgy kell vala esni az ISTEN' Tanátsának bé-tellyesedéséért

séért. Azonban nem esmérteté-meg URunk Júdást minden Apoſtolokkal; mivel nem akarja vala, hogy meg-akadályoztatnák ôtet az ô igyekezetében.

Innét világosan ki-tetſzik, hogy Jésus tud vala mindent, valaminek ô rajta esni kell vala, és ô jól ésméré vala az embereknek az ô leg-titkosabb gondolatjaikat-is.

Elôre el-látja a' Júdásnak árúlkodását, de ô annak nem oka; hanem a' fôsvénység az, a' mi ezt a' hitetlen Tanitványt erre az illyen irtóztató tselekedetre viſzi: és a' mire el-ſzánt vala magát, azt el-nem múlatja végh-vinni, noha Jésus ôtet az aránt meg-intette, és tudtára adta vólna néki, hogy ô jól esmérné az ô igyekezetét.

Igy ma-is elôre látja az ISTEN azokat a' bûnöket, a' mellyeket az emberek tselekedni ſzándékoznak: a' felôl mindazonáltal ô annak nem oka, meg-inti ugyan ôket, de mikor megátalkodnak, meg-engedi, hogy meg-tsetekedjék.

3. Látjuk itten, hogy Kristus URunk közel lévén ahoz, hogy el-hagyná az ô Tanitványit, azoknak mindenek felett azt ajánlá, hogy egymást ſzeressék; azt mondá nékiek, hogy ez vólna az ô nagy Parantsolatja; ô erre a' ſzeretetre nékiek példát fogna adni, halált ſzenvedvén ô érettek; és hogy ez a' ſzeretet lenne az a' Jel, a' mellyrôl ôk ô Tanitványinak lenni fognának esmértetni.

A' mi leg-fôbb kötelességünk azért az, hogy egymást igaz ſzívbôl ſzeressük, és békességben 's egyeségben éljünk; külömbben nem illik a' Kereſztyéneknek ditsôséges nevezetét hordoznunk.

Utóljára: Hogy az UR Jésus a' Szent Péter' meg-tagadását meg-jövendôlé: az újabb bizonysága annak, hogy ſemmi nints el-titkoltatva ô Felsége elôtt, és ô jobban esméri az embereket, mint ſem ôk önnön-magokat.

Szent Péter nem hiſzi vala, hogy ô erre a' hûségtelenségre reá mehetne, mindazonáltal még azon éjtſzakán belé-esék abba.

Ez a' Példánk lévén, nintsen ollyan ember, a' ki ſzûntelen magára vigyázni nem tartozna, önnön-magában nem bizakodván, és mélységes alázatosságban élvén.

XIV. RÉSZ.

XIV. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben és a' kövétkezendő két Réſzekben, az UR JÉSUSnak azok a' Beſzédei vagynak elő-adattatva; a' mellyeket az ő ſzenvedesét meg-előzó eſtvén ſzólla ő Felsége az ő Tanitványinak. Az ő tzélja ezekben a' Beſzédekben az vala, hogy őket vigaſztalná, az ő Hiteket erősítené, és bátorsággal 's buzgósággal őket bé töltené, a' végre, hogy meg-ne botránkoznának az ő Halálán; és hogy annakutánna oſztán alkalmatosok lennének az Évangyéliomnak félelem nélkül való hirdetesére e' Világon.

A' XIV-dik Réſzben ſzóll JÉSUS az Apoſtoloknak arról a' Ditsőségről, a' mellyre ő fel-emeltetendő vala, és a' mellyre őket-is jövendőben fel-fogná emelni. 2. Azt mondja nékiek, hogy az ő Tsudatételei el-hitethetnék ő vélek azt, hogy ótet az ISTEN küldötte vólna, és ők-is fognának ollyan nagy Tsudákat tselekedni, a' minémüek az övéi valának. 3. Inti őket az ő Parantsolatinak meg-tartására; igéri, hogy el küldi nékiek a' Szent Lelket; biztatja őket, hogy nem ſokára ótet ismét meg-fognák látni; és emliti azoknak bóldogságokat, a' kik még-fognának végig maradni az ö ſzeretetében, és meg-tartanák az ő Beſzédét.

Ezek után a' Beſzédek után ki-méne Jérusálemből, és az Apoſtolokkal együtt az Olaj-fáknak Hegyére méne.

I. 1-6. II. 7-14 III. 15-26. IV. 27-31.

TANÚSÁGOK.

KÖzönségesen ſzóllván, ebben a' Réſzben és a' kövétkezendőkben, láthatjuk azt a' nagy ſzeretetet, a' mellyel vala Jésus az ő Tanitványihoz, és a' mellyel viſeltetik vala mind azok aránt-is, valakik őtet ſzeretik és ő benne hiſznek.

Azok a' Kötelességek pedig, a' mellyekre minket URunknak ezen Beſzédei köteleznek, ezek:

1. Hogy ſzüntelen gondolkozzunk arról a' Ditsőségről, a' mellyre ő fel-emeltetett az Égben, és a' mellyre mondá, hogy minket-is akarna fel-venni; Igyekezzünk erre a' Ditsőségre, követvén azt az útat, a' melly arra viſzen, és el-válhatatlanúl ragaſzkodjunk ő hozzája, mivelhogy ő-maga az igaz Út, melly viſzen az életre.

A' második Kötelesség; melly az egéſz Vallásnak egyſzersmind rövid ſummájai-is ez: Hogy buzgóságosan ſzeressük a' mi URunkat, és ennek a' ſzeretetnek igaz vóltát mutassuk-meg

az ő szent Parantsolatinak megtartásával.

3. A' Jésus Kristusnak az aránt tett igérete, hogy az ő el-menetele után el-küldené az ő Lelkét nem tsak az Apostolokra tartozik vala; a' kikkel a' Szent Léleknek közleni kell vala a' Tsudáknak Tselekedésére való ajándékot; hanem tartozik minden Hivőkre-is, a' kiknek szívekbe küldi URunk az ő megszentelő és vígasztalo Lelkét.

A' mi tisztünk hát; hogy kérjük ennek a' Léleknek segedelmét és vezérlését; és hogy azt meg-nyerhessük, tisztitsuk-meg szíveinket e' Világnak szeretetétől; minthogy Jésus világosan mondja, hogy e' Világ nem esmérheti-meg sem bé-nem veheti az Istennek Lelkét.

4. Meg-kell gondolni; hogy a' miképen a' maga Tanitványinak URunk azt igéri vala, hogy ismét el-jőne hozzájok az ő Feltámadása után: úgy az utólsó napon-is el-fog jőni; akkor az ő Válaszottai bé-fognak tellyesedni vígasztalással és örömmel; és ezt az ő ditsőséges viszszajövetelét várván, a' mi leg-nagyobb szorgalmatosságunk az légyen, hogy meg-maradjunk az ő szeretetében és az ő Mennyei Parantsolatihoz való engedelmességben.

A' Réfznek végén azt tanitja Kristus URunk; hogy ő igen szoros és idvességes módon közli magát mind azokkal, valakik őtet szeretik és az ő Beszédét meg-tartják; meg-áldja azokat az ő kegyelmeivel, és az ő áldását és békességét adja azoknak. Mind ezeknek a' drágalátos nagy jóknak meg-gondolása gerjeszszen-fel minket szeretetre ehez a' szeretettel tellyes Meg-váltóhoz; és hitesse-el vélünk, hogy minden mi bóldogságunk attól függ, ha ő hozzája hűségesek lészünk, őtet szeretjük, és megmaradunk mind örökké az ő egyességében.

XV. RÉSZ.

Ebben a' Részben négy dolgokat tselekeszik a' mi URunk: 1. Elő-adja Szóló-tónek és Szóló-veszszőknek példájokban azt az édességet, a' melly vagyon ő közötte és az ő Tanitványi között. 2. Inti őket ebben az egyességben és az ő szeretetében való megmaradásra, és az ő Parantsolatinak meg-tartására, és nevezetesen egymásnak szeretetére. 3. Azt mondja nékiek, hogy őket ő a' végre választotta volna, hogy el-menvén hirdettenék az Évangyéliomot az egész Földön

dón tsndálatos nagy elő-menetellel. 4. *Előre tudtokra adja, hogy üldöztetésre és e' Világtól való gyűlöltetésre fognak ki-tétettetni; De, hogy meg-bátoritsa őket, emlékezteti arra, hogy ő-maga-is tapaſztalta vólna ezt a' gyűlöltetést; és igéri nékiek, hogy mellettek fog-lenni a' Szent Lélek, kit el-küldene nékiek az ő el-menetele után.*

I. 1-8. II. 9-15. III. 16. 17. IV. 18-27.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Réſznek négy Tzikkelyeiből imé illyen módon lehet elmélkedni:

Az első, melly-is a' Szőlőtőről és a' Szőlő-veſzſzőkről való hasonlatosságot foglalja magában; arra tanit minket, mi-némű ſzoros és nagy haſznú a' Hiveknek a' Kriſtus Jésussal való egyességek: Azt bizonyitja, hogy minden mi bóldogságunk ettől az egyességtől függ; ſzükséges nékünk a' Jésus' Lelkében és életében réſzűnknek lenni, a' végre hogy teremhessünk olyan gyümöltsöket, a' mellyek az ISTENnek ditsőségére tzéloznak, és ahoz a' méltósághoz illendők, a' melly ſzerént mi ő Tanitványi vagyunk; és hogy azok, a' kik ő véle a' Hitnek általa nem egyesíttettek, és ſemmi gyümöltsöt nem teremnek, ki-fognak metſzettetni mint haſzontalan Szőlő-veſzſzők.

A' Réſznek második Tzikkelye arra tanit bennünket, hogy a' mi nagy és leg-főbb kötelességünk az, hogy maradjunk-meg a' Jésus Kriſtusnak ſzeretetében, tartsuk-meg az ő Parantsolatit, és mindenek felett egymást ſzeressük; ſzüntelen magunk előtt tartván e' végre annak a' nagy ſzeretetnek példáját, a' mellyel ő viseltetett mi hozzánk, és a' melly őtet arra vitte, hogy az ő életét érettünk adná.

3. A' mit az UR Jésus az ő Apoſtolinak monda, hogy őket ő a' végre válaſztotta vólna, hogy el-menvén fel-állitanák az ő Orſzágát ez egéſz Világon: egy igen világos bizonysága az Évangyéliomnak ISTENtől ſzármazott vóltának; mivelhogy az Apoſtoloknak prédikállásokat annyi ſok Népeknek meg-térések kővette.

De azt-is meg-kell gondolnunk; hogy a' Jésus Kriſtus minket a' végre válaſztott és hivott; hogy ſzentségnek gyümöltseit teremjük; és ki-ki tellyes tehetségünk ſzerént munkálód-

kálódjuk az ő esméretének és Országának terjedését.

A' Résznek utólsó Tzikkelye két dolgokra tanit. Az egyik ez: Hogy e' Világ gyakorta gyűlőli azokat, a' kik a' Jésus Kristust szeretik, és a' kik a' kegyesség szerént élnek; De azon nem kell tsudálkozni, mivelhogy a' mi URunk-is hasonlóképen tapasztalta ezt a' Világnak gyűlőlségét.

A' másik ez: Hogy minekutánna a' Jésus Kristus szóllott és az Évangyéliom hirdettetett az embereknek; azoknak, a' kik meg-maradnak a' hitetlenségben és romlottságban; nints semmi mentségek; mivel megvetik az Isten' Fiának, a' Szent Léleknek és az Apostoloknak bizonyság-tételeket, és kész akartva zárják-bé szemeiket az Igazság előtt.

XVI. RÉSZ.

Az UR JÉSUS tovább-is az aránt tudósitja az Apostolokat, hogy nékiek üldóztetésre és még halálnak szenvedésére-is kellene magokat készíteni. 2. Hogy óket meg-vigasztalja az ó szomorúságokban, mellyet az ó el-menetele nékiek okoz vala, igéri nékiek a' Szent Lelket, és azt mondja, hogy ez a' Szent Lélek kárhoztatni fogná az hitetlen Világot, óket pedig alkalmatosokká fogná tenni arra, hogy tókélletesebben meg-esmérhessék azokat az igazságokat, a' mellyekre tanittattak vala, és azokat az embereknek hirdethessék. 3. Azt mondja tovább, hogy óket el-fogná egy kevés ideig hagyni, de tsak hamar viszsza fogna hazzájok jóni, mikor felfogna támadni, akkor pedig ók óróm-mel fognának bé-telni; ó-nékiek új kegyelmeket fogna adni, és azt fogná nékiek szerzeni, hogy ók drágalátos ajándékokat nyerhessenek.

JÉSUSnak ezek a' Beszédei megvigasztalák az Apostolokat, és sokat tevének az ó Hiteknek meg-erósítésére.

I. 1-4. II. 5-15. III. 16-28. IV. 29-33.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Részből ezeket kell gondolóra vennűnk; Előszőr: Hogy a' miképen az Apostoloknak nagy űldőztetésekre kell vala ki-tétetniek: úgy az igaz Hivek-is várhatják magokra a' Krisstust nem esmérőknek és nem szeretőknek gyűlőlségekből származó állapotokat.

2. Szűkséges vala a' mi hasznunkért, hogy el-hagyná a' Jésus Kristus ezt a' Világot, a' végre, hogy bé-menne az ő dítsőségébe, az ő Szent Lelkét el-kűl-

el-küldené, és az ő Országát fel-állitaná.

3. A' mi URunknak ez a' mondása, hogy a' *Szent Lélek meg-feddené a' Világot a' bűnről, az igazságról és az itéletről*, azt tészi, hogy a' Szent Léleknek el-jövetele és az Apoſtoloknak prédikállások meg-fogná lelkek-esméretében a' 'Sidókat arról győzni, hogy ők kész akartva nem hinnének, és őket magok menthetetlenekké fogná tenni; meg-fogná mutatni azt, hogy Jésus az Istennek Fija vólna, és el-fogná az ördögnek országát rontani.

Mind ez valósággal meg-esett URunknak Mennybe menetele után, és meg-mutatta az egész földnek azt, hogy az ő Tudománya az Istentől vólna.

4. Azok a' ditsőséges igéretek, a' mellyeket tőn a' Jésus Kriſtus az Apoſtoloknak, hogy őket bőségesen bé-fogná tölteni a' Szent Léleknek ajándékaival és az ő meg-világosíttásával, hasonlóképpen azon időben bé-tellyesedtenek, és azoknak álmélkodásra méltó gyümöltsei meg-tapaſztaltattanak az ő prédikállások által.

5. Az Apoſtolok nem értékmeg azt, a' mit Jésus jelenteni akar vala, mikor nékiek azt mondaná, hogy egy kevés idő múlva ismét meg-fognák őtet látni, mert ő az Atyához fogna menni, és akkor tellyes megvígaſztaltatások fogna lenni.

De ezek a' Beſzédek, mint ſzintén azok-is, a' mellyeket az előtt mondott vala, tökélletesen meg-világosíttattak az ő Feltámadása által, Mennybe menetele által és azt követő ditsőséges állapotok által.

Ezek az Igéretek, a' mellyek meg-erősíték az Apoſtoloknak Hiteket, erősítsék a' miénket-is; és tanitsanak annak meg-gondolására; hogy jóllehet a' Jésus Kriſtus moſtan mi tőlünk távol vagyon, de nem léſzen mindenkor, mert ha meg-maradunk az ő ſzeretetében, a' leg-idvességesebb kegyelmeket meg-fogja minékünk ſzerzeni; és a' miképen az ő Apoſtolihoz viſzſza-jöve az ő Fel-támadása után: úgy mi hozzánk-is viſzſza fog jöni, az ő második és utólsó el-jövetelekor, hogy bévigyen minket az ő Országának ditsőségébe.

XVII. RÉSZ.

Ez itten az a' Kónyörgés, a' mellyet bé-mutata a' JÉSUS Kriſtus az

ő Atyjának, minekelőtte halált szenvedne; és vagynak három Tzikkelyei. 1. *Kényörög* JÉSUS *ónmónmagáért, és azt kéri, hogy vétettessék-fel a' mennyei ditsőségbe, a' végre, hogy az* ISTEN *az által ditsőittessék-meg.* 2. *Kényörög az Apoſtolokért, a' kiket már el-fog vala hagyni, és kéri az ő Atyját, hogy őket óltalmazza-meg és szenteljeje-meg; a' végre: hogy a' Hitben végig meg-maradhassanak, és az Évangyéliomot prédikálhassák ez egész Világon, semmit az üldöztetésektől nem félvén.* 3. *Kényörög mind azokért, valakik ő benne hinni fognának, és az Apoſtoloknak prédikállásokat befognák venni; és azt kivánja, hogy mind az Apoſtolok mind pedig minden Hivek mindenkor légyenek egyesittettek ő véle és egymással a' Hitnek és a' Szeretetnek által; és jövendőben osztán vétettessenek-fel a' ditsőségbe, a' mellybe ő bé-menendő vólna, hogy ő véle légyenek mind örökké.*

I. 1-5. II. 6-19. III. 20-26.

TANÚSÁGOK.

KÉt dolgokat kell meg-gondolnunk az első Tzikkelyében ennek a' Kőnyőrgésnek, mellyet a' Világnak Idvezítője monda, minekelőtte meg-feszíttetnék.

Arra tanit ebben ő Felsége; hogy a' Kereszтyén Vallás abban áll, *hogy meg-esmérjük az egyedűl Igaz* ISTENt, *és a'* JÉSUS *Krisſtust, a' kit ő el-botsátott;* és egyedűl ez az eszkőz az örők életnek el-vételére.

A' honnét látjuk; Hogy tehát az ISTENben és a' Jésus Krisban való Hit el-múlhatatlanúl szűkséges arra, hogy idvezűlhessűnk.

Látni még itten ezen fellyűl a' mi URunknak az ISTEN' diatsőségéért való nagy buzgóságát, és azt a' ditsőséges jutalmat, a' mellyet ő vár vala az ő szenvedései után.

A' mi Idvezítőnknek példája szerént, mi-is azon buzgósággal tartozunk viseltetni, és dicsőiteni az ISTENt e' földön, valamennyire tsak tőlünk lehet; hogy osztán minket bé-végyen a' ditsőségbe, a' mellyet készített az ő választottinak, e' Világ' teremtése előtt.

2. Tapasztalhatjuk ebben a' Kőnyőrgésben azt a' nagy szeretetet, a' mellyel viseltetik vala URunk az ő Tanitványaihoz; és minémű buzgó és szives indúlattal ajánlja vala azokat az ő Atyjának óltalmazása alá, minekelőtte el-hagyná őket.

A' do-

A' dolognak ki-menetele megmutatá, hogy a' mi URunknak Könyörgése meg-hallgattatott; mivelhogy Júdáson kivül, a' kinek hitetlenségét ő Felsége ellátta vala, az Apoſtolok mindnyájan meg-maradtanak az Igazságban, a' mellyet bé-vettenek vala, és álmélkodásra méltó buzgósággal és elő-menetellel forgolódának az embereknek megtéritésében.

3. Mindenek felett ezt kell meg-jegyeznünk, a' melly-is leg-inkabb tartozik mi reánk; hogy a' mi URunk könyörög vala nem tsak az Apoſtolokért, hanem mind azokért-is valakik ő benne hinni fognának, és azoknak prédikállásokat bé-fognák venni.

Látni ebben, melly igen kedvesek az igaz Hívek a' Jésus Kriſtusnak, minémű nagy gondja vagyon azokra, és melly igen kivánja azokat réſzeltetni abban a' ditsőségben, a' mellyben ő moſtan vagyon; melly-is bétöltheti mind azokat valakik az UR Jésust igazán ſzeretik, erős bizodalommal, és ki-mondhatatlan örömmel.

De jól meg-kell jegyezni, hogy Jésus ekképen tsak az igaz Hívekért könyörög vala, és világoson mondja, hogy ő nem könyörögne e' Világért és a' hitetlenekért.

Ha annakokáért mi akarunk azoknak ſzámok közzül valók lenni, a' kikért az UR Jésus ezt a' Konyörgést tette, és a' kikért esedezik az égben: elkell e' Világtól ſzakaſztanunk magunkat, és egyesítenünk kell magunkat a' mi URunkkal igaz Hit által és Felebarátinkkal ſzívbéli ſzeretet által, és meg-maradnunk ekképen az Istennel a' mi Atyánkkal és a' Jésus Kriſtussal való egyességben mind életünknek végéig.

XVIII. RÉSZ.

JÉSUS meg-fogadtatik a' Kertben; azután a' Sidóknak Tanáts-gyülések eleibe vitetik, és annakutánna Pilátushoz, a' ki elöſzör nem akará ötet meg-ſententziázni. Végezetre, látni ebben a' Réſzben a' Szent Péternek tagadás-tételét.

I. 1-11 II. 12-14. *és* 19-24. III. 28-40. IV. 15-18. *és* 25-27.

TANÚSÁGOK.

NÉgy kiváltképen való dolgok vagynak meg-gondolásra-valók ebben a' Réſzben.

Az elsö ez: Hogy a' Jésus Kriſtus le-veré a' földre tsak egy

ſzavával azokat, a' kik őtet meg-fogni jőttek vala.

Szent János meg-jegyzi, hogy URunk az ő hatalmának ezt a' jelét azért mutatá, hogy bátorságos el-menetelt adatna az ő Apoſtolinak a' kik véle valának, és valami gonoſzſzal való illettetés nélkűl el-botsáttatná azokat az őtet meg-fogni akarókkal.

Azt-is meg-mutatá az által, hogy ő el-távoztathatta vólna ha akarta vólna a' Halált.

A' Második dolog, a' mellyet meg-kell gondolni, ſzent Péternek az ő maga viselése, a' ki fegyvert vőn kezébe, hogy óltalmazná az ő Meſterét, noha egy kevés idővel azután azt meg-tagadá.

Azt láthatni innét; hogy ennek az Apoſtolnak vala buzgósága, de az a' buzgóság nem vala ſem eléggé okos ſem eléggé állhatatos.

A' honnét ezeket a' két Tanúságokat kell vennűnk. Elsőt, hogy: Ha a' mi URunk megfeddé azt, a' mit Szent Péter illyen tőrvényesnek látſzó alkalmatossággal tselekedék azoknak akarván ellenek állani, a' kik az ő Meſterét életétől igazságtalanúl akarják vala meg-foſztani: tehát minden erőſzaktételnek és boſzſzú-állásnak munkái tilalmasok, ſemmi azokat ſzabadokká nem teheti; és a' békeséges-tűrés és a' ſzelídség a' Jésus Kriſtus Tanitványinak a' tulajdonságok.

A' másik Tanúság ez: Hogy még azok-is, a' kiknek buzgóságok és jó igyekezetek vagyon igen tetemesen meg-eshetnek, mikor magok felől nagyot állitnak, és a' Kőnyőrgéssel 's vigyázással nem élnék a' magok meg-óltalmazására a' kísértetektől. Ezt kell meg-tartani a' Szent Péter meg-tagadásáról.

3. A' mitsodás formán folytatják vala a' Tőrvényt a' mi URunk ellen a' 'Sidóknak Tanáts-gyűlésekben: abból igen világosan lehet látnunk, hogy ő ártatlan vala, és a' 'Sidók tsak haſzontalan fogásokat keresnek vala az ő meg-ſententziázására.

De abban azt-is tapaſztaljuk; hogy Jésus akará magát alája adni az ő Tőrvénytételeknek, noha az igazságtalan vólna; eltűré mind azokat a' boſzſzúságokat a' mellyeket téſznek vala ő rajta; és ez alkalmatossággal álmélkodásra méltó békességes-tűrést és ſzelídséget mutata-ki.

A' bé-

A' békeséges-tűrésnek és maga meg-tagadásának nagy példája hát ez minden Kereſztyéneknek.

4. Meg-kell jegyezni utóljára, hogy mikor Jésus vitetett vólna Pilátus' eleibe, ez a' Tiſztartó nem akará ôtet meg-ſententziázni elsôben; és mikor URunktól azt kérdezte vólna: Ha ô vólna-é a' 'Sidóknak Királyjok? Jésus azt felelé, hogy ô Király vólna, de az ô Orſzága nem e' Világból való vólna.

Ezek a' két dolgok ſzolgálnak a' Jésus Kriſtus ártatlanságának meg-mutatására.

Ezen fellyûl, ez az ô Pilátus elôtt való vallástétele minket arra tanit: Hogy mindenkor bátran meg kell az igazságot vallani, még mikor a' Világnak gyûlöléſségét magunkra fognánk-is az által vonni; kövétvén ebben az UR Jésus Kriſtust, a' ki, a' mint meg-jegyzi Szent Pál 1. Tim. VI. 13. ŷ. ezt a' jó *vallást tette Pilátus elôtt*; és megmondá, hogy Ô *azért jött vólna e' Világra, hogy bizonyságot tenne az igazságról;* noha az a' megvallás vala leendô az oka az ô meg-ſententziáztatásának és az ô halálának.

XIX. RÉSZ. 1-16 ŷ.

Pilátus JÉSUSt meg-oſtoroztatásra ſententziázza és meg-engedi, hogy méltatlansággal és tsúfsággal illeſſék a' Vitézek, azt gondolván, hogy azzal meg-tsendesíthetné a' Papokat és a' 'Sidóknak Elôljáróit. Bizonyságot téſzen nékiek, hogy ô JÉSUSt ártatlannak találná, és igyekezik-is ôtet életben meg-tartani. De a' 'Sidók még-is mind tsak halálra kivánván ôtet, végre meg-egyez benne, hogy meg-feſzittessék.

TANÚSÁGOK.

A' Jésus Kriſtusnak meg-ſententziáztatásának Hiſtóriájában meg-kell gondolnunk Pilátusnak, a' 'Sidóknak és a' mi URunknak magok viseléseket.

Pilátusnak tselekedetében látjuk a' hamis Biráknak tulajdonságát. Noha ô ártatlannak esméré Jésust, még-is meg-oſtoroztatá, és méltatlansággal hagyá illettetni. Azt gondolja vala, hogy azzal majd eleget téſzen a' 'Sidóknak, és majd arra veſzi ôket, hogy Jésus meg-ne feſzíttessék.

De a' 'Sidók látván Pilátusnak az ô lágyságát és kéſz vóltát a' nékiek kedveskedésre annál inkább reá erôsôdének; és akképen oſztán ez a' Tiſzttartó,

minekutánna már egy igazságtalanságot tselekedett vólna, Jésust meg-oſtoroztatásnak bűntetésére ſententziázván; másik még ſzőrnyűbb tőrvénytelenségnek el-kővetésére kőtelezé magát, URunkat kárhoztatván az halálra.

A' Gonoſzoknak valamelly dologban való kedveskedés még arra bátorítja őket, hogy tőbbre igyekezzenek. Mikor valaki egyſzer el-kezdette a' gonoſzt tselekedni: mind tovább tovább mégyen abban, mivelhogy egyik bűn másikra még nagyobbra viſzi az embert, és végre oſztán a' gonoſzságnak leg-nagyobb mértékére juttatja.

Mind ez nékűnk azt mutatja, minémű veſzedelmes dolog valakinek az ő lelki-esméretének világa és meg-győződése ellen tselekedni, a' gonoſz dolgokban másoknak kedveskedéssel lenni, és kőzőltetni 's alkuvásra venni a' dolgot, mikor kőtelességűnket tselekednűnk és a' gonoſznak ellene állanunk kellene.

2. A' 'Sidóknak az ő magokviselése, a' kik ſem Pilátusnak bizonyságtételei által, ſem az által a' mit Jésus már ſzenvedett vala, le-nem tsillapittathatának, hanem mind tsak tovább-is azt kivánják vala, hogy Jésus feſzittessék-meg, bizonyitja az ő dűhősségeket és igazságtalanságokat, és azt mutatja, hogy mikor az emberek az ő indúlatjaik után erednek, és fel-tettek magokban valamit, akármitsoda gonoſz légyen-is az, többé ſemmit nem hallgatnak, hanem abban mind inkább inkább meg-erősítik magokat, mind addig, mig az ő igyekezeteknek tzéljára el-nem jutnak.

3. Utóljára, derekasan ſzívűnkre kell vennűnk azt a' nagy békességes-tűrést és maga megtartóztatást és ſzelidséget, a' mellyel URunk magát mind annak alája botsátá, valamit Pilátus, és a' 'Sidók igazságtalanúl és kegyetlenűl ő ellene tselekedének.

Ez, az ő ſzeretetének ollyan bizonysága, és ollyan példa, a' melly erősen indithat minket arra, hogy békeséges-tűrők, ſzelídek, magunkat meg-tartóztatók és az ISTEN' akaratján megnyugovók légyűnk minden rajtunk eshető gonoſzokban; sőt még akkor-is, mikor az embereknek gonoſzságok és igazságtalanságok miatt kellene ſzenvednűnk.

XIX. RÉSZ.

XIX. RÉSZ. 17-42. v.

Szent János itten elől-beszélli a' mi URunknak Meg-feszittetését, Halálát, és El-temettetését.

TANÚSÁGOK.

KRISTUS URunk' Szenvedésének és Halálának Hiſtóriáját mi ezekben a' három kiváltképen való tekintetekben tartozunk meg-gondolni, és arról elmélkedni;

1. A' mennyiben az vala ollyatén Áldozat, a' mellyet ő az ISTENnek bé-mutatott a' végre, hogy a' mi bűneinket el-tiſztítaná, minket az haláltól megſzabadítana, és nékünk az örök életre a' just meg-ſzerzené.

2. A' mennyiben az nékünk arra való kötelezteteſünk, hogy ſzeressük ezt a' mi ſzerelmes Meg-váltónkat, a' ki minket ennyire ſzeretett, és hagyjuk-el a' bűnt, mellyet ő az ő Halála által el-törleni kivána.

3. A' mennyiben az a' békeséges-tűrésnek és magunk megalázásának ollyan példája, a' mellyet magunknak ſzűntelen előnkbe tenni tartozunk a' követésre.

Ezeken a' közönséges elmélkedéseken kivül, ezeket a' négy külőnös Tanúságokat kell megjegyezni ennek a' Hiſtóriának nevezetesebb Tzikkelyeiből.

1. Hogy az az Irás a' melly három Nyelveken vala a' Jésus Kereſztfájára fel-tétetve, nyilván valóvá téſzi vala az egéſz Világ előtt az ő meg-ſententziáztatásának okát, és igy, az ő ártatlanságát.

2. Hogy az ő Szenvedése és Halála körül véghez ment állapotok, mint az ő Ruháinak eloſztása, az ő Szomjúhozása, az ő Tsontainak meg-nem rontatása, az ő Oldalának meg-ſzúratása, meg-valának előre jelentetve az Ó Teſtamentomnak jövendőléseiben.

És igy a' 'Sidók mind azokról, a' mellyek akkor esnek vala, meg-esmérhették vólna, hogy Jésus vólna a' Próféták által igértetett Messiás; és erről minket egéſzen meg-győzhet az a' tsudára méltó ſzép meg-egyezés, a' melly vagyon az Ó Teſtamentomi Jövendölések közőtt és azok az állapotok közőtt a' mellyek esének a' mi URunkon.

3. Az, a' mit Jésus a' Kereſztfáról monda, a' Szent Szűzet Szent Jánosnak ajánlván, bizonyitja a' mi URunknak az ő Bóldogságos Anyjához való ſzíves

ſzere-

szeretetét és gondosságát; egyszersmind pedig ehez az Apostolhoz való szeretetét.

4. Meg-kell jegyzenünk a' Jésus Kristus El-temettetésének Históriájában, Jósefnek az ő bátorságát, a' ki abban az időben, a' mellyben Jésus meg-sententziáztatott és meg-öletett vala, magát az ő Tanitványának lenni meg-mutatá, mint szintén Nikodémus-is, a' ki annak előtte félénk vala.

A' módja-is ennek az El-temettetésnek szolgál az ő Halála és Fel-támadása igazságának meg-bizonyitására.

Végezetre annak meg-gondolása, hogy a' Jésus Kristus el-temettetett vólt, tanitson minket arra, hogy nem kell félnünk sem a' Koporsótól sem a' Haláltól; mivelhogy tudjuk, hogy ha meg-halunk, mint ő fel-is fogunk támadni, a' miképen ő fel-támada halála után harmad napon.

XX. RÉSZ.

JÉSUS fel-támadván magát megmutatja leg-elsóben Mária Magdalénának; azután az Apostoloknak, Tamás jelen nem lévén, és annakutánna Tamásnak-is.

I. 1-18. II. 19-25. III. 26-31.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Részből értjük, hogy Jésus fel-támadván, megláttatá magát elősző-is Mária Magdalénával, és annakutánna mind az Apostolokkal.

Mária Magdalénának adaték tudtára leg-elsőben-is a' mi URunknak fel-támadása, Angyaloknak meg-jelenések által, és ő vala a' leg-első, a' ki meg-vigasztaltaték a' Fel-támadott Jésusnak látásával.

Az ő kegyességének és Jésushoz való szeretetének meg-jutalmazása vala ez; és ekképen szokta az ISTEN magát közleni azokkal, a' kik őtet szeretik, és igaz szívvel keresik.

2. Meg-tetszik a' Szent János Beszédéből, hogy az Apostolok nem hivék elősző a' mi URunknak fel-támadását, és nem elébb hitték-el azt egészen, hanem minekutánna ő arról nékiek bizonyos és egynéhányizbéli bizonyságokat adott vólna.

Láthatjuk ezt mindenek felett Tamásnak példájából, a' ki nem akarja vala hinni, hogy Jésus fel-támadott vólna, hanem ha őtet látná, és kezeit 's óldalát meg-tapogatná: De annakutánna egészen meg-győzetteték erről

ről az igazságról, a' mellyet elsőben nem akart vala hinni, és meg-esméré a' Jésus Kriſtust ő URának és ő Istenének lenni.

A' mi URunknak mind ezek az egynéhány izbéli meg-jelenései ſzolgálnak az ő Fel-támadásának igazságának meg-bizonyitására, és az Apoſtoloknak e' dolog felől tett bizonyságoknak igaz vóltának meg-erősítésére. A' Jésus Kriſtus illyen módon fel-támadott lévén: nem kételkedhetünk, hogy ő Istennek Fija nem vólna, és a' mi bűneinkért tökélletesen eleget nem tett vólna az ő Halála által.

Mindenek felett, vagyon nékünk ebben a' Fel-támadásban példánk és bizonyos zálogunk a' miénk felől; Melly, hatalmasan erősítheti a' mi Hitünket, és bétöltheti reménységgel és örömmel bennünket.

Meg-kivántatik tovább; hogy a' fel-támadott Jésusban való Hitünk minket meg-tiſztitson és meg-is ſzenteljen; és hogy Máriának és az Apoſtoloknak példájok ſzerént, a' kik ollyan igen örvendezének, hogy őtet meg-láták, és ollyan buzgóságot és ſzeretetet mutatának ő hozzája, mi-is imádjuk őtet, mint mi URunkat és Istenünket; hogy ekképen a' mi engedelmességünk által meg-bizonyitván a' mi Hitünknek igaz vóltát; el-jussunk arra a' bóldogságra, a' mellyet ő igér mind azoknak, valakik igazán hiéndenek ő benne.

XXI. RÉSZ.

JÉSUS meg-jelenti magát az Apoſtoloknak a' Tibériás Tengerénél, és bizonyos jeleket mutat nékiek az ő Fel-támadása felől. Meg-erősíti Szent Pétert az Apoſtolságban, és néki meg-jövendöli, mitsoda állapot fogna esni rajta és Szent Jánoson-is; és ezzel végezödik-el az Évangyéliom.

I. 1-14. II. 15-25.

TANÚSÁGOK.

LÁtjuk ebben a' Réſzben azt, elsőben, hogy a' mi URunk akará az Apoſtolokat bizonyosokká tenni az ő Fel-támadása felől, nem tsak ő-magát azoknak meg-mutatván, és az ő láttokra évén, hanem az ő Iſteni Hatalmának jeleit-is vélek ſzemléltetvén.

Ez, mi velünk hitesse-el, mind jobban jobban ezt a' nagy Igazságot, a' mellytől függ minden mi vigaſztaltatásunk.

2. A' Jésus Kriſtus mineke-lőtte meg-erősítené Szent Pé-

tert az Apoſtolságban, azt kérdé tőle három ízben: *Szeretnė-é ótet?*

Azért kivána tőle háromſzori vallástételt, hogy ez az Apostol annál jobban érezné-meg azt a' bűnét, a' mellyet tett vala az ő esete által.

A' mi URunknak ez a' Tselekedete meg-mutatja; hogy ő nem vészen kűlőmben minket kegyelmébe, hanem ha meg-valljuk a' mi bűneinket, azokat helyre pótoljuk, és kőtelességűnkre viſzſza-térűnk.

De a' mit minden dolgok felett kiván ő Felsége tőlűnk, ez; hogy ſzeressűk őtet tellyes ſzívűnkből; és nem érdemeljűk, hogy ő Tanitványinak neveztessűnk, ha azt nem mondhatjuk ő-néki a' mit Szent Péter: *URam! Te tudſz mindeneket; Te tudod hogy ſzeretlek Tégedet.*

3. Minekutánna ez az Apostol illyen vallást tőn, az UR Jésus meg-erősíté őtet az Apostolságban. Azt mondá nékie: hogy legeltesse az ő Júhait, és azt-is meg-jövendőlé nékie, hogy Mártiromságot fogna ſzenvedni; melly-is azt jelenti vala, hogy a' Szent Péternek hűsége már ezután állhatatos fogna lenni.

Az Isten mindenkor megbotsát azoknak, a' kik igazán meg-térnek; sőt még új kegyelmeket-is ajándékoz nékiek; De azoknak a' kiknek ekképen megkegyelmezett, ez a' kőtelességek, hogy meg-bizonyitsák ő hűségeket egéſz hozzája az ő hűségeket egéſz életekben, buzgóság által és felbomolhatatlan ſzeretet által.

Utóljára, az UR meg-jövendőlé, hogy Szent János megfogna maradni az ő el-jövetelének idejéig; ez, azt téſzi vala, hogy ez az Apoſtol addig fogna élni, míg a' Jérusálemnek el-puſztúlását és a' Sidóknak veſzedelmeket meg-fogná látni.

Akará az UR Jésus kűlőnősen erre méltóztatni ezt a' Tanitványt, a' kit ſzeret vala. Bé-is tellyesedék ez az Igéret; mert Szent János igen nagy vénséget ért. Sok ideig élt mind a' több Apoſtolok után, és mintegy harmintz eſztendőkig Jérusálemnek el-puſztíttatása után; és meglátta az ő halála előtt mind azoknak bé-tellyesedéseket, a' mellyeket hallott vala URunktól mondattatni erről a' veſzedelemről, és az ő Orſzágának felállittatásáról.

A' SZENT

A' SZENT APOSTOLOKNAK TSELEKEDETEIK.

Szent Lukáts ebben a' Könyvben azt beszélli-elő, miképpen állittatott-fel a' Keresztyén Vallás Krisſtus URunknak Mennybe-menetele után elsőben Jérusálemben, és az után sok egyéb Helyeken az Apoſtolok által, és kivált Szent Péternek és Szent Pálnak az ő szolgálatjok által.

Ez a' Hiſtória be-foglalja magában a' JÉSUS Krisſtusnak Mennybe-menetelétől fogva a' Szent Pálnak Római első fogságáig el-folyt időt; melly-is téſzen mint egy huſzon nyóltz eſztendőket.

I. RÉSZ.

Ebben az Első Réſzben meg-ir Szent Lukáts két dolgokat. 1. A' mi URunknak Mennybe-menetelét. 2. Szent Mátyásnak az Apoſtoli Hivatalba való állittatását.

I. 1-11. II. 12-26.

TANÚSÁGOK.

AZ Első Szakaſzſza ennek a' Réſznek minket az aránt tudosít, hogy a' mi URunk, minekutánna fel-támadott, negyven napokig e' földön múlata, a' végre, hogy az ő Fel-támadásának igazságát annál jobban el-hitetné az Apoſtolokkal, és azoknak ſzükséges oktatásokat adna.

Ezek a' negyven napok el-telvén, fel-viteték az Égbe az ő ſzemek' láttára; mivel mindnyájan nékiek ennek a' dolognak tanúinak kell vala lenniek; és akkor némelly Angyalok jelenének-meg, a' kik őket bizonyosokká tevék a' felől, hogy Jésus fel-ment vólna az Égbe, és onnét viſzſza fogna jőni az utólsó napon.

Ezekben minékünk a' Jésus Krisſtusnak Mennybe-meneteléről és az ő utólsó viſzſza-jöveteléről igen erős bizonyságaink vagynak; lévén ezek az Igazságok meg-bizonyíttattak az Apoſtoloknak és Angyaloknak állatások által, valamint ſzinte azok által a' tsuda dolgok által-is, a' mellyek követték Jésusnak a' Mennyei Ditsőségbe való fel-emeltetését.

Minthogy tehát a' mi URunk az Égbe fel-ment; minden em-

berek tartoznak meg-esmérni, hogy Ô-néki leg-felsôbb Hatalma vagyon minden dolgokon, és az Ô Országa lelki és mennyei.

Ez, minket-is inditson arra, hogy légyenek szûntelen a' mi gondolatink és kivánságaink arra a' ditsôséges helyre függesztettek, a' hol a' mi URunk vagyon, az Ô Atyjának az ISTENnek jobbján, és a' hol Ô nékünk örökké-való helyet készit: és éljünk a' kegyességnek mindenkori gyakorlásában, várván az Ô el-jövetelét.

A' Résznek Második Szakaszában két nevezetesebb dolgok vagynak meg-jegyzésre méltók.

Az egyik ez; Hogy az Isteni tiszteletre való egyben-gyülések meg-erôsittettek az Apostoloknak és a' Jésus elsô Tanitványinak példáik által, a' kik minekutánna URunk az Égbe felment, rendszerént egyben-gyülnek vala a' könyörgésben és az imádkozásban való foglalatosságra.

A' másik ez; Hogy mivel Jésus tizenkét Apostolokat választott vala: az egyik leg-elsô gondjok Szent Péternek és az Ô Társainak az vala, hogy egy Apostolt állitanának Júdásnak helyébe; a' végre, állatának-elô két Férjfiakat, a' kik a' Jésus Életének és Fel-támadásának Tanúi vóltanak vólna; de azokra sorsot vetének, és könyörgének az URnak, hogy mutatnameg mellyiket választotta vólna Ô Felsége a' kettô közzül; mivelhogy az Apostoloknak egyenesen ônnôn-maga által a' Jésus Kristus által kell vala választatniok.

II. RÉSZ.

Szent Lukáts négy dolgokat beszéll elô ebben a' Részben. 1. *Miképpen vevék az Apostolok Pünkösti Napján a' Szent Lelket.* 2. *Szent Péternek Beszédeit, a' mellyeket prédikálla azon a' Napon a' Sidóknak.* 3. *Annak a' prédikállásnak gyümölcsét, melly-is vala három ezer embereknek meg-térések.* 4. *A' Jérusálembéli Gyülekezetnek akkori állapotját.*

I. 1-13. II. 14-36. III. 37-41. IV. 42-47.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsôben azt kell meg-jegyzeni ebbôl a' Részbôl: Hogy a' Jésus Kristus el-küldvén az Apostolokra a' Szent Lelket, bétellyesité az Ô Igéretét, a' mellyet azoknak tett vala az aránt, hogy az Ô el-menetele után ezt a' Lelket nékiek el-küldené; és azzal, bizonyos és kétség nélkül

kűl való bizonyságot ada nékiek az ő Mennyben való fel-magaſztaltatása felől.

Mindenféle Nyelveken való ſzóllásnak ajándékát kőzlé véle, azt akarván nékiek megmutatni, hogy e' Világnak minden Népeinek kellene az Évangyéliomot nékiek prédikállani, és arra őket alkalmatosokká akarván tenni.

Ez a' Tsuda pedig eſék egy nevezetes Innep napon, és nagy ſereg emberek előtt, a' kik kűlőmbb-kűlőmbb idegen Orſzágokból jőttenek vala Jérusálembe; hogy akképen ennek a' tsuda dolognak a' hire mindenfelé el-terjedne, és az ſegitené az Apoſtolok' prédikállásának bévételét.

2. Szent Péternek az ő Beſzédeinek, mellyeket ſzólla a' 'Sidóknak, a' tzélja ez vala; hogy meg-esmértetné velek azt, hogy az az akkor esett dolog megmondatott vólna előre Jóel Próféta által; Ez a' Jésus, a' kit ők meg-feſzítettenek vala, feltámaſztatott vólna, az Isten azt az Égbe fel-magaſztalta, és ugyan ő tőltőtte vólna-ki mostan az Apoſtolokra a' kűlőmbb-kűlőmbb-féle Nyelveken való ſzóllásnak ajándékát; és hogy minden emberek tartoznának őtet a' Messiásnak és ő URoknak és Királyoknak tartani. Ez az Évangyéliomnak-is a' veleje, és ezt ſzűkséges hinni a' Jésus Kriſtus felől.

3. Ezeknek a' három ezer 'Sidóknak a' meg-térések, a' kik azon a' napon a' Kereſztséget fel-vevék, tsudára méltó bizonysága vala a' Szent Péter prédikállásának erejének; és azoknak példájok nékűnk azt mutatja, hogy a' ſzívnek belső meg-keseredése, és a' tanúlni kivánó alázatos kéſzség, melly a' bűnőst arra viſzi, hogy kővesse mind azt, valamit az Istennek tetſzik parantsolni ő-néki, az igazán meg-térőknek tulajdonságok, és a' meg-jobbúlásra és az idvesség' útában való bé-állásra a' bizonyos eſzkőz.

Utóljára, igen derekasan megkell azt gondolni, a' mit mond Szent Lukáts ebben a' Réſzben ezeknek az első Kereſztyéneknek kegyességekről, a' Kőnyőrgésben, az UR' Vatsorájának kiſzolgáltatásában, és más Iſteni tiſztelet' réſzeinek, gyakorlásában való foglalatosságokról, azoknak egymás kőzött lévő tsudálkozásra méltó egyességekről, ſzeretetekről, és kőzőnsé-

gesen az ő erkőltseiknek ártatlan és egyűgyű vóltáról.

Mind ezekre a' tekintetekre nézve ezek a' régi Hívek, a' kikből áll vala a' Jérusálemi Gyűlekezet, példák lehetnek minden Ekklésiáknak; és arra tanithatnak minden időbéli Kereſztyéneket, hogy légyenek buzgók és foglalatosak a' kőnyőrgésekben, és az Iſteni ſzolgálatnak minden réſzeiben, éljenek békességben és egyességben, gyakorolják a' felebaráti ſzeretetnek munkáit, és kedveltessék magokat ISTEN és emberek előtt tiſzta erkőltsők által, és az ő magok viselésének ſzentsége által.

III. RÉSZ.

Vagyon ebben a' Réſzben egy Tsudatételnek Hiſtóriája, a' mellyet tselekedék Szent Péter, meg-gyógyitván egy Sántát. 2. Az a' mit ez az Apoſtol monda a' 'Sidóknak, annak meg-mutatására, hogy ez a' Tsudatétel a' Kriſtus JÉSUSnak Nevében esett vólna.

I. 1-11 II. 12-26.

TANÚSÁGOK.

ENnek az embernek, ki ſánta vala, az ő meg-gyógyittatásának Hiſtóriája azt mutatja, hogy URunknak Mennybe-menetele után az Apoſtolok megmutatták minden 'Sidóknak ſzemeik előtt nyilvánságos Tsudatételek által azt, hogy a' Jésus Kriſtus az Égben fel-magaſztaltatott vólna, és hogy adott vólna nékiek ő Felsége a' maga Tsudatételeihez hasonló Tsudáknak tselekedésére hatalmat.

Ez által lőn oſztán az, hogy az Évangyéliom tovább-is terjede Jérusálem Városában, az egéſz Kősség bé-telvén álmélkodással, midőn látná ezt a' tsuda módon lett meg-gyógyittatást.

2. Meg-kell jegyezni, tovább a' Szent Péter' Beſzédében, az ő buzgóságát és bátorságát, a' mellyel ſzemekre hányá a' 'Sidóknak az ő bűnőket, a' mellyet tselekedtenek vala Jésust meg-feſzítvén; és nékiek világosan mondá, hogy ez a' Jésus vólna a' Messiás, a' kinek el-jöveteléről ſzóllottanak vólna minden Próféták.

Ekképen kell meg-vallanunk mindenkor a' mi URunknak Nevét, és meg-hamisíthatatlan bizonyságot tennünk az Igazságról.

3. Látjuk itten; hogy jólehet az ISTENnek Fiát a' 'Sidók meg-feſzítették vala: még-is Szent Péter inti őket a' megbánás-

bánásra, és azt igéri nékiek, hogy az ő bűneik el-fognának tőrőltetni, tsak térjenek-meg, és ne átalkodjanak-meg az ő hitetlenségekben.

A' honnan mi ezt tartozunk ki-hozni; Hogy tehát az ISTENnek kegyelméhez való folyamodás szabad mindeneknek, valakik meg-bánják bűneiket, és megtérnek, akármelly nagy bűnősök légyenek-is.

Utóljára Szent Péter azt adja tudtunkra; hogy Jésus az a' Nagy Próféta, a' kiről szóllott vala Móses, és a' kiről ezt mondotta, Hogy *azt kellene hallgatni mindenekben, valamellyeket mondana*; és, *A' kik nem akarnák őtet hallgatni, el-fognának veszteni az ő Népe közzül.*

Ugyan ez a' mit Szent Péter meg-jegyez ezen Részsnek utólsó Versében, ezt mondván: *Az ISTEN el-botsátotta az ő Fiát JÉSUSt, hogy mindeneket meg áldana, mindent meg-téritvén az ő bűneiből.*

Az ISTEN' Fiának el-küldetésének a' tzélja tehát ez vala, hogy az embereket ki-téritené az ő gonoszságaikból; és nem másképen, hanem tsak ez által lehet ő-nékiek részek abban az áldásban, a' mellyet ez a' Nagy Meg-tartó hozott e' Világra.

IV. RÉSZ.

Meg-irja Szent Lukáts, 1. Szent Péternek és Szent Jánosnak fogságba való vettetéseket. 2. A' Tanáts eleibe való vitetéseket, és ottan miképen folyt az ő dolgok. 3. Azt a' Könyörgést, a' mellyel imádkozának az ISTENnek, minekutánna kemény fenyegetéssel meg-tiltattanak vólna, hogy többé a' JÉSUS' Nevében ne szóllanának. 4. A' Jérusálembéli Ekklésiának állapotját, és kivált az abban uralkodó álmélkodásra méltó nagy atyafiúi szeretetet.

I. 1-4. II. 5-22. III. 23-31. IV. 32-37.

TANÚSÁGOK.

LÁtni ebben a' Részben, legelsőben, annak bé-tellyesedését, a' mit Jésus előre megmondott vala az Apostoloknak; tudni-illik hogy ők meg-fogattatnának és a' Tisztviselők eleibe vitettetnének ő érette; De azt-is meg-jegyezhetni itten, hogy az ő ellenek gyakoroltatott keménység meg-nem tántoritja vala az ő állhatatosságokat; és a' Keresztyéneknek számok nevelkedik vala mindennap, akármint ellene állanának a' Sidók.

2. Az Apostolok a' Tanáts' eleibe állittatván, ottan szent bátor-

bátorsággal és ollyan hatalmasan beszéllének, hogy az ő ellenségeik azon tsudálkoznának, és semmit-is ő ellenek nem szólhatnának.

Annak az Isteni Erőnek a' munkája vala ez, a' mellyel felruháztattak valának az Apostolok a Kristus Jésusnak amaz Igérete szerént, hogy tudni-illik őket meg-fogná erősíteni, és adna nékik ollyan bőltseséget, a' mellynek senki-is ellene nem állhatna.

3. Szent Péter és Szent János meg-mutaták még az ő buzgóságokat, mikor a' Tanáts tilalmazván őket, hogy ne hirdetnék tőbbé az Évangyéliomot, ezt felelék: hogy, *nem vólna igazság az embereknek engedni inkább, mint az ISTENnek.*

Az Apostoloknak ez a' ditséretes bátorságok azt mutatja; hogy e' Világon semminek-is nem kell minket meg-akadályoztatni az Istenhez való engedelmességünkben; és nevezetesen; hogy az URnak azok a' Szolgai, a' kik világi tekintetekből, vagy emberektől féltekben nem merik mondani vagy tselekedni mind azt, valamit az Isten parantsol nékiek, gyalázatos hűségtelenséggel vétkeznek.

4. Abban a' buzgóságos Kőnyőrgésben, mellyel az Apostolok az Istennek esedezének az ő segedelméért: látjuk az ő bátorságokat és bizodalmokat, a' mellyel tellyesek valának; és az a' Jel, a' mellyet az Isten ada az ő jelen-vólta és kegyelme felől, meg-mozditván a' helyet, a' hol egybe-gyűltenek vala, bizonyosokká tevé őket arról, hogy az Isten kedvellené és meg-hallgatná az ő Kőnyőrgéseket, és bé-fedezné őket az ő óltalmazásával.

Mindenkor hatalmas segedelműnk és bizonyos óltalmunk vagyon a' Kőnyőrgésben, mikor az Istent féljűk, és nem egyéb a' tzélunk hanem az ő ditsősége.

Az Isten el-nem múlatja soha-is meg-hallgatni azokat, a' kik őtet ekképen segitségűl hívják; és mikor az ő űgyét óltalmazzuk kevesset félhetűnk az embereknek hijábanvaló igyekezetektől.

5. A' mi a' Résznek végén mondatik, a' Jérusálembéli Hívek kőzőtt lévő nagy szeretetről, és az ő Javaiknak egymással való kőzléséről, azt mutatja; hogy a' keresztyénségnek a' Lelke, békességnek és egyességnek a' Lelke. Az igaz Keresz-

reſztyéneknek egy ſzívek lelkek vagyon; és ôrômmel és bôségesen gyakorolják a' jól-tételt a' ſzûkölködôk aránt.

V. RÉSZ.

Szent Lukáts meg-irja az Ananiás és Sapbira bûnöknek és ISTENtôl azért való meg-büntetetéseknek Históriáját. 2. Szóll annakutánna az Apoſtoloknak Tsudatételeikről, és az Évangyéliomnak tsudára méltó terjedéséről Jérusálemben. 3. Az Apostolok másod' izben tömlötzbe vettetnek; de az ISTEN ôket meg-ſzabadítja Angyal által, és ôk tovább-is hirdetik az Évangyéliomot. 4. Még-is a' Tanáts eleibe vitetnek; az ôket megoſtorozásra itéli, és meg-tiltja hogy többé ne ſzólljanak a' JÉSUS Krisusról és az ô Tudományáról.

I. 1-11. II. 12-16. III. 17-25. IV. 26-42.

TANÚSÁGOK.

HÁrom dolgokat lehet megjegyezni a' meg-gondolásra Ananiásnak Hiſtóriájában.

Az Elsô ez: hogy az ISTEN ezt a' Férjfiat és annak Feleségét halállal veré-meg azért, hogy hazudtanak vólna Szent Péternek. Azért bûnteté pedig meg ôket illyen módon ô Felsége, hogy az által a' Gyûlekezetnek minden tagjaiban támaſztana félelmet, az Apoſtoloknak méltóságokat az Évangyéliom' prédikállásának kezdetében megerôsítené, és meg-mutatná annak a' Tudománynak ISTENtôl ſzármazott vóltát, a' mellyet azok hirdetnek vala.

A' Második ez: Az ISTEN jól tudja a' ſzíveket és az el-titkoltatott dolgokat; úgy hogy, ha az embereket valaki meg-tsalhatja-is, de az ISTENT nem tsalhatja-meg; és a' kik az embereknek nevezetesen pedig az ô lelki Igazgatóiknak hazudnak, ollyan alkalmatosságokban, a' mellyekben az igazságot ki-mondani tartoznának, az ISTENnek hazudnak, és az ô boſzſzú-állására téſzik-ki magokat.

A' Harmadik ez: Hogy igen nagy bûn hazugsággal és tsalárdsággal élni az alamisnálkodásnak gyakorlásában. Szabad véle az ember, hogy adjon vagy ne adjon; De mikor valaki valamelly dolgot az ISTENnek és kegyes végekre ſzentelt: nem ſzabad azt viſzſza-venni, sôt még annak leg-kissebb réſzét-is magánál meg-tartani.

Az, a' mit Szent Lukáts mond az álmélkodásra méltó Tsudákról, a' mellyeket az Apoſtolok tselekeſznek vala, az Évangyé-

liomnak tsudálatos terjedéséről Jérusálemben, valamint szinte mindeneknek a' Keresztyénekhez való szeretetekről, és a' Kősségtől nagyra való betsültetésekről, minden részben méltó a' meg-jegyzésre.

Ezek, a' Keresztyéni Tudománynak ISTENtől való származásának és hathatós erejének nyilvánságos bizonyságai valának. És minthogy az Évangyéliomnak ez a' terjedése nem tsak az Apostolok' Tsudatételeiknek, hanem a' Hívek kőztt uralkodó nagy egyességnek-is és az ő kegyes erkőltseiknek a' gyűmőltse vala: onnét által-láthatjuk, melly igen sokat tészen a' Keresztényeknek jó életek a' JÉSUS Krístus' Vallásának megbetsültetésére és fel-állittására e' Világban.

Az Apostolok másodszor vettetének a' Tőmlőtzbe ez időben; De az ISTEN tsuda módon meg-nyittatá nékiek a' Tőmlőtznek ajtaját egy Angyal által.

Az ISTENnek az ő óltalmazásának ez az újabb bizonysága őket bizodalommal bé-tőltheti vala, és az ő ellenségeiknek meg-mutathatja vala azt, hogy ők hijában állanának-ellene az Évangyéliom' prédikállásának.

Minekutánna ki-jővének a' Tőmlőtzből az Apostolok, a' Templomba menének tanitani, semmit nem gondolván a' nékiek tétetett tilalmazással; és a' miatt a' Tanáts' eleibe hivattatván, ott nagy bőltseséggel és bátorsággal szóllának, nyilván ezt mondván, hogy *inkább kellene az ISTENnek engedni, hogy nem az embereknek.*

A' Szent Apostoloknak ez a' bátorságok és buzgóságok minket arra tanit; hogy mindenkor kővetnűnk kell a' mi Lélik-esméretűnknek inditását, meg-nem ijedvén az embereknek fenyegetésektől, és a' Magyistrátusoknak parantsolatjok vagy tilalmazások soha ne akadályoztasson-meg minket, mikor az ISTENnek engedelmeskedni és azt tselekedni szűkséges, a' mit ő nékűnk parantsol.

Meg-kell tovább jegyezni; hogy a' Tanáts, az Apostolok ellen boszszankodván, akarja vala őket meg-őletni; De az ISTEN a' Gamáliel bőlts tanáts adása által meg-óltalmazá őket a' veszedelemtől a' mellyben forognak vala.

A' miképpen szólla ez a' Tanátsbéli ember a' Tanátsban: abból ezt tartozunk meg-esmérni:

ni: Hogy a' mértékletes és kegyes Tanátsoknak engedni kell; ſoha nem kell valamit indúlatoskodásból és maga gondolatlan buzgóságból tselekedni, kivált a' Vallásnak dolgában. Azok az igyekezetek a' mellyeknek az Isten nem ſzerzője, vagy elébb vagy utóbb magoktól el-romlanak: De a' mellyek ő tőle ſzármaznak, azok tsalhatatlanúl bétellyesednek, akármint ellenkezzenek az emberek; és a' kik az ollyan dolgoknak ellenek ſzegezik magokat, az Isten ellen tusakodnak.

Utóljára: Látjuk itt hogy az Apoſtolok meg-oſtoroztatásra lévén ſententziáztatva, örűlének rajta, hogy méltókká tétettenek vólna arra, hogy ezt a' gyalázatot ſzenvednék a' Jésus Kriſtusért, és tovább-is prédikállák az Évangyéliomot.

Ekképen kell állhatatosan sőt még örömmel ſzenvednünk azokat a' gonoſzokat a' mellyekre kitétettethetnénk kőtelességünknek tselekedése miatt, és mindenkor el-járnunk tiſztünkben végig való állhatatossággal.

VI. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek két Szakaſzſzai vagynak. 1. *Az Elsóben olvassuk a Diakónusoknak rendeltetéseket, a' kiknek az ó tiſztek az vala, hogy az Ekklésiának alamisnáiból ſáfárkodnának. A' Másodikban pedig, mimódon vádoltaték Szent Iſtván a' 'Sidóknak Tanátsok előtt.*

I. 1-7 II. 8-15.

TANÚSÁGOK.

LÁtjuk ebben a' Réſzben a' Diakónusoknak az ő tiſzteknek rendeltetését, kik az Apoſtolok által a' végre állittatának-elő, hogy ſáfárkodnának a' Híveknek adakozásaikból.

Ámbár ez a' tiſzt ma leg-tőbb Kereſztyén Ekklésiákban az embereknek gondviseletlenségek, és kűlőmbb-kűlőmbbféle tekéntetekben uralkodó rendeletlenségek miatt el-tőrőltetett: affelől mindazáltal mindenkor Iſteni rendelés az, és igen haſznos az Ekklésiának épitésére.

2. Minthogy az Isten azt akará, hogy az alamisnának kioſztogatása bőlts és Szent Lélekkel tellyes Férjfiakra bízattatnék: abból ki-tetſzik, hogy az alamisnálkodás igen nagy fontos kőtelesség. A' Híveknek alamisnáiknak nagy okossággal és bőltseséggel kell oſztogattatni; a' végre, az Ekklésia Jámbor és Iſtenfélő Személyeket tartozik

válaſztani, a' kikre ez a' gondviselés bizattassék; és közönségesen ſzóllván, az Ekklésiai Hívatalokba tsak ollyan Férjfiakat kell állitani, a' kiknek jó bizonyságok légyen, és a' kik esméretes jámborságúak légyenek az emberek előtt.

3. Látjuk itten, hogy ſzent Iſtván egyike a' hét Diakónusoknak, a' ki az ő hitéről, buzgóságáról és tsudatételeiről nevezetes vala, tsak hamar meg-tapaſztalá a' 'Sidóknak gyűlölségeket. Azzal vádoltaték mintha ő az Istennek és a' Móses' Tőrvényének ellensége vólna, és a' Tanáts eleibe viteték, hogy ott meg-ſententziáztatnék. De ő ottan ſzent bátorsággal és ollyan módon jelenék-meg, hogy az ő Birái álmélkodnának rajta.

Ekképen vóltanak a' kegyes emberek minden időben ki-tétetve a' gonoſzoknak gyűlölségekre és hamis vádolásaikra; de az igazságtalanság és az erőſzaktétel, a' mellyel viseltetnek ő ellenek, nem akadályoztatja meg őket, hogy az ő kőtelességeket mindenkor véghez ne vigyék, és eleget ne tégyenek azoknak a' tiſzteknek, a' mellyeket az ő hivatalok és lelkiesméretek kiván tőlők.

VII. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben vagyon, előſzőr ſzent Iſtvánnak az ő Beſzéde a' mellyet ſzólla a' 'Sidó Tanáts előtt. 2. Az ő Mártiromságának és halálának Hiſtóriája.

I. 1-53. II. 54-60.

TANÚSÁGOK.

SZent Iſtvánnak azokban a' Beſzédeiben, a' mellyeket ſzólla a' Tanáts előtt, a' tzélja az vala, hogy meg-mutatná azt:

1. Hogy ő nem vólna az Istennek és a' Tőrvénynek ellensége, a' miképen őtet vádolják, hanem Ábrahámnak és a' Pátriárkáknak Istenét imádná.

2. Hogy Jésus vólna a' Messiás, a' kinek az Ábrahám' Maradékából kell vala ſzülettetni, és a' kinek el-jővetelét Móses és a' Próféták meg-jővendőlték vala.

3. Hogy az Istennek ſzövetsége és tiſztelete nem vólnának a' 'Sidóknak Nemzetségekhez, ſem a' Jérusálemi Templomhoz kőttetve, azon módon a' Móses által parantsoltatott tzérémóniás Iſteni ſzolgálathoz-is.

4. Hogy a' 'Sidók minden időben engedetlenek vóltanak vólna az Istenhez, meg-vetették és űldőzték a' Prófétákat, és azért nem vólna tsuda, hogy a' Jé-

a' Jésus Kriſtust-is meg-vetették vólna, és az ő ſzolgait üldöznék.

Tapaſztalni ſzent Iſtvánnak ebben az egéſz beſzédében az ő nagy buzgóságát, a' mellyel tellyes vala, és az ő ſzent bátorságát, a' mellyel ſzemekre veté a' Sidóknak az ő meg-keményedéseket, noha jól látná, hogy akképen beſzélvén, magát ki-téſzi vala azoknak az ő dühösségekre, és életétől való meg-foſztatásra.

A' Sidók néki dühödvén megkövezésre ítélék az Istennek ezt a' hűséges ſzolgáját; de az Isten, hogy őtet meg-bátorítaná, azt tselekedé, hogy látná a' meg-nyilatkozott egeket, és Jésust állani az ő jobbja felől; melly után Szent Iſtván azt a' kegyetlen halált el-ſzenvedé állhatatossággal, az UR Jésust híván mind utólsó pihenéséig ſegitségre, és könyörögvén azokért, a' kik őtet megölik vala.

Az Anyaſzentegyháznak első Mártiromjának ez a' halála arra tanit minden Kereſztyénet hogy ſzenvedjék bátor ſzível mind azokat a' gonoſzokat, valamellyeket az Igazságról való vallástétel ő reájok vonhat, és még a' halált-is, ha arra hívattatnának. Meg-botsássanak azoknak, a' kik leg-többb gonoſzſzal illetik-is őket, és azokért könyörögjenek.

Látni még azt-is ebben a' Históriában, minémű tsendes az igaz Híveknek az ő Halálok, és mitsodás vígaſztalásokkal vagyon az egyben-kőttetve; a' melly-is minket inditson hathatósan a' kegyességre; hogy akképen oſztán a' mi végső óránkon, mi-is ajánlhassuk Lelkünket az UR Jésusnak kezeibe, és tsendesen lehessen el-alunnunk jobb életnek reménységében.

VIII. RÉSZ.

Meg-írja itten Szent Lukáts: 1. *A' Szent Iſtván' halála után a' Jérusálembéli Gyülekezet ellen támadott üldöztetést.* 2. *Miképen prédikálá Filep az Évangyéliomot Samariában.* 3. *Egy idegen Nemzetből való Fő Embernek meg-térését, a' ki-is a' Szeretseny-Orſzágnak Királynéjának a' Komornyikja vala.*

I. 1-4. II. 5-25. III. 26-40.

TANÚSÁGOK.

JEgyezzük-meg ebből a' Részből azt: hogy a' Szent Iſtván' halála, és a' Jérusálembéli Gyülekezet ellen támadott üldöztetés, az Évangyéliomnak

elő-menetelére ſzolgála; mivelhogy a' Hívek, a' kik el-ſzélledének, hirdeték kűlőmbb-kűlőmbb Tartományokban az Istennek Beſzédét.

Imé miképen ſzolgálának azok az űldőzések, a' mellyeket az Anyaſzentegyház ellen annak leg-első ellenségei támaſztottanak a' Jésus Kriſtus Vallásának annál jobban való el-terjeſztésére.

2. A' mi itten olvastatik Samariának Népének az őrdőngős Simon által való el-ámittatásáról, azt mutatja; Hogy azok a' Személyek, a' kik nem esmérik az igazságot kőnnyen el-ámittathatnak a' Hitetők által.

De a' minémű változás esék abban a' Városban, minekutánna Filep az Évangyéliomot ottan prédikállotta vólna, megmutatja, hogy az Igazság győződelmeskedik a' tévelygésen és a' hazugságon.

Meg-jegyzi Szent Lukáts, hogy még Simon maga-is megkereſztelkedik, és álmélkodik vala, látván a' Tsudákat, mellyeket Filep tselekeſzik vala.

Ez a' Példa bizonyítja, hogy a' Gonoſzok néhánykor megillettődnek az Évangyéliomnak drágalátos vóltára, és még annak vallására-is reá állanak, de minthogy azt nem tselekeſzik jó inditó okokból, az ő megtérések nem jó féle.

A' mi tovább emlittetik, hogy Simon pénzel kínálá Szent Pétert a' végre: hogy ő-is vehetné a' Szent Léleknek másokkal való kőzlésének és a' Tsudatételeknek ajándékát, és hogy Szent Péter viſzſza-veté az ő ajánlását, és az Istennek itéletével őtet meg-fenyegeté: aránt azt kell meg-jegyzeni; hogy átkozott iſtentelenség a' Vallásnak ſzinével élni a' fős-vénységre, vagy a' magunk mutogatására; és a' ſzent dolgokat venni vagy el-adni, akarmi formán légyen-is az.

Azonban inté Szent Péter Simont a' meg-térésre; és Simon meg-réműlvén, kéré az Apoſtolokat, hogy kőnyőrőgnének ő érette az Istennek. Ez minket arra tanít; hogy nem kell telalyességgel el-vetnűnk a' leg-nagyobb bűnősöket-is, ſem megvonnunk tőlők a' mi intéseink és kőnyőrgéseink által kívántató ſzolgálatot.

3. Az Isten abban az időben Kandakes Királyné-Aſzſzonynak egy Fő Emberét hívá a' Jésus Kriſtusban való Hitre; hogy azzal

zal meg-mutatná azt, hogy az Évangyéliom hamar idŏn minden Népeknek fogna hirdettetni, és hogy ez által az Ember által el-terjeſztené az igaz Vallást Szeretsen-Orſzágban.

Ez a' Fŏ Ember, lévén azoknak a' meg-tért Pogányoknak ſzámok kŏzzŭl való, a' kik a' bálványozásnak ellene-mondottanak vala, Jérusálemből jŏ vala, a' hol az ISTENT imádá, és a' Szent Kŏnyveknek olvasásában vala foglalatos, mikor az ISTEN Filepet hozzája kŭldé, hogy ŏtet tanitaná.

Ebből láthatjuk, hogy az ISTENNEK kiváltképen való gondja vagyon azokra, a' kiknek jó igyekezetek vagyon; és ŏ Felsége az ŏ Kegyelmeinek újabb mértékét adja azoknak, a' kik jól élnek azokkal, a' mellyeket már vettenek, és a' kik igaz lélekkel az igazságot keresik.

A' minémŭ kívánsággal igyekezi vala pedig ez a' Fŏ Ember meg-érteni Ésaiásnak Prófétziáját a' mellyet olvas vala, és a' minémŭ tanúlásra való kéſzséggel hallgatá Filepet, azt mutatja; hogy ki-ki tartozik abban munkás lenni, hogy ŏ az idvességnek tudományában oktattassék, mind ŏnnŏn-maga által, mind pedig másnak ſegitsége által; és, nem kell az ISTENTŎL állittatott Tanitóknak tanitásokat el-múlatni.

A' Komornyik hallván Filepet, kivána meg-kereſzteltetni, és minekutánna nyilvánságos vallást tett vólna a' Hitről, felvévé a' Kereſztséget.

Ekképen ſzoktanak tselekedni azok, a' kik az igazságot ſzeretik; Mihelyt azt ŏk meg-esmérik, mindjárt vallást téſznek arról, és ſoha nem halogatják véghez-vinni az ŏ kŏtelességeket.

Végezetre a' miképen ez a' Fŏ Ember, minekutánna meg-kereſztelkedék, nagy ŏrŏmmel téré-meg az ŏ Hazájába: Mi-is minden dolgoknál nagyobb bóldogságunknak tartsuk, hogy a' Kriſtusban hiſzŭnk; és ez légyen minden vigaſztalásunk és minden ŏrŏmŭnk, hogy az ŏ Anyaſzentegyházának tagjai lehetŭnk.

IX. RÉSZ. 1-22.

Ez itten a' Szent Pál Meg-téréſének Hiſtóriája.

TANÚSÁGOK.

NAgy figyelmetességgel ſzŭkséges erről a' Hiſtóriáról elmélkednŭnk, és ebben leg-elsŏben-is meg-gondolnunk: Hogy

Szent

Szent Pál, a' ki ollyan nagy Apoſtol vólt, az ő meg-térése előtt, és mikor még 'Sidó vólna meg-eskűdt ellensége vala a' Jésus vallásának és kegyetlen űldőzőjök a' Kereſztyéneknek.

Ez az Apoſtol maga ez aránt azt mondja nékűnk; hogy az Isten őtet ebben az állapotjában azért hívá, hogy az ő ſzemélyében a' bűnősökhöz való kőnyőrűletességét ő Felsége nevezetes példával meg-mutatná.

Azonban meg-kell tudnunk, hogy ha űldőzi vala Saulus az Anyaſzentegyházat, azt ő tselekeſzi vala tudatlanságból és vak buzgóságból, sőt még azt gondolván, hogy azzal igen kedves dolgot tselekedne az Istennek; de egyébaránt vala ő fedhetetlen életű.

Mikor valaki nem gonoſzságból és nem a' ſzívnek tellyes veſzetségéből, hanem tudatlanságból és a' helytelen vélekedéseknek ereje miatt vétkezik: kőnnyebben meg-térhet abból, és réſze lehet az Istennek irgalmasságában.

2. Az a' mód, a' mellyel éle az UR eſzkőzűl a' Saulusnak meg-téritésében, méltó a' megjegyzésre. Mikor ſzinte menne ő Damaskusba a' Kereſztyéneknek háborgatására: Jésus őtet meg-tartóztatá ehez a' Városhoz kőzel egy ollyan jelenés által, a' melly őtet rettegéssel egéſzen bé-tőlté, ſzólla ő-néki az égből, le-veté a' főldre, és meg-veré vaksággal.

Azért tselekedék a' mi URunk illyen módon, mert abban az állapotban a' mellyben vala Saulus efféle igen hathatós megilletés vala ſzűkséges az ő helytelen vélekedéseinek meg-győzésére és engedelmességre való meg-hajtására.

Igy ſzokta az Isten az ő jósága és bőltsesége ſzerént a' leg-alkalmatosabb eſzkőzőket venni-elő a' bűnősőknek az ő tévelygéseikből való meg-téritésére.

3. Ezek az Igék: *Saul! Saul mit kergetſz engemet?* azt jelentik, hogy a' Jésus Kriſtus azt, a' mit az ő Tagjai ellen és az ő Anyaſzentegyháza ellen tselekeſznek az emberek, úgy véſzi mintha tulajdon ő ellene tselekednék. És a' mit Saulus felele, ezt mondván: *URam mit akarſz hogy tselekedjem?* azt az alázatosságnak és engedelmességnek indúlatját téſzi-ki, a' melly azokban a' bűnősőkben találtatik, a' kik idővességesen meg-illetődnek. Ha-

laſz-

lasztás nélkûl engednek a' mennyei hivatalnak egészen oda adják magokat az ISTENnek, és készek mind azt követni valamit ô nékiek parantsol.

4. Meg-kell jegyezni, hogy az ISTEN minekutánna el-készíté Saulust annak meg-hallására és bé-vételére, a' mit nékie mondandó vala: küldé ôtet Ananiáshoz, hogy attól tanúlná-meg a' mit kellene tselekednie; és azonban Ananiást-is Látás által készíté-el arra, hogy Saulushoz el-menne és ôtet tanitaná. Ekképen rendeli vala az ISTEN igen nagy bôltseséggel a' dolgokat a' Saulus meg-térésének munkájának egészszen végbenvitelére.

5. Végezetre, Saulus minekutánna bôjtôlt és imádkozott vólna három napokig: szemeinek világát vevé; meg-tanittaték és meg-kereszteltetek Ananiás által, és mindjárást azután kezdé az Évangyéliomot prédikállani a' Sinagógákban.

Álmélkodhatunk az ISTENnek nagy hatalmán és jóságán ebben a' dologban, a' melly illyen idvességes vala Szent Pálnak és illyen használatos az Anyaszentegyháznak.

És ez a' nagy és hirtelen való változás, melly esék ezen az Apostolon, azt mutatja; hogy azok, a' kik valósággal meg-tértenek, egészen meg-változtatják értelmeket és magok-viselését, és nyilvánságos és bizonyos jeleit mutatják az ô meg-téréseknek igaz vóltának.

IX. RÉSZ. 23-43. v.

Saulus az ô meg-térése után üldöztetvén a' Damaskusbéli 'Sidók által, Jérusálembe mégyen; a' honnét az üldöztetés ismét kénszerité ôtet Czésáreába és onnét Társusba menni. Másodszor, elô-beszélli Szent Lukáts a' Júdeában és a' szomszéd Tartományokban lévô Gyülekezeteknek bóldog állapotjokat; és végezetre, Énéásnak tsuda módon való meg-gyógyittatását, és Tábitának fel-támasztatását.

I. 23-30. II. 31. III. 32-43.

TANÚSÁGOK.

ITten azt kell meg-gondolni,

1. Hogy mihelyt meg-tért Szent Pál és kezdette hirdetni az Évangyéliomot, üldözteték a' 'Sidóktól.

Az ISTEN akará ez által megpróbálni ennek az Apostolnak hivségét, és tanitani ôtet a' Jésus Krisztusért való szenvedésre.

Ez szokott meg-esni rend szerént azokon, a' kik magokat el-

ſzánják a' Jésus Kriſtusnak kövétésére, és a' kegyességben való élésre; tapaſztalják e' Világnak gyűlölségének munkáit, és nyomorúságban kell forogniok. De ezék az ellenkező állapotok őket el-nem ijeſztik, a' miképen el-nem ijeſzték Saulust, a' ki, a' 'Sidóknak dühősségek ellent nem állván, tovább-is hirdeti vala az Évangyéliomot, még Jérusálem' Városában-is.

2. A' mit mond Szent Lukáts a' Júdeában, Galileában és Samáriában lévő Gyűlekezeteknek állapotjokról: ezeket a' két Tanúságokat adja elménkre.

Az egyik ez: Hogy ha megengedi-is az ISTEN, hogy űldöztessék az Anyaſzentegyház, de ád ő Felsége annak pihenést-is.

A' másik ez: Hogy az, a' mi a' Gyűlekezeteket bóldogokká és virágzókká téſzi, az, mikor azok járnak az URnak félelmében, és a' Szent Léleknek ajándékai abban ſzaporodnak.

3. Azok a' két Tsudatételek, a' mellyek a' Réſznek vége felé elő-adatnak, azt bizonyítják; hogy az Apoſtolok tselekeſznek vala hasonló Tsudákat azokhoz, a' mellyeket a' mi URunk tselekedett vala, mig e' Világon vala. Melly-is igen ſokat téſzen vala nagy ſzámú ſzemélyeknek meg-térítésekre.

Tábitának betegségének és halálának Hiſtóriájában vagyon egy ſzép példánk, a' melly indíthat minden Kereſztyéneket, és főképen az Aſzſzonyi-állatokat a' kegyességre, és a' kereſztyéni ſzeretetnek munkáira; és az ő fel-támaſztatását az ő Hitének ISTENtől való meg-jutalmazásának, és magunkra nézve ollyan bizonyságnak kell tanunk, a' melly minket erősíthet a' Fel-támadásnak el-hivésében és az őrők életnek reménységében.

X. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben be-foglaltatik Kornélius nevű Századosnak a' Kereſztyén Vallásra való meg-térésének Hiſtóriája. Ez az ember Pogány vala ſzületésére nézve, de az Igaz ISTENt imádja vala.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Hiſtória azért íratott meg, hogy tudhatnánk azt, mi módon kezdetett az Évangyéliom a' Pogányoknak hirdettetni.

Tsudálnunk kell itten azt az útat, a' mellyet követe az Isteni gondviselés Kornéliusnak meg-térítésében.

Az Is-

Az Isten ő hozzá egy Angyalt kűlde a' ki néki ezt mondaná, hogy hívassa magához Szent Pétert; és azon időben ezt az Apoſtolt-is fel-inditá a' Kornéliushoz való el-menésre; a' mellyet nem tselekedett vólna Szent Péter, ha az Isten néki tudtára nem adta vólna azt, hogy egy ember ſem vólna, a' kit meg-fértéztetettnek kellene tartani, és hogy az Évangyéliomnak ſzinte úgy kellene a' Pogányoknak hirdettetni, valamint a' 'Sidóknak.

Erre tzéloz vala annak az Edénynek látása, a' mellyben ollyan állatok valának, a' miné-műeket a' Tőrvény tilt vala a' 'Sidóknak meg-enni.

2. Meg-kell jegyzeni; hogy Kornélius, noha életének nemére nézve fegyver viselő vala, még-is áhitatos, alamisnálkodó és Iſtenfélő Ember vala. Ennekokáért az Isten ő hozzá egy Angyalt kűlde, a' ki őtet bizonyoſſá tenné affelől, hogy megemlékezett vólna az ő kőnyőrgéseiről és alamisnáiról; és őtet a' Jésus Kriſtusnak esméretére juttatá Szent Péternek ſzolgálatja által.

Innét láthatni; hogy a' felebaráti ſzeretetnek és a' kegyeſségnek munkái az Isten előtt igen kedvesek; és ő Felsége új kegyelmeket és új világosságot nyújt azoknak, a' kiknek jó ſzívek vagyon; a' kik őtet ſegitségűl hivják és félik.

3. Az a' Beſzéd, a' mellyet Szent Péter Kornéliusnál ſzólla, bé-foglalja annak a' Tudománynak rővid ſummáját, a' mellyet az Apoſtolok prédikálnak vala; tudni-illik: Hogy az Isten el-kűldőtte vólna a' maga Fiát, hogy hirdetné az Idvességet a' 'Sidóknak, a' 'Sidók azt meg-őlték vólna, de harmad nap fel-támadott, és ő fogna lenni az élőknek és a' hóltaknak Itélő Birájok.

Ezek a' Vallásnak leg-fundamentomosabb igazságai, a' mellyeknek bé-kell minden Kereſztyénektől vétettetni: arra tanítanak bennűnket, hogy a' Jésus Kriſtusban való Hit és az életnek ſzentsége, egyetlen-egy eſzkőze az Idvességhez; és ezt adja-elő Szent Péter nevezetesen ezekkel az ő ſzavaival: *Az ISTEN nem ſzemély válogató; hanem minden Nemzetségben kedves néki akárkitsoda, a' ki őtet féli és igazságot tselekſzik; és bűneinek botsánatját véſzi az ő Neve által minden valaki biſzen a' JÉSUS Kriſtusban.*

4. A' minémű figyelmetességgel és kéſz engedelmességgel hallgatá Kornélius és az ő egéſz Háza népe Szent Pétert: a' minket arra tanithat: Hogy az Istennek Beſzédét azon indúlattal végyük, mikor az nékünk hirdettetik.

5. Azonkőzben, mikor az Apoſtol beſzéllene Kornéliusnak: a' Szent Lélek ſzálla azokra, a' kik őtet hallgatják vala, és vevék a' kűlőmbb-kűlőmbbféle nyelveken való ſzóllásnak ajándékát. Az Isten akkor a' Pogányoknak kedvekért hasonló Tsudát tselekedvén ahoz, a' mellyet tselekedett vala, mikor az Apoſtolokra Pünkőst Napján a' Szent Lelket el-kűldőtte vala; azt jelenti vala igen világos módon, hogy ő akarná a' maga kegyelmében réſzeltetni a' Pogányokat; és az minket arra kőtelez, kik régenten Pogányok valánk, hogy az Istennek hálákat adjunk azért, hogy ekképen akará az ő ſzővetségébe bé-venni ezeket a' bálványozó Népeket, és az ő Lelkét és kegyelmét azokra ſzinte úgy kitőlteni, mint a' 'Sidókra.

XI. RÉSZ

Ennek a' Réſznek vagynak két Szakaſzſzai. 1. *A' Jérusálembéli 'Sidók, a' kik a' Kereſztyén Vallásra meg-tértenek vala, nehéztelvén hogy Szent Péter Kornéliushoz, ki Pogány vala, ment vólna, ez az Apoſtol meg-beſzéllé azoknak, mimódon jelentette vólna meg ő-néki az ISTEN hogy ő tartozna az Évangyéliomot Kornéliusnak prédikállani, és minémű gyűmőltse vólt az ő prédikállásának, mellyen a' Jérusálembéli Kereſztyéneknek nagy órómők lőn.* 2. *Elő-beſzélli Szent Lukáts, miképen terjede az Évangyéliom kűlőmbb-kűlőmbbféle helyeken és nevezetesen Antiőchiában. Szóll egy Agabus névű Prófétáról is, a' ki éhséget jövendőle.*

I. 1-18. II. 19-30.

TANÚSÁGOK.

A' Réſznek Első Szakaſzſzából azt értjük, hogy a' Jérusálembéli Kereſztyének elsőben meg-űtkőzének azon, hogy Szent Péter Kornéliusnál vólt vólna: mivel nem vala ſzabad a' 'Sidóknak a' Pogányokhoz bémenni és azokkal barátságosan társalkodni. De mikor meg-értéték, hogy ez az Apoſtol oda az Istennek parantsolatjából ment vólna, sőt hogy még a' Szent Lélék-is adatott vólna Kornéliusnak és azoknak, a' kik valának ő véle: meg-tsendesedének, és őrű-

és örûlének rajta, hogy az Isten a' Pogányokat-is hívná az életre és az idvességre.

Soha nem kell irigyelnünk a' kegyelmeket a' mellyeket az Isten másokkal tselekeſzik: ellenben tartozunk rajta örûlni; kivált mikor őket a' meg-térésre és idvességre hívja.

Egyébaránt, ez a' bóldog állapot, a' melly ollyan nagy örömet okoza a' Jérusálembéli Híveknek, és azokkal ezt mondatá: hogy az Isten a' Pogányoknak-is adott meg-térést az életre, légyen mindenkor matériája a' mi örömünknek és hálaadásunknak-is; minthogy egyenesen mi reánk tartozik.

A' Réſznek Második Szakaſzſzában három dolgokat lehet meg-gondolni.

Az elsőt ezt: hogy a' Jérusálembéli Ekklésiának el-oſzlása és a' Kereſztyének ellen támaſztatott üldözés haſznála az Évangyéliomnak ſok helyeken való el-terjeſztésére, és ſok ſzép Gyülekezeteknek, nevezetesen pedig az Antióchiai Gyülekezetnek fel-állitására, a' hol kezdettenek a' Jésus Kriſtusnak Tanitványi leg-elsőben neveztetni Kereſztyéneknek.

A' másodikat ezt: hogy ezek a' Gyülekezetek fundáltatának és neveltetének Barnabásnak, Szent Pálnak, és más ollyan ſzemélyeknek ſzolgálatjok által, a' kik azoknak épitésére ſzentelték vala magokat.

Ez, azt mutatja; hogy az Isten' Szolgainak az ő forgolódások igen nagy haſznú az Ekklésiában, ha jámbor és Hittel és Szent Lélekkel tellyes Személyek által gyakoroltatik, minémüek azok valának, a' kikről ſzóll Szent Lukáts.

3. Agabusnak jövendölése egy nagy éhség felől melly a' földnek kerekségén leendő vala, azt mutatja; hogy az Isten a' Tudáknak tselekedésére való tehetségen kivül, az ő akkori időbéli Szolgainak adja vala a' Jövendölésnek ajándékát-is; és hogy ſemmi nem esik e' Világban, hanem tsak az Iſteni gondviselés és az ő akaratja által.

A' Kereſztyéneknek az aránt tett végezések pedig, hogy valami ſegitséget küldenének a' Júdeában lakozó Atyafiaknak, ollyan példa, a' melly minket indithat, hogy ſegitsük a' ſzükölködésben lévő Személyeket, és kivált azokat, a' kik Atyánkfijai, és a' Jésus Kriſtusnak Tag-

jai; sőt még meg-is előzzük az ő szükségeiket.

XII. RÉSZ.

Szent Lukáts három dolgokat számlál-elő ebben a' Részben. 1. *Szent Jakabnak a' Szent János Atyjafiának Mártiromságát.* 2. *A' Szent Péter' tömlötzbe való vettetését, és tsudálatos meg-szabadittatását.* 3. *Heródes Királynak az ő halálát, ki meg-hala az Angyal által meg-tsapdostatván.*

I. 1. 2. II. 3-19. III. 20-25.

TANÚSÁGOK.

ELsőben-is mindjárt azt látjuk ebben a' Részben, hogy Szent Jakab Apostol, valamint Szent István, az ő vérével petsétlé meg az Évangyéliomnak igazságát; és ekképen a' Keresztyén Vallás azoknak az ő szenvedéseik által állitatott-fel, a' kik azt hirdetik vala; melly-is szemlátomást meg-mutatja annak igaz és Istentől származott vóltát.

2. Az Isten a' ki meg-engedte vala, hogy Szent Jakab megölettessék, meg-engedé azt-is, hogy Heródes Király tömlötzbe vettesse Szent Pétert; De az UR tsuda módon meg-szabadítá ezt az Apostolt, Angyalt küldvén, a' ki néki meg-nyitá a' tömlötznek ajtaját, és őtet szabadon botsátá.

Ez a' tsudálatos meg-szabaditás alkalmatosságot szolgáltat annak meg-esmérésére; hogy ha az Isten meg-szenvedi néhánykor, hogy a' gonoszok végh hez vigyék az ő szándékjokat: nem engedi-meg mindenkor nékiek meg-tselekedni mind azt a' gonoszt, a' mellyet fel-tettenek vala magokban; és ő vigyáz az ő hűséges Szolgaiért.

De ebben azt-is láthatjuk, minémű foganatossága vagyon a' Könyörgésnek; mivelhogy a' Jérusálembéli Gyülekezet a' Szent Péternek meg-szabadittatását Könyörgés által nyeré-meg az Istentől.

3. Héródes Királynak az ő Halála, a' ki-is a' férgektől emésztetek vala meg az ő kevélységének meg-büntetésére, méltó a' meg-gondolásra.

Ez a' dolog mellyet *Josephus* Sidó Históricus-is meg-irt (*Antiq. l. XIX. cap. 8.*) azt mutatja: Hogy az Isten meg-szégyenitti a' kevélyeket; az Anyaszentegyházat üldözőknek siralmas léfzen a' végek; és a' kegyetlen és kevély Fejedelmek el-vészik hamarébb vagy későbben az ő gonoszságoknak büntetését.

XIII. RÉSZ.

XIII. RÉSZ.

Szent Pál és Barnabás Antiochiából Cziprusba mennek, és onnét Páfusba, a' hol Szent Pál vaksággal meg-vér egy hitető 'Sidót, és meg-téríti a' Hitre a' Tiszttartót Sergius Pált, ki annak a' Szigetnek Fő Gondviselője vala. Szent Pál Pisidiának Antiochia névű Városába érkezvén, vetekedik az ott lévő 'Sidókkal, megmutatván nékiek, hogy az ISTEN az ő Atyjaiknak tett igéretei szerént el-küldötte vólna a' JÉSUS Krisłust; Ez a' JÉSUS, a' ki meg-feszíttetett vala, fel-támadott vólna, és mindenek valakik ő benne hinnének, el-fognák venni az Idvességet. Sokan mind 'Sidók, mind pedig Pogányok, midőn hittenek vólna a' Szent Pál' prédikállásának, a' 'Sidók ő reá meg-haragvának, és ki-is űzék ótet kózzúlók Barnabással egyűtt. De ezek az Apostolok nyilván azt mondák a' 'Sidóknak, hogy mivel ők meg-vetnék az Evangyéliomot: a' Pogányoknak fognák az Evangyéliomot hirdetni, és el-menének kózzúlók.

I. 1-13. II. 14-41. III. 42-52.

TANÚSÁGOK.

Szent Lukáts azt beszéllé-elő ennek a' Részнek elein; hogy Szent Pál és Barnabás Ásiának és Görög-Országnak sok Helységeit el-járván, a' Szent Lélek-nek parantsolatjából, és minekutánna az Antiochiai Gyűlekezetnek Prófétái és Tanitói kőnyőrőgtenek és bőjtőltenek vólna, mind azokban a' Helységekben, hirdeték jó elő-menetellel az Evangyéliomot.

Mind ezek jelei annak, hogy az ő Hivatalok az ISTENTŐL vala; De mindenek felett meg-jegyzésre méltó bizonysága vagyon annak előttünk a' Páfus Szigetének Tiszttartójának meg-térésében, és Élimásnak tsuda módon lett meg-bűntettetésében; a' ki ezen Tiszttartót akarja vala el-fordítani a' Keresztyén Vallásnak bé-vételétől.

Ezekben a' két Emberekben; a' kiknek egyike hűn a' Szent Pál prédikállásának, a' másika pedig annak minden erejével ellene-áll vala, azt látjuk; hogy ha az ISTENnek Beszéde idveziti azokat, a' kik azt bé-vészik: kárhoztatja azokat, a' kiket meg-nem térit. Azok, a' kik ellene-állanak az igazságnak, és másokat a' Hittől és a' kegyességtől el-fordítanak, az ISTENnek igen kemény itéleteit vonják magokra.

Szent Pálnak az ő Beszéde, a' mellyet szólla az Antiochiabéli Sinagógában a' Keresztyéni Tudomány-

dománynak rövid Summája. Ez az Apoſtol abban meg-mutatja a' 'Sidóknak, hogy Jésus a' Dávidnak gyökeréből ſzületett, és ő a' meg-igértetett Messiás; mellyet-is meg-próbál Kereſztelő Jánosnak bizonyság-tételéből, és a' Prófétáknak jövendőléseikből.

Annakutánna világosan azt mondja, hogy ez a' Jésus, a' ki Jérusálemben meg-feſzíttetett vala, fel-támadott vólna az Ó Teſtamentomnak Prófétziái ſzerént.

Végezetre, elméjekre adja; hogy a' Jésus Kriſtus el-jövetelének a' tzélja ez vólt, hogy az emberek ő általa vennék az ő bűneiknek botsánatját; Azért, valakik hinnének ő benne. megigazittatnának; de a' kik őtet meg-vetnék: ki-rekeſztetnének az idvességtől.

Minthogy ez a' Kereſztyén Vallásnak a' veleje: Tiſztűnk, hogy erre ugyan valóban és mindenkor ſzámot tartsunk, és esmérjük-meg azt, hogy nem más eſzköz által, hanem tsak a' Jésus Kriſtusban való Hit által és az Évangyéliomhoz való engedelmesség által lehet meg-tartatnunk. A' mi illeti a' gyümöltseit a' Szent Pál prédikállásának: azt írja ſzent Lukáts, hogy azt ſokak bé-vevék; de a' Sidóknak nagyobb réſze meg-átalkodék az ő hitetlenségében. Mellyre nézve az Apoſtol nyilván meg-mondá nékiek, hogy ő már a' Pogányok közzé fogna menni.

Az Évangyéliomnak Tudománya külömbőző állapotokat munkálódik, mikor az prédikálatik. Vagynak, a' kik azt bévéſzik; de mások meg-vetik; és nem hogy engednének az igazságnak, hanem inkább ellene-állanak, még ſzinte kevély vakmerőséggel-is.

De ha valamelly hitetlenek az ő vakságokban és a' veſzedelemben meg-maradnak: annak egyedűl ők magok az okai; ſenki az őrők élettől ki-nem rekeſztetvén, hanem tsak azok, a' kik arra méltatlanoknak itélik magokat.

XIV. RÉSZ.

Szent Pál és Barnabás prédikálnak Ikóniumban; onnét mennek Listrába, a' hol egy nyomorék Sántát meg-gyógyitván, annak a' Városnak Lakosai őket Iſteneknek alitják lenni; melly-is Szent Pálnak alkalmatosságot ſzolgáltata, hogy intené őket a Bálványozásnak el-hagyására. Egy kevés-

kevéssel azután ez az Apoſtol meg-kövezteték a' Városnak Népe által, kiket a' 'Sidók fel-inditottak vala: De az ISTEN *meg-tartván néki az ő életét, onnét más Hélységekbe elméne, és viſſza-tére Antiochiába.*

I. 1-6. II. 7-18. III. 19-28.

TANÚSÁGOK.

LÁtjuk itten kőzönségesen ſzóllván, hogy az Apoſtolok az ő ſzolgálatjokat nagy buzgósággal és üldőztetések-nek kőzepette gyakorlották; és hogy nevezetesen Szent Pál mindenütt tapaſztalá a' 'Sidók-nak az ő dühősségeket; mivel-hogy tsak-nem meg-kővezteték Ikóniumban Barnabással egyűtt, és azután meg-is kővezék Listrában és hólt ſzámban hagyák őtet. De az-is meg-jegyeztetik, hogy az ISTEN meg-óltalmazza vala az Apoſtolokat a' ſzűntelen való veſzedelmekben, a' mellyekben forgottanak vala; általlok álmélkodásra méltó Tsudákat tselekeſzik vala; és ha azon ſzomorkodniok kell vala, hogy a' 'Sidók ő-nékiek ellenek-állának: abból vigaſztalást véſznek vala, hogy ſok Pogányokat a' Hitre hoznának.

2. Szent Pál nagy buzgóságát mutatá-meg, midőn egy erőtelen Sántának meg-gyógyitása után őtet és Barnabást a' Liſtrabéliek Iſteneknek lenni aliták, és nékiek Iſteni tiſzteletet akarának vala tenni.

Azok, a' kik félik az ISTENT, és a' kiknek igaz buzgóságok vagyon, ſoha nem keresik a' magok tulajdon ditsőségét; hanem az nékiek a' leg-főbb tzéljok, hogy egyedűl az ISTEN ditsőittessék, és az emberek őtet imádják és esmérjék-meg.

3. A' Szent Pál' Beſzéde, mellyet ſzólla a' Liſtrabélieknek, kik Pogányok valának, minket arra tanit; hogy az ISTEN minden időben meg-esmértette magát az emberekkel a' Teremtésnek és Gondviselésnek munkái által, és mindenkor ſzolgáltatott nékiek bizonyságokat az ő Jósága felől.

Ebből azt kell meg-gondolnunk, hogy ha azoknak a' Jótéteményeknek a' mellyeket az ISTEN a' Terméſzetben ád az embereknek, arra kell őket inditani, hogy ő Felségét ſzeressék és ő-néki ſzolgáljanak: ſokkal inkább kőteleztetűnk mi arra, a' kiknek ő-magát az Évangyéliom által meg-jelentette, és a' kikhez ollyan világosan meg-bizonyitotta az ő ſzeretetét,

tét, a' Jésus Kriſtust e' Világra el-küldvén.

4. Meg-jegyzi Szent Lukáts a' Réſznek végén, hogy az Apostoloknak kiváltképen való nagy gondjok vala arra, hogy kűlőmbb-kűlőmbbféle helyekre elmenvén, intenék a' Kereſztyéneket, és mindenek felett, hogy mindenik Gyűlekezetben Tanitókat rendelnének.

Az Apoſtoloknak ez a' forgolódások azt mutatja; hogy a' Híveknek mindenkor ſzűkségek vagyon a' tanittatásra, és az intettetésre; nevezetesen pedig ezt: Hogy a' Tanítóknak ſzolgálatjok tellyességgel ſzűkséges, és az Istennek akaratja az, hogy mindenűtt, a' hol vagynak Kereſztyének, légyenek Tanitók az Ekklésiának oktatására, intésére és igazgatására.

XV. RÉSZ.

Az Antiochiai Gyülekezetben vetekedés támadván az aránt; hogy némelly 'Sidók, a' kik Kereſztyénekké lettenek vala, azt állittanák, hogy a' Pogányok a' kik a' Kereſztyén Vallásra meg-térnének, tartoznának kórnyűl-metélkedni, mint a' 'Sidók, és meg-tartani a' Móses' Törvényének tzérémóniáit: Szent Pál és Barnabás el-küldetének Jérusálembe, hogy e' dolog felől meg-kérdenék az Apostolokat.

Az Apoſtolok egyben-gyűlvén, azt rendelék, hogy a' Pogányok nem vólnának kötelesek a' kórnyűl-metélkedésnek és a' Törvény' tzérémóniáinak meg-tartására; hanem elég vólna, ha a' JÉSUS Kriſtusban hinnének, az Évangyéliomnak engedelmeskednének, és meg-tartóztatnák magokat attól, a' mi óket a' Bálványozásra el-vonhatná. Ezt a' dolgot az Apostolok az Antiochiabéli Gyülekezetnek tudtára adják egy Levél által a' mellyet Szent Pál és Barnabás vivének-el.

Melly után az ISTENnek ezek a' két ſzolgai más Tartományokba menének, hogy az Évangyéliomot azokban hirdetnék.

I. 1-5. II. 6-35. III. 36-41.

TANÚSÁGOK.

KIváltképen való meg-gondolást érdemel ez a' Réſz. Ugyan-is, a' meg-igazúlásról való Tudomány ebben tőkéletesen meg-magyaráztatott; és az, a' mi itten mondatik, ſzolnak a' helyeinek értelmére, a' hol ez a' Tudomány elő-adatik.

Meg-kell tudnunk, leg-elsőben; hogy a' fel-tétetett Kérdés nem ez vala: Ha vallyon a' Pogányok hogy idvezűlhessenek,

nek, tartoznának-é meg-tartani a' Jésus Kriſtusnak parantsolatit, és jó tselekedeteket tselekedni? Senki nem kételkedik vala akkor erről az igazságról, és nem vala e' felett ſemmi vetélkedés. Hanem a' kérdés ez vala: Vallyon ugyan a' Pogányok tartoznának-é a' kőrnyűl-metélkedésnek és a' Móses' Tőrvénye tzérémóniáinak alájok adni magokat; a' miképen a' Kereſztyén Hitre meg-tért némelly 'Sidók azt állitják vala?

Ezt így értvén, meg-kell jegyzeni, hogy az Apoſtolok erről a' Kérdésről két dolgokat végezének. Az elsőt ezt; Hogy nem kellene a' Pogányokat a' kik meg-térnének, kőtelezni a' kőrnyűl-metélkedésre, és a' 'Sidók' tzérémóniáinak gyakorlására; hanem elég vólna az idvességre, ha igaz lélekkel hinnének a' Jésus Kriſtusban.

Ezt az Apoſtolok meg-bizonyitják, 1. Abból, hogy az Isten a' maga Lelkét ſzinte úgy ki-tőltőtte vólna a' Pogányokra-is, valamint a' 'Sidókra, és azoknak adta vólna a' Hitet. 2. A' Tőrvénybéli tzérémóniáknak tulajdon terméſzetekből; és végezetre, a' Prófétáknak jövendőléseikből.

Ezt a' Tudományt állitja-meg Szent Pál-is az ő Rómabéliekhez és Galatziabéliekhez irott Leveleiben, a' hol azt tanitja; hogy mi *meg-igazúlunk a' JÉSUS Kristusban való Hit által, a' Törvénynek tselekedetei nélkül.*

A' második dolog, mellyet az Apoſtolok meg-határozának ez vala; hogy a' Pogányok azonban még-is tartoznának magokat meg-tartóztatni a' Bálványoknak meg-áldoztatott dolgoktól, a' vértől, a' fúlva hólt állatoktól, és a' paráznaságtól.

Az oka ennek a' tilalomnak ez vala; hogy efféle eledelekkel való élés, mint ſzintén a' tiſztátalanság-is egyik réſzét téſzi vala a' Pogányoknak bálványozó Iſteni tiſzteleteknek, és vendégségeiknek; és igy, ha a' Kereſztyének meg-nem tartóztatták vólna ezektől magokat: az őket a' bálványozásra el-vonhatta vólna, a' 'Sidókat meg-botránkoztathatta vólna, és a' Pogányokat meg-erősíthette vólna az ő hamis Vallásokban.

Világosan meg-tetſzik hát innét az; hogy az Apoſtolok nem ſzabadították-fel az embereket az Erkőltsők' Tőrvényének megtartása alól, hanem tsak a' tzérémóniás Tőrvények alól ſza-

badították-fel őket; és még azzal-is, hogy azt tanitják vala, hogy mi a' Hit által igazúlunk-meg, igen erős módon állatták a' jó-tselekedeteknek szükséges vóltát; minthogy a' Hit nem lehet igaz Hit, ha a' szentségre való igyekezetet és az Évangyéliomhoz való engedelmességet nem munkálódja.

A' mi illeti Szent Pálnak Barnabástól való el-válását, a' mellyről a' Réfznek végén emlékezet vagyon, abban látjuk; hogy vólt valamelly kűlömbőző értelem az Istennek ezek kőzőtt a' két nagy Szolgai kőzőtt, de az nem rontotta-el az ő egyességeket, és nem akadályoztatta-meg, hogy mindenkor az ő kőtelességeikben el-ne járnának, és meg-szűnés nélkűl ne munkálódnának a' Jésus Kristus' Országának terjesztésében.

XVI. RÉSZ.

Szent Pál hivja Timótheust a' szent szolgálatra; és minekutánna sok Városokon által-ment vólna, mégyen Maczedóniába, és Filippi Városába érkezik; a' hol az Évangyéliomot prédikálja, és egy Lidia névű Aszszony bé-vevé a' Kereszteyén Vallást.

Azonközben hogy Szent Pál Filippiben vala, háborúság támada ő ellene, azért hogy meg-szabaditott vólna egy szólgáló-leányt a' gonosz lélektől, a' melly azt el-foglalta vala; megostoroztaték Silással együtt, és a' Tómlótzbe vetteték. De az ISTEN őket tsuda módon meg-szabaditá; a' Tómlótztartó meg-téritteték a' Hitre, és a' Városnak Birái kérék Szent Pált és Silást, hogy mennének-ki, minekutánna magokat mentegették vólna, hogy ő vélek ollyan gonoszúl tselekedtenek vólna.

I. 1-15. II. 16-40.

TANÚSÁGOK.

TImótheusnak a' szent szolgálatra való hivattatásából két dolgokat kell meg-jegyzeni.

Az elsőt ezt; hogy Timótheus a' ki Istennek ollyan nagy Szolgája vólt, a' kegyességben neveltetett vala fel, és noha igen ifjú vólna: mindenek jó bizonyságot téfznek vala felőle.

A' honnét láthatni; hogy az Egyházi szolgálatba nem másokat, hanem tsak ollyan Személyeket kell állitani, a' kik az Istent félik az ő ifjúságoktól fogva, és a' kiknek jámbor és szent életek felől jó bizonyságok vagyon.

A' másodikat ezt; hogy Szent Pál, a' ki kárhoztatja vala a' Kórnyűl-metélkedést, mikor azt, mint

mint ſzükséges kötelességet a' Pogányokra akarják vala némelyek vetni, még-is Timótheust környûl-metélteté bölts okokra nézve; hogy valami módon a' Sidók meg-ne vetnék az ô ſzolgálatját, annak ſzíne alatt, hogy nem vólna környûl-metéltetett, és Pogány Atyától való vólna.

A' kedveskedésnek és ſzeretetnek ollyan példája ez, a' melly minket arra tanit, hogy a' közép terméſzetû dolgokban, a' mennyire lehet, alkalmaztassuk magunkat az erôtelen Személyekhez; el-távoztassuk azt, a' mi ôket meg-botránkoztathatná; és mindenkor arra vigyázzunk, a' mi leg-többet haſználhat az Ekklésiának békességére és épületére.

2. A' mit mond Szent Lukáts, hogy a' Szent Lélek nem engedé Szent Pálnak, hogy Ásiába menne, és hogy éjjeli látás által meg-inteték, hogy Maczédóniába menne az Évangyéliomot prédikállani; erről azt kell meg-gondolnunk, hogy az Isten vezérli vala az Apoſtolokat azokra a' Helyekre, a' hol több gyûmöltsök lehetne, és a' hol az ô jelen-lételek ſzükségesebb vala.

Az Isten nem itéli mindenkor illendônek, hogy az Évangyéliom minden Helyeken prédikáltassék; hanem igaz okokra nézve inkább hirdetteti azt némelly bizonyos Népeknek, mint másoknak.

3. Azt írja Szent Lukáts, hogy egy Lidia névû Aſzſzony hallgatá Szent Pált, és az Isten meg-nyitá annak az Aſzſzonynak ſzívét, hogy el-hinné azt a' mit az Apoſtol mond vala.

Ez nékünk azt mutatja, hogy a' Hit az Isten' Beſzédének hallása által, és a' ſzívet meg-nyitó és meg-hajtó kegyelemnek munkálódása által ſzereztetik.

4. Szent Pál midôn egy Szolgáló-leányt meg-ſzabadított vólna a' gonoſz lélektôl, melly azt el-foglalta vala: annak a' Leánynak Urai, a' helyett hogy arra a' Tsudatételre meg-illetôdtenek vólna, a' Városnak Elöljáróit fel-támaſzták ô ellene, azért hogy el-veſztették vólna a' nyereséget, a' mellyet a' Leány ſzerez vala jövendô-mondásával nékiek.

Ebből által-láthatjuk; melly igen nagy ereje vagyon a' nyereségnek arra, hogy fel-háboritsa az embereknek gonoſz indúlatjaikat, és ôket meg-aka-

dályoztassa az igazságnak meg-esmérésében és bé-vételében.

Szent Pál és Silás meg-oſtoroztatának, és Tömlőtzbe-vettetének a' Filippibéli Biráknak parantsolatjából, de ők álmélkodásra méltó állhatatosságot mutatának, el-ſzenvedvén ezt a' bűntetést és gyalázatot, és az Istennek Ditséreteket énekelvén a' Tömlőtzben.

Igy véſzik a' Kereſztyének nem tsak békességes-tűréssel hanem még örömmel-is azokat a' gonoſzokat, a' mellyekre kitétettetnek a' Jésus Kriſtusért.

Az Isten meg-nyitá föld indúlás által a' Tömlőtznek ajtaját, a' mellyben valának rekeſztetve Pál és Silás; és még a' Tömlőztartót-is ők nagy örömőkre meg-tériték.

Ez igen tapaſztalható módon azt bizonyitja vala, hogy az Isten meg-óltalmazza vala az ő hűséges Szolgait; és hogy mind az, valamit az Apoſtolok ellen tselekeſznek vala az emberek, az Istennek ditsőségére, az Évangyéliomnak terjedésére, és az ő nagy vigaſztalásokra fordúl vala.

Utóljára, meg-kell jegyzeni, hogy Szent Pál meg-emlité, hogy ő Római Polgár vólna, hogy az által kénſzeritené a' Filippi Városának Biráit annak meg-esmérésére, hogy ők igazságtalanúl tselekedtenek vólna, midőn őtet és Silást a' tőrvénytételnek minden rendi nélkűl meg-oſtoroztatták és Tömlőtzbe vettették.

Tselekedé pedig ő ezt azért, hogy meg-mutatná a' maga ártatlanságát, és az Évangyéliomnak tiſztességéért, a' mellyet hirdet vala.

Egyéb aránt ugyan ebből az-is meg-tetſzik; hogy Szent Pál nem fél vala a' ſzenvedésektől; mivelhogy ha elsőben mindjárt meg-mondotta vólna azt, hogy ő Római Pólgár, el-kerűlte vólna a' meg-oſtoroztatást és a' fogságot. És igy hát látjuk, hogy ő álmélkodásra méltó békéſſéges-tűréssel és mélységes alázatossággal nagy okosságot kőt vala egyben.

XVII. RÉSZ.

Szent Pál és Silás nagy elő-menetellel hirdetik az Évangyéliomot Thessalónikában; de a' 'Sidók fel-háboritván a' Városnak Előljáróit és a' Kősséget ő ellenek, ők Béreába mennek, és ott ſok Személyeket meg-tértitenek; de még ottan-is háborgattatván a' 'Sidóktól, Szent Pál ki-mégyen

gyen Béreából, és Athénásba mégyen, melly Górög-Országnak egy híres Városa vala; ottan hirdeté azért az Évangyéliomot, és meg-téríte egynéhány Személyeket.

I. 1-15. II. 16-34.

TANÚSÁGOK.

Szent Pálnak és Silásnak Thessalónikába és Béreába való érkezések, az ő prédikállások ezekben a' két Városokban, és a' 'Sidóknak ő ellenek támasztott háborúságok azt mutatják minékünk; hogy Szent Pál az ő hivatalában meg-nem reſtűl vala; a' 'Sidók a' kik az Évangyéliomnak leg-tűzesebb ellenségei valának, őtet minden helyeken űldőzik vala; de ő meg-is vigaſztaltatik vala mindenűtt ſok Lelkeknek a' Jésus Kriſtus ſzámára meg-nyerése által.

2. Az, a' mi mondatik itten a' Béreabéli Hiveknek ditséretekre: méltó a' meg-jegyzésre; tudni-illik hogy ők nagy ſerénységgel bé-vevék az Istennek Beſzédét, és visgálják vala az Irásokat, hogy meg-látnák, ha azokkal egyező vólna-é az, a' mit Szent Pál nékiek hirdet vala.

Mi ebből ezt tartozunk megtanúlni; hogy tanúlni kivánó kéſzséggel és ſerénységgel, egyſzersmind pedig értelmességgel és meg-kűlömböztetéssel kell bé-venni az Igazságot, és hogy minden Kereſztyéneknek vagyon az a' jussok, hogy az Istennek Beſzéde ſzerént megvisgálják a' Tudományt, a' melly nékiek hirdettetik; hogy akképen ſemmit el-ne hidjenek, a' mi meg-nem egyez ezzel a' Szent Beſzéddel melly a' Hitnek egyetlen-egy Régulája; és bé-vegyék engedelmességgel, valami azzal meg-egyező.

3. Meg-jegyeztetik ebben a' Réſzben Szent Pálnak az ő nagy buzgósága. Meg-háborodván az ő Lelke ő benne, midőn látná hogy Áthénás Városa egéſzen el-merűlt vólna a' Bálványozásban, el-ſzáná magában, hogy ottan az Évangyéliomot prédikálja; és kérettetvén némelly Filósófusoktól, hogy őket tudósítaná a' Tudomány felől, a' mellyet tanit vala, nem ſajnála azoknak beſzélleni az igaz Vallásról.

Ennek az Apoſtolnak példáját kővetvén, mi-is tartozunk ſzíveinkben meg-illetődni, mikor látjuk az embereknek a' tévelygésbe és a' bűnbe való bé-merűléseket; és élni minden alkalmatosságokkal, a' mellyek magokat

gokat elő-adják, a' végre, hogy őket azokból ki-ragadjuk.

Szent Pálnak az Áthénásbéliek előtt szóllott Beszédeiben tapasztalhatjuk egy részről a' bőltseségét és okosságát ennek az Apostolnak, a' ki még abból az ő Isteni tiszteletben való babonás szorgalmatosságokból-is, a' mellyben el-merültenek vala, alkalmatosságot vőn előttők az igaz ISTENről való szóllásra; és más részről azt a' világosságot és hathatósságot, a' mellyel nékik meg-mutatá a' lelki-esméretet meg-győző okokkal és a' magok tulajdon Poétáiknak bizonyságaik által; hogy vagyon egy Mindenható és tőkélletesen Jó ISTEN, a' ki teremtett minden dolgokat; és hogy felette nagy bolondság és szőrnyű tévelygés, Arany, Ezűst, vagy kő Bálványokat tisztelni, a' miképen tselekesznek vala a' Pogányok.

Szent Pálnak ez a' Beszéde béfoglalja magában a' Vallásnak főbb ágazatit; úgymint: hogy nintsen több egy ISTENnél, a' ki e' Világnak Teremtője és Megtartója; az az ISTEN nem meszsze vagyon mindenikünktől; nem-is szűkölködik a' mi tiszteletünk nélkül, sem valami egyéb dolog nélkül; mivelhogy ő ád mindnyájunknak életet, mozgást és lételt.

De mindenek felett szükséges ezekre az Igékre figyelmeznünk a' mellyek az Évangyéliom' Tudományának és kőtelességeinek rővid Summájok; hogy *az ISTEN mostan hirdetteti minden embereknek mindenütt azt, hogy megtérjenek; és egy Nap lészen a' melyen ő meg-fogja ítélni e' Világot, a' mi URunk JÉSUS Krisztus által.*

Ezek az Igazságok, a' mellyeket Szent Pál akkor abban a' bálványozó Városban hirdete, épen azok, a' mellyeket mi valunk, hogy hiszűnk; de épen nem lehetnek másképen idvességesek nékünk, hanemha arra birnak bennünket, hogy az ISTENnek szolgáljunk, őtet féljük, és az Évangyéliomnak engedelmeskedűnk.

Utóljára, Szent Pálnak ezt a' Beszédét követé némelly Személyeknek az ő meg-térések; de leg-többek azok közzül, a' kik őtet hallgatták vala, megmaradának a' hitetlenségben; sőt még ollyanok-is valának, a' kik meg-tsúfolák az Apostolnak Tudományát.

Ekképen szokta az ISTEN' Beszédének prédikállása némelyeknek az ő meg-téréseket munkálód-

kálódni: midőn azonban mások azt kevélyen és nagy útálattal meg-vetik.

XVIII. RÉSZ.

Szent Pál Kórinthusban lakik más-fél esztendeig; ottan nagy számú embereket térite-meg, és a' 'Sidók által bé-vádoltatik a Tiszttartó előtt. Onnét el-méne Éfésusba, Jérusálembe, Antiochiába, és más Helyekbe, hogy a' Gyülekezeteket meg-látogatná és a' Hitben meg-erősítené. Vagyon a' Részнek végén szó Apollósról, ki az ő buzgóságáról és nagy ajándékairól nevezetes Szólgája vala az Évangyéliomnak.

I. 1-17. II. 18-23. III. 24-28.

TANÚSÁGOK.

KÓrinthusban való lakásáról Szent Pálnak a' mit ír Szent Lukáts: abban meg-jegyezhetjük azt a' buzgóságot, a' mellyel ez az Apostol munkálódja vala mindenütt a' Jésus Krisztus Országának terjedését; tovább, a' maga tulajdon hasznának nem keresését, és az ő okosságát, a' mellyek ki-tetszenek vala ebben, hogy ő inkább szerete a' maga sajját kezeivel dolgozni, az ő táplálltatására valókért, mint sem a' Gyülekezetnek költségén élni; Ennek felette, a' háborgattatásokat, a' mellyeket a' 'Sidók ő ellene támasztának; és végezetre, az ISTENtől való meg-óltalmaztattatását, és azzal való meg-vígasztaltatását, hogy sok Népet térítene-meg, és szép Gyülekezetet fundálna abban a' Városban.

Imé, mi módon állittatik vala fel jobban-jobban a' Keresztyén Vallás az Apostoloknak prédikállások által, akármelly igen ellenzik vala azt a' 'Sidók és az Igazságnak más ellenségei.

2. Szent Pálnak külömbb-külömbbféle útazásai, a' mellyek ebben a' Részben emlittetnek, azt mutatják: hogy ő szüntelen foglalatos vala az ő Hivatala szerént való tisztében, és fáradhatatlan serénységgel munkálódja vala a' Gyülekezeteknek épületeket.

Ekképen szokták minden igaz Keresztyének és nevezetesen a' Jésus Krisztusnak hűséges Szolgai magokat minden erejekből az ISTENnek ditsőségére és az embereknek idvességekre eszközül adni, és arra szentelik minden ő idejeket és egész életeket őrömmel.

3. Az a' ditséretes bizonyság, a' mellyet tészen Apollós felől Szent Lukáts, és a' miné-

mű módon ſzóll annak buzgóságáról, ékessen ſzóllásáról, nagy ajándékairól, és ſzolgálatjának álmélkodásra méltó gyűmőltseiről: meg-esmértetheti velűnk azt: hogy az ISTEN igen drágalátos kegyelmet tselekeſzik a' Gyűlekezetekkel, mikor azoknak buzgólkodó a' Szent Irásokban tudós, és a' tanitásra 's épitésre-ſzűkséges Tálentomokkal és ajándékokkal fel-ruháztatott Tanitókat és Egyházi Szolgákat kűld; és ez inditson minket-is azért való kőnyőrgésre, hogy az UR ISTEN támaſzſzon mindenkoron illyeténeket.

XIX. RÉSZ.

Szent Pál hirdeti az Évangyéliomot Éfésus Városában, és ottan ſok Tsudákat téſzen; valamelly 'Sidók akarván a' JÉSUS' Nevében a' gonoſz Lelkeket ki-űzni, meg ſebesíttetnek azoktól, a' kiket azok a' Gonoſz Lelkek el-foglaltanak vala. Sokak, a' kik órdógi meſterséget gyakorlottanak vala, meg-térnek, és mindenek elótt jeleit mutatják az ó meg-téréseknek. Meg-irja tovább Szent Lukáts annak a' háborúságnak Hiſtóriáját, a' mellyet támaſztott vala Szent Pál ellen egy Demeter névű ótvós. Az az ember nagy nyereséget véſzen vala, árúlván ezűſtből való Kápolnátskákat, a' mellyek a' Pogányoknak Isten-Aſzſzonyának Diánának Éfésusbéli híres Nagy Templomának formájára valának óntetve. Midón hát látná, hogy Szent Pálnak a' Bálványozás ellen való prédikállása miatt minden kereskedése oda lenne: fel-háborítá ellene a' Kósséget; de az a' támadás le-tsendesíttetik a' Városnak Iró-Deákja által.

I. 1-12. II. 13-17. III. 18-20. IV. 21-40.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz minékűnk itten ſzemeink eleibe terjeſzti tovább-is a' Szent Pál ſzolgálatjának tsudálkozásra méltó elő-menetelét. Éfésusban meg-kereſztele ő némelly Tanitványokat, a' kik az ideig még tsak a' Kereſztelő Jánosnak Tudományát tudták vala; és azok, mihelyt meg-kereſztelkedének az UR Jésusnak Nevében, és mihelyt Szent Pál reájok veté kezeit, azonnal vevék a' Szent Léleknek tsuda ajándékait.

Ennekfelette, nagy ſereg Népet téríte-meg; noha a' 'Sidók igen ellenkeznének; álmélkodásra méltó Tsudákat tselekede; és ſok emberek, a' kik az őrdőgi meſterséget gyakorlották vólt, el-hagyák az ő babonásságo-

ságokat és istentelenségeket. Illyen módon állitja vala fel ez az Apostol mindenütt a' Jésus Krisztusnak Országát, és le-rontja vala az ördögét.

2. A' mi ezeken az ördög-üző 'Sidókon esék, a' kik akarván az ördögöket ki-üzni a' Jésus' Nevében, meg-verettetének azoktól, a' kikben ezek a' gonosz lelkek valának; az által az mutattatik vala meg a' 'Sidóknak és mindeneknek, hogy tsak épen az Apostolok és a' Jésus Krisztusban hivők tselekedhetnének valósággal Tsudákat és parantsolhatnának az ördögöknek.

A' mi URunk' Vallásának Isteni Ereje tsak a' kegyes emberek által mutatja-ki magát; de a' gonoszokhoz és képmutatókhoz nem illendő, hogy az URnak Nevét szájokba vegyék.

3. Azt irja Szent Lukáts, hogy sokak az Efésusban lakók közzül meg-illetődvén a' Szent Pál' prédikállására, el-jönek vala és az ő bűneikről vallást tésznek vala; és találkozának közöttök ollyanok, a' kik midőn ördögi mesterséget és varáslást gyakorlottanak vólna, jobban szereték mindenek' láttára meg-égetni azokat a' Könyveket, a' mellyek afféle mesterségekről tanítanak vala, mint sem azokat el-adni; noha azoknak árrokból alkalmas summa pénzt vehettenek vólna.

Ez a' Példa méltó a' meg-jegyzésre. Arra tanit minket; hogy az igazán meg-térők nem neheztelik az ő bűneiket meg-vallani, az ő bűnön való bánatjokat nyilvánságos jelekkel meg-bizónyítani, és meg-válni mind attól, valami ő-nékiek vólt, vagy másoknak lehetne bűnnek, és a' botránkozásnak alkalmatossága; akármelly nagy árrú és kedves lehetne-is az ő-nékiek, és akármitsoda nyereséget vehetnének belőle.

A' melly háborúság támada Szent Pál ellen Éfésusban, ezt kell főképpen arról meg-jegyzeni; hogy az indittatott valamelly Mester-emberek által, a' kik attól félnek vala, hogy ha a' Bálványok imádtatni megszűnnének, az ő mesterségek el-ne veszszen, és az ő nyereségek meg-ne kevesedjen; és ezek az emberek, hogy a' Kősséget fel-inditanák, a' Vallásnak és a' Diána Isten-Aszszonyért való buzgóságnak szinével élének. Akármi sem lehet nagyobb erejű az embereknek elméjekben, mint a' nyereségnek szeretete;

tete; ez buzditja-fel leg-inbább az ő gonoſz indúlatjaikat. Nem ſzenvedhetik-el az igazságot, mikor az ellenkező az ő nyereségekkel, és a' mikor lehet, a' Valláshoz való ſzines buzgósággal paláſtolják-el ezt az ő rút kereskedéseket.

Egyébaránt pedig, ez a' háborúság le-tsendesítteték, noha nehezen, a' Városnak Iró-Deákja által; és illyen módon Szent Pál meg-menekedék a' veſzedelemtől, a' mellyben forog vala. Ez a' Hiſtória meg-mutatja; hogy a' Támadások és Háborúságok igen veſzedelmesek; Azért hát mindent, valami azokat indithatná, el-kell távoztatni; és az értelmes emberek tartoznak azokat meg-előzni, és le-tsendesíteni minden lehető módon.

XX. RÉSZ.

Szent Pál el-indúl Éfésusból, és mégyen Tróásba, a' hol hirdeti az Évangyéliomot abban a' Városban lévő Keresztyéneknek, és fel-támaſzt egy Halottat. onnét mégyen Miletusba, a' hol magához hivattatván az Éfésusbéli Gyülekezetnek Tanitóit, igen derekas intést tészen hozzájok; melly után tólök el-bútsúzik.

I. 1-12. II. 13-16. III. 17-38.

TANÚSÁGOK.

ITten ezeket kell meg-tartani; 1. Hogy Szent Pál Tróásba érkezvén, el-méne arra a' helyre, a' hol annak a' Városnak keresztyén Lakosai egyben-gyültenek vala, a' Hétnek első Napján, *a' Kenyérnek meg-ſzegésére*, az az a' Szent Vatsorának ki-ſzolgáltatására; és az ő Tanitását meg-nyújtá ſzinte éjfélkorig.

Innét mi azt hozzuk-ki; hogy tehát az Apoſtolok és az első Keresztyének egybe-gyülekeznek vala az Istennek tiſzteletére és egymásnak épitésére; arra a' Vasárnap vala rendeltetve; a' Szent Vatsora ki-ſzolgáltattatik vala azokban a' Gyülésekben, és Tanitások-is tétetnek vala a' Híveknek oktatásokra és intésekre, és ekképen ezek a' rend-tartások ſzinte ollyan régiek, mint a' Keresztyénség, és Istentől rendeltettek.

2. Szent Pál fel-támaſzta ez életre egy Ifjat, a' ki alá esett vala abból a' Fel-házból, a' mellyben a' Hívek egybe-gyültenek vala.

Ez, valójában ollyan megjegyzésre méltó Tsuda-tétel vala, a' melly meg-vígaſztalhatja vala a' Tróásbéli Keresztyéneket,

ket, és őket hathatósan megerősítheti vala a' Jésus Kristusnak Vallásában.

De a' mit mindenek felett meg-kell ebben a' Réfzben gondolni, az, a' Szent Pálnak Beszéde, a' mellyet szólla az Éfésusbéli Tanitóknak, minekelőtte őket el-hagyná.

Meg-jegyezhetni abban az ő igaz lelkűségét, az ő buzgóságát, az ő maga tulajdon haszonának nem keresését, az ő szolgálatjának gyakorlásában; az ő állhatatosságát az háborgattatásokban, az ő nagy kegyességét, az ő szorgalmatosságát, mellyel forgolódik vala három esztendők alatt az Éfésusbéli Híveknek intésében és tanitásában mind kőzönséges helyen, mind pedig házanként; és az ő erőssen el-tőkéllett kéfzségét mind végig az URnak szolgálatjára, sőt még életének-is az Évangyéliomért őrőmmel oda adására.

Látni tovább benne, az Éfésusbéli Gyűlekezetnek Tanitóihoz tett épűletes és szívre ható intéseit, és buzgó szíves jó kivánságait, a' mellyekkel az Istennek ajánlá őket és az egész Nyájat, a' mellyen vigyázókká tétettenek vala.

Az Évangyéliomnak Szolgai meg-tanúlhatják innét; hogy ők-is hűségesen el-járjanak az ő hivataljokban, annak minden kőtelességeit szorgalmatossággal, buzgósággal és igaz lélekkel végben-vigyék; valóban gondot viseljenek az URnak Nyájjára; reá vigyázzanak, hogy abban hamis Tudományok vagy botránkozások bé-ne tsúszszanak; soha semmit el-ne hallgassanak, a' mi hasznos lehet azoknak a' kik az ő gondviselésekre bízattattanak; és azokat megintsék nem tsak kőzőnséges helyen, hanem magánosan-is.

Tartoznak még a' Szent Pál' Példája szerént békességes-tűréssel el-szenvedni a' nyomorúságokat, a' mellyekre ki-tétettenek; szűntelen könyőrőgni az ő Nyájokért, és végezetre, semmit nem gondolni önnön-magokkal, a' magok kűlőnős hasznokkal, sőt még tulajdon életekkel-is: tsak őrőmmel el-végezhessék az ő futásokat, és a' szolgálatot hűségesen véghezvihessék, a' mellyet vettenek az UR Jésustól.

Szent Pálnak ez alkalmatossággal mondott Beszédei minden Kereszťyéneket-is arra tanitanak; hogy a' Tanitói szent Hívatal igen szűkséges; az Isten

nagy kegyelmet kőzől a' Gyűlekezetekkel, mikor azoknak hűséges Tanitókat ád; és mikor a' Lelki Pásztorok el-jártanak a' magok kőtelességekben: nem fognak számot adni azoknak idvességekről, a' kik el-vesznek.

Az Éfésusbéli Tanitóknak és Keresztyéneknek azon való sirások, hogy el-kell vala Szent Páltól válniok, meg-mutatja, melly igen nagyon szeretik vala őtet; és abból által-láthatni, minémű szíves szokott lenni az a' szeretet, a' melly a' Tanitókat egyesíti az ő Nyájokkal; és melly igen kell a' Keresztyéneknek félniek az ISTEN, hűséges Szolgainak szolgálatjoktól való meg-fosztattatástól.

XXI. RÉSZ.

Szent Pál Miletumból el-indúlván, jut Tirusba, és onnét Czésáreába, a' hol egy Próféta meg-jelenti nékie, hogy ő meg-fogna kőtőztetni Jérusálemben és a' Pogányoknak kezekbe fogna adattatni. Ez a' Jövendőlés el-nem ijeszté Szent Pált, sőt ő azt bizonyitá, hogy nem félne sem a' meg-kőtőztetéstől sem a' Haláltól, és el-indúl Jérusálembe. Oda jutván, bé-méne a' Templomba négy Férjfiakkal együtt, a' kik fogadást tettek vala a' Nazireusságra, hogy meg-tselekednék azt a' mit a' Móses' Törvénye Parantsol vala az ollyan állapotban. Ezt ő tselekedé más Apostolok-nak Tanátsokból a' végre, hogy megmutatná azt, hogy ő nem vólna a' Törvénynek ellensége, a' miképen azzal vádoltatik vala.

Még-is affelől a' Sidók ugyan tsak támadást inditának ő ellene; és őtet meg-is ölték vólna, ha a' Templomot őrző Seregnek Hádnagya azoknak kezekből őtet meg-nem szabaditotta vólna.

I. 1-16. II. 17-40.

TANÚSÁGOK.

A Gabusnak az ő Jövendőlése, a' ki előre tudtára adá Szent Pálnak, hogy őtet meg-fognák Jérusálemben kőtőzni: azt mutatja; hogy semmi ezen az Apostolon nem esik vala, hanem az ISTENnek akaratjából; és hogy az UR tészi vala ki őtet ezekre az űldőztetésekre, és az UR akarja vala, hogy ő a' Pogányoknak kezekbe adattatnék, és az után Rómába vitettetnék, a' végre, hogy bizonyságot tenne az Évangyéliomról minden Helyeken.

Szent Pálnak ez a' szép maga el-szánása mellyet meg-mutata, mikor a' Hívek őtet sirva kérvén, hogy ne menne-fel Jérusálembe: világosan azt mondá:

Hogy

Hogy ő kész vólna nem tsak meg-kőtőztetni, hanem halált-is szevedni a' Jésusnak Nevéért; azt bizonyitja, hogy az ISTENnek ez a' hív Szolgája egészen a' Jésus Krisztusnak szentelte vala magát, és semmi meg-nem tántorithatja vala az ő nagy állhatatosságát.

Ezekkel az indúlatokkal kell minden Keresztyéneknek; de kiváltképen az URnak Szolgainak tellyeseknek lenni.

És a' miképen a' Czésáreabéli Keresztyének, látván Szent Pálnak meg-határozott készségét, nem ellenzik vala tovább az ő útát; hanem reá ajánlák magokat mindenre, valamit az ISTENnek rendelni tetszene: Ugy mi-is tartozunk reá-hajolni, valamit az ISTEN akar; és leg-kedvesebb hajlandóságinkat-is meg-fojtani az ő akaratjáért mihelyt azt ő nékünk megjelenti.

A' mit tselekedék Szent Pál, mikor a' Jérusálemi Templomba bé-méne, és meg-tisztitá magát a' 'Sidóknak szokások szerént; az okosságnak és szeretetnek munkája vala, mellyel ő azt akarja vala azoknak megmutatni, hogy ő hamissan vádoltatnék az ő Vallásoknak megútálásával. Szent Pálnak ezen ő bőlts maga viselése minket arra tanit; hogy magunkat, a' mennyire lehet alkalmaztassuk, kivált a' köz rendű dolgokban azokhoz, a' kik felőlünk balítélettel vagynak, és semmit elne mulassunk meg-tselekedni, a' mi által azokat az ő helytelen vélekedésekből jó értelemre hozzuk.

Mindazonáltal úgy látjuk, hogy noha Szent Pál magát ezen tselekedetében igyekezné alkalmaztatni a' 'Sidókhoz: még-is fel-inditák ellene a' Sokaságot, annyira, hogy akarák őtet életétől-is meg-fosztani.

E' szokott leg-többször az előre bé-vett bal vélekedéseknek és gonosz indúlatoknak a' gyűmőltse lenni, annyira megvakitják azok az embereket, hogy semmi-is eszekre nem hozhatja őket.

Utóljára meg-kell jegyzeni; hogy az Isteni gondviselés megmenté Szent Pált a' 'Sidóknak dühősségektől a' Hadnagy által, és azonban még-is úgy igazgatá ő Felsége, hogy a' mit az Apostol a' 'Sidókra való tekintetből tselekedett vala, épen azért fogattaték-meg a' 'Sidóktól, és annak alkalmatosságával adaték a'

Pogá-

Pogányoknak kezekbe, a' miképen azt Agabus Próféta néki Czésáreában meg-jövendőlte vala. Igy szokta az ISTEN meg-óltalmaztatni azokat a' kik ő-nékie szolgálnak; és valamit az emberek igyekeznek azok ellen tselekedni, mind tsak az Isteni gondviselésnek tanátsának bétellyesítésére szolgál.

XXII. RÉSZ.

Mintbogy Szent Pál a' 'Sidóktól azzal vádoltatik vala, mintha ő az ő Nemzetségeknek és az ő Törvényeknek ellensége vólna: menti magát ebben a' Részben, elő-beszéllvén a' maga életének és meg-térésének Históriáját. De a' 'Sidók még-is mind tsak azt kivánván, hogy ő ólettetnék-meg: a' Hadnagy parantsola, hogy vallattnák-meg ótet vereség által, melly mindazáltal véghez nem viteték, mivel az Apostol azt mondá, hogy ő Római szabadságú ember vólna; hanem igazittatik a' 'Sidóknak Tanátsok előtt való meg-jelenésre.

I. 1-21. II. 22-30.

TANÚSÁGOK.

SZent Pál ezekben az ő Beszédeiben, a' mellyek itten meg-írattattak, azt igyekezik vala meg-mutatni a' 'Sidóknak, hogy ők méltatlanúl tartanák ótet az ő Vallásoknak ellenségének; mert nem hogy az igaz vólna: sőt inkább felette igen nagy buzgósága vólt vólna néki ehez a' Valláshoz, a' mellyben neveltetett vala Jérusálemben; annyira, hogy ő hajdan leg-nagyobb kergetőjők vala a' Keresztyéneknek; Hogy pedig a' Jésus Krístusnak Vallására állott vólna, és azt mindenütt hirdetné, tselekedné azt az URnak az Égből hozzája tett hivatalához való engedelmességből.

Szent Pálnak ebből a' 'Sidók aránt való tselekédetéből láthatjuk, hogy ő igyekezik vala magát menteni, és őket le-tsendesíteni; de affelől mindazáltal nem titkolja vala el a' maga Hitét. Mindenkor szelidséggel és okossággal kell beszélleni és tselekedni, kivált mikor felőlünk bal-ítéletben lévő emberekkel vagyon dolgunk; de egyszersmind bátorsággal és állhatatossággal-is kell; nem élvén soha-is tettetéssel, és féltünkben el-nem titkolván az igazságot.

A' 'Sidóknak meg-botsránkodások és dühősségek melly felgerjede bennek, mikor Szent Pál azt mondá, hogy az UR ótet a' Pogányok közzé küldötte vólna, azt mutatja; hogy a' leg-főbb oka annak a' gyűlölségnek,

nek, a' mellyel ő aránta viseltetnek vala a' 'Sidók, vala az ő Pogányoktól való idegenségek; azt-is meg-mutatja a' 'Sidóknak ez a' tselekedetek; hogy semmi eszekre nem hozhatja és meg-nem engesztelheti a' helytelen vélekedésektől el-foglaltattakat.

Utóljára Szent Pál mikor kőzel vólna ahoz, hogy őtet vallatnák és meg-ostoroznák: illendőnek itélé az alkalmatossággal magát az ő Római Szabadságával óltalmazni, hogy azt a' bűntetést el-távoztatná, mellyet más alkalmatossággal nem tselekedett vala. *Lásdd felj. XVI.* ℟. *22.* ℣.

Azért tselekedék ő ekképen, mivelhogy ez tőrvényes eszkőz vala magának meg-óltalmazására attól az erőszak-tételtől és igazságtalanságtól a' mellyet kűlőmben rajta el-kővettenek vólna.

Innét ezt hozhatjuk-ki: Hogy szabad embernek a' maga jussával élni, és minden igaz és helyes módokat elő-venni magának óltalmazására, mikor félő, hogy el-ne nyomattassék, vagy tőrvénytelenűl ne bánjanak vele.

XXIII. RÉSZ.

Ennek a' Réjznek két Szakaszszai vagynak. Az elsó Szakaszban láthatni, miképen viselé magát Szent Pál a' 'Sidóknak Tanátsok előtt. 2. Némelly 'Sidóknak az Apostolnak mególésére való ószve-eskűvéseket; és mimódon óltalmaztaték-meg az ellen.

I. 1-11. II. 12-35.

TANÚSÁGOK.

NÉgy dolgokat lehet meg-jegyezni ebből a' Részből. Az Elsőt ezt; hogy Szent Pál tőrvénytelenűl meg-űttetvén Ananiás Fő Papnak parantsolatjából, reája az ISTENnek itéletét jővendőlé; de azonban meg-bizonyitá az Ananiás Fő Papi rendéhez való tiszteletét-is, mikor nékie meg-mondatott vólna, hogy az a' ki ekképen őtet megűttette vala, a' Fő Pap vólna; mellyet-is elsőben nem tudott vala. Ebből ezt az oktatást vehetjük; hogy tisztelettel kell szóllanunk a' mi Előljáróink felől; De ezt-is látjuk, hogy az ISTEN meg-bűnteti a' hamis Birákat, és azokat a' kik visszaélnek az ő hatalmokkal.

2. Szent Pál meg-hasonlást támaszta a' Fariseusok kőzött és Saddutzeusok kőzött, ezt mondván hogy ő azért vádoltatnék a' Tőrvény-széken, mivelhogy a' Halottaknak fel-támadását hinné. Okosságból tselekedék ek-

képen a' végre, hogy a' 'Sidók által el-ne nyomattatnék, és hogy meg-mutatná azt, hogy ő az Évangyéliomot hirdetvén, azt tanitaná, a' mit magok a' 'Sidók és a' Fariseusok-is hiſznek vala a' Fel-támadás felől.

3. Az Isten éjtſzakán megjelenék Szent Pálnak, és nékie azt mondá; hogy ſemmit ne félne, hanem kéſzitené magát arra, hogy ő róla Rómában-is bizonyságot tégyen.

Ez, ſzükséges vala a' végre, hogy az Apoſtol meg-erősíttetne a' háborgattatásoknak kőzepette, a' mellyeket a' 'Sidók ő ellene támaſztanak vala; hogy az Iſteni gondviselésnek tzéljára meg-tanittatnék, és megbátorittatnék az igazságról mindenütt való nyilvánságos vallástételre.

4. Azon időben őſzve-eskűvének negyven 'Sidók Szent Pálnak meg-ölésére; de ő ettől a' veſzedelemtől meg-menteték egy Ifjú által, ki az ő Nénjének Fija vala, ki-is a' Hadnagynak tudtára adá, ezt a' gonoſz igyekezetet.

Ebben láthatni mennyire mégyen vala a' 'Sidoknak az ő dühősségek, és mennyire viheti az embereket a' gyűlőlség, mikor a' Vallásért való hamis buzgóság vagyon mellette. Azt-is meg-jegyezhetjük; minémű veſzedelmes dolog a' gonoſz indúlatokat kővetni; és vakmerő fogadásokat kivált eskűvéssel tenni.

Utóljára, tsudálhatjuk ebben a' dologban az Iſteni gondviselésnek az ő eſzközeit, a' mellyekkel ſzokott élni az ártatlanoknak és az Iſtenfélőknek a' vreájok törő veſzedelmektől való meg-óltalmazásokra.

XXIV. RÉSZ.

Szent Pál Félix Tiſztartó előtt a' 'Sidóktól vádoltatván, ſzámot ád a' maga életéről és hitéről. Annakutánna Félix kivánván hallgatni Szent Pált, ez az Apoſtol beſzélle ő előtte az igazságnak és a' mértékletességnek kötelességeiről, és az utólsó ítéletről, még pedig ollyan módon, hogy a' Tiſztartó meg-rémúlne. Mindazonáltal Szent Pál fogságban marada Czésáreában két eſztendeig.

I. 1-24. II. 25-28.

TANÚSÁGOK.

Ebből a' Réſzből azt kell elsőben meg-jegyezni; Hogy Szent Pál igen hamissan vádoltatván a' 'Sidóktól Félix Tiſztartó előtt: magát hathatóssággal és tiſztességgel tellyes Beſzé-

ſzédekkel óltalmazá; a' mellyekben-is, magát ki-tiſztitván a' vádolásokból, a' mellyekkel terheltetik vala, és tagadván azt, a' mit a' 'Sidók hamissan reá-fognak vala: nyilvánságos vallást téve azokban az ô Hitéről és Tudományáról a' mellyet tanit vala.

Az Apoſtolnak ez az igaz lelkűséggel és buzgósággal tellyes maga viselése nékűnk azt mutatja; Hogy ſoha a' félelem bé-ne fogja ſzánkat, mikor az igazságról való vallás-tételre hivattatunk.

2. Meg-jegyzésre méltó dolog; hogy az Apoſtol az ô Hitéről és tselekedeteiről ſzámot adván Félix elôtt, azt mondá; hogy ô hinné és tanitaná azokat, a' mellyek meg-vólnának irattatva a' Tôrvényben és a' Prófétákban, és nevezetesen a' Halottaknak mind jóknak, mind pedig gonoſzoknak az ô fel-támadásokat.

Abból, a' mit e' dologról monda Szent Pál, látjuk: Minémű méltóságos Ágazatja a' Kereſztyén Vallásnak a' Fel-támadásról való Tudomány; és valakik vallják, hogy ezt a' Tudományt hiſzik, azokban ennek a' Tudománynak ennek kell lenni a' munkájának, hogy inditsa ôket a' lelki-esméretnek tiſztaságában való élésre ISTEN elôtt és az emberek elôtt.

Utóljára derekasan meg-kell gondolni azt a' meg-rémûlést, a' mellyet érze Félix, mikor beſzélle néki Szent Pál az igazságról, a' mértékletességről, és az utólsó Itéletről; és ennek a' Pogány Tiſzttartónak meg-keményedését, a' ki tapaſztalván a' maga lelki-esméretében arról való meg-feddetését, hogy ô igazságtalanságban és más kűlômbb-kűlômbbféle tetemes vétkekben élne: nem akará hogy az Apoſtol néki tovább ſzóllana.

Láthatni itten az ISTEN' Beſzédének erejét, és minémű munkái vagynak az Évangyéliom' igazságainak, és nevezetesen a' kôzônséges Itéletről való Tudománynak, még a' Gonoſzokban-is.

Más réſzről pedig azt-is láthatni; mimódon ſzoktak ellene-állani a' bűnben élôk ennek a' Beſzédnek, és a' magok tulajdon lelkek-esméretének inditásainak. És igy hát Félixnek ez a' maga viselése minket arra int; hogy meg-ne keményitsűk a' mi ſzíveinket, és ſoha ne halogassuk a' mi meg-térésünket, mi-

kor az ISTEN a' maga ſzavát velünk hallattatja, és mikor érezzük meg-illetődésünket.

Ennek a' Tiſztartónak az ő gonoſzsága meg-tetſzik még ebben; hogy Szent Pált a' fogságban hagyá két eſztendeig. Azért tselekedé pedig ezt, nem mintha őtet vétkesnek tartotta vólna; hanem mivel azt reménli vala, hogy valami pénzt fogna tőle venni.

Ekképen ſzokta a' telhetetlenség, és az embereknek való kedveskedés az embert nagy igazságtalanságoknak tselekedésére vinni, és meg-akadályoztatni, hogy el-ne juthasson az igazságnak meg-esmérésére.

XXV. RÉSZ.

A' 'Sidók Feſtust, a' ki Félixnek helyébe állott vala a' Judeabéli Tiſztartóságban, arra kérik, hogy küldje Szent Pált Czésáreából, a' hol két eſztendóktól fogva fogságban vala, Jérusálembe; az ő ſzándékjok pedig ez vala, hogy az Apoſtolt az útban meg-ölnék. De Feſtus nem álla reá az ő kivánságokra, hanem azt mondá nékiek, hogy el-jóhetnének Czésáreába őtet vádolni; mellyet azok meg-tselekedének. Szent Pál erre azt mondá, hogy ő a' Csáſzárra appellálna; és Feſtus azt végezé, hogy ótet el-küldje Rómába. Ez időben Agrippa Király ſzinte Czésáreába érkezvén, és Szent Pálnak hírét hallván, kivánná ótet látni és hallgatni.

I. 1-12. II. 13-27.

TANÚSÁGOK.

ITten ezeket kell Tanúsagra meg-gondolnunk; Előſzőr: Hogy a' 'Sidók őſzve-ſzővetkezvén Szent Pálnak álnoksággal való meg-ölésére: az ISTEN nem engedé, hogy az ő kegyetlen és igazságtalan fel-tételeket végbez-vigyék; melly dologban meg-kell esmérnünk az ISTENnek óltalmazását, a' mellyel ſzokta bé-fedezni a' maga hűséges Szolgait.

2. Hogy Szent Pál Feſtus előtt a' 'Sidóktól vádoltatván, tovább-is tsak azt állitá, hogy ő ártatlan vólna, és kivána a' Tsáſzár eleibe küldettetni.

Az Apoſtolnak illyen módon való tselekedete azt mutatja; hogy Kereſztyén embernek lehet, mikor hamissan vádoltatik, a' kűlső Tőrvény-ſzékre folyamodni, és ſzabad élni nékie mind azokkal a' tőrvényes eſzközőkkel, valamellyeket az Isteni gondviselés mutat ő-néki.

3. Meg-kell gondolni; hogy az ISTEN ezt az állapotot nem tsak

tsak a' végre igazgatja vala ekképen, hogy Szent Pál a' 'Sidóknak kezekbe ne esne, hanem a' végre-is, hogy lenne az Apoſtolnak alkalmatossága a' Rómába való menetelre, és az Évangyéliomnak abban a' nagy Városban való hirdetésére; a' mint URunk azt néki előre megmondotta vala. *Tsel. XXIII. 11.*

4. A' miképen viseli vala magát Feſtus a' Szent Pálnak dolgában, azt mutatja az; hogy ez a' Tiſzttartó, noha Pogány vólna: igazabb és jobb lelkű vala mint ſem a' 'Sidók, sőt még mint a' Jérusálemi Papok és Előljárók-is valának.

Végezetre, Szent Lukáts azt írja, hogy Agrippa Király az időben Czésáreába jővén, kivánná látni és hallgatni Szent Pált.

Ez, ollyan alkalmatosság vala, a' mellyet az Iſteni gondviselés ſzolgáltata ennek az Apoſtolnak a' végre, hogy ő ſzóllana ennek a' Királynak, és ſok nagy rendű Személyeknek az ő jelen-létekben; melly dolog-is ſzolgála Szent Pálnak és annak a' Tudománynak igaznak esmértetésére, a' mellyet ő hirdet vala. A' miképen a' kővetkezendő Réſzben azt meg-láthatni.

XXVI. RÉSZ.

Szent Pál Agrippa Királynak, Berniczének, Feſtus Tiſzttartónak és ſok Hadnagyoknak és Fő Embereknek jelenlétekben elő-beſzélli a' maga életének, meg-téréſének, és addig való ſzolgálatjának Hiſtóriáját. De Feſtus félben ſzakaſztatja vele a' beſzédet, ótet eſztelennek mondván; és Agrippa Király ki-jelenti, hogy ő meg-illetődött vólna az ő beſzéde által. Végezetre, a' Király, a' Tiſzttartó, és tőbb ott jelenlévő Személyek meg-esmérék Szent Pálnak az ő ártatlanságát; de azt végezék, hogy mivel a' Tsáſzárra appellált vólna, küldettetnék Rómába.

I. 1-23. II. 24-29. III. 30-32.

TANÚSÁGOK.

AZokban a' Beſzédekben, a' mellyeket Szent Pál ſzólla Agrippa Királynak jelenlétében, hogy ſzámot adna az ő meg-téréſének előtte és utánna való életének módjáról, tapaſztalhatunk bőltseséget és emberséget, egyſzersmind pedig igaz lelkűséget, állhatatosságot és bátorságot; a' mellyek világos jelei ennek a' Nagy Apoſtolnak ártatlanságának és buzgóságának.

A' minémű ſzelíd és betsületet meg-adó, de egyſzersmind bátor és igaz lelkű módon be-

ſzélle ő ez alkalmatossággal: az minket arra tanithat; Hogy mi-is *mindenkor* a' mint Szent Péter int 1. Level. III. 15. *Szelidséggel és emberséggel feleljünk-meg mind azoknak, valakik ſzámot kérnek tőlünk, a' bennünk lévő reménségről;* és ſoha el-ne hallgassuk, vagy el-ne hálózzuk az igazságot.

Másodſzor, azt kell ezekből a' Beſzédekből meg-jegyeznünk, hogy ha üldözte vala Szent Pál az Anyaſzentegyházat meg-térése előtt: tselekedte vala azt tudatlanságból és azt gondolván, hogy abban jól tselekedne; de egyébaránt az ő élete feddhetetlen vala és minekutánna az UR őtet el-hívta, buzgósággal ſzolgála ő Felségének.

Ennek alkalmatosságával ezt kell meg-tartani; Hogy mikor valaki tudatlanságból vétkezett: könnyebb a' bűnöknek botsánatját meg-nyerni, és meg-térni.

Az Isten elébb vagy utóbb-is meg-esmérteti magát azokkal, a' kiknek jó ſzívek vagyon; és mihelyt ő minket hív: tartozunk a' mi hívatalunkat követni, és ő-néki engedelmeskedni.

3. A' melly itéletet tőn Feſtus Szent Pál felől, bolondozást tulajdonitván nékie, abból láthatjuk; hogy a' leg-derekasabb dolgok-is bolondságnak tetſzenek a' világi embereknek; és Szent Pálnak bőlts és betsületes ſzavai, a' mellyekkel felele Feſtusnak: ſzép példát adnak nékünk a' betsületességre és a' bátorságra.

4. Szent Lukáts emlit egy meg-jegyzésre méltó külőnös állapotot; hogy tudni-illik Agrippa Király hallván Szent Pált beſzélleni, azt mondá néki: *Közel majd ugyan el-hiteted velem, hogy Kereſztyénné legyek.* A' mellyre az Apoſtol meg-felele, azt kiván-ván, hogy ez a' Király és minden ott jelen lévők lennének igazán Kereſztyének.

Ez aránt meg-kell jegyezni; Hogy Agrippa a' 'Sidóknak Vallását tartja vala, és hiſzen vala a' Prófétáknak, és ez vala az oka, hogy ő hitelre méltónak itéli vala az Apoſtolnak beſzédét. De ez a' meg-illetődés nem vala idvességes; mivelhogy ez a' Király nem kivána tovább-is tanittatni.

Haſzontalan az Istennek Beſzédére valami kevessé illetődni-meg, és fél vagy közel majd Kereſztyénnek lenni; hanem egéſzen és tellyes ſzívből kell annak lenni.

Végezetre Agrippa Király és Feſtus

Festus Tiszttartó minekutánna hallgatták vólna Szent Pált, és meg-visgálták vólna az ő ellene fel-tett vádakat: őtet ártatlannak lenni itélék, és még szabadon el-is botsátották vólna, ha a' Tsászárra nem appellált vólna.

Illyen módon ez az Apostol meg-igazittaték; és ha Rómába küldék-is őtet: nem úgy küldeték oda, mint gonosztévő; melly-is akadály lett vólna az Évangyéliomnak prédikállásában, a' mellyet ő-nékie abban a' Városban hirdetnie kell vala.

És igy hát Szent Pál ez alkalmatossággal az Istennek kiváltképen való óltalmazását tapasztalá; és az UR bé-tellyesité őreá nézve azt az Igéretet, a' mellyet tett vala az Apostoloknak, *mikor azoknak ezt mondaná; hogy viletni fognának Tiszttartók eleikbe, hogy bizonyságot tégyenek ő-rólla; De az ő Lelke által mellettek fogna nékiek lenni, és meg-tanitaná őket, mit mondjanak az ő magok mentségére.* Mát. X.

XXVII. RÉSZ.

Ebben a' Részben vagyon szó Szent Pálnak Czésáreából Rómába a' Tengeren való útazásának Históriájáról; mellyben-is főképen azt kell meg-jegyezni; hogy ő életének veszedelmében forog vala, el-romolván a' Hajó a' mellyben vala.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Históriá nékünk szolgáltat négy Tanúságokra alkalmatosságot.

Az első lehet abból; Hogy Szent Pál szűntelen való veszedelmekre vala ki-tétettetve. Minekutánna meg-menekedék a' 'Sidóknak dühösségektől: kevés hijja vala, hogy Rómába útazván a' Tengeren el-nem vesze, és hogy azon kivül a' Vitézektől meg-nem öleték.

A' második ez, hogy az Isten, a' ki őtet eddig meg-óltalmazta vala: meg-tartá őtet mind egyik, mind másik veszedelemtől. És igy hát, semmi nem árthat azoknak, a' kiket az Isten az ő óltalmazásával bé-fedez, és a' kik ő-néki hiven szolgálnak.

A' harmadik ez, hogy az Isten nem tsak Szent Pálnak az ő életét tartá-meg, hanem ő érette meg-tartá mind azokat-is, valakik valának a' Hajóban, úgy hogy noha Hajó-törést szenvednének: még-is tsak egy sem vesze-el közzülök.

Ebből a' tsudálatos meg-szabadúlásból, mellyet Szent Pál nékiek

nékiek előre meg-mondott vala, meg-esmérheti vala akárki, hogy ez az Apoſtol az ISTENnek igaz Szolgája vólna; minket-is ez pedig arra tanit, hogy mindenkor igen nagy nyereség kegyes embereknek társaságokban lenni, és azokért az ISTEN gyakorta kedvez másoknak-is, és tapaſztalható nagy ſzabaditásokat és drága kegyelmeket ád nékiek.

Meg-kell utóljára jegyezni; hogy jóllehet az ISTEN egy Angyal által meg-igérte vala Szent Pálnak, hogy a' Hajóban ő vele együtt lévők közzül egy-is el-nem fogna veſzni: Ez az Apostol még-is azt mondá azoknak hogy ha a' Hajósok a' Hajóban nem fognának maradni: ſenki meg-nem ſzabadúlna.

Az ISTENnek igéretei, a' mellyeket nékünk ő Felsége téſzen, nem ellenzik azt, hogy ne éljünk az ollyan eſzközökkel, a' mellyeket az okosság rendelt, sőt a' mellyeket ő-maga az UR fel-állitott, és ſoha-is az ISTENben való bizodalmunknak nem kell vakmerőséggel ſem pedig hivalkodással egyben-kőttetettnek lenni.

* * *

XXVIII. RÉSZ.

Hajó-törést ſzenvedvén Szent Pál a' Mélita Szigetnek partjánál, abban a' Szigetben marada három Hónapokig, és ſok Tsudákat tselekedék. Annakutánna el-indúlván onnét, Rómába el-érkezik.

I. 1-10. II. 11-31.

TANÚSÁGOK.

A' Minémű emberséggel fogadák a' Mélita Szigetnek Lakói Szent Pált, és azokat a' kik ő véle együtt Hajó-törést ſzenvedtenek vala: abból tanúljákmeg a' Kereſztyének a' ſzállásadást és gazdálkodást gyakorolni, és ſzivességgel jól tenni a' ſzerentsétlenül járt Személyekkel. A' melly itéletet ennek a' Szigetnek Lakói tőnek Szent Pál felől, mikor egy Vipera Kígyótól ő meg-marattatott vólna: az, azt mutatja, hogy az emberek, még a' Pogány Népek-is hitték azt mindenkor, hogy az ISTENnek boſzſzúállása nem hagyja a' gonoſz tselekedeteket bűntetetlen; melly bizonyos igazság-is.

Azonban, a' Szent Pál példája azt bizonyitja; hogy vakmerő itélet-tétel vólna azt hinni, hogy valakiken valamelly ſzerentsétlenség esik, mind azokat az Is-

az Isteni bosszú-állás üldözné. A' Melitabéli Lakosoknak az ő vélekedések, kik-is Szent Pált valamelly Istennek aliták lenni, mikor latták, hogy semmi ártalom őtet nem követné, ezeknek a' Bálványozó Népeknek az ő tudatlanságoknak a' munkája vala: De mi ebből a' Tsudatételből, és hasonlóképen a' Publius Atyjának, és abban a' Szigetben több Betegeknek meg-gyógyittatásokból esmérjük-meg annak az Igéretnek bé-tellyesedését, a' mellyet a' Jésus Kristus az Apostoloknak tett vala; hogy ők kígyókat vésznek-fel, és ha valami mérges állatot isznak-meg, nékiek nem fog ártani, Betegekre vetik kezeiket, és meggyógyúlnak. *Szent Márk XVI. 18.*

Végezetre Szent Pál el-jutván Rómába, szemben lőn nem tsak az ott lévő Keresztyénekkel, hanem a' 'Sidókkal-is; meg-jelenté azoknak az okát, miért kellett néki Rómába útazni, és a' Tsászárra apellálni; az ő Nemzetségekről és a' Jérusálembéli 'Sidókról minden betsülettel szólla; igyekezék annakutánna őket a' Jésus Krístusban való hitre vinni; és utóljára, látván, hogy kőzzülők sokak meg-maradnának a' hitetlenségben: világosan meg-mondá nékiek, hogy az ő meg-átalkodott vóltok miatt, ő a' Pogányoknak fogná hirdetni az Évangyéliomot.

Ez az ő bőlts és szeretettel tellyes maga-viselése azt mutatja; hogy semmit el-nem kell múlatnunk, tsak hogy épithessünk mindeneket, és viszszahozhassuk a' jó útra azokat, a' kik az igazság ellen bal vélekedésekkel el-vagynak foglaltatva; és ha ezek után valakik megmaradnak az ő meg-átalkodtságokban, magok menthetetlenek lésznek.

Itten végeződik Szent Lukátsnak Históriája, és az Apostolok' Tselekedeteiknek Kőnyve.

Továbbá pedig meg-kell tudni, hogy Szent Pál Rómában két Esztendeig vala fogva. Ez alatt az idő alatt irt sok Leveleket, a' mellyek meg-tartattanak az Uj Testamentomban. Ezeknek a' két Esztendőknek utánna meg-szabadúlt, és kűlőmbb-kűlőmbb rendbéli útazásokat tett; és viszsza-menvén Rómába, mintegy őt Esztendővel azután, ott mártiromságot szenvedett, és feje vétetett Néró Tsászár' uralkodása alatt.

SZENT PÁL APOSTOLNAK A' RÓMABÉLIEKHEZ IROTT LEVELE.

Iratott ez a' Levél a' Rómabéliekhez, mintegy ötven-hét esztendővel Krisſtus URunk' ſzületése után. A' többi Levelek között pedig leg-elől tétetett, a' benne lévő dolgoknak fontos vóltokért, és Róma Városának méltóságáért.

A' tzélja ennek a' Levélnek, ezeket meg-mutogatni; hogy nem más módon hanem tsak az Évangyéliom által és a' JÉSUS Krisſtusban való Hit által idvezülhetnek az emberek. A' környúl-metélkedés, és a' Móses' Törvényének tselekedetei ebben a' dologban ſemmi nyereséget nem adnának a' 'Sidóknak a' Pogányok felett. Nem ſzükséges vólna az Évangyéliomhoz ragaſzkodó Pogányokat a' Környúlmetélkedésre és a' Törvénynek tzérémóniáira kötelezni; a' miképen a' Kereſztyénségre meg-tért 'Sidók akarják vala; És, az ISTEN el-hívhatta vólna a' Pogányokat és bé-vehette vólna az ó Szövetségébe, melly a' Próféták által-is meg-vala jóvendólletve. Ezek tanúttatnak a' Levélnek tizen-egy elsóbb Részeiben.

Az öt utólsó Részekben pedig inti Szent Pál a' Rómabélieket a' Kereſztyéni életnek leg-fóbb kötelességeire, mivelhogy azok a' vetélkedések, a' mellyek valának akkor a' meg-tért 'Sidók és Pogányok között, meg-háborítják vala az Ekklésiának békeségét.

I. RÉSZ.

Szent Pál itten két dolgokat tselekeſzik: 1. *Kóſzónti a' Rómában lévő Hiveket; és meg-jelenti nékik azon való órómét, hogy ballotta vólna az ó Hiteknek híret; és tudtokra adja, melly igen kivánna hozzájok el-menni, hogy óket láthatná.* 2. *Kezdi azt mutogatni, hogy minden emberek búnósók lévén, nem tartathatnának-meg másképen, hanem tsak a' JÉSUS Krisſtus által, és a' végre, leg-elsóben-is azt mutatja-meg, hogy jóllehet az ISTEN ó-magát a' Pogányokkal meg-esmértette vólna a' Teremtésnek mun-*

munkái által : még-is azok ótet nem tiſzteltek , hanem a' Bálványozásba és mindenféle rendeletlenségekbe merültenek vólna.

I. 1-16. II. 17-32.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Levélnek kezdetében láthatni Szent Pálnak a' Rómabéliekhez való nagy ſzeretetét, és az aránt való kivánságát, hogy valamit haſználhatna az ő épittetésekre, és az ő buzgóságát, mellyel viseltetik vala, hogy el-menvén hirdethetné az Évangyéliomot minden Helyeken és minden rendbéli Személyeknek, sőt még Róma Városában-is.

Minden Kereſztyének, de kiváltképen az Évangyéliomnak Szolgai, tartoznak Szent Pált e' tekéntetben követni ; ſzivesen ſzeretni a' Jésus Kriſtusnak Eklésiáját, és a' Híveket ; azokért ſzűntelen kőnyőrőgni, munkálódni tellyes tehetségek ſzerént azoknak épűleteket, és ſoha néma ſzégyenleni az igazságot és a' kegyességet.

2. Látjuk itten, hogy noha az Isten meg-jelentette vala magát a' Teremtésnek és a' Gondviselésnek munkái által a' Pogányoknak; azok mindazonáltal ótet nem ditsőitették; sőt mindenféle bűnőkre adták önnön magokat; és még azok a' Népek-is, a' mellyek kőzt a' Tudományok és a' Meſterségek virágoznak vala, leg-útálatosabb és emberhez nem illendő bálványozásba eſtenek, melly által az Istennek haragját vonták vala magokra.

Ha a' Pogányok ebben vétkesek és magok menthetetlenek valának, a' mint Szent Pál világosan bizonyitja: Mi ſokkal inkább azok léſzűnk, ha az Isten magát velűnk meg-esmértetvén nem tsak a' Terméſzetnek munkái által, hanem az ő Beſzéde által-is, ótet nem ditsőitjűk, a' miképen tartozunk.

A' mit Szent Pál ebben a' Réſzben mond a' Pogányoknak két főbb bűneikről, a' mellyek valának a' bálványozás és a' tiſztátalanságban való iſzonyú el-áradás, azt mutatja minékűnk, minémű irtóztatóságokra viheti a' tiſztátalanság és a' teſtiség az embereket.

Végezetre, ebben a' Réſzben az Apoſtol renddel elő-ſzámlálja a' Pogányoknak az ő bűneiket és erkőltseiket, azt mondván, hogy azok tellyesek vóltanak tiſztátalansággal, fősvény-

séggel, hamissággal, és mindenféle gonosz indúlatokkal és vétkekkel; és jóllehet tudnák, hogy a' kik ezeket a' dolgokat tselekesźik, méltók a' halálra: még-is affelől azoknak tselekedésétől meg-nem tartóztatták magokat.

Meg-kell a' Kereszтyéneknek gyalázatjokra vallani, hogy ő kőzőttők igen sokaknak az életeknek és erkőltsőknek a' képe ez. De innét azt-is ki-hozhatjuk; hogy azok, a' kik sokkal jobban esmérvén a' Pogányoknál az ISTENnek igazságát (jussát) és akaratját, őket kővetik az ő leg-rettenetesebb boszszúállását fogják tapasztalni.

II. RÉSZ.

Minekutánna az Első Részben megmutatá Szent Pál azt, hogy a' Pogányok bűnősők vólnának: ebben azt próbálja-meg, hogy a' 'Sidók, a' kik a' Pogányokat kárhoztatnák, hasonlóképen bűnősők; sőt, minthogy az ő tudományokkal és az ISTENnek kegyelmességével visszsza-élnének, ők sokkal vétkesebbek a' Pogányoknál, a' kiknél tsak a' Természetnek és a' Lelki-esméretnek Törvénye vólna: A' honnét kővetkezik; hogy a' 'Sidók nem kivánhatnának az ő tselekedeteik által meg-igazúlni az ISTENnek előtte, és semmivel nem vólna nékiek több jussok az idvességhez, mint a' Pogányoknak. És minthogy a' 'Sidók azzal ditsekednek vala, hogy nálok vólna az ISTENnek Törvénye és a' Környúlmetélkedes, melly az ő Szővetségének jegye vala: az Apostol elméjekre adja nékiek, hogy mind ezek a' kűlső méltóságok nékiek haszontalanok lennének, és őket nem tennék az ISTEN előtt kedvesekké, ha azonban az ő Törvényét meg-nem tartanák.

I. 1-16. II. 17-29.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Részнek a' tzélja kőzőnségesen, azt meg-mutatni; Hogy a' 'Sidók az ISTENnek előtte szinte úgy, sőt még inkább-is bűnősők vólnának, mint a' Pogányok, és azért hát, nem igazúlhatnának-meg, sem nem idvezűlhetnének másképen, hanem a' Jésus Krisтus által.

A' mit Szent Pál itten tanit: abból mi ezeket a' Tanúságokat végyűk; Hogy

1. A' kik másokban kárhoztatják a' bűnt, és még-is azonban ugyan azon bűnőket tselekesźik; magok menthetetlenek leszнek, és az ISTENnek itéletét el-nem fogják kerűlni.

2. Hogy ha az ISTEN nagy tűréssel viseltetik a' bűnősők

aránt: azért tselekeſzi azt, hogy ôket hívja a' meg-térésre; és a' kik ezzel az ô békességes-tûrésével viſzſza-élnek, azok az ô haragjának igen rettenetes boſzſzú-állását vonják magokra.

3. Az ISTEN meg-fizet egy Napon minden embereknek az ô tselekedetek ſzerént; ôrôk életet fog adni azoknak, a' kik a' jót végig való állhatatossággal tselekeſzik; de nyomorúság és kétségbe-esés léſzen a' gonoſzoknak az ô réſzek.

4. Az Itéletnek Napján az emberek az ô Tudományoknak mértéke ſzerént fognak meg-itéltetni; a' Pogányok ugyan a' Természetnek Tôrvénye ſzerént: De azoknak az ô bûntetések, a' kik az ellen a' Tôrvény ellen vétkeznek, a' mellyet az ISTEN az ô Beſzédében ki-adott, ſokkal keményebb fog lenni.

A' honnét láthatjuk; mit kell azoknak a' Kereſztyéneknek várniok, a' kik az Évangyéliomnak világa ellen vétkeznek.

Végezetre, Szent Pál azt mutatja-meg; hogy tsak hijában ditsekednének a' 'Sidók azzal, hogy ôk a' Pogányoknál jobban meg-világoſíttattak vólnának és a' Környûl-metélkedés ôvék vólna; azt veti ſzemekre, hogy az ISTENnek Tôrvényét ôk még bûnôsebb módon meg-rontanák, és okai vólnának annak, hogy az ISTENnek Neve ſzidalmaztatnék a' Pogányok kôzôtt; és innét azt hozza-ki, hogy tehát a' Kôrnyûl-metélkedés és más nálok lévô méltóságok nékiek ſemmit nem fognának haſználni, és az ISTEN ôket ollyan módon fogná tartani, mintha Pogányok és Kôrnyûlmetéletlenek vólnának.

A' mit Szent Pál e' tekéntetben ollyan hatalmasan monda a' 'Sidók ellen, az minket arra tanit; hogy nem kell az ISTEN' akaratjának esméretével, az ô Szôvetségében való lételûnkkel, és annak kûlsô jegyeivel ditsekednûnk, ha tsak azt az ô akaratját nem tselekeſzſzûk; és hogy az igaz Kereſztyén, nem az, a' ki tsak kivûlrôl az, hanem tsak egyedûl az fog Kereſztyénnek itéltetni, a' ki belôl és a' ſzívben az; és a' ki nem az emberektôl, hanem magától az URtól ditsértetik és kedveltetik.

III. RÉSZ.

Három dolgokat mutat-meg Szent Pál itten, 1. Hogy a' 'Sidóknak a' Pogányok felett ſok rendbéli méltóságok vólna; és ha némellyek nem hit-

tenek vólna-is a' JÉSUS Krisſusban: az nem tselekedhetné azt, hogy az ISTEN mindenkor hűséges ne légyen az ő igéreteiben, és ők igazság ſzerént ne büntettessenek-meg. Egyéb aránt pedig, jóllehet a' 'Sidóknak az ő hitetlenségek ſzolgálna az ISTEN' igazságának, állhatatosságának és jóságának ki-nyilatkoztatására: afelől mindazáltal ők magok menthetetlenek fognának lenni.

2. *Meg-próbálja Szent Pál az Ó Teſtamentomnak helyeiből, hogy a' 'Sidók az ISTEN' Törvényének megrontásában bűnösök vólnának, és megjegyzi, hogy azok a' Szent Irásbéli mondások tsak a' 'Sidókra tzéloznának.*

3. *Onnét azt hozza-ki, hogy tehát a' 'Sidók nem igazúlhattanak vólna meg a' Móses' Törvénye által, és nem-is igazúlhatnának-meg másképen, hanem ſzinte úgy, mint a' Pogányok, a' JÉSUS Krisſusban való Hit által; és azt mondja, hogy ez a' Tudomány nem hogy ellenkező vólna a' Törvénnyel, sőt inkább azt még jobban meg-erősítené.*

I. 1-8. II. 9-19. III. 20-30.

TANÚSÁGOK.

AZ a' Tudomány, a' mellyet Szent Pál ebben az egéſz Réſzben tanit és igyekezik megállítani, ez; Hogy mivel a' 'Sidók ſzinte úgy a' bűnnek és a' kárhozatnak alatta vólnának, mint a' Pogányok tehát nem lehetne nékiek az ő meg-igazittatásokat a' Móses' Törvénye által várni, és mind egyik mind másik rendbélieknek a' meg-igazúlásra tsak egyetlen egy út vólna, tudni-illik a' Jésus Kristusban való Hit, a' ki eleget tett minden embereknek bűneikért.

A' Kereſztyén Vallásnak ezen a' fundamentomos Tudományán kivűl, ez a' Réſz még ezeket a' három kiváltképenvaló Tanúságokat foglalja magában.

1. Valamint a' 'Sidóknak az ő ſok rendbéli méltóságaik ſemmit nem haſználának nékiek az ő hitetlenségek miatt: úgy, azok a' kűlönös nagy jók, a' mellyeket az ISTEN adott nékünk Kereſztyéneknek, haſzontalanok fognak nékünk lenni, ha azokkal viſzſza élünk, és meg-nem fognak óltalmazni bennünket az ISTENnek itéletitől.

2. Az embereknek az ő hálátlanságok és hitetlenségek, nem tselekedhetik azt, hogy az ISTEN mindenkor igaz ne légyen, a' mikor bűnteti őket; sőt még ez a' hitetlenség-is ſzolgál annak meg-mutatására, hogy az ISTEN Jó és Igaz az ő tselekedeteiben és beſzédeiben.

De

De azonban nem kell azt gondolni, mint ha az ISTEN nem kárhoztathatná igazság szerént a' bűnösöket, azért hogy a' bűn szolgál az ő ditsőségének kinyilatkoztatására; mivelhogy, ha az meg-esik, tsak épen rendkivűl esik-meg; a' bűnösöknek az ő tzéljok és igyekezetek nem az lévén, hogy ezt a' ditsőséget öregbitsék, hanem tsak az, hogy az ő kívánságaiknak eleget tégyenek.

A' mit e' dologról monda az Apostol, azt-is mutatja nékűnk, hogy soha nem kell gonoszt tselekedni, még mikor jó jőhetne-is ki abból.

Végezetre, meg-tetszik ennek a' Részнek utólsó verseiből, hogy Szent Pálnak az ő tzélja ebben, a' mit itten tanit, nem vala az, hogy a' Tőrvény el-tőröltessék, és haszontalanná tétettessék; és nem kell abból ezt hozni-ki, hogy tehát szabad vólna a' Keresztyéneknek a' Tőrvényt meg-rontani, és a' bűnben meg-maradni; sőt ellenben a' Hit által való meg-igazúlásnak Tudománya ugyan az valósággal, a' mellyet a' Tőrvény és a' Próféták tanitottanak vólt, és, nem hogy az a' Tudomány felszabaditaná az Embereket a' szentségnek kőtelességei alól, sőt inkább igen erőssen inditja őket arra, a' miképen meg-mutatja az Apostol a' következendő Részekben.

IV. RÉSZ.

Az Apostol ebben a' Részben bizonyitja Ábrahám Pátriárkának példájával, hogy az emberek a' Hit által igazúlnak-meg, és nem a' környűl-metélkedés által, vagy a' Móses' Tőrvényének tselekedetei által. Meg-jegyzi a' végre, hogy a' Meg-igazittatás áll a' bűnösöknek meg-botsáttatásában, és hogy Ábrahám meg-igazittatott vala Hit által, és vette az ISTENnek Igéreteit sók idővel még környűlmetélkedése előtt. Melly után elő-adja, minémű nagy ereje vala az Ábrahám' Hitének, és azt hozza-ki belólle utóljára; hogy tehát mind azok, valakik hinnének a' meg-bóltt és feltámadott Krisztusban, meg-fognának az Hit által igazittatni, a' mint Ábrahám az ő Hite által meg-igazittatott vala. I. 1-17. II. 18-25.

TANÚSÁGOK.

IGen világos módon tanitja ebben a' Részben Szent Pál, mitsoda a' Meg-igazittatás, és miképen lehet abban részesűlni.

Meg-mutatja elsőben; hogy a' bűnős embernek Meg-igazúlása és bóldogsága áll a' bűnöknek

nek botsánatjában, mellyet az ISTEN az Ő Irgalmasságából ajándékoz az embereknek; és annakutánna, azt-is meg-mutatja, hogy ez a' kegyelem a' JÉSUS Kriſtusban való Hit által nyerettetik-meg, és nem a' Móses' Tőrvényének tselekedetei által. Igen világosan meg-próbálja ezt, meg-jegyezvén; hogy Ábrahám meg-igazittatott vólna a' Hit által, és az Igéretek tétettenek vólna az Ő Magvának ſok eſztendőkkel az Ő kőrnyűlmetélkedése előtt.

A' honnét ſzemlátomáſt kővetkezik; hogy nem a' kőrnyűlmetélkedés, hanem a' Hit tette vala őtet az ISTEN előtt kedvessé; és igy hát a' kőrnyűl-metélkedés nem vólna ſzűkséges az Idvességre; és hogy mind azok valakik kővetni fognák ennek a' Pátriárkának a' Hitét, Ő ſijainak és maradékinak tartatnának, és meg-igazittatnának mint Ő.

De a' mitsodás formán ſzóll az Apoſtol az Ábrahámnak Hitéről és annak munkáiról, azt-is meg-hamisíthatatlan módon bizonyitja; hogy lehetetlen meg-igazittatni, és az idvességet elnyerni, ha úgy nem hiſzűnk, mint Ábrahám hitt vala, és ha az ISTENben és az Ő Igéreteiben való Hitűnk nem hathatós és munkás, arra inditván bennűnket, hogy mindeneket várjunk Ő tőle, reménljűk erősen, a' mit igért, és engedelmeskedjűnk Ő-nékie még a' legnehezebb dolgokban-is, a' miképen ez a' ſzent Pátriárka tselekedett.

Ez, ollyan igen haſznos és ſzűkséges Tudomány, mellyet minden Kereſztyének tartoznak jól meg-érteni és meg-tartani, hogy ez légyen nem tsak az Ő Vallásoknak, hanem életeknek-is a' Régulája.

V. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek vagynak három Szakaſzſzai. 1. *Le-irja Szent Pál a' Meg-igazittatásnak gyűmőltseit, és azokat a' tsudálatos dolgokat, a' mellyeket a' Hit és az* ISTEN*nek ſzeretete felől való bizonyoſság munkálódik a' Hivekben, még a' nyomorúságoknak és üldöztetéseknek közepette-is.* 2. *Elő-beſzélli annak a' ſzeretetnek nagy vóltát, a' mellyet az* ISTEN *meg-bizonyitott az emberekbez, a' maga Fiát halálra adván ő érettek.* 3. *Meg-mutatja, hogy tsak egyedűl a'* JÉSUS *Kriſtus mind ezeknek a' drágalátos nagy jóknak Kútfeje; e' végre a' Kriſtust egyben-veti Ádámmal, és meg-mutatja, hogy ha Ádám alája-*

vetett

vetett *minden embereket a' bűnnek és a' halálnak, még azokat-is, a' kik éltenek Móses előtt, és a' kiknek az* ISTEN *nem adott vala ollyan világos és ki-jelentetett Törvényt mint Ádámnak: Sokkal erősebb okokra nézve bibetjük, hogy az* ISTENnek *Irgalmassága ki-fog terjedni minden emberekre a' JÉSUS Kristus által. A' honnan ki-hozza Szent Pál, hogy tehát a' mi* URunk JÉSUS *idvességnek és életnek szerző Oka mind azoknak, valakik hisznek igazán ő benne.*

I. 1-5. II. 6-11. III. 12-21.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Részнek olvasásából meg-esmérhetjük: 1. Minémű bóldog az igaz Hiveknek állapotjok; mivelhogy ők megigazittattak lévén a' Hit által, ollyan erősen bizonyosok az Istennek szeretete felől, azt ollyan gyönyörűségesen és hathatósan érzik, és szűntelen örűlnek a' mennyei ditsőségnek reménségében, még a' leg-nagyobb nyomorúságoknak közepette-is.

2. Szükséges derekasan elmélkedni arról, a' mi mondatik itten a' felől a' nagy szeretet felől, a' mellyet az Isten megbizonyitott a' bűnös emberekhez, a' maga Fiát a' halálra adván érettek, és a' mellyel mindenek felett azokhoz viseltetik ő Felsége, a' kik meg-békéllettenek ő véle, és a' kik igazán hisznek az Évangyéliomnak.

Ennek meg-gondolása minket hathatósan indithat a' háládatosságra, és bé-töltheti a' Hiveket vigasztalással, és őket meg-erősítheti az Istennek szeretetében.

3. Ádámnak és a' Jésus Kristusnak egymással való egybenhasonlitása által, azt akarja ebben a' Részben meg-mutatni az Apostol, hogy a' mi URunk jött meg-szabaditani az embereket a' bűntől és a' haláltól, a' mellynek mindnyájan alája vettettek valának az Ádám' eseti által.

Azért hát mi a' Jésus Kristust tartsuk annak, a' kiben minden nyavalyásságunkból való meg-szabadíttatásunkat fel-találjuk, és a' ki a' lelki és örők életnek a' szerző Oka és Kútfeje mindeneknek, valakik hisznek ő benne és ő-néki engedelmeskednek.

De ugyan ebből ezt-is esmérjük-meg; Hogy nem mások, hanem tsak a' kiknek részek vagyon a' Jésus Kristusnak Igazságában és életében, nyerhetikel az idvességet; és a' kik bénem vésznek igaz Hit által ezt a'

Nagy Meg-tartót, hanem Ádámot kövétik az ő engedetlenségében, a' kárhozatban és a' halálban maradnak.

VI. RÉSZ.

Szent Pál ebben a' Részben azt igyekezik meg-mutatni; Hogy az a' Tudomány, a' mellyet tanitott vala közelebb, hogy tudni-illik az emberek meg-igazittatnak a' JÉSUS Krisztusban való Hit által, és hogy az ISTENnek kegyelme még a' leg-nagyobb bűnösökön-is bővölködő volna, semmiképen nem adna szabadságot a' Keresztyéneknek a' bűnben való megmaradásra, hanem ellenben erősen elvonná attól őket, és a' Keresztség kötelezné a' szentségben való élésre.

Ugyan azon tzéllal azt mutatja meg, hogy, nem hogy szabad volna vétkeznünk azért hogy többé nem vagyunk a' Törvény alatt hanem a' Kegyelem alatt vagyunk; sőt inkább a' Kegyelem el-von bennünket a' bűnnek szolgálatjától, hogy tégyen ISTENnek szolgájává; az az, hogy egészen az ő szolgálatjára szenteljük magunkat.

I. 1-14. II. 15-23.

TANÚSÁGOK.

EZt a' Tudományt, a' melly ebben a' Részben bé-foglaltatott, jól meg-kell gondolni: Annak summája ez; 1. Hogy nem kell azt vélnünk, mintha azért, hogy a' Jésus Krisztusnak kegyelme ki-áradott azokra az emberekre, a' kik igen nagy romlottságba merültenek vala, szabad volna a' bűnben élnünk.

2. Nem hogy ez szabad volna: Sőt inkább a' Kereszténység, mellyet fel-vettünk, és a' meghólt 's fel-támadott Jésusban való Hit igen erősen kötelezenek bennünket a' bűnnek el-hagyására, és a' mi URunk' életéhez hasonló lelki életre.

3. A' mi hivatalunkhoz és kereszténi állapotunkhoz igen illetlen dolog lenne, ha a' bűn mi bennünk uralkodna, és ha engednénk magunkat a' testnek rendetlen kivánságai által vezéreltetni; Sőt inkább tartozunk az ISTENhez ragaszkodni, tsak egyedül ő-néki élni, és testeinket, lelkeinket az ő ditsőségére és szolgálatjára forditani.

4. A' Kegyelemnek Tudományával nagy visszaélés, és a' Jésus Krisztusnak és az Évangyéliomnak nagy gyalázattal való illetése azt gondolni, mintha valakinek lehetne vétkezni, semmitől-is nem félvén, ez alatt a' szín alatt, hogy nem vagyunk többé a' Törvény alatt, hanem a' Kegyelem alatt.

Ellenben, a' Kegyelemnek mi ben-

bennünk ezt kell munkálódni, és az nékünk e' végre adatott, hogy meg-szabadittassunk a' bűnnek gyalázatos szolgálatjától, és egészen az ISTENnek és az igazságnak szolgálatjára's engedelmességére adjuk magunkat; és szentségnek gyümöltsét teremjük, hogy az örök életet el-vehessük.

Ezek az igazságok általán fogva igen fontosok; és ezt a' Részt a' mellyben ezek taníttatnak, kiváltképen való figyelmetességgel kell olvasnunk és róla-elmélkednünk.

VII. RÉSZ.

Az Apostol a' közelebb való Részben azt tanitván, hogy jóllehet a' Keresztyének nem vólnának a' Törvény alatt, hanem a' Kegyelem alatt vagynak: mindazáltal semmi részben nem vólna nékiek szabad a' bűnben élni; Ezt a' Tudományt meg-erősíti ebben a' Részben.

Meg-mutatja, 1. *Hogy valamiképen az Aszszonyi-állatnak vagyon szabadsága az ő Férjének halála után az újjabb Házasságra: úgy a' Keresztyének oda hagyhatták vólna a' Móses' Törvényét, hogy az Évangyéliomhoz ragaszkodjanak; és, hogy ők nem egyébért szabadittattak vólna meg a' Törvénytől, hanem hogy a JÉSUS Krístushoz köteleztetnének, a' ki őket hívja és meg-újítja az igaz szent életre.*

2. *Meg-mutatja annakutánna; hogy ez a' változás nékiek igen nagy haszni vólna; mivelhogy az által ők alkalmatosokká tétetnének az igazságnak gyümöltseinek termésére, és ISTENnek új lélekkel való szolgálatjára.*

3. *Hogy a' maga értelmét jobban ki-magyarázhassa: azt mondja, hogy a' Törvény szent és jó vólna önnönmagában, nem vólna a' bűnnek az oka; De még-is nem vólna azon erejű, mint az Évangyéliom, az embereknek meg-szentelésére, és az ő romlottságokból való meg-szabadításokra.*

Ezen tzéllal az Apostol a' maga személyében adja-elő ollyan embernek állapotját, a' ki a' Törvény alatt él, és alája vettetett a' bűnnek és a' halálnak, és hálákat ád az ISTENnek azért, hogy ő meg-szabadittatott vólna ebből az állapotból a' mi URunk JÉSUS Krístus által.

I. 1-4 II. 4. 5. 6. III. 7. 8. IV. 9-25.

TANÚSÁGOK.

OLlyan Rész ez itten, a' mellyet jól meg-kell érteni, és nem kell véle viszsza-élni.

Szent Pálnak a' tzélja ebben azt tanitani; hogy a' Kegyelem-

nek Tudománya az embereknek meg-szentelésére való; a' miképen a' feljebb való Részben azt meg-állitotta vala. Azért hát midőn ő valamelly testi emberről szóll, a' ki a' bűnnek el-adatott, a' kiben nintsen semmi jó, a' ki rabja a' bűn tőrvényének, a' ki nem tselekeszi a' jót, a' mellyet akarna, hanem a' gonoszt tselekeszi, a' mellyet nem akar: nem kell azt hinni, mintha újonnan-szűletett emberről és ollyan Keresztyénről akart vólna szóllani, a' kiben a' Jésus Kristusnak Lelke lakik.

Mert, ugyan ebben a' Részben azt mondja az Apostol, hogy a' Keresztyének meg-szabadittattak a' bűnnek és a' kárhozatnak ebből az állapotjából, a' végre, hogy az ISTENnek gyűmőltsőzzenek, és ő-néki a' Léleknek újságában szolgáljanak; és a' következendő Részben azt tanitja, hogy a' Hívek nintsenek többé a' testnek és a' bűnnek szolgálatja alatt, hanem attól meg-szabadittattak a' mi URunk Jésus Krist is által.

Hanem Szent Pál a' maga képében példázatképen szokása szerént, ollyan embernek az állapotját akará elő-adni, a' ki a' Tőrvény alatt vagyon, és a' ki, nem lévén néki Hite, és a' Jésus Kristusnak Lelke nem lévén benne, a' maga kivánságainak rabja.

Az Apostolnak az ő Tudománya hát rővid Summában ez; Hogy a' Tőrvénynek nem vólna ugyan-azon ereje, a' melly vagyon az Évangyéliomnak az embereknek az ő romlottságokból való meg-szabadittására és meg-szenteltetésekre. A' honnét következik: hogy tehát a' Hit által való meg-igazittatásnak Tudománya nem hogy szabadságot adna a' vétkezésre, sőt inkább arra tzéloz, hogy őket meg-szentelje, és meg-szabadítsa az ő kivánságaiknak szolgálatja alól; és igy: A' kik még bé-merűlve vagynak ebben a' szolgálatban, és a' kikben a' testnek kivánságai uralkodnak: azoknak nintsen valóságos igaz Hitek, és még nem tartoznak a' Jésus Kristushoz.

VIII. RÉSZ.

Szent Pál tovább-is azt mutogatja, hogy a' Keresztyének nintsenek többé a' bűnnek és a' kárhoztatásnak hatalma alatt, miképen a' Tőrvény alatt lévők vagynak, és nem a' test indúlati szerént, hanem az ISTEN' Lelkének inditásai szerént viselik

selik ó-magokat. *És innét azt hozza-ki; hogy tehát a' Híveknek fel-bonthatatlan kóteleztetések vagyon a' teſt' kivánságainak meg-tagadására, és a' Lélek ſzerént való élésre, lévén ók* ISTENnek *Fijai, és az ó Orſzágának órókósi.*

És minthogy valaki azt gondolhatná, hogy a' Kereſztyének nem vólnának az ISTENnel *meg-békéltetek, azért hogy úldóztetésekben kellene forogniok: az Apoſtol meg-mutatja hogy ezek az úldóztetések nem akadályoztatnák-meg azt, hogy ó nékiek ne vólna réſzek az* ISTENnek *ſzeretetében. Ezt pedig ezzel téſzi-ki, hogy azt mondja, hogy minden teremtett-állatok, az az a' Hivek, és még magok az Apoſtolok-is, és azok a' kik a' Kriſtusban leg-elsóben hittenek és vették a' Szent Léleknek ajándékait, nagy nyomorúságokat ſzenvednének, de azonban erós reménységgel várnák az* ISTEN' *Fijainak ditsóségének meg-jelentetését.*

3. *Utánna veti Szent Pál; hogy az* ISTEN *óket erósitené az ó Lelke által az ó ſzenvedéseikben, az ó könyörgéseiket meg-hallgatná, és a' nyomorúságok nem hogy ártanának nékiek, sót inkább az ó javokra ſzolgálnának; az* ISTEN *az ó Tanátsában el-végezvén, hogy a' Hivek a' ditsóségre a' ſzenvedések által jutnának, miképen a'* JÉSUS *Kriſtus.*

4. *Mind ezekból ezt a' Tanúságot hozza-ki az Apoſtol; Hogy a' Válaſztattaknak az ó bóldogságok bizonyos; és minthogy az* ISTEN *a' maga tulajdon Fiát adta nékiek, a' ki meghólt, és esedezik ó érettek az Égben: Tehát ſemmi teremett-állat ſem egyéb gonoſzok nem mivelhetik azt, hogy órók bóldogságra el ne jussanak.*

I. 1-17. II. 18-24. III. 25-29. IV. 30-38.

TANÚSÁGOK.

AZ Elsó Tzikkelye ennek a' Réſznek ezeket a' Tanúságokat adja elónkbe;

1. Hogy az igaz Híveknek az ó állapotjok igen bóldog: mivelhogy nints nékiek ſemmi kárhoztatások, és ók meg-vagynak a' bűntól és a' haláltol ſzabadíttatva a' mi URunk Jésus Kriſtusnak kegyelme által, és az ó Lelkének ereje által.

2. Az igaz és leg-bizonyosabb jel, a' mellyról azok, a' kik a' Jésus Kriſtuséi meg-esmértetnek, ez; hogy azok nem élnek a' teſt ſzerént, hanem annak kivánságait meg-óldóklik, és kóvetik az Isten' Lelkének inditásait tellyes életekben, azokban lévén bóltsek, a' mellyek a' Lélekéi.

3. Annakokáért, a' Kereſztyének

nek tartoznak ſzent életre igyekezni ; A' kik pediglen a' bűnben élnek, azokban nintsen az ISTENnek Lelke, azok nem lehetnek ő előtte kedvesek, és a' halálban merűlve maradnak: De a' kik igyekeznek a' teſtnek kivánságait meg-őldőkőlni, azoknak réſzek vagyon a' lelki életben, és abban az őrőkségben, a' mellyet tart az ISTEN minden ő fijainak ſzámokra.

A' Réſznek Második Tzikkelye ezekre tanit ; 1. Hogy ez életnek nyomorúságai és ſzenvedései nem hasonlitandók a' mennyei ditsőséghez, és nem hogy meg-akadályoztatnák az ISTEN' fijainak bóldogságokat: sőt ellenben arra ſzolgálnak; és kőzőnségesen ſzóllván, minden dolgok egyaránt javokra vagynak azoknak, a' kik az ISTENT ſzeretik.

2. A' Hivek, és a' kiket az ISTEN leg-inkább ſzeret : fohászkodnak és nyőgnek, várván azt a' nagy ditsőséget, a' melly rendeltetett nékiek; sőt néha még nagy próbákon-is mennek által, de azonkőzben az ISTEN őket gyámolitja és vígaſztalja azoknak kőzepette a' maga Lelke által, és még a' nyomorúságokkal-is a' végre él, hogy őket a' ditsőségre vezérelje, és a' JÉSUS Kriſtushoz hasonlókká tégye.

3. Az Apoſtol bizonyosan állitja, hogy az ISTEN tsalatkozhatatlanúl meg-fogja ditsőíteni a' maga minden válaſztottait ; minthogy azoknak a' maga Fijját adta ő Felsége, lehetetlen hogy meg-ne adja nékiek mind azt, valami ſzűkséges; A' JÉSUS Kriſtusnak Halála, Fel-támadása, Mennybe-menetele, és Esedezése őket erős bizodalommal bé-tőltik a' leg-nagyobb gonoſzoknak kőzepette-is ; és nintsen ſemmi teremtett-állat ſem az Égben ſem a' Főldőn, a' melly őket el-ſzakaſzthatná az ISTENnek ſzeretetétől.

Ezeknek meg-gondolása igen alkalmatos arra, hogy erősítse és vígaſztalja a' Hiveket az ő nyomorúságokban; őrőmmel és jó reménséggel őket bé-tőltse, és meg-erősítse jobban-jobban az ő ſzeretetében és a' Kegyeſségben.

IX. RÉSZ.

Az Apoſtol minekutánna oda fel-jebb azt tanitotta vólna, hogy a' Pogányoknak ſzinte úgy réſzek vólna az ISTENnek kegyelmében, mint a' Siődóknak: meg-felel arra, a' mit az el-len lehetett vólna mondani; mintha tud-

tudni-illik abból a' Tudományból a' kóvetkeznék, hogy tehát a' 'Sidók, kik az ISTENnek válaſztott Népei valának, az ó Igéreteitól ki-rekeſztettek vólna, és a' Pogányok a' kik nem Ábrahámtól ſzármaznak vala, lettenek vólna az ISTEN' Népeivé.

Ez aránt a' maga értelmét igy adja-eló; 1. Hogy ó ſzíve ſzerént ſzeretné a' 'Sidókat, annyira, hogy a' Haldlra-is el-ſzánta vólna magát, és kivánna úgy tartatni, mint leg-el-vettettebb ember, ha az valamit haſználhatna az ó idvességekre.

2. Ez után azt mutatja-meg, hogy a' kik Ábrahámtól ſzármaztanak, nem mindnyájan tartatnak ó fijainak, ſem bé-nem foglaltatnak az ISTENnek ſzóvetségében. Meg-mutatja pedig ezt Isáknak példájával, a' kit-is az ISTEN inkább válaſzta mint Ismaelt, a' ki hasonlóképen Ábrahámnak fija vala; és Jákóbnak példájával, a' ki inkább válaſztaték mint Ésau, noha mind a' kettó azon egy Atyától és Anyától valók és egy hassal ſzülettenek vala.

Azt erósíti-meg annakutánna Szent Pál, hogy az ISTEN a' maga ſzóvetségére fel-veheti és az Idvességre válaſzhatja azokat, a' kiket ó-néki tetſzik, és az embereknek azért ſemmi okok nem lehet a' panaſzolkodásra; Mivelhogy ó ſzabad a' maga Kegyelmeinek oſztogatásában, és ſemmit ó Felsége nem tselekeſzik, még a' gonoſzakra nézve-is, hanem igazsággal és jósággal; nagy békességes-türéssel viseltetvén azok aránt, és nem egyebért vetvén óket meg, hanem az ó meg-keményedésekért.

Végezetre mind azokból, a' mellyeket mondott vala, ezt hozza-ki; Hogy az ISTEN el-hivhatta vólna a' Pogányokat az Idvességre, mellyet meg-erósít a' Prófétáknak Jóvendóléseikkel, a' kik világosan elóre meg-mondották vala a' Pogányoknak el-hivattatásokat, és a' 'Sidóknak meg-vettetéseket.

I. 1-5. II. 6-13. III. 14-24. IV. 25-33.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Réſznek rővid Summája és veleje ez; Hogy az ISTEN, ki minden dolgoknak tellyes hatalmú Fő URa, és egyſzersmind tőkélletesen igaz és leg-főbb Jó, réſzeltetheti a' maga kegyelmeiben azokat, a' kiket akar az ő jó tetſzése ſzerént; úgy hogy az embereknek azért ſemmi okok nintsen a' panaſzolkodásra, és annakokáért az Idvességet rendelhette a' Pogányoknak-is ſzinte úgy mint a' 'Sidóknak; Sőt igazán meg-is vethette a' nem hivő 'Sidókat, a' miképen a' Próféták

azt

azt világosan meg-jövendölték vala. Ez a' Tudomány minket arra kötelez; hogy az ISTENnek Irgalmasságát ditsérjük, a' ki akart minket el-hivni az ő szövetségére, kik Pogányok valánk eredetünkre nézve, és esmérjük-meg azt; hogy ha az Idvességre válaſztattak vagyunk egyedül tsak az ISTENnek az ő Kegyelmének tartozunk azt köszönni.

Továbbá, meg-kell gondolnunk; hogy valamiképen nem mindeneknek vala réſzek az ISTENnek Igéreteiben, a' kik Ábrahámtól származnak vala, és még a' 'Sidók-is, a' kiknek azok az Igéretek tétettek vala, megvettettenek, az ő Nemzetségeknek méltósága ellent nem állván, azért hogy a' JÉSUS Kristusban nem hittenek: Ugy az ISTEN' szövetségének javai semmit nékünk haſználni nem fognak, ha az URnak hozzánk való Jóvóltához illendőképen nem élünk, és ha magunkat ki-rekeſztjük az Idvességtől a' mi hálátlanságunk, és hitetlenségünk által.

X. RÉSZ.

Továbbis a' 'Sidóknak Meg-vettetésekről, és a' Pogányoknak Hivatatásokról ſzóll Szent Pál. Nagy ſzívbéli jó indúlatját bizonyitja a' 'Sidók árant; sót azt állitja felőlők, hogy leg-többekben vólna ISTENhez való buzgóság, de azt mondja, hogy az Évangyéliomot azért vetették vólna meg, mert a' Móses' Törvényében keresnék az Igazságot, nem látván által, hogy a' Törvény őket a' JÉSUS Kriſtushoz vezérlené.

2. *Meg-mutatja annakutánna a' Móses' ſzavaiból, hogy a' Hit ſokkal könnyebb eſzköze az ISTEN előtt való Meg-igazúlásnak, mint ſem a' Törvény vólna; és hogy az Idvességnek el-nyerésének ez az eſzköze vagy módja ebben áll, hogy az ember hiddjen ſzívvel a' JÉSUS Kriſtusban, és tégyen Vallást mindenek előtt az ő Tudományáról.*

3. *Azt mondja, hogy ez az Idvesség ajánltatnék minden embereknek az Évangyéliomnak prédikállása által; és a' Próféták ból, nevezetesen pedig Mósesnek és Ésaiásnak Próféziákból meg bizonyitja, hogy a' Pogányoknak el-kell vala hivattatni, és a' 'Sidóknak meg-kell vala vettetni az ő megátalkodtságokért és nem hivésekért.*

I. 1-4. II. 5-12. III. 13-21.

TANÚSÁGOK.

INnét mi, ezeket tanúljuk:

1. Hogy nints más mód az Idvességnek el-vételére, hanem tsak

tsak az, a' melly a' Jésus Kristusban nékünk elönkbe adatott, és a' kik ezen kivül más eſzközöket keresnek, nem idvezülhetnek.

2. Hogy abban az útban, mellyet az Évangyéliom elönkbe ád a' Meg-igazúlásra, ſemmi nints, a' mi erönk felett vólna, sőt a' mi még igen könnyű-is nem vólna, és annakokáért magunk-menthetetlenek léſzünk, ha ezzel a' drágalátos jó eſzközzel magunk' haſznára nem élünk.

3. Arra tanit Szent Pál ebben a' Réſzben; Hogy mind azok, valakik ſzívvel hiſznek a' Jésus Kriſtusban, és a' kik ő róla ſzájjal vallást téſznek, meg-fognak tartatni: Melly, azt mutatja; Hogy az Évangyéliomnak igazán való hivése és arról való vallástétel egyaránt el-múlhatatlanúl ſzükségesek az Idvességre.

4. Az Apoſtol még arra-is tanit bennünket; Hogy az Isten akarja, hogy az ő Kegyelme ajánlattassék minden embereknek az Évangyéliom által; A' Hit ſzereztetik az Isten' Beſzédének prédikállása által, és a' végre, hogy ez a' Beſzéd hallattassék: ſzükséges lenni ollyan ſzemélyeknek a' kik küldettessenek annak hirdetésére.

Ezekből meg-esmérhetjük az Évangyéliom' prédikáltatásának ſzükséges vóltát, és minémű nagy betsben kelletik az Istennek Beſzédét és az Évangyéliomi Szolgálatot tartanunk.

Végezetre, látjuk ebben a' Réſzben; hogy a' Pogányoknak el-hivattatások, és a' 'Sidóknak hitetlenségek, világos ſzókkal meg-valának jövendőltetve.

Ez aránt, azt lehet meg-gondolnunk egy felől; hogy az Isten ſok idővel előre el-látta és meg-mondotta vala, minek kellene meg-esni mind a' 'Sidókon, mind a' Pogányokon. Melly dolog ellene-mondhatatlan módon bizonyitja azt; hogy vagyon Isteni Gondviselés a' melly igazgat minden dolgokat, és hogy a' Kereſztyén Vallás mennyei eredetű.

Más réſzről, azt adja elménkre; Hogy a' Kereſztyének, a' kik engedetlenek a' mennyei Hivatalnak, meg-fognak az Idvességtől foſztattatni, valamiképpen meg-foſztattanak a' 'Sidók, sőt még ſokkal-is keményebb fog a' Kereſztyéneknek az ő büntetések lenni.

XI. RÉSZ.

Szent Pál minekutánna ſzóllott vólna a' 'Sidóknak Meg-vettetésekről,

azt kérdi: Vallyon az ISTEN egéſzen meg-vetette vólna-é azt a' Népet, a' mellyet magának választott vala? Erre két dolgokat felel: Egyiket ezt; Hogy nem vólnának meg-vettetve minden 'Sidók, és hogy miképen Illyésnek idéjében, még nagy ſzámmal valának az Igaz ISTENnek imádói az Izrael' Országában: Ugy vólnának ſok 'Sidók a' kik a' JÉSUS Kriſtusban hittenek vólna, és még hinni fognának: De az egyik réſze (vagy maradéka) ennek a' Nemzetségnek maradott vólna a' hitetlenségben a' Próféták jövendölések ſzerént.

A' második dolog, a' mellyet felel Szent Pál, ez; Hogy a' 'Sidók nem vólnának meg-vettetve örök időkre, hanem tsak egy ideig; és hogy az ő esetek alkalmatosságot adott vólna a' Pogányoknak hivatttásokra; de egyſzer oſztán ismét viſſza fognának állittatni az ISTENnek ſzövetségébe.

Annakutánna, az Apoſtol inti a' Pogányokat, hogy tanúljanak az ISTENnek a' 'Sidók arránt való keménységéből; félvén, hogy ha kevélyen fel-fuvalkodnának, és nem hinnének, hasonlóképen ők-is ki-vágattassanak.

E' végre egy ſzelíd Olaj-fába bé-oltatott vad Olaj-fának példáját téſzen-fel; értvén a' vad Olaj-fán a' Pogányokat, a' ſzelíd Olaj-fán pedig a' 'Sidókat.

Utóljára, világosan meg-jövendöli a' 'Sidóknak meg-téréseket, azt a' Próféták-ból meg-bizonyitja, és az egéſz Matériát bé-fejezi, imádván az ISTENnek bóltseségét és irgalmaſságát, a' mellyek ki-tetſzenek az ő Felsége Pogányok és 'Sidók arránt való tselekedeteiben, és abban, a' mi fog még mind egyik mind másik rendbéliéken esni e' Világnak végezete előtt.

I. 1-10. II. 11-16. III. 17-24. IV. 25-36.

TANÚSÁGOK.

EBből az egéſz Réſzből, kőzönségesen ſzóllván, ezt kell meg-tanúlnunk; Hogy az ISTEN nem vetette-meg egéſzen a' 'Sinem vetette-meg egéſzen a' 'Sidókat; mivelhogy kőzzülők ſodókat; mivelhogy kőzzülők ſokak hittenek vala az Évangyékak hittenek vala az Évangyéliomnak; és még kell lenni olliomnak; és még kell lenni olyan időnek, a' mellyben ez a' lyan időnek, a' mellyben ez a' Nemzetség egéſzen meg-fog Nemzetség egéſzen meg-fog térni.

Ez, bizonyítja az ISTEN' Igéreteinek Igazságát, és derekareteinek Igazságát, és derekasan meg-erősíti a' Vallásnak igaz san meg-erősíti a' Vallásnak igaz vóltát, és az Évangyéliomnak vóltát, és az Évangyéliomnak és a' ſzent Irásnak ISTENtől va- és a' ſzent Irásnak ISTENtől való ſzármazását. ló ſzármazását.

Ehez a' kőzönséges Tanúsághoz adjuk hozzá még ezeket a' Ehez a' kőzönséges Tanúságnégy kiváltképen való Jegyzéseket: Az Elsőt ezt; Hogy a' miképen

képen az Apoſtoloknak és Illyésnek idejekben valának Hivők a' 'Sidók és Izraéliták kőzött: Ugy mindenkor vagynak az ISTENnek Válaſztattai, még a' leg-nagyobb romlottságnak kőzepette-is.

2. Meg-jegyzi Szent Pál, mitsoda haſznát tartozunk venni ennek a' Tudománynak, a' mellyet ő ebben a' Levélben tanitott, a' 'Sidóknak Meg-vetteté-sekről és a' Pogányoknak Hivattatásokról: Ezt, tudni-illik; Hogy az támaſzſzon mi bennünk, kik Kereſztyének vagyunk, de Pogányoktól ſzármaztunk, félelmet, alázatosságnak és háládatosságnak indúlatit, és inditson az ISTEN' Jóvóltának meg-betsülésére, és a' Hitben való állhatatosságra, hogy valami módon el-ne találjuk veſzteni az ő kegyelméhez és az idvességhez való jussunkat.

3. Vagyon ebben a' Réſzben egy nevezetes Jövendőlés, a' mellyből azt értjük; Hogy a' 'Sidóság valaha még bé-fogja venni az Évangyéliomot, és minden más Népek-is bé-fognak jőni az Anyaſzentegyházba.

A' ſzent Irásnak ISTENtől való ſzármazása, és a' Próféták egyéb Jövendőléseiknek bétellyesedések, el-hitethetik vélünk ennek a' nagy és őrvendetes állapotnak bé-tellyesedését és bizonyos vóltát.

Sőt azt-is láthatjuk; hogy az ISTEN még valaha el-fogja hivni a' 'Sidó Nemzetséget, és azt a' végre tartja fenn; mint hogy ez a' Nemzetség, annyi ſok ſzáz eſztendőktől fogva e' Világon való el-ſzélledésében-is mind ez ideig meg-vagyon.

Annakokáért várjuk Hittel és őrőmmel ezen Jövendőlésnek bé-tellyesedését; Könyőrögjünk az ISTEN' Orſzágának el-jöveteléért, és a' 'Sidóknak meg-téréſekért, és azonkőzben ſzívünk ſzerént ſzánakozzunk ezen a' Nemzetségen, mellyet az ISTEN moſt-is ſzeret.

Utóljára, midőn meg-gondoljuk az ISTENnek mind a' Pogányok aránt, mind pedig a' 'Sidók aránt való ezen tselekedeteit, és az ő ſzándékát, melly ſzerént akarja még azokat egymással egyesíteni jövendőben az ő Anyaſzentegyházában: Indúljunk-fel az UR' útainak imádására, az ő könyőrületességének és bőltseségének ditsőítésére, ezt mondván Szent Pállal: *Oh ISTEN' Bőltseségének és Tudományának mélységes Gazdagsága! Melly*

igen meg-tudhatatlanok az ő Itéletei, végekre mehetetlenek az ő Útai: Ö tőle; Ö általa, és Ö érette vagynak mindenek. Néki légyen ditsőség mind örökké.... Ámen.

XII. RÉSZ.

Minekutánna meg-mutatta Szent Pál, hogy a' Pogányok az ISTENnek Könyörületességének nagy vólta által hivattattak vólna az Idvességre: Ennek a' Levélnek hátra lévő Részeiben szóll a' Keresztyéni Életnek kötelességeiről, és nevezetesebben az Atyafiúi Szeretetről és a' Békeségről.

Ebben a' XII-dik Részben három dolgokat tselekeszik: 1. *Inti a' Híveket, hogy szenteljék magokat az ISTENnek szolgálatjára, és e' Világtól szakaszszák-el magokat.* 2. *A' Keresztyéneknek és kivált azoknak, a' kik valamelly Tisztet vagy Hivatalt viselnek az Ekklésiában, vagy másoktól meg-külömböztető ajándékokkal birnának, azt hagyja, hogy éljenek azokkal a' Hivatalokkal, és gyakorolják azokat az ajándékokat a' közönséges Épitésre.* 3. *Inti őket mindenek felett a' Felebaráti Szeretetre, elő-számlálja ennek a' virtusnak legfőbb kötelességeit, a' mellyeket tartoznának a' Keresztyének meg-tartani mind önnön-magok között egymás arránt, mind pedig azok arránt, a' kik őket üldözik és nem szeretik.*

I. 1-2. II. 3-8. III. 9-21.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Részből és a' következendőkből, a' mellyekből Szent Pál, minekutánna tanított vólna a' Meg-igazúlásról és a' Pogányoknak Hivattatásokról, a' Keresztyéni Életnek Kötelességeiről beszéll, közönségesen azt tanúljuk; Hogy az Évangyéliomnak a' tzélja, a' szentségnek és a' jó tselekedeteknek gyakorlása, és hogy mindenek felett ennek kell lenni a' munkájának mi bennünk a' mi Váltságunkról való Tudománynak és az ISTENnek az ő Szent Fiában hozzánk meg-bizonyitott nagy Könyörületességének meg-gondolásának.

Ezen kivül, ezeket a' három Tanúságokat adja nékünk ez a' Rész:

Az Elsőt ezt; Hogy a' valóságos Kegyesség és az igaz Istenni Tisztelet, mellyet ő Felsége tőlünk kiván, abban áll, hogy magunkat szenteljük egészen ő-nékie: E' Világot meg-tagaljuk, magunkat e' világi embe-rekhez az ő életeknek módjában ne szabjuk, és meg-újittatak légyünk a' mi elménkben az ISTEN' Akaratjához magunknak egészen való alkalmaztatása által.

A' má-

A' második Letzkė ez; Hogy mi mindnyájan tagjai lévén a' Kriſtus' Teſtének melly a' Kereſztyén Anyaſzentegyház, kiki kőzzűlűnk tartozik az ajándékokat, a' mellyekett vett, forditani az ő Attyafiainak haſznokra: Tartoznak pedig azt tselekedni mindenek felett azok, a' kik valamelly Tiſztre hivattattak az Ekklésiában, buzgósággal és igaz lélekkel azokban el-járván.

A' Harmadik ez; Hogy a' ſzeretet leg-nagyobb a' mi kőtelességeink kőzőtt, és minden mi kőtelességeinket bé-foglalja magában.

Az Apoſtol nevezet ſzerént elő-ſzámlálja azokat a' leg-főbb kőtelességeket, a' mellyekre a' ſzeretet a' Kereſztyéneket kőtelezi. Ugymint:

Elsőben; Hogy egymáſt igaz tiſzta ſzívvel ſzeressűk, egymáshoz minden jó ſzolgálattal légyűnk: A' melly őrvendetes, vagy ſzomorú állapotok a' mi Atyánkfiain esnek, úgy tartsuk, mintha mi-magunkon esnének; Vigaſztaljuk és ſegéljűk a' ſzenvedésben lévőket, és éljűnk egymás kőzött békeségnek, egyességnek és alázatosságnak Lelkével.

Tovább, a' ſzeretet el-igazit az aránt-is, miképen viſeljűk magunkat azokra nézve, a' kik minket nem ſzeretnek, vagy gonoſzſzal illetnek bennűnket; Arra kőtelez, hogy azokat ſzeressűk, áldjuk, igyekezzűnk vélek békeségben lenni, meg-tartóztassuk magunkat a' boſzſzú-állástól, és jóval fizessűnk a' rajtunk tett gonoſzért.

Ezek a' mi Vallásunknak leg-ſzűkségesebb kőtelességei, és tsak annyiban vagyunk Kereſztyének, a' mennyire ezeknek az ő gyakorlásában foglaljuk magunkat.

XIII. RÉSZ.

Szent Pál ebben a' Réſzben ſzóll; 1. *A' Felső Hatalmasságok aránt tartozó Kőtelességekről.* 2. *A' Felebaráti Szeretetről, melly az ISTEN' Törvényének rővid ſummája.* 3 *Megmutatja, hogy a' Kereſztyének igen nagy ſzentségben, és mindenek felett, józanságban és tiſztaságban élni tartoznak; mivel az ISTEN őket kihozta a' tudatlanságnak ſötétségéből, és meg-világositotta az Évangyéliomnak világával.*

I. 1-7. II. 8-10. III. 11-14.

TANÚSÁGOK.

A' Három Tzikkelyei ennek a' Réſznek, ezeket a' három

Tanúságokat ſzolgáltatják minékünk:

Az Elsőt ezt; Hogy a' Királyok, a' Fejedelmek és Tiſztviselők az ISTENTŐL vagynak rendeltetve, az ISTEN adta nékiek azt a' Méltóságot, hogy igazgassák a' Népeket, és meg-bűntessék azokat, a' kik a' közönséges Társaságot meg-háboritják; és annakokáért, ki-ki kötelezteti az ő lelki-esméretében alájok adni magát a' Hatalmasságoknak, azokhoz hiv lenni, és meg-adni mind azt, valamivel tartozunk nékiek.

A' Második Tanúság ez; Hogy a' Felebaráti Szeretet az egéſz Törvénynek Summája; mellyből-is által-láthatjuk, hogy a' Szeretet igen nagy méltóságú a' Kereſztyénségnek Kötelességei között; és hogy, annak bé-tellyesítésének az eſzköze, a' mit a' Törvény nékünk parantsol, ez: Ha békeségnek, ſzelidségnek, türésnek Lelkét öltözéndünk-fel, és igaz ſzívvel ſzereténdjük Felebarátunkat.

3. Szent Pál minket arra-is tanit; Hogy mivel a' tudatlanságnak ſetétsége, a' mellyben azelőtt élnek vala az emberek, el-múlt, és az Évangyéliomnak világa minékünk fénylik: Ellkell távoztatnunk a' teſtiséget, a' tobzódást, a' tiſztátalanságot és a' teſtnek minden kivánságait, és élnünk kell mértékletességben, és igen nagy tiſztaságban, ſzabván ekképen a' mi életünket az URnak életéhez, és az ő mennyei Parantsolatihoz.

Hogy pedig ezeknek a' ſzent Reguláknak meg-tartására magunkat fel-ſerkentsük, előttünk tartsuk azt a' bóldog állapotot, a' mellyben helyheztetett az ISTEN bennünket és gondoljuk-meg; Hogy az Idvességnek meg-nyerésének az ideje el-kőzelget; hogy ekképen a' mi leg-főbb ſzorgalmatosságunk légyen annak munkálódása, hogy a' mi URunk Jésus Kriſtusnak irgalmassága által abban az idvességben réſzesekké tétettessünk.

XIV. RÉSZ.

Hogy ezt a' Réſzt meg-értheſſük, tudnunk kell; Hogy Szent Pálnak idejében valának ollyan Kereſztyének, a' kik minthogy 'Sidók vóltanak, és nem vólt elegendő tudományok, nem mernek vala meg-enni bizonyos eledeleket, és meg-tartják vala némelly Napoknak külömbbségét a' 'Sidóknak módjok ſzerént. Szent Pál meg-mutatja, miképen kellene a' tökélletesbb Kereſz-

Kereſztyéneknek magokat viselni ezek arránt, a' kik még a' Hitben erőtelenek vólnának, tudni-illik:

Azt mondja, hogy el-kellene azokat tűrni, és nem kellene vélek versengésbe botsátkozni; mivelhogy azok a' kik ezek arránt a' dolgok arránt kűlömbőző értelemben vólnának, ki-ki a' maga Lelki-esméretének inditását kővetné, és másként a' JÉSUS Kriſtusban hinnének, és reſzek vólna az ő kegyelmében.

2. Ennek a' Tudománynak megerősítésére elő-adja; Hogy a' Kereſztyének minthogy mindnyájan tsak az URnak élnének, a' kinek vólna egyedűl ő rajtok tellyes Hatalma, tehát az ő életeknek minden tselekedeteit az épűlésre és az ISTENnek Ditsőségére tartoznának intézni, és ſenkit-is nem illetne másokat kárboztatni, ha nem ki-ki magáról fogna az URnak ſzámot adni.

3. *Meg-mutatja*; Hogy a' kik a' Kereſztyéni Szabadságról való Tudományban meg-világoſittattak és tanúltak vólnának, nem kellene azzal a' ſzabadsággal viſzſza-élniek, ſem megbotránkoztatniok az erőtleneket, a' kik nem méreſzelnek vala némelly eledeleket meg-enni.

Utóljára, *azt mondja*; Hogy a' Kereſztyéni Lélek, Békeségnek és Tűrésnek Lelke, azért nagy bűn vólna kárboztatnunk Felebarátunkat, elijeſztenünk és néki botránkozást tennünk, és egyéb arránt ki-ki tartozna magát attól meg-tartóztatni, a' mit tilalmasnak lenni hinne; sőt még az ollyan dolgoktól-is, a' mellyek felől kételkedésben vólna, mivelhogy valami Hit nélkül és a' Lelki-esméretnek helyben hagyása nélkül mégyen véghez mind az bűn.

I. 1-6. II. 7-13. III. 14-18. IV. 19-23.

TANÚSÁGOK.

SZent Pál ebben a' Réſzben a' melly Tudományt tanit, annak a' veleje ez; Hogy a' Kereſztyének kőtelesek egymást el-tűrni: Azok, a' kik másoknál nagyobb esmérettel birnak, tartoznak kedvezni azoknak a' kik erőtelenek és nem annyira értik a' dolgot, azokat meg-nem útálni, és ſemmit ollyat nem tselekedni, a' mi azokat megſzomorithatná, vagy meg-botránkoztathatná, sőt, még a' kőzép-rendű és ſzabados dolgoktól-is meg-kell embernek magát tartóztatni, mikor előre el-látja azt, hogy azokat valaki botránkozásnak alkalmatosságául vehetné.

Ezek, a' ſzeretetnek és egymás arant való Tűrésnek ollyan Régulái, a' mellyektől ſoha nem

ha nem kell el-távoznunk, és ezeknek meg-tartásától függ mindenek felett az ISTEN' Ditsőségének öregbülése, az Ekklésiának békesége, és a' mi idvességünk.

Azt-is meg-tanúlhatjuk mi még innét; Hogy a' versengések és a' dísputálások igen felette ártanak az Ekklésia' építésének, azért-is azokat, a' mennyire tőlünk lehet, tartozunk el-távoztatni.

Ezen kivül, különösen figyelmeznünk szükséges arra, a' mit Szent Pál ebben az egész Részben, és nevezetesen a' vége felé állit; Hogy tudni-illik, kinekkinek tartozó kötelessége, a' maga Lelke-esméretére vigyázni, és hogy *valami Hitből nintsen, bün az.*

Ez, arra tanit; Hogy a' kik az ő Lelki-esméretek ellen tselekesznek, vagy még azok-is, a' kik valamelly dolgot mivelnek, nem lévén aránta bizonyosak, hogy az szabados vólna: igen nagyot vétenek ISTENnek előtte, ha szinte ártatlan vólna-is az a' dolog.

Annakokáért, hogy az URnak kedvében lehessünk, és tsendes Lelki-esméretünk lehessen: Leg-elsőben-is azon kell igyekeznünk, hogy Lelki-esméretünket derekasan meg-világositsuk, és a' magunk kötelességeit jól meg-tanúljuk; Annakutánna pedig azzal egyező módon tselekedjünk, a' mit az nékünk diktál, és ollyan okossággal viseljük magunkat, hogy soha a' békeséget meg-ne háborítsuk, és senkinek semmi botránkozást ne adjunk.

XV. RÉSZ.

Az Apostol tovább-is inti a' Rómaiakat a' szeretetre, és a' Hitben erőtleneknek el-türésére, a' JÉSUS Krisztusnak példáját tévén a' végre nékik eleikbe, és kéri az ISTENt, hogy adja nékiek ezt a' békeségnek és szeretetnek indúlatját. 2. Hogy ezt bennek fel-indítsa; Eleikbe terjeszti azt, hogy a' JÉSUS Krisztus a' végre küldetett vala, hogy a' Zsidókat és a' Pogányokat egymással egyesítené az ő Anyaszentegyházában, a' szerént, a' mint az meg-jövendöltetett vala a' régi Prófétziákban, mellyel azt akarja meg-mutatni, hogy nem kellene semmi egyenetlenségeknek közöttök lenni. 3. Szóll ugyan ezen tzéllal a' maga szolgálatjáról, és a' Pogányok között és e' Világnak külömbb-külömbb Tartományaiban való prédikállásának tsudára méltó gyümöltseiről. Utóljára, azt mondja a' Rómabéliéknek, hogy

ő-né-

ő-néki szándéka vólna őket meg-látogatni, minekutánna el-fogná végezni a' Jerusálemi útazását, mellyet teendő vólna az ottan lévő Keresztyéneknek számokra szedett alamisna dolgában, ajánlja magát az ő Könyörgéseikbe, és ő-is jót kiván nékiek.

I. 1-7. II. 8-13. III. 14-21. IV. 22-33.

TANÚSÁGOK.

INnét, ezt tanúljuk: Elsőben; Hogy azok, a' kik az esméretben és a' kegyességben többre mentenek, tartoznak magokat nagy kedvezéssel és szeretettel alkalmaztatni azok aránt, a' kik annyire nem mentenek, és követni ebben a' dologban a' mi URunk Jésus Krístusnak szelídségét és nagy kegyelmességét.

2. Ki-tészi Szent Pál ennek a' Rómabéliekhez irt Levelének és a' maga Tudományának a' tzélját, ezt mondván: Hogy a' Jésus Krístus a' végre jött, hogy idvezítené nem tsak a' Sidókat, hanem a' Pogányokat-is, és ekképen bé-tellyesítené azokat az Igéreteket, a' mellyeket az Istten a' régi Atyáknak tett vala a' Próféták által.

Ez, ollyan Igazság, a' mellyről elmélkedni tartozunk a' mi Hitűnknek meg-erősítésére, és hogy magunkat fel-serkentsük az Istenhez való nagy háládatosságra.

3. Jól meg-kell gondolnunk, a' mit mond Szent Pál ebben a' Részben az ő útazásairól, munkáiról, szolgálatjának tsuda nagy elő-meneteléről, és annyi sok Gyűlekezetekről, a' mellyeket ő fundált vala e' Világnak kűlömbb-kűlömb Tartományaiban.

Mind ez, meg-esmértetheti velűnk, ennek az Apostolnak nagy buzgóságát, az ő tökélletes szeretetét, és mindenek felett az Istennek Hatalmát, és az Évangyéliomnak egészen Ísteni Erejét, a' mellyek ollyan tapasztalható módon meg-tetszenek azokban a' Tsudatételekben, a' mellyekkel egyben-kőttetett vala a' Szent Pál' prédikállása, és azokban az álmélkodásra méltó gyűmőltsökben, a' mellyeket az munkálódik vala.

Egyszersmind ez példa-is, mellyet a' Jésus Krístusnak szolgái követni tartoznak, a' mennyire tőlők lehet, meg-restűlés nélkűl munkálódván az Istten' Országának fel-állitásában.

Utóljára, Szent Pálnak az ő buzgósága, a' mellyel ajánlja magát a' Rómabéli Keresztyéneknek Könyörgésekbe, azt mu-

tatja nékůnk; Hogy a' Jésus Kriſtus' Szolgáinak nagy ſzůkségek vagyon a' Gyůlekezetnek Kőnyőrgései által való ſegittetésre, és hogy a' Kereſztyéneknek egyik fő Kőtelességek, az ő Lelki Vezéreikért kőnyőrőgni: Valamint a' Tanitóknak-is kőtelességek, ſzůntelen-való buzgó Kőnyőrgéseket tenni az ő Nyájjaikért.

XVI. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben Szent Pál; 1. Kőſzőnt Rómában lévő ſok Kereſztyéneket, mind a' maga nevével, mind pedig az URnnk Szolgáinak és a Híveknek nevekkel, a' kik ő véle egyűtt Kórinthusban valának 2. Inti őket, hogy el-távoztatnák azokat, a' kik az Ekklésiában háborúságot támaſztanának, és hamis Tudományokat tanitanának. 3. Jót kiván a' Rómabélieknek, és az ISTENt ditsőíti.

I. 1-16. *és* 21-24. II. 17-19. III. 20. 24-27.

TANÚSÁGOK.

KÉt dolgokat jegyezhetůnk-meg azokból a' Kőſzőntésekből, a' mellyek vagynak ebben a' Réſzben.

Az egyiket ezt; Hogy az Évangyéliom akkor már derekasan el-terjedett vala Rómában, és jó ſzámmal valának abban a' Városban ollyan ſzemélyek, a' kik a' Kereſztyén Hitet vallják vala.

A' másik meg-jegyzésre való dolog, Szent Pálnak az ő ſzeretete, mellyel viseltetik vala a' Rómabéli egéſz Gyůlekezethez, és nevezetesen az itt megnevezett Hivekhez, a' kiket-is kőſzőnt, mind a' maga mind a' Kórinthusbélieknek nevével.

Illyen Lélektől vezéreltetnek az igaz Kereſztyének: Szívesen ſzeretik egymást, ſzoros egyességek vagyon őnnőn-magok kőzőtt, és kőnyőrőgnek egymásért, még ha kůlőmbőző, és meſzſze-lévő Helyeken vólnának-is.

De kiváltképen kedvesek előttők azok a' ſzemélyek, a' kik buzgósággal és kegyességekkel magokat másoktól meg-kůlőmbőztetik.

Ez után Szent Pál arra tanit ebben a' Réſzben minket, miképen tartozunk viselni magunkat azok aránt, a' kik tévelygéseket tanitanak, vagy a' kik háborúságokat és ſzakadásokat támaſztanak az Ekklésiában.

Tudni-illik: Reájok kell azokra vigyáznunk, el-kell őket távoztatnunk, és mindenkor az Evangyéliomnak tiſzta Tudomá-

nyá-

nyához és azt hirdetŏ hűséges Tanitókhoz kell ragaſzkodnunk.

Utóljára: Tartozunk a' mi Hálá-adásunkat egyben-kŏtnűnk a' Szent Pál Apoſtolnak Hálá-adásával, a' mellyet az ISTENnek bé-mutat ennek a' Levélnek végén, és áldanunk ŏ Felségét azért, hogy a' Jésus Kriſtus által meg-jelentette a' Pogányoknak Hivatalok és Váltságok felől való Titkot, melly az előtt való időkben el-rejtetett vala, és hirdetteti az ŏ Évangyéliomát minden Nemzetségeknek, a' végre, hogy engedelmeskedjenek a' Hitnek.

Ennek az egyedűl Bőlts ISTENnek légyen Ditsőség mind őrőkké, a' Jésus Kriſtus által, Ámen!

SZENT PÁL APOSTOLNAK A' KÓRINTHUSBÉLIEKHEZ IROTT ELSŐ LEVELE.

KRISTUS URunknak mintegy Ötven-hatodik Eſztendejében iratott vólt ez a' Levél, a' mellyben Szent Pál sŏk rendbéli Oktatásokat ád, mind a' Hibákra és Rendetlenségekre nézve, a' mellyek valának a' Kórinthusbéli Gyűlekezetben, és nevezetesen a' Szakadásokra nézve, a' mellyek abban uralkodnak vala, mind pedig a' Vallásnak kűlŏmbb-kűlŏmbbféle ſarkalatos Ágazataira nézve.

I. RÉSZ.

Az Apoſtol Szent Pál kezdi ezt a' Levelet Kŏſzŏntésen, Hálá-adáson és jó Kivánságon. Azután meg ſeddi a' Kórinthusbélieket azért, hogy meghasonlottanak vólna magok kŏzŏtt a' Tanitókra nézve, a' kik hirdették vala nékiek az Évangyéliomot; és némellyek Szent Péterhez, mások Apollŏsbŏz, vagy pedig ŏ hozzá ragaſzkodnának, és meg-mutatja nékik, hogy ŏk a' JÉSUS Kriſtusnak Nevében lévén meg-kereſzteltettek, ſenkihez nem máshoz, hanem tsak a' JÉSUS Kristushoz tartoznának ragaſzkodni.

És minhogy ſokak igyekeznek vala Szent Pált meg-útáltatni, ez az Apoſtol azt mondja, hogy az ŏ prédikállása nem vólt vólna világi bőltseség-

gel és ékesen-szóllással, hanem ő igen egyűgyű és ollyan módon prédikállott vólna, a' melly illendő az Évangyéliomhoz, melly a' Kereſztről való Tudomány: Ez lévén az ISTENnek az ő végbetetlen bóltsesége ſzerént az ő jó tetſzése, hogy illyen erőtlennek és a' világi 's hitetlen emberek előtt bolondságnak tetſző eſzköz által, tudniillik, a' Meg-feſzíttetett JÉSUS Kriſtus által tartaná-meg az embereket, és az idvességre azokat a' ſzemélyeket hivná, a' kiknek leg-kevesebb tekintetek vólna e' Világ előtt.

I. 1-9. II. 10-16. III. 17-31.

TANÚSÁGOK.

AZ, a' mit mond Szent Pál ennek a' Levélnek kezdetében, és a' minémű hálá-adással ditsőíti az ISTENT a' Kórinthusbéliekért, arra tanit minket: Hogy Kereſztyén Embereknek az ő tőkélletességek abban áll, ha ők meg-vagynak gazdagittatva mindennémű Lelki Ajándékokkal, úgy hogy ártatlanoknak, feddhetetleneknek találtassanak a' Jésus Kriſtusnak Eljővetelekor. Erre kell ő-nékiek mindnyájan igyekezniek, és ezt kell egymásnak kívánniok-is.

2. Midőn Szent Pál a' Kórinthusbélieket feddi azokért a' ſzakadásokért, a' mellyek ő közőttők uralkodnak vala, abból azt látjuk; Hogy ſemmi nem ártalmasabb az Ekklésiának, mint a' meg-hasonlások és réſzekre való ſzakadások, kivált pedig az ollyanok, a' mellyek a' Valást illető állapotokra nézve támadnak.

A' Kereſztyéneknek ſoha nem kell magokat valamelly Embernek vagy Tanitónak az ő Tanitványainak és Követőinek mondaniok, és az Évangyéliomnák hiv Szolgái nem hogy okot adjanak efféle meg-hasonlásokra, vagy táplálják azokat; inkább tartoznak a' Szent Pál' példája ſzerént azokat tellyes tehetségek ſzerént meg-akadályoztatni, és békeségnek 's alázatosságnak Lelkével tellyesek lenni, egyedűl tsak az ő URoknak Ditsőségét, és az Ekklésiának építését keresvén, a' melly nem kűlőmben, hanem az egyesség és egy értelem által öregbittetik.

3. Meg-tetſzik ebből a' Réſzből: Hogy az Évangyéliom' Szolgáinak az ő prédikállásoknak tzélja, a' Meg-feſzíttetett Jésus Kriſtusnak Hirdetése lévén, tartoznak ők nagy egyűséggel prédikállani és tanitani, nem igyekezvén a' világi böl-

bőltseségre és ékesen-ſzóllásra, a' mellyek tsak bolondság az ISTENnek előtte.

4. Látjuk itten; hogy azok, a' kiket az ISTEN abban az időben az Évangyéliomnak vallására hivott vala, ſemmivel nem birnak vala a' mi őket mások felett meg-kűlőmbőztette vólna e' Világban, és még-is azonban azok által állítá-fel ditsőséges módon az ISTEN a' maga Országát.

Ez, minket arra tanithat; Hogy nem kell nagy betsben tartanunk a' Gazdagságokat, a' Nemességet, a' Hatalmat, és több afféle ideig-való Méltóságokat, a' mellyek ſemmi just nem adnak az ISTENnek kegyelméhez, és a' mellyek gyakorta akadályai a' Hitnek.

Végezetre, minthogy az Évangyéliomnak Tudománya, és nevezetesen a' JÉSUS KRIſTUSnak Kereſzti az az eſzkőz, a' mellyet az ISTEN az ő Bőltsesége és Jóvólta ſzerént válaſztott az Embereknek idvezítésekre: Tehát mi egyedűl a' JÉSUS Kriſtushoz ragaſzkodjunk, a' ki ISTENtől nékűnk adatott a' végre, hogy vélűnk a' bőltsességet, az igazságot, és a' ſzentséget kőzőlje, és minket az idvességre és az őrők életre vezéreljen.

II. RÉSZ.

Három Tzikkelyei vagynak ennek a' Réſznek; Azt mondja Szent Pál: 1. *Hogy ő nagy egyűgyűséggel prédikállotta vólna az Évangyéliomot Kórinthusban.* 2. *Hogy azonban, ha egyűgyű vólna-is az ő Tudománya, a felől még-is mindenkor fel éges az, és Mennyei, és Iſteni Eredetű.* 3. *Onnét azt hozza-ki, hogy tehát ez a' Tumány mennyei és lelki terméſzetű lévén, egyűgyű módon kellene annak prédikáltatni, és ha vólnának némellyek a' kik azt meg-vetnék, annak a' vólna az oka, hogy azok teſti es tsak e' Világiakba merűlt emberek vólnának.*

I. 1-5. II. 6-11. III. 12-16.

TANÚSÁGOK.

TAnúlják-meg ebből a' Réſzből a' JÉSUS Kriſtusnak Szolgái és minden Kereſztyének:

1. Hogy a' Világi Embereknek hitető beſzédekkel és tsalárd bőltseségekkel, nem kell az Évangyéliom' prédikállásának meg-egyelittetni.

2. Hogy az Évangyéliomnak Tudománya, noha igen egyűgyű: Leg-felségesebb és legtőkélletesebb minden Tudományok kőzőtt, a' mellyek valaha

hirdettettenek, és véghetetlenűl feljebb jár mindennél, valamit a' leg-nagyobb elméjű emberek valaha fel-találhattanak vólna; mivelhogy ollyan dolgokat tanit, *a' mellyeket ſóha ſzem nem látott, fűl nem hallott, az embernek gondolatjába nem mentek*, nékűnk pedig meg-jelentettek az ISTENnek Lelke által.

Innét következik; Hogy tehát az Iſteni Jelentés tellyességgel ſzűkséges vala az Idvességre, és arra nem-is lehet másképen hanem az ISTENnek Tanitása által el-jutnunk; és annakokáért az Évangyéliomnak Tudományát feljebb kell minden dolgoknál betsűlnűnk.

Az Apoſtol ezzel azt-is akarja meg-mutatni; Hogy azoknak, a' kik ezt a' Tudományt hirdetik, ſóha el-nem kell távozniok a' Kereſztyéni egyűgyűségtől, és hogy az Évangyéliom nem ſzűkölkődik e' világi bőltseségnek hitető beſzédi nélkűl a' maga óltalmazására.

3. Egy igen fontos Oktatást ſzolgáltat nékűnk Szent Pál, mikor azt mondja: Hogy *a' lelkes ember meg-nem fogbatja azokat a' dolgokat, a' mellyek az ISTENnek Lelkéjéi, és hogy azok afféle embernek még bolondságnak-is látſzanak.*

Ez, minket arra tanit; Hogy ha vagynak némellyek, a' kik a' Jésus Kriſtusnak Tudományát nem értik és nem kedvellik: az attól vagyon, mert az ollyan emberek teſtiek, helytelen vélekedéssel tellyesek, és egéſzen a' főldhőz ragadtak.

Ez a' Tudomány egéſzen lelki Tudomány lévén, tsak éppen lelki emberektől vétethetik-bé; és hogy annak hathatós erejét valaki tapaſztalhassa: ſzűkséges magát e' Világnak ſzeretetétől el-ſzakaſztani, és az ISTEN' Lelke által vezéreltetni hagyni önnőn-magát.

III. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben Szent Pál négy dolgokat tselekeſzik. 1. *Azt mondja, hogy ő a' Kereſztyénségnek tsak az első Fundamentomait tanitotta vólna a' Kórinthusbéliekneк, az ő erőtelen álapotjoknak okáért, és ſzemekre-veti, hogy ők még-is ebben az állapotban vólnának, versengések lévén közőttők, azoknak a' Tanitóknak alkalmatosságával, a' kik nékiek az Évangyéliomot prédikállották vala.*

2. *Hogy ezeket a' versengéseket meg-ſzűntesse, azt mondja; Hogy a' Tanitók tsak éppen eſzközők az ISTENnek kezében az embereknek idvességekre, és hogy az ő ſzolgálatjok-*

Joknak minden gyümöltse egyedül az ISTENtől *vagyon.*

3. *Ugyan ezen végre azt-is mondja tovább; Hogy ó, mint bölts Épitő-Meſte, Fundamentomot vetett, az az, leg-elsőben hirdette vólna az Évangyéliomot a' Kórinthusbélieknek, és hogy azoknak, a' kik ó utánna hirdetnék azt, reá kellene vigyázni, hogy tsak igaz és haſznos Tudományokat prédikáljanak, a' mellyeket nevez* Aranynak, Ezűſtnek, *és* Drága-kövek*nek, és nem bizonytalan és haſzontalan Tudományokat, a' mellyeket fához, ſzénához vagy* pozdorjához *hasonlít, és azt mondja; Hogy a' kik effèle haſzontan Tudományokat hirdetnének, el fognák veſzteni az ó munkájoknak gyümöltseit; Azonban mindazáltal, ha meg-tartanák a' Kereſztyéni Tudománynak a' Fundamentomát, meg-fognának valamelly kiváltképen-való Kegyelem által tartatni, mintegy a' tűzön menvén által.*

Végezetre, nyilván azt bizonyítja Szent Pál; Hogy az Anyaſzentegyház az ISTENnek *Temploma, és az ó Háza lévén: az* ISTEN *el-veſzti azokat, a' kik annak épittetését megakadályoztatják, veſzedelmes Tudományokat tanitván, Szakadásokat támaſztván, vagy más egyéb módon, és hogy a' Kórinthusbélieknek tsak egyedül az* ISTENben *kellene az ó ditsőségeket helyheztetni, és nem azokban, a' kik nékiek az Évangyéliomot hirdetnék; minthogy az Apoſtolok és más Tanitók nem egyéb végre, hanem az ó haſznokra és az* ISTENnek *ditsőségére vólnának elő-állittatva.*

I. 1-4. II. 5-9. III. 10-15. IV 16-22.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Réſznek négy Tzikkelyei, ezeket a' négy Oktatásokat adják minékűnk:

1. Hogy a' Jésus Kriſtusnak Szolgái tartoznak a' Kereſztyén Vallást okossággal adni-elő, és az ő Tanitásaikat alkalmaztatni azoknak elméikhez és tehetségeikhez, a' kiket tanitanak.

2. Szent Pálnak ez a' mondása: Hogy *ó plántált, Apollós pedig óntózótt, de az* ISTEN *adott vólna nevelkedést*, azt jelenti egy réſzről; Hogy a' Tanitóknak ſzolgálatjok igen ſzűkséges, és ollyan eſzközz, a' mellyel az Istennek tetſzik élni az Anyaſzentegyháznak épitésére, és más réſzről; hogy az ő prédikállásoknak haſznos elő-mentét tsak az egy Istennek kell tulajdonitani.

A' Harmadik Oktatás ez; Hogy felette igen ſzűkséges, hogy az Anyaſzentegyházban a' jó és egéséges Tudománynak

Fun-

Fundamentoma meg-tartassék, és a' mellett ſenki abban egyebet ne hirdessen, hanem haſznos és épitő Tudományokat; és annakokáért az Egyházi Szolgák tartoznak jól meg-látni, hogy valamiképen a' Vallásnak ſarkalatos Igazságai kőzzé hijábanvaló, bizonytalan, vagy keveset érő dolgokat ne egyelítsenek, hogy az által az ő munkájoknak gyűmőltsét el-ne veſzessék, és az épületet meg-ne akadályoztassák.

Az, a' mit Szent Pál a' Kórinthusbélieknek elméjekre ada, ezt mondván nékiek: Hogy *ők az ISTENnek Temploma vólnának, és ha valaki ezt a' Templomot megſzeplősítené, az ISTEN azt el-veſztené;* Meg-esmértetheti minden Kereſztyénekkel, és kiváltképen azokkal a' kik Hivatalt viselnek az Anyaſzentegyházban, minémű ſzorgalmatossággal tartoznak ők annak épületét munkálódni, és mind azt el-távoztatni, valami abban botránkozást és háborúságot okozhatna.

Végezetre, az Apoſtol megmutatja; Hogy a' Hívek a' helyett, hogy az Évangyéliomi Szolgálatból alkalmatosságot vennének a' meg-hasonlásra; Tartoznak ezt a' ſzent Hivatalt, valamint a' más jó eſzkőzőket, és kőzőnségesen minden dolgokat az ISTENnek Ditsőségére, és a' magok Idvességére fordítani, és ezt a' Fő-tzélt kell mindenkor magoknak fel-tenniek.

IV. RÉSZ.

Szent Pál azokat az Egyenetlenségeket igyekezik meg-orvosolni, a' mellyek a' Kórinthusbéli Gyülekezetben valának, a' Kriſtus' Évangyéliomát ottan prédikálló Tanitóknak alkalmatosságával.

Illyetén tzéllal, három dolgokat tselekeſzik; 1. *Azt mondja: Hogy a' Kórinthusbéliek tartoznának az URnak Szolgáit tiſzteletben tartani, de nem ő dolgok vólna némelly Tanitókat másoknál nagyobbra betsülni; Mert noha ő jó Lelki-esmérettel gyákorolná a' maga Hivatalát, még-is nem tartand-feljebb magát az ő ſzolgatársainál, mivel valami ajándékokkal a' Tanitók birnak, mind azokat az ISTENtől vették, és tsak az egy ISTEN dolga vólna, ſenkit pedig az emberek kőzzül nem illetne, az ő hivségekről itéletet tenni.*

És minthogy az üldőztetések, a' mellyekben az Apoſtol inkább forog vala, mint a' többi Évangyéliomnak Szolgái, adnak vala alkalmatosságot reá ſokaknak, hogy ótet meg-útálnák: Szóll a' nyomorúságokról, a' mellyeket

ket ó szenved vala, és azt állatja, hogy azokat békeségesen el-tűrné, sőt még ditsekedne azokban: Mellyel arra akarja vala a' Kórinthusbélieket inditani, hogy lennének ó aránta azzal az itélettel, a' mellyel lenni tartoznának, és követnék ótet az ó békeséges-tűrésében, szelídségében, és alázatosságában.

3. *Meg-jelenti nékiek, hogy rövid időn el-fogna hozzájok menni, és fenyegeti őket, hogy azzal az ó Hatalmával fogna élni, a' mellyet az* ISTEN *adott vala néki, az ó Gyülekezetekben lévő Rendetlenségeknek megszüntetésére, és azoknak meg-fenyítésére, a' kik a' féléknek okai vólnának.*

I. 1-8. II. 9-13 III. 14-21.

TANÚSÁGOK.

LÁtni itten; Elsőben: Minémű értelemmel és indúlatokkal kell lenni az UR Jésusnak igaz Szolgái aránt. Betsben és tiszteletben kell őket tartanunk, úgy mindazonáltal, hogy ne tulajdonitsuk azt nékiek, a' mi tsak az ISTENT illeti, és ne ragaszkodjunk némellyekhez a' végre, hogy másokat meg-útálnánk.

2. A' miképen szóll Szent Pál azokról a' külömbőző itéletekről, a' mellyeket mások ő felőle tehetnek vala, minket az arra tanit; Hogy igaz ugyan, hogy nem kell mind egynek tartanunk akár jól, akár roszszúl itéljen valaki felőlünk: De nem kell azonban meg-állapodnunkis az embereknek itélet-tételeken, mert tsak egyedül az ISTEN' dolga, hogy itéletet tégyen a' mi hivségünkről, és ő lészen az, a' ki világosságra hozza a' titkos dolgokat és a' szívnek gondolatait, és a' ki megfogja adni kinek-kinek az ő érdemlett ditséretét.

3. Az Apostol erre az Igazságra tanit; Hogy valamelly ajándékok mások felett mi bennünk vagynak, az ISTENTŐL vagynak, azok közzül tsak egyet-is nem birunk, a' mellyet ő tőle nem vettünk vólna, és annakokáért, a' helyett, hogy azokkal ditsekednénk, tsak egyedül az ISTENT illeti érettek a' ditsőség.

4. Szent Pálnak a' maga szenvedéseinek elő-számlálásában látjuk; Hogy az igaz Keresztyének és főképen az ISTENNEK hűséges Szolgái, mindenféle nyomorúságokban, és gyalázatokban foroghatnak.

De az Apostolnak példája megmutatja; Hogy a' kik ekképen nyomorgattatnak, nem hogy bóldogtalanoknak kellene ma-

gokat tartani ebben az állapotban, és békételenségre, vagy a' boſzſzú-állásnak kívánságára kellene fakadniok; hanem tartoznak mind ezeket a' gonoſzokat kéſz ſzívvel, sőt még őrőmmel-is el-ſzenvedni az Ekklésiának építésére: Kőnyőrőgni azokért, a' kiktől gonoſzſzal illettetnek, és egyéb aránt keveset gondolni e' Világnak gyűlőlségével és meg-útálásával, tsak az ISTENtől és az ő Lelki-esméretektől légyen nékiek ditséretek.

A' Réſznek utólsó Versei azt mutatják; Hogy Szent Pál ſzívesen ſzereti vala a' Kórinthusbélieket, akaratja ellen fenyegeti vala őket, hogy veſzſzővel fogna hozzájok menni, és néki nem egyéb vala a' tzélja, hanem az ő épületek.

Ugyan ez a' Lélek ſzokott uralkodni az URnak minden igaz Szolgáiban-is.

V. RÉSZ.

Feddi Szent Pál a' Kórinthusbélieket azért, hogy kózőttők el-ſzenvednek vala egy Moſtoha-Anyjával Tiſztátalankodót, és azt adja a' Sátánnak, az az: Teſtében a' Sátántól való ſanyargattatásra, melly-is ollyan rend kivűl való büntetés vala, a' mellyel való meg-verésre az Apostoloknak Hatalmok vala.

Kováſznak Hasonlatossága alatt eleikbe terjeſzti nékiek, hogy igen veſzedelmes dolog meg-ſzenvedni a' Gyülekezetben azokat, a' kik botránkoztató módon élnek, mivelhogy azok másokat-is meg-veſztegetnek és elrontanak.

Végezetre, azt parantsolja a' Kórinthusbélieknek; Hogy vessék-ki közzülők az Egyházi Fenyiték által a' Tiſztátalanokat, és mind azokat valakik rendetlenségben élnének, és azokat ne tartanák úgy mint Atyafiakat és a' Gyülekezetnek Tagjait.

I. 1-5. II. 6-9. III. 10-13.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz, egy igen fontos Tudományt foglal magában. Látjuk itt; Minémű ſzűkséges az Egyházi Fenyíték, és kivált annak az a' réſze, a' melly a' Gyűlekezetből való ki-tiltásban áll.

Szent Pál feddi a' Kórinthusbélieket azért, hogy ki-nem vetettenek vólna az ő Gyülekezetekből egy Paráznát, a' ki kőzőttők vala: Azt mondja; Hogy mikor valamelly magokat Kereſztyéneknek nevező ſzemélyek ollyan bűnőkbe esnek, a' mellyek meg-gyalázzák a' JÉSUS

sus Kriſtusnak Vallását, az egéſz Gyülekezet tartozik azon ſzomorkodni, azokat a' maga Kebelében meg-nem ſzenvedni, hanem ki-rekeſzſze a' maga Társaságából.

Igen világos ſzókkal parantsolja, hogy nem kell Atyafiaknak és Kereſztyéneknek tartani a' Tiſztátalanokat, a' Hamisakat, a' Szidalmazókat, a' Réſzegeseket, ſem a' többi botránkoztató bűnösöket, és azt állitja, hogy nem ſzabad affélékkel ſemmi barátságos társalkodást tartani.

Ez a' Jésus Kriſtusnak az ő Törvénye, ezt parantsolták a' Szent Apoſtolok a' magok réſzéről, és ezt a' Rendet állitották-fel a' Világnak minden Gyülekezeteiben, a' Kereſztyén Vallásnak Tiſztességére, magoknak a' Bűnösöknek Idvességekre, és annak meg-akadályoztatására, hogy azoknak gonoſz példájok meg-ne veſztegesse a' Gyülekezetnek többi Tagait, és ezt ſzorosan meg-is tartották az elsö Kereſztyének.

Innét meg-esmérhetjük azt, hogy az Ekklésia nem igazgattatik ma úgy a' miképen kellene.

Mindazonáltal minden Kereſztyéneknek kötelességek el-távoztatni, a' mennyire lehetséges, a' gonoſzakkal való társalkodást, és meg-külömböztetni magokat ſzent és példás élet által; és a' mi azokat a' Bűnösöket illeti, a' kiket megengednek élni az Ekklésiának külsö Társaságában, noha abból ki-kellene öket vetni: Emlékezzünk-meg arról; Hogy a' Jésus Kriſtus nem esméri öket maga Tagjainak, és el-nem fogják kerülni azt a' büntetést, a' mellyet érdemel az ő képmutatások és iſtentelenségek.

VI. RÉSZ.

Dorgálja az Apoſtol a' Kórinthusbélieket azért, hogy a' Pogány Birákhoz és Tiſztviselökhöz folyamodtanak vólna az ő Törvénykezéseikben. 2. Ennek alkalmatosságával azt mondja; Hogy azok, a' kik Hamisság által az ő Felebarátjaiknak boſzſzút tennének, nem mennének-bé az Égbe: Szinte úgy mint a' Tiſztátalanok, és más ollyan Bűnösök, a' miniműeket nevez. 3. Inti a' Kórinthusbélieket, hogy vigyáznának az ő Felebarátjaiknak épitésére a' köz-rendü és ſzabados dolgokban; De mindenek felett távoztatnák-el a' Tiſztátalanságot; meg-mutatván külömbbkülömbbféle dolgoknak meg-gondolásából, hogy az nem vólna a' közrendü dolgok közzül való, hanem ón-

nón-magában gonosz és ollyan dolog vólna, a' melly semmiképen meg-nem állhatna együtt a' Keresztyénségnek Vallásával.

I. 1-8. II. 9-11. III. 12-20.

TANÚSÁGOK.

EBben a' Részben, ezeket a' négy Tanúságokat kell megjegyezni; 1. Hogy a' Keresztyének Atyafiak lévén, tartoznak a' Törvénykezéseket el-távoztatni, a' mennyire az nékiek lehetséges, és azon igyekezni; Hogy barátságosan igazítsák-el az ő nehézségeiket, és ha a' Birákhoz folyamodnak, szükséges, hogy légyen az mindenkor igazságnak és egyenességnek Lelkével, engedelmességgel és szelídséggel, és valamelly botránkoztatásnak szolgáltatása nélkül.

2. Hogy azok, a' kik másoknak boszszút tésznek, akár hamis törvénykezéssel, akár más valamelly módon, nem külömben mint a' tisztátalanok, a' lopók és egyéb bűnösök, az Istennek Országát örökségül birni nem fogják.

Mellynek alkalmatosságával meg-kell jegyzeni; Hogy a' Kórinthusbéliek között némellyek éltenek vala ezekben a' tetemes vétkekben, mikor még Pogányok valának, de el-hagyták vala azokat, és az Isten ki-hozta vala azokból őket, a' Keresztyén Vallásra hiván őket, és meg-tisztítván az ő bűneikből a' Jésus Krisztusnak Vére által és a' Szent Léleknek Kegyelme által.

Ebből, érthetjük; Hogy ez a' szent Vallás nem hagyja az embereket az ő úndokságaikban, hanem arra tséloz, hogy őket meg-tisztítsa és meg-szentelje, és szolgáltat nékiek a' végre szükséges eszközöket és erőt.

A' Harmadik Oktatás, a' Tisztátalanságot illeti: Szent Pál ebben a' Részben meg-mntatja, hogy ez a' bűn el-szakasztja a' Jésus Krisztussal való egyességtől azokat, a' kik paráználkodnak, és azt tselekeszi, hogy azok többé nem ő Tagjai, nagy méltatlan gyalázattal illetik a' mi URunkat, a' magok tulajdon Testeket meg-motskolják, mellynek a' Szent Léleknek Templomának kellene lenni, és magokat meg-foszt̃ják ettől a' Szent Lélektől.

Végezetre, világosan azt mondja; Hogy mivel mi a' Jésus Krisztusnak drágalátos Vérén váltattunk-meg: a' mi Testeink az Istenéi, valamint szinte

te a' mi Lelkeink-is, és annakokáért nem vagyunk többé mimagunkéi, hanem tartozunk az ISTENT ditsőíteni mind Testeink által, mind pedig Lelkeink által.

Mind ezek, ha meg-gondoljuk, igen erős okok, és minthogy Szent Pál ennyi sok okokat hord-elő a' Keresztyéneknek a' Tisztátalanságtól való el-idegenítésére: Láthatjuk abból, hogy ez a' bűn igen nagy; azért attól tartozunk iszonyodni, és minden részben tiszta és szent életre igyekezni.

VII. RÉSZ.

Szent Pál ebben a' Részben megfelel némelly Kérdésekre, a' mellyeket a' Kórinthusbéliek ó-néki fel-tettek vala a' Házasság felől.

1. *Meg-jegyzi annak szereztetését és kötelességeit.* 2. *Azt mondja, hogy vagyon haszna a' meg-nem Házasodásnak, de mindazonáltal szabad a' Keresztyéneknek meg-házasodni.* 3. *Inti a' meg-házasodott személyeket, hogy egymástól el-ne váljanak; és meg-mutatja, mi vólna e' tekintetben a' Pogányokkal egyben-házasodott Férjfiaknak és Aszszonyoknak az ó kötelességek.*

4. *Azt parantsolja minden Keresztyéneknek; Hogy maradjon ki-ki a' maga hivatalában és abban az állapotban, a' mellyben az Isteni Gondviselés ótet helyheztette, és éljen abban az ISTENnek akaratja szerént.*

Utóljára szóll a' Szűz-leányokról, és a' Nőtelenségben élőkről, mint szintén az Özvegyekről-is, és azt mondja, hogy ezeknek a' személyeknek állapotjok bóldogabb vólna, az akkori üldözéseknek idejében, de azonban szabad vólna nékiek meg-házasodni.

I. 1-5. II. 6-9. III. 10-19. IV. 20-24. V. 25-40.

TANÚSÁGOK.

MInket ez a' Rész ezekre tanit: 1. Hogy a' Házasság szent és tisztességes állapot, de Keresztyéneknek az ő kötelességek abban meg-egyező akarattal, egyességben, tisztaságban, úgy szintén kegyességben-is élni, bizonyos időkben böjtölésben és könyörgésben foglalván magokat.

2. Hogy jóllehet azoknak az ő állapotjok, a' kik meg-nem házasodnak, bóldogabb: Vagyon mindazáltal szabadsága kinek-kinek a' meg-házasodásra; E' részben úgy kell az embernek magát viselni, a' miképen érzi magát hivattatottnak lenni, a' Házasságban vagy a' Nőtelenségben való élésre; De

azok, a' kik meg-nem házasodnak, tartoznak igen nagy tiſztaságban és magok meg-tartóztatásában élni.

3. Hogy a' Férjeknek és Feleségeknek nem kell el-válniok egymástól; hanem ellenben kötelesek együtt élni békeségben, és egymást építeni, munkálódván egymásnak idvességét.

4. Hogy az ISTENnek Akaratja lévén, hogy külömbözö állapotok és hivatalok légyenek e' Világban: Ki-ki tartozik abban a' Hivatalban meg-maradni, a' mellyben vagyon, tsak légyen az törvénnyel meg-egyezö Hivatal, és hüségesen el-járni mind azokban a' kötelességekben, a' mellyeket az a' Hivatal ö tőle kiván, nem igyekezvén az alól magát gonoſz eſzközök által ki-vonni.

5. Hogy az ollyan ſzemélyeknek, a' kik meg-nem házasodnak, különös bóldogságok vagyon, tsak tiſzta életüek légyenek; mivelhogy kevesebb elvonattatással ſzolgálhatnak az ISTENnek, és az üldözésnek idején ſzabadabbak, és jobban tselekedhetik az ö kötelességeket: De akár meg-házasodjon valaki, akár pedig nötelenségben éljen, tartozik tiſzta lenni mind teſtében, mind pedig ſzívében tellyes életében.

6. Az Apoſtol itten még egy igen idvességes Tanúságot ád minékünk, ollyat, a' melly minden időkre és mindenféle ſzemélyekre alkalmaztathatik: Ez az; Hogy a' mi életünk rövid, a' mi állapotunk e' Világban bizonytalan, és az itt alatt lévö dolgok el-múlandók és hijábanvalók; és annakokáért: *Nem kell ſzíveinket azokhoz ragaſztanunk, hanem úgy kell minden dolgokat birnunk, mintha nem birnánk azokat, a' kik ſírnak, úgy ſírjanak, mintha nem ſírnának; a' kik örülnek, mintha nem örülnének, és a' kik e' világi dolgokkal élnek, mintha nem élnének azokkal, mivelhogy el-múlik e' Világnak ábrázatja.*

VIII. RÉSZ.

Szent Pál egy Kérdést visgál-meg, a' melly aránt a' Kórinthusbéliek ó tanátsot kérdettenek vala; tudnillik: Szabad völna-é Kereſztyéneknek ollyan eledelekből enni, a' mellyek a' Bálványoknak áldoztattanak völna, és azokban a' Vendégségekben jelenlenni, a' mellyeket a' Pogányok a' hamis Iſteneknek Templomaikban tennének? Ez aránt azt mondja, hogy a' Kereſztyének tudnák, hogy tsak egy ISTEN vagyon, a' Bálványok pedig

hóltt

hóltt és hijábanvaló dolgok vólnának, a' mellyek nem tehetnék fertelmesekké a' nékiek ſzenteltetett eledeleket, és annakokáért ſzabad vólna meg-enni mindenféle eledeleket.

Mindazonáltal azt veti utánna az Apoſtol, hogy nem vólna mindeneknek illyen nagy mértékű tudományok e' dologfelől: Azért arra inti a' tanúltabb Kereſztyéneket, hogy viſzſzane éljenek e' tekintetben lévő ſzabadságokkal, hogy valami módon a' Bálványoknak áldoztatott eledelekből évén, botránkozást ne tégyenek az erőtelen Kereſztyéneknek, és azokat ne indítsák arra, hogy lelki-esméretek ellen való evéssel vétkezzenek, sót a' bálványozásba-is belé-essenek.

I. 1-6. II. 7-13.

TANÚSÁGOK.

JÓllehet már ma nintsen arra ſzükségünk, hogy a' Bálványoknak áldoztatott dolgokkal való élés aránt oktattassunk; mivel a' Pogányi Bálványozás el-tőröltetett, és mindnyájan tudjuk, hogy tsak egy ISTEN vagyon, a' Bálványok pedig ſemmik: Affelől mindazonáltal vagyon ennek a' Tudománynak, a' mellyet Szent Pál ebben a' Réſzben tanit, mi reánk-is tartozó kőzőnséges haſzna.

Ugyan-is, azt tanúljuk itten; Hogy minden Kereſztyének, és kivált a' kik nagyobb értelemmel ajándékoztattak-meg, tartoznak azoknak kedvezni, a' kik nem értik annyira a' dolgot, és el-távoztatni ſzorgalmatosan, hogy azoknak botránkozást ne adjanak.

Tovább azt-is tanitja az Apostol; Hogy meg-botránkoztathatik Felebarátunk nem tsak bűnős dolognak tselekedése által, hanem meg-engedett dolognak tselekedése által-is: Azért hát igen nagy vigyázással és okossággal kell forgolódnunk efféle dolgokkal való élésben, és nem kell mindenkor meg-tselekednünk azt, a' mi meg-engedtetett.

Végezetre, meg-mutatja; Hogy igen nagy bűn akárkit-is meg-botránkoztatni, mivelhogy az által oka lehet valaki az ő Felebarátjának veſzedelmének, és felette igen nagyot vétkezhetik maga ellen az UR JÉSUS ellen-is.

Ezek a' Régulák igen nagy haſznúak, és ſzükség hogy ezeket ſzüntelen előttünk tartsuk, a' végre, hogy ſemmit ne tselekedjünk, még a' meg-engedtetett dolgokban-is, a' mi által az ISTENT meg-bánthatnánk, lelki-esméretünket meg-sérthetnénk,

nénk, és Felebarátunkat a' bűnbe ejthetnénk.

IX. RÉSZ.

Szent Pálnak az ő tzélja ebben a' Részben a' maga példájával megerősíteni azt, a' mit a' feljebb való Részben tanitott vala, tudni-illik; Hogy az ember tartozik magát a' meg-engedtetett dolgoktól meg-tartóztatni, mikor ollyan módon Felebarátjának épületét óregbitheti.

Illyetén tzéllal három dolgokat tselekeszik; 1. *Azt mondja: Hogy ő-néki mint Apostolnak, vólna szabadsága és jussa fizetést venni a' maga táplálására.*

2. *Azt-is utánnna veti: Hogy ő ezzel a' jussal nem élt vólna, hanem inkább minden rendbéli személyek aránt nagy le-ereszkedéssel forgolódott vólna, alkalmaztatván magát az erőtleneknek az ő fogyatkozásaikhoz, hogy valami módon el-ne idegenitené azokat az Évangyéliomtól.*

3. *Inti a' Kórinthusbélieket, hogy ebben ótet kóvessék, és hagyják oda a' meg-engedtetett dolgokat-is, mikor az ő Felebarátjoknak épülete, és a' magok tulajdon idvessége azt kivánná; és e' végre fel-tészi eleikbe azoknak példájokat, a' kik hajdan a' Góróg-Országi közönséges Játékokban tusakodnak vala, a' kik-is igen nagy magok meg-tűrtetésében élnek vala, meg-tartóztatván magokat mindentől, valami ellenkező vólna azzal az életnek nemével, a' mellyre adták vala magokat.*

I. 1-14. II. 15-23. III. 24-27.

TANÚSÁGOK.

KÖzönséges tzélja ennek a' Résznek, minket arra tanitani; Hogy nem kell mindenkor azt meg-tselekednünk, a' mi meg-engedtetett, és a' minek tselekedésére vólna jussunk, hanem meg-kell attól magunkat tartóztatnunk, mikor az Istennek Ditsősége és Felebarátunknak idvessége azt kivánják; és, hogy a' Kereszтyéneknek kötelességek, magokat, a' mennyire lehet, alkalmaztatni mindenféle személyekhez, mindenkor vigyázni másoknak épitésekre, és főképen az erőtelenekre, hogy őket a' Hitre hozhassák.

Ezen a' közönséges Tudományon kivül, melly igen-nagy haszнú, vagynak itten egynéhány kiváltképen-való Tanúságaink-is, a' mellyek között a' negyvezetesebbek ezek a' hármak.

1. Hogy a' Gyülekezetek az Istennek Törvénye által, és a' Jésus Krisтusnak Parantsolatja által kötelеztetnek a' Tanitóknak, és azoknak Házok-népének

pének az ő táplálására gondot viselni.

2. Hogy az Évangyéliomnak Szolgái, tartoznak a' Szent Pál' példája ſzerént, az ő forgolódásokban nagy okossággal és ſzeretettel viselni magokat, nem a' magok kűlőnős haſznokra nézvén, hanem alkalmaztatván magokat az embereknek erőtlenségekhez, és igyekezvén mindenféle módokon mennél tőbb Személyeket nyerni-meg a' Jésus Kriſtusnak.

3. Hogy ſenki a' maga Kereſztyéni kőtelességeit és hivatalát bé-nem tellyesítheti, hanemha nagy mértékletességben él; A' végre meg-kell a' Teſtet ſanyargatni, ſzolgálat alá vetni, józanság, meg-tűrtőztetés és munka által; el-kerűlni a' hivalkodást, a' puhaságot és a' teſtnek kényesen való tartását; és az Évangyéliomnak parantsolatihoz és a' Jésus Kriſtusnak és az Apoſtoloknak példájokhoz alkalmaztatott életnek remét kővetni; hogy akképen oſztán elvehessűk azt a' ditsőséges jutalmat, a' melly tsak épen azoknak ſzámokra tartatik, a' kik ezeket a' kőtelességeket véghezviéndik.

X. RÉSZ.

Az Apoſtol tovább-is folytatván azt a' dolgot a' mellyről a' feljebb való Réſzekben tanitott vala, a' Bálványoknak áldoztatott eledeleknek megétele arránt, azt adja eleikbe a' Kórinthusbélieknek, hogy a' régi Izraëliták jóllehet az ISTENnek Népei valának, és azokhoz hasonló nagy jókkal birnak vala, a' mellyek vagynak a' Kereſztyéneknek: még-is a' Bálványozásba és tiſztátalanságba ejtetének a' bálványozóknak vendégségeikben való réſzesűlés által, és az ő teſti kivánságaikkal és gyakori engedetlenségeikkel magokra vonták az ISTENnek itéleteit.

Ezeket a' Példákat a' Kórinthusbélieknek és kivált azoknak, a' kik magokat leg-erőssebbeknek és leg-értelmessebbeknek tartják vala, azért téſzi eleikbe, hogy meg-tartóztatná őket a' Bálványozóknak vendégségeikbe való el-meneteltől a' melly által a' Bálványozásba való esésre meg-kisértethetnének.

2. *Ennek meg-erősítésére azt-is elő hozza tovább; Hogy a' Szent Vatsorával való élés, a' mellyben a' Kereſztyének mindnyájan egyűtt réſzesűlnek a' JÉSUS Kriſtusnak Áldozatjában, a' Szent Pohárból iván, és azon egy Kenyérből évén, nem engedné-meg nékiek, hogy jelen-légyenek azokban a' vendégségekben, a' mellyeket a' Pogányok tartanak vala a'*

Bálványoknak tiſztességére; mivelhogy az, azoknak Áldozatjaikban való réſzesülés, és az Ördögökkel és a' Bálvány-imádókkal való közösülés lenne, melly-is az ISTENt a' boſzſzú-állásra nem lehet hogy fel-nem inditaná.

3. *Azt mondja; hogy a' Kereſztyének ſzabadon meg-vehetnének és meg-ehetnének mindennémű eledeleket, és még a' magános Házaknál-is meg-ehetnének mindent, valami eleikbe fogna tétettetni; hanemha nékiek azt mondaná valaki, hogy Bálványoknak ſzenteltettek vólt azok az eledelek; a' melly állapotban meg-kellene azoktól magokat tartóztatniok, nem azért, mintha bűn vólna azokat meg-enni, hanem azért, hogy botránkozást ne adnának valamiképpen annak, a' ki őket az arránt meg-intette vala.*

Bé-rekeſzti ezt a' Matériát, azt adván a' Kórinthusbélieknek réguládúl; Hogy minden dolgokban az ISTENnek Ditsőségére és Felebarátjaiknak épületekre vigyázzanak.

I. 1-14. II. 15-22. III. 23-33.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Réſznek olvasása minket kőtelez annak meg-gondolására; 1. Hogy ha a' régi 'Sidók ollyan nagy keménységgel bűntettetének-meg azért, hogy viſzſza-éltenek az ISTENtől nékiek adatott Kegyelmekkel: mi ſokkal ſúlyosabban fogunk megitéltetni, ha viſzſza-élűnk azokkal, a' mellyeket vettűnk; minthogy ezek véghetetlenűl drágalátosabbak.

2. Az Izraélitáknak példájok, a' kik a' Bálvány-imádóknak vendégségeikben jelen-lévén tiſztátalanságba és bálványozásba esének, és azért az ISTENnek rajtok véghez-vitt boſzſzú-állása, minket arra intenek, a' miképen Szent Pál mondja: Hogy eltávoztassuk a' bűnnek alkalmatosságait, és nevezetesebben, el-kerűljük a' teſti kivánságokat és a' tiſztátalanságot; mivelhogy ezek a' rendeletlenségek az ISTENnek itéleteire ki-téſzik azokat, a' kik engedik magokat ezekre el-vonattatni.

3. Meg-kell gondolni; Hogy ha azt mondja Szent Pál, hogy a' Kereſztyéneknek nem lehetne az URnak Aſztaláról réſzesűlni és abból-is enni a' mi a' Bálványoknak áldoztatott vólna: ſzinte úgy nem állhat-meg ebben a' ſzent Sákramentomban való réſzesűlés a' teſti és el-fajúlt életnek módjával, és a' mi URunknak Áldozatjának az a' mindenek előtt való és nevezetes Hirdetése, a' mellyet ebben a' ſzent Ven-

Vendégségben tselekeſzünk, felbonthatatlanúl kötelez minket ſzent és tiſzta életre.

4. Jól meg-kell ezt a' kőzönségesen ki-terjedő Regulát tartanunk; Hogy minden mi tselekedeteinkben, még azokban-is a' mellyek kőzép-rendűek és meg-engedtettek, mindenkor az ISTEN' Ditsőségének és Felebarátunk' építésének kell lenni a' mi tzélunknak, a' miképen Szent Pál ki-téſzi ezekben az ő ſzavaiban: *Akár eſztek, akár iſztok, akár mit tselekeſztek, mindeneket az* ISTEN' *Ditsőségére mivelyetek.*

XI. RÉSZ.

Ez a' Réſz, mellyben Szent Pál ſeddi a' Kórinthusbélieket azokról a' Rendetlenségekről, a' mellyek az ő Iſteni Tiſzteletire való egyben-gyűléseikben valának, áll két Szakaſzokból:

Az elsó Szakaſzban az aránt téſzen rendelést, mitsodás módon kellene a' Férjfiaknak és az Aſzſzonyoknak jelen-lenni a' Gyülekezetben, melly dolog felól kétség kivúl tudakozódtanak vala ő tőle a' Kórinthusbéliek.

Azt rendeli; Hogy a' Férjfiak mezítelen fővel lennének, mikor az Iſteni dolgokról ſzóllanának: De azt akarja; Hogy az Aſzſzonyok bé-fednék az ő fejeket, és a' mit ő e' tekintetben mond, annak fundamentoma az illendőség, melly azt kivánja, hogy az Aſzſzonyok ne másképen hanem bé-fedezett fővel jelennének-meg kőzönséges Helyen, melly abban az időben a' Sidóknak és ſok más Pogányoknak-is ſzokások vala.

A' második Szakaſzban azért dorgálja a' Kórinthusbélieket, hogy tiſztelet nélkúl és rendetlenúl ſzolgáltatják vala ki a' ſzent Vatsorát, és hogy ennek a' hibának meg-orvoslására őket fel-inditsa, elő-beſzélli ennek a' Sákramentomnak ſzeretetését, meg-mutatja, mimódon kelljen azzal élni, és azt mondja a' Kórinthusbélieknek, hogy ők az abban való réſzesülésekneк illetlen módjáért büntettetnének azzal hogy ſokak kőzzúlök betegségeket ſzenvednének, és némellyek kőzzúlök meg-is hóltanak vólna.

I. 1-16. II. 17-34.

TANÚSÁGOK.

AZok az Intések, a' mellyeket Szent Pál ada a' Kórinthusbélieknek az ő ſzent Gyűléseikben lévő hibák aránt, arra tanitanak minket; Hogy a' jó rendet, a' tiſztességet és az illendőséget meg-kell tartani az Iſteni Szolgálatra való Gyűlésekben, és nevezetesen az Aſzſzonyoknak ottan tiſztelettel, és ollyan magok viselésével kell

meg-jelenniek, a' mellyből kitessék az ő nemeket illető alázatosság, engedelmesség és a' szelídség.

Annakutánna, azt kell derekasan gondolóra vennünk, a' mit mond Szent Pál itt a' szent Vatsoráról, és azzal való helyes élésről.

Meg-tetszik ebből a' Részből: 1. Hogy ez a' szent Sákramentom a' mi áldott Idvezítőnknek kiváltképen-való Rendelése, és hogy a' Szent Pál' idejében az ki-szolgáltatott vala a' Keresztyén Ekklésiákban.

2. Hogy az a' tzél, a' mellyért az UR Jésus azt szerzette, az vólt, hogy hirdettetnék az ő szent Halála mind addig, míglen el-jövénd az utólsó napon.

3. Hogy az UR' Vatsorájában nagy tiszteletteel kell részesülnünk; magunkat meg-kell próbálnunk, minekelőtte ahoz járúlnánk, és ollyan állapotban helyheztetnünk magunkat, a' mellyben Isten előtt és az emberek előtt a' próbát meg-állhassuk: A' kik pedig ezt nem tselekeszik, hanem abban méltatlanúl részesülnek, önnön-magának az UR Jésusnak meg-átálásával tetemesen vétkeznek, és magoknak kárhozatot eznek, és isznak.

Végezetre, meg-kell jegyzeni; Hogy az Isten meg-bűnteti vala az Apostoloknak idejekben a' szent Vatsorának meg-nem betsülését betegségekkel és halállal. Melly által ő Felsége igen világosan meg-esmértette azt, hogy ez a' Sákramentom egészen szent Tzérémónia, és hogy nem fogja bűntetetlen hagyni az UR azoknak tiszteletlenségeket, a' kik azt vakmerő és képmutató vétel által megfertéztetik.

XII. RÉSZ.

Szent Pálnak az ő tzélja ebben a' Részben a' Kórinthusbélieket a' Szent Léleknek Ajándékai felől és azokkal való élés felől oktatni, és azt meg-akadályoztatni, hogy e' tekintetben ne légyenek meg-hasonlások az Ekklésiában.

Illyetén igyekezettel két dolgokat tselekeszik: 1. *Meg-jegyezteti vélek, hogy attól fogva hogy ők a' Bálványokat el-hágyták vólna, az ISTEN ki-töltötte vólna reájok a' Szent Léleknek Ajándékait, az akkori időbéli Tanitóknak és még sok Hiveknek-is az ISTEN ada külömbb-külömbbféle rend kivül való Ajándékokat, mint: Tanitásnak, Betegségek' meg-gyógyitásá-*

tásának, *külömbözó nyelveken való Szóllásnak és azoknak meg-magyarázásának, Próféталásnak Ajándékait, és több hasonlókat.*

Meg-jegyzi, hogy mind ezek az Ajándékok azon egy Kútfóból származnának, de külömbözók vólnának, úgy hogy azok a' kik az ISTENnek Lelkét vették vólna, nem birnának mindnyájan ugyan azon Ajándékokkal, sem azon egy mértékben.

2. *Meg-mutatja, hogy ezek az Ajándékok mind azon egy Lélektól származván, és a' Hivek mindnyájan együtt tsak egy Testet tévén: Tartoznának az ISTENnek külómbb-külómbféle Ajándékait másoknak hasznokra és az Anyaszentegyháznak épitésére fordítani.*

Világositja ezt az emberi Testnek példájával; Meg-jegyezvén, hogy jóllehet nem azon egy szolgálatjok, sem azon egy méltóságok vagyon minden tagoknak, még-is affelól szükségesek és hasznosak a' Testnek javára. Ezzel azt akarja Szent Pál a' Kórinthusbélieknek meg-mutatni, hogy a' Szent Léleknek ezekből az Ajándékaiból, a' mellyek nékik az ó közönségesen hasznokra és egymással való egyesittetésekre adattak vólna, nem kellene a' meg-hasonlásra venniek alkalmatosságot.

I. 1-12. II. 13-31.

" " " " "

TANÚSÁGOK.

HOgy ebből az Olvasásból hasznot vehessünk, megkell jegyzeni:

1. Hogy azok a' tsudálatos Ajándékok, a' mellyek valának eleinte az Anyaszentegyházba, tagadhatatlan bizonyságai valának a' Keresztyén Vallásnak ISTENtől származott vóltának, és ollyatén hathatós eszkóz, a' mellyel élt az ISTEN a' Keresztyénségnek kezdetében a' végre, hogy a' Keresztyének erósittetnének a' Hitben és mindenek felett, hogy hozattatnának a' Hitre a' 'Sidók és a' Pogányok.

Jóllehet pedig ezek a' rend kivül való Ajándékok már ma nem láttatnak, meg-tetszik ebből a' Részből, hogy az ISTEN adja vala azokat az Apostolok' idejében a' Keresztyéneknek; mivel Szent Pál úgy szóll ezekről az Ajándékokról, mint ollyan dologról, a' melly akkor az egész Világ elótt esméretes vala, sót a' melly igen kózónséges vala az Anyaszentegyházban.

2. Alkalmaztathatjuk az ISTEN' Lelkének rend szerént való Ajándékaira azt, a' mit mond Szent Pál a' tsudálatos Ajándékokról, és innét meg-tanúlhatjuk azt; Hogy minden Ajándé-

kok és Lelki Kegyelmek a' Szent Lélektől származnak: Az Isten azokat külömbözö mértékben szokta adni az embereknek, mind a' magok tulajdon idvességekre, mind pedig az ö Attyokfiainak javokra.

És minthogy mi mindnyájan csak egy Testet tészünk: Tartozunk minden Ajándékokat a' mellyeket vettünk, azon tzélra forditani; melly az Anyaszentegyháznak haszna és épitése, és élni magunk között tökéletes egyességben, meg-elégedvén ki-ki azzal a' kegyelemnek mértékével, a' mellyet tetszett az Istennek minékünk sáfárolni, és azt alázatossággal birván.

Utóljára, Szent Pál megjegyzi; Hogy vagynak a' tsudálatos Ajándékoknál drágalátosabb és idvességesebb Ajándékok; tudni-illik: az igaz Hit és a' Szeretet, a' mellyekről fog szó lenni majd a' következendö Részben.

Annakokáért, ezek föképen azok az Ajándékok, a' mellyekre kell minden tölünk ki-telhetö buzgósággal igyekeznünk.

XIII. RÉSZ.

Szent Pál minekutánna szóllott a' tsudálatos Ajándékokról, azt tanitja, hogy azok akár melly drágalátosak légyenek-is, semmit nem érnek a' Szeretet nélkül.

Annakutánna le-irja ennek a' virtusnak természetét és tulajdonságait, meg-mutatja, hogy az el-távoztatja a Szakadásokat, az irigységet, a' kevélységet, a' boszszankodást, a' gyanakodást; és ezt azért mondja, mert ezek a' fogyatkozások uralkodnak vala a' Kórinthusbéliek között.

Végezetre, azt hogy a' Szeretet a' virtusok közzt a' leg-főbb, meg-bizonyitja ennek meg-gondolása által, hogy a' tsudálatos ajándékoknak nem kell vala mindenkor tartani az Anyaszentegyházban: midón ellenben a' Szeretetnek minden időben meg-kell abban maradni, és annak még az Égben-is helye fog-lenni.

I. 1-3. II. 4-7. III. 8-13.

TANÚSÁGOK.

Ezt a' Részt, mellyben a' Szeretetről vagyon a' szó, szüntelen kell olvasni a' Kereszténeknek. Szent Pál itten megjegyzi ennek a' virtusnak az ö drágalátos vóltát, és természetét.

A' drágalátos vóltát ezeknek a' két dolgoknak meg-gondolásából mutatja-meg; a' mellyeknek egyike ez; Hogy ha szeretet bennünk nintsen, az az, ha igazán nem szeretjük Felebarátun-

tunkat, és ha nem viseltetünk békességnek, egyességnek és szelídségnek Lelkével: mind a' többi Ajándékok, még a' legdrágalátosabbak-is, minémű vala a' Nyelveknek és a' Tsudatételeknek Ajándéka, haszontalanok, és tsak semmi vagyunk az ISTEN előtt.

A' másika ez; Hogy a' tsudálatos Ajandékoknak meg-kell vala szűnniek; holott ellenben a' szeretet ollyan *virtus*, a' melly meg-fog mindenkor maradni, és a' mellyben fog a' mi bóldogságunk és tökélletességünk az Égben állani, valamint e' földön-is abban áll.

Ez után az Apostol arra tanit ebben a' Részben, minémű a' szeretetnek természete és tulajdonsága. Azt mondja; hogy azok a' Személyek, a' kikben ez a' *virtus* találtatik, nem irigykedők, sem fel-nem fúvalkodók, sem nem gyanakodók, sem a' magok' hasznát nem keresők, sem haragra hamar nem gerjedők, sem éktelenül nem tselekedők; Hanem békességestűrők, szelídek, tsendesek, szeretettel itélnek felebarátjok felől, jól tésznek, és mindent el-tűrnek.

A' Szeretetnek ebből a' kűlömbb-kűlömbbféle tulajdonságainak és munkáinak le-irásából meg-tetszik igen világosan: hogy az, mind a' többi *virtus*okat bé-foglalja magában; és azért, a' Keresztyénségnek minden kötelességeinek végben-vitelére a' leg-jobb eszkőz, a' Szeretethez való ragaszkodás.

XIV. RÉSZ.

Szent Pál szóll tovább-is a' tsudálatos Ajándékokról, és nevezetesen a' kűlömbb-kűlömbbféle nyelveken való szóllásnak Ajándékáról; és azt mondja, hogy mind azok kőzt a' lelki ajándékok kőzt, a' mellyeket az ISTEN kűlönösen némelly Személyeknek ád vala, a' Prófétálásnak Ajándéka az, az az, a' Tanitásnak az Irás' magyarázásának és az Intésnek ajándéka vólna hasznosabb a' Gyűlekezetnek épitésére.

Ezt meg-erősíti azzal, hogy haszontalan vólna sőt képtelen-is, idegen nyelveken szóllani, ha azok nem értenék, a' kik előtt valaki beszéllene.

Azt rendeli annakutánna, hogy a' kik efféle nyelveken szóllanának, vagy a' kiknek valamelly Jelentések vólna, tselekednék azt renddel és egyik a' másik után; és lenne mindenkor valaki annak meg-magyarázására, a' mit azok mondanának. Azt-is parantsolja még, hogy az Aszszonyok hallgatás-

gatásban maradjanak a' Gyülekezetben; és hogy ottan mindenek illendőképen és szép renddel légyenek.

I. 1-25. II. 26-40.

TANÚSÁGOK.

JÓllehet a' kűlőmbb-kűlőmbbféle Nyelveken való szóllásnak Ajándéka az Anyaszéntegyházban meg-szűnt, és ma nintsenek ollyan Jelentések-is, a' minéműek valának az Apostoloknak idejekben: Vehetűnk mindazáltal hasznos Oktatásokat ebből a' Részből. Tudni-illik:

1. Hogy ezek a' rend kivűl való Ajándékok az Évangyéliomnak igaz vóltának, a' miképen Szent Pál mondja, egy igen erős bizonysága valának.

2. Hogy akármelly igen ditsőséges vala a' Nyelveknek Ajándéka, de nem vala idvességes, hanem ha fordittatnék az egész Gyülekezetnek tanitására és építésére; melly-is az a' nagy tzél, a' mellyet kell mindenkor előttűnk tartanunk a' Vallásnak dolgában.

3. Mindenek felett arra tanit itten minket Szent Pál; Hogy felette igen hasznos és tellyességgel szűkséges a' kőz-népnek világosan értésére adni az Istentől nékűnk ki-jelentetett Igazságokat, és magyarázni a' végre egyűgyű és érthető módon a' szent Irást.

Azért-is hát a' szent Irásnak olvasásának, az Intéseknek, a' Kőnyőrgéseknek, az Éneklésseknek, az Isteni Szolgálatnak, és kőzőnségesen szóllván, mindennek, valami a' Gyülekezetben mondatik, ollyan nyelven kell tétetni, a' mellyet a' Kősség értsen, és világos egyűgyű, és mindeneknek meg-foghatásokhoz alkalmaztatott módon.

Végezetre: Derekasan szűkséges arra figyelmezni, a' mit Szent Pál állit ebben az egész Részben, és nevezetesen ennek vége felé, ezt mondván: Hogy az Isten nem a' viszsza-vonásnak és rendetlenségnek Istene, hanem a' Rendnek és a' Békességnek Istene, és hogy minden dolgoknak az Anyaszentegyházban illendőséggel, szép renddel és tisztességesen kell lenni.

Innét meg-tetszik; Hogy a' Vallásnak és az Isteni Szolgálatnak kűlső formájára tartozó állapotoknak nem lehet akármi módon intéztetni, hanem az Istennek Akaratja az, hogy a' jó rend, az ékes illendőség egy formán meg-tartassék minden Keresztyén Gyülekezetekben.

XV. RÉSZ. 1-34. ℣.

Szent Pál ebben a' Réſzben a' Halottaknak Fel-támadását próbálja-meg némelly emberek ellen, a' kik azt tagadják vala.

E' végre, azt állitja elsőben meg, hogy a' mi URunk JÉSUS Kriſtus fel-támadott; mellyet az Apoſtoloknak és ſok más Személyeknek bizonyságtételekkel próbál-meg. Annakutánna abból azt hozza-ki; hogy tehát a' Halottak fel-fognak támadni; mellyet világosit és meg-erősit némelly más okokkal-is.

I. 1-11. II. 12-34.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz egy ollyan derekas Tanitás, a' mellyben a' Fel-támadásról való Tudomány világosan meg-magyaráztatott.

Szent Pál itten azt tanitja,

1. Hogy az egéſz Kereſztyén Vallás a' Jésus Kriſtusnak Fel-támadásán vagyon Fundáltatva, és hogy ez a' Fel-támadás ollyan bizonyos és kétségen kivűl való dolog, a' mellyről az Apoſtolok bizonyságot tettenek, kiknek az ő bizonyságok nem hozattathatik kétségbe.

2. Meg mutatja, hogy a' Halottak tsalatkozhatatlanúl fel-fognak támadni; és az erősitő okok, a' mellyekkel azt meg-próbálja, ezek:

Hogy; Ha a' Holottak fel-nem támadnának: a' Jésus Kristus nem támadott vólna fel, és a' mi Hitünk hijábanvaló vólna; azok a' Hívek, a' kik az URban hóltanak-meg, örökösen el-veſznének; A' Kereſztyének minden embereknél nyavalyásabbak vólnának, minthogy üldöztetésekre ki-vagynak tétetve; és az a' gonoſz, mellyet Ádám nékünk ſzerzett, a' Halálnak alája vetvén bennünket, meg-nem orvosoltatna.

Azt mondja még; Hogy ha a' Jésus Kriſtus el-nem tőrlené, a' mi fel-támaſztatásunk által a' Halált, melly leg-utólsó ellenségünk, nem fogna egéſzen minden dolgokon uralkodni; és végezetre, ha Fel-támadás nem vólna: nagy bolondság lenne a' Kereſztyéneknek magokat kéſz akartva mind azokra a' gonoſzokra ki-tenniek, a' mellyeket ſzenvednének.

Mind ezeknek meg-gondolása meg-mutatja, hogy egéſzen bizonyos dolog az, hogy a' Halottak fel-támadnak az utólsó napon.

Tartozunk az ISTENNEK érette hálát adni, hogy a' mi Fel-támadásunknak reménysége illyen erős fundamentomokon ál-

littatott-fel; és továbbá azon munkálódni, hogy mind inkább meg-erősíttessűnk ebben a' reménységben, reá-vigyázván, a' miképen Szent Pál int, hogy az istenteleneknek és feslett embereknek az ő beszédeik és példáik a' mi Hitűnket meg-ne tántoritsák; igyekezvén szentűl élni, és a' bűnt el-távoztatván.

XV. RÉSZ. 35-58. ℣.

Szent Pál minekutánna meg-próbálta a' Fel-támadást, azt mutatja-meg, hogy ámbár el-romolnak a' Halál által a' mi testeink: de valaha ismét viszsza-kell azoknak az életre állittatniok; De meg-jegyzi, hogy akkor osztán nem lésznek azok tőbbé rothadandók, erőtelenek és halandók, mint mostan; hanem rothadatlanok, halhatatlanok és ditsőségesek lésznek.

Világosítja ezt az el-vetett gabonamagnak példájával, és némelly más hasonlatosságokkal.

Annakutánna szól arról a' Változásról, a' melly fog esni azokon, a' kik életben lésznek a' Fel-támadásnak napján; és a' Részt bé-fejezi ollyan őrőmnek és áhitatosságnak indúlatit mutatván-ki, a' minéműeket kelletik ennek a' Tudománynak a' Keresztyénekben támasztani.

I. 35-50. II. 51-53. III. 54-58.

TANÚSÁGOK.

SZent Pál a' mellyeket itten tanit, azt akarja azokkal el-ménkre adni; hogy jóllehet a' Halál el-rontja a' mi testeinket és porrá változtatja: Nem fognak mindazáltal úgy maradni, hanem fel-támasztatnak a' mi URunknak Mindenhatóságának Ereje által, és ezek a' fel-támadott testek rothadatlanok és ditsőségesek lésznek; úgy hogy a' Hivek akkor hasonlatosok fognak lenni a' Jésus Kristushoz.

Ezen kivűl arra tanit bennűnket az Apostol; hogy azok a' kik a' Világnak végekor fognak élni: Hirtelenséggel el-fognak változtattatni, és ekképen minden Hivek halhatatlanokká lésznek.

Ennek a' Ditsőségnek várása, mellyre rendeltettűnk, bétőlthet minket őrőmmel és jó reménységgel, egészen el-enyésztheti a' Halálnak félelmeit, és azt mondathatja velűnk Szent Pál után: *Hol vagyon, óh Halál a' a' te fúlánkod, hol vagyon Koporsó a' te diadalmad? Az ISTENnek légyen hálá, a' ki adott minékűnk diadalmat a' mi URunk JÉSUS Kristus által.*

De ennek a' mi Testeink' fel-támadásának reménylése arra-is köte-

kötelez minket; hogy a' mi testeinket tartsuk-meg igen nagy tiſztaságban, és gyakoroljuk állhatatosan a' Kereſztyénségnek minden kötelességeit; a' miképen arra int bennünket az Apostol ezekkel az Igékkel, a' mellyek meg-mutatják, mitsoda haſznra kell ezt a' Tudományt forditanunk: *Erőssen és mozdúlhatatlanúl álljatok, bővölkődvén mindenkor az URnak dolgában; tudván azt hogy a' ti munkátok nem léſzen hijában-való az URban.*

XVI. RÉSZ.

Az Apoſtol inti a' Kórinthusbélieket, hogy ők-is adakoznának a' Júdeabéli Gyülekezeteknek ſzámokra. 2. Igéri, hogy rövid idő alatt hozzájok fogna menni. 3. Ajánlja nékiek Timótheust, és némelly más Személyeket. 4. Kőſzöntésekkel és jó kivánságokkal végezi-el a' Levelet; világosan ezt a' bizonyságot tévén, hogy azok a' kik a' JÉSUS Kriſtust igazán nem ſzeretnék: az ISTENnek itélete alatt vólnának, és azokat nem kellene az Anyaſzentegyháznak Tagjainak tartani.

I. 1-4. II. 5-9. III. 10-18. IV. 19-24.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Réſznek első Tzikkelyében meg-jegyezhetni Szent Pálnak azt az Intését, a' mellyel akarja a' Kórinthusbélieket fel-inditani, hogy légyenek ők-is ſegitségűl a' Júdeabéli Gyülekezeteknek, a' kiknek ſzámokra Alamisna ſzedetik vala; és azt az ő Rendelését, hogy a' végre a' Hétnek minden első napján valamitskét tennének kűlőn.

Innét látjuk: 1. Hogy ki-ki tartozik gyakorolni az alamisnálkodást, az ő tehetsége ſzerént, arra magokat elő-adó alkalmatosságokban.

És másodſzor; Hogy a' Hétnek első napja, tudni-illik a' Vasárnap abban az időben már kegyességnek, és ſzeretetnek munkáira ſzenteltetett vala.

2. A' minémű beſzédekkel Szent Pál ajánlja Timotheust és az ISTENnek némelly más buzgó és kegyes Szolgáit: Onnét ez a' Tudomány; Hogy a' Kereſztyének tartoznak a' Jésus Kriſtusnak igaz Szolgáit, a' kik az ő ſzolgálatjára ſzentelték magokat, tiſzteletben tartani, és azoknak engedelmeskedni.

3. Azok a' Kőſzöntések, a' mellyeket ennek a' Réſznek vége felé olvasunk, azt mutatják; Hogy minden Helységbéli Gyülekezetek és Hivek kőzött

ſzükséges ollyan ſzoros egyességnek lenni, a' melly őket egymásnak ſzíves indúlattal való ſzeretésére indítsa, és, hogy az URnak az ő Szolgáinak az ő kőtelességek meg-ſzűnés nélkűl kőnyőrőgni minden Hivekért, a' mi URunk Jésus Kriſtusnak kegyelmében való nevelkedést kivánván azoknak.

Végezetre, a' mit Szent Pál mond azok ellen, a' kik nem ſzeretnék igaz Lélekkel az URat, méltó minden mi figyelmetességűnkre.

Az Apoſtol azokra az ISTENnek átkát hirdeti, és nem akarja, hogy azok Kereſztyéneknek tartassanak.

Ez, igen világosan azt mutatja; Hogy az Ekklésiának nem kell meg-ſzenvedni a' maga egyességében az iſtenteleneket és a' botránkoztatókat, és hogy mind azok, valakiknek nintsen a' mi URunkhoz igaz ſzeretetek, és a' kik nyilvánságosan meg-rontják az ő ſzent Parantsolatait: Semmi módon nem tartoznak ő hozzája, és az ISTENnek az ő átka alatt vagynak.

SZENT PÁL APOSTOLNAK A' KÓRINTHUSBÉLIEKHEZ IROTT MÁSODIK LEVELE.

A' Kórinthusbéliekhez ez a' Második Levél iratott a' mi URunknak mintegy ótven-hat Eſztendejében.

Szent Pálnak ebben a' Levélben a' Fő Tzélja, az ő Tanitói Hivatalának óltalmazása azok ellen, a' kik azt akarják vala kissebbiteni a' Kórinthusbéliek közőtt.

I. RÉSZ.

Szent Pál a' Kőſzőntés után ſzóll a' Háborúságokról, a' mellyeket Ásiában, Éfésus névű Városban ſzenvedett vala, a' mellyekből-is az ISTEN ótet tsudálatos módon megſzabaditotta vala.

Annakutánna azt mondja a' Kórin-

rinthusbélieknek: Hogy ő nem azért nem ment vólna el ő hozzájok, mintha állhatatlan vagy változó elméjű vólna, vagy mintha őket nem szeretné; hanem el-halasztotta vólna útát, hogy ne kéntelenittetnék őket meg-dorgálni, és vélek keményen bánni az ő Gyülekezetekben lévő Rendetlenségekért.

I. 1-14. II. 15-24.

TANÚSÁGOK.

SZent Pál ennek a' Levélnek kezdetiben beszéll a' maga szenvedéseiről, nem kűlömben arról az erőssittetésről és azokról a' vígasztalásokról-is, a' mellyeket tapasztalt vala.

Innét, ki-hozhatjuk; 1. Hogy ha néhánykor a' Hivek nagy veszedelemben és súlyos nyomorúságokban forognak: Az Isten őket meg-vígasztalja és erősíti abban az állapotban, és szerentsésen ki-szabadítja őket.

2. Hogy ezek a' nyomorúságok az által igen idvességes hasznokat munkálódnak, nem tsak a' nyomorúságban lévőknek vígasztalásokra, hanem az ő attyokfiainak-is épittetésekre; mivelhogy azok, a' kik ekképen szenvedtenek, alkalmatosabbak azoknak vígasztalásokra és biztatásokra, a' kik valamelly nyomorúságba bé-merűltenek.

3. Hogy Szent Pál kiván vala a' Kórinthusbélieknek Kőnyörgéseik által mindenkor segittetni: Abból esmérjük-meg, hogy a' Hiveknek egymásért való kőnyörgések igen hathatós eszközök a' meg-szabadításnak, vígasztalásnak és minden szűkséges kegyelmeknek az Istentől való meg-nyerésére.

A' Résznek második Szakasztsa vélünk két dolgokat jegyeztet-meg Szent Pálnak maga viselésében. Tudni-illik:

1. Az ő igaz lelkűségét, a' mellyel ő mindenkor forgolódik vala, kiváltképen a' Kórinthusbéliek aránt; és 2. Az ő szelídségét és okosságát, mellyek abban meg-tetszenek, hogy el-halasztotta vala az ő hozzájok való menetelét, hogy nékiek kedvezne.

Imé, mitsodásnak kell lenni az URnak Szolgáinak az ő erkőltsőknek.

Minthogy ők ollyan URnak szolgálnak a' ki azon Igazság és Szeretet: Tartoznak egy felől el-távoztatni mindent, valami változó elméjűséget és állhatatlanságot mutatna, mindenkor igaz lelkűséggel és tettetés nélkűl beszéllvén és tselekedvén, hogy az által Isten előtt és az

Emberek előtt magokat kellemetesekké tegyék; és más részről, kedvezni azoknak, a' mennyire lehet, a' kik vétkeztenek, időt adni azoknak a' magok meg-jobbitására, és tsak akkor venni-elő a' keménységet, mikor az tellyességgel szükséges és azt el-nem múlathatják.

II. RÉSZ.

Szent Pál még-is azt mondja a' Kórinthusbéliekhez, hogy ő azért nem ment vólna el ő hozzájok, hogy nékiek kedvezne, és hogy ő-magának-is szomorúsága ne lenne, meg-feddvén őket az ő Rendeletlenségeikért; és azt parantsolja nékiek, hogy vegyék-bé a' Gyülekezetnek társaságába azt a' Paráznát, a' ki ki-tiltatott vala, és a' kiről nékiek az Első Levelében irt vala az V-dik Részben, de a' ki megtért vala.

Annakutánna tudositja őket némelly útazásairól a' mellyeket tett vala; és annak alkalmatosságával szóll nékiek az ő szolgálatjának foganatos vóltáról és gyümöltseiről.

I. 1-11 II. 12-17.

TANÚSÁGOK.

SZent Pál ebben a' Részben igen nagy szívességet jelent a' Kórinthusbéliekhez, és nagy szeretetet ahoz a' tetemes bűnöshöz, a' kit a' Sátánnak adott vala, de a' ki penitentziára tért vala.

Ezek a' jósággal és kegyelmességgel tellyes indúlatok, a' mellyeket Szent Pál nyilván ki-mutat szolgáljanak példáúl a' követésre a' Lelki Pásztoroknak, és támaszszanak ő bennek szíves szeretetet az ő nyájjokhoz, és nevezetesen az igen nagy bűnösökhöz.

Igen nagy szomorúságot okoz az az URnak Szolgáinak, mikor ők keménységgel élni kéntelenittetnek; és nints nékik nagyobb örömök, mint mikor látják a' vétkezőket megtérni az ő tévelygéseikből.

Az Apostol minekutánna meg-dorgálta vólna a' Kórinthusbéli Gyülekezetet azért, hogy ama' Paráznát közzülök ki-nem vetették vólna, és ő-maga azt ki-tiltotta vólna: azt parantsolja hogy az vétettessék-bé, és engedjenek-meg néki, mivelhogy arra a' fenyitékre megjobbúlt vala.

Ezt a' keménységnek és szelídségnek illendő meg-egyelitését tartoznak a' Lelki Pásztorok meg-tartani az Egyházi Fenyitéknek gyakorlásában; elnem szenvedvén a' botránkoztató bűnösöket, hanem ki-vetvén

vén azokat a' Gyűlekezetnek Társaságából; és mindenkor kéſzek-is lévén ſzívességgel, és örömmel azokat bé-venni, mihelyt magokat meg-alázzák, és mihelyt a' meg-jobbúlásnak elegendő jeleit látják azokban.

2. Szent Pálnak Hálá-adása, a' mellyel az ISTENT magaſztalja, az ő ſzolgálatjának elő-meneteléért, bizonysága az ő alázatosságának mint ſzinte nagy buzgóságának-is. A' JÉSUS Kriſtus igaz Szolgáinak nints nagyobb örömök, mint mikor terjeſzthetik az ISTENnek esméretét; De ők mindenkor tsak az ISTENnek és az ő kegyelmének erejének tulajdonitják minden ő jó elő-meneteleket.

3. Ennek a' Réſznek utólsó Versei minket arra tanitanak; Hogy az Évangyéliomnak prédikállásának nem azon egy munkája vagyon mindenkor minden emberekben; *Halálnak illatja az*, az az: Kárhoztatásnak alkalmatossága némellyeknek, azért hogy meg-vetvén ezt az Évangyéliomot, gonoſzabbakká léſznek, és a' magok bűntetését súlyosítják; De másoknak *Életnek illatja*, az az: Ollyan hathatós eſzköz, a' melly őket a' Lelki Életre és az Idvességre juttatja.

III. RÉSZ.

Szent Pál azt terjeſzti eleikbe a' Kórinthusbélieknek, hogy az ő Kereſztyén Vallásra való Meg-térések elégséges bizonysága vólna az ő Hivatalának, és ő nem ſzűkólkódne más ajánlás nélkül ő-nálok a' Lelki-esméreteknek bizonyság tételén kivül és a' Szent Léleknek ajándékain kivül, a' mellyekkel meg-gazdagittattak valának; De egyſzersmind azt-is megesméri, hogy az ő ſzolgálatjának foganatos vólta egyedül tsak az ISTENtől *vólna.*

Meg-mutatja annakutánna, hogy az Évangyéliomnak ſzolgálatja ſokkal ditsőségesebb a Törvénynek ſzolgálatjánál, mivelhogy e' nem vala tőkélletes, nem adhat vala életet, és nem kell vala ſokáig tartani: Midőn ellenben az Évangyéliomi Szolgálat Lelki, meg-elevenitő és örökké megmaradó.

A' honnan azt hozza-ki Szent Pál, hogy tehát azok a' kik a' Móses' Törvényéhez és Tzérémóniáihoz ragaſzkodnának, a' tudatlanságban és a' nyavalyásságban maradnának, és tsak egyedül azok világositttatnának-meg valóban, és azoknak vólna réſzek az ISTENnek *Fiainak ſzabadságokban és ditsőségekben, a' kik az Évangyéliomhoz ragaſzkodnak.*

Mind ezeket az Apoſtol a' végre mondja; hogy ónmón-magát óltalmaza bi-

za bizonyos Tanitók ellen, a' kiket ő néki ellenébe tettenek vala, és a' kik nagy buzgóságot mutatnak vala a' Móses' Törvénye mellett.

I. 1-6. II. 7-18.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Rész ezekre tanit minket; 1. Hogy a' Jésus Kristus' Szolgáinak az ő valóságos ditsőssége abban áll, és az Isten 's Emberek előtt őket az tészi kellemetesekké, ha vagyon az ő prédikállásoknak gyümöltse, és ha vagyon nékiek részek a' Kereszтyéneknek szeretetekben és jó indúlatjokban.

2. Hogy nem kell nékiek magok felől nagyot állitani, sem az ő szolgálatjoknak elő-menetelét magoknak tulajdonitani, hanem ez a' tisztesség egyedül tsak az Isten illeti.

3. Hogy az Évangyéliom sokkal méltóságosabb a' Törvénynél, és ennek az Évangyéliomnak szolgálatja véghetetlenül ditsőségesebb a' Mósesénél; mivelhogy a' Kereszтyéni Tudomány az Isten' Akaratjának sokkal-is tökélletesebb esméretét adja minékünk a' Jésus Kristus által, és minket a' valóságos szabadságban és tulajdon az URnak ditsőségében részeltet, meg-szentelvén bennünket, és a' halhatatlanságnak erős és ditsőséges reménységét támaszтván bennünk.

A' honnét következik, hogy ha vagynak ollyan személyek a' kik nem hiszнek: Annak oka az ő kész-akartva való vakságok; Az Évangyéliomot minden dolgoknál feljebb kell betsülni, és mind azok, a' kik azt hirdetik, mind pedig azok, a' kik vallják azt, tartoznak hirdetni és vallani igaz lelkűséggel, nyilvánságosan és nem szégyenelvén azt, a' miképen a' következendő Részben meg-fogja Szent Pál mutatni.

IV. RÉSZ.

Szent Pál itten szóll arról a' szerénységről és igaz lelkűségről, a' mellyel hirdette vala az Évangyéliomnak Tudományát; de meg-jegyzi, hogy vólnának Hitetlenek, a' kik megvetnék ezt a' Tudományt, és a' kik kész akartva bé-zárnák szemeiket ez előtt a' mennyei Világosság előtt, a' mellynek őket meg-kell vala világosítani. Azt mondja annakutánna; hogy ő, és a' Krisтusnak többi Szolgái, erőtelen emberek lévén, az ő prédikállásoknak ereje nem ő tőlök vólna, hanem tsak egyedül az ISTENtől származna. Szóll a' Háborgattatásokról

ról és nyomorúságokról, a' mellyekkel ő majd halálig meg-terheltetett vala; és azt mondja, hogy az UR JÉSUSban való Hit, a' Fel-támadásnak reménysége, és az órók Ditsőségnek erős várása azt tselekednék, hogy ő el-nem ijedne, hanem mind azokat a' gonoszokat állhatatossággal sőt még örömmel-is szenvedné.

I. 1-6. II. 7-18.

TANÚSÁGOK.

A' Tanúságok, mellyeket itten meg-kell jegyezni, ezek; 1. Hogy a' Jésus Kristus' Szolgái tartoznak el-távoztatni a' tettetést, minden álnok mesterségtől és szín-mutatásról távól járni, és mindenkor nyilván és igaz lélekkel szóllani, úgy mint az ISTENnek színe előtt; Egyedűl tsak azon igyekezvén, hogy az embereknek lelki-esméretek előtt az Igazságot nyilvánvalóvá tegyék.

2. Hogy ha találtatnak ollyan emberek, a' kik meg-nem világosíttattak és meg-nem szenteltettek az Évangyéliomnak világossága által, és a' kik megmaradnak a' hitetlenségben: az tsak az ő magok' vétke miatt és azért vagyon, mert megvagynak e' Világnak szeretete által vakittatva.

3. Hogy az ISTENnek Szolgái és minden Keresztyének tartoznak bátor szívvel el-szenvedni a' leg-súlyosabb nyomorúságokat-is; kivált mikor azok szolgálnak az Anyaszentegyháznak építésére; tudván azt, hogy minekutánna részesűlnek a' Jésusnak Szenvedéseiben, az ő Fel-támadásában, Életében és Ditsőségében-is részek fog lenni.

4. Hogy ez életbéli szenvedések tsak épen a' Testnek árthatnak, de a' Léleknek új erőt és új életet adnak; a' mellett könnyűek azok és rövid ideig tartók; és végezetre, felette igen állandó nagy ditsőséget szereznek minékűnk.

De hogy azokból ezeket a' haszokat vehessük, és alattok el-ne tsüggedjünk, a' nyomorúságok felől a' Hitnek világánál kell tennünk itéletet; nézvén nem a' látható dolgokra, a' mellyek tsak ideig-valók, hanem a' láthatatlanokra, a' mellyek örökké meg-maradandók.

V. RÉSZ.

Az Apostol tovább folytatván az ő beszédét, a' mellyet kezdet vala az ő nyomorúságairól, mellyeket szenved vala, és a' vigasztalásról, a' mellyet a' Fel-támadásnak és jobb élet-

nek reménysége néki ád vala: szóll arról a' bóldogságról, a' mellyet a' Hívek birni fognak az ó Halálok után; és azt mondja, hogy ennek a' bóldogságnak, nem külómbben az utólsó itéletnek-is meg-gondolása azt tselekednè, hogy ó nagy kivánsággal kivánna e' Világból ki-menni, hogy az URral lehetne, és hogy ó ennek várásában bátor szívvel szenvednè a' nyomorúságokat, és igyekezne kedvessé tenni magát az ISTEN előtt, hűségesen el-járván a' maga kötelességében.

Ez után viszsza-tér a' maga szolgálatjáról való szóllásra, és azt mondja; Hogy ó-néki nem egyéb tzélja vólna, hanem az embereket a' Hitre hozni, és tsak épen ez által kivánná az ó Apostolságának Ditsőségét fenn-tartani az ó ellenségei ellen.

Azt-is utánna veti hogy, a' Kristusnak szerelme, a' ki minden emberekért meg-hólt, ótet erősen szorongatná, hogy ó egyedúl tsak a' Híveknek épittetésekért élne.

Utóljára, világosan ki-tészi, hogy ó semmit nem vigyázna a' külsó dolokra, minémúek valának a' 'Sidóknak a' Pogányok felett való méltóságaik a' mellyekkel-is azok ditsekednek vala; és a' miképen hogy az ISTEN ezeket a' két Népeket egyé tette vólna, minden embereket meg-békéltetvén Ö magával a' JÉSUS Krisztus által: Ö-is nem tenne-fel magának egyéb tzélt az ó Hivatalának folytatásában, hanem hogy az embereket az ISTENhez vezérelje, és óket új teremtett-állatokká tégye.

I. 1-10. II. 11-21.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Rész igen vigasztalható és igen idvességes Oktatásokat foglal magában.

Látjuk itt elóször; Hogy a' Hívek tellyes bizonyossággal tudják és hiszik; hogy ha az ó Testek ószve-romol a' Halál által: Vagyon az ó számokra más bóldogabb állapot, és ollyan órók ditsóség, a' melly óket várja; és mikor ók ki-kóltóznek e' Testból, az URral léfznek.

Ez a' gyónyórúséges és ditsóséges reménység erósíti óket az ó nyomorúságaikban és tusakodásaikban, és szúntelen ószintónózi óket szent életre.

2. Szent Pál arra tanit ebben a' Részben; Hogy *léfzen itélet; a' hol minnyájan nékünk meg-kell jelennünk, és a' hol ki-ki el-fogja venni annak jutalmát, a' mit e' testben tselekedett, ahoz képest a' mit tselekedett vagy jót, vagy gonoszt;* és meg-jegyzi, mitsoda hasznát kell ennek a' Tudománynak vennünk. Ezt tudni-illik: hogy éljünk az URnak félelmében, igyekez-

kezzünk hogy minden időben ő-néki kedvesek légyünk, és azon indúlatokat támaszszuk más emberekben-is.

3. Az Apostol elénkbe terjeszt még egy más ollyan okot, a' melly minket hathatósan indíthat ezeknek az igaz kötelességeknek el-kövétésére, mikor azt mondja; hogy a' Krisztusnak az a' nagy Szerelme, a' mellyet hozzánk meg-bizonyitott, meghalván érettünk, minket erősen szorongat, ha ugyan azt valójában érezzük, hogy többé ne éljünk mi-magunknak; és hogy egész életünket forditsuk a' mi atyánkfiainak építésére, és Annak Ditsőségére, a' ki meg-hólt és Fel-támadott mi érettünk.

Utóljára, mivelhogy az Évangyéliomi Szolgálatnak a' tzélja az volt, a' mint Szent Pál azt itten jelenti; Hogy az által az Emberek új Teremtett-állatokká tétettessenek, és az Istennel meg-békéltessenek a' Jésus Kristus által: Mindenek valakik Keresztyének lenni kivánnak, tartoznak ezt az Évangyéliomot nagyra betsülni, serényen élni ezzel az eszközzel, mellyet az Isten nékik ajánl az ő véle való meg-békéllésre, és igyekezni rajta, hogy jobban jobban elszakaszszák magokat e' Világtól és a' külső dolgoktól; hogy igy új Emberekké légyenek az újonnan való szűletés által, és a' szent életnek állhatatosan való gyakorlása által.

VI. RÉSZ.

Hozzá kell ragasztani a' VII-dik Részhez 1. versét-is.

Ennek a' Részhez két Szakaszszai vagynak. 1. *Azt mondja az Apostol; Hogy ő az ő szolgálatjában igaz lelkűséggel, buzgósággal, szeretettel és békességes-türéssel igyekezett vólna magát viselni, még pedig nyomorúságoknak és gyalázatoknak közepette, a' mellyeken által-ment vala, és igen kéri a' Kórinthusbélieket, hogy ők-is a' magok részéről feleljenek-meg ennek a' nagy buzgóságnak és forró szeretetnek, a' mellyel ő hozzájok viseltetett vala.*

2. *Inti őket az ő buzgóságának és igaz lelkűségének követésére, a' Keresztyénségnek tiszták való vallása által; és mindenek felett, hagyja nékik, hogy ne légyen semmi társalkodások a' bálványozókkal, akár Házassági egyesülés által, akár pedig azoknak Isteni Tiszteleteken és Vendégségeikben való jelen-létel által, és igyekezzenek a' Testnek és a' Léleknek tiszták ságára.*

I. 1-13. II. 14-18. VII. Rész 1. ℣.

TANÚSÁGOK.

EBben a' Réſzben meg-jegyzésre méltó le-irását találjuk azoknak a' *Virtus*oknak, a' mellyek meg-kivántatnak az Évangyéliomnak Szolgáiban.

Szent Pál őket a' maga példájával arra tanitja; Hogy hűségesen el-járjanak az ő Tiſztekben, magokat úgy viseljék, hogy ſenkit meg-ne botránkoztassanak, és az ő ſzolgálatjok ne ſzidalmaztassék, kedveltessék magokat az ő életeknek tiſztasága által, az igazságnak ſzabadon és nyilván-való meg-vallása által; tökélletes ſzeretet, ſzelídség, alázatosság által, a' nyomorúságokban való békeséges-tűrés által.

Ezek a' *Virtus*ok, a' mellyekben áll az URnak Szolgáinak az ő Ditsőségek és a' mellyek nagy foganatosságot adnak az Évangyéliomnak, a' mellyet ők hirdetnek.

Látjuk itten másodſzor, hogy ha a' Lelki Páſztorok egéſzen az Anyaſzentegyháznak ſzolgálatjára magokat el-ſzánni és az ő Nyájjokhoz ſzíves ſzeretettel viseltetni tartoznak: Az ő Nyájjok-is tartozik nékiek a' költsőnt viſzſza-adni, és őket viſzontag ſzívessen ſzeretni az URban.

3. A' miképen Szent Pál a' Kórinthusbélieknek tiltja vala a' bálványozókkal való ősſzve-egyeledést: Szinte úgy nintsen megengedve a' Kereſztyéneknek a' teſti emberekhez adni magokat, és az Évangyéliomnak vallásához világ ſzerént való életet kőtni. Nem lehet e' tekéntetben ſemmi egyezése az Igazságnak a' hamisſággal, ſem a' Világosságnak a' Setétséggel.

Azért hát tartozunk e' világi emberekkel való társalkodást el-kerűlni, magunkat azoktól el-ſzakaſztani, hogy azoknak bűneikben ne reſzesűljünk; és azon munkálódni, hogy megtiſztítsuk magunkat a' teſtnek és a' léleknek minden tiſztátalanságától, és a' mi ſzentségünket ISTEN' félelmében vigyük véghez.

Erre kőtelez bennünket azoknak a' nagy és drágalátos Igéreteknek meg-gondolása, a' mellyeket nékünk az UR tett, hogy léſzen mi ISTENünk és Atyánk, és minket ő Népének, Fiainak és maga őrőkőseinek fog-tartani.

(o)

VII. RÉSZ.

A' második Versen kezdvén.

Szent Pál a' Kórinthusbélieket arra kéri, hogy légyenek ő hozzá ollyan jó indúlattal, a' minémúvel ő tellyes vólna ő hozzájok. Meg-jelenti nékiek, melly igen órúlt vólna, mikor meg-értette vólna Titus által, mit munkálódott nálok az a' Levél, a' mellyet nékiek irt vala, arra a' Paráznára nézve a' ki a' Gyúlekezetben vala; melly néki alkalmatosságot szolgáltat a' bűnön való igaz bánatnak természetéről, és munkáiról való szóllásra.

I. 2. 3. II. 4-16.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Réfzből e' kövétkezendő dolgokat kell meggondolni; 1. Hogy a' Lelki Páfztorok között és az ő Nyájjaik között egymáshoz való igen nagy jó indúlatnak és fzíves fzeretetnek kell lenni; ollyannak, a' minémúvel vala Szent Pál a' Kórinthusbéliekhez, és a' minémúvel ő-is kívánja vala, hogy azok lennének ő hozzája.

2. A' mitsodás módon a' Kórinthusbéliek fogadták vala Titust, és a' mitsoda munkája vala a' Szent Pál feddésének ő bennek, abból azt tanúljuk; Hogy a' Gyúlekezeteknek fzeretettel és bizodalommal kell venni az URnak hűséges Szolgáit, és alájok adni magokat azoknak dorgálásaiknak és intéseiknek.

3. Az a' nagy örőm, a' mellyel bé-tőlt Szent Pál, mikor Titus őtet tudosította a' Kórinthusbéli Gyúlekezetnek bóldog állapotja felől, azt mutatja; Hogy a' Tanitók annál nagyobb győnyörkődést nem tapafztalhatnak mint ha látják az ő fzolgálatjoknak gyűmőltsét, és az ő Nyájjoknak fzíves indúlatjoknak jeleit.

Végezetre, ez a' Réfz megtanit minket a' bűnön való igaz bánatnak terméfzetére.

Azt mondja Szent Pál; Hogy vagyon e' világi bánat, a' melly az, a' melly tsak e' Világnak fzeretetéből, és világi tekéntetekből támad, és a' mellyet fémmi idvességes meg-változás nem kővet; ez a' bánat tsak halált fzerez: midőn ellenben az Istен fzerént való bánatot igen győnyörűséges békesség és vígafztalás követi, és ez egéfzen drágalátos gyűmőltsőket terem; mivelhogy bé-tőlti azokat, a' kikben vagyon belső keserűséggel, és önnön-magok ellen és a' bűnők ellen való haraggal, támafzt bennek félelmet és buzgóságot, és arra in-

dítja őket, hogy minden lehető módon meg-orvosolják azt a' gonoſzt, a' mellyet tselekedtenek.

VIII. RÉSZ.

Az Apoſtol a' Kórinthusbélieknek tudtokra adja azt az Adakozást, a' mellyet a' Maczédóniabéli Gyülekezetek bőségesen tettenek vala a' Júdeában lévő Gyülekezeteknek ſzámokra.

2. *Inti őket, hogy ezt a' példát kövessék, és végezzék-el annak az Alamisnának ki-ſzedését, a' melly az előtt való eſztendőben el-kezdetett vala, és azt mondja néki, hogy a' végre el-küldötte vólna hozzájok Titust és egy más Atyafiát, a' ki a' mint látſzik Szent Lukáts vala.*

I. 1-6. II. 7-24.

TANÚSÁGOK.

EBben a' Réſzben külömbb-külömbbféle Oktatások vagynak az Alamisnálkodás aránt.

Az Első ez; Hogy a' Kereſztyének tartoznak a' ſzeretetbéli adakozást gyakorolni, valamennyiſzer arra alkalmatosság adja-elő magát, és tőlök ki-telhetik, kivált mikor az ő attyokfiainak ſzűségeit kell fel-segélleni.

Szent Pál azt mondja erről a' dologról, hogy az ollyan Személyek, a' kik önnön-magokat az ISTENnek ſzentelték, és a' kik valójában tudják és érzik a' mi URunk Jésus Kriſtusnak jótéteményét, mindenkor őrömest végben-viſzik ezt a' kötelességet.

2. A' Maczédóniabéli Gyülekezeteknek az ő nagy ſzeretteknek és buzgóságoknak példája, a' mellyet Szent Pál a' Kórinthusbélieknek fel-tészen, meg-mutatja; Hogy azok, a' kik az Alamisnálkodást gyakorolják, igen nagy jót tselekeſznek; mivel nem tsak a' ſzűkségben lévőket fel-ſegéllik, hanem az egéſz Gyülekezetnek-is jó példát adnak, és fel-inditanak másokat az ő követésekre.

A' Harmadik Oktatás ez: Hogy a' ſzeretetnek munkáiban az ISTEN mindenek felett néz a' kéſzségre és jó-akaratra, a' mellyel valaki adakozik.

A' negyedik; Hogy az Adakozásnak illendő mérték ſzerént kell tétettetni; úgy hogy ki-ki a' maga tehetségéhez képest adjon, és némellyek ne terheltessenek-meg azzal másoknál feljebb.

Az-is meg-tetſzik abból a' mit Szent Pál e' dolog aránt mond; Hogy az Igazság hozza magával, hogy a' kik ſegittetnek, azután ők-is ſegitsenek másokat.

Utól-

Utóljára, Szent Pálnak elő-re való nagy gondviselése az aránt, hogy az Alamisnának sáfárlásában őtet ſenki ne ſzidalmazhatná, és arról való ſzorgalmatoskodása, hogy azt hűséges és meg-próbáltatott Személyekre bizhatná, azt mutatják; Hogy az Alamisnát igen nagy igaz lelkűséggel és okossággal kell sáfárolni; és hogy azok, a' kiknek kezeiknél áll a' Hiveknek Alamisnájok, tartoznak azt ollyan módon oſztogatni, hogy leg-kissebb vádolásra, sőt ha lehet még gyanúságra-is helyet ne adjanak.

IX. RÉSZ.

Tovább-is inti Szent Pál a' Kórinthusbélieket, hogy ſegitsék a' Júdeában lévő Gyülekezeteket, és adakozzanak bőségesen és jó ſzívvel; és hogy őket erre a' kötelességre fel-inditsa, eleikbe terjeſzti azt az Áldást, a' mellyet az adakozó Emberek az ISTENtől várhatnak, és azokat a' jó gyümőltsőket-is, a' mellyeket az Alamisnálkodásnak gyakorlása terem az ISTENnek Ditsőségére, és az Anyaſzentegyháznak épületére.

I. 1-7. II. 8-15.

TANÚSÁGOK.

Ez a' Réſz-is, valamint a' fel-jebb-való, tanit az Alamisnáról és az Adakozásról, és az Apoſtol ebben kiváltképen megjegyez az aránt három dolgokat; Tudni-illik a' módját, miképen kell az Adakozást tenni, az alamisnálkodó Embereknek az ő jutalmokat; és azokat a' gyümőltsőket, a' mellyeket a' ſzeretetbéli jótétemény terem.

1. A' módjáról Szent Pál azt mondja: Hogy ha az ISTEN előtt kedvet akarunk találni; Szükséges adni, a' mennyire tőlünk lehet, bőségesen, őrömmel és jó ſzívvel; *mivelhogy a' jó kedvű Adakozót ſzereti az ISTEN.*

2. Azok az Igéretek, a' mellyeket téſzen az Apoſtol a' Kórinthusbélieknek, nem hagynak bennünket abban kételkednünk, hogy az ISTEN meg-ne jutalmaztatná a' jól-tévő és alamisnálkodó Személyeket, még e' Világ ſzerént való áldással-is, az ő Javaikat meg-ſzaporitván; úgy hogy légyen nékik mindenkor nem tsak az, a' mi magoknak ſzükséges, hanem még az-is, a' miből a' ſzükölködőket ſegithessék.

3. Jól meg-kell gondolnunk azokat a' jó Gyümőltsőket, a' mellyeket az Alamisnálkodás terem; Meg-őrvendezteti az a' Szenteket, meg-vígaſztalja a' nyo-

mo-

morúltakat, és arra kötelezi őket, hogy az Istennek hálát adjanak; építi az Anyaszentegyházat, azt tselekeszi, hogy sokak, látván a' Hiveknek adakozásokat, ditsőítsék az Istennek Nevét; Könyörögjenek a' jól-tévő Személyekért: és felindúlnak az ő példájoknak követésére, melly-is igen nagy előmenetelére szolgál a' Vallásnak és a' kegyességnek.

Ezeknek meg-gondolása erősen serkenthet minden Keresztyéneket az Adakozásra; és kiváltképen azok, a' kiknek az Isten adott Jószágot, tartoznak a' magok hasznára forditani, a' miket Szent Pál mondott ebben, és a' feljebb-való Részben.

X. RÉSZ.

Ebben a' Részben és a' következendőkben Szent Pál Apostolnak az ő tzélja az, hogy magát óltalmazza azok ellen, a' kik az ő méltóságát a' Kórinthusbéliek előtt kitsinyíteni és őtet meg-ú'áltatni igyekeznek vala.

Illyetén szándékkal szóll elószór a' Lelki Hatalomról, a' mellyet az ISTEN ó-néki adott vala, és azzal az Anyaszentegyháznak épitésére való éleséról. Annakutánna azt mondja, hogy ó nem volna kérkedő, miképen azok, kik ó felóle balúl szóllanak vala, nem-is igyekezne a' mások munkájába avatni magát, és azzal kérkedni; hanem meg-elégedne azzal a' kegyelemnek mértékével, a' mellyet az ISTEN ó-néki ki-mért volna, és egyébaránt reménylené, hogy a' miképen ő hirdette vala legelószór az Évangyéliomot Kórinthusba: Ugy az ő rajtok túl lévő Tartományokban-is fogná prédikálni az Évangyéliomot, a' hol még az nem hirdettetett volna.

I. 1-11. II. 12-18.

TANÚSÁGOK.

HOgy Szent Pál ollyan igen igyekezik magát menteni és óltalmazni azok ellen, a' kik ő felóle balúl szóllanak vala, és elő-beszélli minémű méltóságot és Lelki Hatalmat adott volna az Isten ő-néki, az meg-mutatja azt, hogy az ember óltalmazhatja a' maga ártatlanságát, csak módjával és jó tzéllal tselekedje azt.

Nevezetesen azt-is meg-mutatja; Hogy jóllehet az Istennek Szolgái tartoznak egészen távol lenni a' kérkedéstól: Szabad mindazáltal nékik, sőt kőteleztetnek-is reá, hogy az ő szolgálatjoknak betsületét fenntartsák, és a' Jésus Kristustól vett

vett Hatalmokkal éljenek az ő Akaratjához illendő módon; Ellenek-állván mind azoknak, valakik akarják az Anyaſzentegyháznak építését meg-akadályoztatni; és magoknak tzélúl tévén nem a' magok tulajdon ditsősségét vagy haſznát, hanem az ISTEN' Orſzágának terjeſztését, az ő esmérete ellen felemelkedő minden dolgoknak elforditását, és az embereknek gondolatjaiknak foglyúl vivését a' Kriſtushoz való engedelmességre.

De még azt-is meg-tanúlhatjuk innét; Hogy a' Kereſztyének tartoznak az ő Lelki Páſztoraikat betsben tartani, és azoknak engedelmeskedni, minthogy azoknak az ő Tiſztek-is a' Jésus Kriſtustól vagyon; és noha az Apoſtoloknál alább-valók, de az UR állitotta őket elő a' maga Anyaſzentegyházának az ő igazgatására.

Utóljára, a' mitsodás módon ſzóll Szent Pál őnnőn-magáról, és a' minémű itéletet téſzen azoknak a' Tanitóknak kérkedékeny vóltokról, a' kik ő-néki ellenébe-tétetnek vala: Meg-esmértetheti vélűnk azt; Hogy az alázatosság a' Kriſtus' igaz Szolgáinak az ő tulajdonságok, ő-nékiek a' magok Hivatalának határiban és azokban a' ſzolgálatokban kell magokat tartani, a' mellyekre rendeltettenek; és igen nagy bóldogtalanság az Anyaſzentegyháznak, mikor annak Szolgái kevélységnek, kérkedtségnek, irigységnek Lelkétől viseltetnek, és ſzakadást és háborúságot okoznak.

XI. RÉSZ.

Szent Pál azt mondja a' Kórinthusbélieknek; Hogy ótet az ő hozzájok való nagy ſzeretete, és attól való félelme, hogy ők el-ne hitettetnének azok által a' kik igyekeznek vala ótet alázni, kénſzeritené akaratja ellen azokról a' nagy Ajándékokról ſzóllani elóttók, a' mellyekkel az ISTEN ótet meg-gazdagitotta, és arról, a' mit ó tselekedett vala ó érettek.

2. *Arra emlékezteti őket; Hogy ő az Évangyéliomot kózóttók, ſemmit nem vévén tólók, hirdette vólna, azért, hogy minden vádolásra való alkalmatosságot el-rekeſztene a' hamis Apoſtoloktól, a' kik nem tselekeſznek vala úgy mint ő.*

3. *Meg-mutatja; Hogy ő feljebb kérkedhetne azoknál a' hamis Tanitóknál a' kik Sidók valának, az ő ſok munkáira és nagy ſzenvedéseire néz-*

ve, a' mellyeket itten nevezetesen elő-számlál.

I. 1-6. II. 7-15. III. 16-33.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Részből kőzőnségesen azt jegyezzük-meg; Hogy Szent Pál itten óltalmazza a' maga Apostolságának betsületét, de igen igen alázatos módon; és ha nagy dolgokat beszéll maga felől, azok a' szók mellyekkel lágyitja és mentegeti a' maga beszédét, eléggé meg-mutatják, hogy ő kéntelenittetett akképen tselekedni.

Innét, azt kell ki-hoznunk; Hogy tehát mi-magunk felől igen nagy tartózkodásal kell mindenkor szóllanunk, és nevezetesen, hogy ez az alázatosság és ez a' tartózkodás illendő a' Jésus Kristusnak Szolgáihoz; de óltalmazhatják mind azáltal a' magok ártatlanságát, és szolgálatját, mikor az szükséges az épitésre.

2. Szent Pálnak az arránt való félelme, hogy a' Kórinthusbéliek valami módon el-ne hagynák magokat a' hamis Tanitók által az Évangyéliomnak tisztaságától és egyűgyűségétől hajtatni, és a' mit mond; Hogy *a' Sátánnak szolgai el-változtatják magokat Világosságnak Angyalaivá:* Arra inti a' Keresztyéneket, hogy magokra vigyázzanak, jól meg-kűlőmbőztessék a' Tudományokat és azoknak Tanitóit, és ne engedjék magokat a' kegyességnek és a' buzgóságnak hamis kűlső színe által megtsalattatni.

3. Látjuk itten, hogy Szent Pál nem akara semmi fizetést-is venni a' Kórinthusbéliektől, noha őket szeretné, és tőlők szerettetne. Azért tselekedék peddig igy, hogy leg-kissebb alkalmatosságot-is ne adna azoknak, a' kik őtet gyanússá tenni akarják vala, és hogy meg-mutatná azt, hogy ő nem vólna hasonlatos a' hamis Tanitókhoz, a' kik őtet kissebbitik vala, és a' kik valósággal igen kapnak vala a' fizetésen.

Ennek az okos és maga haszonát nem kereső tulajdonságnak kelletik minden Lelki Pásztorokban találtatni, és ez ád nagy tekintetet az ő szolgálatjoknak és minden ő forgolódásoknak.

4. Jól meg-kell gondolni az Apostolnak beszédét, a' mellyben elő-számlálja a' maga nagy szenvedéseit, és annyi sok veszedelmeket és űldőztetéseket, a' mellyeken által-ment vala, és a' mel-

a' mellyekből az ISTEN ôtet kiszabaditotta vala.

Ez az ô buzgóságának, az ô igaz lelkûségének, és annak a' Tudománynak, mellyet hirdet vala, igaz vóltának, igen szép bizonysága; De azt-is meg-mutatja, hogy a' szenvedésektől nem kell a' Keresztyéneknek, kivált pedig a' Jésus Krisztus' Szolgáinak el-ijedni.

Utóljára, azt jelenti Szent Pál, hogy ô azokon a' szenvedéseken kivûl, a' mellyek ô rajta az ô személyében esnek vala, szûntelen szorongattatnék az URnak Gyûlekezetei felôl való szorgalmatosság által; és nem esne a' Gyûlekezeten, vagy valamelly Hiveken ollyan gonosz, a' mellyen ô nem keseregne, és mintegy égettetne.

Minden igaz Lelkû Pásztorok ugyan azon Lélektôl vezéreltetnek; az ô szent Hivataljoknak kôtelességei, a' Lelkek aránt való szorgalmatoskodás, és az ô Nyájjaiknak kûlômbb-kûlômbbféle szûkségeik forognak elôttôk, és azok nyúghatatlankodtatják ôket éjjel nappal, és minden dolgoknál inkább szívekre vészik azokat, a' mellyek az Ekklésiának épitésére tartoznak.

XII. RÉSZ.

Szent Pál tovább-is azokról az állapotokról szóllván, a' mellyek ótet más Tanitóktól meg-kûlômbóztetik vala, elô-beszélli az ô Égbe való El-ragadtatásának Históriáját, de nagy alázatossággal és szelidséggel. Azután azt mondja a' Kórinthusbélieknek, hogy el-fogna hamar ô hozzájok menni, és valamint az elôtt nem vólt vólna nékiek terhekre, úgy azután-is nem fogna lenni; igen nagy szives szeretetét bizonyitja hozzájok, és azt állatja, hogy nem egyéb végre irt vólna mostan-is nékik, hanem az ô épittetésekért, és hogy ne kellene néki vélek keményen bánni, mikor el-fogna Kórinthusba mennie.

I. 1-13. II. 14-21.

TANÚSÁGOK.

SZent Pálnak az Égbe való El-ragadtatása, a' mellyrôl ebben a' Részben szó vagyon, ollyan ditsôsséges állapot vólt, a' mellyre senki ennél az Apostolnál egyéb nem méltóztattatott, és a' melly bizonyitja azt, hogy az ô Hivatala ISTENtôl vólt, és azt-is egyszersmind, hogy vagyon ôrôk élet és ditsôség, a' melly az Égben tartatik a' Hiveknek.

A' mitsodás módon hozza-elô Szent Pál ezt az El-ragadtatást,

és a' minémű mentegetésekkel él annak el-beszéllésében, azt mutatják; Hogy szabad nékűnk beszéllenűnk az Istennek vélűnk kőzlőtt kegyelmeiről: De nem egyébkor kell azt tselekednűnk, hanem mikor az szűkséges az Istennek ditsőségére, és mindenkor a' mi méltatlanságunknak alázatos érzésével, és semmiképen nem a' magunk hánytatására, vagy fel-magasztalására.

Azt mondja az Apostol: Hogy az Isten valamelly hegyes-ősztőnt adott vólna néki az ő testébe, a' végre, hogy ő felettébb el-ne hinné magát azokkal az Isteni Jelentésekkel, a' mellyek ő véle kőzőltettek vala, mikor el-ragadtatott vala Paraditsomba; Tudni-illik, hogy a' Sátánnak Angyala, Istennek engedelméből, valamelly fájdalmas szenvedést okozna néki az ő testében.

Ez, nékűnk azt mutatja; hogy igen félő, hogy az ember, mikor mások felett valamelly Ajándéka vagyon, fel-ne fúvalkodjon; és azért szűkséges, hogy az Isten még a' Leg-szentebbekre-is kereszteket, és a' testet sanyargató állapotokat botsásson, a' végre, hogy az alázatosságban mindenkor tartóztattassanak.

Emliti Szent Pál, hogy ő egynéhány izben kőnyőrgőtt vólna ettől a' szenvedéstől való meg-szabadittatásáért; De az UR nem adá-meg az ő kérését néki, hanem ezt mondá: *Elég neked az én kegyelmem.*

Az Isten soha el-nem múlátja meg-adni a' Léleknek szűkségére és az Idvességre néző kegyelmeket azoknak, a' kik ő tőle azokat kérik: De azokat a' Kőnyőrgéseket, a' mellyek a' Testnek nyavalyáitól való meg-szabadúlásra tzéloznak, nem mindenkor hallgatja-meg; Hanem az ő kegyelmével, a' melly nékűnk ád erőt azoknak el-viselésére, meg-kell elégednűnk: Minthogy nem egyéb végre hágy ő Felsége bennűnket a' szenvedésben, hanem hogy annál jobban meg-mutassa a' maga erejét a' mi erőtlenségűnkben.

Végezetre, ki-jelenti itten Szent Pál az ő szíves és atyai indúlatját, a' mellyel viseltetik vala a' Kórinthusbéliekhez, nem egyebet keres vala, hanem az ő építtetéseket, kész vala a' maga életét érettek adni; Sőt még attól-is fél vala, hogy ne kéntelenittetnék keményen bánni

ni azokkal, a' kik meg-nem térnének.

Illyenek a' hűséges Lelki Pásztoroknak az ő indúlatjaik; Szívesen szeretik az ő Nyájjaikat, egészen reá-adják magokat azoknak épitésekre, és mindenkor szomorúságnak oka nékiek, mikor látják, hogy kéntelenek a' Fenyitéknek keménységét elővenni azok ellen, a' kik botránkozást tésznek, és a'kik megjobbúlhatatlanok.

XIII. RÉSZ.

Az Apostol még egyszer jelenti a' Kórinthusbéliekneк, hogy ő hozzájok el-fogna menni, nem fognapedig azoknak kedvezni, a' kik meg-nem térnének; és mivel némellyek közöttök látlatnak vala kételkedni az ő Hatalmáról, tehát meg-fogná azt a' munkáiból vélek tapasztaltatni, hogy valamint a' JÉSUS Krisztus, noha erőtelen Ember vólt, uralkodna az ISTENnek Hatalma által; Ugy ő-is noha erőtelen embernek tartatnék, sőt meg-vettetendőnek, vett vólná mindazáltal a' Krisztus' Apostolához illendő hatalmat és méltóságot.

Inti őket ónnón-magoknak megpróbálására és meg-jobbitására, és nékiek azt mondja, hogy ő semmit annyira nem kivánna, mint őket jó állapotban találni, hogy osztán ne kéntelenittetnék arántok keménységgel élni, ha szintén még az ő igaz Apostolságáról kételkednének-is.

El-végezi a' Levelet a' meg-jobbúlásra és a' békességre való közönséges Intéssel, és jó kivánással.

I. 1-4. II. 5-10. III. 11-13.

TANÚSÁGOK.

MEg-jegyezhetjük ebben a' Részben Szent Pálnak az ő buzgóságát, és egyszersmind az ő szeretetét és alázatosságát.

Ez az Apostol el-végezte vala magában, hogy nem fogna kedvezni azoknak a' kik megjobbúlhatatlanok lennének, még-is kivánja vala hogy azok meg-térnének, és hogy azok ellen ne kéntelenittetnék élni azzal a' Hatalommal, a' mellyet mint Apostol vett vala a' Jésus Krisztustól.

Szent Pált követvén a' Krisztusnak Szolgái, tartoznak szeretetnek és alázatosságnak Lelkével viseltetni, szelídséggel élni, a' mennyire lehet, inkább mint keménységgel; és azonban még-is nem kedvezni a' megkeményedett bűnősöknek, mikor a' szükség azt kivánja.

Innét az-is meg-tetszik; Hogy ditséretesebb és kedvesebb dolog az ISTEN előtt, hogy a' Ke-

reſztyének az ő kőtelességeket önnön-magoktól és kéſz akaratból tselekedjék, mint ſem ha fenyegetéseket, vagy az Egyházi Fenyitéket kellene elő-venni a' végre.

Szent Pál ezt a' Levelet a' Kórinthusbélieknek a' lelki őrőmre, a' meg-jobbúlásra és a' békeségre való intésével rekeſzti-bé ezt mondván: *Végezetre Átyámfiai légyetek egésségben (: vagy örűljetek:) épűljetek, vígaſztaltassatokmeg, egy értelemben légyetek, és a' ſzeretetnek 's békeségnek* ISTENe *léſzen véletek.*

Erre az állapotra kell minden Kereſztyéneknek igyekezni, és ebben kell magokat mind jobban jobban meg-erősíteniek; Hasonlóképen ez az Eſzkőz-is arra, hogy réſzűnk lehessen az ISTENnek ſzerelmében, az ő békességében, és az ő irgalmasságának gyűmőltseiben, a mi URunk JÉSUS Kriſtus által.

***

I. RÉSZ.

Az Első Réſzben Szent Pál a' Kőſzöntés után feddi a' Galatziabéliek-et azért hogy el-távoztanak vólna attól a' Tudománytól, a' mellyet ő-nékiek hirdetett vala, a' mellyen kivül mást nem-is kellene bé-venni.

Azt mondja annakutánna; Hogy ő ezt a' Tudományt a' JÉSUS Kriſtusnak Jelentéséből, és nem valamelly embertól vette vólna, és e' végre, arra emlékezteti őket, hogy ő regenten a' 'Sidóknak tzéremóniáik és rendeléseik mellett igen buzgó vólt, sőt még a' Kereſztyéneknek-is igen keményn üldőzőjök vólt; De az ISTEN el-hivta vólna ótet az Igazságnak esméretére, és ő mindjárt meg-térése után prédikállotta vólna kűlőmbb-kűlőmbb Tartományokban az Évangyéliomot, egy emberrel-is még Apostollal sem tanátskozván.

Szent Pál ezt a' végre mondja, hogy meg-mutassa azt, hogy ő a' maga Hivatalát a' JÉSUS Kriſtustól vette vólna, nem pedig Szent Pétertől, sem valakitől mástól, és hogy ő-néki szinte azon méltósága vólna, a' melly a' többi Apoſtoloknak, a' mellyet a' hamis Tanitók tagadnak vala.

I. 1-10. II. 11-24.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz minékűnk ezeket a' két Fő Tanúságokat ſzolgáltatja; 1. Hogy a' Kereſztyéneknek nem kell ſoha-is el-hajolniok az Évangyéliomnak attól a' tiſzta Tudományától, a' melly hirdettetett és Irásban tétettetett az Apoſtolok által, és el-kell mind azokat távoztatniok, valakik ő-nékiek ezen kivűl más Tudományt akarnának hirdetni, és a' Jésus Kriſtusban való Hiten kivűl őket az Idvességnek más eſzközére tanitanák.

2. Szent Pálnak a' maga megtérésének elő-beſzéllése, és az, a' mit mond annak meg-mutatására, hogy ő az ő hatalmát és méltóságát a' Jésus Kriſtustól vette vólna, minket arra kőtelez egy réſzről; Hogy úgy nézzűk ennek az Apoſtolnak Tudományát mint ISTENTŐL ſzármazottat, és annak engedelmeskedjűnk: Más réſzről pedig arra, hogy esmérjűk-meg az URnak Irgalmasságát és az ő Kegyelmének Hatalmát azok aránt a' kik a' tudatlanságban, és tévelygésben vagynak; mellynek nevezetes példáját látjuk Szent Pálban, kit az ISTEN meg-térite és Apoſtoli Tiſztre hiva, noha annakelőtte meg-eskűdt ellensége vala a' Kereſztyén Vallásnak.

II. RÉSZ.

II. RÉSZ.

Szent Pál az ő Hivatalának és méltóságának meg-bizonyitására, és annak meg-mutatására, hogy ő nem vólna a' többi Apoſtoloknál alább-való, azt mondja: Hogy az ő Tudománya Szent Péter, Szent Jakab, és Szent János által helyben-hagyatott vólna; Ö pedig meg-is feddette vólna Szent Pétert, azért hogy ez az Apoſtol a' Sidókna való nagy kedvezéséből nem méréſzlett vólna együtt enni a' Pogányokkal, kik a' JÉSUS Kriſtusban hittenek vala, melly dolog-is erősitette vólna a' Sidókat az ő helytelen vélekedéseikben, és okot adhatott vólna illyen gondolatra, mintha a' Pogányok tartoznának magokat a' Móses' Törvényének tzérémóniáinak alájok vetni.

Ezek után azt tanitja; Hogy mind a' Sidók, mind a' Pogányok egyedül tsak a' JÉSUS Kriſtusban való Hit által igazúlnak-meg: De egyſzersmind meg-mutatja azt-is, hogy ez a' Tudomány nem hogy meg-engedné a' bűnre való vetemedést, sót ellenben a' meg-feſzűttetett JÉSUS Kriſtusban való Hit el-vonná a' bántól az embereket, és őket egéſzen lelki módon élőkké tenné.

I. 1-14. II. 15-21.

TANÚSÁGOK.

EBben a' Réſzben ezeket a' két dolgokat jegyezhetjük-meg; Az Első, Szent Pálnak az ő méltósága, az ő igaz lelkűsége és buzgósága, a' mellyel hirdeti vala az Évangyéliomnak tiſzta Tudományát, annyira, hogy Szent Pétert-is meg-feddené, a' ki felettébb kedveskedvén a' Sidóknak, el-távoztatja vala a' Pogányokkal való társalkodást.

Ez, minden Kereſztyénekneк, és kivált az Évangyéliom' Szolgáinak azt mutatja; Hogy ők tartoznak mindenkor az ő Hivatalokat követni, és egyenesen járni, mint az Igazsághoz illendő, és ſoha nem kell embernek magát el-titkoló módon viselni, vagy leg-kissebb tettetéssel-is élni a' Vallást illető dologban.

2. Szent Pál állitja ebben a' Réſzben azt a' Tudományt; Hogy egyedül tsak a' Jésus Kristusban való Hit által igazittatunk-meg: De egyſzersmind igen világos ſzókkal azt-is tanitja; Hogy ez a' Tudomány, ſemmi réſzben nem ád ſzabadságot a' bűnben való élésre; Ellenben, az igaz Hit, a' melly esmünket meg-igazit, ſzükségesképen meg-öldökli bennünk a' bűnt, és azt tselekeſzi, hogy az ISTENnek éljünk.

Ezt adja elménkre Szent Pál ezek-

ezekkel a' gyönyörűséges beszédekkel, a' mellyek olyan derekasan ki-tészik a' Jésus Krisztusban hivő igaz Keresztyén Embernek az ő állapotját és indúlatait: *A' Krisztussal egyűtt meg-feszűttettem: Élek pedig többé nem én, hanem él a' Krisztus én bennem, és a' melly életet most élek a' testben, élem azt az ISTEN' Fiában való Hitnek általa, a' ki szeretett engemet, és adta ő-magát én érettem.*

III. RÉSZ.

Meg-dorgálja Szent Pál a' Galatziabélieket, azért hogy el-hajlottanak vólna attól a' Tudománytól, a' mellyet annakelőtte bé-vettenek vala, érti azt a' Tudományt, a' melly azt tanitja; Hogy az ember meg-igazittatik a' JÉSUS Krisztusban való Hit által, a' Törvénynek tselekedetei nélkűl.

És annak meg-mutatására, hogy tsak az vólna az igaz Tudomány, meg-jegyezteti vélek; 1. *Hogy mikor ők ezt bé-vették vala, az ISTEN kózlőtte vólna ő vélek a' Szent Léleknek tsudálatos Ajándékait.*

2. *Ábrahámnak példájából, az ő-néki tétetett Igéreteknek természetéből, és a' Törvénynek azokra kiterjedő átkából, valakik azt tökéletesen meg-nem tartanák, meg-bizonyitja; Hogy minden embereknek, még a' Pogányoknak-is, a' JÉSUS Krisztusban való Hit által kellett meg-igazúlniok; a' honnét következik, hogy tehát azok, a' kik a' Törvény által kivánnának meg-igazittatni, meg-fosztanák magokat ezektől az Igéretektől, és az átok alatt maradnának.*

3. *Meg-erősíti ezt, meg-jegyezvén; Hogy a' Mózes' Törvénye, a' melly sók esztendőkkel adatott az Ábrahámnak tétetett Igéretek után, nem tórólhette vólna el ezeket az Igéreteket: Hanem az ISTEN azt a' Törvényt Mózesnek szolgálatja által, a' ki Közben-járó vala az ISTEN között és a' Nép között, a' végre adta vólna, hogy az Izraélitákat tartaná az ő kötelességeknek határiban, míg a' Krisztus el-jövendő vala, és az Emberek készittetnének annak a' Kegyelemnek bé-vételére, a' mellynek őket, mind 'Sidókat, mind Pogányokat mindnyájan ISTENnek fijaivá kell vala tenni, az Ábrahám Pátriárkának tétetett Igéret szerént.*

I. 1-14. II. 15-18. III. 19-29.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Részből ezeket kell meg-gondolnunk; 1. Hogy nagy balgatagság, és tetemes vakság el-fordúlni az Igazságtól annak meg-esmérése után, és

roſzſzúl végezni-el a' jól kezdés után.

2. Hogy a' Szent Léleknek tsudálatos Ajándékai, a' mellyek az elsô Kereſztyénekkel kôzôltettenek vólt, bizonyitják annak a' Tudománynak, a' mellyet bé-vettenek vala, Istentôl ſzármazott vóltát, és a' Tôrvény felett való nagy méltóságát.

3. Szûkséges azokra a' Bizonyságokra figyelmezni, a' mellyeket elô-hoz Szent Pál annak meg-mutatására; Hogy a' Jésus Kriſtusban való Hit által igazúlnak-meg az Emberek, a' melly bizonyságok-is vagynak vétettetve Ábrahámnak az ô példájából, azokból az Igéretekből a' mellyeket az Isten néki tett vala, a' Tôrvénynek átkából a' mellyel az Izraéliták fenyegettetnek vala, és a' Tôrvénynek ki-adatásának idejéből.

Az Apoſtolnak mind ezekből való okoskodásának módja azt mutatja; Hogy ô az Istentôl rend kivûl való nagy bôltseséget vett vala: Az ô Tudományának igazságát-is meg-esmértetheti ez mi-vélûnk, minthogy annak illyen erôs fundamentomait találjuk a' Tôrvényben, és az Istennek még Ábrahámmal fel-állitott ſzôvetségében-is.

Utóljára, az Istennek mind Bôltsesége, mind pedig Jósága igen tapaſztalható módon kitetſzenek abban; Hogy ô Felsége a' Tôrvényt adta vala a' bûnnek meg-zabolázására, és az Embereknek a' Jésus Kriſtushoz való vezéreltetésekre, addig, míg el-jône az idô, a' mellyben mindeneket bé-venne az ô Szôvetségébe mind a' 'Sidókat, mind pedig a' Pogányokat.

Innét, esmérjûk-meg, hogy mi ezekben a' bóldog idôkben élvén, és az Istennek fijaivá és örôkôseivé lévén a' Jésus Kristusban való Hit által: Arra kôteleztetûnk, hogy tiſzta ſzívbéli és fiúi engedelmességgel viſeltessûnk ô hozzája, és bé-telyesítsûk azokat a' kôtelességeket, a' mellyeket kiván tôlûnk a' kegyelemnek Szôvetsége, a' mellybe bé-vétettettûnk.

IV. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek vagynak Három Szakaſzſzai. Az Elsôben Szent Pál hogy meg-mutassa, minémû oktalanúl tselekednének a' Galatziabéliek, hogy újra magokat a' Móses' Tôrvényének Tzérémónidinak alájok akarják

ják vala vetni: Eleikbe terjeſzti nékiek azt a' kúlómbbséget, a' melly vagyon a' 'Sidóknak állapotjok között, a' mellyben valának a' Törvény alatt, és a' Kereſztyéneknek bóldog állapotjok között, a' mellyben az Évangyéliom alatt vagynak, ISTENnek fijaivá fogadtattak lévén.

Ezt pedig adja-elő Tutorok alatt lévő gyermeknek, és annakutánna a' Jószágnak tellyes birásába bé-állittatott Fiúnak példájában.

2. Szóll nékiek az ő nagy indúlatjáról, mellyel viseltetik vala ő hozzájok, és az ő ſzeretetekről-is, a' mellyel ők annakelőtte ő hozzá viseltettenek vala, és ki-jelenti, minémű nagy nyúgbatatlanságba vólna ő felőlók.

3. A' Törvénynek Szövetsége között és az Évangyéliomnak Szövetsége között, és mind ebez, mind amahoz ragaſzkodók között lévő kúlómbbségnek meg-mutatására, elő-hozza Ábrahámnak az ő két fijainak Ismaelnek és Isáknak példáit, a' kik közzúl az egyik a' terméſzetnek rendi ſzerént ſzületett vala Hágártól, a' ki ſzolgáló vala; a' másik pedig tsuda által és az ISTENnek Igérete ſzerént ſzületett Sárától, a' ki ſzabados és Ábrahámnak Felesége vala.

I. 1-10. II. 11-20. III. 21-31.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz közönségesen ſzóllván, arra tanit bennünket; Minémű kúlómbbség vagyon a' 'Sidók kőztt és a' Kereſztyének kőztt; és meg-mutatja, melly igen bóldogok vagyunk mi, hogy az Évangyéliomnak ſáfároltatása alatt élünk, és ISTENnek fijaivá fogadtattunk a' JÉSUS Kriſtusban való Hit által.

Ez a' Tudomány munkálódjon mi bennünk a' mi bóldog állapotunknak derekas meg-esmérését és az ISTEN aránt nagy Háládatosságot; Hasonlatosképen támaſzſzon ſzíveinkben a' mi fiakká fogadtatásunknak ditsőségéhez illendő indúlatokat, és mindenek felett inditson arra, hogy úgy éljünk, mint ISTENnek fijai, és ő-néki kéſz akarattal 's ſzeretetből engedelmeskedjünk.

2. A' miképen Szent Pál nagy buzgósággal igyekezik vala helyre-állitani a' Galatziabéliek kőzött a' Hitnek tiſztaságát, és meg akadályozni, hogy ők a' Móses' tzérémóniáit ne egyelítsék az Évangyéliomhoz: úgy a' JÉSUS Kriſtusnak Szolgái tartoznak abban munkálódni hogy a' Vallás az ő tiſztaságában megtartassék, és az ő Nyájjaik a' bűnöktől és a' tévelygésektől meg-óltalmaztattassanak.

És ha a' Galatziabéliek fed-

désre méltók valának azért, hogy minekutánna meg-szabadittattanak a' Jésus' Kriſtus által a' Móses' tzérémóniáitól: újra alájok akarják vala azoknak ő-magokat vetni, nem kevesebbé vétkeznek azok a' Kereſztyének, a' kik a' Hitnek világával meg-világosíttattak lévén, még-is e' Világnak hijában-való és ſemmit nem érő dolgaihoz ragaſzkodnak.

3. Sárának és Hágárnak példájok, mellyel Szent Pál Apostol le-rajzolja azoknak kűlőmbőző állapotjokat, a' kik a' Törvénynek ſzővetsége alatt megmaradni akarnak vala, és a' kik egyedűl tsak az Évangyéliomi Szővetséghez ragaſzkodnak vala, alkalmaztathatik a' Kereſztyénekre-is; és abban ſzemlélhetjűk azt a' kűlőmbbségét, a' melly vagyon azok kőzőtt a' kik az ő bóldogságokat e' főldi dolgokban keresik és a' bűnnek ſzolgálatja alatt meg-maradnak, és azok kőzőtt, a' kik ettől a' ſzolgálattól meg-ſzabadittattak lévén, az Isten' Fiainak ſzabadságokban élnek.

4. Meg-jegyeztetik ebben a' Réſzben; hogy a' Galatziabéliek eleinte rend-kivűl-való nagy tiſztelettel és ſzeretettel viseltetnek vala Szent Pálhoz; de ő ſzorgalmatos vala ő felőlők, hogy meg-ne változtanak vólna ő aránta; noha ő mindenkor azon ſzívességgel ſzeretné őket, a' mellyel az előtt ſzerette vala.

A' Kereſztyének tartoznak ſzeretni és meg-betsűlni a' jó Tanitókat; De azok, a' kikben egyſzer lévén ezek a' jó indúlatok, azokat meg-nem tartják, vagy a' kik még ellenségeikké-is léſznek az ő Tanitóiknak, mikor igazságot ſzóllanak: Igen méltók a' kárhoztatásra.

A' mi az Istennek hűséges Szolgáit illeti: Ők mindenkor igen ſzíves indúlattal vagynak az URnak Gyűlekezetéhez, ſzűntelen-való ſzorgalmatosságban vagynak az ő reájok bizattatott Júhok felől, és igen érezhető módon fájlalják, mikor azok meg-nem felelnek az ő ſzeretéteknek, és ſzorgalmatoskodásoknak.

V. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek két Szakaſzſzai vagynak. Az Elsőben arra inti Szent Pál a' Galatziabélieket, hogy maradnának-meg a' Kereſztyéni Szabadságban, a' melly abban áll vala, hogy ők nem vólnának többé a' Kórnyűlmetélkedésnek és a' Móses Törvénye'

Tzé-

Tzérémóniáinak alájok vettetve. Azt mondja nékiek: Hogy a' JÉSUS Krisſtus ſemmit nem fogna nékiek haſználni, ha azokat a' Tzérémóniákat akarnák meg-tartani; és amakokáért, ne-is hallgassák azokat, a' kik kűlömbb értelmet terjeſztenek vala, és meg-ſe ſzenvedjék azokat magok között.

2. *Arra inti őket; Hogy ezzel a' Szabadsággal viſzſza-ne éljenek, és abból ne végyenek alkalmatosságot a' feslett ſzabadságra, és a' teſtnek kivánságainak követésére. Azt ajánlja nékiek, hogy egymást ſzeressék, és békességben éljenek; és Laiſtromban elő-adja azokat a' vétkeket, a' mellyekre viſzi a' teſt az embereket; és azokat a' jó Gyümöltsőket, a' mellyeket a' Szent Lélek terem azokban, a' kiket vezérel.*

I. 1-12. II. 13-26.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz igen ſokra tanithat, és jól meg-kell tartanunk azt a' Tudományt a' melly itten előnkbe adatik.

Szent Pál világosan meg-magyarázza, miképen kell érteni azt, a' mit ebben a' Levélben tanitott vala; Hogy *a' Kereſztyének nintsenek többé a' Törvény alatt, és hogy azok a' tselekedetek, a' mellyeket a' Törvény parantsol, nem ſzükségesek arra hogy meg-igazúljunk.*

Azt téſzi tudni-illik; Hogy nem kőteleztetnek a' kőrnyűlmetélkedésnek, ſem pedig a' Móses' Tzérémóniáinak megtartására; De azonban, el-múlhatatlanúl-való kőteleztetések vagyon a' ſzentűl élesre.

Az Apoſtol világos és meghatározott módon azt mondja; Hogy a' meg-igazító Hit a' ſzeretet és a' jó tselekedetek által munkálkodik: Előre nyilván meg-int, hogy a' Hit által való Meg-igazúlásnak Tudományából és a' Kereſztyéni Szabadságból nem kell alkalmatosságot vennünk a' bűnben és a' feslett ſzabadságban való élésre.

Meg-jegyzi azt a' kűlömbbséget, a' melly vagyon azok között, a' kik a' Teſt ſzerént élnek, és azok között a' kik Istennek Lelkétől vezéreltetnek; Elő-ſzámlálja a' Teſtnek bűneit, a' mellyek között kiváltképen-valók: A' tiſztátalanság, a' testiség, a' gyűlőlség, és a' verſengések, és azt bizonyitja; hogy azok, a' kik ezeket a' bűnőket mivelik, nem fogják örökségűl birni az Istennek Orſzágát.

Meg-mutatja azt-is, mellyek légyenek azok a' *Virtusok*, a' mellyeket az Istennek az ő

Szent Lelke támaſzt az igaz Hivekben.

Végezetre, azt mondja; Hogy azoknak, a' kik a' Jésus Kriſtuséi, és a' kikben az ő Lelke lakozik, ez a' meg-esmértető jegyek: Hogy ennek a' Szent Léleknek inditási ſzerént járnak, és meg-feſzítették a' Testet az ő gonoſz kivánságaival együtt.

Mind ezekből által-láthatni; Hogy az Évangyéliom' Tudományának a' tzélja, a' mi kegyességben és a' ſzentségben való Elő-menetelünk, és hogy erre kell nékünk-is mindenek felett leg-inkább igyekeznünk.

VI. RÉSZ.

Szent Pál arra inti a' Galatziabélieket, hogy ſzeliídséggel feddjék-meg azokat, a' kik valamelly vétekbe esnek, és viseltessenek ſzeretetnek, alázatosságnak és el-tűrésnek Lelkével egymáshoz.

Másodſzor: *Arra inti őket, hogy gondot viseljenek azoknak tápláltatásokra, a' kik őket tanitják vala, és gyakorolják az adakozást.*

Utóljára, inti még egyſzer a' Galatziabélieket, hogy ne hallgassák azokat, a' kik a' Környül-metélkedésre akarják vala őket kötelezni, és a' maga Tudománydnak, és az egéſz Levélnek a' Rövid-ſummáját feltéſzi.

I. 1-5. II. 6-10. III. 11-18.

TANÚSÁGOK.

SZent Pál, ebben a' Réſzben minket arra tanit; 1. Hogy azok, a' kik másoknál nagyobb esmérettel birnak, és a' kik többre mentenek a' kegyességben: Tartoznak el-tűrni a' tudatlanabbakat, ſzelídséggel feddeni-meg azokat, a' kik erőtelenség által vétkeznek; azokat mindenkor Atyafiaknak tartani, és meg-gondolni azonban, hogy ő-magok-is meg-győzettethetnek a' kisértettől, és hogy kiki magáról ſzámot fog adni az Istennek, és a' maga terhét fogja hordozni.

2. Hogy a' Kereſztyének kiváltképen-való módon kötelezetnek az ő Tanitóiknak táplálására gondot viselni, és minden emberekkel jól tenni; De kivált azokkal, a' kik az Anyaſzentegyháznak Tagjai, és a' kik az ő épületekért munkálódnak.

3. Hogy ezek, el-múlhatatlan kötelességek, és az Isten a' ſzerént fog bennünket megitélni, a' mint ezeket véghezviſzſzük. Ezt adja-elő Szent Pál ezzel a' mondással: *Meg-ne tsa-*

lat-

latkozzatok; valamit ember vetend, azt aratja.

Végezetre, jól meg-kell jegyzeni és tartani, a' mit Szent Pál e' Levélnek végén mond, és a' mi az ő egéſz Tudományának a' ſummája; Tudni-illik: Az ISTEN nem fog arra nézni, ha valaki 'Sidó vólt-é, vagy Pogány, kőrnyűl-metéltetett vagy kőrnyűl-metéletlen; Hanem főképen ezt kivánja ő Felsége, hogy új és újonnan-ſzűletett emberek légyűnk.

Ezt téſzik ezek a' beſzédek: *A' Kriſtus JÉSUSban a' kőrnyűl-metélkedés ſemmit nem haſznál, ſem a' kőrnyűl-metéletlenség; hanem az új teremtés. És valakik e' Régula ſzerént járnak, békesség léſzen azokon és irgalmasság, és az ISTENnek Izraelén.* Ámen.

SZENT PÁL APOSTOLNAK AZ ÉFÉSUSBÉLIEKHEZ IROTT LEVELE.

Ezt a' Levelet Szent Pál Rómában Fogoly lévén irta URunk' Szűletése után Hatvan egy Eſztendő tájban, az Éfésusbéli Gyűlekezetnek, a' mellyet ő fundált vala, alkalmas ideig mulatván abban a' Városban, a' miképen láthatni az Apoſtolok' Tselekedeteinek Könyvében, XIX. és XX. Réſzekben.

Két Szakaſzſzai vagynak pedig ennek a' Levélnek. Az Elsőben, melly-is a' három elsőbb Réſzeket foglalja magában, az Éfésusbélieknek eleikbe terjeſzti az ISTENnek azt a' nagy Kegyelmét, a' mellyet vélek tselekedett ő Felsége, midőn őket, kik nagyobb réſzént Pogányok vóltanak vala, a' maga Szövetségébe bé-vette.

A' Másodikban, a' Szentségre inti, és a' Kereſztyéni Életnek Főbb Kötelességeire oktatja őket, és ezt tselekeſzi a' három utólsóbb Réſzekben.

I. RÉSZ.

Az Apoſtol áldja az ISTENt azért, hogy válaſztotta vólna az Éfé-

susbélieket az Idvességre, és hogy ők bóven meg-áldattattanak vólna a' JÉSUS Kriſtusnak esméretével, és a' Szent Léleknek Ajándékaival. Azután kónyórög az URnak, hogy nevelje nálok azt az esméretet, és azokat az Ajándékokat; és adja jól megtudhatniok az ó Hivataloknak és annak a' Ditsóségnek méltóságos vóltát, a' mellyre hivattattanak vala a' JÉSUS Kriſtusban.

I. 1-14. II. 15-23.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Levélnek ez az Elsó Réſze minket arra tanit:

1. Hogy a' leg-nagyobb jó, a' mellyet az ISTEN az emberekkel valaha tselekedett, ez vólt; Hogy ókét a' Jésus Kristusnak esméretével meg-ajándékozta, és ſzámokra az Idvességet el-kéſzitette, és ókét arra el-is hivta az Évangyéliom által.

2. Hogy ennek az illyen nagy kegyelemnek, és minden lelki áldásoknak, mellyeket vettünk a' Kútfeje egyedül tsak az ISTENnek Irgalmassága, a' kinek tetſzett minket válaſztani az ó Fiában az Idvességre.

3. Hogy ezt az illyen drágalátos kegyelmet valójában ſzívünkre tartozunk venni és éretте az ISTENT áldani, ezt mondván Szent Pállal: *Áldott légyen az ISTEN, a' mi URunk JÉSUS Kriſtusnak Atyja, a' ki meg-áldott minket minden lelki áldással mennyekben a' Kriſtusban.*

4. Hogy az ISTENnek az ó tzélja a' mi ekképen való válaſztatásunkban és a' maga esméretére való hivattatásunkban az vólt, hogy tétettetnénk ſzentekké és feddhetetlenekké ó előtte a' ſzeretet által, és hogy azért hát a' ſzentségnek kell lenni a' leg-főbb igyekezetünknek, valamiképen hogy egyetlen-egy eſzkőze-is a' ditsőségre való eljutásnak.

5. Szent Pálnak az ó Kónyórgése, mellyet téſzen az Éfésusbéliekért, azt mutatja; Hogy nem elég az, hogy valaki egyſzer meg-világosíttatott az Évangyéliomnak világával, és az ISTEN' ſzeretetének valamelly érzése vagyon nála; hanem mindenkor kell nevelkedni a' jóban, és munkálódni minden nap új esméretnek ſzerzésében, és a' ſzentségben ſzűntelen előbb menni.

Végezetre, mivelhogy minden mi bóldogságunk és a' Hitben és a' kegyességben való nevelkedésünk, az ISTEN' Hivatalának és a' mennyei Jóknak drágalá-

galátos vóltoknak derekas megesmérésétől függ, a' mint Szent Pál azt válogatott szókkal mondja: Szüntelen azokról tartozunk gondolkodni, és az ISTENT kérni, hogy minket világosítson-meg, és erősítsen-meg mind inkább inkább a' maga kegyelme által, meg-szűnés nélkül mondván az Apostolnak ezt a' szép Könyörgését: *A' mi URunk JÉSUS Krisztusnak ISTENe, a' Ditsőségnek Atyja, adja nékünk a' Bóltseségnek Lelkét, és a' mi elménknek meg-világosíttatott szemeit, a' végre, hogy tudhassuk mi légyen az ő Hivatalának reménysége, és minémüek légyenek az ő örökségének gazdagsági és ditsősége, mellyeket rendelt a' Szenteknek számokra.*

II. RÉSZ.

Az Apostol előszór azt mutatja-meg ebben a' Részben, hogy mikoron minden emberek, mind a' Sidók mind pedig a' Pogányok meg-bóltak valának az ő bűneikben: az ISTEN őket meg-tartotta vólna a' JÉSUS Krisztus által; és azt jegyzi-meg, hogy ők ezt az illyen igen nagy jót tsak az ISTENnek Irgalmasságának köszönhetik, a' ki őket ebből a' kárhozatnak és romlottságnak állapotjából ki-vette, és a' jó tselekedetekre alkalmatosokká tette.

Annakutánna, arra emlékezteti az Éfésusbélieket, hogy ők régenten Pogányok vóltanak, és nem vólt részek az ISTENnek Szövetségében és abban a' Kegyelemben, a' mellyet most már vélek tselekedett, el-törölvén azt a' külömbbséget, a' melly vala a' Sidók és Pogányok között, és ekképen mind a' két-féléket úgy egyétévén, hogy ez után már tsak egy Nép, egy Ház, és egy URnak Szent Temploma légyenek együtt.

I. 1-10. II. 11-21.

TANÚSÁGOK.

ITten nékünk ezek a' meg-gondolásra valók; 1. Hogy minden emberek, senkit-is ki-nem vévén a' romlottságban és a' kárhozatban valának, hóltak az ő eseteikben és az ő bűneikben; de ebből az illyen siralmas állapotból ki-vétettenek, és az őrök életnek reménységére méltóztattanak az ISTENnek nagy Irgalmassága által, és a' mi URunk Jésus Krisztusnak halála és feltámadása által.

Innét a' következik; Hogy tehát ha mi meg-tartattunk, az tsupán tsak ISTENnek kegyelméből vagyon, és épen nem mi magunktól.

De ez a' Tudomány nékünk egyszersmind azt is meg-mutat-

ja; Hogy az Istennek az ő tzélja az vólt, hogy az emberek ki-vétettetnének az ő romlottságokból, és meg-ſzenteltetnének; és jóllehet nem a' tselekedetek által tartatunk-meg, az *ISTEN* mindazonáltal *minket teremtett és rendelt a' jó tselekedetekre*, a' miképen Szent Pál mondja; és *minket a' végre kéſzitett, hogy azokban járjunk.*

2. Látjuk ebben a' Réſzben; hogy az a' kűlőmbbség, a' melly vala régenten a' 'Sidók kőzőtt és a' Pogányok kőzőtt, el-tőrőltetett; hirdettetvén a' Jésus Kriſtus az Idvességet a' Pogányoknak, a' kik az ő ſzővetségétől távol valának, valamint ſzinte a' 'Sidóknak.

Ez a' Tudomány mi bennűnk, kik Pogányoktól ſzármaztunk, munkálódja az Isten' jóságának hathatós meg-esmérését, és juttassa eſzűnkbe; Hogy *mi régenten valánk Pogányok nem lévén reménységünk, és ISTEN nélkűl élvén e' Világban; De kőzel valókká tétettettűnk a' JÉSUS Kriſtus által; úgy hogy nem vagyunk többé idegenek, banem a' Szenteknek Polgár társai, és az ISTENnek tselédi.*

Ez az illyen nagy Jótétemény kőtelez minket nagy háládatosságra, és ollyan életre, a' melly méltó és illendő légyen a' mi ſorsunknak ditsőségéhez, és ahoz a' bóldog állapothoz, a' mellyben tetſzet Istennek bennűnket helyheztetni.

III. RÉSZ.

Minekutánna Szent Pál azt tanitotta vólna a' feljebb való Réſzben, hogy a' Pogányok, a' kik Kereſztyénekké lettenek, tsak azon egy Népet tennének a' meg-tért 'Sidókkal: Azt mondja az Éfésusbélieknek, hogy ő azért vólna Fogoly Rómában, hogy ezt a' Tudományt hirdette vólna, a' 'Sidók őket vádolván és a' Pogányoknak kezekbe adván ennek alkalmatosságával. Lásd Tsel. XXI.

Meg-jegyzi, hogy a' Pogányoknak el-hivattatások az elébbeni időkben az emberek előtt el-rejtetett és esméretlen titok vala; de az ISTEN, a' ki azt a' Próféták által meg-birdettette vala, meg-jelentette vólna az Apostoloknak a' Szent Lélek által, és inti az Éfésusbélieket, hogy meg-ne reſtűljenek az ő nyomorúságai miatt, a' mellyeket ſzenved vala, és a' mellyek ő-nékiek ditsőségekre valának és haſznokra.

Annakutánna kónyőrög; Hogy az ISTEN erősitse-meg őket az ő Hivatalokban, és a' Hitben, a' Szeretetben, és minden lelki ajándékokban,

és ad-

és adja nékiek azt a' kegyelmet, hogy mind inkább inkább meg-esmérhessék a' mi URunk JÉSUS Kristusnak szerelmének nagy és tsudálatos vóltát.

I. 1-13. II. 14-21.

TANÚSÁGOK.

AZt tanitja ebben a' Részben Szent Pál; Hogy a' Pogányoknak az ő El-hivattatások esméretlen Titok vala a' Jésus Krisztusnak El-jövetele előtt, de ez a' Titok meg-jelentetett a' Szent Lélek által az Apostoloknak.

Ez minket kötelez arra, hogy áldjuk az ISTENT tellyes szívünkből, nem tsak azért, hogy ollyan időben élünk, a' mellyben ez a' Titok meg-jelentetett, hánem kiváltképen azért, hogy azokból a' Nemzetségekből valók vagyunk, a' mellyek régenten valának a' bálványozásnak setétségében, de a' mellyeknek már ma részek vagyon az ISTENnek Igéreteiben az Évangyéliom által; úgy hogy szabados menetelünk vagyon ISTENhez, az ő Fia a' Jésus Krisztus által.

Az ISTENnek ez a' mi hozzánk meg-bizonyitott nagy Irgalmassága, meg-érdemli, hogy szüntelen róla elmélkedjünk, és igyekezzünk jól meg-esmérni a' mi URunk Jésus Krisztusnak szerelmének drágalátos és szélesen ki-terjedő vóltát; hogy az által mind inkább inkább inditassunk az ő szeretetére, és annak a' Ditsőségnek kivánására, a' mellyet ő készit minékünk.

Ennek kell a' munkájának lenni annak a' Tudománynak, a' mellyet az Apostol ebben a' Részben meg-állit, és ezzel a' tzéllal tartozunk Szent Pállal ezt kérni az URtól; Hogy *az ő Ditsőségének gazdagsága szerént adja-meg minékünk, hogy erősödjünk-meg az ő Lelke által a' belső emberben, hogy lakozzék a' Krisztus Hitnek általa a' mi szíveinkben; és a' szeretetben meg-gyökerezvén és fundamentomot vetvén, meg-tudhassuk minden Szentekkel együtt, minémű légyen az ISTENnek a' Krisztus JÉSUSban hozzánk meg-bizonyitott Szerelmének nagysága, ée bé-tellyesedjünk az ISTEN' kegyelmeinek minden tellyességéig.* Ámen.

IV. RÉSZ.

Szent Pál itten kezdi az Éfésusbélieket inteni a' Keresztyéni Életnek kötelességeire; és minden dolgok előtt ajánlja az egyességet és békességet nékiek. A' mellyre hogy őket fel-indi-

tsa, elméjekre adja, hogy minden Keresztyének kózónségesen azon egy lelki jókkal birnak; hogy azok a' kúlómbb-kúlómbbféle ajándékok, a' mellyeket a' JÉSUS Kristus minekutánna az Égbe fel-ment, az embereknek adott, és ezek a' kúlómbb-kúlómbbféle Hivatalok, a' mellyeket az Anyaszentegyházban rendelt vala, mind arra valók vólnának, hogy azok által a' Hívek kózónségesen épittessenek, egymással úgy egyesittessenek, hogy tsak egy Test légyenek, az Igazságban és a' kegyességben meg-erósittessenek, és akképen a' tókélletességre és az Idvességre vezéreltessenek.

Annkutánna, arra inti az Apostol az Éfésusbélieket; hogy tóbbé ne éljenek úgy, mint a' Keresztyénségre való meg-térések előtt éltenek, és a' miképen még most-is a' Pogányok élnének; hanem egészen új és a' JÉSUS Kristusnak parantsolatival meg-egyező életet kóvessenek.

Nevezetesen hagyja nékiek, hogy el-távoztassák a' Pogányoknak tisztátalanságaikat és bujálkodásaikat; úgy szintén a' Hazugságot, a' Lopást, a' Haragot, a' tisztességtelen beszédeket, és a' kárómlást, és minden mérgességet és hirtelen fel-gerjedést.

1. 1-16. II. 17-32.

TANÚSÁGOK.

INnét tanúljuk-meg: Elősször és kózónségesen; Hogy a' Keresztyének ollyan módon élni tartoznak, a' mint illik ahoz a' Hivatalhoz, a' mellyel megtiszteltettenek.

2. Hogy ók mindnyájan azon egy Testnek tagjai lévén, mindnyájoknak azon egy Hitek egy Reménységek, egy ISTENek és egy Idvezitójók lévén: szúkség meg-mutatniok azt, hogy ó kózóttók a' békesség és egyesség uralkodik.

3. Hogy mivel a' mi URunk kúlómbb-kúlómbbféle Ajándékokat osztogatott az embereknek; és nevezetesen, rend kivúlvaló Tanitókat, minémúek valának az Apostolok, és rend szerént valókat, a' minémúek a' Lelki Pásztorok és a' Tanitók, rendelt: Tartozunk meg-esmérni az Egyházi Szolgálatnak hasznos és szúkséges vóltát; azt megbetsúlni, és a' Hitben, a' kegyességben és a' szeretetben való óregbúlésúnkre véle élni.

4. Hogy nem kell a' Keresztyéneknek gyermekekhez hasonlóknak lenni, hogy az ó Hitekben haboznának, és akármi Tudománynak vagy az álnok embe-

embereknek minden hitetŏ beſzédeiknek hitelt adnának: Hanem tartoznak erŏsek lenni az Igazságban és a' Szeretetben; e' végre, ragaſzkodni változhatatlanúl az Évangyéliomhoz és a' Jésus Kriſtusnak Tudományához, melly egyedúl viheti ŏket a' tŏkélletességre, és az ŏrŏk bóldogságra.

5. Szent Pál arra tanit itten minket; Hogy a' Kereſztyén Vallás minket a' ſzent életre hív; Nem ſzabad az ollyan Személyeknek, a' kik meg-tanúlták az Igazságot az UR Jésusban, úgy élni, mint a' Pogányok, a' kik a' tudatlanságba lévén merúltek, és az ISTENT nem esmérvén, mindenféle bújálkodásokra adják vala ŏ-magokat; és az Évangyéliomnak az ŏ tzélja ez; Hogy *le-vetkezzŭk az ŏ embert, melly meg-veſzett a' hitegetŏ gonoſz kivánságok miatt: és meg-újúlván a' mi elméinkben, fel-óltózzŭk az új embert, melly ISTEN ſzerént teremtetett az igazságra és a' valóságos ſzent életre.*

6. Azok a' kiváltképen való bŭnŏk, a' mellyeket, mint Kereſztyénekhez tellyességgel nem illendŏket, Szent Pál kárhoztat: Elŏſzŏr, a' tiſztátalanság és bujálkodás, mellyet a' Pogányoknak uralkodó vétkeknek mond lenni; annakutánna, a' hazugság, és tsalárdság, a' hamisság és a' lopás, a' hívalkodás, a' tiſztátalan meg-veſzett beſzédek, a' mellyek felebarátunkat meg-botránkoztatják, és a' Szent Lelket keserűséggel illetik; és végezetre, a' mérges beſzéd, a' hirtelen fel-gerjedés, a' káromlás vagy (rágalmazás) és a' harag.

A' Kereſztyénség minket kŏtelez mind ezeknek a' bŭnŏknek el-távoztatására, és a' tiſztaságnak, az igaz lelkűségnek, az igazságnak és a' ſzelídségnek kŏvetésére; és illyen módon fogjuk oſztán hordozni, a' mi Mennyei Atyánknak Ábrázatját, és fogunk az ŏ Fiának a' mi URunk Jésus Kriſtusnak igaz Tanitványinak esmértetni.

V. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben, elŏſzŏr, a' ſzeretetre és a' tiſzta életre való Intések vagynak.

Szent Pál hogy kiváltképen a' tiſztátalanságtól el-vonja az Éfésusbélieket: világosan azt mondja nékiek, hogy ez a' bŭn az ISTENnek haragját le-vonná az emberekre; és eleikbe terjeſzti, hogy az ISTEN ŏket ki-vette vólna a' Pogányságságnak ſetétségéből,

géből, meg-világosítván az Évangyéliomnak világosságával.

2. *Inti őket, hogy okossággal járjanak, a' jó alkalmatosságokat árron-is meg-vegyék, és el-távoztassák a' borban való mértékletlenséget, és a' fajtalan órömet; hanem inkább a' lelki vigasságot és a' hálá-adásokat gyakorolják.*

3. *Elő-adja a' Házasságban élő Aſszonyi-állatoknak és Férjfiaknak kötelességeiket.*

I. 1-14. II. 15-21 III. 22-33.

TANÚSÁGOK.

INnét ezeket tartozunk tanúlni. 1. Hogy ez a' méltóságunk, hogy mi ISTEN' Fiainak neveztetűnk, minket arra kőtelez, hogy őtet kővessük, főképen az ő ſzeretetében és az ő jóságában, és járjunk a' mi URunk Jésus Kriſtusnak az ő nyomdokiban, a' ki minket annyira ſzeretett, hogy önnönmagát adá érettünk.

2. Hogy a' Kereſztyének nem iſzonyodhatnak eléggé a' tiſztátalanságtól, erről a' nagy bűnről való beſzédnek még tsak hallattatni ſem kell ő közöttök, ſoha nem kell ő-nékiek valamelly ſzemtelen, bolond, vagy illetlen ſzókat, ſem a' tiſztességgel ellenkező valamelly dolgot ki-mondani; hanem ſzükség, hogy minden ő beſzédeik tiſztességesek és épületesek légyenek; Egyébaránt pedig azok a' kik a' ſzemérmetességnek és a' tiſztaságnak tőrvényeit megrontják, és a' kik a' tiſztátalanságban élnek: az ISTENnek haragját magokra vonják, és azoknak nem leſzſz réſzek az ő Országában.

3. Azt terjeſzti elönkbe Szent Pál, hogy az Évangyéliomnak az a' Világossága, a' melly minket meg-világosított, és a' Pogányságnak ſetétségéből ki-vett, nem engedi-meg nékünk, hogy kővessük a' Pogányokat az ő éktelen tselekedeteikben, és nem hogy e' világi embereknek bűneikben réſzesűlnénk, sőt inkább tartozunk azokat megfeddeni.

4. Az Okosságnak egy Régulájára tanit minket Szent Pál, azt hagyván nékünk; Hogy bőltsen és vigyázva járjunk minden állapotokban, és az időknek alkalmatosságaival jól éljünk.

5. Azt mondja: Hogy a' mértékletlenség és a' meg-réſzegedés a' Kereſztyénekhez egéſzen illetlen bűnök, és a' helyett hogy a' bújaságra és a' teſti és világi vigasságra adnák magokat;

kat; Tartoznak azt a' lelki őrőmet keresni, a' mellyet a' Szent Lélek támaſzt, és a' melly a' Hiveket arra inditja, hogy egymást épitsék, és az ISTENT ſzívvel és ſzájjal ſzűntelen ditsérjék; *Hálát adván mindenkoron ISTENnek a' mi Atyánknak minden dolgokért, a' mi URunk JÉSUS Kristus által.*

Utóljára, az Apoſtol a' külőnős Kőtelességekre menvén-által, a' Férjeket és a' Feleségeket tőkélletes egyességben való élésre inti.

A' Férjeknek azt hagyja; Hogy az ő Feleségeiket ſzeressék: A' Feleségeknek pedig, hogy meg-betsűljék az ő Férjeiket, és azoknak engedelmesek légyenek; és azt a' ſzeretetet a' mellyel a' Férjek tartoznak az ő Feleségeiknek, a' Jésus Kriſtusnak a' maga Anyaſzentegyházához való ſzeretetének példájában: A' melly engedelmességgel pedig a' Feleségek az ő Férjeik aránt lenni tartoznak, azt az Anyaſzentegyháznak az UR Jésustól való függésének példájában adja-elő.

A' melly példa-is igen derekasan meg-mutatja, melly igen ſzűkségesek ezek a' Férjek és Feleségek kőzött egymáshoz való kőtelességek, és minémű tiſzta ſzívből valónak kell az ő egyességeknek lenni; és abból meg-esmérhetni, melly nagy a' fontosságok ezeknek az Intéseknek, a' mellyeket az Apoſtol e' dolog aránt téſzen.

VI. RÉSZ.

Meg-jegyzi Szent Pál a' Magzatoknak, és az Atyáknak, a' Szolgáknak és az Uraknak egymás aránt való Kőtelességeiket. 2. Elmékjekre adja az Éfésusbélieknek, hogy mivel nékiek nem tsak valami erőtelen emberek ellen kellene tusakodni, hanem azok ellen a' kiknek e' Világban legnagyobb Hatalmok vólna, még az ő lelki ellenségeik ellen-is, kik a' gonoſz Angyalok: Tehát fel-kellene őltőzniek mint valamelly Fegyvereket, a' Hitet, az Igazságot és a' Reménységet, és az ISTENnek Beſzédét, 's a' Kőnyőrgést elő-venniek, hogy mind azoknak az ellenségeknek ellenek-állhassanak és azokat meg-győzhessék. 3. A' Levelet bé-rekeſzti, ő-magát az Éfésusbélieknek Kőnyőrgésekbe ajánlván, és ő-is hasonlóképen ő éretteket kőnyőrőgvén.

I. 1-9. II. 10-17. III. 18-24.

TANÚSÁGOK.

AZ itten parantsoltatott Kőtelességek igen haſznosok és tellyességgel ſzűkségesek, nem

nem tsak a' Ház-népeknek és a' kűlső Társaságnak bóldogsára, hanem az Anyaſzentegyháznak épűletére-is.

Az Első ezek kőzőtt a' Kőtelességek kőzőtt tartozik a' Magzatokra: Kőteleztetnek azok az ISTENnek Parantsolatja által, valamint ſzinte a' Terméſzetnek Tőrvénye által, engedelmeskedni az ő Szűléiknek az URban; és az Atyák a' magok réſzekről tartoznak gondot viselni az ő Magzatjaikra; és mindenek felett, az ISTENnek félelmében és kereſztyéni módon nevelni azokat, ſzűkséges oktatásokat adván azoknak, és a' mellett meg-kivántató Intéseket és fenyitéket gyakorolván arántok.

A' mi a' ſzolgálatban lévő ſzemélyeket illeti, őket az ő állapotjok arra kőtelezi; Hogy az ő Uraiknak engedelmeskedjenek, és azokat ſzinte úgy távol, mint jelen-létekben hűségesen ſzolgálják.

És az Uraknak ſzelídséggel és kegyelmesen kell tartani az ő Tselédeiket; meg-gondolván, hogy vagyon Mennyben egy UR, a' kitől ők ſzinte úgy fűggenek, mint az ő Szolgáik, és a' ki előtt nintsen ſzemély válaſztás.

Ennek alkalmatosságával meg-kell azt gondolni, hogy ha Szent Pál ezt a' ſzelídséggel való magok' viselését kivánja vala az Uraktól az ő Szolgaik aránt, a' kik akkor nagyobb réſzént Pogányok és azon kivűl rabok valának: Még inkább tartoznak moſtan az Urak ezt a' kőtelességet el-kővetni, minthogy az ő Szolgáik ſzabad ſzemélyek és Kereſztyének, valamint ők.

A' Réſznek második Szakaſzſza arra kőtelez; Hogy mindenkor meg-emlékezzűnk arról, hogy mi e' Világban ki-tétettek lévén kűlőmbb-kűlőmbbféle veſzedelmek kőzzé, és mindenek felett, minket mindenfelől megkőrnyékező lelki ellenségeink és kisértetek kőzzé: Szűkséges vigyázásban ſzűntelen lennűnk; hogy ezeknek az ellenségeknek ellenek-állhassunk, és azoknak oſtromlásaitól magunkat megőrizhessűk.

E' végre, erősítsűk mindenkor magunkat a' Hitben, az Igazságban és a' Reméységben; Olvassuk ſzűntelen az ISTENnek Beſzédét és arról elmélkedjűnk, állhatatossággal és buzgósággal kőnyőrőgjűnk.

A' Levélnek utólsó Verseiből azt tanúlhatjuk; Hogy a' Kereſz-

reſztyének, a' Jésus Kriſtushoz tartozó ſzeretetekből és a' magok javáért kőteleztetnek azokért kőnyőrőgni, a' kik az ISTENnek Beſzédét hirdetik, és az ő Orſzágának terjeſztésében munkálódnak.

És az ISTENnek Szolgái-is tartoznak a' magok réſzéről az URnak Gyűlekezeteiért kőnyőrőgni hasonlóképen, és minden Hiveknek ſzámokra ezt a' jót kívánni, a' mellyet kíván vala Szent Pál az Éfésusbélieknek: Hogy *Békeség légyen minden Atyafiaknak, és ſzeretet a' Hittel egyben, az Atya ISTENtől, és az UR JÉSUS Kriſtustól. Kegyelem légyen mind azokkal, kik ſzeretik a' mi URunk JÉSUS Kriſtust romolhatatlanságban.* Ámen.

SZENT PÁL APOSTOLNAK A' FILIPPIBÉLIEKHEZ IROTT LEVELE.

Ezt a' Levelet-is Szent Pál Rómában Fogoly lévén Kriſtus URunknak Hatvan egyedik eſztendeje tájban irta, a' végre, hogy a' Filippi Városbéli Kereſztyéneknek meg-kőſzönné azt a' ſegitségeket a' mellyet küldőttenek vala ő-néki Rómába Epafroditus által, ki az ő egyik Tanitójok vala. Tudóſitja őket a' maga állapotja felől, és külömbb-külömbbrendbéli Intéseket téſzen hozzájok.

I. RÉSZ.

Kezdi Szent Pál ezt az Elsó Réſzt Hálá-adáson, és azért való Kőnyőrgésen hogy a' Filippibéliek meg-erősíttessenek a' Hitben és a' ſzent életben. 2. Azt mondja nékiek, hogy az az ő Fogsága ſzolgált vólna az Évangyéliomnak terjedésére Róma Városában. 3. Azt bizonyitja, hogy ő kéſz vólna akár élete által, akár halála által dicsőíteni az UR JÉSUSt; és az életet nem egyébért kivánná, hanem az Anyaſzentegyháznak haſznáért. 4. Inti a' Filippibélieket az Évangyéliomhoz méltóképen való élésre, és a' nyomorúságokban való békeſséges-tűrésre. I. 1-11 II. 12-18. III. 19-26. IV. 27-30.

TANÚSAGOK.

EZNnek a' Levélnek mindjárt a' kezdetében Szent Pálnak az ő nagy buzgóságát és tökélletes ſzeretetét láthatjuk a' Filippibéliekért való jó kívánságában, és azokban a' ſzavaiban, a' mellyekkel a' maga ſzeretetét és azon való örömét meg-bizonyítja, hogy meg-értette vólna az ő Hitben való állhatatosságokat.

Ez a' Lelki Páſztorokat arra tanítja; hogy ſzíves indúlattal ſzeressék a' Jésus Kriſtusban az ő Nyájjakat, és meg-ſzűnés nélkűl könyörögjenek ISTENnek, a' Híveknek egéſzen való megſzenteltetésekért.

2. Tsudálhatjuk az Iſteni gondviselésnek útait, melly akará, hogy Szent Pál fogva tartatnék Rómában, a' végre hogy ő-nékie lenne alkalmatossága az Évangyéliomnak hirdetésére a' Világnak ebben a' Fő Városában, és hogy az ő ſzenvedései ſzolgálnának ottan a' Kereſztyén Vallásnak terjeſztésére, sőt még ſok ollyan ſzemélyeknek az ő buzgóságoknak fel-inditására-is, a' kik annak előtte nem merik vala nyilván vallani az Évangyéliomot.

Többek között ebből a' példából-is láthatni, hogy a' mit az Igazságnak Ellenségei tselekeſznek, hogy azt el-nyomják, gyakran még annak terjedésére ſzolgál.

3. Meg-kell jegyezni; Hogy noha némellyek az Évangyéliomot Szent Pál ellen való irigységnek és versengésnek általa prédikálják vala: még-is ő azon örűl vala, hogy a' Jésus Kriſtusnak Orſzága terjed vala az által.

AZ ISTEN néhánykor, még ollyan ſzemélyeknek ſzolgálatjokkal él, a' kik nem jó-féle indúlatból tselekeſzik az ő dolgát; De akár mitsodás módon tselekedje-is azt valaki, azok, a' kik mint Szent Pál, igaz buzgóságtól viseltetnek, azon örűlnek, még ha ſzinte nékiek abból valami meg-bántódások esne-is.

4. A' melly indúlattal vala Szent Pál az élet aránt és a' halál aránt: Minden igaz Kereſztyéneknek-is ugyan az az indúlatjok; Kéſzek ők mindenkor élni és meg-halni az ISTENnek Dicsőségéért, kivánnak e' Világból ki-költözni, és az URral lenni, és ha élni kivánnak, nem egyébért kivánják azt, hanem hogy haſználatosak lehessenek az Anyaſzentegyháznak és az ő Felebarátjaiknak.

Tovább-

Továbbá pedig a' Filippibéliekhez irott Levélnek ez a' Tzikkelye, a' hol Szent Pál azt mondja; Hogy néki kivánkozása vólna e' Világból ki-menni, és az URral lenni: Világosan bizonyitja azt, hogy a' Hivek bóldogok és az URral vagynak az ő Halálok után a' Fel-támadásig; mivelhogy ha úgy nem vólna a' dolog, semmi oka nem vólt vólna ennek az Apostolnak, miért óhajtaná a' halált inkább mint az életet.

5. A' Résznek vége azt mutatja; Hogy minden Keresztyéneknek az ő kötelességek magokat az Évangyéliomhoz illendő módon viselni, és a' nyomorúságoktól meg-nem félemleni, kivált mikor a' Jésus Kristusért szenvednek.

II. RÉSZ.

Szent Pál igen nagy szívességgel inti a' Filippibélieket az egyességre, és az alázatosságra; és a' végre, eleikbe téfzi nékiek a' JÉSUS Krisztus' meg-alázódásának, és az ő ditsőségre való fel-magasztaltatásának példáját; és azt adja elméjekre, hogy ez őket kötelezné az ő Idvességeknek félemmel és állhatatossággal való munkálódására.

2. *Hagyja nékiek, hogy éljenek békességben, és épitsék tiszta és ártatlan magok viselésével a' Pogányokat, a' kik között éluek vala, és azzal biztatja őket, hogy ő óránnmel fogna Halált-is szenvedni az ő Hiteknek meg-erősitéséért, ha szükséges vólna.*

3. *Igéri, hogy el-küldi hozzájok Timotheust, a' kinek az ő buzgóságát és hűségét meg-ditséri, és ajánlja nékiek Epafróditust-is, az ő egyik Tanitójokat, a' ki ő hozzájok visszamégyen vala, minekutánna nagy betegségből meg-gyógyúlt vólna.*

I. 1-13. II. 14-18. III. 19-30.

TANÚSÁGOK.

INnét tanúljuk; 1. Hogy a' Keresztyéneknek az ő egyik fontos Kötelességek: Valóságos Atyafiúi Szeretettel viseltetni egymáshoz, magok között tökélletes egyességben és alázatosságnak indúlatiban élni, és a' mások' hasznára szinte úgy nézni, mint a' magokéra.

2. Szent Pál szemeink eleibe teszi itten a' Jésus Krisztusnak mélységes maga meg-alázását, a' ki-is, noha ISTENnel egyenlő vólna; magát meg-alázta mind a' Keresztnek haláláig, és az ő engedelmessége és szenvedései által fel-magasztaltatott leg-felsőbb Ditsőségre.

Ezt a' példát tévén-fel az Apoſtol, arra akar tanitani; Hogy ha mi bennünk-is az alázatosságnak azon indúlati vagynak, a' mellyek vóltanak a' Jésus Kriſtusban: Mi-is, mint ő, a' Ditsőségre fogunk menni.

3. Ez a' derekas Intés: *Vigyétek végbez félelemmel és rettegéssel a' ti Idvességteket;* Támaſzſzon mindnyájunkban arra való nagy buzgóságot, hogy ſzűntelen és mélységes alázatossággal munkálódjunk a' mi Idvességünknek dolgában; élvén a' végre az Istentől nyújtott eſzközökkel, a' mellyek közzűl egyik leg-hathatósabb a' Könyörgés által ő hozzája való Folyamodás, úgymint: *A' ki tselekeſzi bennünk mind hogy akarjuk, mind hogy végbez-vigyük, az ő ingyen-való jó kedvéből.*

4. Ez a' Réſz még arra-is tanit minket; Hogy a' Kereſztyéneknek távol kell lenni a' zúgolódástól és a' versengéstől, és feddhetetlenül való éléssel meg-kell magokat kűlömböztetni; úgy hogy akképen fényljenek mint a' ſzövétnekek a' gonoſz és el-fordúlt emberek között.

5. Szent Pálnak az aránt való bizonyság-tétele, hogy ő a' maga életét és vérét kéſz vólna a' Filippibélieknek építtetésekért örömmel adni, azt mutatja; Hogy a' Kriſtusnak igaz Szolgái egéſzen az Istennek, és az ő Anyaſzentegyházának ſzolgálatjára adták magokat, ez, minden ő munkájoknak a' tzélja, és ha még életeket elkellene-is az emberek' Idvességének munkálódásáért veſztteniek, örömmel meg-válnának attól.

6. A' melly bizonyságot téſzen az Apoſtol Timotheus felől, és a' miképen meg-ditséri annak az ő igaz lelkűségét és buzgóságát, a' mit mond Epafróditusról, annak betegségéről, és meg-gyógyúlásáról; és a' minémű erősen ajánlja őtet a' Filippibélieknek: Mind azok azt mutatják; hogy az igaz Lelki Páſztorok, a' kik tsak a' Kristusnak tiſztességét keresik, és magok hívatalát igaz lelkűséggel gyakorolják, méltók a' Kereſztyéneknek minden ſzeretetekre és meg-betsűlésekre; azoknak az ő életeknek és megtartatásoknak kedvesnek kell lenni az Ekklésia előtt, és őket minden örömmel kell fogadni, meg-betsűlni, és intéseket és tanitásokat bé-venni.

III. RÉSZ.

III. RÉSZ.

Szent Pál meg-inti a' Filippibélieket, hogy ne halgassák azokat a' hamis Tanitókat, a' kik a' környülmetélkedésnek meg-tartását prédikálják vala, és a' 'Sidókat más Népektől meg-külömböztető állapotokkal ditsekednek vala.

2. *A' maga Példájával meg-mutatja, hogy mind ezek a' kiváltképen-való állapotok, a' mellyekkel ő bírt vala, mikor a' 'Sidóságban élt, haſzontalanok vólnának az idvességre, sőt ártalmasok-is, és azt mondja, hogy ennekokáért ő azokat oda hagyta vólna, hogy tsak egyedül a' JÉSUS Kriſtushoz ragaſzkodna; és ſzüntelen erőlködne a' Kriſtus' esméretében nevelkedni, és a' tökélletességre és a' ditsőségre el-jutni; a' Kriſtusnak Szenvedéseihez és Fel-támadásához egéſzen haſonlatossá létel által.*

3. *Inti a' Filippibélieket, hogy azon értelemben és azon indúlattal légyenek, mint ő; és a' hamis Tanitókat el-távoztassák, a' kiknek meg-esmértető jeleket meg-jegyzi, azt mondván hogy azok teſti emberek vólnának; holott ellenben az igaz Kereſztyének tsak az Égbe vágyakozó lelki emberek vólnának.*

'I. 1-4. II. 5-14. III. 15-21.

* * * * * * * *

TANÚSÁGOK.

AZ egéſz Réſzből kőzőnségesen azt kell meg-jegyzeni; Hogy a' miképen Szent Pál inti vala a' Filippibélieket, hogy távoztatnák-el a' hamis Tanitókat, a' kik őket a' Móses' Tőrvényének tzérémóniái alá vetni akarják vala: úgy ma-is igen ſzükséges, hogy a' Kereſztyének őrizzék magokat a' tévelygéstől, és mindentől, valami ellenkező a' Hitnek tiſztaságával.

Ezen kivül, ki-hozhatni innét; Hogy az igaz Kereſztyének ezekről a' négy tulajdonságokról esmértetnek-meg. Az első ez; Hogy ők ugyan azon értelemmmel és indúlattal vagynak e' világi dolgok aránt, a' mellyel Szent Pál Apoſtol vala, azok a' kűlső méltóságok áránt, a' mellyeket 'Sidó korában bír vala; az az, ſemmire nem betsűlik azokat a' dolgokat, az ő URoknak a' Jésus Kriſtusnak esméretének nagy vóltához képeſt; sőt még ártalmasoknak-is tartják azokat, mikor azok őket az ő Hívataloknak kővetésében meg-akadályoztatják.

A' második meg-esmértető minéműségek a' Hiveknek az;

Hogy ők Szent Pált követvén, igyekeznek a' tökélletességre, azt tévén-fel magoknak mindenkor tzélúl, hogy mind inkább-inkább hasonlatosokká légyenek az ő Idvezítőjökhöz, elhagyván azokat, a' mellyek hátok megett vagynak, szűntelen való erőlködéssel futnak a' tzél felé, az ő Jésus Kristusban való Hívataloknak jutalmának elvételére.

A' Híveknek harmadik jelek ez; Hogy mindnyájan egyesíttettek lévén kőzőnséges Hit által, és az Idvességre szűkséges azon egy Igazságoknak hivése által, békességben élnek; és ha szinte valami értelemnek kűlőmbőzése vólna-is kőzőttők a' nem annyira fontos némelly tzikkelyek kőrűl, a' miatt nem viszszálkodnak egymással.

A' mi URunknak igaz Tanitványinak utólsó jeléűl ezt adja Szent Pál; Hogy a' helyett hogy a' testi emberek tsak a' főldi dolgokban bőltsek, és nékiek hasok az ő Istenek; az igaz Keresztyének lelki és mennyei módon élnek; és úgy viselik magokat, mint ollyan emberek, a' a' kiknek hazájok az Égben vagyon; a' honnan várják az UR Jésus Kristust, a' ki onnét eljővendő, a' végre, hogy őket fel-támaszszza a' Halálból, és az ő Országának ditsőségébe befogadja.

IV. RÉSZ.

Ennek a' Résznek két Szakaszszai vagynak: Az Első a' végig való állhatatosságra, az egyességre, a' lelki örömre, az ISTENben való bizodalomra, és szent életre való Intéseket foglal magában. A' Másodikban meg-kőszőni Szent Pal a' Filippibélieknek azt a' Segitséget, a' mellyet néki az ő Fogságában való táplálltatására küldőttenek vala, és jót kiván nékiek.

I. 1-9. II 10-23.

TANÚSÁGOK.

EZen Résznek az Első Szakaszsza, ezekre a' Kőtelességekre oktat minket:

1. Hogy állhatatossan meg-kell maradni a' Hitnek tiszta-ságában és a' kegyességben.

2. Hogy Szent Pál az egyet-értésre kéri *Evódiát* és *Sintichét*, a' kik két ollyan Aszszonyok valának, a' kik kétség kívűl a' Vallásnak némelly Tzikkelye aránt egymástól kűlőmbőző értelemben vóltanak, ez azt mutatja; Hogy a' Keresztyének, nagy meg-egyezésben tartoznak egy-

egymással élni, azon igyekezni, hogy egyet-értsenek a' Hitnek dolgában, és egymást eltűrjék, ha nintsenek minden részben azon egy értelemben.

A' Harmadik Kötelesség: Hogy mindenkor örüljünk az Istenben lelki örömmel.

A' Negyedik; Hogy ne légyünk ez életnek dolgaiért nyúghatatlankodó szorgalmatosságban, hanem az Istenhez folyamodjunk a' mi szükségeinkben, és az ő Gondviselésén meg-nyúgodjunk.

Az Ötödik Kötelesség igen szélesen ki-terjedő: Abban áll az; Hogy állhatatosan mind azokban a' dolgokban foglalatoskodjunk, a' mellyek tisztességesek, igazak, tiszták, szentek, a' mellyekben valami jóság vagyon, és a' mellyek ditséretre méltók.

A' Réfznek második Szakaszszából két dolgokat kell megjegyzeni:

1. Szent Pál a' maga példájával minket arra tanit, hogy meg-elégedők légyünk akármelly állapotban, a' mellyben vagyunk, akár szegénységben, akár bővölködésben légyünk.

2. Szent Pálnak az ő Háládatossága, a' mellyel meg-köszöni a' Filippibélieknek az ő Jótéteményeket, mellyet néki Rómába küldöttenek vala, hogy abból táplálná magát az ő Fogságában, jelenti, melly igen idegen vólt ő az Ajándékon való kapástól, és egyszersmind, melly igen meg-betsülte a' Jótéteményt.

És annak alkalmatosságával, a' minémű jókat kiván Istentől nékiek, az, azt mutatja; Hogy az Isten előtt igen kedves dolog, a' szükségben lévőket, és nevezetesen az ő hűséges Szolgáit, és az Évangyéliomért szenvedőket segiteni.

Ezek a' szeretetnek munkái, a' jó embereket meg-vigasztalják és meg-örvendeztetik, és ollyan jó illatú Áldozatok, a' mellyeket az Isten kedvesen véfzen, és meg-jutalmaztatja az ő kegyelmének gazdagsága szerént ditsőségesen a' Jésus Kristusban.

SZENT

SZENT PÁL APOSTOLNAK A' KOLOSSÉBÉLIEKHEZ IRÓTT LEVELE.

Még ezt a' Levelet-is akkor irta Szent Pál, mikor első izben vala fogva Rómában, URunknak Születése után Hatvan egyedik Esztendőben.

Ebben a' Levélben, az I. és II. Részekben arra inti a' Kolossébélieket, hogy ne engednék el-hitettetni magokat azok által, a' kik a' Törvénynek Tzérémóniáit, a' Pogány Filósófusoknak vélekedéseit, és külómbb-külómbbféle babonás szokásokat a' JÉSUS Kristusban való Hittel egyben akarják vala ragasztani.

Az utólsó két Részekben a' III-ban és IV-ben, a' Kegyességnek és Szentségnek kiváltképen-való Kötelességeit rajzolja-le.

I. RÉSZ.

Ennek a' Résznek vagynak Három Szakaszszai; 1. *Hálákat ád az ISTENnek Szent Pál azért, hogy az Évangyéliomnak Tudománya hirdettetett lévén Épafrásnak szolgálatja által a' Kolossébélieknek, derekas gyümóltsóket termett vólna nálok, és kéri ISTENt, hogy tóltse-bé óket jobban jobban a' maga Akaratjának esméretével és mindennémű lelki Ajándékokkal.*

Annakutánna azt adja-elő az Apostol, hogy a' JÉSUS Krisztus az Idvességnek egyetlen-egy Kút-feje; Ö teremtette az Angyalokat, és mind a' többi teremtett dolgokat, és Ö általa békéllettek-meg tókéletesen az ISTENnel az Emberek, és nevezetesen a' Pogányok.

Ezeket pedig a' végre emlegeti Szent Pál a' Kolossébélieknek, hogy meg-mutassa azt, hogy a' JÉSUS Krisztusnak Tudománya elégséges arra, hogy az Embereket a' tókéllettességre és Idvességre vigye; úgy hogy nem szükséges a' Móses' Törvényének Tzérémóniáira, vagy más Tudományokra hajolni.

Végre azt mondja nékiek; Hogy az ó Szenvedései miatt nem kellene meg-tántorodniok az Évangyéliomnak val-

vallásában, és ki-fejezi az ő prédikállásának a' tzélját, melly-is az vala, hogy vezérlené a' Pogányokat és minden Embereket az Idvességre.

I. 1-14. II. 15-23. III. 24-29.

TANÚSÁGOK.

AZ a' Hálá-adás, a' mellyen kezdi Szent Pál ezt a' Levelet, arra tanit minket; Hogy az ISTEN mi vélünk minden kegyelmeknél nagyobbat kőzlőtt, mikor az ő Évangyéliomát nékünk hirdettette, és azért mi ő-néki ſzűntelen tartozunk hálákat adni.

De ez a' Kegyelem nem lehet nékünk idvességes, hanem ha a' miképen Szent Pál ſerkentgeti vala a' Kolossébélieket, úgy járunk, a' mint az URhoz méltó; azt tselekedvén, a' mi ő-néki kedves, és minden jó tselekedetekkel gyümőltsőzvén.

2. Szent Pálnak az ő kőnyőrgése, mellyet az ő hálá-adásával egyben-foglal, azt mutatja minékünk; Hogy nem elég az; hogy vettük a' Hitnek és a' ſzentségnek valamelly mértékét: hanem ſzükséges a' tőkélletességre igyekezni; és azt kérni ISTENtől, hogy tőltsőn-bé mindenkor jobban jobban az ő es méretével, és az ő Lelkének ajándékaival.

Arra-is tanit még az Apostolnak ez a' Kőnyőrgése; Hogy az ISTEN a' végre adja nékünk ezt az esméretet és ezeket az ajándékokat, hogy azok által a' ſzentségre kéſzittessünk, és a' tőkélletességre és ditsőségre vitettessünk az ő Kegyelmeinek ſzűntelen való nevelkedése által.

A' Réſznek második Szakaſzſza arra tanit; Hogy a' JÉSUS Kriſtus minden dolgoknak Teremtője és URa; ő benne találtatnak a' leg-tőkélletesebb és leg-idvességesebb tudományok; és ő általa tetſzett az ISTENnek magával meg-békéltetni minden embereket.

Innét ezt kell ki-hoznunk; Hogy tehát egyedűl tsak a' JÉSUS Kriſtusban kell az Idvességet keresni, a' Hitben és az Évangyéliomhoz való állhatatos engedelmességben való megmaradás által; annyira, hogy ſemmi kísértet-is, akármiféle légyen az, el-ne ſzakaſzthasson attól bennünket.

II. RÉSZ.

Szent Pál arról tészen bizonyságot a' Kolossébélieknek, hogy ő azért kénſzerittetnék nékiek irni, mivelhogy attól tartana, hogy ők a' Hitnek tiſztaságától el-ne fordittatnának azok által,

tal, a' kik a' Vallás dolgában az emberi bóltseségnek hijábanvaló okoskodásait és a' 'Sidóknak találmányait belé egyelíteni akarják vala.

E' végre tovább-is elmékjekre adja; Hogy a' JÉSUS Kriſtusban fel-találtatnék minden, valami ſzükséges vólna az embereknek meg-igazittatásokra és meg-ſzenteltetésekre; és annakokáért nem kellene nékiek az emberi bóltseséghez és a' 'Sidó rendelésekhez ragaſzkodniok; mivelhogy azok haſzontalanok vólnának, és a' Kriſtus azokat a' maga Halála által el-törlötte vólna.

Innét azt hozza-ki; Hogy tehát a' Kereſztyének többé nem kötelesek a' Tzérémóniáknak meg-tartására; és nem kellene nékik hallgatni azokat, a' kik óket az eledeleknek és a' Napoknak meg-külómbóztetésére, az Angyaloknak tiſztelésére, és külómbbkülómbb haſzontalan és babonás ſzokásokra akarják vala kötelezni.

I. 1-8. II. 9-15. III. 16-23.

TANÚSÁGOK.

SZent Pálnak az ô Buzgósága, mellyet ki-mutat ebben a' Réſzben a' Kolossébéliek aránt, és attól való tartása, hogy ôket a' hamis Tanitók el-ne hitetnék, azt mutatja; Hogy kötelességekben áll az Anyaſzentegyháznak Igazgatóinak, és minden Hiveknek nagy ſzorgalmatossággal óltalmazkodni a' tévelygéstól és a' hitetéstól, és magokra vigyázni, hogy valaki ôket a' Hitnek tiſztaságától emberi elmés okoskodások által, vagy hijában-való Tudományok által el-ne tántorítsa.

2. Látni itten, hogy az elhitettetés ellen a' leg-bizonyosabb eſzkôz az, hogy a' Jésus Kriſtushoz és az ô Évangyéliomához tartsuk magunkat, és egyedûl ôtet tartsuk annak, a' ki tôkélletesen el-tôrlôtte a' mi bûneinket, a' ki egyedûl a' bóltseségnek és ſzentségnek Kútfeje, és a' ki tsalhatatlanúl az Idvességre vezérli mind azokat, valakik hiſznek ô benne.

3. Szükséges meg-jegyzenünk, hogy mikor Szent Pál azt mondja; Hogy *a' JÉSUS Kriſtus az ô Halála által el-törlötte a' mi ellenünk való Kéz-irást, melly a' rendelésekben áll vala, azt haſzontalanná tévén;* Az, tsak épen azokat a' tzérémóniákat jelenti, a' mellyeket az ISTEN régenten a' 'Sidóknak rendelt vala: De nem ſzabaditott-fel az ISTENnek Parantsolatinak meg-tartására való kôteleztetésünk alól bennünket; Sôt inkább a' végre hólt-meg, hogy azoknak meg-

meg-tartására alkalmatosokká tenne, és az Ő kegyelmét vélünk bőségesebb módon kőzlené, mint sem a' Törvénynek Tzérémóniái azt tselekedhetik vala.

Utóljára, azt kell ebben a' Réſzben meg-jegyzeni; Hogy igen veſzedelmes a' Vallásban ſzabad akarat ſzerént való és Emberektől találtatott Iſteni Tiſzteletet, és haſzontalan és babonás ſzokásokat bé-hozni, még a' mellyekben az áhitatosságnak valami ſzíne vólna-is; Hanem az Évangyéliomhoz kell mindenkor tartanunk magunkat, és az abban előnkbe adatott igaz és valóságos kegyességhez ragaſzkodnunk, melly-is a' tiſzta Hitben, és e' Világnak és a' teſti kivánságoknak megtagadásában áll.

III. RÉSZ. és a' IV. R-nek 1. V-se.

Szent Pál azt mutatja-meg a' Kolossébéliekneк, hogy a' Fel-támadott Kriſtusban való Hit a' Kereſztyéneket kőtelezi a' mennyei dolgoknak keresésére, és azoknak a' bűnöknek, a' mellyekben a' Pogányok élnének, elhagyására, és kiváltképen a' Tiſztátalanságnak meg-tagadására.

Inti annakutánna őket a' könyörületességre, az alázatosságra, a' ſzelídségre, az egymásnak való megengedésre, a' ſzeretetre, a' békességre, és az ISTENnek ditsőítésére az ő beſzédeik, énekléseik és egéſz életek által.

Utóljára, meg-jegyzi a' Feleségeknek és Férjeknek, a' Magzatoknak és az Atyáknak, a' Szolgáknak és az Uraknak az ő kőtelességeiket.

I. 1-11. II. 12-17. III. 18-25. és IV. R. 1. V.

TANÚSÁGOK.

ELőſzőr, azt jegyzi-meg ebben a' Réſzben Szent Pál; Hogy a' kik igazán hiſzik, hogy a' Jésus Kriſtus fel-támadott és az Atyának jobbján űl: Azok nem ragaſzkodnak ſzíveikkel és indúlatjaikkal a' földi dolgokhoz, hanem az oda-fel-valókat keresik, és arra az életre viselnek gondot, a' melly az égben tartatik a' mi ſzámunkra a' Jésus Kriſtusban.

2. Az Apoſtol arra tanit bennűnket; Hogy azok kőzőtt a' bűnők kőzőtt, a' mellyeknek elhagyására a' Kereſztyénség minket kőtelez, mindenek felett el-távoztatni tartozunk a' tiſztátalanságot, és a' fertelmességnek minden nemeit, akár a' tselekedetekben, akár pedig a'

kivánságokban, holott ezek kiváltképen-való módon reánk vonják az ISTENnek haragját.

Annakutánna tiltja Szent Pál hasonlóképen a' haragot, a' káromkodást, a' tiſztátalan beſzédeket, a' hazugságot; és kőzőnségesen, az ó embernek, az az, a' meg-veſzett terméſzetnek minden bűneit.

Mind ezek után meg-jegyzi a' Kereſztyéni Életnek *Virtus*ait és főbb Kőtelességeit, mellyek ezek: Hogy légyűnk tellyesek kőnyőrűletességgel, kegyelmességgel, alázatossággal, ſzelídséggel, egymásnak meg-engedjűnk; ſzíveinkben nagy ſzeretetűnk légyen, egymást jó beſzédek által építsűk, ſzűntelen hálákat adjunk az ISTENnek a' mi Atyánknak; és illyen módon úgy éljűnk, hogy minden beſzédeink és tselekedeteink tzélozzanak az ISTEN' Ditsőségére.

Végezetre, ezekhez a' kőzőnséges Kőtelességekhez hozzájok-adja Szent Pál a' kűlőnős Kőtelességeket: Parantsolván a' Feleségeknek az ő Férjeiknek birodalmok alatt való lételt; és a' Férjeknek az ő Feleségeiknek ſzeretését. A' Magzatoknak engedelmeskedést az ő Szűléiknek, és az Atyáknak az ő Gyermekeik' nevelésében való ſzelídséget; A' Szolgáknak, hogy a' lelki-esméretnek inditásából engedelmesek légyenek az ő Uraiknak, és azokhoz hűséggel viseltessenek; az URaknak pedig hogy igazsággal és egyenlőséggel légyenek az ő ſzolgáikhoz.

Hogy Szent Pál itten ezeket a' kűlőnős kőtelességeket újra előſzámlálja, holott az Éfésusbéliekhez irott Levelében már előadta vala: az, azt mutatja; Hogy ezek igen igen ſzűkségesek.

Azért hát tartozunk fel-bomolhatatlanúl meg-tartani, valamint a' több parantsolatokat-is a' mellyeket ez a' Réſz magában bé-foglal, és a' mellyek ollyan igazság ſzerént valók, és a' mi Vallásunkhoz ollyan illendők; el-járván mind azokban a' tiſztekben, valamellyekre vagy Kereſztyéni kőzőnséges Hívatalunk, vagy pedig az a' kiváltképen való állapotunk kőtelez, a' mellyben az ISTEN bennűnket állitott.

IV. RÉSZ.

A' második Verstől fogva.

Az Apoſtol a' Kolossébéliéket inti a' Kőnyőrgésben való állhatatosságra, magoknak bőltsen viselésére, és okossággal 's ſzelídséggel való ſzóllásra

lásra mindennémű alkalmatosságokban. 2. *Ajánlja nékiek Tichikust és Onésimust, a' kiket hozzájok küld vala; és a' Levelet el-végezi Kőszöntésekkel és némelly Intésekkel.*

I. 2-6. II. 7-18.

TANÚSÁGOK.

AZ első Kőtelesség, mellyet Szent Pál itten parantsol, ez; Hogy szűntelen könyörögjűnk, állhatatosok légyűnk ebben a' szent munkában, valamint szintén a' hálaadásban-is; és nevezetesen, könyörögjűnk a' Jésus Kristusnak Szolgáiért, hogy az Évangyéliomot hirdethessék ollyan módon, a' mikép szűkséges hirdettetni.

A' második kőtelesség ez; Hogy bőltsen viseljük magunkat, ahoz képest, a' mint az idő és az alkalmatosság kívánja; kivált, mikor ollyan emberekkel vagyon dolgunk, a' kiknek idegenségek vagyon az Igazságtól, vagy a' kegyességtől.

Mindenkor okossággal és szelídséggel szóljunk és ollyan módon, hogy épittessenek azok, a' kik minket hallgatnak; és eltávoztassuk mind azt, valami minket szűkség nélkül valamelly veszedelembe ejthetne, vagy akárkinek-is botránkozást szerezhetne.

3. Szent Pál itten emlékezetet tészen Tichikusról, Onésimusról, Márkról, Jésusról, Epafiásról és Lukátsról, kik mindnyájan az ISTENNEK nevezetes Szolgái valának; ditséri azoknak nagy buzgóságokat, és igen nagy indúlattal ajánlja őket a' Kolossébélieknek.

Innét meg-esmérhetjük mi azt; hogy a' jó és hív Egyházi Szolgák az ISTENNEK drága ajándékai; azért nagy szeretetben tartandók; és a' Gyűlekezetek tartoznak azokat minden tisztelettel és jó indúlattal fogadni, valamint ők-is a' magok részéről kőtelesek jobban-jobban fel-gerjeszteni a' magok buzgóságát, és meg-látni, hogy a' melly szolgálatot az URtól vettenek, azt jól bé-tőltsék.

SZENT PÁL APOSTOLNAK A' THESSALÓNIKABÉLIEKHEZ IROTT ELSŐ LEVELE.

Ez a' Levél, melly-is a' leg-régibb a' Szent Pál Apoſtolnak Levelei között, irattatott Kriſtus URunk' ſzületése után Ötven egyedik Eſztendőben.

A' Három elsö Réſzekben az Apostol arról téſzen bizonyságot, melly igen örült vólna ő, hallván a' Thessalónikabélieknek jó állapotjokat, és az ő nyomorúságaik között való erős állhatatosságokat; és arról-is ſzóll nékiek, a' mi ő rajta esett vala, és minémű indúlattal vólt és vólna még moſtan-is ő hozzájok.

Az utólsó két Réſzekben pedig a' kegyeſségre és a' ſzent életre való Intéseket téſzen nékiek.

I. RÉSZ.

Szent Pál az ISTENnek Háládat ád; Elöſzör, azért hogy a' Thessalónikabéliek az Évangyéliomot, mellyet ő hirdetett vala nekiek, Hittel és buzgósággal vették vólna; és másodſzor azért, hogy az ő Gyülekezetek peldaúl lett vólna a' Maczedóniabéli és Áchájabéli minden Gyülekezeteknek. I. 1-6. II. 7-10.

TANÚSÁGOK.

A' Mit ebből a' Levélből kőzönségesen meg-jegyezhetünk ez; Hogy Szent Pál nem téſzen egy Gyülekezet felől-is illyen derék bizonyságot, mint e' felől a' Thessalonikabéli felől, és egyet-is nem ditsér-meg ennyire.

A' Levélnek mindjárt elein látjuk; hogy az Apoſtol nagy örömben vala, és az ISTENnek buzgó hálát ád vala, meg-gondolván a' Thessalónikabélieknek bóldog állapotjokat, és arról a' miképen az ő prédikállását vették vala, és az ő Hitekről, ſzeretetekről és békességes-türésekről meg-emlékezvén.

Ez,

Ez, azt mutatja; Hogy a' Gyülekezeteket a' téfzi ditséretesekké, és az ISTEN' Szolgáinak-is az ád őrőmet, és leg-nagyobb vígaſztalást, ha azokban az Évangyéliom gyümöltsöt terem, és a' Hit és minden *Virtus*ok ſzemlátomáſt virágoznak.

A' Thessalónikabéli Gyülekezet, a' melly e' tekintetben példáúl vala hajdan a' többi Gyülekezeteknek: moſtan-is példa lehet miden Kereſztyén Ekklésiáknak.

Mi-is hasonlóképen tartozunk magunkra ſzabni azt, a' mit Szent Pál mond vala a' Thessalónikabélieknek az ő Kereſztyén Vallásra való Meg-térésekről; mivelhogy valamint ſzinte ők, Ugy mi-is ennekelőtte *az* ISTEN*nek kónyörületessége által meg-téritettünk a' Pogányságnak ſetétségéből és a' Bálványoknak tiſzteletekből, hogy ſzolgálnánk az élő és igaz* ISTEN*nek, és várnánk az ő Fiát* JÉSUS*t Mennyből, kit fel-támaſztott a' Halálból, és a' ki megſzabadít minket a' jövendő haragtól.*

II. RÉSZ.

Szent Pál három dolgokat tselekeſzik ebben a' Réſzben; 1. *Arra emlékezteti a' Thessalónikabélieket, hogy ő az Évangyéliomot igaz lelkűséggel és a' maga haſznának keresése nélkűl hirdette vólna nékiek; a' maga munkája által táplálta vólna életét, hogy őket meg-ne terhelné; és ſzüntelen arra intette vólna őket, hogy járnának úgy, a' mint méltó vólna* ISTEN*hez, ki az ő Ditsőségére hívta vala őket.*

2. *Hálákat ád* ISTEN*nek azért, hogy az ő ſzolgálatja haſznos vólt vólna nálok, és hogy ők állhatatosan el-ſzenvedtek vólna a' háborgatásokat, a' mellyeket a' 'Sidók akkor minden helyeken támaſztanak vala a' Kereſztyének ellen; és meg-jegyzi, hogy azok a' 'Sidók, a' kiknek gyülölségeket ő maga-is tapaſztalta vala míg Thessalónikában lakott* (Tsel. XVII. 5.,) *vólnának az Évangyéliomnak leg-gonoſzabb ellenségei.*

3. *Ki-téſzi, melly igen kivánná őket ismét meg-látni, és minémű nagy indúlattal viseltetnék ő hozzájok.*

I. 1-12. II. 13-16. III. 17-20.

TANÚSÁGOK.

AZ Évangyéliomnak Szolgái meg-tanúlhatják Szent Páltól, az ő Hivataljokban igaz lelkűséggel el-járni, az ISTEN-nek Beſzédét tiſztán, minden telhetetlenségnek, vagy hijábavaló ditsőségnek indúlatja nélkűl hirdetni; minden dolgokban magok tulajdon haſznának nem

nem keresését és egyűgyűséget mutatni, szentűl és ártatlanúl élni, és szűntelen kérni a' Keresztyéneket hogy járjanak úgy, a' mint méltó ISTENhez ki hivja őket az ő Országára és Ditsőségére.

2. Látni ebben a' Részben; Hogy a' kiknek az ISTEN' Beszéde a' maga tisztaságában hirdettetik, azoknak kötelességek, azt úgy venni, a' miképen vették a' Thessalónikabéliek, nem úgy mint embernek beszédét, hanem mint ISTENnek Beszédét; és el-nem tsűggedni az űldözések és ellenkezések miatt, a' mellyekben forroghatnak, hanem azokat azon állhatossággal szenvedni, a' mellyel Szent Pál, és a' Thessalónikabéliek szenvedik vala azokat, a' mellyeket a' 'Sidók és a' Pogányok ő ellenek támasztanak vala.

3. Azon panaszolkodik Szent Pál, hogy a' 'Sidók kűlönösen meg-eskűdt ellenségei valának az Evangyéliomnak, annak terjedését a' Pogányok kőzt tellyes tehetségekkel meg-akadályozzák vala, és illyen módon bé-tőltik vala az ő bűneiknek mértékét, és mind inkább inkább magokra vonják vala az ISTENnek haragját.

Méltán lehet síratnunk a' 'Sidóknak meg-keményedéseket, a' kik még ma-is azon hihetetlenségben vagynak bé-merűlve, és az ISTEN' haragja őket elfoglalta, és tartozunk érettek könyőrögni.

Egyéb aránt az-is meg-tetszik innét; Hogy vóltanak minden időben ollyan emberek, a' kik ellene-szegezték magokat a' Kristus' Országának fel-állításának: Azért hát nem kell tsudálni, ha a' Keresztyének kőzőtt hasonlók találtatnak.

Utóljára, ebben a' Részben látjuk annak kiváltképen-való és szívességgel tellyes jeleit, a' minémű nagyra betsűli vala Szent Pál a' Thessalónikabélieket, és a' minémű szeretettel viseltetik vala ő hozzájok.

A' Szent Pálnak ezen Lelkével biró Tanitóknak igen igen szíves indúlatjok vagyon az ő Nyájjaikhoz: Soha nem lehet e' Világon ollyan győnyőrködés, mint a' mellyet ők éreznek mikor látják az ő szolgálatjoknak gyűmőltseit; és valamint e' Világon a' Hivek nékiek minden reménységek és minden őrőmők: Ugy, a' mi URunknak el-jővetelekor-is azok lésznek az ő ditsőségeknek koronája.

III. RÉSZ.

III. RÉSZ.

Azt mondja az Apoſtol, hogy ő nem nyúgbatott vólna míg Thessalónikába el-nem küldötte Timotheust Athenásból a' Thessalónikabélieknek állapotjoknak meg-tudására, és az ő erősittetésekre; és 2. Meg-jelenti az ő nagy vigaſztalását, mellyet vett, midőn meg-értette vólna Timotheustól, viſzſza-jövetelekor azt, hogy ők ótet még emlékezetben tartanák, és a' Hitben állhatatosak vólnának; a' mellynek-is alkalmatosságával buzgó Hálá-adásokat és jó kivánságokat téſzen ő érettek.

I-1-5. II. 6-12.

TANÚSÁGOK.

LEg-elsőben-is az jegyez tetikmeg itten; Hogy Szent Pál a' Thessalónikabéliekhez való nagy ſzeretete által ſzorongattatván, nem nyúghaték addig míg hozzájok Timotheust elnem küldötte vólna, hogy az meg-tudná az ő állapotjokat, és őket meg-vigaſztalná és a' Hitben erősítené.

Láthatni ebben az ő magaviselésében azt, a' mire a' Páſztori Gondosság inditja az igaz Lelki Páſztorokat. Az ő ſzeretetek, a' melly vagyon bennek az UR Jésushoz, és az ő Júhaihoz, azt tselekeſzi, hogy ők mindenkor az ő Nyájjoknak ſzükségei körül foglalatoskodnak, és azoknak épitésekről minden lehető módon gondot viselnek.

2. Abban, a' mitsodás módon ſzóll Szent Pál a' rend-kivűlvaló nagy vigaſztalásról, a' mellyet ő vett vala, meg-értvén Timotheustól a' Thessalónikabélieknek állhatatosságokat és jó állapotjokat, és azért való Hálá-adásában, az őrőmnek, ſzívességnek és álmélkodásnak hathatós ki-fejezéseit jegyezhetni-meg.

Azt bizonyitja nékiek az Apostol, hogy ő nem fizethetne elég Hálá-adást az URnak azért az egéſz őrőmért, a' mellyel ő őrűlne ő érettek az ISTEN előtt.

Semmi nem hat érezhetőbb módon a' Kriſtus' hűséges Szolgáinak az ő ſzívekre, és nem ád nékiek nagyobb győnyőrködést, mint mikor látják azoknak Hiteket és kegyességeket, a' kiket ISTEN ő reájok bizott; és az mindenkor fő-tzélja az ő Hálá-adásoknak, valamint az ő Kőnyőrgéseknek-is.

Minden Kereſztyének tartoznak ugyan-azon indúlatokkal lenni, és munkálódni azon tzélra, minden tőlők ki-telhető

buzgósággal, mind az ő Tanitóiknak vígasztalásokért, mind pedig az ISTEN' Ditsőségének elő-mozditásáért, és a' magok tulajdon Idvességekért.

Ez vagyon ki-tétetve Szent Pálnak ezzel a' jó kivánságával: *Az UR mivelje azt, hogy bé-tellyesedjetek és bővölködjetek egymáshoz való szeretettel; hogy a' ti szíveitek meg-erősíttessenek az ártatlanságban, ISTEN előtt és a' mi Atyánk előtt való szentségben, a' mi URunk JÉSUS Krisztusnak el-jövetelére, minden ő Szenteivel egyetemben.*

IV. RÉSZ.

Két rendbéli dolgokat lehet meg-jegyezni ebben a' Részben. 1. *Némelly Intéseket a' szent életre, és mindenek felett a' Tisztaságra és az Atyafiúi szeretetre.* 2. *Azt mutatja-meg Szent Pál, hogy a' Keresztyéneknek nem kell mód nélkül bánkódni a' Halottakon; és ezen tzéllal, szóll arról, a' mi fog-esni mind a' Holtakon, mind pedig azokon, a' kik életben lésznek az utólsó napon, és miképen fognak mind két rendbéliek az égbe fel-ragadtatni.*

I. 1-12. II. 13-18.

TANÚSÁGOK.

SZent Pál minket ebben a' Részben arra tanit; 1. Hogy a' Keresztyéneknek fő Kötelességek, ollyan módon járni, a' melly ISTENnek kedves légyen, meg-tartani azokat a' Parantsolatokat, a' mellyek adattak nékiek az UR Jésus által, és naponként inkább inkább neveked-ni a' kegyességben.

2. Szent Pál itten szokása szerént igen világos és igen erős Intéseket tészen a' Tisztátalanság ellen; minthogy ez a' bűn igen kőzönséges vala a' Pogányok kőzőtt, és kivált a' nagy Városokban, a' minémű vala Thessalónika.

Azt mondja: Hogy az ISTENnek Akaratja, hogy szentek légyünk, el-távoztassuk a' tisztátalanságot és a' gonosz kivánságokat, és tudja mindenikünk meg-tartani a' maga testét tisztaságban.

Hozzá-adja; Hogy senkinek nem kell a' Tisztaságnak, a' Felebaráti Szeretetnek és az Igazságnak Réguláit által-hágni, a' Testnek rendetlen kivánságainak meg-elégitéséért; és hogy az ISTEN, a' ki minket nem a' tisztátalanságra hivott, hanem a' szentségre, ezeknek a' gyalázatos vétkeknek meg-itélő és bosszú-álló Birája lészen.

3. Szent Pál az Atyafiúi Szeretetről két dolgokat mond, a' mel-

mellyeknek meg-kell tartatni. Az egyik ez; Hogy az igaz Keresztyéneknek nints arra szükségek, hogy valaki őket erre a' kötelességre intse; mivelhogy ők ISTENtől meg-tanittattak, hogy szeressék egymást, és segitsék az ő attyokfiait.

A' másik; Hogy a' végre, hogy a' szegényekkel jól tehessünk: Kiki tartozik a' maga Hivatalában tartani magát, munkálódni tulajdon kezeivel, és eltávoztatni a' hivalkodást, és minket nem illető dolgokkal való idő töltést, a' minémű életnek neme másként-is ellenkező a' kegyességgel, és a' Keresztyénséggel.

Végezetre, azt tanúljuk ebből a' Részből; Hogy nem kell a' Halottakért úgy bánkodni, a' miképen tselekesznek vala a' Pogányok, a' kiknek nem vala semmi reménységek; mivelhogy mi tudjuk, hogy azok, a' kik az URban hóltanak-meg, fel-fognak támasztatni, hogy a' felhőkben el-ragadtassanak ő eleibe, azokkal együtt, a' kik akkor életben lésznek.

Ez a' Tudomány vígasztaljon minket a' mi Kedveseinknek Halálokon, mikor azok a' Hivéknek számok közzül valók; Mimagunkat-is erősítsen a' Halálnak félelme ellen, és inditson arra, hogy az URnak éljünk: Hogy igy osztán halálunk-is ő benne lévén, fel-támadjunk ama' napon a' végre, hogy mind örökké ő véle légyünk a' Mennyei Ditsőségben.

V. RÉSZ.

Szent Pál, minekutánna a' közelebb való Résznek végén szóllott volna a' JÉSUS Krisusnak utólsó el-jöveteléről: Azt mondja itt, hogy annak az ideje nem tudatnék és bizonytalan volna; és inti a' Keresztyéneket, hogy arra készüljenek a' józanság és a' vigyázás által. 2. A' Thessalónikabélieknek a' kegyességre tartozó külömbb-külömbbféle kötelességeket parantsol. 3. Bé-rekeszti Levelét, meg-szenteltetést kivánván ISTENtől nékiek, és magát az ő Könyörgésekbe ajánlván.

I. 1-10. II. 11-22. III. 23-28.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Rész arra tanit minket; 1. Hogy az URnak Napja hirtelenséggel és ollyankor fog el-jőni, mikor az emberek azt leg-kevésbbé fogják várni. Ez a' Nap pedig rettegésnek Napja leszsz azoknak, a' kik a' setétségben járnak, és a' kik magokat a' Testnek tselekedeteiben

foglalják: De ugyan az a' Nap a' Hiveknek egéſzen vígaſztalásokra fog lenni.

Azért hát, hogy ez a' Nap, mint a' lopó úgy ne találjon bennűnket; Kéſzítsük magunkat arra, józan és teſtet meg-öldöklő élet által, Hit által, atyafiúi ſzeretetnek gyakorlása által, és a' jó tselekedeteknek minden nemei által.

Ez után, ſok kiváltképen-való Kötelességeket parantsol itten nékünk Szent Pál. Az elsŏ ez; Hogy épitsük és intsük egymáſt jó beſzédek által.

2. Hathatós beſzédekkel ſzóll arról a' betsületről és ſzeretetről, a' mellyel tartozunk az Eklésiának Tanitóinak és Elöljáróinak az ŏ munkájokért.

3. Azt hagyja; Hogy békességesek légyünk kŏzŏttünk egymással, intsük és vígaſztaljuk egymáſt, és türők légyünk mindenekhez, és távol légyünk a' boſzſzú-állástól.

Ezek után ſok rövid mondásokat ragaſzt, a' mellyek meg annyi drágalátos Parantsolatok, és a' mellyekben azt ajánlja; Hogy mindenkoron örüljünk, ſzüntelen imádkozzunk, minden dolgokban az Istennek hálát adjunk; a' Szent Léleknek Ajándékait meg-ne óltsuk ſe másokban, ſe mi-magunkban: Mindeneket meg-próbáljunk, és a' mi jó, meg-tartsuk, és mindentől a' mi gonoſznak látſzik, mególtalmazzuk magunkat.

Ezek mind ollyan ſzent Régulák, a' mellyeket ſoha el-nem kell felejtenünk, hanem tartozunk gyakorlásba venni mindenkor a' Könyörgést, egybe-kötvén buzgó igyekezetünkkel, és kérvén az Istentől Szent Pállal; Hogy *Ö-maga ſzenteljen-meg egéſzen, úgy hogy Lelkünk, elménk és teſtünk tartassanak-meg feddhetetlenül, a' mi URunk JÉSUS Kristusnak el-jövetelére.* Ámen.

SZENT

SZENT PÁL APOSTOLNAK A' THESSALÓNIKABÉLIEKHEZ IROTT MÁSODIK LEVELE.

Ez a' Levél az Első után valami kevés idővel irattatott Krisſus URunk' ſzületése után mintegy Ötven kettődik Eſztendőben.

Áll pedig ez a' Levél három Réſzekből. Az Első Réſzben erősíti Szent Pál a' Thessalónikabélieket az Üldöztetések ellen. A' Másodikban, az ő helytelen vélekedésekből, a' mellyben valának az utólsó Napnak közelléte felől, jó értelemre hozza őket; és a' Harmadikban, inti az Évangyéliomnak tiſztasága ſzerént való élésre.

I. RÉSZ.

Szent Pál Hálákat ád az ISTENnek azért, hogy a' Thessalónikabélieknek Hitek, ſzeretetek és békeſſéges-tűrések nevelkednének, és hogy ők állhatatosok vólnának az üldöztetésekneк közepette, a' mellyeket ſzenvednek vala.

Biztatja őket, hogy az ISTEN nem fogja büntetetlen hagyni az üldözőket és az Évangyéliomnak nem engedőket; a' Híveket pedig órók ditsőſséggel fogja meg-koronázni a' JÉSUS Kriſtusnak el-jövetelekor.

3. Kónyóróg érettek, hogy az ISTEN őket erősitse-meg, és nevelje a' Hitben és a' kegyeſſégben.

I. 1-4. II. 5-10. III. 11-12.

TANÚSÁGOK.

LÁtni ebben a' Levélben; Hogy a' Thessalónikabéli Gyűlekezet, mellyet Szent Pál az Első Levélben annyira megditsért vala, mind inkább inkább bé-tellyesedik vala Hittel, ſzeretettel, és a' Szent Léleknek Ajándékival, az Apoſtolnak-is ehez a' Gyűlekezethez való indúlatja mindenkor őregbedik vala, és Ő-néki ditsekedésének és hálá-adásának alkalmatossága vala ez a' Gyűlekezet.

Igen ditsőséges dolog a' Gyülekezeteknek ekképen ſzűntelen előbb menni a' jóban; és az a' leg-nagyobb gyönyörködés a' Tanitóknak, ha azon bizonyságot tehetik az ő Nyájjaik felől, a' mellyet tőn Szent Pál a' Theſſalónikabéli Hivek felől.

2. Azt tanitja ez a' Réſz; Hogy nem hogy el-kellene a' Kereſztyéneknek tsűggedni a' nyomorúságok miatt, a' mellyekre az Évangyéliomnak vallása őket kitéſzi: Sőt inkább azok őket méltókká téſzik az ISTENnek Orſzágába való bé-menetelre, és azok még az ISTEN' igaz Itéletének bizonyságai-is; minthogy igaz dolog az, hogy az UR eljővén nyúgodalmat adjon azoknak, a' kik ſzenvedtenek: Boſzſzút-álljon pedig a' nyomorgatókon, és mind azokon, valakik nem engednek a' mi URunk Jésus Kriſtus Évangyéliomának.

Ez a' Tudomány ſzerezzen mi bennűnk békességes-tűrést, és még őrőmet-is a' nyomorúságokban, az ISTENnek Itéletitől való hathatós félelmet, és arra való mindenkori igyekezetet, hogy ő-néki tetſzők légyűnk.

3. Szent Pálnak ez a' jó kivánsága, hogy a' Theſſalónikabéliek a' Hitben és az ISTENnek Kegyelmében erősíttessenek-meg, azt mutatja; Hogy a' Kereſztyéneknek állhatatosan meg-kell maradni a' jóban, és mind inkább inkább kell igyekezni a' tőkélletességre.

Ennek kell lenni az ő ſzorgalmatosságoknak, valamint ſzinte az ő Könyörgéseknek-is a' tzéljának, a' miképen Szent Pál megjegyzi, ezt mondván: *A' mi ISTENünk méltóztasson titeket az ő Hivatalára; Töltse-bé az ő Jóváltának minden jó-akaratját; és a' ti Hiteteknek munkáját az ő ereje által; Hogy ditsőittessék a' mi URünk JÉSUS Kriſtusnak Neve ti bennetek, és ti-is ditsőittessetek ő benne, a' mi ISTENünknek és az UR JÉSUS Kriſtusnak Kegyelme ſzerént.* Ámen.

III. RÉSZ.

Szent Pál hogy ki-végye a' Theſſalónikabélieknek elméjekből azt a' vélekedést, mintha az URnak el-jövetele, a' mellyről ſzóllott vala, nem vólna meſſze, azt jövendóli, hogy minekelőtte ez a' Nap el-jőne: megelenne a' Hittől való ſzakadás az Anyaſzentgyházban, ama' bűnös ember által, a' veſzedelemnek fija által.

2. *Meg-jegyzi mellyek fognának annak meg-esmértető jelei lenni; a' helyét, az idejét, a' módját annak meg-jelentetésének, elő-menetelét, és végre*

végre meg-rontatását-is. Ezek után az Apoſtol némelly Intéseket és jó kivánságokat téſzen.

I. 1-12. II. 13-17.

TANÚSÁGOK.

AZ a' Prófétzia a' melly ebben a' Réſzben bé-foglaltatik, a' meg-jegyzésre igen méltó, noha vagyon homályosság benne.

Azt jövendöli Szent Pál, hogy az Anyaſzentegyházban tsaknem kőzönséges Hittől való Szakadás fogna meg-lenni, minekelőtte az URnak Napja el-jő.

Leg-tőbben és minden időben azt hitték; Hogy ez a' Prófétzia az Ántikriſtusnak el-jövetelét jelentené. De nehéz megmagyarázni minden réſzeit ennek a' Jövendölésnek.

De azt-is meg-jelenti ez a' Prófétzia, hogy ez a' Hittől való Szakadás és ez a' ſzőrnyű nagy veſzettség nem fogna mindenkor tartani, hanem az UR azt el-fogná tőrleni az ő véghetetlen Hatalma által.

Akará az ISTEN, hogy ez a' nagy változás előre meg-jövendőltettetnék, a' végre, hogy azon ſenki-is oſztán ne tsudálkozna, és hogy a' Hivek magokat attól meg-óltalmaznák és vigyáznának.

Azt-is meg-kell jegyzeni Szent Pál után; Hogy ha vóltanak és vagynak még moſt-is némelly Emberek, a' kik engedték magokat el-hitettetni a' Tévelygés által, az, az ISTENnek Ítéletiből esett-meg; mivelhogy nem hiſznek vala az Igazságnak, hanem a' hamisságnak engednek vala.

De a' kiket az ISTEN az Évangyéliomnak tiſzta világával megvilágosított: Tartoznak ő Felségének hálákat adni azért, hogy válaſztotta őket az Idvességre, és az ő Ditsőségének birására; állhatatosan meg-tartani a' nékiek adatott Tudományt, és kérni az URat, hogy ſzentelje-meg őket egéſzen, és erősíttse-meg a' jó és tiſzta Tudományban, és minden jó tselekedetekben.

III. RÉSZ.

Szent Pál arra kéri a' Thessalónikabélieket, hogy ő érette és az Évangyéliomnak terjedéséért kónyórógjenek, és ő-is hasonlóképen kónyórög érettek. 2. Azt hagyja nékiek, hogy magokat vonják-el azoktól, a' kik rendetlenül viselnék magokat, és azokkal ne légyen ſemmi egyességek; és kárhoztatja nevezetesen azokat, a' kik ſemmi dolgot nem tévén élnének.

3. El-

3. *El-végezi Levelét a' Thessalónikabéli Hivekért való jó kivánságokon és Könyörgésen.*

1. 1-5. II. 6-15. III. 16-18.

TANÚSÁGOK.

HÁrom kiváltképen-való Tanúságok jegyeztethetnekmeg ebből a' Réſzből:

Az Első ez; Hogy az ISTEN' Ditsőségéért való Buzgóság, minden Kereſztyéneket kötelez arra; Hogy az Evangyéliomnak terjedéséért és azt hirdető hűséges Tanitókért imádkozzanak: Valamint a' Tanitók-is a' magok réſzéről tartoznak az Anyaſzentegyházért és annak minden Tagjaiért könyörögni.

A' Második; Ha vagynak a' Gyülekezetben némellyek, a' kik rendetlen módon élnek, és nem a' Jésus Kriſtus' Tudománya ſzerént viselik magokat: Nem ſzabad azokat úgy tartani mint Atyánkfiait, hanem el-kell azoktól magunkat vonnunk.

Világosan hagyja ezt Szent Pál a' mi URunk Jésus Kriſtusnak Nevében, és ſok helyeken meg-újíttatik ez a' Parantsolat az Uj Teſtamentomban. A' mellyből-is láthatni; Hogy az ISTEN akarja, hogy az Egyházi Fenyiték gyakoroltassék; hogy a' botránkoztató bűnősöknek nem kell az Ekklésiának Tagjainak tartattatni, és hogy a' Kereſztyének tartoznak el-távoztatni azokkal való társalkodást.

3. Meg-kell jegyzeni; Hogy az Apoſtol nevezetesen kárhoztatja azokat, a' kik, a' helyett hogy valamelly ISTEN' Törvénye ſzerént való Hivatalban foglalnák magokat és munkálódnának: hívalkodásban, haſzontalan nyughatatlanságban és ſemmit nem érő foglalatosságokban töltik életeket.

Abból, a' mit e' dolog aránt mond Szent Pál, meg-tetſzik; Hogy ez az életnek a' neme, noha igen kőzönséges ſzokott a' Nagy Városokban lenni, és e' Világban ártatlannak tartatik: egéſzen illetlen Kereſztyén emberekhez; és a' kik azt követik, azok még tsak azt ſem érdemlik, hogy éljenek; mivel a' mint Szent Pál világosan kimondja: *Hogy ha valaki nem akar munkálódni, ne-is egyek.*

(o)

SZENT

SZENT PÁL APOSTOLNAK TIMOTHEUSHOZ IROTT ELSŐ LEVELE.

Ugy tartatik, hogy Szent Pál Kriſtus URunk' Születése után mintegy Ötven hetedik Eſztendőben irta ezt a' Levelet Timotheusnak, a' kit ő Éfésusban hagyott vala a' végre, hogy abban a' Városban lévő Gyülekezetre gondot viseljen.

2. *Az Apoſtol arra inti Timotheust, hogy ellenek-álljon a' hamis Tanitóknak; és oktatja ötet, miképen igazgassák a' Püspökök és a' Tanitók az ISTENnek Anyaſzentegyházát.*

I. RÉSZ.

Ebben az Első Réſzben az Apoſtol azt Parantsolja Timotheusnak, hogy ne engedje-meg, hogy némelly 'Sidó hamis Tanitók a' Kereſztyéni Tudományt hijábanvaló és az igaz Tudománnyal ellenkező beſzédekkel meg-veſztegessék, és hogy villongásra való kérdéseket támaſzſzanak az Ekklésiában.

És minthogy azok a' Tanitók nagy buzgóságot mutatnak vala a' Törvényhez, meg-mutatja, mitsoda annak a' valóságos haſzna.

Ez, alkalmatosságot ád néki az ISTENnek arról a' Kegyelméről való ſzóllásra, a' mellyet tselekedett vala ő vele, az Apoſtolságra el-hiván, és az ISTENnek a' bűnósókhóz való irgalmasságáról való ſzóllásra-is.

Végezetre, inti Timotheust, hogy buzgósággal járjon-el az ő Hivatalának kötelességeiben, és ellenek-álljon a' hamis Tanitóknak.

I. 1-7. II. 8-11. III. 12-17. IV. 18-20.

TANÚSÁGOK.

A' Tanúságok, mellyeket ez a' Réſz magában foglal, ezek a' következendők.

Az Első; Hogy az Évangyéliom' Szolgáinak az ő kötelességek, az igaz Tudományt tanitani és meg-tartani; és ellenek-állani azoknak, a' kik azt

akarnák meg-változtatni, tanitván ollyan Tudományokat, a' mellyek vagy hamissak, vagy pedig haſzontalanok, és nem egyébre valók, hanem tsak haſzontalan kérdéseknek és háborúságoknak támaſztására az Eklésiában.

A' második; Hogy a' *Vallásnak a' tzélja, a' tiſzta ſzívből, a' jó lelki-esméretből és az igaz Hitből való ſzeretet;* és hogy azok *a' kik ettől a' tzéltól el-távoznak: el-hajolnak hijában-való beſzédekre.*

Ebből meg-itélhetjük, ha azok a' Tudományok, a' mellyek nékünk hirdettetnek, igazak-é, és ha mi-magunk-is az igaz jó-féle Kereſztyének kőzzül valók vagyunk-é?

A' Harmadik Tanúság ez; Hogy a' Tőrvény a' mennyiben a' tetemesebb bűnőket tilalmazza vala a' 'Sidóknak, adatott vala inkább a' gonoſz és el-fajúlt embereknek meg-zabolázására, mint ſem azokért a' Jámborokért, a' kik azoktól a' nagy vétkektől iſzonyodnak.

A' honnan kővetkezik; Hogy tehát a' Tőrvény ámbár el-nem tőrőltetett, e' tekintetben mindazáltal nints annak tőbbé a' Kereſztyénekre nézve az a' haſzna, a' melly vala az előtt; mivel az Évangyéliom az embereket tőkélletesebb Szentségre formálja, és arra inditja, hogy ſzeretetből engedelmeskedjenek az Istennek.

4. Szent Pál azt tanitja itten; Hogy *a' JÉSUS Kriſtus azért jött e' Világra, hogy a' bűnősőket meg-tartaná;* és azt meg-erősíti a' maga példájával.

Vigaſztalással tellyes Tudomány ez az igazán meg-térő bűnősőknek, mellyről mindazáltal meg-kell jegyzeni, a' mit mond Szent Pál, tudni-illik hogy az Isten ő rajta azért kőnyőrűlt vala, mivelhogy ő mikor az Anyaſzentegyházat háborgatta és a' Kriſtust káromolta, azt tudatlanúl mivelte a' hitetlenségben.

Ez minket arra tanit; Hogy ſokkal kőnnyebb az ollyan bűnőknek botsánatját meg-nyerni, a' mellyek tudatlanságból miveltetnek, mint ſem azoknak botsánatját, a' mellyekben valaki ſzántſzándékkal és Isten akaratja felől való esmérete ellen esik.

Végezetre, látjuk ebben a' Réſzben; Hogy minden dolgok felett arra kell igyekeznünk; hogy jó lelki-esméretünk légyen; mivelhogy a' ki azt el-

veſz-

veſzti, el-veſzti a' Hitet és végső meg-keményedésbe esik.

II. RÉSZ.

Az Apoſtol azt rendeli, hogy az Ekklésiában légyenek Könyörgések minden emberekért, és nevezetesen a' Királyokért és Elöljárókért, a' kik akkor Pogányok valának; és ezt a' rendelést azon fundálja, hogy az ISTEN minden embereknek akarja az ő idvességeket, és hogy ő Felsége e' végre küldötte a' maga Fiát az ő meg-váltásokra, és illyen tzéllal birdetteti nékiek az ő Évangyéliomát.

2. *Azt rendeli, hogy a' Férjfiak tsendes és tiſzta elmével könyörögjenek: az Aſzſzonyok pedig tiſztességes öltözetben légyenek jelen a' ſzent Gyülekezetekben, és alázatosságban 's hallgatásban maradjanak.*

I. 1-7. II. 8-15.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Réſzből azt tanúljuk; 1. Hogy tellyességgel elmúlaſzthatatlan Kötelesség a' Vallásban közönséges Könyörgéseket tenni minden embereknek Idvességekért, és nevezetesen a' Királyokért, és minden Méltóságban helyheztettekért, és azért hát efféle Könyörgések egy ſzükséges réſzét téſzik a' Kereſztyéneknek Iſteni Tiſzteleteknek.

2. Hogy az ISTENnek az ő Jósága az emberek aránt ollyan nagy, hogy ő akar idvezíteni mindeneket; és annakokáért adta ő Felsége a' maga Fiát a' Jésus Kriſtust, hogy ő közötte és az emberek között lenne a' Közbenjáró.

Minket-is ugyan-ez arra kötelez; Hogy kívánjuk minden embereknek az ő Idvességeket, ſzeressük őket mindnyájokat, és érettek könyörögjünk.

3. Hogy a' Könyörgések nem lehetnek ISTENnek előtte kedvesek, hanem ha tiſzta ſzívvel, és ſzeretetnek 's békességnek lelkével, harag és kételkedés nélkül gyakoroltatnak.

Ezeknek felette, az Apoſtol a' Kereſztyén Aſzſzonyoknak illyen három Tanúságokat ád.

Elsőt ezt; Hogy ők nagy tiſztességgel és ſzemérmetességgel öltözködjenek, mint illik ollyan Aſzſzonyi-állatokhoz kik az Iſteni Szolgálatot vallják: Eltávoztassák a' ſzemtelenséget, és a' mód nélkül-való magok' ékesgetését, és mind ezeket a' Régulákat meg-tartsák, mikor a' Szent Gyülekezetekben jelen-vagynak.

A' Másodikat ezt; Hogy hallgatásban és alázatosságban tar-

tóztassák magokat nem tsak a' Gyülekezetben, hanem Házaiknál-is az ő Férjeik aránt.

És a' Harmadikat ezt; Hogy azok az Aſzſzonyok, a' kiknek az ISTEN ád Magzatokat idvezülni fognak, ha gondot viselnek az ő Gyermekeikre a' kiket e' Világra ſzülténe', ha azokat kegyességben nevelik, és ha ő-magok-is meg-fognak maradni a' Hitben, a' ſzeretetben, a' ſzent életben és a' ſzelídségben.

III. RÉSZ.

Szent Pál ebben a' Réſzben ſzóll; 1. *A' Püſpöki vagy Lelki Páſztori Tiſztnek nagy derék vóltáról, és azokról a' minémüségekről, a' mellyeknek kell lenni azokban, a' kik erre a' Hivatalra fel-vétetnek.* 2. *A' Diakónusoknak Tiſztekről, a' kiknek kötelesſégek vala az Ekklésiának alamisnáit sáfárolni, és a' Püſpökét ſegíteni az ő ſzolgálatjaikban, és megjegyzi azokat a' virtusokat, a' mellyeknek a' Diakónusokban fel-kelletik találtatni.* 3. *Hogy Timotheust annál inkább kötelezze arra, hogy az Anyaſzentegyházbéli Tiſztekre ſenkit fel-ne végyen, hanem tsak azokra méltókat, és az Ekklésiát úgy igazgassa a' mint illendő: Eleibe terjeſzti néki, minémü az ISTEN' Anyaſzentegyházának méltósága, és annak a' Tudománynak felséges vólta, a' melly abban tanittatik.*

I. 1-7. II. 8-13. III. 14-16.

TANÚSÁGOK.

AZ, a' mit mond Szent Pál a' Püſpökségnek méltóságáról, és arra vágyakozó vagy azt gyakorló ſzemélyekben megkivántató minémüségekről, minékünk azt mutatja; Hogy ez a' Hivatal Iſteni Rendelés, és igen haſznos és ſzükséges.

Derekas elmélkedéssel megkell ezt gondolniok a' Lelki Páſztoroknak, a' végre, hogy méltókká tegyék magokat erre az illyen ſzent Tiſztre, nem tsak el-távoztatván mind azokat a' hibákat a' mellyek az ő ſzolgálatjokat gyümöltstelenné tennék, és ollyan módon élvén, hogy ſemmit-is méltán ſzemekre ne lehessen vetni, hanem ezen fellyül lévén nékiek épületes magok viselése-is, és mindennémü virtusokra jó példát adván.

2. Azok a' Régulák a' mellyeket itten ſzab Szent Pál, megmutatják; hogy nem ſzabad a' ſzent Hivatalra ollyan Személyeket fel-venni, a' kik nem feddhetetlenek, és nem alkalmatosak a' tanitásra és az ISTEN' Anya-

Anyaſzentegyházának bóltsenvaló igazgatására.

3. Minden Kereſztyének tartoznak meg-gondolni; hogy mivel ez a' Hivatal ollyan nagy kövétkezésű, és a' Lelkeknek Idvességek és az ISTENnek Ditsősége ettől függ: Tehát a' Tanitóknak az ő tiſzteknek tiſzteletesnek és ſzentnek kell lenni; és a' kik azzal fel-ruháztattak és azt méltóképen viselik, azokat nagy betsben kell tartani.

A' mi a' Diakónusokat illeti: ebből a' Réſzből meg-tetſzik; Hogy azoknak az ő Hivataljok, melly mindjárt a' Kriſtusnak Mennybe-menetele után rendeltetett vala, meg-tartatott minden Gyülekezetekben valamint a' Püſpökké-is; és azon kivül, hogy az igen haſznos vala azokért a' ſzolgálatokért, a' mellyeket a' Diakónusok véghez-viſznek vala, jó Tanitóknak kéſzitésére-is ſzolgál vala, minthogy az Apoſtolok illyen rendet és régulát állitottanak vólt fel, hogy ſenki-is a' Püſpökségre fel-ne emeltetnék, hanem grádusonként, és a' Püſpökök az ollyan Diakónusokból vétettetnének, a' kik jól ſzolgáltanak vólna.

Illyen módon már a' Gyülekezeteknek Igazgatóivá mind tsak ollyan emberek tétettetnek vala, a' kik esméretesek vóltanak, és a' kiknek vólt elégséges idejek és tapaſztalások (*experientia*jok.) Igen nagy kár, hogy ez a' ſzép rend már ma nem tartatik-meg leg-tőbb Gyülekezetekben.

Végezetre, a' mit Szent Pál mond az Élő ISTENnek Anyaſzentegyházának méltóságáról, és abban tanittatni ſzokott Tudománynak felséges vóltáról: azt jól meg-kell mind az Ekklésiának Igazgatóinak, mind pedig minden Hiveknek gondolni, a' végre, hogy mind egyik mind másik rendbéliek az által hathatósan indittassanak az URnak Anyaſzentegyházának nagy betsben való tartására, abban erősen való meg-maradásra, és az ő kötelességekben az ő állapotjok és hívataljok ſzerént való el-járásra.

IV. RÉSZ.

Az Apoſtol előre tudtára adja Timotheusnak, hogy fognának hamis Tanitók támadni, a' kik kárhoztatni fognák a' Házasságot, és némelly eledelekkel való élést. 2. *Inti Timotheust, hogy az igaz Tudományt tanitsa, és az igaz kegyességet kövesse, a' mellynek-is haſznát és gyü-*

móltseit elő-adja. 3. *Parantsolja néki, hogy a' maga Hivatalát és Ifjúságát tiſzteletre méltóvá tégye, és vigyázzon minden kötelessségeire.*

I. 1-5. II. 6-11. III. 12-16.

TANÚSÁGOK.

HOgy ebből az Olvasásból haſznot vehessünk: azt kell meg-jegyzenünk; Elsőben: Hogy az első időbéli Anyaſzentegyházban; és a' következendő időkben támadának a' Szent Pálnak itten fel-tett jövendőlése ſzerént ollyan hamis Tanitók, a' kik Iſteni Szolgálatnak tettetes ſzíne alatt a' Házasságot és némelly eledeleknek meg-ételét kárhoztatták; és bé-hoztanak kűlőmbb-kűlőmbbféle tévelygéseket a' Vallásnak dolgában.

Ez, meg-esmértetheti velünk melly igen ſzükséges el-távoztatni a' tévelygést és a' babonásságot, és ſoha el-nem hagyni az Évangyéliomnak Tudományát.

De azonban, az-is jusson eſzünkbe; Hogy az, a' mit Szent Pál itten mond: épen nem ád ſzabadságot a' feslettségre és a' teſti kivánságokra; és hogy az ISTENnek Teremtett-állatival való élés tsak annyiban vagyon meg-engedtetve, a' mennyiben azokkal valaki mértékletesen és hálá-adással él.

2. Minthogy azok a' Hitetők, a' kikről Szent Pál ſzóll, ollyan teſti emberek valának, a' kik meg-gazdagodást és kedvek ſzerént való élést keresnek vala, és a' Vallással a' magok haſznára és nyereségre élnek vala: Szent Pál eleibe-terjeſzti Timotheusnak, hogy az igaz Iſteni ſzolgálat az, a' mi leghaſznosabb még ebben az életben-is; *Annak igéreti vagyon e' Világon és a' más Világon való megajándékozásáról; és hogy az* ISTEN *minden embereknek Meg-tartójok, mindeneknek felette pedig az igaz Híveknek.*

Ez, állandó Igazság; és minket arra tanit; hogy annak egyedűl való igaz eſzközе, hogy mind ebben mind a' másik életben bóldogok légyünk, az hogy minden dolgok felett a' valóságos Iſteni ſzolgálatban gyakoroljuk magunkat.

3. Szent Pál azt jegyzi-meg ebben a' Réſzben; hogy az Évangyéliom' Szolgáinak az ő kötelességek, tiſzta Tudományt hirdetni, magokat ſzűntelen az Isteni ſzolgálatban gyakorolni, és ollyan módon viselni, hogy ſenkinek ne adjanak arra alkalmatos-

matosságot, hogy valaki ôket meg-útálja; és légyenek Példák a' Hitben, a' ſzentségben, a' tiſztaságban, és mindennémû jó tselekedetekben, az ô beſzédeikben és magok-viselésében.

Azt hagyja tovább nékiek; hogy ôregbitsék a' nálok lévô Ajándékokat munkálódás által, tanúlás által, és az ô ſzolgálatjoknak réſzeiben való ſerény forgolódás által; hogy úgy mindenek elôtt nyilván-való légyen az ô gyarapodások, és megtarthassák ônnôn-magokat, és azokat a' kik ôket hallgatják.

Ez a' Letzke elôſzôr a' Tanitóknak ſzóll, és azok tartoznak reá derekasan ſzámot tartani: De kôtelez minden Kereſztyéneket-is, hogy az ô Igazgatóiknak ſzolgálatjoknak jó haſznát vegyék, és kérjék az URat, hogy ſzentelje-meg azokat, a' kik ezt a' Szent Hivatalt gyakorolják, hogy akképen járhassanak-el minden ô Kôtelességeikben az ISTENnek Ditsôségére, és az ô Anyaſzentegyházának épületére.

V. RÉSZ.

Arra oktatja Szent Pál Timotheust, miképen viselje magát az Intésekben és Dorgálásokban, és olyankor, mikor valamelly Özvegy-Aſzſzonyokat kellene fel-venni a' Gyülekezetnek ſzolgálatjára. Az Apoſtol ennek alkalmatosságával meg-jegyzi az Aſzſzonyoknak kôtelességeiket, és azokat a' hibákat, a' mellyeket azoknak el-kell távoztatniok. Szóll azután a' Tanitókat illetô tiſzteletrôl és fizetésrôl, és arról, a' mit kellene megtartani, mikor azok ellen vádolás tétettetnék, és mikor az ô hivataljokra rendeltetnének.

I. 1-16. II. 17-25.

TANÚSÁGOK.

MEg-tanúlhatják azokból, a' mellyek ebben a' Réſzben mondattatnak; Elôſzôr a' Tanitók, hogy az ô Intéseiket okossággal intézzék, reá-vigyázván, mitsodás ſzemélyek azok, a' kiket intenek, és magokat minden dolgokban értelmesen és egyſzersmind igaz lelkûséggel, és hivséggel alkalmaztatván.

2. Azok a' Régulák, a' mellyeket Szent Pál rendelt az Özvegy-aſzſzonyokra nézve, a' kik a' Gyülekezetnek ſzolgálnak vala, azt mutatják; Hogy az URnak Gyülekezetében, ſzép renddel kell mindennek véghez menni, kiváltképen a' ſzeretetnek munkáira nézve: Az Alamisnából

ból való Sáfárkodást, és a' szent dolgokra való Gondviselést nem másokra, hanem betsületes és kegyes személyekre kell bizni, és azok, a' kiknek vagynak szegény attyokfiai és azokat segithetik, kőteleztetnek reá, hogy azt tselekedjék.

3. Látjuk itten; Hogy az idős Aszszonyok tartoznak a' kegyességnek és felebaráti szeretetnek munkáit kővetni, és jó oktatásokat 's jó példát adni az ifjú Aszszonyoknak.

Kereszтyén Aszszonyokhoz nem illendő élet, hivalkodóknak, háborgóknak, nyúghatatlanoknak lenni, és házanként járni, hanem azt akarja az Isten: Hogy bőltsek, szelídek, tiszták, Házokban ülők légyenek, és az ő házi dolgaikra és tselédeikre gondot viseljenek.

4. Szent Pálnak az aránt való rendelése, hogy Timotheus mindenek előtt meg-feddje azokat, a' kik vétkeznek: Bizonyitja az Egyházi Fenyitéknek, és kőzőnséges dorgálásnak szükséges voltát.

Végezetre, ki-lehet ebből az egész Részből azt hozni; Hogy a' Tanitóknak az ő szolgálatjok igen igen nagy Hivatal, nagy okosságot, tudományt és jámborságot kiván, és annakokáért mindenfelé igen vigyázónak kell lenni, és semmit hirtelenkedve nem tselekedni, mikor valakiket szükséges erre az illyen szent Szolgálatra botsátani: Valamint más részről, senkinek-is nem kell azokat, a' kik azt gyakorolják, vaktában és igaz okok nélkül vádolni és kárhoztatni.

VI. RÉSZ.

Vagyon ebben a' Részben szó; 1. A' Szolgáknak az ő Uraik aránt tartozó Kötelességekről. 2. A' hamis Tanitókról, a' kik a' Szent Pál' Tudományától külömbözőt tanitanak vala, és mitsoda gonoszt okoznának azok az Ekklésiában, háborgásokat tamasztván abban. 3. És mivel ezek a' Tanitók kereskedésre fordítják vala az Istent Szolgálatot: Szóll Szent Pál a' meg-elégedésről, és a' gazdagságnak szeretetiből származó gonoszokról. 4. Igen erősen kénszeriti Timotheust, hogy meg-tartsa mind azt, valamit néki parantsolt vala, meg-őrizze a' Tudománynak tisztaságát, és a' haszontalan beszédeket és disputálásokat el-távoztassa.

I. 1-2. II. 3-5. III. 6-10. IV. 11-21.

TANÚ-

TANÚSÁGOK.

HOgy Szent Pálnak még arra-is gondja vala, hogy minekutánna ſzóllott vólna a' Tanitóknak Tiſztekről, a' Szolgáknak az ő kötelességeiket-is elő-adná, azt mutatja; Hogy az ISTEN akarja, minden rendbéli embereknek Idvességeket, és ő Felsége, az állapotoknak kűlömbbségére ſemmit nem tekint.

De azt-is mutatja tovább; Hogy a' Szolgák tartoznak hűségesek és engedelmesek lenni az ő Uraikhoz, meg-gondolván azt, hogy ha a' Szent Pál' idejében azok a' rab-ſzolgák, a' kiknek Pogány Uraik valának, ezzel a' kötelességgel tartoznak vala: Sokkal inkább tartoznak véle azok, a' kik Kereſztyén Uraknak ſzolgálnak.

2. Jól reá kell figyelmezni, a' mit itten Szent Pál ollyan erősen mond a' haſzontalan és elme-futtató Kérdések' és Beſzédben való Tusakodások ellen, és azokban foglalatoskodók ellen; a' minémű embereket-is mond lenni kevélységgel tellyeseknek, meg-veſzett elméjűeknek, és ſzámtalan gonoſzokat okozóknak az Ekkéſiában.

Inditson ez mind a' Tanitókban, mind pedig minden Kereſztyénekben minden efféle vetélkedésektől való tellyes idegenséget, és kötelezze őket, a' miképen Szent Pál parantsolja, az ollyanoknak el-távoztatására, a' kik azokat támaſztják és tápláljják.

Harmadik Tanúság, mellyet ez a' Réſz magában foglal ez; Hogy *az Iſteni Szolgálat a' meg-elégedéssel nagy Kereskedés, és a' miképen ſemmit nem hoztunk e' Világra: úgy ſemmit ki-ſem vihetűnk; és ha eledelűnk és ruházatunk vagyon, azzal meg-elégedjűnk.*

Ez a' Letzke igen nagy haſznú ez életnek nyúgodalmára, és meg-óltalmazhat azoktól a' kisértetektől, a' mellyekbe ſzokott az ember esni, mihelyt azt a' Régulát félre-téſzi.

4. Az Apoſtol meg-erősíti ezt a' Letzkét, azt adván elménkre; Hogy *a' pénznek ſzerelme minden gonoſzságnak gyökere, és hogy a' kik akarnak meg-gazdagúlni: Kisértetbe, tőrbe és ſok oktalan 's ártalmas kivánságokba ejtik magokat, a' mellyek őket bé-meritik a' veſzedelembe.*

Ollyan Igazság ez, a' mellyet nékűnk az ISTENnek Beſzéde tanit, és a' tapaſztalás minden napon meg-erősít.

Meg-jegyzi Szent Pál azoknak kötelességeket a' kik Gazdagok, tudni-illik: Hogy *ne vessék bizodalmokat az ő gazdagságaikban, a' mellyek bizonytalanok és veszendők, hanem légyenek gazdagok a' jó tselekedetekben; hogy igy kintset gyűjtsenek jövendőre, és el-vegyék az örök életet.*

Ezek, ollyan Kötelességek, a' mellyeket kiván a' Kereszтyénség mind azoktól a' Kereszтyénektől, valakik e' világi Jószággal bírnak, és a' mellyeket azok szűntelen szemeik előtt tartani tartoznak.

Utóljára, Szent Pálnak az a' világos és hathatós módon való Intése, mellyel Timotheust kénszeríti az ő Hivatala kötelességeinek bé-tellyesítésére, és a' reája bizott tiszta Tudománynak drága kintsének hűségesen való meg-őrizésére: inditson mindeneket valakik a' szent Szolgálatban vagynak; hogy mind nagyobb buzgósággal szerénykedjenek, és minden ő kötelességeikben ollyan nagy hűséggel el-járjanak; Hogy *ama' Hit által való nemes Hartzot meg-hartzolván, el-vegyék az örök életet; és feddhetetlenül találtassanak a' mi URunk JÉSUS Krisztusnak el-jövetelekor; mellyet az ő idejében meg-mutat ama' bóldog és egyedül hatalmas, a' Királyoknak Királyja, és Uraknak URa, kinek tsak egyedül vagyon halhatatlansága, és lakozik hozzá-mehetetlen világosságban, kit senki az emberek közzül nem látott, sem láthat; kinek tisztesség légyen és örökké-való hatalom.* Ámen.

SZENT PÁL APOSTOLNAK TIMOTHEUSHOZ IROTT MÁSODIK LEVELE.

Az Apostol Szent Pál ezt a' Levelet irta Krisztus URunk' Születése után mint egy Hatvan hatodik Esztendőben, mikor második izben volna Fogoly Rómában, egy kevés idővel az előtt, hogy Martyromságot szen-

szenvedett. Azokat az Intéseket a' mellyeket annakelőtte már az Első Levelében tett vala Timotheushoz itten újobban fel-tészi, és ő-néki azt hagyja, hogy bűsegesen és új buzgósággal járjon-el az ő Hivatalának kötelességeiben.

I. RÉSZ.

Jelenti Szent Pál az ő szives atyai szeretetét Timotheushoz és ditséri annak Hitét és kegyességét. 2. Inti, hogy gerjeszsze-fel az ő buzgóságát, és ne ijedjen-meg a' nyomorúságoktól, a' mellyekben a' Híveknek, és kiváltképen az Évangyéliom' Szolgáinak kellene forogniok, és mindenkor tartsa-meg a' JÉSUS Krisztusnak tiszta Tudományát. 3. Panaszolkodik azok felől, a' kik ótet el-hagyták vala, és jót kiván ISTENtől az Onésiforus Házának, a' ki gondot viselt vala ő róla, Rómában való Fogságának idején.

I. 1-5. II. 6-14. III. 15-18.

TANÚSÁGOK.

AZ a' ditséret a' mellyet tészen Szent Pál ennek a' Levélnek kezdetében Timotheusnak kegyessége felől a' mellyet ő már Gyermek korától fogva ki-mutatott, és a' mellyben az ő Anyja és Nagy-Anyja által neveltetett vala, azt mutatja; Hogy igen nagy bóldogság, a' kinek Keresztyéni módon való neveltetése vólt; és hogy azok az Atyák és Anyák, a' kik a' kegyességre szoktatják az ő Gyermekeiket, azzal leg-nagyobb jót szereznek azoknak.

Abból pedig, hogy Szent Pál Timotheust arra inti, hogy gerjeszsze-fel jobban-jobban az ISTENnek benne lévő ajándékát, és a' Hitben állhatatosan maradjon-meg: Arra kőteleztetnek azok a' kik jól neveltettenek, és a' kik jól kezdették életeket, hogy szorgalmatossággal meg-tartsák ezt az ajándékot, igyekezzenek azt nevelni és állhatatosan kővessék a' kegyességet, soha azt nem szégyenelvén, és meg-nem unatkozván az ellenkezések miatt a' mellyeket találnak.

Ezeket minden Keresztyéneknek meg-kell gondolni; de leginkább és külőnős módon tartoznak ezek az Évangyéliomnak Szolgáira.

Által-láthatni ezekből azt-is; Hogy igen drágalátos nagy jó az Ekklésiának az, mikor az ISTEN abban Timotheushoz hasonló Lelki Pásztorokat támaszt, a' kik gyermekségektől fogva kegyesek vóltanak, és a' kiknek az ő buzgóságok mindenkor nevelkedik.

Utóljára, az Apoſtolnak jó kivánsága Onesifórus aránt, a' ki ôtet nem hagyta vala-el, mint mások, hanem meg-vidámitotta ôtet az ô fogságában, azt mutatja; hogy ISTENnek elôtte kedves munka azokat ſegélleni, a' kik nyomorúságban vagynak, és a' kik nevezetesen az Évangyéliomért ſzenvednek, és a' kik azt tselekeſzik, annak jutalmát fogják venni, és az URtól irgalmasságot fognak nyerni amaz utólsó napon.

II. RÉSZ.

Szent Pál arra inti Timotheust, hogy hordozza és ſzenvedje erôs ſzível az ô Tiſztének gyakorlásával egyûtt járó munkának terhét. 2. Azt hagyja néki, hogy az ISTENnek tiſzta Beſzédét hirdesse, és meg-tiltsa a' beſzédekben való tusakodást és a' haſzontalan dolgok felôl való kiáltásokat, a' mellyeknek-is veſzedelmes munkáit elô-adja, ezt mondván: Hogy afféle beſzédek mint a' fene, mind elébb-elébb mennek, és halálos tévelygésekben ejthetik az embereket; a' miképen az meg-esett némelly akkor idôbéli hamis Tanitókon, a' kik a' feltámadást tagadják vala. 3. Az Apostol utánna veti ezt-is, hogy azonban vólnának mindenkor hûséges Tanitók és ollyan Kereſztyének, a' kik meg-óltalmaznák magokat ezektôl a' tévelygésektôl; és hogy azoknak az ô Jegyek, mellyrôl meg-esmértetnének, ez, hogy el-távoznának a' hamisságtól. 4. Végezetre azt parantsolja Timotheusnak, hogy el-távoztassa az ifjúi kivánságokat, megvesse a' bolond és tudatlan kérdéseket, es igyekezzen a' jó útra viſzſzahozni azokat, a' kik a' tévelygésben vólnának.

I. 1-13. II. 14-18. III. 19-21. IV. 22-26.

TANUSÁGOK.

A' Mit ebben a' Réſzben olvasunk, az, egyenesen az Évangyéliomnak Szolgáira tartozik. Láthatni itten azt; Hogy az ô Hivataljok ôket arra kôtelezi, hogy hûségesen ſzolgállanak a' Jésus Kriſtusnak, és magokat a' végre egéſzen ô-néki ſzenteljék; nem egyelitvén magokat ez életnek ſzorgalmatosságaiba: Az ô Hivataljokkal egyûtt-járó munkának terhét békességes-tûréssel hordozzák; Az Ekklésiának épitését munkálódják, ki-vessék abból a' tékélódják és a' haſzontalan disvelygést és a' haſzontalan disputálásokat, és abban az igaz Tudományt, a' kegyességet és az egyességet virágoztassák; meg-tartsák a' békességet azokkal

kal egyetembe, a' kik ſegitségûl hivják az URat tiſzta ſzívből; és végezetre, igyekézzenek buzgósággal és egyſzersmind békességes-tûréssel és ſzelídséggel jó útra hozni a' tévelygésben eſteket.

Ezen a' Tanúságon kivûl, melly kûlönösen az Anyaſzentegyháznak Igazgatóira néz; Három kiváltképen-való Jegyzéseket tehetünk, a' mellyeket mindnyájunknak kôzönségesen megkelletik gondolnunk.

Az Elsô ez; Hogy a' Kereſztyéni Név, a' mellyet viselünk, és az aránt tett fogadásunk, hogy e' Világot meg-tagadjuk, és magunkat a' Jésus Kriſtusnak ſzolgálatjára ſzenteljük: Minket-is fel-bomolhatatlanúl kôtelez, hogy el-ſzakaſzſzuk magunkat mindentôl, valami megakadályozhatna bennünket az ô hozzája-való hûséges vóltunkban, mindeneket tselekedjünk és el-ſzenvedjünk ô hozzá-való ſzeretetünkbôl, meg-emlékezvén arról; Hogy ha *Ö véle ſzenvedünk, Ö vele-is uralkodunk; ha pedig meg-tagadjuk Ötet, Ö-is megtagad minket.*

2. Látjuk ebben a' Réſzben; Hogy veſzedelmes azokat hallgatni, a' kik háborúságot támaſztanak az Ekklésiában, és abban tévelygéseket terjeſztenek, és annakokáért, ki-ki tartozik magára vigyázni, ſoha-is el-nem hajolni attól a' Tudománytól, a' melly tanittatik az ISTENnek Beſzédében, és mindenkor egyességnek és békeſségnek Lelkétôl viseltetni.

Utóljára, minden Kereſztyéneknek jól meg-kell tartani Szent Pálnak ezeket a' ſzavait, a' mellyek ſzemeink eleibe teſzik azt, a' mit mindenek felett kivántatik a' Vallásban tudni, ezt tudniillik; Hogy *az ISTEN tudja, kik légyenek az óvéi:* Az a' Jel pedig a' mellyel meg-kûlômbôzteti azokat másoktól ez, hogy *eltávoznak a' hamisságtól. Az Anyaſzentegyházban vagynak tiſztességreváló edények, és vagynak gyalázatra-valók-is,* az az, Hivek és Gonoſzok; *és ha valaki magát tiſztán tartja, léſzen tiſztességre-való edény, meg-ſzenteltetett, és az* URnak *haſznára-való, és minden jó tselekedetekre kéſzittetett.*

III. RÉSZ.

Azt jóvendóli Szent Pál hogy egy igen nagy meg-veſztegetódés fogna bejóni az Anyaſzentegyházba a' hamis Tanítók által, és az ollyan Személyek által, a' kik a' Kereſztyéni Hit-

nek és életnek Tudományát meg-veſztegetnék. 2. Inti Timotheust, hogy az illyeneket el-távoztassa; a' kiknek veſzedelmeket-is meg-jegyzi; Kövesse pedig az ő életének módját és a' nyomorúságokban való békeséges-türését; és főképen, hogy maradjon-meg abban a' tudományban, a' melly be-foglaltatott a' Szent Irásban, a' mellynek-is ISTENtől ſzármazott vóltát és haſznait meg-állítja.

1. 1-9. II. 10-17.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Jövendölés, melly ebben a' Réſzben olvaſtatik, és azt adja-elő, hogy az utólsó napokban ártalmas idők léſznek, igen méltó a' meg-jegyzésre. Tapaſztaltatott ennek az ő bé-tellyesedése az Apoſtolok' életének idejében, és a' következendő időkben; mivelhogy támadtanak kűlőmbb-kűlőmbbféle veſzedelmes ſzakadások, a' mellyek kárhozatos tévelygésekkel együtt a' feslett erkőltsőknek ſzabadságát és az iſtentelenséget fel-állitották; Sőt mind a' mi időnkig ki-terjed ez a' Prófétzia; minthogy még moſtan-is ollyan nagy ſzámú Kereſztyéneket látunk, a' kik az Iſteni ſzolgálatnak képét mutatják, de annak erejét meg-tagadják; mindennémű bűnőkbe és rendetlenségekbe bé-merűltek lévén.

Minthogy előre meg-mondatott vólt ez a' nagy meg-veſztegetődés, nem kell a' miatt megtántorodnunk; ellenben inkább erősítsen-meg az bennűnket a' Hitben és a' kegyeſségben; meggondolván, hogy az ISTEN azt nékűnk a' végre adta tudtunkra, hogy ne engedjűk magunkat a' gonoſz példák által el-ragadtatni, hanem az Apoſtolnak intése ſzerént, el-távoztassuk a' gonoſzt és annak tselekedőit.

Ez, minden Kereſztyéneknek az ő kőtelesſégek; de ez kivántatik kiváltképen való módon az Évangyliomnak minden Szolgaitól.

2. Azt tanúljuk, hogy ha azért, hogy kegyesen élűnk és a' bűnnek 's a' gonoſzságnak ellenek-állunk, a' Gonoſztévőknek ellen-mondásokat kelletik tapaſztalnunk: ſemmi rajtunk nem esik, a' mi Mósesen, Szent Pálon, és leg-tőbb Szenteken nem esett vólna.

Azt mondja e' dolog aránt az Apoſtol: hogy a' kik *akarnak ſzentűl élni a' JÉSUS Kriſtusban, háborgattatást fognak ſzenvedni*; De a' miatt, nem hogy el-kellene

ijed-

ijednünk; sőt inkább ősztönözzön ez bennünket annyival inkább kötelességünkben való eljárásra.

Utóljára arra tanit Szent Pál; Hogy a' tévelygéstől mi-magunknak és másoknak meg-óltalmazására a' leg-jobb eszközt, soha el-nem hajolni a' Szent Irástól, a' melly minket egyedül bőltsekké tehet az idvességre, a' Jésus Krístusban való Hitnek általa.

És a' kik az Anyaszentegyházban másoknak tanitására és vezérlésére hivattattak, jól megjegyezzék ezt; hogy az Irásnak olvasása és elmélkedése által lett vala Timotheus Istennek ollyan nevezetes nagy Szolgájává, és ők ebben a' szent Könyvben fogják fel-találni, a' miképen Szent Pál mondja; mind azt, valami alkalmatosokká teheti őket az ő szent Hivataljoknak minden részeire és kötelességeire

IV. RÉSZ.

Szent Pál tovább-is erősen inti Timotheust az ő szolgálatjában buzgósággal való forgolódásra. Hogy ótet arra fel-inditsa: azt mondja, hogy az ő halála közel volna; és nagy örömét és erős bizodalmát jelenti a' mennyei Ditsőség aránt. Azt hagyja Timotheusnak, hogy mennél hamarább jőjjön-el ő hozzája, panaszolkodik azok felől a' kik ótet el-hagyták vala; és kőszöntésekkel 's jó kivánságokkal bé-rekeszti a' Levelet.

I. 1-5. II. 6-8. III. 9-22.

TANÚSÁGOK.

AZok, a' kiket az Isten a' Szent Szolgálatra hivott, erős inditó okokat találnak ebben a' Részben az ő kötelességeiknek minden részeinek bé-tellyesítésére; és mindenek felett arra, hogy az Istennek Beszédét prédikálják, feddődjenek, dorgálódjanak, minden időben, buzgósággal, minden szelídséggel és tanitással.

Erre kötelezik őket ezek az erős Intések, a' mellyekkel igen kéri Szent Pál Timotheust az ISTEN előtt, és az utólsó Ítéletnek meg-gondolása által, a' szerény buzgólkodásra és vigyázásra.

2. Azt jelenti Szent Pál itten az Évangyéliom' Szolgáinak; hogy vagynak gyakorta ollyan ártalmas idők, a' mellyekben, meg-unván az emberek a' Keresztyéni Tudománynak tisztaságát és egyűgyűségét: el-nem szenvedhetik az Igazságot, és

ollyan

ollyan Tudományokat keresnek, a' mellyek az ő nyúghatatlan elméjeknek, kivált pedig az ő gonosz kívánságaiknak hizelkednek.

Ez, azt mutatja; Hogy a' kiknek az a' tisztek, hogy másokat tanitsanak: szükséges minden okosságokat és minden hűségeket arra adni, hogy a' mint kell, és haszonnal el-járhassanak az ő Hivataljoknak kötelességeiben.

3. Az Apostolnak az ő öröme és bizodalma, a' mellyet meg-bizonyita, mikor tsak hamar Mártiromságot szenvedendő vala: azt mutatja nékünk; Minémű bizodalom szokta a' halálnak közelgetésekor bátoritani azokat, a' kik az Istennek hűségesen szolgáltanak.

És minthogy világosan azt mondja Szent Pál; Hogy az Igazságnak Koronája nem tsak ő-néki, hanem mind azoknak-is tartatnék, valakik szeretnék a' Jésus Krisztusnak el-jövetelét: tartozunk mindnyájan ezt a' Nagy Apostolt követni az ő hűségében, és a' Jésus Krisztushoz való szeretetében; Ama' nemes hartzot meg-hartzolni, és futásunkat el-végezni, hitünket mind végig meg-tartván.

4. Szent Pálnak azok felől való panaszolkodásában, a' kik őtet el-hagyták vala, és a' kik ő-nékie sok gonoszszal valának: azt láthatjuk; hogy minden időben vóltanak ollyan emberek, a' kik ellenek-állottanak az Istennek hűséges Szolgáinak; és hogy még az Ekklésiának kebelében-is mindenkor találtatnak világi emberek, a' kik jobban szeretik e' jelenvaló Világot, hogy nem a' Jésus Krisztust, és félelmesek, a' kik nem merik nyilván vallani a' kegyességet, sem annak követőit óltalmazni.

Végezetre, a' mit Szent Pál itt arról mond, a' mi ő rajta esett vala, midőn Rómában Fogoly vala: abból által-láthatjuk; Hogy ha szintén e' Világ' részéről segitség nélkül vagynak-is a' Hívek: de az Isten soha el-nem hagyja őket a' próbákban és a' veszedelmekben; hanem mindenkor mellettek áll ő Felsége, és minekutánna meg-szabaditja őket minden gonosztól, megtartja őket az ő Mennyei Országára.

SZENT

SZENT PÁL APOSTOLNAK TITUSHOZ IROTT LEVELE.

Irta Szent Pál ezt a' Levelet Kristus URunk' Születése után, a' mint tartják Hatvan negyedik Esztendő tájban Titushoz, a' kit Kréta Szigetében hagyott vala, a' végre, hogy az ottan lévő Gyülekezetekre gondot viselne.

I. RÉSZ.

Ennek az Első Résznek vagynak két Szakaszszai. 1. Azt parantsolja Szent Pál Titusnak, hogy a' Kréta Szigetében lévő minden Gyülekezetekben rendeljen Lelki Pásztorokat, és meg-jegyzi azokat a' tulajdonságokat, a' mellyekkel a' Tanitóknak fel-ruházttatniok kell lenni.

2. Szóll ó-néki némelly 'Sidó Tanitókról, a' kik holmi hijábanvaló Kérdéseket és Költeményeket egyelitenek vala az Évangyéliomnak Tudományához, nevezetesen az eledelekkel való élésre nézve; és a' kik ezenkívül roszsz erkóltsú emberek valának, mint nagyobb részént a' Kréta Szigetében Lakók.

I. 1-9. II. 10-16.

TANÚSÁGOK.

MInthogy Szent Pál azt parantsolja Titusnak, hogy minden dolgokat helyére-állasson a' Kréta Szigétében lévő Gyülekezetekben, és kivált azt, hogy azokban rendeljen Lelki Pásztorokat: Abból meg-tetszik; Hogy az ISTENnek akaratja, hogy a' szép rend uralkodjon az Anyaszentegyházban, és főképen, hogy minden Helyeken, a' hol vagynak Keresztyének, légyenek Lelki Pásztorok, lévén azoknak az Ő Tisztek ISTENTŐL rendeltetett és tellyességgel szükséges.

De, az a' nagy vigyázás, a' mellyel Szent Pál akarja vala, hogy Titus forgolódna a' rendel-

deltetendő Egyházi Szolgáknak válaſztásában, azt mutatja; Hogy ezt a' ſzent Hivatalt tsak egyedűl ollyan Személyekre kell bizni, a' kik feddhetetlenek, példás életűek, és a' kiknek a' mellett vagynak ſzűkséges ajándékaik a' tanitásra, és az Évangyéliomnak tiſztaságának megtartására azok ellen, a' kik akarnák meg-változtatni.

Továbbá, innét még azt-is láthatni; Hogy a' Kriſtus' Szolgáinak kőtelességekben áll az, hogy bé-dugják a' hamis Tanitóknak és azoknak-is ſzájokat, a' kik a' Kereſztyéneket el-hitetnék, és tévelygésbe vagy a' bűnbe ejthetnék.

A' mit az Apoſtol meg-jegyez a' Krétában Lakóknak roſzſz terméſzetű vóltok felől, kiket-is úgy ir-le, mint hazugságra, gonoſzságra, reſtségre és teſtiségre igen hajlandó embereket, azt mutatja; Hogy igen nehéz dolog azoknak, a' kiknek gonoſz erkőltsők és meg-veſzett indúlatjaik vagynak, a' Jésus Kriſtusnak igaz Tanitványinak lenni; de mindazáltal az Istennek Szolgáinak ſemmit el-nem kell múlatni, hogy az ollyanokat meg-térithessék, és a' Hitre hozhassák.

Végezetre, jól meg-kell jegyzeni, a' miképen az Apoſtol itt le-irja a' hamis Tanitókat és a' roſzſz Kereſztyéneket a' kikről ſzóll, ezt mondván: Hogy azok *vallják ugyan hogy az ISTENt tudják, de tselekedettel tagadják, mivelhogy, útálatosok, hitetlenek és minden jó tselekedetre nézve megvettettek.*

Ezekkel a' beſzédekkel az Anyaſzentegyházban élő nagy ſzámú hamis Kereſztyéneknek az ő valóságos képek vagyon le-feſtve: Mi pedig arra tanittatunk; Hogy a' Vallásnak és az Istenben való Hitnek kűlső mutatása ſemmit nem haſznál azoknak, a' kik engedetlenségben élnek, és valamiképen hogy az illyenek az Istent meg-tagadják az ő tselekedeteikkel: Ugy az Isten-is ſoha nem fogja őket övéinek esmérni.

II. RÉSZ.

Két dolgokat tselekeſzik Szent Pál ebben a' Réſzben. 1. *Le-rajzolja a' Véneknek, az Aſzſzonyoknak, az Ifjaknak és a' Szolgáknak az ő kötelességeiket; és azt hagyja, hogy Titus légyen önnön-maga az elől-ſzámlált Személyeknek és kivált az Ifjaknak példa a' jó tselekedetekben és a' bőltseségben.* 2. *Jeles rövid Summáját adja*

adja a' Kereſztyéni Tudománynak, és meg-jegyzi annak a' tzélját.

I. 1-10. II. 11-15.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz kőzőnségesen ſzóllván, minket arra tanit; Hogy a' Lelki Páſztorokat az ő Hivataljok főképen arra kőtelezi, hogy az embereket a' kegyességre és a' ſzentségre ſzoktassák, és ſzorgalmatosan tanitsanak minden rendbéli ſzemélyeket azokra a' kőtelességekre, a' mellyek kinek-kinek az ő állapotjához és hivataljához illendők.

2. Az éltes ſzemélyek tanúljákmeg innét azt; hogy ők légyenek józanok, tiſzteletesek, kegyesek, és ſzeretettel tellyesek.

A' Kereſztyén Aſzſzonyok hasonlóképen hogy ők-is légyenek józanok, éljenek mértékletességben, el-távoztassák a' rágalmazást, ſzeressék az ő Férjeket, gyermekeikre gondot viseljenek, és házokban ůlők légyenek.

Az ifjú ſzemélyek, hogy mértékletesek, józanok, tiſzta életűek és minden magok viseléſében módot tartók légyenek.

És a' ſzolgálatban lévők, Hogy az ő Uraikhoz való engedelmességben, és hűségben meg-maradjanak.

3. Szent Pálnak az ő Intése, mellyel azt hagyja Titusnak, hogy őnnön-magát példaúl adja a' tiſztaságban, a' feddhetetlenségben és a' jó tselekedetekben, azt mutatja; Hogy azok, a' kik másokat tanitani és inteni akarnak, tartoznak magok gyakorolni azt, a' mit tanitanak, és az embereknek példát adni mindenféle jóságokban.

4. Igen kiváltképen-való figyelmetességgel ſzűkséges meggondolnunk a' Kereſztyéni Tudománynak azt a' Rővid-ſummáját, a' mellyet Szent Pál ebben a' Réſzben elő-ád, midőn azt mondja; Hogy az Istennek kegyelme, a' melly a' Jésus Kristus által meg-jelent, minket arra tanit, hogy meg-tagadjuk nem tsak a' hitetlenséget és istentelenséget, hanem a' gonoſz kivánságokat-is, és e' Világnak ſzeretetét, és éljűnk mértékletesen és tiſztán mi-magunkra nézve; és ſzentűl Istenre nézve, igazán a' mi felebarátunkra nézve, és nem másképen hanem tsak illyen módon élvén, várhatjuk bizodalommal a' Nagy Istennek és Meg-tartónak az UR Jésus Kriſtusnak utólsó és ditsőges megjelenését.

Ezt a' Tudományt tartoznak az Évangyéliomnak Szolgái az Anyaſzentegyházban hirdetni, és ennek kell lenni a' Kereſztyéneknek az ő életeknek Régulájának.

Ugyan ez a' Jésus Kriſtusnak az ő e' Világra jövetelének, és Halálának a' tzélja és vége-is; *Mivelhogy* a' mint mondja Szent Pál, *azért adta ő-magát mi érettünk, hogy meg-váltana minket minden hamisságtól, és tiſztitana magának kiváltképen-való népet, jó tselekedetekre igyekezőt.*

III. RÉSZ.

Azt parantsolja Szent Pál a' Kereſztyéneknek, hogy a' Hatalmasságoknak alájok vessék magokat, ſenkit ne ſzidalmazzanak, ſzeretettel és ſzelídséggel viseltessenek még azokhoz-is, a' kik a' Kereſztyén Vallásnak ellenségei vólnának; és a' végre emlékezzenek-meg róla, hogy az ISTEN az ő nagy Irgalmasságából tartotta vólna meg őket, a' mikor ők-is mindennémű bűnökben élnek vala.

2. *Azt akarja, hogy Titus intse kiváltképen azokat, a' kik a' Kereſztyénséget be-vették vala, a' jó tselekedeteknek gyakorlására; és azt mondja néki, hogy meg-tiltsa azokat, a' kik az Ekklésiában bolond kérdések által versengéseket támaſztanának; és meg-vesse azokat a' kik ſzakadásokat tsinálnának, és hamis és veſzedelmes Tudományokat terjeſztenének; és Titusnak némelly dolgok felől Parantsolatokat adván a' Levelet el-végezi.*

I. 1-7. II. 8-15.

TANÚSÁGOK.

INnét meg-tanúlhatják a' Kereſztyének; 1. Hogy a' Királyoknak és Előljáróknak tartoznak ő magokat alájok vetni, és engedelmesek lenni, eltávoztatni a' ſzidalmazást és a' viaskodást; és tökélletes ſzelídséggel viselni magokat minden rendbéli Személyekhez.

2. Arra tanit Szent Pál, hogy az ISTEN *meg-tartott minket nem az igazságnak tselekedetiből, mellyeket mi tselekedtünk vólna, hanem az ő nagy irgalmasságából, a' mi URunk JÉSUS Kriſtus által, a' végre, hogy meg-igazúlván az ő kegyelméből, örökösi légyünk az örök életnek.*

Ez igen ſarkalatos Tudomány, a' melly-is támaſzthat mi bennünk mélységes alázatosságnak és ISTENhez való ſzíves hálódatosságnak indúlatit.

3. Az Apoſtol meg-jegyzi ebben a' Réſzben igen világos módon azt, a' mi a' Vallásban a' leg-bizonyosabb és leg-fontosabb.

sabb, és a' mit az Évangyéliomnak Szolgai tartoznak mindenek felett tanítani és parantsolni; ezt tudni-illik hogy azok, *a' kik az ISTENnek hittenek, igyekezzenek ſzorgalmatosan elől-járni jó tselekedetekkel; és ezek azok a' tiſztességes tselekedetek, és embereknek haſznosok.*

Ez a' mondás azt mutatja, hogy a' jó tselekedeteknek gyakorlása el-múlaſzthatatlan kötelesség, és az a' jel, a' mellyről meg-esmértetnek az igaz Kereſztyének.

Végezetre, látjuk ebben a' Réſzben; Hogy mikor az Anyaſzentegyházban veſzedelmes Tudományokat tanító és Szakadásokat 's Szerzeteket támaſztó emberek vagynak, azokat meg-kell inteni; és ha mind még-is háborúságokat okoznak, nem kell többé őket az Anyaſzentegyház' Tagjainak tartani, és ſemmi réſzben-is velek társalkodni.

Ez a' Jésus Kriſtustól és az Apoſtoloktól rendeltetett egyetlen-egy eſzköz, mellyel a' Tévelygő Tudománynak ellene kell állani, és a' Hitnek tiſztaságát az Ekklésiában meg-kell tartani.

SZENT PÁL APOSTOLNAK FILÉMONHOZ IROTT LEVELE.

Irta Szent Pál ezt a' Levelet, mikor Rómában elsö ízben fogva vólt Kriſtus URunk' Szűletése után mintegy Hatvan egyedik Eſztendőben. Ennek a' Levélnek pedig a' Summája ez:

Filémonnak a' ki Kolossé Városából való vala, és Szent Pál által lett meg-térittetése után a' Tanitói Hivatalt abban a' Városban nagy éjülettel gyakorlotta, vólt egy Onésimus névű Szolgája, a' ki őtet el-hagyá és az ő Házától el-ſuta. Ez az Onésimus Rómába vévé magát Szent Pálra találá, a' ki által a' Vallásra

meg-tanittaték és Kereſztyénné lón. Az után az Apoſtol viſzſza-küldé ótet Filémonhoz ezzel az Ajánló Levéllel; mellyben-is kéri, hogy engedjen-meg Onésimusnak, és fogadjabé ótet mint Atyafiát a' JÉSUS Kriſtusban.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Levélből előſzőr azt kell meg-jegyzeni; Hogy Onésimus Rómába menvén, minekutánna a' maga Urát Filémont el-hagyta vólna, Szent Pál munkálódék ennek az elſzőkőtt ſzolgának meg-térésében, és azt nagy őrőmmel a' Kereſztyéni Hitre-is hozá.

Igy él vala ez az Apoſtol minden alkalmatosságokkal, a' mellyek magokat elő-adják vala, az ISTEN' Ditsőségének és az Emberek' Idvességének elő-mozditására, és az igaz Kereſztyénnek-is ekképen kéſzek mindenkor arra, hogy Lelkeket nyerjenek az ISTENNEK, és a' bűnősöket ki-ragadják az ő tévelygéseikből.

2. Az Apoſtol, minekutánna meg-téritette vólna Onésimust, viſzſza-küldé az ő Urához Filémonhoz; mivelhogy ennek a' ſzolgának az ő meg-térése nem foſzthatja vala meg Filémont az ő rajta való mindenkori hatalmától és hozzája-való igaz jussától; Hanem erre kéré Filémont hogy engedne-meg Onésimusnak, sőt még arra-is ajánlá magát, hogy ő meg-fizetné, ha valamivel ez a' ſzolga néki adós vólna, vagy ha valamiben ótet meg-bántotta vólna.

Szent Pálnak ezen tselekedetében tapaſztalni az ő felebaráti ſzeretetét, az ő ſzelidségét, és egyſzersmind az ő igazságát-is és tőkélletes igaz lelkűségét.

Illyenek minden kegyes Emberek-is; Kőzben-vetik magokat mindenkor azokért, a' kiknek ſzűkségek vagyon az ő ſzolgálatjokra, kivált mikor azok kegyességgel biró ſzemélyek, vagy kőtelességekre meg-térő bűnősők, és hasonlóképen igazságnak Lelke által vezéreltetnek, hogy meg-adják kinek-kinek azt a' mi ővé.

Ebből még azt-is meg-kell jegyzeni; Hogy ha Szent Pál, noha nem vólna arra ſzorosan kőteles még-is ajánlá magát azért való elégtételre Filémonnak, a' mivel néki Onésimus tartozna: Tehát, a' kik ő-magok valakinek kárt okoztanak, azok ſokkal inkább tartoznak azt viſzſza-tériteni.

Vége-

Végezetre, Szent Pálnak az a' kérése, hogy Filémon fogadja-bé Onésimust, nem úgy mint már ſzolgát, hanem mint Atyafit, azt mutatja; Hogy a' Kereſztyén Vallás jóllehet nem tőrli-el az embereknek egymáshoz-való kőtelességeket, és meg-hagyja az állapotoknak kűlőmbbségét: De ISTEN előtt és az Idvességre nézve mindeneket egyenlővé-téſzen egymással.

Egyſzersmind az-is meg-tetſzik innét; Hogy a' Kereſztyén Uraknak az ő ſzolgáikat úgy kell nézni, mint ő attyokfiait a' Jésus Kriſtusban, és azokkal ſzelídséggel és emberséggel bánni.

SZENT PÁL APOSTOLNAK A' 'SIDÓKHOZ IROTT LEVELE.

Ezt a' Levelet Szent Pál akkor irta, a' mint méltán hihetni, mikor fogva vólna Rómában URunk' Születése után Hatvan egyedik Eſztendőben, és küldőtte a' 'Sidóknak, a' kik Kereſztyénekké lettenek vala.

Akarja azokat meg-erősíteni az Évangyéliomnak vallásában és a' ſzent életben; hogy valamimódon a' 'Sidóknak Tudományokhoz és Iſteni Tiſzteletekhez még bennek lehető ragaſzkodás által, a' Kereſztyéneken forgó küldöztetések által, és a' bűnnek tsalárdsága által el-ne tántorittassanak.

E' végre meg-mutatja hogy a' JÉSUS Kriſtus nagyobb Mósesnél, az Évangyéliom méltóságosabb a' Törvénynél, és hogy a' Törvénynek Tzéremóniáinak és Áldozatinak meg-lett vólna az ő be-tellyesedések a' JÉSUS Kriſtusban, és azért hát azok az ő El-jővetele és Áldozatja által eltőröltettek vólnának. Ezekről a' dolgokról tanit az Apoſtol a' tiz elsőbb Réſzekben.

A' három utólsókban 'pedig inti a' 'Sidókat a' Hitben való meg-maradásra, a' nyomorúságban való békeséges-

séges-tűrésre, és a' kegyességnek főbb kötelességeire.

I. RÉSZ.

Azt tanitja Szent Pál, hogy az ISTEN tökélletesebb módon meg-esmértette vólna magát az Emberekkel a' JÉSUS Krisſtus által, hogy nem mint annakelőtte. Meg-bizonyitja az Évangyéliomnak méltóságát az ISTEN' Fiának a' JÉSUS Krisſtusnak végbetetlen méltóságú vóltából, megmutatja, hogy JÉSUS az Égben leg felsőbb Ditsőségre emeltetett-fel, és feljebb-való az Angyaloknál, és osztán azt-is meg-állitja, hogy ő igaz Isſteni Személy.

TANŰSÁGOK.

AZ Első Igazság, a' mellyet Szent Pál tanit ebben a' Levélben, ez; Hogy a' Jésus Krisſtus nem valami puſzta Ember, nem-is tsak valamelly nagy Próféta, sőt nem-is valamelly Angyal, hanem a' Prófétáknál és Angyaloknál végbetetlenűl feljebb-való, az ISTENnek tulajdon Fia lévén, Ő az, a' ki által ez a' Világ teremtetett, a' kit ISTEN a' maga Jobbja felől űltetett, és a' kit imádnak az ISTENnek minden Angyali, mint URokat.

Minthogy Szent Pál ezt a' mi URunknak Isſtenségéről való Tudományt állitja-meg, és ezzel próbálja-meg a' Kereſztyén Vallásnak ditsőséges vóltát: Világosan meg-tetſzik, hogy ez ollyan Tudomány, a' mellyet minden Kereſztyének tartoznak hinni, és a' mellyen az egéſz Vallás fundáltatott.

2. A' mit Szent Pál itten mond; Hogy *az ISTEN az utólső időkben ſzóllott minekűnk az ő Fia által:* Az minket arra kőtelez, hogy áldjuk az ISTENT érette, hogy mi az ő kegyelmeinek legtökélletesebb sáfárlása alatt, és az Évangyéliomnak bóldog idejében élhetűnk.

3. Minthogy az ISTEN a' maga tulajdon Fia által adta tudtunkra az ő Akaratját, és magát nékűnk világosabb módon jelentette-meg, hogy nem mint annak-előtte-való időkben: Elmúlhatatatlan kőtelességűnk a' Kegyelem' Szővetségének ezen javait meg-betsűlnűnk, és felyűl-haladnunk a' ſzentségben azokat, a' kik a' Jésus Krisſtusnak az ő El-jővetele előtt éltenek vólt.

Utóljára, a' mi URunk Isſtenségének, és annak a' leg-felsőbb Hatalomnak, a' mellyre ő az égben fel-magaſztaltatott, meggondolása, inditson minket arra;

ra, hogy ôtet imádjuk, reménységünket ô benne helyheztessük, és engedelmesek légyünk az Évangyéliomnak a' mellyet ô nékünk hirdetett; és ezt Szent Pál meg-mutatja a' következendô Réſzben.

II. RÉSZ.

Inti Szent Pál a' 'Sidókat, hogy maradjanak-meg állhatatosan az Évangyéliomnak vallásában, a' melly a' JÉSUS Kriſtus által és az Apoſtolok által hirdettetett, és a' Szent Léleknek Ajándékai által meg-erôsíttetett vala. 2. Meg mutatja a' végre, hogy JÉSUS noha Ember vólt, és magát a' Halálig meg-alázta vala; mindazáltal minden dolgok néki alája-vettettek, és az ISTEN Ötet a' Mennyei Ditsôségre fel-emelte az ô Szenvedései után. Utóljára, azt mutatja-meg, hogy az ISTENnek a' vólt akaratja, hogy a' mi URunk fel-venné magára a' mi terméſzetünket, és ſzenvedne, a' végre, hogy meg-ſzabaditaná az Embereket az Ördögnek és a' Halálnak Hatalmából, és hogy a' Hivek az Ô példájából tanúlnák-meg ſemmit nem félni a' ſzenvedések által való meg-kisértetéstôl.

I. 1-4. II. 5-9. III. 10-18.

TANÚSÁGOK.

SZent Pál minket elsôben arra tanit; Hogy mivel az Évangyéliom a' Kriſtus által és az Apoſtolok által hirdettetett, és a' Szent Léleknek Ajándékai által meg-erôsíttetett: Tehát tagadhatatlan bizonyságaink vagynak a' Kereſztyén Vallásnak ISTENtôl ſzármazott vólta felôl; és azért hát egéſzen magunkmenthetetlenek léſzünk, és elnem fogjuk az ISTENnek boſzſzú-állását kerûlni, ha illy nagy ſzabaditásunkat meg-veténdjük, a' melly nékünk ajánltatik, és ha nem ragaſzkodunk az Évangyéliomhoz az Igazságnak nyilvánságos vallása által és tiſzta ſzívbéli engedelmesség által.

2. Annak a' Ditsôségnek és Hatalomnak meg-gondolása, a' mellyel a' Kriſtus az ô Meg-alázódása és Halála után fel-ruházstatott, azt adja elménkre; hogy azok a' Szenvedések, a' mellyekben a' Hiveknek kell forogniok, nem akadályozzák-meg azt, hogy ôk el-ne jussanak a' Ditsôségre; az lévén az ISTENnek Akaratja, hogy arra azon az úton vigye a' Híveket, a' mellyen a' Kriſtus arra el-jutott.

3. Meg-kell gondolnunk, hogy az ISTENnek Fia Emberré lett, és egy kevés ideig az Angyaloknál alább-valóvá tétetett vólt, a' végre, hogy az Is-

TEN' kegyelméből meg-halhatna minden emberekért, azoknak bűneiket el-tőrölhetné, és az Ördögnek és Halálnak birodalmát el-ronthatná.

Ez a' Tudomány minket örömmel és ISTENben való bizodalommal a' Jésus Kriſtus által bé-tellyesíthet; Arra-is igen erősen kötelez, hogy úgy éljünk, mint ő meg-váltottai és a' bűnt el-távoztassuk; mivelhogy másképen viſzſza-esnénk az Ördögnek és a' Halálnak hatalma alá, a' mellyből a' mi URunk meg-ſzabaditott vala.

III. RÉSZ.

Két dolgokat tselekeſzik az Apostol ebben a' Réſzben. Elsőben azt mutatja-meg, hogy a' Kriſtus ſőkkal feljebb való vólna Mósesnél; mivelhogy Móſes tsak Szolga vólt az ISTENnek Házában, holott JÉSUS, mint Fiú, a' Háznak URa és Gazdája.

2. *Inti a' 'Sidókat, hogy engedjenek az Évangyéliomnak, és ne kóvessék az Izraélitákat, a' kik a' Kanaán' Földéről ki-rekeſztettenek, és a' Puſztában meg-hóltanak, az ő engedetlenségek és hibetetlenkedések miatt.* 4-Mós. XIV. 21. és 'Sólt XCV. 7. I. 1-6. II. 7-19.

TANÚSÁGOK.

A' Mit mond az Apoſtol ebben a' Réſzben a' JÉSUS Kriſtus' Személyének és Szolgálatjának, a' Móses' ſzemélyének és ſzolgálatjának méltóságosabb vóltáról, azt terjeſzti ſzemeink eleibe egy réſzről; Melly igen kőteleztetnek a' Kereſztyének Jésusnak hűségesen engedelmeskedni, és más réſzről: Minémű nagyot vétenek ő ellene azok, a' kik engedetlenségbe és hihetetlenségbe esnek.

2. Azt kell itten meg-gondolnunk; Hogy a' régi Izraéliták, azért hogy engedetlenek és hihetetlenek vóltanak, mikor Mósestől az ISTENnek ſzavát hallják vala, meg-halának a' puſztában, és az ISTEN meg-eskűvék, hogy bé-nem fognának menni a' Nyúgodalomba a' melly a' Kanaán' földén az Izrael' Népének kéſzittetett vala.

Ekképen végezte-el az ISTEN magában, hogy a' Mennyei Nyúgadalomból ki-rekeſzſze azokat, a' kik tévelyegnek az ő ſzívekben, és a' kik az ő engedetlenségek és meg-keményedések által őtet haragra ingerlik.

Ez, minket erősen őſztőnőz arra; Hogy az Évangyéliomnak ſza-

ſzavát figyelmetességgel és engedelmességgel meg-halljuk, és a' kegyelemnek idejét meg-betsűljük; a' miképen Szent Pál elénkbe adja ezzel a' hathatós Intésével: *Ha ma az ISTENnek ſzavát halljátok, meg-ne keményítsétek a' ti ſziveiteket. Meg-lássátok, hogy ne légyen közzületek valakinek gonoſz és hitetlen ſzíve, melly titeket el-ſzakaſztana az Élő ISTENtől; Hanem intsétek egymást, míg a' kegyelemnek ez a' napja és ideje tart, hogy valaki közzületek meg-ne keményittessék a' bűnnek tsalárdsága által.*

IV. RÉSZ.

Szent Pál elóbb-mégyen annak meg-mutogatásában, hogy valamiképen az engedetlen Izraéliták bé-nem mentenek a' Kanaán' Földére: Ugy a' hitetlen Keresztyének-is bé-nem fognak az Égbe menni.

E' végre, *meg-jegyzi, hogy a' mit Dávid a' 'Sóltárban mond az ISTENnek Nyúgodalmáról, nem annyira a' Kanaán Földéről kell azt érteni, mint a' valóságos Nyúgodalomról, a' melly áll a' Krisſtus által nékünk ſzereztetett Idvességnek birásában.* 2. *Innen azt hozza-ki; Hogy tehát igyekeznünk kell bé-menni ebbe a' Nyúgodalomba, bizonyságot téſzen, hogy a' hitetlenkedők el-nem fogják kerűlni az ISTEN' Beſzédébe ó ellenek ki-tett Fenyegetéseket, mivelhogy az a' Beſzéd élő, Iſteni és valóságos igaz. Végezetre, hogy a' 'Sidókat fel-inditsa a' Kereſztyénségnek Vallásában való meg-maradásra, és a' nyomorúságokban való állhatatosságra, azt adja elmékjekre; Hogy a' JÉSUS Krisſtus nékünk ollyan Papunk a' ki az Égbe fel-ment, és minthogy maga-is ſzenvedett, kész a' mi erőtlenségeinken ſzánakodni, és bennünket meg-ſegiteni minden ſzükségeinkben.*

I. 1-10. II. 11-16.

TANÚSÁGOK.

ELőſzőr, azt értjük ebből a' Réſzből; Hogy a' kik hátra-hagyják az Évangyéliomnak Igéreteit, azoknak azokban nem fog ſemmi réſzek-is lenni, és az ISTENnek Beſzéde ſemmit nem haſznál, mikor azokban, a' kik azt hallják, Hittel egybe-kőttetve nintsen: Annakokáért valakiknek ez a' Beſzéd és ezek az Igéretek hirdettetnek, reá kell vigyázniok, hogy hitbéli engedelmességgel vegyék.

2. Arra tanit Szent Pál; Hogy vagyon egy Nyúgodalom, a' mellyet az UR Jésus nékűnk ſzerzett, és a' melly ſokkal drágalátosabb az Izrael Népének a' Kánaán' földében igértetett nyúgodalomnál, és, valamint ízinte

hogy az Izraéliták, nem mehetének-bé arra a' földre az ő hihetetlenségek és engedetlenségek miatt: Ugy azok-is, a'kik a' Krisztusnak nem engedelmeskednek, és az ő Évangyéliomát meg-vetik, az örök nyúgodalomtól meg-fognak foszttattatni.

Innét ezt a'következést akarja Szent Pál, hogy ki-hozzuk; Hogy tehát *igyekezzünk bé-menni abba a' nyúgodalomba*, hogy valaki közzülünk hasonló hitetlenségnek példájába ne essék.

3. Hogy erre a'kötelességre fel-inditson az Apostol azt adja elménkre; Hogy az ISTENnek Beszéde élő és valóságos igaz: Az Évangyéliomnak fenyegetései egészen bizonyosok; tsalhatatlanúl véghez fognak vitettetni, és el-nem rejtezhetünk annak szemei előtt, a' kivel vagyon dolgunk, mivelhogy ő előtte mindenek mezítelenek, és meg-nyilatkoztattak.

Utóljára; Minthogy tudjuk azt, hogy Jésus a' mi Nagy Fő Papunk az Égbe ment-bé, minekutánna ő-maga-is, valamint mi, a' bűnön kivül mindenekben meg-próbáltatott vólna, és e' mellett, könyörülő indúlattal és jósággal-is tellyes ő Felsége: Hathatósan indittathatunk arra, hogy az ő benne való Hitünknek vallásában állhatatosan meg-maradjunk, az ő Igéreteiben bizzunk, és járúljunk bizodalommal a' kegyelemnek Székihez, hogy irgalmasságot nyerjünk és kegyelmet találjunk az alkalmatos időben való segitségre.

V. RÉSZ.

Szent Pál a' mi URunknak Papságáról beszélleni akarván, előszór azt mutatja-meg; Hogy a' Krisztus a' Papi Tisztre az ISTENtől hivattatott vólt, mellyet-is meg-próbál a' 'Sóltárok' Könyvéből vétetett két Jövendölésekből, és kivált abból, a' mellyben mondatik, hogy a' Messiásnak Melkisédek' rendi szerént-való Papnak kellene lenni. 'Sólt. CX.

Azt mondja annakutánna, hogy JÉSUS a' Papi Hivatalt gyakorlotta, mikor az Embereknek Idvességekért meg-hólt.

Végezetre, kivánván a' mi URunknak Papságáról és Melkisédekhez valló hasonlatosságáról bővebben tanitani, szemekre veti a' 'Sidóknak az ő tsekély elő-meneteleket a' Vallásnak Titkainak esméretében, a' mellyeket kezdett vala nékiek magyarázni.

I. 1-6. II. 7-10. III. 11-14.

TANÚ-

TANÚSÁGOK.

EBből a' Részből ezeket tanúlhatjuk; 1. Hogy a' Jésus Kristus az Istentől állittatott-elő a' végre, hogy mi Fő Papunk légyen, és illyen Fő Pap lévén, önnön-magát adta áldozatúl az Embereknek bűneikért.

Ez minket arra kötelez; Hogy a' Jésus Kristust úgy nézzük, hogy ő az, a' ki nékünk az Idvességet meg-szerzette, és az Istent hozzánk Jó-akaróvá tette.

De ugyan ez arról-is meggyőzhet bennünket, hogy tehát mi kötelesek vagyunk arra, hogy magunkat igaz engedelmességgel alája-adjuk ennek az Évangyéliomnak; mivelhogy Jésus *csak azoknak lett az örök Idvességnek szerző oka, a' kik ó-nékie engedelmeskednek.*

A' Második Tanúságot vehetjük a' Jésus Kristus Szenvedéseinek meg-gondolásából. Az Apostol azokat úgy irja-le, hogy ezt mondja: Hogy a' mi URunk *könyörgéseket kiáltásokkal és könyhúllatásokkal együtt vivén ISTEN' eleibe, meg-hallgattatott; és meg-tanúlta az engedelmességet azokból, a' mellyeket szenvedett.*

Szent Pál ezt mondja vala nem tsak annak meg-mutatására, hogy az UR Jésus az Áldozó Papnak Tisztit tselekedte e' földön, hanem a' Nyomorúságokban és háborgattatásokban forgó Hiveknek az ő vígasztalására-is.

Az Istennek Fiai abból, a' mi esett URunkon meg-esmérhetik; hogy ha szenvedésben vagynak: Tehát e' dologban ők az ő Idvezitőjökhöz hasonlatosok; az Isten ezeket a' nyomorúságokat ő reájok a' végre botsátja, hogy ők tanúljanak békeséges-tűrők lenni, és őtet annál nagyobb buzgósággal tudhassák segitségűl hívni; Ő pedig soha el-nem múlatja őket meg-hallgatni és meg-szabaditani mikor szűkségeikben bé-mutatják ő eleibe az ő könyörgéseket.

3. Ezt tartozunk meg-gondolni; Hogy ha a' 'Sidóknak szemekre-veti az Apostol, hogy az esméretben kevésre mentenek vólna, és még a' Keresztyénségnek első kezdetére vólna szűkségek; nékünk sokkal gyalázatosabb lenne, ha valaki hasonló fogyatkozást vethetne szemünkre midőn annyi időtől fogva tanittattatunk.

Annakokáért serkentsük-fel magunkat mind jobban-jobban

mindenkor valaminek tanúlására és a' Kereſztyén Vallásnak Tudományában minden nap elébb elébb-való menetelre.

VI. RÉSZ.

Szent Pál azt mondja a' 'Sidóknak, hogy nem vólna az ő tzélja, óket a' Vallásnak első kezdetére tanitani, hanem mélységesebb Tudományt akarna nékiek eleikbe adni, arról ſzólván, mitsodás vólna a' JÉSUS Kriſtus Melkisédekre és a' régi Papokra nézve. 2. Hogy fel-inditsa óket az Évangyéliom' titkainak tudományában való elől-menetelre; elménjekre adja azoknak bóldogtalanságokat, a' kik el-múlatják a' Hitben magokat meg-erősiteni, meg-utálják az ISTENtől vett világosittatást és kegyelmeket, és nem teremnek ollyan gyümóltsóket, a' minémüeket lehetne tólök várni; Hogy tudni-illik azok végre egéſzen oda hagyják a' Kriſtus JÉSUSt és az Igazságot. 3. Megjelenti a' 'Sidóknak, hogy ő tsak éppen azért beſzéllene nékiek illyen módon, hogy az ő buzgóságokat fel-gerjeſſze; mivel ő egyébaránt azt el-hinné, hogy ók nem vetnék magokat illyen veſzedelemre. Végezetre, az ő Hiteknek meg-erősitésére, meg-mutatja nékik Ábrahámnak példája által az ISTEN Igéreteinek erősségét, és annak a' reménységnek bizonyos vóltát, a' mellyet ſzerez a' Hivóknek a' JÉSUS Kriſtusnak Menybe menetele.

I. 1-3. II. 4-8. III. 9-12. IV. 13-20.

TANÚSÁGOK.

IGen derekasan ſzükséges figyelmeznünk ennek a' Réſznek első Verseire; Mivelhogy azokban Szent Pál elő-ſzámlálja, mellyek légyenek a' Vallásnak fundamentomos Tzikkelyei, tudni-illik: Az ISTENben való Hitről, a' Meg-térésről és Bűnnek El-hagyásáról, a' Kereſztségről, a' Halottaknak Fel-támadásáról és az Utólsó Itéletről való Tudományok. Azért hát ezeket mindnyájan tartozunk erősen hinni, és ezek nélkül nem lehet idvezülni.

2. Az Apoſtol arra tanit, hogy azonban nem elég tsak tudni ezeket a' Tudományokat, hanem a' Kereſztyéneknek nagyobb tökélletességre kell igyekezni, és a' fundamentomos Igazságoknak esméretéhez hozzájok ragaſztani a' több Tudományoknak-is tanúlását, a' mellyek a' Vallásnák világosabb értésére és a' Hitnek meg-erősitésére ſzolgálnak.

Szent Pál még azt-is elménkre ad-

re adja, hogy mikor valaki elmúlatja az esméretben való elő-menetelt, magát ollyan veſzedelmes állapotba ejti, hogy igen könnyen el-veſztheti a' Vallásnak Igazságainak jó izét, meg-tagadhatja a' Hitet, és a' hitetlenségbe eshetik.

3. Látjuk itten, hogy azok, a' kik minekutánna egyſzer meg-világoſíttattak, és vették, 's meg-kóſtolták az ISTENnek jó Beſzédét és a' mennyei ajándékot, oda hagyják az Igazságot és a' Kegyességet: Lehetetlen hogy meg-térjenek, hanem ha felette igen nehezen, és ebben az állapotban végig meg-maradván, ſzükség hogy el-veſzſzenek benne.

Ez, támaſzſzon bennünk az aránt való nagy félelmet, hogy lelki-esméretünk ellen ne vétkezzünk, az ISTENnek Beſzédét meg-ne útáljuk, és az ő kegyelmének munkálódásának és vonásának ellene ne álljunk, hogy valami módon belé ne essünk abba az átokba, a' mellyet Szent Pál mond azokra, a' kik a' Mennyei Kegyelemmel viſzſza-élnek: Mellyet-is a' gyakorta reá-ſzálló esőt bé-vévő és miveltetni ſzokott, de még-is tsak tövisset és bogáts-kórót, termő ſzántó-földnek példájában ádelő, a' minémű föld azért-is átkozott, és meg-égetésre rendeltetett.

Végezetre, azok, a' kik hiſznek az Évangyéliomnak, és az ő Hiteknek igaz vóltát az ő békességes-tűrések és felebaráti ſzeretetek által meg-mutatják, gondolják-meg az ő vígaſztalásokra és ſerkentgetésekre, azt a' mit az Apoſtol itten mond; Hogy nem hamis az ISTEN, hogy el-felejtkezne az ő fáradtságos munkájokról; mert az ő Igéretei változhatatlanok; minthogy eskűvéssel tette azokat, és azon kivűl meg-vagynak erősíttetve a' mi URunk Jésusnak a' mennyei ditsőségbe való felmagaſztaltatása által, ki-is bément az égbe, mint mi Előttünk-járónk.

Ez a' Hiveknek az ő reménységek; melly mint valamelly bátorságos és erős vas-matska, béhat az égbe, és őket mozdúlhatatlanokká téſzi a' kísérteteknek és nyomorúságoknak közepette, a' mellyekben kelletik nékiek forogniok.

VII. RÉSZ.

Szent Pál ebben a' Réſzben megmutatja a' JÉSUS Kriſtus' Papságának

gának méltóságos voltát ennek meggondolásából, hogy ó Melkisédek' rendi szerént való Pap. E' végre, megjegyzi', hogy Melkisédek más módon vala Pap, mint a' 'Sidó Papok, melly-is meg-tetszik abból, hogy ó vala Király-is, és az Irás nem jegyzi-fel az ó Nemzetségét, és nem mondja hogy elótte vagy halála után vóltanak vólna az ó tisztét viselók, a' mellyben ó a' Krisłusnak ábrázoló példája vólt, a' ki az ó Fel-támadása után halhatatlan életet él, és egyedúl maga a' mi Áldozó Papunk. 2. Aztis hozzá-adja az Apostol, hogy Melkisédek feljebb-való vala Ábrahámnál, ez a' Pátriárka tizedet adván néki a' nyereségból. 3. Meg-jegyzi, hogy a' JÉSUS Krisłus nem Áronnak fijai közzúl való vala, a' kikból szoktanak vala a' 'Sidó Papok vétetni; és hogy az ISTEN esküvéssel igérte vala, hogy a' Melkisédek' rendi szerént való Papság órökkétartó fogna lenni. 4. Mind ezeknek meg-gondolása által Szent Pál azt akarja meg-próbálni, hogy a' Messiásnak Papsága egészen más tulajdonságú vólna, mint sem a' 'Sidó Papoké; Ö-néki Királynak és Papnak egyszersmind lenni, és tsak egyedúl magának viselni kell vala a' Papságot, az ó Áldozatjának-is egészen kivált képen-valónak és tökélletesnek kellett lenni; és így hát a' Lévi Nemzetéből való Papságnak-is el-kell vala tóróltetni. 5. A' Részнek végén az Apostol azt mutatja-meg, hogy a' JÉSUS Krisłus az ó tökélletes Szentségével feljebb-való a' 'Sidó Papoknál.

I. 1-3. II. 4-10. III. 11-19. IV. 20-25. V. 26-28.

TANÚSÁGOK.

EZt az egész Részt meg-gondolván, meg-esmérhetjük és tsudálhatjuk az ISTENnek véghetetlen Bóltseségét, a' ki ollyan derekasan meg-jegyzette vala a' régi Jövendólésekben azt, a' minek a' Messiásnak kell vala lenni; a' miképen Szent Pál elónkbe adja, ollyan világosan és erósen meg-mutatván a' Tórvényból és az Ó Testamentomból, hogy a' Lévitai szolgálatnak és Papságnak el-kell vala a' mi URunk Jésusnak Papi Áldozatja által tóróltetni.

Ez minket hathatósan győzzón-meg az Évangyéliomnak igaz vólta felól; és inditson az Irásoknak és a' Próféták' Jövendóléseinek visgálására és meggondolására, a' mellyekben a' Kereszтyéni Tudománynak ISTENtól való eredetének ollyan szép bizonyságai találtatnak.

És minthogy ennek az egész Rész-

Réſznek az a' tzélja, hogy minket tanítson a' Jésus Kriſtus' Áldozatjának tökélletes és hathatós erejű vóltára: Nem lehet benne kétségünk, hogy ő Felségében fel-találunk mindent, valami ſzükséges bűneink' botsánatjának meg-nyerésére, és Lelkeinknek meg-tiſztitására, és hogy a' mi Papunk és Királyunk az lévén, a' ki tökélletesen Szent és az egeknél magasságosabb: mindeneſtől fogva meg-tarthatja mind azokat, valakik ő általa járúlnak az Istenhez.

VIII. RÉSZ.

Két dolgokat tselekeſzik az Apoſtol; 1. *Tovább-is mutogatja, hogy a' JÉSUS Kriſtus feljebb-való a' 'Sidó Papoknál, ezzel, hogy ő az Égbe felmagaſztaltatott lévén, a' mennyei ſzent Helynek Szolgája és Papja; holott a' régi Papok tsak annak a' ſzent Helynek Szolgái valának, a' melly vala e' földön.* 2. *Meg-mutatja ugyan azon tzéllal, hogy az ISTEN meg-jövendólte vólt Jérémiás Próféta által, hogy az a' Szövetség a' mellyet az ISTEN az Izrael' Népével kótött vala régenten, el-fogna tóróltetni; és hogy drágalátosabb ſzövetséget fogna kótni az emberekkel, a mellyben az ő bűneiket nékiek megbotsátaná és óket az ő Lelke által meg-ſzentelné.*

I. 1-6. II. 7-13.

TANÚSÁGOK.

HÁrom Jegyzéseket tehetünk a' Tanúságra ebből a' Réſzből. Az elsőt ezt; Hogy nékünk ollyan nagy Fő Papunk vagyon, a' ki a' Mennyben az Isten' ditsőségének jobbjára últ.

Ez a' Jésusnak az Égbe való bé-menetele, igen alkalmatos arra, hogy velünk el-hitesse az ő Áldozatjának tökélletes és hathatós erejű vóltát, és az aránt-is bizonyosokká tehet bennünket, hogy ő minden Hiveknek just ſzerzett a' mennyei Ditsőségre, és óket jövendőben fel-is fogja abba venni.

A' második jegyzésre való dolog, az a' mi nagy bóldogságunk, hogy bé-vétettünk az új Szövetségbe, a' mellyet Isten igért vala hogy az emberekkel kótni fogna a' Messiásnak idejében. Ez nékünk légyen Háládatosságnak ſzüntelen-való alkalmatossága és oka.

Harmadſzor, minthogy az Istennek fel-tett tzélja ebben a' Szövetségben az vólt, hogy az ő Törvényét a' mi ſzíveinkbe bé-irja, az ő esméretével és félelmé-

lelmével mindnyájunkat bé-tellyesítsen és bűneinket meg-botsássa: Esmérjük-meg, hogy ez a' szövetség nékünk haszontalan fog lenni, ha az ISTENnek az ő tzéljához illendőképen nem viseljük magunkat, és hűségesen el-nem járunk azokban a' kötelességekben, a' mellyeket az kiván tőlünk.

Erre tanittatunk a' 'Sidóknak példájok által, a' kik nem tarták-meg az URnak Szövetségét, és azért meg-is vetteténck.

Utóljára; Minthogy az ISTEN azt igérte vala, hogy ő-maga az ő Törvényét szíveinkbe és elménkbe adná: Tartozunk őtet kérni, hogy igérete szerént, őregbitse nálunk jobban-jobban az ő esméretét, és nyomja-bé szíveinkbe az ő kegyelmének ereje által az ő félelmét és szeretetét; hogy igy, légyünk valósággal ő Népei, és ő-is légyen mindenkor a' mi ISTENünk.

IX. RÉSZ.

Elő-beszélli Szent Pál itt a' régi Sátort és abban gyakoroltatni szokott szolgálatot; és sőképen azt jegyzi-meg, hogy a' Fő Pap tsak egyszer mégyen vala bé esztendőben a' leg-Szentségesbb Helybe; melly-is azt mutatja vala, hogy az Egeknek útja nem nyilatkoztatott vala még meg az embereknek.

Azután azt mutatja-meg, hogy a' 'Sidóknak Áldozatjaik és külömbb-külömbbféle tzérémóniáik annak példái valának, a' minek jövendőben lenni kell vala; és nevezetesen, hogy a' Fő Papnak bé-menetele a' leg-szentebb Helybe azt jelenti vala, hogy a' Krisztus az Égbe fogna bé-menni a' maga Vére által, és akképen nékünk örök Váltságot szerezne; lévén az ő Vérének ollyan ereje az embereknek meg-szentelésére, a' minémű erejek a' Törvénybéli áldozatra való barmoknak vérének nem vala.

Azt-is hozzája-adja az Apostol, hogy a' miképen a' régi szövetség a' meg-áldoztatott állatoknak vérével vala meg-erősittetve: az Uj Szövetség, melly drágalátosabb, a' Krisztusnak Vérével erősittetett-meg.

Mind ezekből azt hozzá-ki, hogy a' mi URunknak áldozatja tökélletes és végbetetlen erejű; azért nem kell és nem-is szükség ő-néki többször áldozni, és hogy a' Krisztus mivel már egyszer meg-hólt vólt: nem kell már egyebet várni, hanem azt, hogy ő el-jöjjön az utólsó Napon, hogy bévigye a' Hiveket az ő Ditsőségébe.

I. 1-10. II. 11-14. III. 15-24. IV. 25-28.

TANÚ

TANÚSÁGOK.

A' Tőrvény ſzerént való Áldozó Papoknak és a' Jésus Kriſtusnak egymással való egyben-vetések által akar Szent Pál minket főképen a' Jésus Halálának és Áldozatjának ereje aránt oktatni.

Látjuk itten, hogy a' Kriſtus' Vérének ollyan ereje vagyon, a' minémű nem vólt a' Tőrvénybéli Áldozatoknak: Ebben, hogy az Eget nékűnk meg-nyitotta, a' hová a' mi URunk bé-ment mi érettűnk, valamint ſzinte ő-magáért-is, melly minket igen ditsősséges reménységre emel-fel.

De arra-is tanit Szent Pál, hogy ennek a' Vérnek meg-kell ſzentelni minket, és *meg-kell a' mi Lelki-esméretűnket a' hólt tselekedetektől tiſztitani, hogy az élő* ISTENnek *ſzolgáljunk.* A' mellyből látjuk; Hogy a' Jésusnak Áldozatja minékűnk ſzűkségessé téſzi azt, hogy a' mi meg-ſzenteltetésűnket munkálódjuk, és annak tselekedésére alkalmatosokká téſzen.

Ugyan ezen tzéllal kell elmélkedni arról, a' mi ebben a' Réſzben mondatik; Hogy az Évangyéliomi Szővetség az ISTEN' Fiának Vére által erősíttetett-meg, és ugyan azért ez a' Szővetség erős és változhatatlan mindenben, valamit béfoglal magában; a' Kőtelességek, a' mellyeket kiván tőlűnk, el-múlaſzthatatlanok, és felbonthatatlanok, és a' Fenyegetései-is valamint az Igéretei tsalatkozhatatlanúl véghez fognak vitettetni.

Végezetre; Ha a' Jésus Kristusnak Áldozatja egyetlen-egy, és ő újonnan meg-nem áldoztathatik, és ha nintsen egyéb hátra, hanem hogy ő viſzſza-jőjjön az utólsó napon azoknak Idvességekre a' kik őtet várják a' kegyességben élvén: Kővetkezik, hogy tehát tsak egy eſzkőze és tsak egy ideje vagyon az Idvességnek meg-nyerésének.

Ez az egy eſzkőz, ez; Hogy azzal a' kegyelemmel, melly nékűnk ajánltatik a' Jésus Kriſtusban, jól éljűnk: Az idő pedig, ez életnek ideje, mivelhogy *el-végeztetett dolog, hogy az Emberek egyſzer meg-haljanak, és a' Halál után Itélet léſzen.*

X. RÉSZ.

Meg-mutatja Szent Pál, hogy a' Tőrvénybéli Áldozatoknak nem vala az az erejek, hogy el-vehetnék az em-

bereknek bűneiket, és őket meg-tiſztithatnák; és azt nem-is tselekedhetné ſemmi egyéb, hanem tsak a' Kristus JÉSUSnak Áldozatja, midőn ISTENnek Akaratja által egyſzer az ő Teſtét meg-áldozta.

Ekképen az Apoſtol a' 'Sidók' áldozatjaiknak fogyatkozásait és a' mi URunk' Áldozatjának tökélletes vóltát egéſzen meg-bizonyítván, arra ſerkenti a' 'Sidókat, hogy járúljanak ISTENhez bizodalommal, és maradjanak-meg a' Kereſztyén Vallásban és a' jó tselekedeteknek gyakorlásában.

Rettenetes büntetéssel fenyegeti azokat, a' kik az Évangyéliomnak esméretének vétele után engedetlenségbe és Hittől ſzakadásba fognának esni.

És hogy az üldözések a' Kereſztyéneknek Hiteket meg-ne tántoritanák, és őket kételkedésbe ne ejtenék az ISTENnek Igéretei felől: arra inti őket hogy azon állhatatossággal ſzenvedjenek, a' minéművel eddig ſzenvedtenek vala, és várják békeséges-türéssel és erős Hittel azoknak az Igéreteknek bé-tellyesedését.

I. 1-18. II. 19-25 III. 26-31. IV. 32-39.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Réſznek az Első Szakaſzſza a' Kriſtus' Áldozatjának tökélletes vólta felől és annak gyümöltsei felől oktat bennünket.

Azt mondja Szent Pál: Hogy a' mi bűneink el-tőröltettenek a' Jésus Teſtének a' Kereſztfán való meg-áldozása által; és hogy ő minekutánna magát áldozatúl adta az Embereknek bűneikért, mind örökké úl az ISTENnek Jobbján.

Ezen fellyül, azt akarja az Apoſtol, hogy mi ezt a' mi URunknak Áldozatját tartsuk az ő Szent Atyja' Akaratjára való maga ajánlásának és hozzánk való ſzeretetének munkájának.

Ezeknek meg-gondolása, elhitetheti vélünk; Hogy a' mi Váltságunknak munkája egéſzen véghez-ment; De fel-is gerjeſzthet bennünket ehez a' nagy ſzerelmű Idvezítőhöz buzgó ſzeretetre; és arra kötelezhet, hogy mi-is minden dolgokban az ISTENnek Akaratjára hagyjuk magunkat.

A' Réſznek második Szakaſzſza ezeket a' négy jeles Oktatásokat adja:

Az Elsőt ezt; Hogy mivel a' Kriſtus Jésus az ő Halála, és Mennybe menetele által nékünk Szabadságot ſzerzett az Égbe való bé-menetelre; tellyes bizodalommal járulhatunk az ISTENhez;

hez; tsak tiſzta és a' bűnnek undokságaitól meg-tiſztittatott ſzívvel tselekedjűk azt:

Második Tanúság: Hogy tartozunk végig meg-maradni a' mi Hitűnknek az emberek előtt való meg-vallásában, és ſzűntelen fel-inditani egymást a' kegyességre, a' felebaráti ſzeretetre, és mindennémű jó tselekedetekre.

A' Harmadik ez; Hogy az Évangyéliom, affelől hogy kegyelemnek Szővetsége, a' legirtóztatóbb bűntetésekkel fenyegeti azokat, a' kik azt megrontják.

Szent Pál e' dologról azt mondja; Hogy azok a' bűntetések, a' mellyeket az Évangyéliom hirdet azoknak, a' kik az ISTEN' Fiának Vérét meg-utálják, és az ő Lelkét boſzſzúsággal illetik: véghetetlenűl keményebbek léſznek, hogy nem mint azok valának, a' mellyeket a' Móses' Tőrvényét megvetőknek kell vala ſzenvedniek; és hogy *nints többé Áldozat az engedetlen és Hittől el-ſzakadott Kereſztyéneknek ſzámokra; hanem tsak az Ítéletnek rettenetes várása az ő részek; és rettenetes dolog az Élő ISTENnek kezébe esni.*

4. Szent Pál itt arra tanit; Hogy ſoha nem kell a' Kereſztyéneknek az űldőztetésekben el-vetni az ő bizodalmokat; sőt tartoznak még őrőmmel-is ſzenvedni az ő jóſzágoknak sákmányoltatását és a' leg-ſúlyosabb nyomorúságokat a' Kriſtusért, mikor arra hívattatnak; mivelhogy nagy jutalom fizetéſt fognak az ISTENnél találni, és minekutánna tselekedték az ISTENnek Akaratját, el-véſzik az Igéretet.

XI. RÉSZ.

Az Apoſtol hogy meg-erősíttse a' 'Sidóknak Hitöket a' háborgattatások ellen: Eleikbe terjeſzti nékiek a' Pátriárkáknak és a' régi Híveknek példáit, a' kik-is az ő Hitek és ISTEN' Igéreteibe való bizodalmok által Ő Felségének kedvesek vóltanak, és a' leg-nagyobb próbákat-is meggyőzték.

E' végre beſzéll a' Hitnek természetéről, és tsudálatos munkáiról, és elő-hordja Ábelnek, Énóknak, Noénak, Ábrahámnak és Sárának példájokat;

Emliti azután Isáknak, Jákóbnak és Jósefnek példáit, a' kik az ő fijaiknak adott áldások által és halálok előtt ſzóllott beſzédeik által meg-mutatták, hogy ők egéſzen bizonyosok valának affelől, hogy az ISTEN-

nek Igéretei egéſzen bé-fognak tellyesedni.

Szóll Mósesről, az Égyiptomból való ki-jövetelről, a' Kanaán' Földének el-foglalásáról; és

Végezetre, a' Birákról, Sámuelről, Dávid Királyról, és ſok Próféták ról és Mártiromokról, a' kik az ő Hitek által meg-erősíttetvén, igen nagy tsudákat tselekedtenek, és állhatatossággal a' külömbb-külömbbféle kínoztatásokat, sőt még a' Halált-is el-ſzenvedték vala.

I. 1-19. II. 20-22. III. 23-31. IV. 32-40.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz a' Hitnek természete és munkái felől oktat bennünket. Ugyan-is, azt tanitja Szent Pál; Hogy a' Hit valóságos és erős bizonyosság azok felől a' dolgok felől, a' mellyeket az ISTEN nékünk igért, és azokat úgy ſzemlélteti velünk, mint jelen-lévőket, noha még ſzemeinkkel nem látjuk.

Azt-is hozzá-adja: Hogy a' Hit áll még annak el-hivésében, hogy vagyon ISTEN, a' ki jutalmat ád azoknak, a' kik őtet ſzolgálják, és a' ki előtt lehetetlen dolog hogy e' nélkül a' Hit nélkül valaki kedves légyen.

2. Szemeink eleibe rakja az Apoſtol a' Hitnek tsuda munkáit, Ábelnek, Énóknak, Nóénak, a' Pátriárkáknak, és a' Kriſtus előtt élt nevezetes Szentélyeknek és Szenteknek az ő példáikban.

A' mit mind ezekből a' példákból kőzönségesen meg-jegyezhetünk, ez;

1. Hogy Világ' kezdetétől fogva és minden időkben vóltanak Szentek, a' kik az ISTENben hittenek, az ő Igéreteiben reménylettenek, az ő Hiteknek igaz vóltát meg-mutatták azzal, hogy ő-néki engedelmeskedtenek, még a' leg-nehezebb dolgokban-is.

2. Hogy a' Hit mindenkor ſzükséges vólt, és ſoha ſenki nem vólt ISTEN előtt kedves, és nem vett ő tőle jó bizonyságot hanem tsak a' Hit által.

3. Hogy az az igaz Hit mindenkor ezeket a' három kiváltképen-való dolgokat-is munkálódta, úgymint: Az ISTEN' Igéreteiben való bizodalmat; az ő Parantsolatihoz való engedelmességet, és a' nyomorúságokban való állhatatosságot.

Ezt láthatni nevezetesen Ábrahám Pátriárkában, a' ki az ő Hitének ollyan jeles bizonyságait mutatá, ki-menvén az ő föl-

földéből, és áldozatra adván az ő fiját Isákot, és a' ki, mint szintén az ő fija-is úgy éle mint bújdosó és idegen a' földön jobb életet várván, és a' maga Hazáját az Égben keresvén.

Ezt jegyezhetni-meg Mósesnek az ő maga viselésében, a' ki inkább szerete az ISTENnek Népével együtt szenvedni, mintsem azokkal a' külső nagy jókkal élni, a' mellyek Égyiptomban ő-néki ajánltattanak vala.

Nem külömben meg-jegyezhetni abban a' tsudára mélto állhatatosságban-is, a' mellyet a' régi Mártiromok meg-mutattanak az üldöztetésnek és leg-kegyetlenebb kinoztatásoknak el-szenvedésében.

Mind ezek a' példák rend kivül-való módon fel-gerjeszthetik a' mi Hitünket, bátorsággal és bizodalommal bé-tölthetnek bennünket, és arra kötelezhetnek, hogy engedelmeskedjünk az URnak minden dolgokban, sőt mindeneket el-is szenvedjünk ő érette.

És ha meg-gondoljuk, a' miképen mondja Szent Pál Apostol a' Részнek végén; Hogy mi ollyan nagy jókkal birunk, a' mellyek nem valának azoknál, a' kik a' Krisztus Jésusnak El-jövetele előtt élnek vala: még erősebben fogjuk tapasztalni arra való kötelezetésünket, hogy járjunk az ISTENnek ezeknek a' nagy Szolgáinak nyomdokokban; hogy igy, az ő Hitekben őket követvén, el-jussunk valamint ők, a' tökélletességre és az Idvességre.

XII. RÉSZ.

Szent Pál serkenti a' 'Sidókat az Ó Testamentombéli Híveknek példájoknak követésére a' mellyet a' feljebb-való Részben eleikbe terjesztett vala, és mindenek felett a' JÉSUS Krisztus' Példájának követésére, és a' nyomorúságoknak állhatatossággal való el-szenvedésére. 2. Arra-is emlékezteti őket, hogy a' nyomorúságok az ISTEN' szeretetének munkái és jelei, és azokból nagy jó származik a' Hívekre és ezeknek meg-gondolása által bátoritja őket a' háborgattatásoknak békességes-türéssel való szenvedésére. 3. Serkentgeti őket a' Szentségre és a' Hitben való meg-maradásra; és meg-inti őket, hogy el-távoztassák, valami meg-foszthatná őket az ISTENnek kegyelmétől, és hogy ne vetemedjenek a' testi kivánságok után. 4. Ezeknek utánna a' Törvénynek a' Sinai

Sinai Hegyen való ki-adattatásának módját, és az Évangyéliomnak hirdettetésének-is módját egymás mellé téſzi, és az által azt akarja megmutatni, minémű kemény fog azoknak büntetések lenni, a' kik a' Kristus JÉSUSnak Szavát meg-útálják, és a' Kegyelemnek Szövetségét megrontják.

I. 1-4. II. 5-13. III. 14-17. IV. 18-29.

TANÚSÁGOK.

AZ Apoſtol itten arra tanit minket; Elsőben: Hogy azoknak a' Hiveknek és Szenteknek példájok, a' kik régenten magokat ISTEN előtt az ő Hitek, békességes-tűrések és engedelmességek által kedvesekké tették; Ugyan azon kötelességekre minket-is igen erősen fel-indithat, kivált, minthogy az ISTEN nékünk nagyobb esméretet és több kegyelmeket adott, hogy nem mint azoknak; és ezen fellyül mi előttünk a' Jésus Kriſtusnak a' mi Hitünk' Fejedelmének és El-végezőjének a' példája vagyon.

2. A' nyomorúságok felől oktat Szent Pál bennünket, és jól lehet az Évangyéliomért való üldöztetésekre tartozik az, a' mit mond; mindazáltal alkalmaztathatni azt közönségesen minden nyomorúságokra, mivelhogy mindenkor igaz az, hogy az ISTEN az ő ſzeretetéből oſtoroz minket, a' végre, hogy réſzesivé tégyen az ő ſzentségének, és hogy a nyomorúságok igen idvességes gyümöltsöket munkálódnak azokban, a' kik azokat úgy veſzik a' mint kell.

Ez minket ezekre a' két dolgokra kötelez: Elsőben; Hogy ſoha el-ne fáradjunk Lelkünkben, és zúgolódásra ne fakadjunk a' nyomorúságok alatt; hanem azokat békességes-tűréssel, sőt még örömmel-is ſzenvedjük, akárminémüek légyenek; minthogy az ISTEN a' mi Atyánk botsátja azokat reánk, még pedig tsak épen a' mi javunkért.

A' második kötelesség; Hogy meg-feleljünk az ISTENnek az ő Tzéljának, a' mellyet fel-téſzen Ő Felsége a' nyomorúságoknak reánk botsátásában, és azokat magunk' haſznára, az az, megjobbúlásunkra és a' Szentségben való nevelkedésünkre forditsuk.

3. Látjuk ebben a' Réſzben, hogy mi el-múlhatatlanúl kötelezettettek vagyunk arra, hogy a' békességre és a' ſzent életre való igyekezetben éljünk; és e' nél-

nélkûl lehetetlen hogy valaha meg-lássuk az URat.

4. Int bennûnket az Apoſtol, hogy igyekezzûnk meg-tartani magunkat az ISTENnek kegyelmében; és e' végre, meg-lássuk, hogy ne légyen bennûnk hihetetlenségnek és engedetlenségnek valami gyökere, a' melly az ISTENnek kegyelmétől elſzakaſztana; és az Ésaú példájában meg-mutatja, hogy ſzükséges mindenek felett a' teſti érzékenységek után való járást eltávoztatni, és nem kell e' Világnak hijában-való és tsekély nyereségeit azoknál a' jóknál, a' mellyeket az ISTEN nékûnk igér, nagyobbra betsûlni, hogy a' mi Mennyei Atyánknak áldásától meg-ne foſztattassunk.

Végezetre a' Tôrvénynek és az Évangyéliomnak egymással-való egyben-vetése által az Apostol ezeket a' két Tanúságokat adja elménkre; Tudni-illik:

1. Hogy mi ſokkal ditsôségesebb Szôvetség alatt élûnk, mint ſem a' 'Sidók; és azért annak meg-tartására ſzorossabban kôteleztetûnk.

Ezzel a' tzéllal terjeſzti Szent Pál elônkbe, hogy mi a' Kereſztyén Anyaſzentegyháznak Tagjai vagyunk, hogy az Évangyéliom az ISTENnek tulajdon Fia által hirdettetett és annak Vérével erôsíttetett-meg, és hogy az ISTEN minket véghetetlen Ditsôségnek birására hív az Égben az Angyalokkal és minden Szentekkel egyûtt.

2. Ámbár az Évangyéliom nem ollyan rettenetes kéſzûlettel hirdettetett, mint a' Tôrvény a' Sinai hegyen ki-adattatott vala régenten, és ámbár mi Kegyelemnek és Irgalmasságnak sáfárlása alatt élûnk: mindazáltal, a' kik az ISTEN' Fiának Szavát meg-útálándják, ſokkal keményebb bûntetéstől félhetnek, mint ſem a' 'Sidóknak hirdettetett bûntetések valának.

Ezt az igazságot téſzi-ki Szent Pál ezekkel a' beſzédekkel: *Ha azok meg-nem menekedtenek, a' kik meg-vetik vala azt, a' ki az ISTEN' Képében ſzóll vala e' földön: mi ſokkal inkább meg-nem menekedûnk, ha azt meg-útáljuk a' ki mennyből ſzóll. Annakokáért a' meg-mozdúlhatatlan Orſzágot fel-fogván, tartsuk-meg a' kegyelmet, mellynek általa úgy ſzolgáljunk ISTENnek, hogy néki kedvesek légyûnk félelemmel és tiſztelettel; mert a' mi ISTENûnk-is meg-emészto tûz.*

(o)

XIII. RÉSZ.

Ebben az utólsó Réſzben az Apostol a' 'Sidókat inti a' felebaráti ſzeretetre, a' tiſzta életre, a' magok ſorsával való meg-elégedésre, és az ISTENben való bizodalomra. 2. Ajánlja nékiek, hogy meg-emlékezzenek az ő Lelki Vezéreikről, és attól a' tiſzta Tudománytól, a' mellyet ő tanított vala nékiek, ne engedjék magokat el-vonattatni ſem azok által, a' kik a' Móses' Törvényének Áldozatit és tzéremóniáit akarják vala meg-tartani, ſem az üldöztetésektől való félelem által. 3. Eleikbe adja a' Kereſztyéni igaz Áldozatokat, a' mellyek, a' Ditséret mondás és a' Jótéteménynek gyákorlása; és azt hagyja nékiek, hogy az ő Tanitóiknak engedelmesek légyenek. Végezetre kívánja tőlök, hogy ő érette könyörögjenek, és ő-is könyörög az ő meg-ſzenteltetésekért.

I. 1-6. II. 7-14. III. 15-17. IV. 18-25.

TANÚSÁGOK.

EBben a' Réſzben e' következendő Kötelességek adatnak előnkbe.

1. Hogy ſzeressük egymást mint Atyafiak, gyakoroljuk a jótéteményt és a' gazdálkodást, és légyen gondunk mindenek felett azokra, a' kik az Évangyéliomért háborgattatást ſzenvednek.

2. Hogy éljünk tiſztaságban, akár házas ſzemélyek légyünk, akár nem azok, és útáljunk minden tiſztátalanságot; meg-gondolván azt, hogy az ISTEN egy-ſzer meg-fogja ítélni azokat, a' kik erre a' bűnre adják magokat.

3. Hogy el-távoztassuk a' fősvénységet, meg-elégedjünk a' mi állapotunkkal, és mindenkor meg-nyúgodjunk az ISTENnek Gondviselésén.

4. E' Világnak dolgait, és a' mellyek a' Teſtnek kívánságinak hizelkednek, azon módon tartsuk, a' miképen Szent Pál akarja vala, hogy tartanák a' Kereſztyének a' Törvénynek tzéréméniáit; és jusson eſzünkbe az, hogy a' Kereſztyénség és a' meg-feſzíttetett Kriſtusban való Hit minket arra hiv, hogy a' mi Kereſztünket hordozzuk, és e' Világban úgy éljünk, mint ollyan ſzemélyek, *kiknek nintsen itt maradandó Városok, hanem jövendőt keresnek.*

5. Ez a' Réſz minket arra tanit; Hogy ſoha el-ne múlassuk a' Hálá-adásnak és Ditséretnek kötelességét, ſzinte úgy mint a' jól-tételnek és alamisnálkodásnak gyakorlását, mivelhogy

ezek

ezek az ISTEN előtt igen kedves áldozatok.

6. Szent Pál azt hagyja szokása szerént a' Keresztyéneknek, hogy meg-emlékezzenek az ő Tanitóikról, azoknak engedjenek és hallgassák azokat, mint az ő Lelkeikért Vigyázókat, és érettek szüntelen könyörögjenek.

Végezetre, bé-rekeszti ezeket az Intéseket és ezt a' Levelet, ezzel a' 'Sidókért való Könyörgésével, a' mellyet tartozunk mi-is magunkért és egymásért el-mondani; Hogy *a' Békességnek ISTENe tégyen titeket tökélletesekké minden jó tselekedetben, az ő Akaratjának tselekedésére; tselekedvén ti bennetek azt, a' mi ő előtte kedves az UR JÉSUS Krisztus által, kinek ditsőség légyen mind örökkön örökké.* Ámen.

SZENT JAKAB APOSTOLNAK KÖZÖNSÉGES LEVELE.

Ez a' Levél és a' Következendők neveztetnek Közönségeseknek, *azért mert közönségesen a' Keresztyénekhez, nem pedig valamelly Személyekhez vagy Gyülekezetekhez irattattanak.*

Ez a' Szent Jakab' Levele küldetett a' 'Sidóknak tizenkét Nemzetségeinek, a' kik sok időktől fogva már külömbb-külömbb Tartományokban el-szélledtek valának, és a' Keresztyénséget bé-vették vala; és ebben az a' tzélja az Apostolnak, hogy azokat meg-erősittse az üldöztetések ellen, és kiváltképen némelly hamis Tanitók ellen, és bizonyos Kép-mutatók ellen, a' kik Keresztyéneknek vallván magokat, és mások felett nagyobb tudománnyal ditsekedvén, a' bűnben és feslett szabadságban élnek vala. Nem tudatik jó formán, mitsoda időben iratott ez a' Levél

I. RÉSZ.

Az Apostol arra inti a' Híveket, hogy örüljenek a' nyomorúságok által

való meg-kísértetésekben, és azoknak el-szenvedésére szükséges segedelmet Könyörgés által kérjenek ISTENtől magoknak. 2. Vigasztalja azokat a' Keresztyéneket, a' kik meg-útáltatnak vagy háborgattatnak vala e' Világban; és a' Gazdagokat az alázatosságra inti. 3. Szóll azok ellen, a' kik az áldóztetéseknek vagy kísértéseknek engedvén, abban az ISTENt okozzák vala, és ezt mondják vala, hogy az ISTEN hajtaná az embereket a' bűnre; és meg-mutatja, hogy az ISTEN tökélletesen szent lévén tsak a' jóra inditja az embert. 4. Kárhoztatja azokat, a' kik meg-elégesznek vala az ISTEN' Beszédének hallásával, nem gyakorolván azt, a' mit a' parantsol; és azokat a' kevély Tanitókat-is, a' kik magok felől nagyot álitnak vala, és mások felől gonoszúl szóllnak vala, azt mondja; Hogy azoknak Isteni tiszteletek hijábanvaló vólna; és azt tanitja, hogy az igaz Isteni szolgálat a' szeretet' munkáinak gyakorlásában, és e' Világnak meg-tagadásában állana.

I. 1-8. II. 9-12. III. 13-18. IV. 19-27.

TANÚSÁGOK.

SOk szép Tanúságaink vagynak minékünk ebben az első Részben.

Az Első ez; Hogy a' nyomorúságok, és nevezetesen azok, a' mellyeket az Évangyéliomnak okáért szenved valaki, őrömnek alkalmatosságai a' Keresztyén Embernek; mivelhogy azok használnak arra, hogy ő megpróbáltassék, tökélletessé tétessék, és el-vehesse a' Ditsőségnek Koronáját, a' mellyet igért az ISTEN az őtet szeretőknek.

A' Második ez; Hogy az ISTEN soha nem tagadja-meg a' maga Kegyelmét és Lelki Ajándékait azoktól a' kik azokat ő tőle Hittel kérik; és igy hát tsak éppen mi rajtunk áll, hogy azokkal meg-gazdagittassunk, és tsak mi bennünk vagyon a' fogyatkozás, ha azokkal nem birunk.

A' Harmadik; Hogy azok, a' kik alatson sorsban vagynak e' Világban, ditsekedhetnek az URban, tsak az igaz Hiveknek számok közzül valók légyenek, és a' Gazdagok alázatosságnak indúlatival birni tartoznak.

A' Negyedik Tanúságot jól meg-kell jegyzeni. Ez az; Hogy az ISTEN semmi módon nem oka a' bűnnek és a' kisértetéknek; hanem a' bűn tsak egyedűl mi magunktól és a' mi akaratunktól származik: A' mi pedig az ISTENT illeti; nem hogy ő

Fel-

Felsége oka vólna azoknak a' gonoſzoknak, a' mellyeket tselekeſznek az Emberek: Sőt inkább minden jónak az oka Ő, mivelhogy újonnan-ſzűlt minket az ő Beſzéde által a' végre, hogy új teremtett-állatokká tégyen bennűnket.

5. Azt tanitja Szent Jakab; Hogy nem elég hallgatni az Istennek Beſzédét, hanem főképen az kivántatik, hogy megtartsuk a' mit az nékűnk parantsol, és e' végre békességes, ſzelíd, és tanúlni kivánó ſzível, és gonoſz indúlatoktól űres elmével kell azt hallgatni.

Végezetre, világosan azt bizonyitja itten Szent Jakab; Hogy azok, a' kik magokat Iſtenfélőknek és másoknál jobbaknak tartják, de az ő nyelveket meg-nem zabolázzák, hanem Felebarátjaikat kárhoztatják: Tsak tsalárdúl tettetik az áhitatosságot; és hogy a' valóságos kegyesség, és az igaz Vallás vagy Iſteni Szolgálat abban áll kiváltképen, hogy a' ſzeretetet a' nyomorúlt állapotban lévők aránt gyakoroljuk, és magunkat ollyan módon tiſztán megtartsuk, hogy e' Világnak kőzőnséges romlottsága által meg-ne fertéztettessűk.

II. RÉSZ.

Ennek a' Réſznek két Szakaſzſzai vagynak. Szent Jakab meg-feddi azokat, a' kik a' ſzent Gyűlekezetekben a' Gazdagokat feljebb betsűlik vala, a' Szegényeket pedig meg-útálják vala.

Meg-mutatja hogy a' JÉSUS Kriſtusban való Hit nem engedne-meg effélé Személy válogatást; mivelhogy az ISTEN a' Szegényeket ſzínte úgy válaſztotta, mint a' Gazdagokat, hogy a' Mennyeknek Országát nékiek adja, és az Évangyéliomnak Törvénye a' melly ſzerént meg-fogunk ítéltetni, ſzeretetnek és ſzabadságnak Törvénye. A' második Szakaſzſzában Szent Jakab meg-tzáfolja azokat, a' kik azt tartják vala, hogy az ember meg-igazúlhatna a' JÉSUS Kriſtusban való Hit által a' jó tselekedetek nélkűl; és tulajdon a' Hitnek terméſzetéből, és Ábrahámnak és Ráhábnak példáiból meg-mutatja, hogy a' melly Hit nintsen jó tselekedetekkel egyben-kőttetve: nem igaz Hit, és igy az által nem lehet az Idvességet el-venni.

I. 1-13. II. 14-26.

TANÚSÁGOK.

AZ Első Szakaſzſza ennek a' Réſznek minket arra tanit; Hogy a' Kereſztyének tartoznak azt kűlsőképen-is meg-mutatni, hogy ők egymáſt Atyafiaknak tartják, kivált a' Szent

Gyülekezetekben; és közönségesen szóllván, a' Gazdagokat nem kell az ő gazdagságokért betsülni, sem a' Szegényeket az ő szegénységekért meg-útálni; mivelhogy a' Hit és a' kegyesség a' Szegényekben-is szinte úgy találtathatik mint a' Gazdagokban és e' Világnak Nagyjaiban; és az Isten szinte úgy választotta a' Szegényeket, a' kik a' Hitben gazdagok, hogy őket tégye az ő Országának örökőseivé.

A' Gazdagokat-is tanitja ez; Hogy ne légyenek kevély gondolatokkal, és meg-ne útálják se meg-ne nyomoritsák a' Szegényeket.

2. Arra tanit Szent Jakab, hogy a' Krisztusnak Törvénye szeretetnek, alázatosságnak, és valóságos szabadságnak Törvénye, és e' Törvény szerént fog az Isten minket meg-itélni.

3. Hogy az, a' ki az Istennek Törvényét csak egy Parantsolatjában meg-rontotta, szinte ollyan bűnös, mintha a' többi Parantsolatokban-is meg-rontotta vólna; minthogy ennek a' Törvénynek minden Parantsolati az Istentől származtanak, és azok közzül csak egyetlen-egyet-is nem lehet akartva úgy által-hágni, hogy a' Törvényadónak Méltósága és Felsége meg-ne sértettessék.

Ez nékünk azt mutatja; Hogy az igaz kegyesség áll minden mi kötelességeinknek gyakorlásában, és csak egy bűnnek adnunk-is magunkat, és csak egy gonosz szokást tartanunk magunkban, elég arra, hogy az Idvességtől ki-rekesztettessünk.

Ezek után, szükséges derakasan meg-jegyzenünk, a' mit Szent Jakab tanit a' Meg-igazúlásról ennek a' Résznek második Szakaszszában, és minémű erősen meg-tzáfolja azoknak istentelen Tudományokat, a' kik azt mondják vala, hogy az ember a' Hit által meg-igazúlna a' jó tselekedetek nélkül.

Meg-mutatja az Apostol, hogy az igaz Hittel mindenkor együtt vagynak a' jó tselekedetek, melly a' Szent Pálnak-is Tudománya erről a' dologról, és hogy az a' Hit, a' melly tselekedeteket nem terem, hamis és hólt Hit.

Ezt pedig meg-erősíti Ábrahámnak példájával, a' ki az ő Hitének igaz vóltát meg-bizonyitá azzal, hogy engedelmeskede az Istennek, midőn a' maga Fiát Isákot áldozatra adá;

és

és Ráhábnak példájával, a' ki a' Kémeket bé-fogadván, a' kiket Jósué Jérikóba küldött vala, meg-mutatá azzal azt, hogy ő bizonyosan el-hitte vólna, hogy az ISTEN az Izrael' Fijainak fogná adni a' Kanaán' Földét.

Innét, ezt kell nékünk kihoznunk; Hogy tehát a' kik elmúlatják a' jó tselekedeteket, és szent élettel és az ISTEN' Parantsolatihoz való engedelmességgel meg-nem mutatják hogy ő-nékiek vagyon Hitek: Igazán nintsen-is Hitek, és semmiképen meg-nem igazúlhatnak, sem az Idvességben részek nem lehet.

III. RÉSZ.

Szent Jakab tiltja ebben a' Részben, hogy a' Keresztyének ne tegyék magokat Tanitó-Mesterekké mások felett, másokat ne kárhoztassanak és felölök gonoszúl ne szólljanak; és előadja mennyi sok gonoszokat és háborúságokat okozhat a' nyelv.

Annakutánna azt mondja, hogy a' békesség, az engedelmesség, és a' békességnek szeretete az a' jel, a' mellyről az igaz Keresztyének meg-esmértetnek, és abból mutatja-meg az igaz és hamis bóltseség között lévó külömbbséget.

Tudnunk kell, hogy a' mit Szent Jakab itten beszél, tzéloz némelly ollyan Tanitókra, a' kik magokat másoknál tökélletesebbeknek tartják vala, és a' kik uralkodásnak kívánságától igazgattatván, nagy kevélységgel és keménységgel kárhoztatják vala azokat, a' kik az ó értelmekben nem vólnának, és akképen az Ekklésiának békességét meg-háboritják vala.

I. 1-12. II. 13-18.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Rész elsőben azokról a' bűnökről szóll, a' mellyekbe a' nyelv által eshetik az ember, és igen jól reá kell figyelmezni, a' mi e' dologról itten mondatik.

Azt tanitja Szent Jakab; Hogy a' nyelv számtalan sok gonoszokat és gyakran meg-orvosolhatatlanokat okozhat, a' beszédekkel véghetetlen sok módon vétkezhetni az ISTEN ellen és Felebarátunk ellen, az Ekklesiának épűlete meg-akadályoztathatik, és a' háborgásnak 's egyenetlenségnek tűze fel-gerjesztethetik.

Ez, minket arra kötelez; Hogy a' mi beszédeinket ISTENnek félelmével és bóltseséggel igazgassuk: Keveset beszéllyünk, el-távoztassuk mindenek felett a' rágalmazást, és a' szeretettel 's alázatossággal ellenkező minden beszédeket.

Ez a'

Ez a' kötelesség egy a' legfzükségesebbek közzül, és Szent Jakab ezt azzal mutatja-meg, hogy azt mondja, hogy az igaz Iſtenfélőségnek az egyik leg-bizonyosabb jele, tudni az embernek az ő maga nyelvét jól igazgatni.

Másodfzor: Az Apoſtol ebben a' Réfzben egy másik ollyan jelt ád, a' mellyből meg-esmérhetni azokat a' fzemélyeket, a' kikben valóságos Iſteni félelem vagyon, és a' kik igazán bőltsek. Ez a' jel, a' fzelídség, békesség, és minden beſzédeikben és magok viselésében való nagy tsendesség.

Világos és hathatós fzókkal azt mondja; Hogy a' kik másoknál tudósabbaknak és Iſtenfélőbbeknek tartják magokat, de magok-gondolatlanok fennyen beſzéllők, mérgesek és irigységgel 's boſzfzankodással tellyesek, a' kik hazudnak felebarátjok ellen, és háborúságot okoznak: azok nem egyebek Képmutatóknál.

Azt-is hozzá-adja, hogy a' hol az irégység és a' boſzfzankodás vagyon: Ott mindennémű gonoſz tselekedet vagyon, és nem kell ott femmi jót-is keresni.

Végezetre azt mondja; Hogy *az igaz bőltseség, melly onnét fellyűl az égből vagyon, tiſzta, békeséges, tsendes, tellyes könyörűletességgel és jó gyűmőltsőkkel, ítélet nélkűl és tettetés nélkűl való.*

Mind azok hát valakik igazán bőltsek lenni akarnak, tartoznak ennek az Istentől való bőltseségnek meg-ſzerzésében munkálódni, mellynek a' ſzeretet a' kezdete, és ſzelídségnek, tsendességnek, igaz ſzívűségnek, és békességnek Lelkét felőltőzni.

Ez által fogják e' Világban és a' másikban annak igazságát meg-tapaſztalni, a' mit mond Szent Jakab ennek a' Réſznek utólsó ſzavaiban; Hogy *a' kik a' békességnek ſzeretői, azok az Igazságnak gyűmőltseit békeségesen vetik.*

IV. RÉSZ.

Szent Jakab minekutánna ſzóllott azokról a' gonoſzokról, a' mellyeket okozbat a' nyelv, a' mérgességnek és a' viſzſzálkodásnak Lelke: Ebben a' Réſzben azt mutatja-meg, hogy mind ezek a' rendeletlenségek a' teſtnek gonoſz kivánságaiból, és nevezetesen a' gyönyörűségeknek ſzeretetéből, a' kevélységből, a' mások felibe való emelkedésnek kivánságából, e' Világnak ſzeretetéből, és az irigységnek lelkéből

ból származnának. 2. *Inti azokat, a' kikben ezek a' gonosz indúlatok uralkodnának, a' meg-alázódásra és* ISTENhez *való közelgetésre a' meg-térés által; és tiltja nevezetesen a' vakmerő kárhoztatásokat és itéleteket. Végre feddi azokat, a' kik magokban sok igyekezeteket fel-tésznek, nem gondolkozván ez életnek múlandóságáról, és nem gondolván-meg, hogy ők az* ISTENnek *Gondviselésétől függenek.*

I. 1-6. II. 7-12. III. 13-17.

TANÚSÁGOK.

SZent Jakab arra tanít itten; 1. Hogy a' testi gyönyörködéseknek szeretete, a' gonosz kivánságok, és az irigység fő okai azoknak a' gonoszoknak a' mellyekkel az emberek egymást illetik, és azoknak a' háborgásoknak, a' mellyek vagynak az Ekklésiában.

Azért hát szükséges megőriznünk szíveinket ezektől a' gonosz indúlatoktól, és nevezetesen e' Világnak szerelmétől melly azoknak a' gyökerek, és a' kevélységtől; meg-emlékezvén arról, hogy az Irás nem hijában mondja; Hogy *ha valaki akarja e' Világot szeretni: ellensége légyen* ISTENnek; *és az* ISTEN *a' kevélyeknek ellenek-áll: az alázatosoknak pedig adja az ő Kegyelmét.*

2. Látjuk ebben a' Részben; hogy mikor a' gonosz kivánságok által és e' Világnak szerelme által az ember ISTENtől eltávozott: Szükséges néki a' Meg-térés által Ő Felségéhez közelgetni, maga nyavalyásságát meg-érezni, vétkeit siratni, a' kísérteteknek ellenek-állani, e' Világ' dolgainak ellenek-mondani, és szívét 's egész életét meg-tisztítani; melly meglévén, az ISTEN közelgetni fog hozzánk.

3. Azt tanitja az Apostol, hogy a' rágalmazás igen nagy bűn; mellyet-is bizonyít ennek kiváltképen-való meg-gondolása által, hogy a' ki az ő felebarátja ellen szóll, a' ki az ő attyafiját meg-ítéli és kárhoztatja, az, azt tselekeszi, a' mi tsak egyedűl az ISTEN' dolga.

4. Arra int bennünket Szent Jakab; hogy minden mi igyekezeteinkben, főképen azokban, a' mellyeknek e' világi nyereség és a' kereskedés a' tzéljok: Meg-emlékezzünk arról, hogy a' mi életünk rövid és bizonytalan; tsak ollyan mint a' pára melly hamar semmivé lészen;

Annakokáért igen nagy bolondság a' jövendők aránt fel-

tételeket formálni, az élethez és a' magunk tulajdon szorgalmatosságához bizván: Hanem minden dolgokban az ISTENnek gondviselésére tartozunk magunkat hagyni.

5. Meg-tanúlhatjuk innét ezt-is; hogy nem elég tudnunk a' mi kötelességünket, hanem jól-is kel élnünk a' jónak tselekedésére nálunk lévő tudományunkkal és tehetségeinkkel; másképen, tsak annál vétkesebbek lészünk ISTENnek előtte. Ezt a' fontos Tanúságot foglalják magokban ezek az Igék: *A' ki tudna jót tselekedni, és nem tselekeszi, az ollyan ember bűnös.*

V. RÉSZ.

Az Apostol minthogy a' felsőbb Résznek vége felé azokról szóllott vala, a' kik a' Jószágnak gyűjtésében úgy munkálódnak, hogy nem gondolják-meg, hogy ők az ISTENnek gondviselésétől függenek: az ISTENnek itéleteit jövendöli a' fösvény Gazdagokra, azokra, a' kik gyönyörűségekben élnek, és a' Szegényeket elnyomják.

Annakutánna fordúl a' háborgattatást szenvedő Kereszttyénekhez, és azokat arra inti, hogy békességes-türéssel várják az URnak el-jövetelét, ne panaszolkodjanak felettébb az őket gonoszszal illetők ellen, es el-távoztassanak mindent, valami békételenséget mutathatna, és nevezetesen az Eskűvésektől meg-tartózkodjanak.

Meg-jegyzi utóljára, azoknak kötelességeket, a' kik szenvedésekben vagynak; a' Betegeknek azt rendeli, hogy hivassák hozzájok az Egyházi Szolgákat, és igéri nékiek, hogy meg-fognak gyógyúlni, minekutánna az Egyházi Szolgák érettek imádkoznak, és Olajjal őket meg-kenik. Ez a' kenés ollyan tzérémónia vala, melly abban az időben gyakoroltatni szokott vala a' Krisłusnak parantsolatjából, Márk. XVI. 13. *és az által az ISTEN tsudálatosan való meggyógyúlásokat munkálódik vala. Szóll Szent Jakab a' bűnöknek meg-vallásáról-is, a' Kónyörgésnek haszнos vóltáról, és az atyafiságós intésnek gyümöltseiről.*

I. 1-6. II. 7-12. III. 13-20.

TANÚSÁGOK.

A' Mi ebben a' Részben mondatik, szolgálhat először, a' Gazdagoknak meg-intettetésekre.

Minthogy Szent Jakab az ISTENnek átkát hirdeti a' fösvény, az igazságtalan, és az ollyan Gazdagokra, a' kik az ő Jószágaikat a' testi gyönyörűségekben és a' bújálkodásban való élésre for-

re forditják: Tehát azok a' személyek, a' kiknek az ISTEN adott Jószágot, tartoznak szorgalmatosan el-távoztatni a' fösvénységet, az igazságtalanságot, és a' testi gyönyörködéseket; és a' végre meg-gondolni a' gazdagságoknak hijában-valóságát, azokat a' kisérteteket, a' mellyekre azok az embereket ki-tészik, és a' rettenetes bóldogtalanságokat, a' mellyekbe eshetnek azok, a' kik e' világi jókkal viszsza-élnek, vagy szíveiket azokhoz ragasztják.

2. Az Apostol a' nyomorúságban lévő Igazakat, a' minémüek valanák akkor nagyobb részént a' Keresztyének, arra inti; Hogy zúgolódás, panaszolkodás nélkül szenvedjék az ő inségeiket, és senki ellen ne békételenkedjenek, hanem várják békességes-türéssel, míg az UR el-jő az ő meg-szabadittatásokra, és azt adja elméjekre, hogy az ő békességes-türésben való meg-erősíttetésekre igen hasznos nékiek elmélkedni a' Szenteknek szenvedéseikről, és az ő nyomorúságaiknak arról a' bóldog végéről, a' mellyet az ISTEN azoknak adott.

3. Látni itten; Hogy minden hijában-való és vakmerő esküvések, akár mitsodás formáúak légyenek, tellyességgel tilalmasak a' Keresztyéneknek, valamint szintén minden mérgelődő és békételen beszédek-is.

4. Azok, a' kik nyomorúságot szenvednek, tartoznak az ő vígasztalásokat a' Könyörgésben keresni; Nevezetesen a' Betegek tartoznak magokhoz hivatni az ő Lelki Pásztoraikat, hogy azok imádkozzanak ő érettek; és a' Bűnöknek meg-vallása, és a' Könyörgés, mikor buzgósággal, hittel és szeretetnek Lelkével tétettetik: Nagy erejű ISTENnek előtte.

A Levélnek utólsó szavai arra tanitanak bennünket; Hogy az el-tévelyedésben lévő Bűnösökhöz tétetett Intések és Serkentgetések igen nagy hasznúak; mind azoknak, a' kik meg-intettetnek, mind pedig az Intést-tévőknek, mivelhogy efféle Intések által egy Lélek ragadtatik-ki a' halálból, és az Intő-ember-is meg-nyeri a' maga bűneinek botsánatját az ISTENtől.

SZENT PÉTER APOSTOLNAK KÖZÖNSÉGES ELSŐ LEVELE.

Irta Szent Péter ezt a' Levelet a' Kis Ásiában lévő Keresztyéneknek, kik nagyobb részént el-szélledett 'Sidókból valók valának.

Ezeket akarja a' Hitben és a' szent életben meg-erősíteni, és némelly igen szükséges dolgokra-is tanitani ez által a' hathatós Levél által, melly az Uj Testamentomnak egyik leg-drágalátosabb Könyve.

I. RÉSZ.

Áldja Szent Péter az ISTENt azért hogy el-hivta vólna a' Keresztyéneket az Idvességre a' JÉSUS Krisus által, es nékiek adott vólna ollyan reménységet, a' melly őket erősítené sőt örömmel-is bé-töltené a' nyomorúságoknak és háborgatásoknak közepette. 2. Eleikbe-terjeszti, melly bóldogok vólnának ők, hogy esmérnék a' Krisust, és láthatnák az Évangyéliomban a' Próféták jövendöléseinek bé-tellyesedését. És 3. Sok inditó okokkal serkentgeti őket a' szentségre és az ő hivataljokhoz méltóképen való élésre.

I. 1-9. II. 10-12. III. 13-25.

TANÚSÁGOK.

ENnek a' Résznek olvasása minket három kiváltképen való Kötelességekre tanit.

1. Arra; Hogy nagy buzgóságosan és meg-szűnés nélkül áldjuk az ISTENt azért, hogy ő minket az Idvességre választott, és a' Jésus Krisusnak Fel-támadása által nékünk ollyan ditsőséges reménységet adott a' bóldog halhatatlanság felől.

2. Arra; Hogy derekasan gondoljuk-meg, minémű nagy légyen ez a' mi bóldogságunk hogy meg-esmérhettük azokat a' Titkokat, a' mellyekről szóllottanak, és a' mellyeket vártanak a' Próféták, és a' mellyekről még mostan-is tsudálkozva elmélkednek az Angyalok; meg-láttatván

ván vélünk az ISTEN azoknak az Igéreteknek bé-tellyesedését az Evangyéliomban, a' mellyeket a' Próféták szóllottanak vala a' Messiásnak El-jövetele és az Embereknek Váltságok felől.

A' Harmadik Kötelesség ez; Hogy meg-emlékezzünk róla, hogy ezek a' ditsősséges nagy jók minket tiszta és szent életre kötéleznek.

Erre int minket Szent Péter, ezeket terjesztvén elönkbe:

1. Hogy az ISTEN minket kivett a' tudatlanságból és romlottságból, a' mellyben az Emberek valának, mikor a' JÉSUS Krisztust nem esmérik vala.

2. Hogy valamint az ISTEN, a' ki minket hivott Szent, mi-is tartozunk szentek lenni egész életünkben.

3. Hogy ez az ISTEN, a' kit mi segitségül hiván Atyánknak nevezünk, Itélő Biránk-is minékünk; és mindnyájunknak a' mi tselekedetünk szerént fog-meg-fizetni.

4. Hogy mi a' Jésus Krisztusnak drágalátos Vére által váltattattunk-meg, és szenteltettünk az ISTENnek.

És utóljára, hogy újonnan-való szűletést vettünk az Évangyéliomnak prédikállása által, melly az Élő és örökké megmaradandó ISTENnek Beszéde.

Ezek a' Szent és Keresztyéni módon való életre valóban hathatós inditó okok: a' mellyeket tartozunk szűntelen magunk' eleibe tenni, és az ISTENt kérni, hogy tégye foganatosakká szíveinkben az ő Szent Lelkének ereje által.

II. RÉSZ.

Szent Péter inti a' Keresztyéneket ártatlanságban való élésre, a' Krisztusnak esmeretében és kegyelmében való nevelkedésre, és a' Hit által és az ő életének követése által ő hozzája jobban-jobban való ragaszkodásra, hogy igy, az ő Idvezítőjökkel és egymás között egyesittetvén a' szeretet által tsak egy Anyaszentegyházat tégyenek, a' melly légyen az URnak szenteltetett Templom.

És hogy őket erre fel-indittsa, szemek eleibe terjeszti, egy felől a' JÉSUS Krisztust meg-vető hitetleneknek bóldogtalanságokat; más felől pedig, az ISTENnek azt a' vélek közlött kegyelmét, hogy őket maga Népévé, és a' maga szolgálatjára és ditsőségére szentelt Személyekké válaszotta vala.

Azután, arra inti őket; hogy tartóztassák-meg magokat a' testnek kivánságitól, épitsék a' Pogányokat tisztességes élet által; engedelmesek légyenek

a' Királyoknak és Hatalmasságoknak, ſzeressenek és meg-betsüljenek minden embereket. Parantsolja a' Kereſztyén Szolgáknak, a' kik Pogány Urakat ſzolgálnak vala, hogy azoknak engedelmesek légyenek, és békességes-türéssel ſzenvedj k a' mi nehéz és kemény vólna az ő állapotjokban; és ennek alkalmatosságával ſzóll a' Kereſztyéneknek kóteleztetésekről a' JÉSUS Kriſtus' békességes-türésének kövétésére.

I. 1-10. II. 11-25.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Réſzből meg-kell jegyeznünk; 1. Hogy az Istennek igaz Fijainak meg-esmértető jeleik, az ártatlanság, a' ſzelídség, az együgyüség, az igaz lelküség, a' gonoſzságnak és a' kép-mutatásnak le-vetése, és a' mi URunk Jésus Kriſtusnak Kegyelmében való nevelkedésnek mindenkori kivánása.

2. Szépen le-irattatva találjuk itten a' Kereſztyéneknek az ő hívataljokat; Azt mondja Szent Péter: Hogy a' Hívek, mint meg annyi élő kövek, a' kik egy ollyan lelki Házat téſznek, a' hol lelki Áldozatok áldoztatnak, a' mellyek kedvesek Istennek a' Jésus Kriſtus által; és az Anyaſzentegyház, Királyoknak, Áldozó Papoknak, válaſztatott Személyeknek Gyülekezete, és ollyan Nép, a' mellyet Isten maga ſajátjának tart.

Ez, minket arra kötelez; hogy gondoljuk-meg jól azt a' ditsőséges állapotot, a' mellyre Isten minket fel-vett, és azt a' nagy Kegyelmet, mellyet vélünk tselekedett; válaſztván Ő-maga Népévé bennünket, kik régenten bóldogtalan Pogányok valánk.

És ezek a' ditsőséges nevezetek, a' mellyeket az Apoſtol reánk ruház, támaſzſzanak bennünk ollyan indúlatokat, a' mellyek illendők illyen ſzent hivatalhoz, minémű a' miénk, és ollyan Személyekhez a' kiket Isten e' Világtól külön-ſzakaſztott, és a' maga ſzolgálatjára és ditsőségére ſzentelt.

A' Kötelességek pedig, a' mellyeket ez a' Hivatal tőlünk kiván, ezek, a' mint Szent Péter ollyan hathatósan és ollyan ſzelídséggel elő-ſzámlálja; Hogy hirdessük Annak hatalmas dolgait, a' Ki minket hivott a' ſevitétségből a' maga tsudálatos világosságára: Meg-tartóztassuk magunkat a' teſtnek kivánságaitól, a' mellyek vitézkednek a' Lélek ellen; Meg-gondolván, hogy mi e' földön jövevények és bújdosók vagyunk, épitsünk bőlts és tiſztességes jó életünkkel

kel minden embereket: Az Istent féljük, minden Elöljáróinkat tiszteljük, és kinek-kinek adjuk-meg azt, a' mit az Igazság kiván.

Végezetre, a' Keresztyéneknek egy fő Kötelességek; Békességes-tűréssel el-szenvedni minden boszszúval való illetteteséket és nyomorúságokat, és mindenkor magoknak eleikbetenni a' Jésus Krisztusnak példáját, a' ki semmi bűnt nem tett vala, még-is ollyan álmélkodásra méltó békességes-tűréssel szenvedett, ebben nékünk példát hagyván, hogy az ő nyomdokit követnénk.

III. RÉSZ.

Elébb mégyen Szent Péter a' Keresztyénségnek Kötelességeinek megjegyzésében, és elő-adja: 1. *Az Aszszonyoknak és a' Férjeknek az ő kötelességeiket.* 2. *Int minden Keresztyéneket egymásnak szeretetére, békességben és ártatlanságban való élésre, és azt mondja nékiek, hogy akképen lehet már ebben az életben-is, és a' háborgattatásoknak közepette boldogoknak lenni.* 3. *Hogy a' Keresztyéneket ezeknek a' háborgattatásoknak békességes-tűtéssel való szenvedésére és az Évangyéliomnak mindenkor nyilván-való vallására fel-inditsa: Szóll nékiek arról, a' mit a' Krisztus szenvedett, hogy az embereknek bűneiket el-törlené, és a' Pogányokat és a' bűnnek és tudatlanságnak fogságában lévő Népeket ISTENhez vinné, a' végre, hogy az Anyaszentegyházba a' Kereszts ég által bé-jövén és új Teremtett-állatokká lévén, megtartassanak, miképen Nóé és az ő Háza-népe régenten meg-tartattanak a' Bárkában az Özön-viznek idejekor.*

I. 1-7. II. 8-17. III. 18-22.

TANÚSÁGOK.

SZent Péter itt leg-elsőben inti az Aszszonyokat, hogy az ő tulajdon Férjeiknek engedelmesek légyenek, magokat szelíden viseljék, az öltözetekben a' bújálkodást és illetlenséget el-távoztassák, és önnönmagokat szelíd és tsendes természettel, melly az Isten előtt betsületes, ékesítsék.

Mellynek alkalmatosságával az ollyan Feleségeknek, a' kiknek Pogány Férjeik valának, azt adja elméjekre, hogy ártatlan és tiszta erkölcsök által és szelíd és szent élet által ők azokat meg-szelídithetnék, sőt még a' Keresztyén Vallásra-is megnyerhetnék.

Láthatják innét azok az Aszszonyok, a' kiknek nehéz erkölcsű Férjeik vagynak, minémű

mű nagy ereje vagyon az Isteni félelemnek és a' szelídségnek arra, hogy az ő állapotjokat tűrhetőbbé tegyék.

2. Az Apostol a' Férjeknek azt parantsolja; Hogy az ő Feleségeiket szeressék és éljenek azokkal együtt, mint illik értelmes emberekhez, szelídséggel; hogy az ő imádkozások, mellyet együtt tennének, meg-ne bántassék az egyenetlenkedés által.

3. Kőzőnségesen szóllván, a' Keresztyéneknek azt hagyja; Hogy egymást szeressék szívesen, soha senkit gonoszszal ne illessenek, magokért boszszút ne álljanak, és minden Emberekkel éljenek békességben; és e' végre Dávidnak szavaival ezt mondja nékiek: Hogy illyen módon lehet tsendesebb életet élni, azokat, a' kik ellenségink lehetnének, meg-engesztelni, sőt még ollyankor-is mikor háborgattatunk, bóldogoknak lenni.

4. Látjuk ebben a' Részben, hogy a' Keresztyéneknek egyik fő Kőtelességek, hogy szín-mutatás nélkül gyakorolják a' Keresztyénséget, jó lelki-esmereteket meg-tartsák, és légyenek készek az ő Hitekről meg-felelni szelídséggel és betsűlettel, minden alkalmatosságokban, a' mellyek elő-adják magokat az efféle számadásra.

5. A' Résznek vége felé azt tanitja Szent Péter; Hogy a' Jésus Krístus szenvedett vólt, fel-támadott, és prédikáltatta az ő Évangyéliomát a' Pogányoknak, hogy ki-venné az embereket a' bűnnek szolgálatjából; és a' miképen Noé régenten meg-tartatott a' Bárkában: Ugy mi-is meg-tartatunk a' Keresztség által, melly nékűnk bémenetelt ád az Istennek Anyaszentegyházába.

Innét kővetkezik, Hogy tehát nem lehet másképen az Idvességre jutni, hanem tsak a' Jésus Krístusban való Hit által, erről a' Hitről pedig szűkséges vallást tenni a' Keresztségben: De a' Keresztség nem tarthatmeg, ha egyben nem kőttetett a' Lelki-esméretnek tisztaságával; és végezetre, azok, a' kik nem engedelmeskednek az Évangyéliomnak, el-fognak veszni az ő hitetlenségekben, mint az első Világnak Lakosai, a' kik nem betsűlék-meg az Istennek békességes-türését, és nem hivének a' Noé' prédikállásának, el-veszének az őzőn vizben.

IV. RÉSZ.

IV. RÉSZ.

Ebben a' Részben Szent Péter azt tanitja; 1. *Hogy a' Krisłusnak Szenvedese a' Kereszłyéneket arra kötelezné, hogy meg-szűnjenek azoktól a' bűnóktól, a' mellyekben élnek vala az ő meg-térések előtt, és kiváltképen a' Pogányoknak tiszłátalan és feslett életeket hagyják-el, és éljenek józanságban és kegyességben, várván a' mi URunknak el-jövetelét.* 2. *Hogy a' Kereszłyének mindenek felett tartoznának magok között nagy szeretetet tartani, egymásnak segitségül lenni, és* ISTENtől *vett külömbb-külömbbféle ajándékaikat az ő Felsége Ditsőségére forditani.* 3. *Hogy nem kellene nékiek meg-rémülniek az Évangyéliomért való szenvedésektől, mivel azok igen ditsőségesek vólnának; és egyébaránt, ha még a' Hivek-is ennyi szenvedésekben forognának, és az* ISTEN *a' maga Anyaszentegyházának-is nem kedvezne e' Világon: azoknak sem fogna kedvezés lenni a' kik azt üldöznék, és magokat az Évangyéliomnak ellene szegeznék.*

I. 1-7. II. 8-11. III. 12-19.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Rész ezeket az őt kivált képen-való Tanúságokat foglalja-bé; 1. Hogy annak meggondolása, a' mit a' Jésus Kristus szenvedett, minket erősen kötelez a' bűnnek és testi kívánságoknak meg-tagadására, és nevezetesen, a' tiszłátalanságnak és mértékletlenségnek el-távoztatására.

2. Hogy a' miképen azok, a' kik az Isteni félelemre adták magokat, tartoznak meg-szűnni e' Világ' fijainak rendeletlenségeiktől: Ugy nem kell idegen dolognak tartaniok azt, ha e' Világi Emberek ő felőlők azért káromlást szóllnak, hogy ők úgy nem élnek mint azok, sem az ő példájok és gyalázatjok által a' kegyességtől el-nem kell szakaszłatniok.

A' harmadik Tanúság ez; Hogy mindenkor szemeink előtt tartsuk a' minden dolgoknak végeket, és a' mi URunknak utólsó El-jövetelét, és arra készitsük magunkat józan élet által, az imádkozásban való foglalatosság által, és a' szeretet' kötelességeinek gyakorlása által.

A' negyedik ez; Hogy ki-ki tartozik a' külömbb-külömbbféle ajándékokat, a' mellyeket vett ISTENTŐL, akár ideig-valók, akár lelkiek légyenek azok, forditani az ISTENnek Ditsőségére, és Felebarátinknak haszнára; és ezt tselekedni mindenek felett kötelességek azoknak, a' kiknek

kiváltképen-való ajándékaik, vagy valamelly tiſztek vagyon az Anyaſzentegyházban.

Utóljára, arra tanit Szent Péter; Hogy nagy ditsőség és nagy örőm úgy ſzenvedni, mint Kereſztyén; és ha a' Hivek és az Igazak ennyi ſzenvedésekre vagynak ki-tétetve: Az Iſtentelenek és a' Gonoſzok, leg-rettenetesebb bűntetéseket várhatnak magokra.

Ennek meg-gondolása, igen alkalmatos lehet arra, hogy bátoritsa a' Kereſztyéneket, mind azoknak a' gonoſzoknak békeséges-tűréssel sőt még örőmmel-is ſzenvedésére, a' mellyek az Évangyéliomnak Vallásáért a' Hitetlenektől következhetnek reájok, és hogy minket bé-töltsön az ISTEN' Itéleteitől való félelemmel, és ſzent életre mind inkább-inkább fel-inditson.

V. RÉSZ.

Szent Péter ebben a' Réſzben inti az Egyházi Szolgákat, hogy az ő Páſztori Tiſzteket hiven tselekedjék; az Iſjakat arra, hogy a' Véneknek, (az Egyházi Szolgáknak) engedelmesek, és alázatosak légyenek; Minden Kereſztyéneket pedig arra int, hogy éljenek józanságban és vigyázásban, és álljanak ellene az ördög' kiſérteteinek; Bé-rekeſzti a' Levelet jó kivánságokkal és köſzöntésekkel.

I. 1-4. II. 5-7. III. 8-9. IV. 10-14.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz le-rajzolja; 1. Az Egyházi Szolgáknak az ő kötelességeket, és azt a' ditsőséges jutalmat, a' mellyet fognak azok venni az UR Jésustól, ha hiven fognak forgolódni az ő ſzolgálatjokban.

Az, a' mit Szent Péter ez aránt mond, arra kötelezi azokat, a' kik ebben a' Hivatalban vagynak, hogy abban járjanak-el jó Lélekkel, legeltessék az URnak Nyáját ſzorgalmatosan, vigyázzanak a' reájok bizatott Júhokra, és az ő Tiſzteket gyakorolják nem kénſzeritésből, nem-is kevélységnek vagy nyereségnek inditásából, hanem kéſz indúlattal és örőmeſt; és ollyan módon hogy alázatosságnak és mindenféle jóságnak példái légyenek az ő Nyájjoknak.

2. Azt adja Szent Péter elmékre az Ifjaknak; Hogy a' Vének (: Egyházi Szolgák:) aránt való engedelmesség kiváltképen illendő az ő állapotjokhoz és idejekhez. És minden Kereſztyének kőzőnségesen tanúljákmeg

meg innét azt, hogy az Alázatosság egy a' Keresztyénségnek főbb *Virtusai* közzűl; *Mintbogy az* ISTEN *a' Kevélyeknek ellenek-áll, az Alázatosoknak pedig adja az ő Kegyelmét.*

3. Tartozunk itten azt megjegyzeni; Hogy ebben a' Világban mi az Ördögnek kisérteteire és külömbb-külömbbféle veszedelmekre vagyunk ki-tétetve, és azoktól külömben magunkat meg-nem őrizhetjük, hanem a' józanság által, a' vigyázás által, és a' Hitben erősen való meg-állás által.

Végezetre, az a' jó kívánság, a' mellyel bé-rekeszti Szent Péter ezt a' Levelet, arra tanit minket; Hogy a' Keresztyénségnek Vallása, és az örök Ditsőségnek Reménysége minket arra kötelez, hogy inkább inkább kivánkozzunk a' tökélletességre; és arra való el-jutásnak eszköze az, hogy bizzuk magunkat az ISTENre, és kérjük az ő kegyelmének szüntelen-való segedelmét, esedezvén; Hogy *a' Békességnek* ISTENe, *a' ki hivott minket az örökké-való ditsőségre, tégyen minket tökélletesekké; erősitsen-meg; tégyen állandókká és mozdulhatatlanokká. Ö-neki légyen ditsőség és birodalom, örökkön örökké;* Ámen.

SZENT PÉTER APOSTOLNAK KÖZÖNSÉGES MÁSODIK LEVELE.

Ebből a' Levélből magából megtetszik, hogy ezt Szent Péter a' maga Halála előtt egy kevés idővel, ugymint Krisztus Születése után Hatvanhatodik Esztendő tájban irta; a' végre, hogy a' Híveket meg-erősitené a' Hitben, a' Tudománynak tisztaságában és a' jó tselekedeteknek gyakorlásában; és hogy meg-óltalmazná őket sok hamis Tanitóknak mesterségeik ellen, a' kik a' Keresztyénségnek Vallása mellett testi életet követnek vala, és némelly Tsufolóknak hitetések ellen, a' kik a' Krisztusnak második El-jövetelét kétségben hozzák vala.

Ez a' Levél valamint szinte az El-

só-is, az ó ISTENtől való származásának tapasztalható jeleit viseli, és nagy erő és meltóság vagyon benne.

I. RÉSZ.

Azt mutatja-meg Szent Péter, hogy az ISTEN adván nékünk mindeneket valamellyek szükségesek az ISTENnek szolgálatjában való élésre, tartozunk a' mi Hitünkhöz a' jóságos-tselekedeteknek gyakorlását ragasztani, és tsak egyedúl ollyan módon lehet az ISTENnek Országába bé-menni. Annakutánna azt mondja a' Hiveknek, Hogy őket azért intené ekképen, mivelhogy ő nem sokára meg-fogna halni. Utóljára, bizonyitja az Évangyéliomnak igaz vóltát a' JÉSUS Krisztusnak El-változásából és az Ó Testamentomnak prófétziáiból.

I. 1-11. II. 12-15. III. 16-21.

TANÚSÁGOK.

A' Kezdete ennek a' Levélnek minket arra tanit; hogy az ISTEN a' mi Meg-tartó URunk Jésus Krisztusnak érdeméért, az ő hatalmas Ereje által, és az Évangyéliomban le-tett drágalátos Igéretei által, minékünk mindeneket ajándékozott, valamellyek szükségesek a' végre, hogy bennünk lelki élet és kegyesség szereztessék, és az Isteni terméfzetnek részesivé tétettessünk.

Ennél világossabban ki-nem tehette vólna Szent Péter azt, hogy az ISTENnek tzélja, az ő Kegyelmének velünk való közlésében az hogy bennünket a' szent életre alkalmatosokká tégyen; ennek a' Kegyelemnek segitségével pedig e' Világnak romlottságából ki-menekedhetünk, sőt nagy tökélletességre-is mehetünk; E' végre semmi segitő eszközök nélkül nem szükölködünk, és ha azokkal nem élünk: magunk menthetetlenek vagyunk.

2. Nevezetesebben-is elő-adja Szent Péter, mitsoda ebben a' tekéntetben a' mi kötelességünk; arra intvén bennünket, hogy ragaszszunk a' mi Hitünkhöz tudományt, mértékletességet, békességes-tűrést, Isteni tiszteletet, atyafiúi szeretetet és közönséges szeretetet; és igyekezzünk illyen módon megerősíteni a' mi Hivatalunkat és Válaszstatásunkat; és meg-mutatja mind ezeknek a' kötelességeknek tellyességgel való szükséges vóltát, azt mondván, hogy nem másként, hanem tsak ezeket gyakorolván, lehetünk bizonyosok az ISTEN' Országába való bé-menetelünk aránt; A' kik pedig ezeket el-múlatják:

vakok,

vakok, kik el-fognak az ő bűneikben veſzni.

Innét kevetkezik; Hogy minden ollyan Hit, mellyel nintsen egyűtt a' ſzentűl való élés, hamis Hit; a' valóságos ſzent élet pedig abban áll, hogy az ember minden Kereſztyéni *virtus*okra ſzorgalmatosan igyekezzen, és azokat állhatatosan mind gyakorolja.

3. Szent Péternek az ő gondossága mellyel igyekezik vala halála előtt a' Kereſztyéneket ezekre emlékeztetni és fel-ébreſzteni, azt mutatja; hogy a' kik az ő felebarátjoknak haſználhatnak, addig kell abban munkálódniok, mig e' Világban vagynak; és mikor kőzelget az ő végek, meg-kell buzgóságokat kettőztetniek. Erre tartoznak mindenek felett a' Lelki Páſztorok ſzentelni az ő egéſz életeket.

4. Látjuk itten, hogy Szent Péter a' Kereſztyén Vallásnak Istentől ſzármazott vóltát abból bizonyitja, a' mit ő és az ő Társai láttanak és hallottanak vala a' mi URunknak El-változásakor, és az Ó Teſtamentomnak prófétziáiból.

A' mi kőtelességűnk hát, hogy ezekre a' bizonyságokra derekasan figyelmezzűnk, az Évangyéliomot, az Apoſtoloknak és Prófétáknak Irásaikat ſzorgalmatosan olvassuk, és azokról elmélkedjűnk.

A' mi nevezetesen a' Prófétziákat illeti: meg-kell gondolni, hogy a' miképen Szent Péter mondja, azokban vala régenten homályosság: De mostan igen világosak, és igy, igen alkalmatosak a' mi Hitűnknek bizonyos fundamentomon való épitésére, és nékűnk a' mi URunk Jésus Kriſtus' Tudományához és Parantsolatihoz való engedelmességben meg-erősíttetésűnkre.

II. RÉSZ.

Azt jóvendőli az Apoſtol, hogy fognának támadni hamis Tanitók, a' kik veſzedelmes ſzakadásokat és tévelygéseket fognának bé-hozni; és megmutatja a' gonoſz Angyaloknak megbűntettetésekből, az Özönvízből, és Sodomának és Gomorának el-sűlyeſztetéséből, hogy ezek a' Hitetők és az őket kővetők nem fognának bűntetetlenül maradni. 2. *Le-feſti annakutánna ezeket a' hamis Tanitókat, azt mondván, hogy teſti kivánságokban élő és a' Méltóságokat ſzidalmazó emberek vólnának, tiſztátalanok, telhetetlenséget kővetők, kevélységgel*

tellyesek, bijában-valók, és tsalárdok az ő beſzédeikben, el-hitetvén az együgyűeket ſzabadságnak hamis igéretével, és meg-mutatja, hogy végső veſzedelembe fognák ejteni azokat, a' kik őket hallgatnák, és az igazságnak esméreti után engednék magokat azoktól el-hitetni.

I. 1-9. II. 10-21.

TANÚSÁGOK.

INnét a' mit meg-tanúlhatunk, ez; 1. Hogy vóltanak minden időben és léſznek mindenkor hamis Tanitók, a' kik igyekeznek veſzedelmes tévelygéseket bé-hozni, és ſzakadásokat ſzerzeni az Anyaſzentegyházban.

Szükséges vala ennek a' Jövendölésnek az Apoſtolok által gyakran elő-adattatni, a' végre; hogy a' következendő időkben oſztán a' Hivek ne botránkoznának-meg, mikor ezek a' Hitetők meg-jelennének, és hogy igyekeznék magokat meg-óltalmazni azoknak hálóiktól.

2. Ez a' Réſz nékünk azt mutatja; Hogy az Isten minden időben, és kiváltképen az el-pártolt Angyaloknak meg-bűntetésében, az Özönvízben, és Sodomának és a' ſzomſzéd Városoknak el-forditásában, meg-bizonyította tapaſztalható jelekkel a' maga Igazságát.

Ezek a' Példák minket arra tanitanak; Hogy a' mint ſzent Péter mondja, az Isten tudja meg-ſzabaditani azokat a' kik őtet tiſztelik; de a' gonoſzokat az utólsó Itéletre tartja a' bűntetésre; és nevezetesen, hogy azok, a' kik a' teſtet követvén, a' tiſztátalanságban járnak: elfogják érdemlett bűntetéseket venni; mellyet-is, mindenek felett meg-bizonyit, az Első Világnak el-veſztése, és Sodomának és Gomorának hamuvá égése.

3. Különösen ſzükség figyelmezni, azokra a' meg-esmértető jelekre, a' mellyekről az Apoſtol itten le-feſti ezeket a' hamis Tanitókat. Azt mondja, hogy azok kevélykedő emberek, a' Méltóságoknak ellenségei, azoknak az ő értelmek és tudományok ſenkitől nem függésre és támadásra tzélozna; Tovább, hogy azok telhetetlenek, álnokok, állhatatlanok, fel-fúvalkodottak az ő beſzédeikben, és mindenek felett, a' teſtnek búja kivánságit követők vólnának.

Ez nékünk azt mutatja, hogy mind azokat, valakikben ezek a' je-

a' jelek találtatnak, el kell távoztatni, mint veſzedelmes embereket, és iſzonyodnunk kell mind azoktól a' Tudományoktól a' mellyek ezekre a' vétkekre tzéloznak, és az erkőltsőknek rendeletlenségeinek hizelkednek.

Innét azt-is igen világosan által-láthatni; Hogy az Embereket a' tévelygésben való esésre rend ſzerént ſzokták vinni, a' ſzívnek veſzettsége, és a' gonoſz kivánságok.

4. Azok, a' kiknek az ISTEN a' maga Esméretét és Kegyelmét adta: Tartoznak magok' haſznára forditani azt, a' mi mondatik ebben a' Réſzben; Hogy mikor ezeknek a' drágalátos nagy jóknak vétele után valaki engedi magát e' Világnak fertelmességei által meg-győzettetni: Gonoſzabbá téſzi a' maga utólsó állapotját az elsőnél; és az ollyannak jobb vólt vólna az Igazságnak útát megnem esmérni, hogy nem mint annak esméreti után attól elhajolni

Ez, ollyan igen ſzűkséges Intés, a' melly még a' Hiveket-is vigyázással és őrizkedéssel egyben-kőttetett félelemre indithatja, és arra őſztőnőzheti, hogy ſzűntelen erőlkődjenek magokat a' kegyességnek útában meg-tartani, és előbb-előbb menni.

III. RÉSZ.

Az Apoſtol jóvendóli, hogy léſznek az Anyaſzentegyházban Tsúfolók, a' kik a' JÉSUS Kriſtusnak második El-jóveteléről kételkedni fognak; és azokat meg-tzáfolja, ezt mondván, hogy a' miképen régenten az Özónviz által veſztetett vala el e' Világ: Ugy az utólsó napon Tűz által fogna el-veſztettni; és ha a' Kristusnak El-jóvetele késne: azért vólna az, mivelhogy az ISTEN akarna idót adni a' meg-térésre az embereknek. 2. Meg-mutatja, hogy ez a' minden dolgoknak végének hivése és várása, és a' jóvendó Világban lejendó lakozásnak reménylése, minket a' ſzentségnek és tőkélletességnek állhatatos munkálódására kőtelez.

I. 1-10. II. 11-18.

TANÚSÁGOK.

TAnit elsőben ez a' Réſz a' Jésus Kriſtusnak utólsó El-jőveteléről, és e' Világnak Végéről; és másodſzor, arról, a' mitsoda munkájának kell lenni ennek a' jeles Tudománynak mi bennűnk.

Az első Tzikkely aránt ezeket

ket a' négy dolgokat kell meggondolnunk;

1. Minthogy előre meg-jövendőltetett, hogy az utólsó napokban fognának istentelen és tsúfoló emberek támadni, a' kik a' Vallásnak leg-bizonyosabb és leg-szükségesebb Igazságait tagadni fognák: Tehát nem kell tsudálnunk, ha a' mi időnkben affélék vagynak a' Keresztyének között; és tisztűnk, hogy azokat el-távoztassuk, és úgy tartsuk, mint minden embereknél gonoszabbakat és veszedelmesebbeket.

2. Hogy egészen bizonyos dolog az, hogy e' Világnak vége lészen, és az UR Jésus az utólsó napon el-fog jőni az Embereket meg-ítélni.

Erről tagadhatatlan bizonyságunk vagyon az őzőn-vizben, a' mellynek valóságáról senki nem kételkedhetik, hanem az mindenek előtt tudva vagyon.

3. Ha az Isten a' bűnősöknek meg-büntetését és az Ítéletet halasztja: Tselekeszi azt az Emberekhez való Jóvóltából, és azért, hogy időt adjon nékiek a' magok meg-jobbitására. Ennek meg-gondolása minket az Isten' hoszszú-türésének és várakozásának meg-betsülésére hathatósan indithat.

4. Azt tanitja Szent Péter, hogy a' miképen régenten a' Világ Viz által veszteteti vala el: Ugy az utólsó napon Tűz által fog el-veszteteni; és a' mitsodás módon le-irja Szent Péter itt a' Világnak meg-égését: Az nékünk azt mutatja, minémű felséges és rettenetes lészen az Isten' Fiának második meg-jelenése.

A' mi azt illeti, a' mitsoda munkájának kell ennek a' Tudománynak mi bennünk lenni: Szent Péter azt adja elménkre; Hogy mivel tudjuk, hogy ennek a' Világnak el-kell rontatni, és azután új ég és új föld lészen, a' mellyekben az Igazság lakozik: Tehát mindenek felett való erőlködéssel a' szent életben foglaljuk magunkat, és gyakoroljuk a' kegyességnek munkáit, hogy ez a' Nap véletlen ne jőjjön reánk, hanem makula nélkül és szeplő nélkül valóknak találtassunk az URtól.

Szent Péternek ez az illyenmódon való okoskodása, abból, hogy e' Világnak ekképen lészen vége; Esmértesse-meg vélünk azt, hogy a' kereszтyéni és tiszta életre való fel-indittatásunkra nints

ra nints haſznosabb, mint ſzűntelenűl gondolkodni a' minden dolgoknak végéről, és a' kőzőnséges Itéletről.

Ezt a' Letzkét ſoha el-ne felejtsűk; és *mivelhogy elein ezeket érijűk, meg-óltalmazzuk mi-magunkat, hogy el-ne vonattassunk a' mi ſajáť erősségünk mellől, a' gonoſzoknak tévelygések által el-vonattatván; Hanem nevelkedjünk a' kegyelemben, és a' mi URunknak és Meg-tartó JÉSUS Kriſtusnak esmeretiben: Kinek légyen Ditsőség mind moſtan 's mind órókké-való időben.* Ámen.

****

SZENT JÁNOS APOSTOLNAK KŐZŐNSÉGES ELSŐ LEVELE.

Szent Jánosnak ebben a' Levélben a' tzélja az, hogy a' Kereſztyéneket meg-óltalmazza némelly Eretnekek ellen, a' kik tagadják vala, hogy a' JÉSUS Kriſtus a' teſtben el-jótt vólna és ISTENnek Fia vólna; és feslett teſti ſzabadságban élnek vala.

Az Apoſtol ezek ellen az emberek ellen meg-erősíti az Évangyéliomnak igaz vóltát, és a' JÉSUS Kriſtusban való hivésnek ő hozzája való engedelmességnek, és mindenek felett a' ſzeretetben való élésnek ſzűkséges vóltát.

I. RÉSZ.

Szent János akarván meg-mutatni, hogy az igaz Tudomány egyedűl tsak az vólna, a' mellyet ő és a' többi Apoſtolok hirdetnek vala: azt mondja, hogy ſem ő, ſem az ő Társai nem tanítottanak az ISTENnek Fia felől egyebet, hanem a' mit ónnónmagok láttanak és hallottanak, mikor társalkodtanak a' Kriſtussal, mellyet a' hamis Tanitók nem mondhatnak vala.

Meg-mutatja ezután ugyan ezek ellen az Eretnekek ellen, hogy annak a' Tudománynak, a' mellyet ő hirdetne, az vólna a' tzélja és veleje, hogy mivel az ISTEN Világosság és Szentség: Tebát ő vele és az ő Fijával a' Kriſtussal ſenkinek társalkodása nem lehet, hanem tsak azoknak, a' kik a' ſzentségben járnak, az ő

bűneiket meg-valliák, és azokat el-hagyják.

I. 1-4. II. 5-10.

TANÚSÁGOK.

AZ Első Tanúság, a' mellyet ez a' Rész ád nékünk, nézi az Évangyéliomnak Igaz-vóltát, a' melly meg-tetszik az Apostoloknak bizonyság-tételeknek bizonyos-vóltából, úgymint kik nem egyebet hirdettenek, hanem tsak azt, a' mit láttanak, hallottanak, és kezeikkel tapasztaltanak.

2. Látjuk itten, hogy a' Keresztyén Vallásnak a' tzélja az, hogy az Emberek a' Szentség által tétessenek az ISTENhez hasonlókká.

Szent János mindjárt az ő Levelének kezdetében meg-állitja ezt az Igazságot, mikor azt mondja: Hogy azok, a' kik azzal ditsekednek, hogy ők az ISTENnel és a' Kristussal való társalkodásban élnek, de a' bűnben meg-maradnak; Hazugok, és igazságot nem tselekesznek, mivelhogy senki nem lehet részes az Idvességben, hanem tsak az, a' ki a' Hitnek tisztaságával egyben-kőti az életnek szentségét.

3. Azt tanitja, hogy mivel minden emberek bűnősök, és az ISTEN a' maga Fiát a' végre küldötte, hogy ők meg-tartassanak: Tehát az ISTEN' Irgalmasságában és a' Kristus' Vérének erejében való részesülésnek nintsen más eszköze, hanem tsak bűneinknek igaz lélekkel való meg-vallása, és azoknak el-hagyása.

II. RÉSZ.

Az Apostol meg-erősíti ebben a' Részben, a' mit az Első Részben mondott vala, hogy tudni-illik az ISTENnel való társalkodásra szükséges a' JÉSUS Kristusban hinni és szentül élni.

Illyen tzéllal azt mutatja-meg; 1. *Hogy a' Kristus az egész Világnak bűnéért eleget tett: de még-is tsak azoknak vólna ebben az elég-tételben részek, a' kik az ő parantsolatit megtartják, és úgy élnek, a' miképen ő élt.* 2. *Hogy a' mi* URunknak legnagyobb parantsolatja ez, *hogy egymást szeressük; és a' kik az ő felebarátjokat nem szeretik: a' sötétségben és a' Halálban vagynak.* 3. *Intéseket tészen minden idejű Keresztyénekhez; és nevezetesen az Ifjaknak azt irja, hogy ne szeressék ezt a' Világot; mivel e' Világnak szeretete, akadálya vólna az ISTEN' és a' Kristus' szeretetének.* 4. *Előre meg-inti a' Híveket, hogy ne hiddjenek a' hamis Tani-*

Tanitóknak és az Antikriſtusoknak, a' kik tagadják vala a' JÉSUSt Kriſtusnak és az ISTEN' Fiának lenni; és hogy tartsák-meg azt a' tiſzta Tudományt és Igazságot, a' mellyre tanittattanak eleitől fogva.

I. 1-6. II. 7-11. III. 12-17. IV. 18-29.

TANÚSÁGOK.

SZent János itt minket arra tanit; 1. Hogy a' mi URunk az ő engeſztelő Áldozatjával eleget tett minden embereknek bűneiért, és esedezik érettünk az ISTEN előtt.

Ez, vigaſztalással tellyes Tudomány a' bűnősöknek; de meg-kell gondolnunk; hogy az Apostol a' Jésus Kriſtus' Halálának és Esedezésének gyümöltsét azokra ſzoritja, a' kik ő benne hiſznek, őtet ſzeretik, és meg-tartják az ő parantsolatit; Azokat pedig mint hazugokat és Képmutatókat ettől a' jótéteménytől ki-rekeſzti, a' kik ő-néki nem engedelmeskednek.

2. Azt tanúljuk itten; hogy a' Kereſztyéneknek az ő legfőbb kötelességek, követni az ő Idvezítőjőket, és úgy élni, a' miképen ő élt.

3. Hogy a' Jésus Kriſtusnak parantsolati között a' leg-első méltóságú, a' mellyre mind a' többek-is tartoznak: A' Felebarátunknak ſzeretete; a' kikben ez a' ſzeretet találtatik: azok a' világosságban vagynak, és meg-nem botránkozhatnak. De azok a' kik az ő Attyokfiait nem ſzeretik, a' ſetétségben és a' kárhozatnak állapotjában vagynak.

4. Arra tanit az Apoſtol benbűnket, hogy az Évangyéliomnak Tudománya kötelez minden idejű és minden állapotbéli Kereſztyéneket arra, hogy mind inkább-inkább meg-erősítsék magokat az ISTENnek és a' Jésus Kriſtusnak ſzeretetében.

A' Véneknek elég inditó ok lehet ennek a' Kötelességnek végben-vitelére az ő éltes idejek; és az Ifjak-is erre tartoznak forditani az ő Ifjúságoknak erejét és elevenségét.

Különősen pedig arra inti az Ifjakat, hogy ne ſzeressék e' Világot, elméjekre adván, hogy a' teſti gyönyörűségeknek és a' ditsőségnek ſzeretete, ſemmi módon nem állhat-meg egyűtt az ISTENnek ſzeretetével, és *elmúlik e' Világ és ennek kivánsága; de a' ki az ISTENnek Akaratját tselekeſzi, az meg-marad örökké.*

Kiváltképen tartoznak az Ifjak erre figyelmezi, hogy el-tá-

voztathassák azokat a' kisérteteket, a' mellyekre ők az ő ifjúi idejekre nézve ki-vagynak tétettetve.

5. Szent János ebben a' Réfzben előre meg-int a' hamis Tanitók aránt, a' kik Jésust az Isten' Fiának és Messiásnak nem esmérik vala. Ez az Intés arra tanit bennünket; hogy ſoha nem kell azokat hallgatnunk, a' kik az Évangyéliommal ellenkező Tudományokat tanitanak. A' Jésus Kriſtusban való Hit tellyességgel ſzükséges az Idvességre; és nem félhet az ember a' Tévelygésbe való eséstől, mikor a' Szent Léleknek Kenete vagyon nála, és mikor változás nélkül követi azt a' Tudományt, a' melly eleitől fogva tanittatott a' Jésus Kriſtus által és az Apoſtolok által, és a' melly az Évangyéliomban béfoglaltatott.

De egyſzersmind azt-is elménkre adja Szent János; Hogy a' Jésus Kriſtusban való Hit minket ſzentül és igazán való élésre köteléz, hogy akképen oſztán, mikor Ő meg-jelenéndik, tellyes bizodalmunk légyen, és meg-ne ſzégyenüljünk Ő előtte az Ő El-jövetelekor.

III. RÉSZ.

Ebben a' Réſzben Szent János előſzör ſzóll arról a' ſzeretetről, a' mellyet az ISTEN hozzánk meg-bizonyitott, minket fijaivá fogadván, és arról a' Ditsőségről, a' melly tartatik a' mi ſzámunkra.

Másodſzor pedig azt mondja, hogy ennek a' Ditsőségnek reménysége minket tiſzta életre kötelez, és a' JÉSUS Kriſtus El-jövetelének a' tzélja az volt, hogy az emberek a' bűnből ki-vétettessenek, és igazakká 's ſzentekké tétettessenek. 3. Szóll nevezetesen a' felebaráti ſzeretetről; Megmutatja, melly igen ſzükséges az, mitsodás annak terméſzete, mellyek a' munkái; és azt mondja, hogy a' Lelki esméret' békességének meg-nyerésére, és az ISTEN előtt való bizodalmas bátorságra leg-jobb eſzköz ez, ha igaz ſzívből egymást ſzeretjük.

I. 1-2. II. 3-10. III. 11-24.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Tanúságokkal tellyes Réſz minket arra kötelez;

1. Hogy magaſztaljuk az Istennek a' mi Atyánknak véghetetlen nagy Szerelmét, melly ſzerént akart minket Fijaivá fogadni; és gondoljuk jól meg, a' mi Fogadott-fiúságunknak drágalátos méltóságát, és azt a' Ditsőséget, a' mellyel az Istennek

nek Fijai fognak meg-koronáztatni a' mi URunk Jésus Kristusnak El-jövetelekor.

2. Azt tanitja az Apoſtol, hogy a' kiknek illyen ditsőséges reménységek vagyon, azok meg-tiſztitják ő-magokat: Tovább; Hogy a' Kriſtusnak az ő tzélja, a' mellyért e' Világra jött, vólt a' bűnnek el-rontása; és hogy az, a' ki Istennek Fija, Leánya, nem vétkezik, az-az, nem él bűnős ſzokásokban, és nem adja magát a' bűnre.

A' ki pedig vétkezik, az, az ördögnek fija, és, ez a' jel, a' mellyről meg-esmértetnek az Istennek Fijai, az ördögnek fijaitól. Ezt Szent János magyarán és világos beſzédekkel téſzi-ki; előre meg-intvén bennűnket, hogy valaki magát megne tsalja.

3. A' Kereſztyénségnek Kőtelességei közőtt, kiváltképen sűrgeti az Apoſtol az Atyafiúi Szeretetet, azt mondván: Hogy ez a' Szeretet a' Kereſztyéneknek valóságos tulajdonságok; a' kikben pedig ez a' Szeretet nem találtatik, és a' kik az ő Attyokfiait gyűlőlik, azok gyilkosok; hasonlók Kainhoz, és a' kárhozatban 's halálban maradnak.

4. Meg-tanit Szent János bennűnket az igaz Felebaráti Szeretetnek terméſzetére és munkáira; azt adja elménkre, hogy annak nem kell tsak beſzédben állani, hanem tiſzta ſzívből, és igaz lélekből valónak kell lenni, hogy az a' tselekedetekből ki-tessék, és arra vigyen bennűnket, hogy ſegéljük Atyánkfiait az ő ſzükségekben; sőt, ha a' ſzükség úgy kivánná, életünket-is érettek és az ő idvességekért adjuk, miképen a' Kriſtus az ő életét adta mi érettünk.

Végezetre arra tanit az Apostol, hogy ki-ki közzülünk megesmérheti azt, ha ő az Igazságban és az Istennek Szerelmében vagyon, ha ezeket a' Kőtelességeket véghez-viſzi, és ez annak az eſzköze-is, hogy légyen lelki-esméretünknek békessége és erős bizodalmunk az aránt, hogy valamit kéréndünk, el-véſzſzük ő tőle.

IV. RÉSZ.

Arra inti Szent János a' Kereſztyéneket, hogy ne hiddjenek minden Léleknek, az az, minden Tanitóknak, a' kik az ő Tudományokat a' Szent Lélek által dictáltatottnak mondanák, hanem meg-visgálják azokat, ha ISTENtől vagynak-é valósággal;

és annak meg-esmérésére nékiek két Régulákat ád. Az egyik ez; Hogy azok, a' kik nem vallanák, hogy a' JÉSUS Kriſtus a' Teſtben el-jött, és ő a' Messiás, meg-vettetendők vólnának, mint e' Világnak és a' tévelygésnek Lelke által nem pedig az Igazságnak Lelke által vezéreltetett emberek. A másik ez; Hogy a' Vallás a' felebaráti ſzeretetben áll, mellyet-is az Apoſtol meg-mutat, elő-adván annak a' ſzeretetnek nagy vóltát, a' mellyet az ISTEN meg-bizonyított mi hozzánk az ő Fiának érettünk adásában; a' honnan azt hozza-ki, hogy tehát a' kik ſzeretetnek Lelke által nem vezéreltetnek, azok az ISTENt nem ſzeretik, és nem óvéi, következésképen azokat nem kellene hallgatni.

I. 1-6. II. 7-21.

TANÚSÁGOK.

TAnúlják-meg a' Kereſztyének ebből a' Réſzből; 1. Ezt, hogy nem kell nékiek minden Tudományokat bé-venni, minthogy mindenkor ſok Hitetők vóltanak e' Világon; hanem tartoznak a' Tudományokat megpróbálni hogy meg-tudhassák, ha azok ISTENtől vagynak-é, vagy nem?

Erre minden Hiveknek vagyon jussok, és ez nékiek kötelességek-is.

2. Hogy a' Vallásban fundamentomos Igazság azt hinni, hogy Jésus a' Kriſtus, az ISTENnek Fia, és hogy Ő Emberré lett, hogy minket megtartana.

3. Hogy a' Felebaráti Szeretet a' Vallásnak Summája és valósága, és a' Kereſztyénségnek leg-főbb meg-esmértető jele.

Ezt Szent János ſok ízben elő-mondja, és azon fundálja, hogy az ISTEN nem egyéb ſzeretetnél, és ezt az ő ſzeretetét ő Felsége meg-mutatta az Emberekhez, a' maga Fiát elbotsátván, hogy életet adna nékiek.

Mind ez vélünk el-hitetheti azt, hogy a' Felebaráti Szeretet tellyességgel ſzükséges Kötelesség, és azok, a' kik ettől üresek, nem esmérik az ISTENt úgy a' mint kellene esmérni, és ſemmi módon nem az Óvéi. Sok ízben világosan ki-téſzi ezt Szent János, és mindenek felett jelentik ezek az Igék: *A' ki azt mondja, hogy ſzereti az ISTENt, de az ő Attyafiát gyűlöli: Hazug az.*

Azt-is meg-mutatja ez nékünk; Hogy mi-magunkban enek a' Felebaráti Szeretetnek felinditására, meg-kivántatik, hogy elmélkedjünk az ISTENnek Terméſze-

méſzetéről és Tökélletességeiről, úgymint a' ki merő azon Szeretet; és arról a' Szeretetről-is, a' mellyet Ő mi hozzánk meg-mutatott, a' maga Fiát adván, hogy lenne engeſztelő áldozat a' mi bűneinkért.

Minthogy hát az ISTEN minket elősző ekképen ſzeretett: Mi-is tartozunk őtet buzgóságosan ſzeretni, és egymást-is ſzeretni; és ha ebben az ISTENnek és Felebarátunknak Szeretetében, mind inkább-inkább meg-erősítjük magunkat; Ugy léſzen, hogy viselni fogjuk a' mi Mennyei Atyánknak Képét, nagy békességben fogunk élni, és fog lenni nagy bizodalmunk az Itéletnek Napján, és a' mi URunk Jésus Kriſtusnak El-jövetelekor.

V. RÉSZ.

Szent János tovább-is azt mutogatja-meg, hogy az ISTENnek igaz Fiai, a' Hitnek tiſztaságáról, az ő parantsolatiboz való engedelmességekről, és a' ſzeretetről esmértetnek-meg. 2. Azt tanitja, hogy az Évangyéliomnak Igazsága meg-erősittetett az Égből az Atyának, a' Fiúnak és a' Szent Léleknek bizonyság-tételek által; E' földön pedig, a' Lélek, a' Víz, és a' Vér által, az-az; a' Tsuda-tételek által, a' mellyeket a' Kriſtus tselekedett e' Világon, és az Iſteni Erő által, a' mellyel ő fel-vólt ruháztatva, és a' mellyet ő az Apostolokra, és az ő benne hivókre ki-töltött; az ő életének, és az ő Tanitványinak-is életeknek ſzentsége és tiſztasága által; és, mind a' maga tulajdon ſzenvedései, mind pedig az ő Mártirominak ſzenvedéseik által; A' honnan azt hozza-ki, hogy tehát az Évangyéliomnak Tudománya és az Örök Élet felől nékünk a' Kriſtusban tétetett igéretek Hitnek tellyes bizonyosságával bé-vétetendők. 3. Azt mondja Szent János, hogy a' kiknek ez a' Hitek vólna: azok bizonyosok vólnának a' felől, hogy ISTENtől mindent meg-nyerhetnek, valamit ő tóle az ő Akaratja ſzerént fognak kérni; még az ő attyokfiaiknak meg-gyógyulásokat és életeket-is; hanem ha azok, a' kikért valaki könyörögne, némelly ollyan bűnöket tselekedtenek vólna, a' mellyeket az ISTEN idő ſzerént való halállal meg-büntetni akarna. 4. El-végezi a' Levelet, arra intvén a' Híveket, hogy magokat tiſztán tartsák-meg, távoztassák-el a' bálványozást, és mindent, valami őket arra vihetné.

I. 1-5. II. 6-13. III. 14-17. IV. 18-21.

TANU-

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz minket, mint a' fellyebb-való Réſzek-is, arra tanit; 1. Hogy tsak azok az Istennek igaz fijai, a' kik az ő Fiában hiſznek, az ő Felebarátjokat ſzeretik, és az ő Parantsolatit meg-tartják.

2. Hogy az Isten' Parantsolatinak meg-tartása nem nehéz, ſe nem terhes dolog; Sőt ellenben, Istennek az ő ſzeretete által és a' Hit által könnyen meggyőzhetjük e' Világot, és a' kisérteteket.

3. Hogy mivel az Évangyéliomnak Istentől való ſzármazása illyen ellene-mondhatatlan módon vólt meg-erősíttetve az Égben, és a' Földön: Semmi mentségünk nem léſzen, ha ezt a' Tudományt, mint Mennyeit és Iſtenit bé-nem véſzſzük, és annak kötelességeit meg-nem tartjuk.

4. Hogy azok, a' kik az Istennek az ő Akaratját tselekeſzik: Bizonyosak lehetnek arról, hogy ő tőle meg-hallgattatnak, és az ő Könyörgéseknek igen nagy foganatossága vagyon; hanem ha e' világi életre tartozó valamelly ollyas kegyelmet kérnének, a' mellyet ő Felsége nem itélne haſznosnak meg-adni nékiek.

Igen drágalátos bóldogság ez, melly-is minket erősen indithat Istenhez való engedelmességre és az ő ſzeretetére.

5. Arra tanit Szent János; Hogy a' kik Istennek fijai, azok nem vétkeznek, az-az, nem tselekeſzik a' bűnt, úgy, mint a' Gonoſzok, és a' bűn nem uralkodik bennek. Azt-is hozzá-adja; Hogy a' Gonoſznak nints azokon hatalma, és ők, tudván hogy Istentől vagynak, e' Világnak a' többi réſze pedig a' Gonoſznak hatalmába és a' romlottságba vagyon bémerűlve: Tiſztán meg-tartják ő-magokat.

Ez a' Kereſztyéneknek és minden igaz Isten' Fijainak az ő kötelességek és meg-esmértető jelek; és annak-is egyetlen-egy eſzközе, hogy idvességes Társaságunk légyen Istennel a' mi Atyánkkal, és az ő Fiával a' Jésus Kriſtussal, ki az Igaz Isten és az őrők élet: Kinek adassék ditsőség mind őrőkké. Ámen.

SZENT

SZENT JÁNOS APOSTOLNAK MÁSODIK LEVELE.

Irta Szent János ezt a' Levelet egy Kereſztyén Aſzſzonynak, és annak Házában lévő Gyülekezetnek. Inti azt, hogy maradjon-meg az igazságban és a' ſzeretetben, el-távoztassa a' hamis Tanitókat, és ne légyen azokkal ſemmi társasága.

TANÚSÁGOK.

EBben a' Levélben meg-jegyezhetni elsőben, ennek az Aſzſzonynak buzgóságát és kegyességét, a' kinek ezt Szent János irta.

Kiváltképen a' Kereſztyén Aſzſzonyokra tartozó példa ez, mellyis őket arra tanitja, hogy ragaſzkodjanak a' kegyességhez, és virágoztassák azt az ő Házok-népe kőzőtt, a' miképen tselekeſzik vala ez az Aſzſzony, a' kiről az Apoſtol illyen ditsséretes jó bizonyságot téſzen.

2. Látjuk itten; Hogy valakik az Igazságot meg-esmérték, és azt igaz ſzível ſzeretik: Egymást-is ſzívesen ſzeretik, és az Igazságnak ehez az esméretéhez hozzá-kőtik az ISTEN' Parantsolatihoz való engedelmességet, és a' Felebaráti Szeretetnek gyakorlását.

3. Azt tanitja Szent János, hogy nem elég jól kezdeni és a' kegyességnek útába bé-állani, hanem ſzükséges abban mind végig állhatatosan meg-maradni; hogy valami módon az ember el-ne veſzesse annak gyümőltsét a' mit munkálódott, hanem annak tellyes jutalmát végye.

Az Utólsó Tanúság azt adja előnkbe; mit kell azokra nézve tselekedni, a' kik hamis Tudományokat tanitanak, és feslett életre vivő értelmeket tartanak: Ezt tudni-illik; Hogy azokat ne fogadjuk-bé, mint Atyafiakat, azoknak Társaságokat el-távoztassuk, és azoktól magunkat el-ſzakaſzſzuk, valamint ſzinte mind azoktól-is, a' kik nem élnek az Évangyéliomnak Parantsolati ſzerént.

SZENT JÁNOS APOSTOLNAK HARMADIK LEVELE.

Ez a' Levél egy Gájus nevű Keresztyén Embernek küldetett. Meg-ditséri Szent János ennek az ISTENnek hűséges Szolgájának az igazság mellett való buzgóságát és a' Hivekhez való nagy szeretetét. Ajánl néki némelly Személyeket, a' kik az ő segitsége nélkül szűkölködnek vala. Panaszolkodik valamelly Diótrefes nevű ember ellen, a' ki, a' mint látszik Püspök vólt; Demeterről pedig ditséretes bizonyságot tészen.

TANÚSÁGOK.

TApasztalhatni ebben a' Levélben; 1. Szent Jánosnak az ő szíves szeretetét, a' mellyel Gájushoz az ő kegyességéért és felebaráti szeretetéért viseltetik vala, és azon való nagy örömét, hogy őtet illyen jó állapotban lenni látja vala.

Ez, minket arra tanit; Hogy tartozunk kiváltképen szeretni és betsülni az Istenfélő Embereket; és, az URnak igaz Szolgáinak nintsen nagyobb örömök és gyönyörűségesebb vígasztalások, mint mikor tudják azt, hogy azok, a' kiket ők fijaiknak tartanak, az igazságban és ártatlanságban járnak.

2. Az a' ditséret, a' mellyet tészen Szent János Gájus felől, a' ki a' Hiveket és a' Jövevényeket ollyan nagy szívességgel fogadja vala bé, és a' kinek az ő szeretete ollyan jó hírű vala az Anyaszentegyházban, azt mutatja nékünk; hogy Isten és Emberek előtt igen kedves *Virtus*, az Anyaszentegyháznak Tagjaival, és nevezetesen a' Bújdosókkal, és az Évangyéliomért háborgattatást szenvedőkkel jól tenni.

3. A' mi a' Diótrefes felől itten mondatik, a' ki első akar vala lenni, és még Szent Jánossal-is mérészel vala ellenkezni, azt mutatja; Hogy nagy gonoszok esnek az Anyaszentegyházban,

ban, mikor ollyan személyek találtatnak, a' kik a' jó rendnek nem akarják alá-adni magokat, és mindenek felett, mikor valamelly Tanitók nagyra-vágyók és uralkodni kivánnak. Valamint ellenben, lehetetlen, hogy a' Gyülekezetek ne épüljenek, mikor alázatos és kegyes Tanitóik vagynak, ollyanok, a' kikről mindenek jó bizonyságot tésznek, minémű vala Demeter.

4. Egy igen derekas Intést találunk Szent Jánosnak ezekben a' szavaiban: *Szerelmesem, ne kövessed azt a' mi gonosz, hanem a' mi jó. A' ki jól tselekeszik, ISTENtől vagyon az; a' ki pedig gonoszt tselekeszik, nem látta az ISTENt.*

Ez külömbözteti-meg az igaz Keresztyéneket a' hamis és hazug Keresztyénektől; és e' szerint tartozunk mi-is magunkat meg-visgálni, és minden magunk viselését intézni.

SZENT JÚDÁS APOSTOLNAK KÖZÖNSÉGES LEVELE.

Ez a' Levél, mint a' Szent Péter' Második Levele-is, mellynek ez mintegy rövid Summája, iratott vólt a' Hitetők és Istentelen tsúsolók ellen, a' kik az Anyaszentegyházban kezdettenek vala be-tsúszni, és abban kárbozatos tévelygéseket terjesztenek vala, és feslett életüek és gonosz erkölts'ek valának.

2. *Szent Júdás külömbb-külömbbfele példákkal meg-mutogatja, hogy az ISTEN nem fogna kedvezni ezekneк az embereknek; le-festi azoknak magok viselését és értelmeiket, ezt mondván, hogy testi emberek, a' tisztátalanságra és mindennémű bújálkodásra el-vetemedettek; a' Hatalmasságoknak és a' jó rendnek ellenségei, engedetlenek, nyúgbatatlanok, kevélyek, az ő beszédeikben ditsekedók, és magok hasznát keresók vólnának.*

3. *Hogy ezeknek az Istenteleneknek bitetésektől meg-óltalmazza Júdás Apostol a' Híveket, emlékezteti óket az Apostoloknak jóvendöléseikre; és inti óket, hogy tartsák-meg magokat*

kat az ISTENnek szeretetében a' Hitnek és Könyörgésnek általa; őrizkedjenek mindentől, valami őket megfertéztethetné; és azokat a' kik tévelygésbe merültek vólnának, ragadnák-ki abból, némellyek arránt szelidséggel elvén, másokra nézve pedig idvességes keménységet tartván.

I. 1-7 II. 8-16 III. 17-25.

TANÚSÁGOK.

AZok az Intések, a' mellyeket Szent Júdás hajdan a' maga idejebéli Istentelenek ellen tett vala: Mái napon nem kevessebbé szükségesek, minthogy illyen nagy az Istenteleneknek számok, a' kik a' Vallást feslett szabadságra fordittják, és az ISTENnek kegyelmét bújálkodásban és gonoszságban való élésnek palástjává tészik, és azért ki-ki tartozik effélék ellen magára vigyázni.

2. A' miképen le-rajzolja Szent Júdás ezeket az Istenteleneket, abból azt tanúljuk; Hogy Keresztyén Nevet viselő Személyekben Vallás nélkül való és istentelen életnek a jele, a' tiztátalanságban és bújálkodásban élni, a' Felső Hatalmasságok ellen fel-támadni, és azokat szidalmazni; zúgolódásnak, fel-fúvalkodásnak, és kevélységnek Lelkétől vezéreltetni, és a' Vallással nyereségre és magok hasznára élni.

Az Apostol azt akarja, hogy nem tsak az értelmeket el-távoztassuk efféle Embereknek, hanem a' vélek való társalkodást-is el-kerüljük.

3. A' bűntetésnek azok a' régi példái, a' mellyeket számlál az Apostol, úgymint: Az Angyaloknak, a' kik vétkeztenek, és a' minden fertelmességben elmerült Sodoma és Gomora Lakosinak az ő meg-bűntettetések, és az Énóknak régi prófétálása, mellyet Szent Júdás elő-hoz, azt bizonyitják; Hogy az Istenni Boszszú-állás üldözi az Istenteleneket és az el-vetemedett gonosz-tévőket, és ha el-múlik-is az ebben az életben, de nem fog a' masikban el-múlni.

4. Arra tanit Szent Júdás, hogy a' végre hogy az Istenteleneknek által el-ne hitettessünk, az a' leg-jobb eszközz; Hogy meg-emlékezzünk róla, hogy a' Jésus Krisztus és az Apostolok elein meg-mondották nékünk azt, hogy az utólsó időben sokak lésznek afféle tsúfolók; Olvassuk és visgáljuk a' szent Könyveket, és az olvasás mellé Könyörgést, és vígyázást kössünk;

sunk ; a' miképen int Szent Júdás bennünket ezekkel a' gyönyörűséges Beizédekkel : *Ti pedig szerelmesim, a' ti szentséges Hitetekben fel-épitvén magatokat, és a' Szent Lélek által kényörögvén, egymást az ISTENnek szerelmében megtartsátok ; várván a' mi URunk JÉSUS Krisztusnak Irgalmasságát az örök életre.*

Utóljára, arra tanit az Apostol; Hogy nem elég tsak mi-magunkat az Istentelenektől mególtalmaznunk, hanem a' szeretet azt kivánja, hogy a' tévelygésből azokat-is a' kik abba bémerültenek igyekezzük ki-ragadni ; élvén a' végre hol szelídséggel, hol pedig keménységgel, és minden útakat, módokat el-követvén, a' mellyekre az okosság és a' buzgóság bennünket tanithat.

SZENT JÁNOSNAK MENNYEI JELENÉSEKRÓL IROTT KÓNYVE.

Ez a' Kónyv azokat a' Jelentéseket foglalja bé , a' mellyeket az ISTEN Szent Jánosnak adott vala Pátmos Szigetében , a' hová ótet Domitziánus Császár Számkivetésbe kóldótte vala.

A' három első Részek tartoznak a' Kis Ásiában lévó nevezetesebb Gyülekezetekre , a' kövétkezendók pedig azokat az állapotokat adják-elő , a' mellyeknek az Anyaszentegyházban kell vala meg-esni Világ' végezetéiglen.

Vagynak ebben a' Kónyvben némelly Részek, a' mellyek elég világosak ; De vagynak ollyan Látások és Próféziák-is , a' mellyek homályosak, és azért külómbózó módon magyaráztathatnak. Azokból nem fognak itten-is külónós Tanúságok meg-jegyeztetni.

I. RÉSZ.

Szóll Szent János ebben a' Kónyvben bé-foglaltatott Próféziáknak haszнos vóltokról ; Az ISTENnek Kegyelmét kivánja az Ásiabéli hét Gyülekezeteknek, és jóvendóli a' JÉSUS Krisztusnak El-jövetelét. Annak-

utánna meg-ír egy ditsőséges Jelenést, melly által URunk magát megmutatta ő-néki, és parantsolta hogy az ő Nevével irna az Ásiában lévő hét Gyülekezeteknek.

I. 1-8. II. 9-20.

TANÚSÁGOK.

A' Kezdete ennek a' Könyvnek és Réfznek minket arra tanit; Hogy ezeknek a' Jelenéseknek olvasása és visgálása igen hafznos; Azért hát tartozunk ebben a' Könyvben bé-foglaltatott dolgokat magunk haſznára forditani; és jóllehet találtatnak benne meg-érteni nehéz Prófétziák: de vagynak más Réfzek, a' mellyeknek az értelmek világos, és a' mellyekből fokat tanúlhatni.

2. Szent Jánosnak jó kivánása és Hálá-adása, a' mellyen kezdi ezt a' Könyvet, azt az indúlatot fejezi-ki, a' mellynek kell minden igaz Hivekben lenni, hogy tudni-illik; Kérjék az Istennek kegyelmét és békességét magoknak és minden Gyülekezeteknek, és adjanak buzgóságosan és fzüntelen hálákat *a' JÉSUS Kriſtusnak, a' ki ſzeretett minket, meg-mosott a' maga Vérével bűneinkből, és tett minket Királyokká és Papokká az ISTENnek, az ő Atyjának.*

3. Szent Jánosnak jövendölése a' Jésus Kriſtusnak El-jövetele felől nékünk azt mutatja; Hogy valamiképen ennek a' Jelenések' Könyvének a' tzélja az, hogy az Emberek erről az El-jövetelről, mellynek a' Hivekre nézve ollyan vígaſztalónak, a' Gonoſzokra nézve pedig ollyan rettentőnek kell lenni, előre meg-intettessenek: Ugy mi-is tartozunk arról a' mi Idvezítőnknek Meg-jelenéséről fzüntelen gondolkodni.

4. A' Jésus Kriſtusnak ditsőséges Meg-jelenése, melly itten meg-iratott, nékünk ſzemeink eleibe terjeſzti főképen az ő Feleibe terjeſzti főképen az ő Felséges-vóltát, és Anyaſzentegyházára való ſzorgalmatos gondját. Ezt jelenti az a' ditsőséges Ábrázat, a' mellyben magát a' mi URunk Szent Jánossal ſzemléltette, és az, a' mi mondatik, hogy a' hét Arany Gyertya-tartók a' mellyek között vala Jésus, példáznák az Ásiabéli Hét Gyülekezeteket, az ő Jobb-kezében lévő hét Tsillagok pedig jelentenék azoknak a' Gyülekezeteknek *Angyalait*, az az, Püſpökjeit és Tanitóit.

Ez a' Látás, és ennek magától URunktól adatott magyarázatja, meg-mutatja, hogy Jésus az ő

az ő Anyaſzentegyházának kőzepette jelen-vagyon, azt igazgatja, valami abban esik látja, és a' Tanitók az ő parantsolatjából vagynak abba állittatva; Melly-is igen nagy inditó ok lehet, mind a' Tanitóknak, mind pedig minden Kereſztyéneknek arra, hogy a' Jésus Kriſtusban bizzanak és ő-néki hiven ſzolgáljanak, úgy mint kik mindenkor annak ſzemei előtt vagynak, a' ki az Anyaſzentegyháznak leg-főbb Páſztora és Királyja, és minden Embereknek Itélő-Birája.

II. RÉSZ. 1-11. v.

A' második Réſznek ebben az első Szakaſzſzában vagynak két Levelek, a' mellyeket ira Szent János a' Kriſtus JÉSUSnak parantsolatjából. Az első Levél ſzóll az Éfésusbéli Gyülekezet' Angyalának, az az, Püspökjének, és az ő egéſz Nyájjának. Meg-ditséri URunk ennek a' Gyülekezetnek Hitét, de azt ſzemére veti, hogy a' ſzeretetben alább hagyott; és fenyegeti, hogy ki-mozditja az ő Gyertyatartóját, az az, megfoſztja azt az Évangyéliomnak prédikáltatásától. A' második Levél a' Smirnabéli Gyülekezetnek küldetik. Azt-is a' Kriſtus meg-ditséri; Jóvendóli néki, hogy fogna üldóztetni, és inti a' végig való állhatatosságra.

I. 1-7. II. 8-11.

TANÚSÁGOK.

AZokról a' Levelekről a' mellyek vagynak ebben a' Réſzben és a' kővetkezendőben, előre ezeket a' négy dolgokat kell kőzönségesen meg-jegyzeni.

1. Hogy azok mind ezeken az Igéken kezdődnek: *Tudom a' te tselekedeteidet, tudom a' te dolgaidat.* Mellyből azt tanúljuk, hogy mind-egyik Gyülekezetnek az ő állapotja tőkélletesen tudva vagyon a' mi URunk előtt, és jól látja ő Felsége, valami jó és gonoſz azokban vagyon.

2. Hogy az UR Jésus minden Levelekben elő-mondja ezeket a' ſzókat: *A' kinek vagyon füle, hallja, mit mond a' Lélek a' Gyülekezeteknek.*

Ez a' ſerkentő Intés, mutatja azoknak a' dolgoknak nagy fontos vóltát, a' mellyeket irott Szent János a' mi URunk' Parantsolatjából, ezekben a' Levelekben, és minket arra kőtelez, hogy azokra ugyan valójában figyelmezzünk.

3. Hogy mindenik Levélnek a' végén az UR ditsőséges Igére-

rete-

reteket téſzen azoknak, *a' kik győzedelmesek léſznek*, az-az, a' kiſértetek és nyomorúságok kőzött-is állhatatosak, és a' Hitben, és az engedelmességben mind végig meg-maradnak.

Ezek az Igéretek pedig példázatokban és hasonlatosságok alatt vagynak fel-téve, a' mellyek-is jelentik réſz ſzerént azokat a' drágalátos kegyelmeket, a' mellyeket ád az UR az ő Válaſztottinak ebben az életben, réſz ſzerént pedig azokat a' nagy Jókat, a' mellyeket tart az ő ſzámokra az égben.

Utóljára, tudnunk kell, hogy azok a' Fenyegetések, a' mellyeket az UR Jésus ezekben a' Levelekben fel-tett vala a' Kis Ásiabéli Gyűlekezeteknek, idő múlva oſztán bé-tellyesedtenek; a' mint azt ezeknek a' régenten ollyan virágzó Ekklésiáknak ſiralmas állapotjokban még ma-is láthatni.

Az Éfésusbéli és Smirnabéli Gyűlekezetekhez iratott Levelekben, azt kell meg-tartani:

1. Hogy az UR Jésus ezeket a' két Gyűlekezeteket meg-ditséri arról, hogy a' Gonoſzokat el-nem ſzenvedik vala magok kőztt. A' mellyből látjuk, hogy ő Felsége akarja azt, hogy a' Gyűlekezetnek Társaságából ki-vettessenek a' hamis Tanitók, ſzinte úgy mint a' bűnben élő és teſti emberek-is, a' miném̃uek valának a' Nikolaiták, a' kikről emlékezet vagyon az Éfésusbéli Gyűlekezethez irott Levélben, a' kik-is mindenféle tiſztátalanságokat mivelnek vala.

2. Azt veti a' Kriſtus ennek a' Gyűlekezetnek ſzemére, hogy az ő első ſzeretetét el-hagyta vólna, annakokáért ezzel fenyegeti, hogy ő ki-fogná henyegeti, hogy ő ki-fogná helyéből vetni az ő Gyertya-tartóját, ha meg-nem téréndene.

Ez, igen világosan jelenti azt; Hogy az Isten a' maga óltalmazását el-vonja az ollyan Gyűlekezetektől, a' mellyek meg-reſtűlnek, kivált a' ſzeretre nézve, és meg-engedi ő Felsége, hogy azok háborgattassanak, sőt el-is puſztittassanak, a' miképen az valamelly idő múlva meg-esék az Éfésusbéli Gyűlekezeten.

3. A' Smirnabéli Gyűlekezetnek kűldetett Levélben látni, hogy az Isten ki-téſzi néhánykor a' Kereſztyéneket az űldöztetésre; De azért nem kell nékiek az állhatatosságban meg-mozdúlniok, mivelhogy ezekben a' próbákban őket nem hagyja-el, és

és ezen kivûl az életnek Koronáját igérte azoknak, a'kik ô hozzája hívek mind halálig.

II. RÉSZ. 12-29.

A' Jelenések Könyvének Második Részének ez a' második Szakaſzſza foglal-bé két Leveleket, a' mellyeknek az egyikét iratá az UR JÉSUS a' Pergamumbéli Gyûlekezetnek, a' másikát pedig a' Thiatirabélieknek. Meg-ditséri a' Pergamumbéli Híveknek az ô buzgóságokat és állhatatosságokat, kik a' Hitet meg-tartották vala, noha ollyan Városban laknának, a' hol vala a' Sátánnak ſzéki, az az, világosan ſzóllván, a' bálványozás és az iſtentelenség kiváltképen uralkodik vala; Inti ôket, hogy el-ne ſzenvedjék azokat, a' kik a' Bálám' Tudományát és a' Nikolaiták' Tudományokat tartják vala. Ollyan hamis Tanitók valának ezek, a' kik a' Kereſztyéneket a' Bálványozásra és a' tiſztátalanságra el-hitetik vala, miképen hajdan Bálám azon bûnökbe ejtette vala Bálák Királynak adott tanátsa által az Izraëlitákat. Lásd 2.Mós. XXXI. 16. XXV. 1-3.

A' Thiatirabéli Gyûlekezetbez hasonló intéseket téſzen, ſzólván Jézabel Aſzſzonyról, a' kin jelenti ugyan azon Hitetôket, kik Jézabelhez az Achâb Király' Feleségebez hasonlók valának, vagy talám, valamelly bizonyos Aſzſzony vólt, a' ki Prófétának mondja vala magát. Fenyegeti ezeket a' Hitetôket, és azoknak kövétôit-is; és inti ezt a' Gyûlekezetet a' Hitnek tiſztaságában való állhatatosságra.

I. 12-17. II. 18-29.

TANÚSÁGOK.

EZekből a' Levelekből négy Jegyzéseket lehet tenni a' Tanúságra.

1. Az UR Jésus meg-ditséri a' Pergamumbéli és Thiatirabéli Gyûlekezeteket a' háborgattatásokban való állhatatosságokról, melly ki-tetſzik vala kivált Antipásnak Mártiromságában: Meg-ditséri tovább ôket az ô ſzeretetekről, az ô Hitekről, és arról-is, hogy az ô utólsó tselekedeteik fellyûl-haladják vala az elsôket.

Innét ezt kell ki-hoznunk; Hogy tehát az, a' mi a' Gyûlekezeteknek ISTEN elôtt, és az Emberek elôtt ditsôséget ſzerez: A' nyomorúságoknak ſzenvedésében való állhatatosság, a' Hitben való meg-maradás, és a' kegyességben és a' jó tselekedetekben való elô-menetel.

2. Azonban meg-feddi URunk ezeket a' Gyûlekezeteket azért, hogy meg-ſzenvednék azokat a' hamis Prófétákat, a' kik azt ta-

nitják vala, hogy szabad vólna a' Bálványoknak áldoztatott dolgokat meg-enni, és a' kik az ő Tudományok és példájok által reá vészik vala a' Kereszтyéneket a' tisztátalanságra, a' testiségre, és a' Bálványozásra.

Ez a' feddés, mellyet az UR Jésus nem egy izben hoz-elő, azt mutatja-meg; Hogy mikor a' Gyülekezetben azokat, a' kik a' Hitnek és erkölcsöknek tisztaságát veszedelmes Tudományok által meg-vesztegetik, és nevezetesen a' kik a' tisztátalanságban élnek, vagy másokat arra viznek, el-szenvedjük: Ő Felségének igen kedve ellen való, és az ő tzéljával egészen ellenkező dolgot tselekeszünk, és magunkra vonjuk az ő haragját és boszszú-állását.

3. Meg-jegyeztetik a' Thiatirabéli Gyülekezethez irott Levélben, hogy az Isten a' hamis Tanitókat, és a' kik magokat azokhoz adják vala, meg-inteti vala, ád vala nékiek időt a' megtérésre; de készül vala el-boritani őket az ő Itéleteivel, és őket másoknak például ki-tenni, ha az ő utánnok való várakozására meg-nem jobbúlnának.

Igy szokott az Isten a' legnagyobb bűnösök aránt-is tselekedni; nem veszti-el azokat mindjárt, hanem előbb meg-fenyegeti és egy ideig el-tűri őket.

4. Világosan mondja URunk itten, hogy Ő midőn egy felől meg-fogja mind azokat itélni, a' kik a' tévelygő Tudomány által vagy a' bűn által engedik magokat el-hitetni: Azonban más felől ditsőségesen meg-fogja jutalmazni azokat, a' kik a' Hittben és az ő hozzája való engedelmességben állhatatosan megmaradnak.

Ez az értelme ezeknek az Igéknek, a' mellyek méltók minden mi figyelmetességünkre: *Megtudják minden Gyülekezetek, hogy én a' Veséknek és Szíveknek Visgálójok vagyok, és kózzületek kinek-kinek meg fizetek az ő érdeme szerint. A' ki diadalmas lejénd, és meg-őrizéndi mind végig az én tselekedetimet, annak adok hatalmat a' Királyi Uralkodásra, miképen én-is vettem az én Atyámtól.*

III. RÉSZ.

Ebben a' Részben vagynak három Levelek. Az Első iratott a' Sárdisbéli Gyülekezetnek. Keményen megfeddi azt URunk azért, hogy a' Keresztyénségnek tsak a' Nevét és külső szinét viselné; Inti a' meg-térésre; fenyegeti, és igéri az ő Kegyelmét azok-

azoknak a' kik Sárdisban tiſztán meg-tartották vala magokat.

A' Második Levél iratott a' Filadelfiabéli Gyülekezetnek; Azt az UR igen-igen meg-ditséri az ő buzgóságáról és állhatatosságáról, és igér annak kiváltképen-való óltalmazást.

A' Harmadik a' Laodiczeabéli Gyülekezetnek küldetett Levél; Az UR JÉSUS annak az ő lágy-melegségét, és maga felől való jó vélekedését bányja ſzemére; inti, hogy ebből a' veſzedelmes állapotból végye-ki magát, és jobbúljon-meg az ő dorgálására és kegyelmes hivogatására.

I. 1-6. II. 7-13. III. 14-22.

TANÚSÁGOK.

A' Sárdisbéli Gyülekezetben, a' melly mondatik vala élni, de meg-hólt vala, és azért az ISTENnek itéletei által való meg-bűntettetéshez közel vala, vagyon élőttünk ſok Kerefztyén Gyülekezeteknek példájok, a' mellyek a' Kereſztyénségnek tsak a' külső ſzínét viselik, és azért hasonlóképen félhetnek, hogy az UR Jésus a' maga ſzeretetét, és óltalmazását megvonja tőlök.

De a' miképen Sárdisban valának egynéhány Személyek, a' kik másokkal együtt meg-nem motskolták vala magokat, azértis azoknak ákar vala az ISTEN kedvezni: Ugy el-hihetjük, hogy a' leg-nagyobb romlottságnak közepette-is vagynak Válaſztattak, a' kik az ő tiſztaságokat meg-tartották, és a' kiket az ISTEN ditsőséges módon megfog a' Gonoſzoktól és a' hamis Kereſztyénektől külömbőztetni.

Melly dolog-is igen nagy vígaſztalásokra ſzolgálhat mind azoknak, valakik az UR Jésust ſzeretik, és ártatlanságban járnak a' Világnak veſzettségének közepette.

A' Filadelfiabéli Gyülekezetnek ſzólló Levélben azt kell meg-jegyzeni; Hogy a' mi URunk azt ditséri-meg minden Ásiabéli Gyülekezetek kőtt leginkább, és azért azt igéri, hogy azt meg-fogja tiſztelni, és azoktól a' gonoſzoktól a' mellyek a' többekre következendők vólnának, meg-fogja óltalmazni.

Ugy-is lett a' dolog, mert ez a' Gyülekezet, mikor a' többek el-puſztíttattanak; meg-hagyatott, és mind eddig a' mi időnkig, meg-lehetős állapotban fenn-áll.

Ez, igen tapaſztalható példája az ISTENnek az ollyan Eklésiák aránt való jó kedvének,

és óltalmazásának, a' mellyekben a' kegyesség uralkodik.

A' Laodiczeabéli Gyülekezetnek iratott Levél, méltó hogy jól meg-fontoljuk: Arra tanit az bennünket; 1. Hogy a' kegyességben a' lágy-melegség egészen gyülölséges az UR előtt, Ő Felsége el-veti magától azokat a' kik sem hevek, sem hidegek és csak fél Keresztyének, és nem másképen lehet ő-néki tetszenünk, hanem igaz és forró buzgóság által.

2. Hogy azok, a' kik megvesztegetődöttek és lágy-melegek lévén, jó állapotban lenni tartják magokat, leg-veszedelmesebb állapotban vagynak, és hogy abból ki-menekedhessenek, szükséges magokat jól megesmérni, nyavalyásságokat valójában meg-érezni, és annak orvosságát a' mi URunk Jésus Krisztusnak kegyelmében, és Évangyéliomában keresniek.

3. Az Isten, hogy a' Bűnősöket erre a' meg-térésnek állapotjára juttassa, az ő szeretetiből őket meg-oltorozza, és a' maga kegyelmét nagy békességes-tűréssel és kegyelmességgel ajánlja nékiek; a' miképen az elő-adatik ezekben az Igékben: *Imé az ajtó előtt állok, és zörgetek; Valaki hallándja az én beszédemet, és meg-nyitándja az ajtót, bé-mégyek ahoz, és ő vele vatsorálok, és ő-is én vélem.*

A' mi nagy szerelmű Megváltónknak erre a' kinálkozására tartozunk meg-illetődni, és azt kivánsággal és háládatossággal venni, a' végre, hogy élhessünk az ő véle való bóldog egyesülésnek idvességes gyümöltseivel.

IV. RÉSZ.

Szent János itten elő-beszéll egy Látást, a' mellyben az ISTEN az ő Felséges-voltának jeleivel meg-jelent; és minémű ditsérettel birdetik az ő Ditsőségét, és áldják az ő Felségét a' Szentek és az Angyalok, kik itten huszon-négy Véneken, *vagy Papokon, és* négy Lelkes-állatokon *ábrázoltatnak.*

TANÚSÁGOK.

ABban a' Látásban, melly itt elő-beszéllteték, meg-jegyezhetni egy részről az Istennek Felséges-voltát és Mindenhatóságát; más részről pedig azt a' Ditsőséget, a' mellyel lésznek meg-koronáztattak az Angyalok és a' Szentek, a' kik szűntelen udvarolni fognak ő előtte az égben.

Ez, mi bennünk ehez a' Nagy Istenhez, a' kinek Ditsősége az Eget

az Eget és a' Földet bé-tölti; támaszszon félelemnek és tiszteletnek indúlatit, és gerjesszen bennünk arra való kívánkozást, hogy annak idejében tétettessünk a' meg-ditsőítetett Hiveknek Bóldogságának részeseivé.

2. A' miképen itten mondatik, hogy a' Szentek, a' kik valának az ISTENnek Királyi-széki előtt, őtet éjjel és nappal ditsérik vala, és le-borúlnak vala, imádván az őrökkön őrökké Élőt: Ugy mi-is tartozunk ezt a' kötelességet, a' melly fog lenni őrökké-tartó foglalatosságok a' Meg-bóldogúltaknak, mostantól fogva már el-követni, az ISTENT imádni, és ő hozzája a' mi háladatosságunkat és tiszteletünket szüntelen meg-bizonyitani, ezt mondván: *Szent, Szent, Szent az UR, a' Mindenható ISTEN, a' ki vala, a' ki vagyon, és a' ki el-jövendő. Méltó vagy URam, ki végy ditsőséget, tisztességet, és erőt; mert Te teremtettél mindeneket, és a' Te Akaratodért vagynak és lettenek.*

V. RÉSZ.

Vagyon ebben a' Részben; 1. Egy Látás, a' hét Petsétekkel bé-petséltetett Könyvről, a' mellyet senki meg-nem tud vala nyitni, hanem tsak a' Júda Nemzetéből való Oroszlán, és a' Bárány, az az, a' JÉSUS Krisztus. 2. Egy Ének, mellyet a' Szentek énekelnek vala a' mi URunknak ditséretire.

I. 1-8. II. 9-14.

TANÚSÁGOK.

NEhéz ennek a' Látásnak, a' melly ebben a' Részben és a' következendőkben bé-foglaltatik, az értelmét igazán meghatározni. Mindazonáltal, az, a' mi itten mondatik, hogy ezt a' Könyvet senki meg-nem nyithatta, hanem tsak a' mi URunk Jésus Krisztus, arra tanit; Hogy valamiképen ő tőle származnak azok a' Jelentések, a' mellyek Szent Jánosnak mutattatának: Ugy Ő érti azokat tőkélletesen, és Ő fogja meg-tselekedni, hogy azok bé-teljyesedjenek.

Ez után, azt lehet meg-jegyzenünk; Hogy a' meg-ditsőittetett Hivek, a' mi Meg-váltó URunkat mind őrökké fogják ditsőiteni azért, hogy Ő megőletett vala, és meg-vett minket az ő Vérén.

Tselekedjük hát mostan-is már ezt a' kötelességet, őszve-foglalván a' mi hálá-adásunkat a' sok ezer Angyaloknak, és

minden bóldogúlt Lelkeknek hálá-adásokkal, és azokkal együtt ezt mondván: *Méltó, hogy a' meg-ôletett Bárány végyen erôt, gazdagságot, bôltseséget, hatalmasságot, tiſztességet, ditsôséget és hálá-adást. A' Királyi-ſzékben ûlônek és a' Báránynak áldás, tiſztesség, ditsôség és hatalom órôkkón órôkké!* Ámen.

VI. RÉSZ.

Elô-ſzámláltatik itten a' bé-petsételtetett Könyvnek hat Petsétéinek felſzakaſztásáról való Látás. Leg-inkább pedig ezek a' ket dolgok méltók a' meg-jegyzésre, úgymint: a' Mártiromoknak Lelkeiknek panaſzolkodások, és azoknak arra adatott felelet.

Annakutánna le-irja Szent János az ISTENnek a' Gonoſzokon való Itéleteit, és miném kétségbe-esés fogja ôket el-boritani, mikor az ISTEN el-jô, hogy meg-bûntesse ôket.

I. 9-11. II. 12-17.

TANÚSÁGOK.

HA ſzinte nem értjûk-is tôkélletesen mind azt, a' mi ebben a' Réſzben mondatik: Jegyezhetûnk-meg még-is két haſznos Tanúságokat belôle.

Az Elsôt ſzolgáltatja azoknak panaſzolkodások a' kik a' Jésus Kriſtusért halált ſzenvedtenek vala, és az URnak arra való felelete.

Ennek a' Látásnak a' tzélja az vala, hogy az ûldôzéſt ſzenvedô Hivek vígaſztaltatnának, és a' Kereſztyének tanúlnák-meg azt, hogy nem kellene idegen dolognak tartaniok, ha az ISTEN meg-engedné, hogy a' Szentek ûldôztetésben forogjanak, és az ô vérek ki-ontassék, és ha azért mindjárt nem állana-boſzſzút; mert az UR bôlts és igaz okokra nézve tselekeſzik ekképen, és nem fogja el-múlatni, hogy igazat ne tégyen nékiek, mikor az ô Attyokfiainak ſzámok bé-fog telni.

Azonban, az, a' mit itten olvasunk, azt bizonyitja nékünk, hogy a' Szenteknek Lelkeik az ô halálok után az URnál tartatnak, és nyúgodalomban vagynak, az ô egéſz meg-ſzabadittatásoknak és az ô ditsôségeknek napját várván.

A' Réſznek második Szakaſzſza, a' Világnak Végének és az utólsó Itéletnek le-rajzoltatása: Láthatni abbán annak eleven képét, a' minémû rettegés és kétségbe-esés fogja a' Hiveknek ûldôzôit és az ISTENnek ellenségeit találni azon a' Napon; ezekkel az Igékkel vagyon az ki-tétet-

tetve: *Akkor el-rejtik magokat a' barlangokban és a' kősziklákban, és ezt fogják mondani a' hegyeknek és a' kősziklāknak: Essetek mi reánk, és boritsatok-el minket annak szine előtt, ki a' Királyi-székben ül, és a' Bárány-nak haragjától; mert el-jött az ő haragjának nagy Napja, és ki maradhat-meg ő előtte.*

Ezt a' dolgot tartozunk gyakorta forgatni elménkben, mert ennek meg-gondolása igen alkalmatos arra, hogy idvességes félelemben tartson bennünket; és ez által lehet azt a' rettenetes kárhozatot és azt a' kétségben-esést-is el távoztatnunk, a' melly fog a' Gonoszoknak ama' Napon az ő részek lenni.

VII. RÉSZ.

Két dolgokat jegyzünk-meg ebben a' Részben; 1. Az ISTEN az ő haragjának Angyalinak meg-tiltja, hogy ne ártsanak az ő Választottinak. 2. Le-rajzolja Szent János a' Szenteknek, és nevezetesen az Igazságért szenvedőknek az ő bóldogságokat és gyönyörködéseket.

I. 1-8. II. 9-17.

TANÚSÁGOK.

NOha nem tudni bizonyosan, mire kelljen vinni ennek a' Részнek első Verseit; mindazáltal az Angyaloknak az aránt adatott parantsolatból, hogy ne ártsanak az ISTEN' Választottinak, kik az ő Petsétjével meg-fognának jegyeztetni, kihozhatjuk azt; Hogy az ISTEN esméri minden ő hiv szolgait, azok ő előtte kedvesek, és kedvez azoknak, mikor az ő Itéleteit e' Földnek Lakóira ki-tölti: De mindenek felett bé-fogja azokat az ő óltalmával fedezni az ő haragjának ama' nagy Napján.

2. Igen hathatós módon előadja ez a' Rész a' Meg-bóldogúltaknak és kivált a' Jésusért szenvedő Mártiromoknak győzedelmeket és ditsőségeket; azt az őrőmet, a' mellyet az ISTEN tart azoknak számokra.

Mind ezek aránt azt mondja Szent János: Hogy *léfznek ők éjjel és nappal az ISTENnek Királyi-széke előtt, szolgálnak ő-néki az ő Templomában mindenkor, nem éhéznek, nem szomjúhoznak többé; az ISTEN fog vélek lakozni, a' Bárány fogja őket legeltetni, és életnek forrására vezetni, és el-töröl az ISTEN minden könyhullatást az ő szemeikről.*

Ez a' nagy és őrőkké tartó Bóldogság nem tsak a' Mártiromoknak készittetett; hanem mind azoknak készen tartja az ISTEN, valakik magokat ezen a'

Világ-

Világon tiſztán meg-tartják, és a' kik az ô békességes-tûrések és engedelmességek által ôtet ditsôîtik.

Annakokáért Szent Jánosnak ezen ſzavai tôltsenek-bé vígaſztalással és ôrômmel minden Hiveket, támaſzſzanak bennek ennek a' nagy Ditsôségnek buzgó kivánását és erôs várását, és ſerkentsék mind inkább-inkább ôket a' kegyességre, és az ISTENnek ſzeretetére.

VIII. RÉSZ.

A' Hetedik Petsét fel-ſzakaſztatván, lát Szent János hét Angyalokat, a' kiknek Trombiták adattatnak; és egy Angyalt, a' ki jó illatú füſtôt mutata-bé ISTEN eleibe az Oltáron, és tûzet vete-le a' földre. A' négy elsôbb Angyalok trombitálnak: Tûzzel és vérrel egyelitett kô-esső hull a' földre; egy tûzzel égô Hegy vettetik a' Tengerbe; egy nagy Tsillag le-esik az Égről a' Vizekbe, és azokat meg-keseriti, melly miatt igen ſok Emberek meg-halnak, a' Tsillagok meg homályosodnak, és egy Angyal ſzórnyû jajokat kiált a' földre.

IX. RÉSZ.

Az Ötödik Angyal az ô Trombitáját meg-fúvallván, egy Tsillag az Égről le-esik; meg-nyitja a' mélységnek Kútját, mellyből sûrû Füſt jôki, és Sáskák, kik az Embereket gyôtró hatalommal birnák vala. A' Hatodik Trombitának ſzavára, az Euſrátes vizénél meg-kôtetett négy Angyalok el-ôldatnak, kiket Lovasoknak nagy Tábora kôvet, kik-is elveſzték az Emberek' harmad részét.

I. 1-12. II. 13-21.

X. RÉSZ.

Egy Angyal le-ſzáll az Égből, Kônyvet tartván kezében, és nagy kiáltást tészen. A' Hét Mennydörgések hallatják az ô ſzavokat; Az Angyal azt birdeti, hogy az ISTENnek Titka (: titkos Tanátsa és Végezése:) véghez fogna menni, mikor a' Hetedik Angyal trombitálni fogna, és azt parantsolja Szent Jánosnak, hogy azt a' Kônyvet végye-el, és egye-meg.

XI. RÉSZ.

Parantsolatot vészen Szent János, hogy a' Templomot mérje-meg. Az Angyal azt jövendôli néki, hogy a' Szent Várost a' Pogányok tapodni fogják negyven-két Hónapig, a' két Tanúbizonyságok prôfétálni fognak Ezer két-ſzáz hatvan napig; a' Fene-vad azokat meg-ôleti, de fel-fognak támaſztatni és az Égbe vitettetni. A' Hetedik Angyal trombitálván, valamelly mennyei ſzózat birdeti az IS-

TEN'

TEN' Országának fel-állittatását, mellyért ama' búszon-négy Vének az URat ditsőítik.

XII. RÉSZ.

Szent János lát Látásban egy Szülésben-kinlódó Aszszonyt, és egy Sárkányt, melly a' születendő Fiú Magzatot meg-akarja vala enni, de az a' Fiú az Égbe fel-ragadtaték, az Aszszony pedig el-futa a' Puszтába, a' holott tápláltatott Ezer két-száz hatvan napig. Viaskodás támad az Égben, Mihály és az ő Angyali hartzolván a' Sárkány ellen; a' Sárkány meg-győzettetvén, igyekezik vala elveszteni még az Aszszonyt-is, és annak Fijai ellen hadakozik.

XIII. RÉSZ.

Lát Szent János a' Tengerből fel-jőni egy Hét-fejű és Tiz-szarvú Fene-vadat, a' mellynek adá a' Sárkány a' maga Hatalmát; ez a' Fene-vad a' Szentek ellen hadakozék, és lőnek ő-néki sok imádói. 2. Lát a' Földből-is fel-jőni más Fene-vadat, a' ki az egész Földet el-tsalja, és az Emberekkel imádtatja az első Fene-vadat.

I. 1-10. II. 11-18.

XIV. RÉSZ.

A' Jelenések Könyvének ebben a' Tizen-negyedik Részében meg-iratott; 1. Azoknak a' Szenteknek órőmők és bóldogságok, a' kik hivek lésznek a' Bárányhoz, és magokat néki tisztán meg-tartják; és az ő Hálá-adások, mellyel magasztalják az ISTENt, mikor az ő Országa tökélletesen fellészen állittatva, és a' Sátán' Országa meg-rontatik. 2. A' titkos Babilonnak le-omlása, annak tévelygő Tudományához és bűneihez ragaszkodóknak büntetések, és az URban Meghalóknak Bóldogságok. 3. Az Aratásról és Szüretlésről való Látás.

I. 1-7. II. 8-13. III. 14-20.

TANÚSÁGOK.

EBből a' Részből azt kell meggondolni elsőben; Hogy Szent János azt mondja, hogy ő látá az ISTEN' Válaszтottainak egész Sokaságát, kik Ő előtte állanak vala, és az Ő Királyiszéki előtt új Éneket énekelnek vala: De senki azt az Éneket nem énekelheti vala, hanem tsak azok, a' kik magokat meg-nem fertéztették, a' kik a' Bárányt követték, és a' kikben semmi tsalárdság nem találtatott vólna.

Ez nékünk azt mutatja; Hogy a' Szenteknek az ő bóldogságok véghetetlen lészen, és ők ISTENnel fognak mind őrökké lenni: De senki-is erre a' leg-felsőbb bóldogságra és a' Meg-bóldogúltaknak Társaságára nem fog felvétet-

vétettetni, hanem tsak azok, a' kik magokat tiſztán meg-tartják, kereſzteket fel-véſzik, és a' Jésus Kriſtust a' békességes-tűrés által, és az ő példája ſzerént való élés által állhatatosan kővetik.

2. Azt tanúljuk itten, hogy el-jő az idő, a' mellyben a' lelki Babilon el-fog puſztittatni, azokkal egyűtt, valakik annak az ő bálványozásaiban és vétkeiben réſzesűlnek; és, az Anyaſzentegyház' ellenségeinek, a' Hittől el-ſzakadtaknak, és a' Gonoſzoknak az ő bűntetéseik őrőkkőn őrőkké fognak tartani.

3. Az Isten' Lelke világosan bizonyságot téſzen ebben a' Réſzben; Hogy *Bóldogok azok, a' kik az URban halnak-meg, mert megnyúgoſznak az ő fáradtságaiktól, és az ő tselekedeteiknek jutalma kóveti őket.*

A' mit ekképen a' Szent Lélek a' Híveknek az ő Halálok után való bóldog állapotjok felől bizonyosan állit: Az nékiek igen nagy vígaſztalásokra ſzolgálhat, és minket-is arra indithat; Hogy ollyan módon éljűnk, hogy a' Halált bizodalommal várhassuk, és azt a' nyúgodalmat és bóldogságot, a' melly mind azoknak ſzámokra tartatik, valakik az URban élvén, az URban-is halnak-meg; el-vehessük.

XV. RÉSZ.

Azok, a' kik a' Fene-vadat meg-győzték vala, az ISTENnek ditsőitésére egy Éneket énekelnek. Hét Angyaloknak adatnak az ISTEN' Haragjával tellyes hét arany Pohárok.

XVI. RÉSZ.

A' Hét Angyalok az ő Poháraikat ki-töltik. Az Első ki-töltetett a' Földre, és a' Fene-vadnak imádóira, a' kik meg-verettetének gonoſz Fekélyekkel. A' második a' Tengerre, melly vérré változtaték. A' harmadik a' Folyó-vizekre és a' Forrásokra, mellyek hasonlóképen vérré változának. A' Negyedik a' Napra, melly az Embereket nagy hévséggel gyótri. Az Ötödik, a' Fene-vadnak Királyi-ſzékire. A' Hatodik, az Eufrátes' Folyó-vizre, melly ki-ſzáríttaték. A' Hetedik a' Levegő-égre tölteték-ki, melly mennydórgéseket, föld indúlásokat, és egyéb réttenetes állapotokat támaſzta.

XVII. RÉSZ.

Egy Angyal Szent Jánosnak megmutatja ama' nagy Paráznának kárhoztatását vagy ſententziáját, ki egy Hét-fejű és Tiz-ſzarvú Fene-vadon úl vala, és meg-magyarázza ugyan azon

azon Angyal ennek a' mélységes Látásnak az ő titkát Szent Jánosnak.

I. 1-8. II. 9-18.

XVIII. RÉSZ.

Hirdeti egy Angyal ama' titkos Babilonnak le-omlását, melly az egész Földet el-hitette vala, azon az ISTENnek végbe vitt Itéleteit; azoknak panaszolkodásokat és siralmokat, a' kik azokat látni fogják, és a' Szenteknek ugyan azon lejendő örömöket.

XIX. RÉSZ.

Szent János hallja a' Szenteknek és Angyaloknak az ő Énekléseket, mellyel az ISTENnek hálát adnak azért, hogy az ő Itéleteit a' nagy Paráznán végbe vitte; és hogy a' maga Országát egészen fel-állitotta vólna, és megírja a' JÉSUS Krisztusnak a' Fenevadon, és az ő Anyaszentegyházának minden Ellenségein való tellyes Győzedelmét.

XX. RÉSZ.

Ennek a' Részнek két Szakaszszai vagynak; 1. Azt jövendóli-meg Szent János, hogy a' Sátán meg-fog kötöztettetni, és az UR JÉSUS fog a' Szentekkel, és Mártiromokkal Ezer Esztendeig uralkodni. 2. Szóll az Utólsó Itéletről.

I. 1-10. II. 11-15.

TANÚSÁGOK.

KÉt Prófétziák vagynak ebben a' Részben a' meg-jegyzésre méltók.

Az Első ez; Hogy a' Sátánnak meg-kellene kötöztetni Ezer Esztendeig, és akkor a' mi URunk ditsőségesen fogna a' Mártiromokkal és a' Szentekkel uralkodni.

Jóllehet nem tudatik egészen, a' mit ez a' Prófétzia jelent: de mindazáltal arra láttatik mutatni, hogy lészen ollyan idő, a' mellyben az Anyaszentegyház nyúgodalomban fog élni, és sokkal tisztább és szentebb lészen, mint vólt az előtt valaha; és akkor a' Szentek és kivált a' Mártiromok, külőnös ditsőséggel fognak meg-koronáztatni. A' melly-is kétség kivül akkor fog meg-esni, mikor minden Népek meg-térvén, és az Antikristusnak Országa el-tőrőltetvén, az UR az ő Anyaszentegyházában ditsőségesen fog Országolni; Melly után, a' Sátán el-fog óldattatni, és az Anyaszentegyház valamelly üldőzést fog szenvedni, minekelőtte e' Világnak vége lenne.

A' Második Prófétzia vagyon az Utólsó Itéletről; A' mit a' fe-

lől Szent János mond, abban, látjuk a' Jésus Kriſtusnak nagy Felséges Ditsőségét, a' mellyel meg-fog azon a' Napon jelenni; látni minden Embereknek kőzőnségesen leendő fel-támadásokat, és a' mi URunknak Királyiſzéki előtt való meg-jelenéseket-is, ki mindeneket meg-fog az ő tselekedetek ſzerént itélni; Ennek az Itéletnek pedig a' ki-menetele a' leſzſz, hogy a' Gonoſzak fognak vettetni a' tűznek tavába, az Igazak pedig bé-fogadtatnak az őrők életbe.

Ezek a' nagy Igazságok légyenek mindenkor előttünk, és ſerkentsenek bennünket a' kőnyőrgésre és a' kegyességben ſzűntelen-való nevelkedésünknek munkálódására, hogy azon a' Gonoſzoknak ollyan rettenetes Napon, mi az UR előtt bizodalommal jelenhessünk-meg, és találtassanak a' mi Neveink az Életnek Kőnyvében.

XXI. RÉSZ.

Meg-irja itten Szent János minden dolgoknak az ő Meg-újittatásokat, melly fog lenni az utólsó időkben, azt az őrömet-is, a' melly kéſzittetett az Igazaknak, és a' büntetéseket, a' mellyek tartatnak a' Gonoſzoknak ſzámokra.

Annakutánna, hasonlatosság ſzerént értetendő beſzédekkel és győnyőrűséges példázatokban le-irja a' Mennyei Jérusálemet, az ISTEN' Országának ditsőségét, és a' Válaſztattaknak őrőkké tartó bőldogságokat.

I. 1-8. II. 9-27.

TANÚSÁGOK.

AZ Új Jérusálemnek ez a' Leirása, a' mellyet Szent János előnkbe ád, minket arra tanit; Hogy e' Világnak végén minden dolgok meg-fognak újittatni, és akkor az ISTENnek, és az ő Szenteinek Orſzága tellyes ditsőségében meg-fog jelenni.

És azokból a' nagy és ditsőséges dolgokból, a' mellyeknek hasonlatossága alatt azt ebben a' Réſzben az ISTENnek Lelke kiábrázolja, meg-itélhetjük, minémű léſzen ennek a' ditsőséges Lakó-helynek ſzépsége és fényessége, a' mellybe a' Szentek bé-fogadtatnak, a' hol az ISTEN fog ő vélek lakozni, és az ő ſzemeikről minden kőnyhúllatást el-fog tőrőlni, és a' hol Ő-maga léſzen nékiek ditsőségek és bőldogságok.

Ez mi bennünk támaſzſzon arra való forró kivánkozást, hogy azoknak ſzámok kőzzűl valók

valók légyünk, a' kik bé-mennek a' Mennyei Jérusálembe.

És minthogy meg-irattatott, hogy nem mégyen-bé abba semmi tiſztátalan, és a' hitetleneknek, félelmeseknek, tiſztátalanoknak, gyilkosoknak, bálványimádóknak és hazugoknak, 's más több bűnösöknek az ő réſzek a' tűzzel és kénkővel égő tó léſzen: Tartozunk mindnyájan minnen-magunknak megtiſztitásában nagy ſzorgalmatossággal munkálódni; hogy akképen oſztán méltóknak itéltessünk, kik bé-fogadtassunk az Égbe, az ottan lévő ſzépségeknek ſzemlélésére és annak a' fő Bóldogságnak birására, mellyet Szent János ebben a' Réſzben elönkbe le-rajzolt.

XXII. RÉSZ.

Tovább mégyen Szent János a' Mennyei Jérusálemnek Ditsőségének Le-irásában. 2. Az Angyal ezeknek a' Próféталásoknak igazságát, a' mellyek ebben a' Könyvben vagynak, megerősíti, és parantsolja néki, hogy azokat tégye közönségesekké. 3. Bizonyságot téſzen az UR JÉSUS, hogy Ő hamar el-fogna jöni, a' Szenteknek az ő Ditsőségébe való fel-vételére, a' Gonoſzoknak pedig meg-büntetésére; és Szent János ki-téſzi a' Hiveknek az ő buzgó kivánságokat, a' mellyel óhajtják az ő Idvezitőjöknek El-jövetelét.

I. 1-5. II. 6-11. III. 12-21.

TANÚSÁGOK.

EZ a' Réſz, melly a' Jelenések' Könyvének és az egéſz Szent Irásnak utólsó Réſze, ſzemeink eleibe téſzi nékünk minden dolgoknak az ő utólsó végeket és bé-tellyesedéseket.

Látjuk itten, minémű léſzen az a' Ditsőség és Bóldogság, a' mellyben a' Válaſztattak az Istennek és az ő Idvezitőjöknek a' Jésus Kriſtusnak jelen-létében fognak mind örökkön örökké élni, és azt-is értjük; Hogy ſenki ebbe a' Bóldogságba nem fog bé-botsáttatni, hanem tsak azok, a' kik arra magokat illendőképen kéſzitik és az URnak Parantsolatit meg-tartják. De a' tiſztátalanok és minden gonoſzok abból örökösen és végképen ki-fognak rekeſztetni. Imé, ez léſzen valaha a' Jóknak és a' Gonoſzoknak az ő ſorsok, és ezt fogja az Isten e' Világnak végekor tselekedni.

Minthogy már ezt Ő Felsége illyen nyilvánságosan előre tudtunkra adta, tiſztűnk, hogy ſzűntelen előttünk tartsuk; Gondoljuk-meg, hogy mind ezek a' dolgok igazak és bizonyosak, és az Isten jelentette-meg Szent Já-

nosnak, és akarta, hogy megírattassanak ebben a' Könyvben az Anyaszentegyház' oktatására és építésére minden időkben.

2. Az mondatik ebben a' Részben, hogy Szent János az Angyalnak lábai előtt, a' ki néki beszéll vala, le-akarván borúlni, mivel kétség kivül azt alitja vala, hogy maga az UR vólna, az Angyal Ő-néki azt mondá: *Meglásdd, hogy azt ne tselekedjed; mert néked szolga-társad vagyok, és a' te Atyádfiainak: Az ISTENt imádjad.*

Ez, azt mutatja; Hogy soha máſt valakit az ISTENen kivül akármi módon-is nem szabad imádni; és azért hát minden Vallásbéli Tisztelet, a' mellyet Angyaloknak, vagy Szenteknek adna valaki, igen vétkes dolog lenne.

3. Meg-kell jegyzeni; Hogy az Angyal Szent Jánosnak azt mondá: Hogy azoknak az Igazságoknak, a' mellyek ebben a' Könyvben meg-iratva vagynak, nem azon egy gyümöltsök fogna minden emberekre nézve lenni. A' Gonoszok mind gonoszabbakká fognának lenni, és mind inkább-inkább meg-fertéztetnék magokat, midőn azonban az Igazak és Szentek jobban-jobban meg-fognák magokat szentelni.

Ezt látjuk meg-esni minden napon; De jusson eszünkbe, hogy az UR ez aránt minket elő-re meg-intett, és ő el-fog jőni, hogy mind a' Jókat, mind a' Gonoszokat meg-itélje, a' miképen arról ennek a' Könyvnek végén Ő-maga bizonyságot tészen, ezt mondván: *Imé! hamar el-jövök, és az én jutalmam énvelem vagyon, hogy meg-fizessek kinek-kinek az ő tselekedetei szerént.*

Óhajtsuk szüntelen ezt az El-jövetelt, várjuk, a' jól-tételben állhatatosan meg.maradván, és mondjuk a' Menyaszszonnyal, melly az Anyaszentegyház, és annak minden igaz Fijaival: *Jövel hamar! jövel azért URam JÉSUS!* Ámen.

Itten végeződik az Uj Testamentom. Adja az UR a' maga kegyelmét, hogy azokból a' mellyeket hallottunk és olvastunk, vehessünk jó épületet, azokról elmélkedhessünk, és gyakorolhassuk-is azokat tellyes életünkben, az ISTENnek a' mi Atyánknak Ditsőségére, és a' mi Idvességünknek elő-mozditására. Ugy légyen. *A' mi URunk JÉSUS Krisztusnak kegyelme légyen mindnyájan mi vélünk;* Ámen.

Vége az Uj Testamentomnak.

Az Uj Teſtamentomban az *Accentus*ok kőrűl esett kevés hibákon kivűl, mellyeket a' K. O. magától-is el-igazithat, ezeket az egynéhányakat-is nem akartuk el-titkolni; hanem ide fel jegyeztűk, hogy előre meg-lehessen jobbitani.

A' 10. Levélen a' VI-dik Rnek első Tanúságának a' vége felé; eleinte, *olvasd:* és eleinte.

136. Lev. a' belső felén, 4. ſorban; hanem, *olv.* ha nem.

149. Lev. a' belső felén, 7. ſorban, alól ſzámlálván; viágossabban, *olv.* világosabban.

196. Lev. kűlső felén, 17. ſorban, el-ſzánt; *olv.* el-ſzánta. 30. ſorban, tsetekedjék, *olv.* tselekedjék.

203. Lev. a' XVIII. Rnek Summájában 1. ſorban; *fogadtatik*, olv. *fogattatik.*

274. Lev. kűlső felén, alsó 7. ſorban; *ki-vágattassanak*, olv. *ki-ne vágattassanak.*

311. Lev. III. Rnek Summájában 6. ſorban; *ó-nálok a' Lelki-esméreteknek*, olv. *ó-nálok az ó Lelki-esméreteknek.*

346. Lev. belső felén, 14. ſorban; ſzemélyeknek, *olv.* ſzemélyeknek-is.

357. Lev. kűlső felén, 10. 11. ſorokban; Épafiásról, *olv.* Épafrásról.

389. Lev. Filemonhoz irott Levélnek Summájában; *Rómába vévé magát*, olv. *Rómába vévén magát.*

394. Lev. III. Rnek Tanúságiban, 4. és 5. ſorban; ſzemélyének és ſzolgálatjának, *olv.* ſzemélyénél és ſzolgálatjánál.

449. Lev. belső felén, 7. ſorban; 2. Mós. *olv.* 4. Mós.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Lelt. 1379 - 1972

- 781113

781113